

HERCVLIS
MARESCOTTI
SENIORIS

Iurisconfulti Clarissimi.

PATRICII BONONIENSIS

Liber Secundus.

VARIARVM RESOLVTIONVM

Cum Summarijs, & duplici Indice, vno singulorum Caputum, & alio
omnium rerum locorumq; insignium locupletissimo.

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D.

D. IO. BAPTISTAM LENIVM

S. R. E. CARD. AMPLISSIMVM.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONTIFICIS.

R O M A E,

Ex Typographia, & sumptibus Aegydiij Spadz. M. DC. XIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

HERCVLIS

MARSCOTTI

SEMIORIS

Junco de ...

PATRICII BONONIENSIS

Liber Secundus

VARIARVM RESOLVTIONVM

Cum ... & ...

AD ILLUSTRIS ET REVERENDISS

D. IO. BAPTISTAM LEHNIUM

S. R. E. CARD. AMPHIBITVM

CVM PRIVILEGIO SANMI PONTIFICIS

R. O. M. A. E.

In Typographia, & Impensu Augusti ... M. DC. XIII.

SAFERIORVM PERMISSVM

I O · B A P T I S T A E
L E N I O
S · R · E · C A R D I N A L I
A M P L I S S I M O .

Egidius Spada Felicitatem .

V L T A , & egregia in me (Cardinalis Illustris.) tuæ
Amplitudinis merita iamdiu expetunt , vt pro mearum
virium imbecillitate aliquod veteris meæ ergà te obser-
uantix specimen appareat . Verum cum id , vti decet ,
præstare adeo difficile sit , vt L. Annæus Seneca sapienter
scriptum reliquerit , nihil cum maiori cura faciendum
esse , quàm gratias agere , & furtiue agere , qui in angulo,
vel ad aurem , & non palam eas agunt ; hinc est vt & diu occasionem ex-
pectauerim , eaque demum oblata cunctabundus vsus sim . Hercules Ma-
rescottus Excellentis Doctrinæ vir , lucubrationes suas duobus comprehen-
sas libris in lucem editurus , meis typis vti voluit . Quorum alterum (prio-
ris enim libri dedicationem ipse sibi reseruauit) ego tibi dicatum volui :
Ita scilicet ratus fore , vt opus tui nominis præsidio , atque ornamento tu-
tius atque honestius appareat ; & simul tua in nos merita hac meæ , nec-
non Stephani fratris mei ergà te obseruantix significatione testemur . Tu
igitur , cui tantum debemus , quantum nunquam exsolui possit , pro tua sin-
gulari

HERCVLIS MARESCOTTI

I. C. BONONIENSIS.

VARIARVM RESOLVTIONVM.

Liber Secundus.

De narratiua gratiæ quando sit iustificanda, & quomodo iustificetur ex his quæ in Rota decisa fuerunt luculenta, & accurata explanatio. Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Narratiua gratiæ debet iustificari aliàs gratia non suffragatur.
- 2 Narrata pars gratiæ sunt.
- 3 Rescripta Principum habent subintellectam clausulam, quatenus preces veritate nitantur.
- 4 Clausula si preces veritate nitantur subintellecta in mandato Papæ factio sub pena excommunicationis lata sententiæ, suspendit ipsam excommunicationem donec verificetur.
- 5 Narrata quæ reddunt Principem ad concedendam gratiam faciliorem, vel super quibus se fundavit, omnino verificari debent maxime si copulatiue sunt narrata & qualibet narratiua per se non sufficiat, & n.6.
- 7 Narratiua iurispatronatus debet iustificari.
- 8 Item narratiua ætatis, quamuis consistat in factio proprio.
- 9 Narratiua gratiæ ab eo est iustificanda qui commisit causam, & sic effectus fuit actor respectu alterius concurrentis cum eo, & habentis gratiam de eadem re, quod amplio, ut in n.10.
- 11 Qualitas narrata quando sit iustificanda, ut gratia suffragetur, & n.12.13.14. & 15.
- 16 Regula, quod actori sufficiat fundare intentionem suam, nec teneatur probare reo exceptionem, non competere, non procedit, quando impetrans id narrauit, nam ex vi narratiuæ astringitur ad probandum.
- 17 Narrata in dispensatione sunt verificanda.
- 18 Dispensatio ad retinenda plura beneficia sub eodem titulo postquam est narrata debet iustificari etiam quod possint retineri ex dispensatione Ordinary si sint difformia.
- 19 Narrata omnia sunt iustificanda, quæ possunt facilius mouere Principem ad gratiam concedendam.
- 20 In narratiuis duorum beneficiorum sub eodem titulo ex stylo Cancellariæ semper apponi solet clausula (quæ obtinentur ex dispensatione Apostolica) & si non est apposta in supplicatione ex officio additur (alterum illorum ad electionem partis) & aliter litteræ non expediuntur.
- 21 Narratiua gratiæ iustificari debet etiam si sit negatiue concepta præsertim in impetrationibus beneficiorum. & n.22.
- 23 Narratiua non facta publicationis secundum Rotam probatur ex productione collationis facta in fauorem resignatarij post tempus datum ad publicandum.
- 24 In beneficialibus datur multiplicatio titularum.
- 25 Narratiua negatiue concepta ab impetrante probari debet siue sit negatiua facti, siue qualitatis.
- 26 Item quamuis sit narratiua tituli, & n.27.
- 28 Fallit si verba nullo titulo suffragante, & alia huiusmodi adduntur de stylo ad effectum colorandi narratiuam intrusionis propter interesse Annatistarum.
- 29 Negatiua dispensationis ab impetrante est iustificanda, & n.32.
- 30 Dispensatio est facti, & non præsumitur de iure.
- 31 Habens præsumptionem iuris pro se super negatiua narrata reuocatur ab onere illam probandi.
- 33 Negatiua dispensationis sit sit adiuncta, ut qualitas narrata illegitimitatis, seu incompatibilitatis, omnia cum illa sunt iustificanda.
- 34 Actor, qui in actione includit, & deducit exceptionem suo se ligone percutit, & ei incumbit onus probandi ad exclusionem exceptionis.
- 35 Negatiua non promotionis, seu non dispensationis expressa ad aggrauandum personam possessoris omnino est verificanda.
- 36 Possessor à sua possessione remoueri non debet nisi contra eum probatum fuerit.
- 37 Impetrans beneficium, qui narrauit aliquem non fuisse dispensatum sufficienter, vel minus legitime tenetur probare talem insufficientiam.
- 38 Item tenetur probare negatiuam dispensationis quando illegitimus possedit beneficium per decennium.
- 39 Possessio decennalis suffragatur etiam subrogato quo ad ius, & possessionem defuncti.
- 40 Dispensatio præsumitur ex possessione triennali nisi narratiua non dispensationis sit facta ab ipso beneficiato, quia tunc regula de triennali ei non prodest quominus teneatur negatiuam dispensationis iustificare.
- 41 Narratiua gratiæ ab impetrante est iustificanda nedum in iudicio ordinario, & ubi agitur de canonizatione gratiæ sed etiã in iudicio executiuo, etiã si nullus adsit contradictor & n.42.
- 43 Narrata omnia sunt verificanda ubi agitur possessorio adipiscenda, vel executive, si pars oppo-

VARIARVM RESOLUTIONVM

- nat, parte vero nō opponente ea solū sunt iustificanda, quorū falsitas vitiat gratiā, vel quorum expressio facilius movit Papā ad cōcedendum.
- 44 Narratorum verificatio non requiritur quando agitur possessorio recuperandā, & retinendā, sed in iudicio recuperandā sufficit ostendere solam possessionem, & titulum coloratum; In possessorio autem retinendā satis est probare possessionem etiam sine titulo colorato.
- 45 Possessio titulata in aliarum cōkursu praefertur.
- 46 Manutentio in beneficalibus datur absque tituli productione, licet possessio ipsa acquiri non possit absque eo, quod habeat titulum ad habentē auctoritatem.
- 47 Regula Cancellaria prohibens iudicari iuxta formam supplicationis etiam in possessorio, non habet locum in possessorio retinendā.
- 48 Translatarius tenetur iustificare gratiam transferentis etiam si sit in quasi possessione exigendi pensionem. & n. 50.
- 49 Allegatio Lapi 89. nō habet locū in pensionario.
- 51 Translatarius non tenetur iustificare gratiam transferentis, qui per 30. annos possedit.
- 52 Subrogatus gratiosē in ius sui auctoris non possidentis tenetur ad iustificationem gratiæ ac si ad canonizationem ageretur, nisi alter sit intrusus, quia tunc non tenetur suam gratiam iustificare, & nu. 53.
- 54 Item subrogatus gratiosē quoad ius, & possessionem defuncti si beneficium nō sit litigiosum nec reservatum tenetur iustificare nedum clericatum, & defuncti possessionem sed etiam omnia alia narrata.
- 55 Non tenetur iustificare nisi ipsam litem, vel reservationem, Item clericatum suum, & possessionem defuncti si beneficium sit litigiosum siue reservatum, etiam si ad partem expediuerit Bullas super gratiosa subrogatione desumpta, vel ex corpore, vel ex clausulis generalibus eiusdem supplicationis, & n. 56.
- 57 Reservatio, ut gratia valeat debet iustificari ubi collatio fuit facta de beneficio uti reservato reservatione dispositivæ.
- 58 Ampliatur quamvis adsit clausula generalis quod collatio valeat siue praemisso siue alio quovis modo.
- 59 Reservatio particularis puta ratione mensis expressa dispositivæ restringit dispositionem ad vocationem illam expressam.
- 60 Clausula (siue quovis modo) beneficium vacet restringitur, ut non contradicat expressis.
- 61 Nō intrat stante restrictiva signatura in calce supplicationis, quod detur devolutio dispositivæ.
- 62 Valor expressus in gratia impetrationis beneficii debet verificari etiam ab obtinente gratiam in forma pauperum, & n. 63.
- 64 Debet iustificari attento tempore data gratia nisi versetur in gratia expectativa, quia tunc attenditur tempus vacationis.
- 65 In eius iustificatione onera perpetua beneficii non computantur.
- 66 Valor excessivus beneficii cōtra impetrantē cum expressione minoris valoris nō probatur ex instrumentis locationum bonorū dicti beneficii, & cedulis receptionum, & solutionū arrendamentū.
- 67 Testes deponentes de valore beneficii debent scire illius qualitatem, secus si illam ignorent, quia tunc non probant.
- 68 Narrativa plurium delictorum facta in supplicatione in forma iuris cum clausula (si de praemissis seu altero eorū cōstiterit, &c.) debet verificari quoad oia delicta narrata, si verba illa (seu altero eorū, etc) sint cassata prout fieri solet.
- 69 Si Papa prouiderit de prioratu quatenus per seculares consueverit obtineri in titulum, Sin autē per regulares, si commendari consuevissent in commendam, impetrans tenetur iustificare gratiam in uno ex dictis modis.
- 70 Clausula (dummodo omnes pensiones simul nō excedant, &c.) apposta in reservatione pensionis, ut importet conditionē siue modū, in utroque casu iustificanda est ab eo qui intentionem suā fundat in gratia.
- 71 Apposta post reservationem puram, si adsit clausula (etiam si super illis alia pensiones reservata existant) tunc modificat dictam clausulam, & onus iustificandi conditionem non spectat ad pensionarium nisi titularis ostendat quod adsint alia pensiones antea reservatae.
- 72 Clausula, (dummodo remaneat centū pro Rectore) operatur, ut agens ad pensionē debeat hoc iustificare etiam si sit in possessione exigendi, & n. 73.
- 74 Declara nisi is, qui pensionem fuit gravatus dictae pensioni consenserit, tunc enim contra eum potest procedi executivæ sine iustificatione litterarum, dummodo gratia sit pura non autem contineat conditionem vel modum, & n. 75.
- 76 Clausula, prout hactenus consuetam extitit, &c. vel iuxta solitum, & similes apposta in gratia si stant conditionaliter sunt iustificanda ut gratia suffragetur, Secus quando stant causativæ, quia illis etiam non verificatis gratia suffragetur. & n. 77.
- 78 Stat conditionaliter quando refertur ad aliquod incertum & causativæ quādo ad aliquod certū.
- 79 Dicitio, prout, quando refertur ad verbum impersonale infinitivum, quod non habet certum numerum, & personam infinitivæ intelligitur, & accipitur conditionaliter.
- 80 Clausula (vocatis vocandis) facit executorem de mero mixtum.
- 81 Qualitatis omnes beneficii, & modus vacationis & alia requisita in impetratione beneficiarum in gratia si neutri sunt iustificanda.
- 82 Item, & ipsa quoque lis iustificari debet.
- 83 Reservatio iustificari debet in breve de capiendā possessione nomine Camerae, & n. 85.
- 84 Sufficit de ea docere quādo cūque, quando in Breve adest clausula constituto, &c.
- 86 Iudex si vigore brevis de capiendā possessione nomine Camerae procedit non iustificata reservatione, dicitur nulliter procedere, & effecto a sua possessione datur restitutio.
- 87 Amplia etiam si in Breve adest clausula usque vitio spolij, quia intelligitur quatenus Breve sit iustificatum.

- 88 Eiectus à sua possessione si non habet se pro spoliato, & iudex nulliter processit, absoluitur à censuris, & datur ei manutentio.
- 89 Clausula sublata aliter iudicadi, etc. sola nō operatur ut defectus obreptionis opponi nequeat.
- 90 Clausula quod de subreptione, & obreptione dici non possit, quando est posita absque clausula sublata, &c. in gratia cōcessa ad postulatiōnē partis, & non motu proprio non operatur, ut defectus subreptionis opponi non possit.
- 91 Item intelligitur veris existentibus narratis.
- 92 Clausula sublata, &c. non operatur, ubi esset detecta subreptio.
- 93 Narrata in gratia cum clausula, ut asseritur non sunt iustificanda.
- 94 Idem est, quando adest clausula sicut accepimus, vel sicut intelleximus.
- 95 Intrusio narrata in gratia iustificari nō debet.
- 96 Narratiua, qua habet iuris præsumptionem pro se non est verificanda.
- 97 Beneficia omnia de iure præsumentur secularia.
- 98 Narratiua quod beneficium est seculare non debet iustificari nisi Papa prouiderit de eo, quatenus per seculares obtineri consueuerit.
- 99 Item nec narratiua quod beneficium non est curatum, sed simplex, & residentiā personalem non requirens.
- 100 Beneficium de iure simplex præsimitur et simplicia beneficia ex vniuersali consuetudine residentiā non exposcunt, licet ex speciali consuetudine illam possint requirere.
- 101 Narratorum iustificatio non est necessaria quando gratia per 30. annos apparet obseruata & executioni demandata.
- 102 Possessor triennalis propter regulam aduersus omnes est tutus t. 130 suo ne iustificare aliquid teneatur.
- 103 Iustificatio gratia (ubi non intrat regula de triennali) non præsimitur secundum Rotam nisi per spatium triginta annorum.
- 104 Non requiritur etiam si versetur in gratia ad postulatiōnem partis, quando Frineps non vult quod de subreptione, & obreptione dari possit, cū clausula sublata, &c. secus si clausula sublata non sit adiecta, & n. 105, 106, & 107.
- 108 Idem est si cum clausula sublata nō adsit clausula quod de subreptione, etc. sed alia equipollens, veluti, quod non possit contrahere.
- 100 Clausula sublata posita in fine respicit totam gratiam & refertur ad omnia precedentia.
- 100 Igitur cum clausula quod de subreptione, &c. etiam si plura adsint intermedia, & n. 111.
- 112 Oris aperitio non adstringit partem ad verificationem narratorum ad quam non tenebatur propter clausulam quod de subreptione iuncta cum clausula sublata, &c. sed onus probandi incumbit alleganti subreptionem.
- 113 Clausula sicque in premissis iudicari debeat per quoscunque, intelligitur veris existentibus narratis nec liberat impatrantem ab onere iustificandi gratiam, quamuis concurrat clausula quod de subreptione, &c.
- 114 Clausula accessorie regulantur secundum naturam gratia principalis.
- 115 Supplicans, vel impetrans gratia cōsetur fateri omnia in supplicatione cōtenta, sicut et libellus.
- 116 Confessio facta in supplicatione praeiudicat cōfidenti, & ei qui gratiam impetrauit, & n. 118.
- 117 Facta in narratiua supplicationis de iure patronatus nocet cōfidenti etiam si postea in clausulis dicatur conditionaliter, & quatenus sit de iure patronatus.
- 119 Titulus aduersarij ex confessione facta à reo in supplicatione non probatur, sed aliunde de iure eius canonico constare debet, Nisi actor vellet suum ius quod erat dubium ex confessione facta per eum de titulo suo iuuare, quia tunc bene posset, & n. 120.
- 121 Confessio aduersarij respectu tituli quamuis qualificata sufficit pro titulo colorato in iudicio recuperanda.
- 122 Vnio probatur ex confessione aduersarij confidentis factam fuisse vniōnem, licet subdat illam reuocatam fuisse.
- 123 Narratiua gratia que potius debuit retrahere Principem ad concedendum nō est iustificanda.
- 124 Narratiua litterarū, quā aliquis sit approbatus, & idoneus repertus nō est iustificanda cum super ea ante expeditionem recipiatur probatio.
- 125 Quando plura narrantur, quorum vnum est sufficiens ad impetrandam gratiam eo probato gratia subsistit licet alia non verificentur vel falsa existant.
- 126 Quando impetrans beneficium pure, & dispositiue asserit vnum ex pluribus modis vacandi omnes alij censentur negati, & satis est probare vnum modum.
- 127 Narrata omnia sunt verificanda quando exprimuntur, ut Papa facilius inducatur ad gratiam concedendam. Praesertim quando plura exprimuntur ad aggravandam personam possessoris, & agitur non solum ad effectum priuationis sed etiam ad iudicationem, & n. 128.
- 129 Narratiua plura quorū vnū uenit qualificatiue ad aliud requirit iudificationem vtriusque.
- 130 Consistens in facta proprio non est verificanda nisi sit narratiua etatis, & n. 131.
- 132 Facta in gratia auctoris a successore in beneficio non est iustificanda, siue utatur dicta gratia agendo siue excepiendo, dummodo predecessor fuerit pacificus possessor triennalis.
- 133 Succedens in ius alterius non magis grauari debet, quam grauaretur predecessor si uiueret.
- 134 Successor in beneficio quando auctor suus non possedit pacifice per triennium, tenetur illius gratiam iustificare, etiam si de illa opponat excipiēdo tanquam de iure tertij ad excludendam intentionem agentis, & n. 135.
- 136 Clausula (attento consensu maioris partis) posita in Breui non est verificanda.
- 137 Item nec clausula (cuius ad id expressus accedit consensus) in reservatione pensionis posita.
- 138 Declaratio secundum Rotam quando haec clausula ponitur in litteris expeditis, secus si sit posita in supplicatione, quia tunc stat conditionaliter, & est verificanda, & n. 139.

- 140 Clausulam (cuius ad id expressus accedit consensus) positam in supplicatione non stare conditionaliter defenditur. (& n. 162.)
- 141 Conditio in presens, vel prateritū nō confertur
- 142 Pensio non solet à Papa reservari super beneficio collato nisi de consensu beneficiati. (sensus.
- 143 Consensus sub cōditione præstitus nō dicitur cō
- 144 Gratia dicitur perfecta per solā signaturā Papæ, licet porrigens preces non habeat mandatum.
- 145 Causa in gratia, seu in rescripto narrata non est verificanda, quando constat de re cuius causa, vel demonstratio dicitur, nisi sit talis sine qua impetrans gratiam non obtinisset, vel nisi sit posita sub conditione.
- 146 Privilegiū habēs certā dispositionē, operatur, ut licet in eo fiat mētio per dictiones relatiuas de alijs privilegijs nō sit opus ut illa appareant.
- 147 Clausula (quia sicut genitor noster tibi fauētū concessit ita, & nos concedimus) non astringit Vassallum, ut pro validitate secunda concessionis teneatur ostendere primam.
- 148 Narratiua consistens in mente, vel animo impetrantis si aliter iustificari non possit probatur per solum iuramentum.
- 149 In dependentibus ab animo statur iuramento eius, de cuius animo, & proposito dubitatur nisi contrarium probetur etiam per indicia & coniecturas, & n. 150.
- 151 Iustificatio iudicialis non requiritur coram executoribus Apostolicis, quibus committitur facultas aliquid faciendi, & littera eis directæ non habent clausulam sonantem in iudicalem indaginem, aut conditionem, quæ tacite non insit, nec agitur de præiudicio alicuius, sed executores, qui sunt meri possunt super narratis extraiudicialiter se informare.
- 152 Executoribus Apostolicis meris creditur de processu ab illis factō, licet de illo non appareat dummodo præcesserit tempus, quod potuerit capi extraiudicialis informatio, & nisi contrarium probetur, & n. 153. & 154.
- 155 Executor Apostolicus quādo est merus licet admiserit articulos super iustificatione narratorum & aliqui testes super illis fuerint induti, & examinati, non propterea dicitur se fecisse mixtum, itaut iustificatio iudicialis, sit necessaria, sed ommissa via iudicis potest ad aliam transire, & reassumere partes executoris.
- 156 Arbitrator si potest etiam procedere, ut arbiter non prohibetur facere aliquos actus, ut arbiter, & aliquos, ut arbitrator.
- 157 Clausula si inueneris, si reperis, & similes non important de sui natura iustificationem aliquā iudicalem, nisi quando adyiciuntur in personam iudicis, & circa materiam iudicalem.
- 158 Clausula, (si ita est, tacite subintelligitur, nec reddit gratiam conditionalem, itaut iustificatio iudicialis requiratur, & n. 159.
- 160 Posita in supplicatione, non impedit quominus littera expediantur in forma gratiosa sine alio examine.
- 161 Clausula (quatenus idoneus reperiatur) apposta in gratia in forma dignum non reddit gratiam conditionalem quoad eius substantiam, sed tantum respectu executionis, & prouisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus postquam idoneus fuerit repertus.
- 163 Narrata in gratia Motu proprio concessa non sunt iustificanda, & n. 165. (nis.
- 154 Clausula (Motu proprio) tollit vitium subreptionis
- 166 Narratiua Principis de factō proprio plene probat, secus si narratiua sit de factō alieno, quia tūc etiā Motu proprio facta nō probat, sed transfert onus probandi in aduersarium & n. 167.
- 168 Clausula (Motu proprio) non tollit vitium subreptionis nec purgat falso expressa in tertij præiudicium, & n. 169.
- 170 Clausula Motu proprio, ex certa scientia, de plenitudine potestatis, & similes non operantur in his quæ Princeps ignorauit.
- 171 Clausula, (attento quod utraque pars supplicat) posita in gratia concessa ad supplicationem utriusque partis, verificari debet distributive, non autem copulatiue id est quod unusquisque supplicat pro his quæ ad ipsum spectant, quo casu illa solum sunt verificanda.
- 172 Clausula (dummodo alteri non sit ius quæsitū) non suspendit executionē gratiæ sed tantū præseruat iura, itaut cōstito de iure quæsito gratia reddatur nulla nec eget iustificatione, et n. 173.
- 174 Narratiua Principis facta in gratia ad postulationem partis, quando est narratiua facti proprii in qua Princeps principaliter se fundat, non est verificanda.
- 175 Idē est in narratiua de factō alieno in qua Princeps fundat gratiā, quæ licet nō probet, inducit tamen præsumptionē pro impetratē, quæ transfert onus probandi in aduersarium, & n. 176.
- 177 Narratiua Papa super eo quod verisimiliter ignorat non transfert onus probandi in alium sed ab ipsomet impetrante est iustificanda.
- 178 Gratia seu prouisio facta ab Ordinario collatore censetur facta Motu proprio, & nulla indiget iustificatione, nisi prouisus ab Ordinario agat ad exclusionem prouisi Apostolici quia tunc est verificanda, & n. 179.
- 180 Prouisus ab Ordinario, qui cōtro prouisum Apostolicum se fundat in prouisione ordinaria ratione mensis tenetur probare vacationem in tali mense, in quo fundat intentionem suam.
- 181 Clausula (constito quod N. obierit in possessione) non requirit iustificationem de tempore obitus quādo fuit probatū N. semel in vita possedisse.
- 182 Possessio præsumitur continuata usque ad mortem nisi doceatur de interruptione etiam stante intrusione alterius, dummodo possidens non habeat se pro spoliato, & n. 183.
- 184 Clausula (constito quod defunctus obierit, &c.) non est iustificanda quando in ea non fit mentio de pertinentia collationis, si autem de illa fiat mentio talis narratiua, uti conditio dictæ clausula verificari debet, itaut ex dicta pertinentia inducatur reservatio propter quam Breue fuit concessum.
- 185 Possessio etiam contra ius coadiuuata aliquo titulo releuat ab onere iustificandi gratiam quam.

quando agitur in possessorio tantum.

- 186 Ex possessione presumitur pro qualitate tituli respectu status in quo possidens reperitur quavis de validitate ipsius tituli controuertatur.
- 187 Possessio improba, & vitiosa, veluti capta lite vel appellatione pendente nullum parit iuris effectum nec liberat possidentem ab onere iustificandi, & n. 188.
- 189 Prouisus à Papa non tenetur verificare narratiuam vacationis tanquam de beneficio reseruato plene, & concludenter quando nec ordinarius, vel alius pretendens collationem ad se spectare, aut ab illis prouisus se opponit etiamsi in prouisione Papæ adhi. clausula dummodo hac vice collatio ad nos pertineat sed ad semiplenam tantum probationem tenetur. & n. 191. 192. & 193.
- 190 Clausula generalis siue alio quouis modo vacet, &c. operatur ut ex illa beneficii cap. iposbit.
- 194 Narratiua gratiæ regulariter non exposcit plenam probationem sed sufficit semiplena.
- 195 Requirit plenam probationem quoad narrata super quibus gratia fundatur nisi agatur de re parui præiudicij, & n. 196.
- 197 Quando agitur de probatione obitus ad effectum reseruatiõis, nec Ordinarius aut ab eo prouisus est in causa, sufficit probare reseruatiõem seu vacationem in mense Apostolico per publicam vocem, & famam, & ista habetur pro plena probatione & nu. 199.
- 198 Probatio plena illa dicitur, quæ secundum subiectam materiam est talis.
- 200 Item probatio plena requiritur in re magni præiudicij.
- 201 Impetrans, qui se fundat in tempore obitus debet plene probare illud tempus quotiescumque agitur de obitu principaliter, & sumus in materia obiectiua, videlicet quando probatio tendit ad annullandũ gratiam, secus si agatur de obitu incidenter, & per viam replicationis, quia tunc sufficit probare obitum per publicam vocem, & famam, etiam quod non probeatur tempus obitus, & n. 202.
- 203 Mortuus quis presumitur tempore debito, ut gratia impetrationis beneficii per obitum sustineatur, & qui vult dicere contrarium tenetur ipse probare, etiam si gratia, & obitus concurrant eadem die, & ex parte obijcientis probeatur hora mortis, nam adhuc præualet presumptio pro validitate gratiæ, & n. 204.
- 205 Impetrans beneficium eodem die obitus non tenetur probare impetrationem præcessisse sed aduersario, quod obitus præcesserit dummodo sit derogatum regula de verisimili notitia, &c. alias si excipiat de dicta regula, impetranti incumbit onus probandi verisimilem notitiam obitus, & sic satisfacisse dictæ regula, & numero 208.
- 206 Actus ille in dubio presumitur præcedere, qui est necessarius ad validitatem gratiæ seu dispositionis.
- 207 Impetratio beneficii viuentis in dubio non presumitur.

RIVALIS, & tyronibus iuris nota est illa conclusio quod in gratiosis & narrata sunt iustificanda, vt gratia suffragetur tex. in c. 1. vbi Io. Andræ. & alij de lit. contest. lib. 6. Felin. in c. ad aures col. 5. vers. Tertia conclusio de rescript. Dec. conf. 142. n. 6. Rota decif. 20. de præben. in nou. Ægid. decif. 76. vers. & si teneremus & decif. 303. Caputaq. decif. 39. par. 2. Put. decif. 242. n. 1. lib. 1. cum alijs multis qui allegari possent. Ratio est quia & narrata pars gratiæ sunt c. 2. de rescript. Hinc est quod Principum rescripta habent & subintellectam clausulam quatenus preces veritati nitantur ad l. fin. in princ. C. de diuers. rescrip. Vnde Anchar. conf. 240. n. 5. vers. ex quibus, dicit, quod si Papa mandauit aliquid fieri sub pœna excommunicationis lata sententiæ non incurritur excommunicatio non obediendo, quando narrata non sunt iustificata, quia hæc conditio, & si preces veritati nitantur subintellecta suspendit excommunicationem ante illius verificationem iuxta not. in c. præterea de appellat. & Anchar. refert, & sequitur

- 3 quod Principum rescripta habent & subintellectam clausulam quatenus preces veritati nitantur ad l. fin. in princ. C. de diuers. rescrip. Vnde Anchar. conf. 240. n. 5. vers. ex quibus, dicit, quod si Papa mandauit aliquid fieri sub pœna excommunicationis lata sententiæ non incurritur excommunicatio non obediendo, quando narrata non sunt iustificata, quia hæc conditio, & si preces veritati nitantur subintellecta suspendit excommunicationem ante illius verificationem iuxta not. in c. præterea de appellat. & Anchar. refert, & sequitur
- 4 Marf. notab. 153. Et ea præsertim & sunt verificanda quæ reddunt Principem ad concedendam gratiam faciliorem Rota decif. 4. & 75. rescript. in antiq. Ægid. decif. 4. & 95. Cassad. decif. 11. n. 3. & 12. in fine de præben. Caputaquen. decif. 310. par. 1. in impressis. Vel super quibus & Princeps se fundauit maxime quando copulatiue sunt narrata, & quælibet narratiua per se non sufficit Caputaq. decif. 242. par. 2. qui loquitur de noua erectione in qua fuerat narratũ, quod populus erat auctus, & quod infantes sine Baptismo, & homines sine Sacramentis decedebant, & dicit Rotã tenuisse, quod omnia erant verificanda, tum quia copulatiue narrata, tum quia ad concessione nouæ erectionis Papa videbatur fundasse intentionem suam super omnibus narratis, quæ erant necessaria ad nouam erectionem faciendam, c. ad audientiam il primo in princip. §. 1. de Eccles. edific. & ibi per Doct.

Extenditur primo supradicta conclusio, vt procedat etiam & quoad narratiuam iurispatronatus, quæ similiter debet iustificari, vt tenuit Rota decif. 203. & 531. num. 1. par. 1. diuers.

8 Secundo extenditur & quoad narratiuam ætatis quamuis consistat in facto proprio Fab. decif. 17. Mohed. decif. 336. Et quod gratia reddatur nulla si narratiua ætatis non iustificetur tradit Caputaquen. decif. 114. par. 2.

9 Tertio extenditur, vt locum habeat & etiam si concurrant duo habentes gratiam de eadem re, nam ille prius tenetur iustificare, qui commisit causam, & ita effectus fuit actor respectu alterius, vt fuit dictum in vna Placentina, & Oxomen præstimonij 13.

VARIARVM RESOLUTIONVM.

- 10 Aprilis 1592. coram Penia; Idque procedit licet, is, qui impetrauit † beneficium commiserit causam contra duos similiter impetrantes utroque citato, & postea prosequendo iudiciū contra vnum tantū, & reportando ad sui fauorē sententiā, & rem indicatā, adeptus fuerit possessionem beneficij; quia si postmodum agat contra alium non poterit se tueri illa possessione, sed tanquam committens causam tenebitur in primis iustificare gratiā suam non obstante re iudicata, & executorialibus. Ita tentum per Rotam in vna Iacen. beneficij vltima Ianuarij 1597. coram Orano.
- 11 Quarto extenditur, vt procedat etiam respectu qualitatum, nam in gratiosis etiam qualitates † narratæ sunt verificandæ iuxta tradita per Doct. in l. Callus. §. & quid si tantum de lib. & posthum. & per Felin. in c. licet causam n. 40. vers. prima conclusio de probat. Casar de Grass. decis. 7. n. 3.
- 12 Sed istud declaratur primo, vt procedat quādo † qualitas narrata inest de factō, secus si inest ex materia ipsius rei, siue ex iuris dispositione, quia tunc non est opus eam probare Felin. in c. ex parte il. 1. n. 25. de rescript. & Ripa n. 69. Rota decis. 75. & 37. de rescriptis in antiquis.
- 13 Rursus declaratur, vt non obtineat † quando qualitas non est de substantia, quia tunc sufficit probare id quod est principale absque probatione qualitatis idem Felin. in d. c. licet n. 41. vers. secundo limita de probat.
- 14 Sed hoc dictum Felin. confunditur ex traditis per Dec. ibidē n. 188. vers. sed tamen, & per Ripā in d. c. ex parte il. 1. n. 70. circa finem de rescript. Vnde ego sic puto distinguendum ex mente Rotæ. Aut qualitas † non substantialis à parte non negatur, & tunc nulla probatio requiritur, & processus est validus, & iustus dūmodo de alijs substantialibus constet, Rota decis. 20. de præb. in nouis. Aut qualitas negatur, Et tunc si nemini sit præiudicialis non est necessario iustificanda Rota decis. 531. n. 2. par. 1. diuers. Vbi narrabatur quis familiaris scriptoris, & fuit dictum, quod talis narratiua non erat verificanda, quoniam litteræ erant taxatæ, quo casu narratiua nemini præiudicabat Cassad. decis. 10. de præben. Aut vero qualitas exprimitur ad aggrauandū personā possessoris, & inducendū Papam, vt facilius gratiam concedat, & tunc necessario probari debet, Ægid. decis. 734. Præsertim quando agitur non solū ad effectū priuationis, sed etiā ad iudicationem, quo casu oīa expressa requirunt verificationem iuxta tex. in c. olim de rescript. & ibi glos. in verbo ad omnia, & Abb. n. 3.
- 15 Præterea animaduertendum est, quod qualitas narrata † ab actore probari aliquādo debet, quāuis alias sit de exceptione ipsius rei, vt fuit tentū in vna Burgen. Canonatus 6. Martij 1606. corā Ludouisio, vbi quis impetrauerat canonicatū sub prætextu, quod prouisio ad fauorē alterius fuisset nulla ob eius inha-

- bilitatē ex defectu nataliū super quo ad dictū beneficium obtinendū cū eo nō fuerat dispensatū. Et fuit dictū quod licet constaret de illegimitate, quod erat fundamentū intētionis actoris, & propterea qualitas dispensationis videretur probāda per reū ex quo erat illius exceptio; Nihilominus quia erat adiecta vti qualitas narratæ illegimitatis, omnia cū illa erant ab impetrante iustificāda ex tradit per Ripam in d. c. ex parte nu. 65. de rescript.
- 16 Nam regula † quod actori sufficiat fundare intentionem suam, nec teneatur probare reo exceptionē non competere, non procedit quādo impetrans id narrauit, nam ex vi narratiuæ astringitur ad id probandū, Abb. in c. 3. n. 7. de libel. obl. Cassad. decis. 10. de rescript. qui dicit, q̄ actor ita narrando suo se ligone percussit.
- 17 Quinto eadē conclusio extenditur, vt obtineat etiā quoad † narrata in dispensatione, nam illa quoque sunt verificanda, Casar de Grass. decis. 66. n. 2. & 3. Immo dispensatio ipsa
- 18 ad retinenda plura † sub eodē tecto postquam est narrata, debet iustificari, etiā quod possint retineri ex dispensatione ordinarij si sint difformia, iuxta notata per glos. in c. 1. de cōsuet. in 6. & ita ex voto habito à Reuerendissimis Dominis de Parco maiori fuit resolutum per Rotam in Iuennacen. Archipræsbyteratus 26. Iunij 1591. coram Cardinale Pamphilio, & deinde coram Seraphino, in vna Telesina beneficij vltima Ianuarij 1594. Ratio est, quia gratia est magis iustificata per narratiuā dispensationis ordinarij, vnde omnia sunt † verificanda, quæ Papā possunt facilius mouere ad gratiā concedendā, ad not. in c. postulasti, & in c. super litteris de rescript. Ægid. decis. 4. nu. 3. Cass. decis. 12. n. 14. de præb. Altera ratio est q̄
- 19 ex † stylo Cancellariæ in similibus narratiuis duorū beneficiorū sub eodē tecto, semper apponi solet clausula (quæ obtinetur ex dispensatione Apostolica) & si nō est apposita in supplicatione, ex officio additur (alterū illorum ad electionē partis) & aliter litteræ nō expediuntur, vt fuit facta fides per Dominos Abbrenuatores in supradicta causa Iuennacen. Archipræsbyteratus q̄ stylus in hac materia subreptionis inspicere debet, Cass. d. decis. 12. n. 14. de præb.
- 20 Sexto debet extēdi, vt habeat locū etiā si narratiua gratiæ † sit negatiue cōcepta l. pen. §. docere. ff. ne quis eū qui in ius voc. l. in illa l. 1. vbi Bart. n. 5. Alex. n. 9. & Ias. n. 17. ff. de verb. obligat. Dec. conf. 624. n. 3. Paris. conf. 138. n. 1. & 2. lib. 4. Aym. conf. 112. nu. 6. late Gabr. conclus. 6. de prob. n. 1. Quod præsertim † obtinet in impetrationibus, vt tradit Ægid. in c. inter cæteras n. 5. de rescript. & in decis. 611. in fine Et in terminis impetrationis factæ ob non dimissionem beneficij incompatibilis iuxta formam decreti, tenuit Rota in vna Meliten. Canonice tus 16. Iunij 1586. corā Cardinale Plauto ex traditis per Cassad. decis. 5. super regul. Et in terminis impetrationis ob non factā publicationē resignationis, aut non factam tempore

pore debito fuit tentum in vna Palentina, & Oxomen. præstimonij 11. Martij 1594. corā Penia; & in vna Iacen. beneficij 21. Maij 1599. coram Orano; In qua fuit dictū, quod ad probandam ꝑ talem negatiuam non sufficit producere collationem factam in fauorem resignatarij post tempus datum ad publicadum, quia potest esse quod obtinuerit aliam gratiā a Papa, & eam in tempore publicauerit, cum in ꝑ beneficialibus detur multiplicatio titulum cap. post electionem de concess. præben. c. 2. de arbitr. Cassad. decis. 21. super regulis.

23 Et huiusmodi negatiua ꝑ ab impetrante probari debet, sine sit negatiua facti, siue qualitatis Bart. in d. l. in illa n. 10. de verb. oblig.

24 Item quamuis sit ꝑ negatiua tituli, vt fuit tentum in vna Conchen. Archipresbyteratus 9. Martij 1592. coram Penia; Vbi cum narratiua impetrantis duobus niteretur quæ Papam ad concedendam ei gratiam principaliter mouisse videbantur, nempe lite inter Oforium, & Polimares, & nullo titulo Hieronymi ab Ordinario prouisi, fuit dictum quod non sufficiebat probasse litem aliquā extitisse inter Oforium, & Polimares per cuius obitum vacauit Archipresbyteratus, nisi amplius doceretur litem fuisse talē, quæ manus Ordinarij sic ligauerit, aut eius potestatem, & iurisdictionē impediuerit, vt Hieronymo de vacante Archipresbyteratu prouidere non potuerit; quod cum probatum non fuisset gratia erat nulla. Veral. decis. 345. lib. 2. & 229. lib. 3. Idem tenuit Rota in vna Bononien. Prioratus 9. Iunij 1606. coram Manzanedo, in qua Stephanus narrauerat Pompeum detinuisse Prioratum, & canonicatum nulla saltem sufficienti permissione Apostolica; Et fuit dictum ꝑ quod huius negatiuæ probatio ipsi Stephano incumbabat cum esset fundamentum intentionis illius iuxta not. per Doct. in dict. l. in illa vbi Bart. & Ripa n. 13. de verb. obligat.

27 Sed istud temperari debet, vt procedat ꝑ dūmodo sit narratiua partis in supplicatione, secus si verba nullo titulo suffragante, & alia huiusmodi addantur de stilo ad effectum colorandi narratiuam intrusionis propter interesse Annatistarum, vt fuit decisum in vna Ispalen. beneficiorū 14. Aprilis 1603. coram Iusto, & in causa Burgen. Canonicatos 9. Februarij 1609. coram Ortembergo.

Hic autem pulchra exoritur dubitatio, An negatiua dispensationis ab impetrante sit iustificanda? Veluti si narretur aliquem sine dispensatione duas Parochiales obtinere, vel beneficium vacare ob inhabilitatem ex defectu natalium super quo non fuit dispesatum; Etenim quod impetrans ꝑ teneatur probare non solum incompatibilitatem, vel defectum natalium, verum etiam negatiuam ipsius dispensationis tenet Paris. conf. 138. n. 1. & 2. lib. 4.

29 Contrariam vero sententiam amplectitur Rebuff. in prax. tit. de dispens. ration. etat. vers. defectu prædicto n. 14. fol. 285. Quæ qui-

dem comprobari posse videtur. Primo, quia probata vacatione, & inhabilitate super qua est fundata intentio actoris, ista negatiua remanet de exceptione rei.

Secundo facit decis. Ægid. 415. vbi si impetro ob incompatibilitatem, & narro, quod nō promotus ad ordines indebite detinuit, ista negatiua non promotionis non est iustificanda probata narratione per incompatibilitatē.

30 Tertio adducitur, quia dispesatio ꝑ est quid facti, ideo non præsumitur de iure, maxime cū pendeat a Principe, vt bene deducit Roman.

31 conf. 499. n. 4. Quando autē ꝑ quis habet præsumptionē iuris pro se super negatiua, narrata, tunc releuatur ab onere illā probandi, vt est

* communis * opinio ex plene cumulatis per Gabr. concl. 6. tit. de probat. n. 58. Achil. decis. 412. in impressis, & hac ratione mouetur Rebuff. in loco supra citato.

32 Sed istis non obstantibus opinio ꝑ Parisij amplectenda est, quam tenuit Rota post longam discussionem in d. causa Burgen. Canoniciatus 6. Martij 1606. coram Ludouisio, quæ fuit confirmata sub die 9. Februarij 1609. coram Ortembergo. Potissimum fundamentū in eo consistit, quia negatiua dispensationis censetur adiecta, vt qualitas narratæ illegitimitatis, seu incompatibilitatis; ideo ꝑ omnia cum illa requirunt verificationem Felin. in c. causam n. 40. de probat. & in d. c. ex parte il

1. n. 25. de rescript. ibique Ripa n. 65. qui de

* communi * attestatur.

Non obstat, quod dispensatio pertineat ad exceptionem rei quam actor nō tenetur probare; Quia id non procedit, quando impetrans vltterius progreditur narrādo negatiue Innoc. in c. super his n. 10. de accusat. Abb. in cap. 3. n. 7. de libel. oblat. Bart. in l. 2. n. 10. C. de iure emphit. & in d. l. in illa nu. 4. & 5. de verb.

34 obligat. Actor enim ꝑ qui in actione includit, & deducit exceptionem suo ligone se percutit, & ei incumbit onus probandi ad exclusionem exceptionis Ferret. conf. 53. n. 11. Cassad. decis. 10. n. 10. de rescript.

35 Similiter non obstat decis. Ægid. 415. quia cum narratiua ꝑ non promotionis, seu non dispensationis exprimat ad aggrauandam personam possessoris, & per consequens ad inducendum Papam ad facilius procedendum contra eum, & gratiam concedendam omnia expressa sunt verificanda, vt fatetur idem Ægid. decis. 734. in fine, & decis. 4. & tradit ita fuisse decisum in Rota, Idem Ægid. in cap. inter ceteras n. 4. & 5. de rescript.

Nec est verū, quod impetrans habeat præsumptionem iuris pro se: Quia licet non præsumatur dispensatio tanquam facti attamen non præsumitur etiam non dispensatio, quia est contingens, quod potest esse, & non esse.

36 Præsertim in possessore, qui ꝑ remoueri non debet nisi contra eum probatum fuerit, Innoc. in cap. ex insinuatione nu. 3. de procurat. glos. penul. in l. Titia ff. solut. matrim.

- Præsupposita tamen opinione Rebuffi pro vera illam declara dupliciter secundum Rotam in allegata Burgen. Canonatus coram Ortembergo. Primo, ut non procedat, quando
- 37 impetrans narravit ꝛ aliquem non fuisse dispensatum sufficîeter, vel minus legitime, quia tunc ipse fatetur dispensationem, qua posita, de iure præsumitur legitima, & sufficiens, quia præsumptiones iuris temper militât in meliorem partem: Vnde cum insufficientia sit de replicatione, & intentione impetrantis ab eo probari debet ab excludendam exceptionem dispensationis.
- Rursus declara, ut non obtineat quando illegitimus ꝛ beneficium possedit per decenniû, quia tunc impetrans tenetur ipse probare negatiuam dispensationis, cum attentâ decenniali possessione dispensatio præsumatur Anchar. conf. 117. vers. posito enim Felin. in c. sicut nu. 31. de re iudic. Sarnen. ad regul. de trien. quæst. 10. n. 12. Quæ possessio licet tertio suffragari non possit, quia eam non potest allegare, tamen suffragatur etiam ꝛ successori qualis est subrogatus quo ad ius, & possessionem defuncti, ut in d. decisione dicitur.
- Idem dicas quotiescumque beneficium per trienniû pacifice fuit possessum, cum etiam ex possessione ꝛ trienniali oriatur præsumptio dispensationis, Caputaquen. decis. 45. par. 3. ubi dicit decisionem præcedentem ibi positam reuocatam fuisse; Quod intellige verum, nisi narratiua non dispensationis sit facta ab ipso beneficiato, Quia tunc regula triennis ei non prodest, quominus teneatur negatiuâ dispensationis iustificare licet posset illius narratiuam omittere, Ita tentum in vna Auriens. Parochialis 24. Maij 1606. coram Sacrato.
- Septimo supradicta conclusio extenditur, ut
- 41 locum sibi vendicat nedum in ꝛ iudicio ordinario, & ubi agitur de canonizatione gratiæ, sed etiam in iudicio executiuo, quia etiam in hoc casu subintelligitur clausula, Dummodo preces veritati nitantur Abb. in d. c. ex parte nu. 1. de rescript. Mohed. decis. 304. Et quod narratis non verificatis non possit executiue procedi maxime parte opponente tenuit Rota apud Casarem de Grassis decis. 48. num. 4. per cap. super litteris cum ibi not. de rescript. & l. precibus C. si contra ius, vel vtilit. public. Idem fuit tentum in vna Legionens. denegationis possessionis 26. Martij 1593. coram Cardinale Blanchetto, in qua fuit dictû, quod idem obseruandum est in causa beneficiati in iudicio adipiscendæ, quod in canonizatoria, ne detur vitiosus ingressus, etiam ꝛ si nullus adsit contradictor. Et quod requiratur iustificatio prædicta etiam quod agatur executiue, & nullus adsit contradictor. Fuit etiam tentum in vna Ferrariens. Parochialis 1. Aprilis 1596. coram Corduba, ubi fuit allegatus Paris. conf. 49. n. 31. lib. 4. & Ægid. decis. 303.
- Sed aduertendum est, quod Ægid. in decis. præcedenti 302. loquitur dubitatiuè si narratiua negetur; Ideo Rota in vna Salamantina pensionis 18. Aprilis 1572. coram Cardinale Lancelotto, distinguendo tenuit, quod ubi agitur possessorio adipiscendæ, vel executiue omnia ꝛ narrata sunt verificanda parte opponente iuxta doctrinam Imol. in d. c. super litteris n. 3. de rescript. parte vero non opponente ea solum sunt iustificanda, quorum falsitas vitiat gratiam, vel quorum expressio facilius mouet Papam ad concedendum, & hanc distinctionem veram puto per ea, quæ dicam inferius in nona limitatione.
- Declaratur tamen hoc, ut non procedat in
- 44 possessorijs ꝛ recuperandæ, & retinendæ, in quibus non requiritur aliqua narratorû verificatio cum in recuperandæ iudicio sufficiat ostendere solam possessionem, & titulum coloratum; In possessorio autem retinendæ satis sit probare possessionem etiam sine titulo colorato. Mohed. decis. 158. quæst. 9. de caus. possess. & propriet. n. 2. Qui licet dicat, quod sufficit ostendere litteras expeditas, & translationem, tamen hoc non est necessarium Abb. in cap. constitutus n. 3. in fine vers. & aduerte de elect. Put. decis. 26. de restit. spoliat. Capic. decis. 189. nu. 7. Couar. pract. quæst. cap. 17. n. 6. Nisi essemus in concursu possessionum,
- 45 quia tunc titulata ꝛ præfertur l. si duo ff. uti pos. Caputaquen. decis. 339. par. 2. Lancelott. de attent. cap. 31. n. 201. & 203. Et fuit resolutum in vna Bononien. Iurisdictionis prima, Februarij 1574. coram Cardinale Lancelotto, quæ est 595. par. 1. diuers. n. 2. & nu. 8. ubi dicitur ita passim obseruari in beneficiis
- 46 in quibus licet ꝛ non possit haberi possessio absque eo quod habeatur titulus ab habente auctoritatè, datur tamen manutentio absque tituli productione; Quod etiam alias resoluit Rota in vna Sorana beneficiorum 22. Maij 1587. coram Orano, & de eodem anno in vna Anconitana pensionis die 15. Iunij coram Cardinale Plato, in qua fuit dictum in hoc iudicio non esse necessariam litterarum exhibitionem non obstante regula Cancellariæ prohibente iudicari iuxta formam supplicationis etiam
- 47 in possessorio, cum illa ꝛ regula locum habeat in alijs possessorijs non autem in possessorio retinendæ, in quo non est opus aliquo titulo nec colorato, quia possessor, qui non habet titulum potest dicere, quo ad te liberas artes habeo, ut per Cassad. decis. 4. de restit. spoliat. num. 8.
- 48 Octauo extenditur, ut procedat etiam ꝛ in trãlatario, qui pariter tenetur iustificare gratiam transferētis, Gig. de pens. quæst. 85. n. 8. in 7. casu Gomes. in compend. vtriusque Signat. quæst. 16. n. 87. in fine vers. & idem esset, & tenuit Rota in vna Brixien. pensionis 28. Nouembris 1594. coram Cardinale Millino
- 49 in qua fuit responsum ad allegationem Lapi 89. quod illa ꝛ non habet locum in pensionario, cum non possideat vti titularis Put. decis. 360. lib. 1.

50 Et hoc locum sibi vendicat, quamuis † in-
transferente concurrat quasi possessio exigen-
di pensionem, quia non propterea translatari-
us releuatur ab onere iustificandi gratiam
illius, quando agitur super validitate transla-
tionis, & sic super proprietate cōtra successo-
rem, qui reservationi non consensit, & habet
intentionem fundatam, quod Ecclesiastica be-
neficia sine diminutione conferantur, vt fuit
resolutum in vna Salamantina pensionis 26.
Martij 1593. coram Gipsio, & in vna Carta-
ginen. pensionis 13. Februarij 1604. coram
Cardinale Pāphilio. Quod est verum nisi tras-
ferens † per triginta annos possedisset, quia
51 tunc ex lapsu tanti temporis iustificatio præ-
sumeretur, nec translatus teneretur veri-
ficare gratiam illius, vt fuit tentum in vna
Lauden. pensionis 29. Martij 1599. coram
Penia, & deinde in vna Nerotinen. pensionis
24. Maij 1602. coram Ludouiso.

52 Nono extenditur, vt habeat locum † etiam
in subrogato gratiosè, nam is quoque omnia
narrata tenetur iustificare; Sed quia hoc ex
varietate casuum variatur, ideo ex sententia
Rotæ sic est distinguendum, Aut subrogatur
quis in ius sui auctoris non possidētis, & tunc
subrogatus tenetur ad iustificationem gratiæ,
ac si ad canonizationem ageretur, & procedi-
tur ordinariè, nō executiue Mohed. decis. 204.
& 306. & tenuit Rota in vna Cartagenen. pen-
sionis 21. Octobris 1588. coram Gipsio: Quod
est verum quando alter verè possidet, cum illi
nō debeat fieri iniuria mediāte subrogatione;
53 secus † si sit intrusus nec verè possideat, quia
tunc subrogatus gratiosè nō tenetur suā gra-
tiam iustificare. sic fuit resolutum in vna To-
letana beneficij 14. Nouembris 1606. coram
Iusto, in qua Rota recessit à decisione antea
facta in eadem causa coram Ortembergo. Et
ita quoq; fuit tentum in vna Camerinen. Ca-
nonicatus 4. Decembris 1573. coram fel. rec.
Clem. Papa VIII. tunc Rotæ Auditore, vbi fuit
dictū, quod subrogatus gratiosè cōtra spolia-
torem non tenetur iustificare suam gratiam.

Aut subrogatur quis gratiosè quoad ius,
& possessionē defuncti, & tūc est subdistinguen-
dum, Aut enim beneficium nō est litigiosum,
54 nec reseruatū, & hoc casu † subrogatus te-
netur iustificare nedum Clericatum, & defun-
cti possessionem, sed etiam omnia alia narra-
ta cum agatur de præiudicio Ordinarij colla-
toris, vel ab eo prouisi, quo casu subrogatio hu-
iusmodi habet vim collationis, quæ iustificari
debet prout alia prouisio, & collatio pro ob-
tinēda canonizatoria. Ita tentum in vna Bur-
gen. de Pancoruo 28. Octobris 1588. coram
Gipsio, & postmodum in vna Ginen. præsti-
monij 15. Februarij 1593. coram Cardinale
Blanchetto, & in vna Miranden. Parochialis
17. Maij 1600. coram Penia.

Aut beneficium est litigiosum sine reserua-
55 tum, & tunc gratia † non indiget alia iustifi-
catione, quā ipsius litis, vel reservationis,

Item clericatus impetratis, & possessionis de-
functi, Mohed. decis. 292. in princip. vers. ex
parte altera, & decis. 327. n. 1. vers. in secundo
autem Put. decis. 214. n. 1. lib. 1. Paleot. decis.
103. incip. Marcus Podianus circa medium,
& decis. 119. in princip. & fuit tentum in di-
cta Burgen. de Pancoruo coram Gipsio.

56 Et istud quidem obtinet etiam si † Papa fe-
cerit gratiam de beneficio litigioso; siue reser-
uato cum gratiosa subrogatione, quo ad ius,
& possessionem defuncti, & impetrans ad par-
tem expediuerit Bullas super gratiosa subro-
gatione desumpta vel ex corpore, vel ex clau-
sulis generalibus eiusdē supplicationis: Nam
adhuc sufficit iustificare litem seu reseruatio-
nem, item clericatum, & possessionem defun-
cti, vt Rota tenuit in allegata Mirāden. Paro-
chialis 17. Maij 1600. coram Penia, ea scilicet
ratione, quia cum agatur de beneficio li-
tigioso siue reseruato de quo nemo præter Pa-
pam potest providere nulli fit iniuria per ta-
lem procuracionem, & consequenter satis est
iustificare prædicta prout requirit natura gra-
tiæ subrogationis.

57 Decimo extēditur, vt procedat † etiam vbi
agitur de collatione facta de beneficio vti re-
seruato expressa reservatione dispositiue, nam
ipsa reseruatō debet iustificari, vt gratia sit
valida Roman. conf. 335. n. 11. & 14. Cassad.
decis. 5. de præben. & fuit resolutum in vna
Corduben. Cantoriæ 5. Maij 1569. coram Car-
dinale Quirogha. Et in vna Virdunen. Cano-
nicatus 19. Iunij 1595. coram Cardinale Pam-
philio. Quod habet locū non obstante † clau-
sula generali, quod collatio valeat, (siue præ-
missa, siue alio quouis modo, &c.) quia quan-
do reseruatō particularis, puta ratione mēsis

58 exprimitur dispositiue, tunc † dispositio re-
stringitur ad vacationem illam expressam, sci-
licet in mēse Apostolico, & ideo illa est iusti-
ficanda, nec illius vigore potest capi benefi-
cium vacans in mense Ordinarij, non obstan-
te dicta clausula quouis modo, &c. quæ † re-
stringitur, ne contradicat expressis, Crescen.
decis. 15. de præben. Put. decis. 320. lib. 1. Et
ita loquitur supra allegata decisio in causa
Virdunen. Et fuit etiam decisa in vna Ro-
mana Clericatus S. Petri 27. Nouēbris 1602.

59 coram eodē Cardinale Pamphilio. Hoc idem
tradit Mohed. decis. 17. de præben. alias 210.

60 Vbi dicitur, quod stante † restrictiua Signatu-
ræ in calce supplicationis, quod detur deuolu-
tio dispositiue nō intrat clausula (siue quouis
modo,) sed deuolutio debet gradatim verifica-
ri, & deuolutione non verificata non intrant
clausulę generāles sicuti etiam voluit Cassad.
decis. 5. n. 3. de præben. Caputaquen. decis.
63. par. 1.

Vndecimo extenditur, vt procedat etiam
respectu valoris expressi in gratia impetra-
tionis beneficij, nam † talis expressio habet
vim cōditionis, qua non verificata gratia red-
ditur nulla, & subreptitia Felin. in c. ad aures
col. 6.

col. 6. conclus. 7. in fine de rescript. Crescent. 63
decif. 17. eod. tit. Quod procedit etiam † in-
obtinente gratiam in forma pauperum, nam
licet alias iste non teneretur probare valorem
ad not. per Felin. in d. cap. ad aures col. 5. vers.
fallit secūdo, hodie tamē tenetur Crescen. de-
cif. 9. de rescrip. & ratio est secundum eum,
quia hodie mutata est forma gratiarum.

64 Et aduerte, quod iustificari debet † valor
expressus in gratia impetrationis beneficij at-
tento tempore datæ gratiæ nisi versetur in
gratia expectatiua, quia tunc attenditur tem-
pus vacationis Oldrad. conf. 58. 168. & 229.
cum alijs per Guidobon. decif. 25.

65 Rursus aduerte quod in iustificando valo-
rē non est habenda † ratio fructuum eiusdem
beneficij perpetuo applicatorum seu assigna-
torū pro seruitio alterius Ecclesiæ, & sic one-
ra perpetua nō computantur ad effectum re-
gulæ de valore Guidobon. decif. 19. qui con-
cordantes allegat, & exemplificat in vno, qui
contendebat annullare pensionem quamdam
100. ducatorum sub prætextu, quod d. pensio
fuisset reseruata cum clausula, dummodo non
excedat medietatem fructuum, Vnde cum di-
ctum beneficium esset grauatum onere perpe-
tuo 400. ducatorum videbatur quod compre-
hensio d. onere beneficium mediante dicta pen-
sione esset grauatum vltra dimidiam valoris
expressi 800. ducatorum: Et tamen fuit sal-
uata pensio supradicta ratione videlicet, quia
in valore expresso non comprehendebatur il-
lud perpetuum onus scutorum 400.

66 Tertio est aduertendum quod † excessiuus
valor beneficij contra impetransem cum ex-
pressionem minoris valoris nō probatur ex in-
strumentis locationum bonorum dicti benefi-
cij, & cædulis receptionum, & solutionum ar-
rendamenti, & cum duobus testibus simplici-
ter deponentibus per 10. annos scire fructus
ascendere ad ducentos, vel trecentos aureos,
& duobus idem dicentibus de publica voce,
& famâ, & alijs idem dicentibus de auditu,
& quod ita credunt Guidob. decif. 144.

97 Quarto aduertendum est quod † testēs de-
ponentes de valore debent scire qualitatem
beneficij de cuius valore deponunt, secus si il-
lum ignorent, quia tunc non probant, vt fuit
decisum per Rotam in vna Anconitana terra-
rum 17. Martij 1589. coram Cardinale Plato
quæ loquitur de testibus deponentibus de va-
lore vnus prædij super quo aderāt plura ædi-
ficia, & ipsi ignorabant ea, & eorū qualitates.

68 Duodecimo extenditur principalis conclu-
sio, vt procedat quamuis † in supplicatione,
in forma iuris sub narratiua plurium delictorū
adsit clausula (si de præmissis seu altero
eorū constiterit, &c.) quia si verba illa, seu al-
tero eorum, &c. sint cassata prout fieri solet
non sufficit vnum delictum verificare, sed om-
nia delicta narrata sunt iustificanda Stafil. de
signat. iustit. §. & primo sciendū n. 2. Sarnen. in
regul. de subrogan. quæst. 7. vers. item scien-

dum. Et fuit resolutum in vna Osen. Archi-
diaconatus 19. Octobris 1601. coram Hora-
tio Cardinale Lancelotto, vbi etiam habetur
an sit necessaria plena probatio.

69 Decimo tertio extendi debet, vt habeat lo-
cum etiā si Papa prouiderit de prioratu qua-
tenus per sæculares obtineri consueuerit in-
titulum, sin autem per regulares si commen-
dari consueuisset in commendam; Quia tene-
tur impetrans † iustificare gratiam in vno ex
dictis modis; Quia cum Papa respiciat vsum
beneficij, an sit solitum regi per sæculares, vel
regulares si neutrum sit probatum non potest
impetrans obtinere l. 2. ff. de probat. cap. ad
aures de rescript. Maxime si ex altera parte
fuit probatum Prioratum solitū regi per Mo-
nachos regulares iuxta c. cū de beneficio de
præben. lib. 6. Et licet illa verba Papæ sint di-
stributiua quoad titulum, vel commendam, ta-
men quo ad vsum probandi, An sit solitum te-
neri per regulares, vel sæculares, sunt condi-
tionalia, quæ necessario sunt probanda ab im-
petrante, Ita fuit resolutum in vna Aretina
Prioratus 24. Ianuarij 1560. coram Oradino
quæ habetur in manuscriptis diuersorum,
decif. 173.

70 Decimoquarto extenditur, vt procedat e-
tiam si pensio fuerit † reseruata cum clausula
(dummodo omnes pensiones simul non exce-
dāt, &c.) quia sine hæc clausula importet con-
ditionem sine modū ad tradita per Tiraquel.
de retract. lign. §. 8. glos. 8. Gabr. conf. 3. n. 3.
lib. 1. & per Māndol. in regul. de iure quæsi-
to non tollen. quæst. 2. Attamen ad effectum
iustificationis narratorum in gratia nihil in-
terest, quia vtroque casu sunt iustificanda nar-
rata ab eo, qui intentionem suam fundat in
gratia iuxta doctrinam soā Andr. in cap. 1.
vt lit. non contest. & Felin. in in. cap. consti-
tutus in princip. de rescript. cum vulgar. Et ita
fuit resolutum in vna Paduana pensionis 28.
Iunij 1581. coram Rubeo, & in vna Melucita-
na pensionis 27. Iunij 1597. coram Litta, & in
vna Carpentoraten. pensionis 15. Martij 1602.
coram Horatio Card. Lancelotto. In quibus
fuit declaratum procedere quādo modus, vel
cōditio apponitur reseruatiōi, secus si appo-
natur post reseruatiōē puram, & adijciatur

71 clausula (etiā si super illis aliæ pēiones refer-
uata existāt,) quia tūc hæc clausula limitatur
siue modificatur per clausula (dummodo om-
nes pensiones huiusmodi medietatem fructuū
non excedant,) & onus iustificandi dictā con-
ditionem non spectat ad pensionarium, nisi ti-
tularis ostendat, quod ad sint aliæ pensiones
antea reseruatae: Hæc namque clausula (dum-
modo, &c.) in tali casu respicit solum alias pē-
siones quatenus adsint, quod etiam alias an-
nuit Rota in causa Monopolitana pensionis
13. Iunij 1597. coram Orano.

72 Idem est dicendum de clausula (dummodo
remaneat centum pro Rectore,) Nam ea stā-
te qui † agit ad pensionem debet iustificare
quod

quod remaneant Rectori centum Mohed. decis. 148. alias 3. de testib. in fine, & fuit resolutum in vna Clusina pensionis 9. Decéb. 1573. coram Cardinale Lancelotto, & in vna Oppiden. pensionis 3. Iunij 1583. coram Cardinale Pamphilio. Et hoc procedit non obstante possessione exigendi pensionem, quia ꝑ hęc non suffragatur nisi respectu solutionis, quę non potest retardari, donec per tres sententias, & rem iudicatam causa fuerit determinata; secus si de nullitate pensionis in petitorio tractetur, nam prædicta quasi possessione nõ obstante adhuc debet assumere onus probandi validitatem reservationis pensionis, vt sentit Gig. de pens. quęst. 47. Mohed. decis. 158. & tenuit Rota in vna Salamantina pensionis 26. Martij 1593. coram Gipsio. Nisi is, qui pensione fuit grauatus ꝑ dictę pensioni consenserit; Nam hoc in casu contra eum etiam executiuę poterit procedi sine iustificatione litterarum; Maxime si se obligauit in forma Cæmerę dummodo gratia ꝑ sit pura, quia si contineat conditionem, vel modum consensus recipit eandem conditionem, vel modum, & non liberat ab onere iustificandi, vt fuit resolutum per Rotã in vna Aretina plebis 28. Iunij 1600. coram Cardinale Millino.

Decimoquinto extenditur, vt locum habeat etiam respectu clausulę ꝑ (prout hætenus consuetum extitit, &c.) quia hæc narratiua prout illa (iuxta solitum,) & similes, quando stat conditionaliter scilicet quatenus sit consuetum, est verificanda, vt gratia suffragetur Aret. conf. 76. n. 5. Felin. in c. 2. n. 11. vers. aliquando de rescript. Dec. conf. 63. n. 6. conf. 361. num. 1. & conf. 374. n. 4. Ripa respons. 5. n. 5. Rebuf. conf. 92. n. 4. & facit decis. 665. lib. 3. par. 3. & decis. 534. sub n. 6. vers. nec in contrarium par. 1. diuers. Secus quando stat causatiuę ꝑ scilicet (quia consuetum,) nam hoc casu, quamuis non verificetur, nihilominus gratia seu concessio est valida, Bart. in l. cum qui, §. Iulianus nu. 1. ff. de constit. pecun. & in extrauaganti ad reprimendum in verbo, prout, nu. 2. Castren. conf. 17. n. 2. lib. 2. Ripa d. respons. 5. n. 6. Felin. in d. c. 2. n. 10. vers. sed certe, & n. 11. vers. aliquando; & ibi Ant. de Burgos n. 86. & seq. de rescript. Curt. Iun. conf. 97. n. 4. Gram. decis. 59. n. 2. 23. & 24. Rota decis. 27. n. 2. & decis. 40. n. 3. & decis. 36. n. 8. 9. & 15. par. 2. diuers.

78 Conditionaliter autem ꝑ dicitur stare, quando refertur ad aliquod incertum, & causatiuę quando ad aliquod certum, vt declarat Bolognet. in l. edita n. 141. C. de eden. vbi dicit ita intelligendam esse comunem sententiam Bart. in d. extrauaganti ad reprimendum in d. verbo prout n. 2. Et hanc quoque distinctionem tenuit Rota in vna Baren. Iurisdictionis 16. Februarij 1609. coram Coccino, vbi ex structura verborum apparebat, quod dictio ꝑ prout, referebatur ad verbum impersonale exercere, & non ad verbum personale concedimus, vel declaramus, & propterea fuit dictum quod de-

bebat accipi conditionaliter, vt distinguit text. in cap. Abbate Sancti Siluani de verb. signif. cum enim adiungeretur verbo impersonali infinitiuo, quod non habebat certum numerum, & personam infinitiuę intelligebatur, quod cum esset incertum, ei additum non poterat significare rem certam, & ideo necesse erat intelligere illam dictionem conditionaliter, Io. Andr. in d. c. Abbate n. 6. Hostien. n. 13. Card. ibidem in §. contra quod, num. 2.

Decimosexto extendi debet, vt procedat etiam vbi agitur coram executore, & de alicuius præiudicio tractatur, vel in litteris adfunt clausulę sonantes iudicalem indaginem, vt est clausula (vocatis ꝑ vocandis,) quę facit executorem de mero mixtum, Felin. in c. de cætero n. 9. & 10. de re iudic. Rota decis. 30. eod. tit. in nouis. Hoc enim casu executor tenetur assumere partes Iudicis, nec sufficit extraiudicialis narratorum iustificatio, vt per Doct. in cap. fin. & ibi Felin. n. 17. & 24. & 33. de presumpt. Dec. conf. 173. n. 2. & conf. 233. num. 4. Card. conf. 63. & pluries tenuit Rota, & signanter in vna Mediolanen. Parochialis 16. Martij 1588. coram Cardinale Plato, & in terminis gratiæ, si in euiden. in vna Leodien. census 29. Ianuarij 1596. coram Orano, & 15. Ianuarij 1597. coram Corduba nunc Episcopo Pacen.

Decimosextimo extendi debet, vt locum habeat etiam in gratia, si neutri, quia cum sit noua promissio, & consequenter debeat continere omnes illas expressions, quę debent de iure fieri in alijs gratiis beneficialibus, ac si de nouo impetrarentur, in ea debent ꝑ iustificari omnes qualitates beneficij, & modus vacationis, & alia in impetratione beneficiorum requisita, Felin. in cap. in nostra n. 17. de rescript. post Rotam decis. 24. eod. tit. in nouis Sarnen in regula de annali quęst. 28. vers. præterea, quia gratia si neutri, &c. Et cum hæc gratia non possit stare sine lite, ipsa quoque lis ꝑ verificari debet, ad glos. in reg. 32. Cancellaria, pagin. finali, in princip. Rota dicta decis. 24. de rescript. in nouis.

Decimosextauo extenditur, vt procedat etiam respectu breuis de capienda possessione nomine Camerę, quia cum intentio, & mens Papę fundetur in reservatione, propter ꝑ quam huiusmodi Breuia conceduntur, ipsa reservatio iustificanda est, cum subintelligatur clausula (quatenus preces veritate nitantur) l. 1. & per tot. C. de precib. Imper. offeren. Et quidquid fit quando in Breue ꝑ non adest clausula (constitit, &c.) quo casu sufficit quãdocũque docere de reservatione; Attamen si breue habet clausulam prædictam, vel æquipollentem ꝑ prius de reservatione constare debet, quã ad vltiora procedatur, Rota decis. 659. n. 2. lib. 3. p. 3. diuers. Vnde quãuis Breue contineat clausulam (constitit quod defunctus obierit in possessione Sede Episcopali vacante, vel in tali mensere reservato;) tamen cum hæc clausula intelligatur

- gatur itavt inde inducatur referuatio, licet probetur obitus defuncti in dicto mense, vel Sede Episcopali vacante, si tamen beneficium non est referuatum, Breue non dicitur iustificatum, vt possit executioni demādari, vt fuit resolutum in vna Salamatina Canonatus de anno 1572. coram Oradino, & in vna Vicentina beneficij Sancti Martini 21. Februarij 1600. coram Cardinale Pamphilio.
- 86 Hinc est, quod si vigore † huiusmodi Breuis non iustificata referuatione Iudex procedat ad executionem, dicitur nulliter procedere, & eiecto à sua possessione datur restitutio, vt tenuit Rota in supra allegata Vicentina beneficij coram Cardinale Pamphilio, & deinde in 2. instantia 10. Decembris 1600. coram Sacrato. Quod procedit † etiam si in Breue adesset clausula absque vitio spoliij, quia tanquam accessoria recipit conditiones Breuis, & intelligitur quatenus Breue sit iustificatum, Put. decis. 1. lib. 1. Et fuit tentum in vna Corubien portionis 15. Nouembris, & 10. Decembris 1577. coram bo. me. Io. Baptista de Rubis. In qua fuit dictum, quod ad excludendum spolium huiusmodi Breue est iustificandum, non obstante dicta clausula, præsertim vbi actor probauit intentionem suam, & sic vtrumque extremum, quo casu Reus, & possessor tenetur plene suam exceptionem probare, ac si ageretur ad canonizationem gratiæ Mched. decis. 158. Et quod aliter non iustificato Breue dicatur causatū spolium restitubile optime facit decis. diuers. 356. par. 3. lib. 3.
- 88 Sed istud intelligitur † quotiescunque eiectus habet se pro spoliato, secus si non habet se pro spoliato, quia tunc si causa appellationis committitur parito Breui arbitrio Rotæ, & c. absoluitur à censuris ad beneplacitum, & datur ei manuentio, vt seruatum fuit in causa Barchinonen. beneficij 23. Februarij, & 19. Iunij 1600. coram Cardinale Pamphilio, & alias sæpius.
- Decimonono extenditur, vt locum habeat etiam si in litteris adsit clausula sublata & c.
- 89 Nam sola hæc † clausula non operatur, vt defectus obreptionis opponi nequeat, vt tenuit Rota in vna Calaguritana Iurisdictionis 30. Maij 1580. coram Rubeo; Sicuti enim verba
- 90 illa †, quod de subreptione, & obreptione dici non possit, quando per se sola sunt posita, absque clausula sublata in gratia concessa ad postulationem partis, & non motu proprio, nõ operantur, vt defectus subreptionis opponi nõ possit, Put. decis. 212. lib. 2. ea scilicet ratione, quia † huiusmodi clausula intelligitur veris existentibus narratis, vt sunt iura clarissima, cap. 2. de rescript. l. fin. C. de diuers. rescript pari ratione clausula huiusmodi sublata posita in gratia, non ad postulationem partis, tanquam accessoria recipit eandem interpretationem, facit glos. in l. si patronus §. patronum in verb. faciam. ad fin. ff. si quid in fraud. patron. vt per Dec. cons. 142. in fine. n. 9. Idque præsertim obtinet, vbi esset detecta
- 92 subreptio †, quia tunc clausula, sublata non operatur, vt fuit dictum in allegata Calaguritana Iurisdictionis ex doctr. Abb. in cap. 1. n. 8. de confirm. vtil. vel inutil.
- Sed quamuis narrata in gratia regulariter sint verificanda, vt supra dictum fuit, Nihilominus hæc conclusio multifariam limitatur. Et primo restringi debet, vt non procedat
- 93 quo ad narrata, seu, vt melius † dicam expressa in gratia his verbis (vt asseritur) nam ista non sunt iustificanda, cum dicta verba non referantur parti, Rota decis. 60. de rescript. in antiquis Bisignet. decis. 6. de præben. Cassad. decis. 4. n. 8. de probation. Idem est † dicendum de verbis (sicut accepimus) vel (sicut intelleximus) quia non referuntur parti, & ideo nihil est verificandum Rota diuers. decis. 447. n. 1. par. 1. Præsertim si sint posita in gratia, motu proprio Put. decis. 101. lib. 3. Guidobon decis. 161. Achil. decis. 10. n. 1. de probat. Et fuit tentum in vna Meten. Monasterij 21. Februarij 1600. coram Litta.
- Secundo debet restringi, vt non habeat locum respectu † intrusionis narratæ in ipsa gratia, quæ iustificari non debet, cum fiat propter interesse Cancellariæ, Ita tentum in vna Pampilonen. Prioratus de Artaxona 18. Iunij 1599. coram Cardinale Pamphilio.
- Tertio restringi etiam debet, vt non procedat, quando † pro narratiua fiat iuris præsumptio, quia tunc impetrans non tenetur illam verificare, Rota decis. vlt. de probat. in nouis, & decis. 5. de rescript. in antiquis, Cassad. decis. 5. in fine super regul. Felin. in cap. cum in nostra in 4. corollar. de rescript. & in c. dilectus n. 1. eod. tit. Vnde si narro beneficiū esse sæculare, talis narratio non est iustificanda,
- 97 quia de † iure omnia beneficia præsumuntur sæcularia, Rota decis. 2. de præben. in nouis sub num. 2. Nisi Papa prouiderit de beneficio quatenus per sæculares obtineri consueuerit, quia tunc cum respiciat vsum beneficij, an sit
- 98 solitū regi per sæculares, & verba † sint conditionalia, necessaria est iustificatio, Anchar. in c. cum de beneficio. in princ. vers. secūdo noto de præben. in 6. Simili quoque modo, si narro
- 99 beneficiū † non esse curatū, sed simplex, & residentiam personalem non requirere, ista narratiua non est probanda, quia de iure beneficiū † simplex præsumitur, & simplicia ex vniuersali consuetudine regulariter residentiam non exposcunt, licet ex speciali consuetudine illa possint requirere, Ægid. decis. 675. incip. si impetrans per cap. fin. de præben. Stafil. in 2. parte in tit. de qualit. & stat. benefic. in princip. Rota diuers. decis. 17. n. 1. par. 1. & fuit dictum in vna Conchen. de Vellez. coram Cardinale Lancellotto. de anno 1582.
- Quarto restringitur, vt non habeat locum
- 100 quotiescunque † agitur de iustificatione narratorum in Breue derogationis fideicommissi, vel

vel reductionis censuum, vel alterius gratia, quæ per longissimum tempus, hoc est triginta annos, appareat obseruata, & executioni demandata, nam tunc non est necessaria aliqua iustificatio, cum illa præsumatur ex obseruantia subsequuta, ita tenuit Rota in multis causis, & lignanter in vna Romana prætenforum censuum 13. Maij 1596. coram Cardinale Blanchetto, & de anno 1578. in vna Lucana Decanatus coram Fel. record. Clemente Papa Octauo tunc Rotæ Auditore, quæ habetur in par. 1. diuers. decis. 534. Idem in terminis narratiuæ vnionis fuit resolutum in vna Portalegren. Parochialis 15. Ianuarij 1590. coram Orano, & in vna Romana Domus 11. Maij 1592. coram Cardinale Millino: Et in terminis narratiuæ reservationis pensionis in vna Bononienpensionis 17. Maij 1593. coram eodem Millino. Etenim ex generali obseruantia, vbi non intrat regula de trienniali, per quam ꝑ possessor aduersus omnes est tutus titulo suo, nec iustificare aliquid tenetur, vt per Sarnen. ad dict. regul. quæst. 11. Achil. decis. 14. de probat. ad præsumendam iustificationem gratiæ, Rota ꝑ requirit triginta annos, nec minori tempore contentatur, vt fuit dictum in dicta Lucana Decanatus, & in vna Lauden. pensionis 29. Martij 1599. coram Penia, & in vna Nerotinen. pensionis 24. Maij 1602. coram Ludouisio, in qua fuit firmatum non sufficere quasi possessionem transferentis, quamuis excedat 20. annos, nisi ascendat ad 30. Et ad tradita per Abb. & alios in cap. cum venissent de instit. quæ in contrarium allegabantur, fuit responsum, quòd in casu d.c. Archiepiscopus agebat contra Archidiaconum, & Archidiaconus se defendebat titulo præsumpto ex confessione ipsius Archiepiscopi, ideo nil mirum si Archiepiscopus tenebatur probare defectum tituli: Et quæ dicebantur de decenniali possessione ex allegatione Lapi 89. reducta ad triennium, fuerunt sublata ex eo, quia fundantur in tolerantia Ordinarij, qui cum visitando inquirat de titulis, non est verisimile, quòd permittat aliquem possidere sine canonico titulo, vt in dicta allegatione dicitur, & tradit Casfad. decis. 2. de caus. posses. & propriet. & decis. 8. super regul. Eodem modo fuit responsum ad consil. Anchar. 117. dum dicit præsumi dispensationem ex cursu decem annorum, quia hoc etiam videtur fundari super tolerantia Ordinarij, ad cuius officium spectat cognoscere de huiusmodi dispensatione, vt per Felin. in cap. illud n. 9. de præscript. Ultra quòd loquitur quando cum tempore concurrat communis reputatio.

104 Quinto eadem cõclusio restringitur, vt non obtineat, quãdo ꝑ Princeps non vult suas litteras posse impugnari, & quòd de subreptione, & obreptione illarum dari possit cum clausula (sublata, &c.) Quia licet hæc clausula, quòd de subreptione, &c. quando sola est posita in

105 litteris non releuet impetrantem ab onere ꝑ iustificandi, cum intelligatur veris existentibus narratis, Put. decis. 213. lib. 2. Secus tamen est, quãdo est iuncta cū clausula (sublata, &c.) quia tunc obtinens gratiam non adstringitur

106 ad ꝑverificationem narratorum, cum clare appareat de intentione Papæ volentis tollere vitium subreptionis, & obreptionis adimendo parti, & Iudici facultatem aliter interpretandi, & iudicandi, etiam quòd versetur ꝑ in-

107 gratia ad postulationem partis, Put. decis. 377. lib. 3. & ita declarãdo tradita per Card. & alios in cap. quia diligentia, de elect. tenuit Rota in supra allegata causa Calagurritana iurisdictionis sub die 30. Maij 1580. coram Ru-

108 beo, & alias sæpe, vt in Mediolanen. bonorum 2. Decembris 1585. corã Cardinale Seraphino, & in Nouarien. Canonicatus 12. Februa-

109 rij 1593. coram Cardinale Pamphilio, & in Pampilonen. Archidiaconatus 19. Martij eiusdem anni coram eodem.

108 Et hæc quidẽ limitatio. locū habet ꝑquamuis non adsit clausula, (quòd de subreptione, &c.) sed adsint aliæ clausulæ æquipollentes, vt de clausula (quòd non possit cõtraueniri) fuit dictū in allegata Mediolanen. bonorū corã Seraphino, & tradit Paris. cõf. 3. n. 85. & seq. lib. 4.

109 Rursus procedit etiam si clausula (sublata, &c.) sit posita in fine, quia ꝑ respicit totam gratiam, & refertur ad omnia præcedentia, l. talis scriptura §. fin. & ibi Bart. & Doct. de leg. 1. Dec. in c. cum requiris nu. 10 de appellat. Ro-

110 man. cõf. 480. n. 7. Gabr. in tit. de clausul. conclus. 9. Præsertim quando non potest assignari diuersa ratio, cur magis referatur ad vnum capitulum, quàm ad aliud, Dec. in d. cap. cum requiris nu. 3. & fuit dictum in vna Aretina

110 commendæ 19. Iunij 1587. coram Orano, vbi hoc fuit ampliatum procedere etiam si due sint gratiæ. Vnde iungitur ꝑ cum clausula, (quòd de subreptione, &c.) etiãsi plura adsint inter-

111 media, vt fuit resolutum in eadem Aretina 19. & 30. Ianuarij 1587. coram Cardinale Seraphino, & in vna Placentina pensionis 8. Martij 1593. coram Penia, in qua fuit dictum

111 non esse necessarium istas clausulas ꝑ simul vna verborum structura collocare, cum satis sit in eadem supplicatione, & litteris contineri, vt suum operentur effectum Ias. in l. fin. num. 3. ff. quod quisque iur. Socin. Iun. conf. 78. num. 38. lib. 3.

112 Tertio eadẽ limitatio extenditur, vt etiam procedat posteaquam apertum est os parti: Quia oris aperitio dat solum facultatem impugnandi gratiam, non autem tollit ipsam gratiam, in reliquis, nec virtutem clausulæ, quòd de subreptione, &c. nec aliarum clausularum æquipollentium, & conformatoria-

112 rum; Et consequenter non ꝑ adstringit partem ad verificationem narratorum, sed onus probandi incumbit alleganti subreptionem,

112 l. si quis obreperit ff. de fals. Aym. conf. 68. num. 9. cum alijs per Caputaquen. decis. 220.

112 num. 2.

- num. 2. par. 3. Afflic. decis. 128. n. 13. vers. & licet, & nu. 14. & fuit decisum per Rotam in vna Romana de Gabrielis, 12. Nouembris 1595. coram Orano, & alias sæpius, vt in Romana domorum 29. Maij. de eodem anno coram Litta In Pampilonen. Archidiacontus 19. Martij 1593. coram Cardinale Pamphilio, & in vna Burgen. pessionis 24. Nouembris 1595. coram Cardinale Blanchetto.
- Animaduertendum tamen est, quòd hæc limitatio vendicat sibi locum dumtaxat, quando adest clausula (sublata,) vel aliud decretum prohibitium, & priuatorium facultatis aliter iudicandi, iuxta tradita per Card. & alios in cap. quia diligentia de elect. Secus si adest clausula (sicque in præmissis iudicari debeat per quoscunque) quia cum huiusmodi mandatum non sit prohibitium aliter iudicandi, intelligitur veris & existentibus narratis, & consequenter licet concurrat clausula, (quòd de subreptione, &c.) nihilominus gratia erit iustificanda, cum cessante decreto prohibitio huiusmodi clausulæ tanquam accessoria regulentur & secundum naturam gratiæ principalis, clemen. 1. in fine de præben. Dec. conf. 304. n. 7. Ferret. conf. 365. nu. 13. lib. 2. Vnde sicut principalis gratia non intrat, nisi verificatis narratis per impetrantem, sicque respectu illius subintelligatur clausula (si preces veritati nitantur,) iuxta cap. 2. de rescript. merito, & idem dicendum est respectu dictarum clausularum, non obstante quòd verba sint præceptiua, quia non prohibent aliter iudicari, vbi per impetrantem narrata non sint verificata, prout operatur (clausula sublata,) ita in terminis fuit decisum per Rotam in vna Hispalen. beneficij de Xeres 6. Nouembris 1602. coram Litta.
- Sexto eadem conclusio restringitur, vt non procedat contra ipsum impetrantem, quia supplicans, vel impetrans & gratiam censetur fateri omnia in supplicatione contenta, sicut & libellans, & ideo contra illum non est necessaria aliqua iustificatio l. cum precum C. de liber. cau. Io. Andr. in cap. fin. de iure iurand. lib. 6. cuius dictum * communiter approbati dicit Barb. conf. 18. num. 40. lib. 2. & probatur in l. 2. C. de instit. & substit. in illis verbis, quæ in libello complexus es, & in l. rura C. de agr. desert. lib. 11. Et quòd confessio facta & in supplicatione præiudicet supplicanti, & ei qui gratiam impetrauit vult etiam Rom. conf. 23. in princ. Dec. conf. 273. in princip. & cõf. 534. n. 4. vers. & in hoc Ægid. decis. 690. num. 8. in fine, & tenuit Rota decis. 266. num. 4. par. 2. diuers. & in vna Salamantina Cappellanæ coram Puteo, vt in eius decis. 325. lib. 2. vbi confessio facta in narrativa supplicationis & de iure patronatus, nocet consentienti, etiam si postea in clausulis dicatur conditionaliter, & quatenus sit de iure patronatus, &c. cum talis clausula censetur apposita ad effectum, vt pro parte, vel in toto
- tum derogatio fieri debeat, non autem, vt censetur recessum à præcedenti confessione iure patronatus. Idem fuit resolutum in vna Meliten. Abbatia 27. Aprilis 1592. coram Gipsio, Vbi is contra quem certo modo impetratum fuerat beneficium succubuit, quia constitit, quòd in quadam supplicatione per eum & porrecta pro obtinenda absolutione, explicitè narrabat, se ante legitimam ætatem fuisse promotum ad sacros ordines.
- Declaratur tamen hæc limitatio, vt non procedat respectu tituli & aduersarij, qui ex confessione facta à reo in supplicatione non probatur, sed aliunde de iure eius Canonico constare debet Rota decis. 2. num. 4. de lit. contest. per Bisignet. Nisi actor vellet & suum ius, quòd erat dubium ex confessione facta per reum de titulo suo iuuare, quia tunc bene posset, vt probat glos. in c. pen. in verbo si non appareat, de rescript. quàm alibi non reperiri dicunt appostillantes ibidem.
- Sed intellige hanc declarationem veram in petitorio: Secus in possessorio; Nam confessio aduersarij & respectu tituli quauis qualificata sufficit pro titulo colorato in interdictio recuperandæ, vt tenuit Rota de restit. spoliat. decis. 17. & 19. in nouis Cassad. decis. 1. super regul. Sarnen. in regul. de trien. quæst. 36. & 55. Mil. in rept. in verbo possessio recuperandæ.
- Et in terminis vnionis, quòd vnio & probetur ex confessione aduersarij consentientis facta fuisse vnionem, licet subdat illam reuocatam fuisse, tradit Oldr. conf. 296. vers. secundo per confessionem Caputaqu. decis. 344. n. 4. par. 3. Mohed. decis. 337. & fuit resolutum in vna Aquilana Sancti Spiritus coram Robusterio de anno 1576.
- Septimo restringitur, vt non habeat locum in & narrativa, quæ potius debuit retrahere Principem ad concedendum, quæ non debet verificari, Ægid. decis. 4. Rota decis. 213. post n. 1. vers. & quamuis par. 1. diuers.
- Octauo restringitur, vt nõ procedat, vbi in literis & dicitur aliquè esse approbatum, & idoneum repertum, quia non est necessaria talis narrativa iustificatio, cū super ea ante expeditionem recipiatur probatio, sicuti habito prius voto Dominorum Abbreviatorum Parci minoris Rota resoluit in vna Brixien. Parochialis 11. Februarij 1582. coram bo. me. Cardinale Lancelotto, & deinde in vna Vallisoletana Scolastica 17. Iunij 1603. coram Horatio Card. Lancelotto.
- Nonno restringi debet, vt nõ obtineat quando plura & narrantur, quorum vnum est sufficiens ad impetrandam gratiam, quia eo probato gratia subsistit, licet alia non verificentur, vel falsa existant, Ægid. decis. 280. Felin. in cap. 2. num. 23. de rescript. vbi Ripa. num. 58. Put. decis. 69. lib. 2. & decis. 193. lib. 1. Rota decis. 7. de rescript. in nouis, & fuit tentum in vna Romana Censu 13. Maij 1596. coram Cardinale Blanchetto, & in vna Bisuntina, seu Basilien. vnionis 10. Maij 1602. coram Cardinale Seraphino, & rursus

- in vna Salamantina Iurisdictionis 17. Maij 1577. coram eodem.
126. Hinc est, quod quando impetrans ꝑ pure, & dispositiue asserit vnum ex pluribus modis vacandi, tunc quia omnes alij censentur esse negati, satis est probare vnum modum, qui sufficiat, quia statim quod firmanit vnum modum vacandi, impossibile est, quod vacet alio modo, Felin. in c. ex parte il primo n. 23. de rescript. Rota decif. 14. eod. tit. in nouis. Ægid. decif. 734. & 415. & fuit tentum in vna Lunen. Sarzan. Prioratus 9. Februarij 1590. coram Cardinale Seraphino.
- Aduerte tamen quod quotiescunque plura exprimuntur, vt Papa inducatur facilius ad gratiam concedendam, omnia ꝑ expressa requirunt iustificationem, vt fateatur idem Ægid. decif. 734. in fine, & decif. 4. Et tradit ita fuisse tentum per Rotam in c. inter ceteras n. 4. & 15. de rescript. Præsertim quando plura exprimantur ad aggrauandū ꝑ personam possessoris, & agitur non solū ad effectū priuaticionis, verum etiā adiudicationis, quia tunc omnia sunt iustificanda iuxta tex. in c. olim, de rescrip. & ibi glos. in verbo ad omnia, & Abb. n. 3. & fuit resolutū in illa Ofsen. Archidiaconatus 19. Octobris 1601. coram Horatio Cardinale Lancellotto.
- Rursus aduerte, quod limitatio non procedit, quando ex pluribus ꝑ narratis vni venit qualificatiue ad aliud; Nā hoc casu vtrumque est probandum, vt in casu dictę decisionis Burgen. Canonatus coram Ortembergo. Vbi insufficientia dispensationis fuerat expressa vti qualitas narratę illegitimitatis, & fuit resolutū quod omnino veniebat probanda ab impetrante per Felin. in c. licet causam n. 40. de probat. & in d. c. ex parte il n. 25. & ita per prius fuit tentum in eadem causa sub die 6. Martij 1606. coram Ludouisio, ex traditis per Ripam in d. c. ex parte n. 65. qui testatur de * cōmuni.
- Decimo supradicta regula restringitur, vt non habeat locum ꝑ in narratiua, quæ consistit in facto proprio, quæ non est verificanda, Clement. litteris, & ibi glos. in verbo fecisse de probat. Put. decif. 245. n. 2. lib. 1. Rota decif. 10. de rescript. in nouis, vbi quod narrans tenere beneficium a se creatum, & dotatum huiusmodi creationem probare non tenetur; Sed hoc fallit in narratiua ꝑ atatis, quæ iustificari debet, licet in facto proprio consistat, Mohed. decif. 336. Caputaquen. decif. 114. lib. 2.
- Vndecimo restringitur, vt non procedat quoad narrata ꝑ in gratia auctoris, quæ a successore in beneficio non sunt iustificanda, siue vtatur dicta gratia agendo, siue excipiendo, dummodo tamen prædecessor virtute dictę gratiæ fuerit pacificus possessor triennalis, iuxta allegationem Lapi 89. & ratio est secundum Achil. decif. 14. de probat. Quia sicut prædecessor propter regulam erat tutus titulo suo, nec tenebatur illum iustificare, ita nec succes-
- 133 for, ne magis grauetur, qui succedit ꝑ in ius alterius, quam grauaretur prædecessor si viueret, contra regulā, qui in alterius, de regul. iur. in 6 Aliud est quādo auctor non fuit triennalis possessor, & eius ius reuocatur in dubiū, quia tunc successor ꝑ tenetur illius gratiam iustificare, Ægid. decif. 112. Cassad. decif. 2. n. 1. de caus. possel. & propriet. Rebuff. in praxi in tit. de subrogat. n. 55. Caputaquen. decif. 92. n. 1. in manuscript. & fuit tentum in vna Firmana beneficij 19. Iunij 1598. coram Penia.
- 134 Quod procedit etiam si de illa opponat ꝑ excipiendo tanquam de iure tertij ad excludendum intentionem actoris, nam adhuc eam iustificare tenetur, ac si principaliter fuisset deducta in iudicio, vt Rota tenuit in eadem Firmana beneficij 13. Maij 1596. coram Cardinale Pamphilio. In qua fuit dictum idem fuisse resolutum in vna Gerunden. Capellania maioris sub die 17. Decembris 1574. coram Cardinale Lancellotto, & in vna Ispalen. Canonatus coram Ioanne Cardinale Aldobrandino die 17. Maij 1557.
- Duodecimo debet restringi, vt nō procedat respectu clausulæ (attento consensu maioris partis) positæ in Breui, quæ ꝑ non est verificanda, cum stet causatiue nō conditionaliter, ex quo si consensus ante expeditionem Breuis non fuisset præstitus, Breue non fuisset expeditum, ad Put. decif. 439. in fine lib. 1. Caputaquen. decif. 213. n. 1. par. 1. in impressis, & decif. 183. lib. 1. in manuscript. Peregr. decif. 73. lib. 1. Idem est dicendum ꝑ respectu clausulæ (cuius ad id expressus accedit consensus) in reservatione pensionis positę, quæ similiter nō est iustificanda, quia cum sit concepta per verba præsentis temporis, stat causatiue, & ostendit accessisse consensum illius de cuius interesse agitur, l. cum ad præsens. ff. si cert. pet. l. si ita legatum sit, vbi Bart. not. in princip. ff. de cond. & demonstr. l. si ita stipulatus fuero, & ibi Bart. ff. de verb. obligat. Idem Bart. in l. demonstratio falsa. §. qui autē n. 2. vers. quare dico, & ibi Castr. n. 10. ff. de cond. & demonstr.
- Aduertendum tamen est, quod huiusmodi clausula (cuius ad id expressus accedit cōsensus) aliquādo potest intelligi conditionaliter, iuxta tex. in c. Abbate sane, de verb. signif. Ideo pro declaratione Duo casus sunt distinguendi secundum Rotam in vna Elboren. pensionis 17. Octobris 1595. coram Corduba. Primus est quādo dicta clausula ponitur in litteris expeditis, & tunc verba ꝑ non stant conditionaliter, sed causatiue, quia regula Cancellarię 43. expresse prohibet expeditionem litterarum, pensionis, nisi præstito consensu, qua prohibitione stante est præsumendum officiales Cancellarię per quorum manus transeunt, non expediuisse, nisi illo præstito, & viso. Et in his terminis procedunt decisiones supra allegatę, nempe Peregrini, Putei, & Caputaquenensis.
- Secundus casus est, quando dicta verba non

- 139 sunt posita in litteris, sed in † supplicatione, & tunc stant conditionaliter, Put. decif. 18. lib. 2. & decif. 269. n. 2. lib. 3. Caputaquen. decif. 120. par. 1. Ant. Aug. in Epitom. d. regul. 43. Peregr. decif. 75. lib. 1. Et licet sint concepta in tēpore præfenti, tamen consensus postea præstitus retrahitur ad illud tempus Cassad. decif. 2. de nunciat. in fine.
- Sed animaduertēdū est, quod decisiones allegatæ loquuntur in clausula (accedēte cōsensu) & sic concepta in ablatiuo absoluto impōtātē cōditionē, Et Put. decif. 269. n. 2. loquitur in clausula de (cōsensu) quæ stat conditionaliter. Vnde aliud videtur dicendum in clausula (cuius ad id expressus accedit consensus) quia
- 140 cum hæc † verba sint prolata in tempore præfenti, nō videntur posse stare conditionaliter, quamuis sint adiecta in supplicatione, sed videntur stare causatiuē, quia conditio in præfens, vel præteritum non confertur l. institutio talis §. fin. ff. de condit. instit. cum alijs supra allegatis: Et licet aliquando improprie verba præfentis temporis importent conditionē; tamen materia subiecta non videtur pati istam
- 142 impropriatē, cum Papa † nō soleat referuare pensionem super beneficio iam collato, nisi de consensu beneficiati, Cassad. decif. 4. num. 6. de pens. Put. decif. 42. n. 2. lib. 1. Gabr. conf. 186. n. 22. lib. 1. Quod etiā suadetur, quia, qui consentit † sub cōditione non intelligitur consentire c. vnica in fine de spons. in 6. l. qui promittit de condit. indeb. l. pecuniam §. perinde ff. si cert. pet. Ergo non posset dici, cuius ad id expressus accedit consensus, si illa verba de conditionali essent intelligenda. Maxime cum talis consensus, quāuis non esset realiter præstitus, nihilominus fingatur præstitus in gratia ipsa per fictionem, itaut quādo postea præstatur intentio Papæ dicatur adimpleta, vt videmus in simili de eo, qui non habens mandatū porrexit preces, & tamen signantur per Papā, vt per Mandos. super regul. de infirm. quest. 9.
- 144 n. 4. & tunc intelligitur † perfecta gratia, quia Papa petitionem attendit c. quoniam, de renunciat. Cassad. decif. 1. eod. tit.
- Decimotertio restringitur, vt nō procedat
- 145 respectu † causæ in gratia, seu rescripto narratæ, quæ non est verificanda, quando constat de re, cuius causa, vel demonstratio dicitur, nisi sit talis, sine qua impetrans gratiam non obtinisset, vel nisi sit posita sub conditione, Felin. post Innocen. in cap. 2. num. 24. de rescript. Quod etiam comprobatur ex traditis per Rotam decif. 36. nu. 8. & 9. par. 2. diuers.
- 146 Vbi voluit, quod si in privilegio † habente certam dispositionem fiat mentio per dictiones relatiuas de alijs privilegijs, nō est opus vt illa appareant per conf. Aret. 76. num. 5. vers. quibus præmissis. Ad hoc etiam facit Oldr. conf. 121. n. 12. & 13. vbi inquit quod
- 147 si Princeps † concedit alicui fraudum sub illis verbis (quia sicut genitor noster tibi fraudum concessit, ita & nos concedimus.) Vassallus
- pro validitate secundæ concessionis non tenetur ostendere primam: Subdens quod causa illa si vera non sit non vitiat concessionem nisi causa sit talis, vt ea existente falsa alias Princeps non esset concessurus, sed hoc dicenti incumbit onus probandi, vt per Oldrad. ibidem quem refert, & sequitur Ioā. Andr. ad Speculat. tit. de fraud. §. 1. n. 3. Felin. in d. c. 2. n. 11. de rescript. Curt. Iun. conf. 97. nu. 4. vers. idem tenuit, Grammatic. decif. 59. n. 27.
- 148 Decimoquarto restringitur, vt nō † habeat locum in narratiua, quæ consistit in mente, vel animo impetrantis, itaut aliter probari nō possit, quia tunc non est necessaria iustificatio sed sufficit eam probare per solum iuramentum Bart. in l. inter omnes §. recte ff. de furt. Felin. in cap. accedens il. 2. num. 13. vt lit. non contest. Rota decif. 3. de rescript. in nouis, & ratio assignatur per Dec. consil. 256. nu. 9. quia in dependentibus † ab animo statur iuramento eius, de cuius animo, & proposito dubitatur, vt per glos. in §. alia Institut. de act. tamen si secundum Ægid. decif. 45. tale iuramentum non operetur præsumptionem iuris, & de iure, itaut cōtrariū probari † non possit etiam
- 150 per inditia, & coniecturas, & est * communis opinio Doct. in cap. statutum de rescriptis.
- 151 Decimoquinto restringitur quando † proceditur per executores Apostolicos quibus committitur facultas aliquid faciendi, & litteræ eis directæ non habent aliquam clausulam sonantem in iudicalem indaginem, aut conditionem quæ tacite non insit, nec agitur de præiudicio alicuius, quia tunc non requiritur aliqua iustificatio iudicialis, sed executores, qui sunt meri possunt extraiudicialiter super narratis se informare ad tradita, per Imol. post Innoc. & alios in cap. fin. num. 12. & 13. de præsumpt. Lap. allegat. 60. sub num. 5. vers. debet igitur Abb. conf. 34. sub num. 6. lib. 2. Mohed. decif. 10. in fine de
- 152 præben. Et vbi executores ita procedunt † creditur illis de processu licet nō appareat Compostel. in cap. capitulum num. 25. vers. nunquid creditur de rescript. Put. decif. 144. num. 2. lib. 2. Dummodo tamen † præcesserit tantum tempus quod potuerit capi extraiudicialis informatio Achil. decif. 2. de fil. presbyt. & nisi contrarium † probetur, vt Rota tenuit in vna Ispalen. Canonicatus 10. Aprilis 1606. coram Ludouiso. Vbi hoc fuit ampliatum, etiā si executor admiserit articulos super iustificatione narratorum, & aliqui testes super illis fuerint induci & examinati, quia non
- 155 propterea † dicitur fecisse se mixtum, itaut iustificatio iudicialis sit necessaria; Nam omifsa via Iudicis potest ad aliam transire, & reassumere partes executoris per conf. Anchar. 224. num. 2. Bald. in cap. fin. num. 18. in fine, & ibi Felin. sub numer. 22. versic. & amplia istam conclusionem de præsumpt. Sicut dicitur de eo qui † potest procedere, vt arbitrator & arbi-
- 156 & arbi-

arbitrator secundum Hof-
 tien. in c. Quintanalis n. 10 circa mediū vers.
 Et quid dices si partem Io. Andr. sub num. 8.
 vers. & quid Ant. de Butr. sub n. 14. de iure-
 iuran. & fuit dictum in vna Ciuitatis Castelli
 hæreditatis seu nullitatis Landi 14. Ianuarij
 de anno . . . coram eodem Ludouifio .

157 Hinc est quod clausula si inueneris, si repe-
 reris, & similes (nō inferunt de sui natura iu-
 stificationem aliquam iudicialem) nisi quan-
 do adijciuntur in personam iudicis, & circa
 materiā iudiciā, quia tunc ratione subiectæ
 materiæ bene important causæ cognitionē ar-
 gum. l. si vno ff. locat. Ægid. decis. 176. Stafil.
 de lit. instit. §. citatio n. 8. & 9. facit Dec. conf.
 603. sub n. 13. vbi æquiparat clausulam, si re-
 peris clausulæ si constiterit .

158 Idē est dicēdum de clausula (si ita est, & c.)
 nam ꝑ ex quo tacite inest cap. de rescript. non
 reddit gratiā conditionalem, ita vt iustificatio
 iudicialis requiratur, aut partis citatio secun-
 dum Lapum in d. allegat. 60. n. 2. vbi Mandos.
 in verb. cōditionale Doct. in d. c. fin. vbi Felin.
 n. 18. de præsumpt. Ægid. decis. 4. vers. cuius
 159 ratione, vbi quod hæc ꝑ clausula posita in re-
 scripto non inducit veram formam, nec conse-
 quenter partis vocacionem in executione.
 Card. in Clem. 1. n. 17. de offic. delegat. & fuit
 dictū in vna Calciaten. Iurisdictionis 13. Apri-
 lis 1587. corā Cardinale Seraphino, vbi quod
 160 propterea litteræ expediuntur ꝑ in forma gra-
 tiola sine alio examine quādo supplicatio est
 concepta cum ista clausula .

161 Sic etiam dicitur de ꝑ clausula (quatenus
 idoneus reperiatur) apposita in gratia in for-
 ma dignum, nam respicit qualitatem idonei-
 tatis quæ de iure inest, & potius sonat in mo-
 tionem executoris, vt intelligat, qualis esse
 debeat ille cui prouidet glos. in Clem. 1. in
 verbo reperiuntur de offic. deleg. Rota decis.
 4. num. 4. de fil. presbyt. in antiquis. & decis.
 12. num. 2. in fine de concess. præben. in nouis,
 & tradunt Io. Andr. Imol. Abb. & alij in cap.
 fin. de præsumpt. Et sic non reddit gratiam
 conditionalem quoad eius substantiam, sed
 tantum respectu executionis, & prouisionis fa-
 ciendæ, quæ est dilata in tempus postquā ido-
 neus fuerit repertus: licet enim ista conditio
 impediatur executionem gratiæ donec consti-
 terit de idoneitate impetrātis, atamen nō im-
 pedit acquisitionem, si in rei veritate impe-
 trans sit habilis; Et sic ista suspensio est circa
 executionem, non circa acquisitionem iuris,
 cum qualitas idoneitatis sit pura, & certa in
 rerū natura, licet à nobis ignorata ante exa-
 162 men, & conditio ꝑ de præterito, vel præsentis nō
 suspendit l. cū ad præsens ff. si cert. pet. l. insti-
 tutio talis ff. de cond. instit. Et ita in terminis
 istius clausulæ fuit resolutum per Rotam in
 vna Burgen. Canonicatus 28. Aprilis 1597.
 coram Cardinale Pamphilio .

Decimosexto eadem cōclusio restringitur,
 163 vt nō procedat in gratia ꝑ Motu proprio con-

cessa in qua non est necessaria narratorum iu-
 164 stificatio stante dicta clausula, quæ ꝑ tollit vi-
 tiū subreptionis c. si motu proprio de præben.
 in 6. Clem. & si Romanus Pontifex, & ibi glos.
 fin. & Vitalin. n. 44. in 2. not. eod. tit. Vnde vi-
 165 dentur probata ꝑ ea omnia quæ Princeps asse-
 rit in suis litteris, vt per Dec. in l. 3. col. 1. ff.
 quod quisque iuris, & conf. 341. n. 5.

166 Quod intellige verum, quando ꝑ Papa atte-
 statur de facto proprio, quia talis narratiua
 plene probat, adeo quod nec cōtrariū probari
 possit, vt est tex. in Clem. 1. de probat. & ibi
 glos. in verb. fecisse narramus, cum alijs per
 Gabr. de probat. conclus. 2. n. 2. Secus si atte-
 stetur de facto alieno, quia hoc casu narratiua
 167 facta etiam Motu proprio ꝑ non probat, sed
 transfert onus probandi contrarium in aduer-
 sariū, Put. decis. 323. n. 5. lib. 2. quod multo ma-
 gis procedit quando talis narratiua tendit in
 168 præiudiciū alicuius, quia clausula ꝑ Motu
 proprio non tollit vitium subreptionis in ter-
 tij præiudiciū Paris. conf. 74. n. 33. lib. 4. bene
 169 Socin. Iun. conf. 77. n. 101. lib. 1. Nec ꝑ Motus
 proprius purgat falso expressa, quia creditur
 Papa motus tanquam crediderit vera illa,
 quæ ipse expressit Felin. in cap. causam quæ
 sub num. 3. de testib. Put. decis. 386. in fine,
 & decis. sequen. lib. 1. Igitur clausulæ (Motus
 proprius, ex certa scientia, de plenitudine pote-
 statis, & similes) hoc casu intelliguntur veris
 existentibus narratis. Socin. conf. 164. visa
 Bulla Bonifacij colum. 3. lib. 2. Dec. consil.
 170 199. num. 6. nec operatur in his, quæ ꝑ Prin-
 cept ignorauit Bald. in l. fin. vers. dicas etiam
 num. 7. C. senten. rescin. non pos. Paul. de
 Castr. consil. 84. in fine lib. 2. Alexan. consil.
 125. lib. 2.

Decimosextimo restringitur, seu potius de-
 171 claratur, vt non procedat ꝑ in gratia concessa
 ad supplicationem vtriusque partis, cum clau-
 sula Attento quod vtraque pars supplicat,)
 Nam Rota intelligit huiusmodi clausulam,
 vt verificetur distributiue, non autem copula-
 tiue idest, quod vnusquisque supplicat pro his
 quæ ad ipsum spectant. Quo casu illa solum
 sunt ab eo iustificanda, Ita Mohed. decis. 16.
 de renunciat. alias 113. incipien. Ambrosius
 de testam.

Decimooctauo restringitur, vt non habeat
 172 locum quoad ꝑ clausulam (dūmodo alteri non
 sit ius quæsitū,) quia cum nō inducat propriæ
 conditionē nec suspēdat executionem gratiæ,
 sed tantum præseruet iura, ita vt confitito de
 iure quæsitō gratia reddatur nulla Achil. de-
 cis. 18. n. 2. in fine de probat. & fuit tentum in
 vna Camerinen. Canonicatus 4. Decembris
 1573. corā Clemēte Papa Octauo tunc Audi-
 173 tore, non eget ꝑ iustificatione cum non sit nar-
 ratiua partis, quæ solum tenetur narrata iusti-
 ficare, Caputaquen. decis. 39. par. 2. & ita fuit
 resolutum per Rotam in vna Placentina Cap-
 pellanæ 29. Martij 1596. coram Penia .

Decimonono restringitur, vt nō obtineat in
 narra-

- 174 narratiua ꝑ Principis facta in gratia ad postulationeꝝ partis, quando est narratiua facti proprii in qua princeps principaliter se fundat Calder. conf. 2. in fine de priuileg. Gabr. qui alios cunulat d. conclus. 2. num. 2. de probat.
- 175 Idem est ꝑ in narratiua de facto alieno in qua Princeps fundat gratiam, quæ licet non probet Alex. cõf. 122. per tot. lib. 7. Dec. conf. 602. n. 13. & 15. & conf. 606. n. 14. Cald. d. conf. 2. in fine Mohed. decis. 271. in fine, qui de communi* attestatur, inducit tamen præsumptionem ꝑ pro impetrante, quæ trãsfert onus probandi in aduersariũ Angel. conf. 368. n. 2. Alex. conf. 15. n. 2. lib. 5. Nisi narratiua Papæ sit super eo, quod verisimiliter ignorat, quia ꝑ tunc non transfert onus probandi in alium, sed ab ipsomet impetrante est iustificanda, Aym. de antiq. tempor. par. 1. in princip. n. 15.
- 177 Vigesimo restringitur, vt non procedat ꝑ in gratia seu prouisione facta ab Ordinario collatore, quæ cum censeatur facta motu proprio, vt per Card. Clemen. 2. col. fin. num. 13. de offic. ordin. & Felin. in cap. ad aures num. 15. de rescript. nulla indiget iustificatione, vt fuit tentum in vna Romana Capellanix 9. Iunij 1603. coram Cardinale Seraphino, & per prius in vna Oriolen. beneficiorum 21. Maij 1595. coram eodem.
- 178 Sed hoc declaratur procedere nisi ꝑ prouisus ab Ordinario agit ad exclusioneꝝ alterius vtputa prouisi Apostolici, quia tunc tenetur gratia suã iustificare c. in præsentia de probat. tradit Pat. decis. 207. lib. 3. qui dicit quod prouisus ꝑ ordinarius, qui tanquam actor se fundat in prouisione ordinaria ratione mēsis tenetur probare vacationem in tali mense, in quo fundat intentioneꝝ suam, quod etiam consuluit Ferrett. conf. 2. n. 13. lib. 1. & fuit decisum per Rotam in vna Placētina Cappellanię 13. Maij 1604. coram Cardinale Pamphilio.
- 179 Vigesimoprimo restringitur, vt non habeat locũ quo ad clausulã (constito quod N. obierit in possessione) quia ꝑ talis clausula non requirit iustificationeꝝ de tempore obitus, quando fuit probatũ N. semel in vita possedisse; Et ratio est, quia possessio ꝑ præsumitur cõtinuata vsque ad mortem, nisi doceatur de interruptione ex traditis per Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 21. Rota diuers. decis. 80. par. 2. Ita fuit resolutũ in vna Illerden. beneficij 17. Octobris 1594 coram Penia; Vbi hoc fuit ampliatum procedere etiam stante ꝑ intrusione alterius, quia vt posterior, & turbatiua est nullius momenti, nec dicitur interrupta prior possessio si non habuit se pro spoliato, præsertim quando posterior est attentata Neuizan. conf. 81. num. 23. & 26.
- 180 Præterea sciendum, quod tunc non est opus verificare ꝑ hanc clausulam (constito quod defunctus obierit, &c.) quãdo non sit mentio in ea de pertinentia collationis, cum hoc casu Papa censeatur remittere hanc narratiuam ad negotium principale, vt fuit decisum in vna Abulen. Canonatus 24. Nouembris 1578. coram Ioanne Baptista de Rubeis: Secus si in ea fiat mentio de pertinentia collationis, quia cum talis narratiua sit posita vti conditio dicte clausulæ, venit verificanda, itaut ex dicte pertinentia inducatur reseruatio propter quam Breue fuit concessum, ita fuit resolutum in supra allegata causa Vicentina beneficij Sancti Martini 21. Februarij 1600. coram Cardinale Pamphilio, & in vna Gerunden. beneficij 31. Maij 1600. coram Corduba vbi hæc distinctio ponitur.
- 181 Vigesimosecundo restringitur respectu ꝑ possessoris etiam si possessio sit contra ius, dummodo coadiuuetur aliquo titulo, & agatur in possessorio tantum, quia tunc releuat ab onere iustificandi, & ex possessione præsumitur pro qualitate tituli respectu ꝑ status, in quo possidens reperitur, quamuis de validitate ipsius tituli controuertatur Ant. de Butr. in cap. cum venissent n. 12. & ibi post Imol. n. 11. Abb. num. 8. de Instit. Alex. conf. 219. num. 17. lib. 6. Et fuit dictum in vna Portallegren. præsentia vnionis 15. Ianuarij 1590. coram Cardinale Millino vbi decisio Putei 238. lib. 1. fuit intellecta, vt procedat, quando agitur de præsumendo titulo, non autem qualitate tituli.
- 182 Sed hoc temperari debet, vt non ꝑ obtineat quãdo possessio est improba, & vitiosa, & quia sit capta lite, vel appellatione pendente, quia tunc nullum sortitur iuris effectum l. improba C. de acquir. possess. & consequenter ꝑ non liberat possidentem ab onere iustificandi, vt patet ex his quæ habentur in c. ex insinuatione de procur. & in c. constitutus de elect. & in c. cum Ecclesia Sutrina, circa finem de caus. possess. & propriet. Et in his terminis procedit decisio facta in causa Iacen. beneficij vltima Ianuarij 1597. coram Orano; Et fuit quoque tentũ in vna Volaterana Cappellæ 16. Nouẽb. 1594. coram Cardinale Seraphino. Vbi cum pro parte Cõfraternitatis laicorũ prætedẽtis Cappellam esse Oratorium simplex fuisset appellatũ a prouisione facta ab Episcopo de d. Cappella cuidã Clerico tanquam de beneficio Ecclesiastico vacante, & ille Clericus vigore dicte prouisionis possessioneꝝ adeptus fuisset appellatione pendente, fuit dictũ quod talis possessio nõ excusabat reũ quin ante omnia teneretur probare existentiam beneficij impetrati, & quod esset Ecclesiasticum, & collatiuum, cum alias illius vacatio dari nõ posset per Abb. conf. 47. n. 1. lib. 2. Calder. conf. 4. de relig. Dom. Felin. in c. in nostra n. 9. de rescript. Et ibi fuit allegata alia decisio facta in vna Ispalen. beneficij 16. Iunij 1586. coram Robusterio.
- 183 Vigesimotertio restringitur, vt non ꝑ procedat in narratiua impetrationis tanquã de beneficio reseruatõ, puta vacationis per obitum in mēse Apostolico quãdo nec Ordinarius nec alius prætendens collationem beneficij ad se spectare, aut ab illis prouisus se opponit, quia tunc prouisus a Papa non tenetur verificare dictam

dictam vacationem per obitum in mense re-
 seruato, vt fuit decisum per Rotam in vna
 Corduben. beneficij 21. Aprilis 1599. coram
 Accorombono, vt in manuscriptis diuers. de-
 cif. 120. Vbi Papa prouiderat de beneficio
 vacante per obitum N. de mense Augusti; &
 quia non dabatur concursus cum prouisione
 Ordinarij, vel alia prouisione alicuius, qui se
 opponeret, fuit dictum quod prouisus Aposto-
 licus non tenebatur iustificare dictam vaca-
 tionem, & fuit allegata alia decisio facta in
 vna Ceneten. Parochialis sub die 9. Iunij 1557.
 coram Iunio. Idque præsertim obtinet, quã-
 do adest clausula generalis (siue alio quouis
 modo vacet, &c.) ex qua potest ꝑ capi benefi-
 cium, vt sæpius fuit firmatum, & tradit Socin.
 conf. 32. n. 12. lib. 1. Cassad. decis. 5. de præben.
 Simonet. de reseruat. quæst. 59. Felin. in c. in
 nostra 6. corollar. de rescript. Rota decis. 73.
 eod. tit. in antiquis. Quinimmo iustificatio hoc
 casu non requiritur, etiam si in prouisione
 Papæ adsit ꝑ clausula (dummodo hæc vice col-
 latio ad nos pertineat.) Quia satis dicitur
 pertinere si non appareat prouisio in contra-
 rium, vt fuit dictum in eadem Corduben. li-
 cet aliqui Auditores tenuerint contrarium in
 hoc per Cassad. dicta decis. 5. & Gemin. cõf. 92.

Declaratur hæc limitatio, vt locum habeat
 respectu plenæ ꝑ probationis, ad quam impe-
 trans cum dicta narratiua non adstringitur
 nisi dumtaxat quando datur concursus ipsius
 Ordinarij vel ab eo prouisi, ex quo tunc reser-
 uatio offertur ad eum excludendum Sarnea.
 in reg. de impetrat. benef. per obit. famil. Car-
 din. quæst. 13. nu. 6. Ferret. conf. 2. n. 13. lib. 1.
 Cassad. decis. 2. n. 2. de constit. Put. decis. 266.
 n. 3. & 4. lib. 3. Caputaq. decis. 10. par. 2. Rota
 decis. 46. n. 4. par. 2. diuers. & fuit dictum in il-
 la Giennen. Canonicatus 4. & 10. Maij 1587.
 coram Cardinale Blanchetto, & in illa Ispal-
 en. beneficij 12. Maij 1603. coram Litra: Se-
 cus est quoad semiplenam ꝑ probationem, nã
 ista videtur necessaria Cassad. decis. 1. num. 1.
 vers. nam pro ea facit de probat. Rota in cau-
 sa Marsicana beneficiorum 10. Iunij 1577. cor-
 am Clemente Papa Octauo tunc Auditore,
 & in causa Burgen. de Pancoruo 28. Nouem-
 bris 1588. coram Gypso, & fuit etiam ten-
 tum in vna Legionen. Canonicatus 2. Decem-
 bris 1602. coram Coccino.

Sed quia in hac materia plerumque dubi-
 tatur an narratiua gratiæ sit plene iustifican-
 da vel ne. Ideo pro declaratione est sciendũ
 quod regulariter non ꝑ requiritur plena pro-
 batio, sed sufficit semiplena Ægid. decis. 113.
 & 114. Rota decis. 14. de probat. in antiq.
 Caputaquen. decis. 277. n. 7. par. 1. Et fuit ten-
 tum in vna Pampilonen. Parochialis de Bar-
 barin. 26. Iunij 1597. coram Cardinale Sera-
 phino & alias sæpe vt in Ispalen. portionis 18.
 Martij 1596. coram Cardinale Blanchetto, &
 in Illerden. Canonicatus, & præbendæ 22.
 Martij eiusdem anni coram Penia.

Sed istud dupliciter declaratur: Et primo,
 vt procedat respectu narratorum super qui-
 bus gratia non est fundata, secus quoad nar-
 rata, super quibus ꝑ gratia fundatur, nam ea
 plene, & concludenter sunt verificanda, ita
 distinguendo tenuit Rota decis. 268. par. 1. di-
 uers. & in vna Casalen. Preposituræ 21. Apri-
 lis 1597. coram Gypso.

Secundo declaratur, vt locum habeat in re
 parui præiudicij, quo casu sufficit semiplena
 probatio, etiam ꝑ quoad narratiuam, super
 qua gratia fundatur, vt in exemplo proxime
 relato; Videlicet quando agitur de proba-
 tione obitus ad effectum reseruationis, nec
 Ordinarius, aut ab eo prouisus est in causa;
 Nam cessante horum præiudicio, reseruatio
 seu vacatio in mense Apostolico, est res parui
 præiudicij; vnde sufficit probatio ꝑ per pu-
 blicam vocem, & famam secundum Cassad.
 decis. 1. n. 1. vers. nam pro ea facit, de probat.
 Cum hæc probatio in re parui præiudicij ha-
 beatur pro plena probatione, Bald. in c. ve-
 niens in princ. n. 8. vers. si aliter factum est, &
 post eum Abb. nu. 8. de testib. Bart. in l. de mi-
 nore §. tormenta nu. 3. vers. si vero ista, de Se-
 quest. Et fuit tentum in supra allegata Le-
 gionen. Canonicatus coram Coccino. Et est
 generale, quòd probatio ꝑ plena illa dicitur,
 quæ secundum subiectam materiam est talis,
 vt Rota tenuit coram Episcopo Lauretano in
 vna Pampilonen. de Allo 24. Martij 1577. In
 qua fuit dictum, quòd ad probandum obitum
 in mense reseruatoad effectum reseruationis
 pro prouiso Apostolico, semiplena ꝑ probatio
 per famam habetur pro plena in obitu eius,
 qui obiit in Mari.

In re autem magni præiudicij aliud est di-
 cendum, quia tunc plena ꝑ probatio requiri-
 tur, Rota diuers. decis. 108. par. 1. & fuit ten-
 tum in illa Conchen. Erektionis 25. Maij 1592.
 coram Cardinale Seraphino, vbi agebatur de
 auferendo bona vnius Ecclesiæ eaque appli-
 cando alteri, Et fuit dictum, quòd require-
 batur plena probatio, nec semiplena suffice-
 bat per Mohed. decis. 174. circa finem, & fuit
 allegata alia decisio facta in vna Caputaqu.
 Iurispatronatus 11. Martij 1575. coram fel.
 record. Clemente Papa Octauo tunc Rotæ
 Auditore.

Hinc optime deducitur, quòd licet impe-
 trans, qui se fundat ꝑ in tempore obitus, de-
 beat plene probare illud tempus, Put. decis.
 266. lib. 3. Tamen hoc intelligitur verum, quo-
 tiescumque agitur de obitu principaliter, &
 sumus in materia obiectiua, videlicet quando
 probatio tendit ad annullandum gratiã, tunc
 enim non sufficiunt præsumptiuę probationes,
 sed requiruntur plenę & concludentes, Rota
 decis. penult. & fin. de except. in nouis, & fuit
 resolutum coram Bubalo in vna Salamantina
 pensionis 29. Nouembris 1585. Secus quando
 agitur ꝑ de obitu incidenter, & per viam re-
 plicationis, nam hoc casu sufficit impetranti
 pro-

probare obitum per publicam vocem, & famam, etiam quod non probetur tempus obitus: Nam pro validitate gratiæ † præsumitur obitus tempore debito, & qui vult dicere quod non obiit debito tempore ad effectum, vt in hoc gratia sit nulla, tenetur ipse probare, & ita pluries resoluit Rota Crescen. decis. 116. lib. 1. dicens fortius procedere etiam † si gratia, & obitus concutrant eadem die, & ex parte obijcientis probetur hora mortis, nam adhuc præualet præsumptio pro validitate gratiæ. Idem tradit Simonet. decis. 23. late Fab. qui ad partes disputat decis. 116. lib. 2. Guidobon. decis. 144. Tan. decis. 75. latissime Cotta. decis. 392. Vbi refert disputationes, & dicit fuisse causam iterum propositam vt satisfaceret Domino Petro Bassano, qui non poterat acquiescere, & de nouo ita fuisse resolutum. Et bene facit Sarnen. in regul. de verisimili not. obitus quæst. 6. qui dicit quod † impetrans beneficium eodem die obitus non tenetur probare impetrationem præcessisse, sed aduersarius quod obitus præcesserit, quia in dubio † ille actus præsumitur præcedere, qui est necessarius ad validitatem gratiæ Felin. in c. pastoralis col. 1. vers. ad identitatem de rescript. Et aliter interpretando præsumeretur delictum, videlicet impetratio beneficii † viuentis contra regulam 20. Idque Sarnen. inquit obtinere data derogatione regulæ † de verisimili notitia, &c. alias si exciperetur de dicta regula impetranti incumberet onus probandi verisimilem notitiam obitus, & sic satisfecisse dictæ regulæ, vt fuit alias decisum, per Rotam, super quo tamen vide eundem, Sarnen. in d. regula 20. de impetrat. benefic. viuentis.

Penſiones decursæ in vita pensionarij cui debeantur, & quid de fructibus extantibus tempore obitus beneficiati statuendum sit explicatur. Cap. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Penſiones decursæ in vita pensionarij, & non soluta eo defuncto pertinent ad eius hæredes tam ex testamento, quam ab intestato, & n. 3.
- 2 Pensionarius facit fructus suos, & de illis potest disponere tam inter viuos, quam in vltima voluntate.
- 4 Pensio non est beneficium Ecclesiasticum, sed in mera temporalitate consistit, & aequiparatur contractibus profanis, & n. 6.
- 5 Assignatur etiam Laico.
- 7 Pensionarius habet usufructum tam in vita, quam in morte, & in eo locum habet tex. in l. defuncta. ff. de usufruct. & n. 8.
- 9 Beneficiatus in morte vsuario tantum comparatur, nec potest de fructibus beneficii nondum consumptis disponere, aut ad hæredes transmitti.

tere, exceptis distributionibus quotidianis, & num. 10.

- 11 Distributiones quotidiana ad quoscumque hæredes beneficiati transeunt.
- 12 Bona acquisita ex redditibus Ecclesiasticis regulariter non sunt ipsorum beneficiatorum, sed ad Ecclesiam pertinent, etiam si sint acquisita ex redditibus simplicium beneficiorum, & n. 13.
- 14 Fructus beneficiorum ex constitutione sel. rec. Iulij Papæ 111. incorporati cum alyis lonis beneficiatorum tanquam laicales ad ipsos pertinent, secus si nondum sint incorporati, quia tunc spectant ad successorem in beneficio etiam si debeantur pro tempore decurso ante obitum beneficiati, & dies solutionis ipso viuente cessent.

ON semel in dubium reuocatur ad quem spectent penſiones decursæ in vita pensionarij, an ad eius hæredes, vel potius ad successorem in beneficio? Et dicendum est quod † ad hæredes pensionarij pertineant, ea

- 2 ratione, quia † pensionarius facit fructus suos, & de eis ad libitum suæ voluntatis disponere potest tam inter viuos quam in vltima voluntate, vt per Paul. in tract. de pens. quæst. 8. & latius Gig. in eod. tract. quæst. 52. Vbi in terminis dicit quod penſiones decursæ & non solutæ † transeunt ad hæredes pensionarij tam ex testamento quam ab intestato, & in respon. 4. n. 11. Et hoc videtur indubitatum, eo quia
- 4 pensio † nõ est beneficium Ecclesiasticum sed in mera temporalitate consistit c. quamuis vbi Doct. de præben. in 6. Felin. in c. ad audiētiā col. 1. de rescript. Sil. in tract. de benef. par. 1. quæst. 3. n. 30. Caccialup. eod. tract. de pens. quæst. 30. Et propterea videmus, quod
- 5 pensio † assignatur etiam Laico Abb. & alij in d. c. ad audiētiā de rescript. & in Clement. 1. §. eodem de supplen. neglig. prælat. Gig. vbi supra quæst. 21. Et æquiparatur † contractibus profanis Sarnen. in regul. de infirm. quæst. 16. & quæst. 17. n. 2. vers. nā clarum est.
- 7 Accedit quod pensionarius † habet usufructum tam in vita quam in morte, vt per Io. de Imol. in d. Clem. 1. §. 1. col. 3. de supplen. neglig. prælat. & Gig. in d. tract. quæst. 1 nu. 2. & quæst. 25. n. 4. Ideo nil mirum si in eo locū
- 8 habeat † tex. in l. defuncta. ff. de usufruct. quod non est in beneficiato: Nam cum iste in morte † vsuario tantum comparatur glos. in c. in præfenti de offic. ordin. lib. 6. Rota decis. 41. de probat. decis. 1. de solution. in antiquis, consequens est, vt locum nõ habeat in eo tex. in d. l. defuncta, qui solum procedit in usufructuario, sed seruandæ sint leges de vsuario loquentes quæ nullum ius ad transferendum tribuunt l. plenum §. 1. & §. operas. de vsu & habit. Vnde fructus beneficii nondum consumpti

- 10 sumpti remanēt in dominio Ecclesiæ nec ꝑ beneficiatus potest tempore eius mortis de illis disponere, aut ad instar pensionarij ad hæredes transmittere, exceptis distributionibus quotidianis, quæ ei ita acquiruntur, vt ad hæredes ꝑ quoscumque transeant; Ita ex cõmuni* Doctorum sentētia tradit Couar. in c. cum in officij n. 4. de testam. & probatur in d. c. c. i in officij, & in c. ad hæc eod tit. & in c. expedit. vbi glos. 12. quæst. 1. bene glos. in d. c. præsentis de offic. ordin. lib. 6. quam sequitur Rota apud Put. decis. 315. Ioan. Vallas lib. 2. Et adeo verum est fructus beneficiorum non consumptos ad beneficiatos non pertinere
- 12 tempore obitus, vt neque etiam ꝑ bona acquisita ex redditibus Ecclesiasticis regulariter sint ipsorum beneficiatorum, sed ad Ecclesiam pertineant d. c. cum in officij vbi Couar. n. 6. extendit etiam ad bona ꝑ acquisita ex redditibus simplicium beneficiorum contra opinionem glos. in d. c. præsentis de offic. ordin. in 6. quam etiam improbāt Archidiaconus Innoc. Abb. Imol. Gemin. Franc. & Bertrand. per eum allegati, Et hanc opinionem contra glos. magis communem * testatur Ias. in c. nos. 75. col. vlt. lib. 3.

- Est tamen aduertendum circa hoc vltimum adesse constitutionem fel. record. Iulij Papæ III. quæ differentiam ꝑ constituit inter fructus beneficiorum incorporatos cum alijs bonis ipsorum beneficiatorum, & fructus realiter nõ exactos, & illorum bonis non immixtos, & incorporatos: Illos enim, vt fructus mere laicales ad ipsos spectare vult, istos verò Ecclesiasticos censendos esse declarat, decernēs tales fructus etiam si debeantur pro tempore decurso ante obitum beneficiati, & dies solutionis ipso viuente cesserit, idque etiam adhibitis ab ipso diligentijs pro illorum exactione, Successoribus nihilominus in beneficio esse adiudicandos. Et ita quoque fuit resolutum per Rotam in vna Romana pecuniaria 4. Iunij 1593. coram Cardinale Blanchetto.

Beneficium esse Ecclesiasticum quomodo cognoscatur, & nunquid Hospitalis beneficij appellatione contineatur.

Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium Ecclesiasticum dicitur Ecclesia, vel Capella erecta superioris auctoritate, & dotata & n. 2.
- 3 Ante Episcopi approbationem non dicitur proprie beneficium Ecclesiasticum, sed potius quædam pia donatio, vel relictum piam.
- 4 Rebuffi opinio in praxi tit. quod sit, & c. n. 8. in sine reprobat.
- 5 Beneficium esse Ecclesiasticum ex quibus signis dignoscatur.

- 6 Laicus beneficia Ecclesiastica conferre nõ potest.
- 7 Item beneficium Ecclesiasticum Clericis tantum confertur.
- 8 Beneficium datur propter diuinum officium.
- 9 Confertur in perpetuum, non ad tempus.
- 10 Dari debet sine pacto, & conditione, & absque commodo aliquo temporalis.
- 11 Beneficium Ecclesiasticum aliquando dicitur quamuis non sit conferibile.
- 12 Hospitalis appellatione beneficij Ecclesiastici regulariter non comprahenditur.
- 13 Non continetur in litteris gratiosis ad beneficia, nisi de ipso fiat specifica mentio.
- 14 Potest obtineri per laicos licet sit publicum, & religiosum.
- 15 Non venit in reseruatione extrauagantis ad regimen, quamuis auctoritate Episcopi sit fundatum, & habeat Ecclesiam, & Campanile, in eoque perpetuo missa celebrentur, & quamuis conferatur in titulū beneficij, & n. 16. & 17.
- 18 In perpetuum non confertur nisi vbi in fundatione ita cautum sit, vel vbi per electionem de illo prouideatur.
- 19 Dicitur beneficium Ecclesiasticum, & cadit sub reseruatione quando in perpetuum confertur.
- 20 Item de illo iudicatur sicut de beneficio quando accessorie est unitum beneficio Ecclesiastico.
- 21 Appellatione beneficij Ecclesiastici non continetur quando dispositio est penalis, Secus vbi sumus in materia fauorabili, & num. 22. 23. 24. & 25.
- 26 Constitutio de publicandis resignationibus comprahendit etiam Hospitalia, & n. 29.
- 27 Lex seu constitutio edita ad obuiandum fraudibus dicitur fauorabilis, etiã si materia alias ex sui natura esset odiosa, & etiam si constitutio esset penalis, & nu. 28.
- 30 Constitutio de publicandis habet locum in beneficij iurispatronatus.

VONIAM de beneficijs Ecclesiasticis frequenter tractamus non inconueniens videtur hoc in loco explicare quomodo beneficium esse Ecclesiasticum cognoscatur. Item quando sub nomine beneficiorum Hospitalia

quæ laicis conceduntur in administrationem comprahendantur. Igitur beneficium Ecclesiasticum esse eo ipso dignoscitur quod reperitur ꝑ aliqua Ecclesia vel Cappella erecta auctoritate Superioris, & dotata Guid. Pap. decis. 187. Rota diuers. decis. 508. n. 6. & 509. n. 1. & seq. par. 1. Et quod vere beneficium ꝑ Ecclesiasticum non dicatur ante Episcopi approbationem probatur ex tex. in c. nemo, & in c. nullus de consecrat. distinct. 1. & tradit Felin. in c. ex parte il. 2. col. 1. de rescript. bene Rebuff. in praxi benefic. tit. Quare instituta sint benefic. n. 10 fol. 6. vbi inquit quod ꝑ ante Episcopi approbationem non dicitur proprie beneficium

neficiū Ecclesiasticū, sed potius quādam pia donatio, vel reliquū pium, si forte pro Missis celebrandis, vel pro anniuersario in perpetuum relicūm fuerit, quod etiam tenuit Rota decis. 11. de iurepatron. in antiq. Et
 4 quamuis idem † Rebuff. in tit. quod sit, & c. n. 8. in fine dicat, quod quālibet Cappella ad seruiendum Deo fundata præsumitur beneficiū Ecclesiasticū licet non appareat de approbatione Episcopi, nihilominus eius dictū non est tenendum ex supra allegatis. Nec Ægid. quem ipse citat ita loquitur in q. 16. in fin. vers. secundo quia si testator, sed vult in dubio rem accipiendam esse in casu, in quo est.

Præterea beneficiū esse Ecclesiasticū,
 5 cognoscitur † ex sequentibus signis. Primo ex qualitate personæ conferentis, vt quia sit Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiasticus,
 6 cum regulariter laico, † non competat ius conferendi, & laicus sit incapax spiritualium ad tex. in c. quod sicut de elect.

Secundo ex qualitate eius cui prouidetur,
 7 quod non sit laicus, cum de beneficio † prouideri non possit nisi Clericis, c. cum adeo de rescript. c. ex litteris de transact. & c. 2. de instit.

Tertio ex qualitate ipsius beneficii, vt quia habeat aliquid spiritualitatis annexum, puta
 8 quod illud obtinens sit obligatus dicere officium, & celebrare Missam, nam propter † diuinum officium datur beneficiū, vt in c. fin. de rescript. in 6. & in c. si quis Sacerdotum, 86. distinct.

Quarto ex ratione modi quo confertur, vt
 9 quia non sit datum ad tempus sed † in perpetuum, quod est proprium beneficiorum Ecclesiasticorum c. Sanctorum 70. distinct. c. penul. de Cleric. egrot. notatur in c. si gratiose de
 10 rescript lib. 6. Item quod sit datum † pure, & sine pacto, & conditione, & non pro commodo aliquo temporali prout de iure concedi debet beneficiū Ecclesiasticū, cum alias committatur simonia c. quam pio 1. quæst. 2. & c. fin. de pact.

Ita ex prædictis probari beneficiū esse Ecclesiasticū tenet Abb. conf. 47. n. 1. lib. 2. quæ sequitur Rota decis. 508. n. 1. & seq. par. 1. diuers. late Felin. in c. in nostra n. 9. de rescrip.

Sed aduertendum est quod licet regulariter beneficiū Ecclesiasticū sit illud quod perpetuo confertur, vt per Abb. in c. auctoritate in fin. de cens. Sarnen. in reg. de infirm. quæst. 23. Tamen aliquando potest esse † beneficiū Ecclesiasticū quamuis non sit conferibile, exempli gratia, Si ille qui beneficiū fundauit voluit in perpetuum illud spectare ad liberam dispositionem certarum personarum, veluti Abbatis certi Monasterij, cū hoc, quod etiam possit administrationem illius alteri concedere in totum, vel in parte prout sibi videbitur, ita fuit resolutum per Rotam in vna Perusina Sanctæ Mariæ de niue 30. Aprilis
 11 1599. coram Cardinale Pamphilio.

Verum oportune hoc in loco dubitari contingit, An appellatione beneficii Hospitalis
 12 comprehendatur? Et regulariter † non comprehenditur est resoluendum, etiam quod sit locus religiosus per Clem. quia contingit §. vt autem de relig. domib. & per Clem. per litteras de præben. Vitalin. in d. Clem. quia contingit nu. 39. Archid. in c. eum qui, de eo qui mittitur in possess. de comuni * Curt. Iun. conf. 20. num. 1.

Ex quo Primo infertur, quod † in litteris gratiofis ad beneficia Hospitalis non continetur nisi de ipso fiat specifica mentio Roman. consil. 332.

Secundo deducitur quod laicus † est capax Hospitalis licet sit publicum, & religiosam,
 14 Rota decis. 725. n. 6. par. 1. diuers.

Tertio infertur, quod Hospitalia † non veniunt in reservatione extranagantis ad regimen Fæder. de Sen. conf. 280. casus talis est Dec. conf. 165. n. 2. vers. sed supradictis, Aeneas de Falcon. de reseruat. quæst. 3. princip. ante fin. n. 33. Simonet eod. tract. q. 7. nu. 1. & per totam, Silua de benefic. par. 3. q. 7. nu. 1. Gomes. de trien. q. 7. in fine. Rebuff. de nominat. q. 15. n. 12. Put. decis. 261. n. 10. lib. 1. Mohed. decis. 18. de caus. possess. & propriet. etiam si auctoritate † Episcopi sint fundata, & habeant Ecclesiam, & Campanile, in eiusque perpetuo Missæ celebrentur Mohed. d. decis. 18. Addit. ad Simonet. d. q. 7. num. 5. & probat tex. in d. Clem. per litteras, ibi etiam si Ecclesias, vel
 15 Cappellas, & c. & quamuis † conferantur in titulum beneficii, cum sint ad nutum amouibilia Rota decis. 3. de regular. in antiquis, late Gomef. de expect. n. 92. ad fin. & n. 93.

Declara hanc illationem, & etiam principalem conclusionem, vt non procedat † si Hospitalis in perpetuum conferatur idest ad vitam titularis, quod esse non potest nisi vbi in fundatione ita cautum sit, vel vbi per electionem prouideatur, vt disponitur in d. Clem. quia contingit. §. vt autem; tunc † enim dicitur beneficiū Ecclesiasticū, & cadit sub reservatione Silua de benefic. 2. par. q. 11. nu. 8. Pauin. de offic. & potest. cap. Sede vacan. par. 2. quæst. 1. Rebuff. in praxi tit. de denolut. nu. 73. & in tract. de nominat. q. 15. n. 13. vers. primo fallit Comes. in regul. de trien. q. 7. per totam Mohed. d. decis. 18.

Secundo declara vbiicumque Hospitalis accessorie est vnitum beneficio Ecclesiastico
 18 quia tunc de illo iudicatur † sicut de beneficio Rebuff. post alios in d. tract. de nominat. quæst. 15. n. 14. Ægid. decis. 387.

Tertio notabiliter declara, vt appellatione
 19 beneficiorum † Ecclesiasticorum non veniant Hospitalia quando sumus in penali dispositione, & ita intelligitur tex. in d. Clem. per litteras de præben. vbi Anchar. post alios n. 1. & 5. Felin. in c. de quarta n. 14. de præscript. Dec. conf. 162. sub nu. 2. Silua de benefic. par. 3. q. 41. Secus vbi sumus † in materia fauorabili
 20 quia

21 beneficiorum † Ecclesiasticorum non veniant Hospitalia quando sumus in penali dispositione, & ita intelligitur tex. in d. Clem. per litteras de præben. vbi Anchar. post alios n. 1. & 5. Felin. in c. de quarta n. 14. de præscript. Dec. conf. 162. sub nu. 2. Silua de benefic. par. 3. q. 41. Secus vbi sumus † in materia fauorabili
 22 quia

quia tunc appellatione beneficij venit etiam Hospitalis, vt defendit Lopus relatus per Anchar. qui eum sequitur in Clem. dispendiosam n. 2. in 4. not. de iudic. cuius etiam opinionem tutiorem dicit ibidem Card. q. 3. in fin. idem Card. in Clement. 1. quæst. 7. de sequestr. posses. latissime Felin. in d. c. de quarta n. 15 de præscript. qui putat id defendi posse etiam si in dispositione non adsit dictio vniuersalis quæcumque, &c. & in fin. d. num. 15. subiicit, quod si est aliqua dispositio iuris, vel regularum continens materiam extendibilem si putat obuiatiam fraudis si loquatur de quibusvis beneficijs comprehendit etiam Hospitalia subiecta Episcopo licet solita gubernari per laicos, & sub n. 16. addit se ita obtinuisse in causa propria in materia regulæ 24. Idem quoque defendit alios citando Paris. conf. 36. n. 15. & 16. lib. 4. & Silua de benefic. par. 1. quæst. 3. n. 9. cum alijs per Mandos. in regul. 26. quæst. 5. Quibus addo Gambar. de potestat. legat. lib. 5. n. 21 & 22. vbi quod in materia si fauorabili, vel proportionabili appellatione beneficiorum veniunt Hospitalia: Hinc Rota in vna Regien. Hospitalis 13. Nouembris 1587. coram Bubalo tenuit, quod constitutio de publicandis resignationibus comprehendat si etiam Hospitalia, ea scilicet ratione, quia est fauorabilis, & extendenda, Caputaquen. decis. 36. par. 3. in impressis. Est enim ædita ad obuiandum fraudibus, vt ex eius præfatione colligitur, quo casu constitutio dicitur si fauorabilis, vt late probat Aym. conf. 118. n. 11. etiam si alias materia ex sui natura esset odiosa, Dec. conf. 5. in fine, & etiam si constitutio esset pænalis, plene Gozad. conf. 5. n. 6. Vnde in ea beneficij appellatione si comprehendit debet etiam Hospitalis, in quo concurrunt fere omnes rationes dictæ constitutionis, quod fuit in causa, vt alias Rota apud Caputaquen. d. decis. 36. existimauerit, illam habere locum etiam si in beneficijs iurispatronatus, licet in illis videretur cessare verba constitutionis sonantia in beneficijs, quæ conferuntur; nam putauit satis esse, quod reliquæ rationes in ea militarent, prout fere omnes militant in Hospitalibus: Nam, & in his contrahentes cum Hospitalario post resignationem possent decipi, & Hospitalarius in detrimentum animæ suæ partem illam fructuum quæ ad illum pertinet male perciperet. Item ignoraretur vera vacatio Hospitalis, videatur Lap. in tract. de Hospital. quæst. 52. & Villadeg. de legat. quæst. 9. n. 17.

Pensio reseruata cum clausula dummodo medietatem seu tertiam partem fructuum non excedat si constat de excessu, an in totum vitietur. Cap. VI.

- 1 *Pensio reseruata cum clausula dummodo medietatem seu tertiam partem fructuum non excedat propter excessiuitatem non vitietur in totum, sed reducitur ad ipsam medietatem, vel tertiam partem fructuum.*
- 2 *Vtile per inutile non vitietur quando summa est diuidua.*
- 3 *Translatio pensionis facta quoad dimidiam partem fructuum vsque ad eam partem quæ non excedit sustinetur.*
- 4 *Valoris expressio facta per impetrantem quando habet vim conditionis, ea vera non existente gratia tanquam subreptitia in totum redimitur nulla.*

ON semel dubitatum fuit, An pensio reseruata cum clausula (dummodo medietatem seu tertiam partem fructuum non excedat) si excesserit in totum vitietur? Et respondendum est, non vitari; sed

- 1 pensionem si reduci debere ad ipsam medietatem, vel tertiam partem fructuum Cassad. decis. 4. n. 4. & 6. vers. & esto sine præiudicio de pens. Crescen. decis. 234. lib. 1. in manuscriptis Put. decis. 34. n. 2. lib. 1. & fuit tentum per Rotam in vna Vicentina pensionis 28. Iunij 1591. coram Cardinale Mantica, & alias sæpe. Ratio est, quia summa est diuidua, quo casu si utile per inutile non vitietur c. utile de reg. iur. lib. 6. l. fancimus. C. de donat. l. 1. §. sed similia de verb. obligat. Bart. in l. græce §. illud n. 1. ff. de fideiussor. Castren. conf. 89. n. 1. lib. 2. Roman. conf. 66. n. 1. Et hoc procedit etiam in translatione pensionis, nam translatio sicut etiam ipsa reseruatio est diuidua; Et ideo si
- 2 Papa si transferat pensionem quoad dimidiam partem fructuum vsque ad eam partem quæ non excedit translatio sustinetur, vt fuit decisum in vna Lucana pensionis 17. Februarij 1592. coram Orano; In his enim casibus gratia non fundatur super assertionem partis, vt in casu decisionis factæ coram Robusterio, in illa Romana grani de Iustinis 4. Nouembris 1573. Vbi agebatur de reseruatione pensionis in casu resignationis beneficij, in qua fuerat narratum pensionem impositam non excedere dimidiam, vel tertiam partem fructuum, & cum obijceretur pensionem esse nullam propterea quod vere dimidiam, vel tertiam partem fructuum excedebat, fuit dictum impositionem pensionis corrui in totum, eo quia
- 3 expressio si valoris facta per impetrantem habebat vim conditionis, qua vera non existente gratia tanquam subreptitia in totum redimitur nulla Felin. in c. dudum n. 5. de præsumpt. Sed hæc ratio cessat cum reseruatur, seu transfertur pensio cum clausula de qua supra, quia tunc, cum gratia non fundetur super

per narratiua partis, sed Papa solum velit quod pensio dimidiam aut tertiam partem, fructuum non excedat, merito gratia sustinetur vsque ad valorem expressum.

Mulier quando pro viro suo se possit obligare dilucide explanatum.

Cap. V.

SVM MARIVM.

- 1 Mulier fideiubere regulariter nequit, & multo minus pro viro, & n. 2.
- 3 Eius obligatio ad fauorem mariti est ipso iure nulla, & praesumitur in fraudem legis facta nisi probetur cessisse in mulieris utilitatem quae aliunde probanda est quam ex instrumento, & n. 4 & 5.
- 6 Mulier iuuatur Velleiano si pro viro fideiubeat & in casibus in quibus fideiubens pro alijs non iuuaretur. Item quamuis mulier Velleiano renunciauerit, & n. 7. & 8.
- 9 Vxor non potest renunciare dispositioni Authen. si qua mulier C. ad Velleian. siue simus in mutuo siue in alio contractu, & n. 10.
- 11 Dispositio Auth. si qua mulier. C. ad Velleian. procedit indistincte, si non constet pecuniam in mulieris utilitatem conuersam fuisse.
- 12 Item locum habet quando maritus, & vxor simul contrahunt, & se principales in obligatione constituunt.
- 13 Item procedit quamuis mulier principaliter se obliget, & maritus fideiubeat pro ea.
- 14 Item licet mulier se obliget cum socero, vel priuigno, aut fratre viri.
- 15 Mulier potest se obligare pro dote danda, vel restituenda ad fauorem aliorum non autem mariti, & n. 16.
- 17 Contractus fideiussionis a muliere celebratus iuramento confirmatur nisi statutum tollat fidem instrumento, & n. 18.
- 19 Non valet quando mulier remanet panitus indotata & sine aliquibus bonis non obstante iuramento licet mulier fideiubeat pro liberando viro a carceribus, & n. 21.
- 20 Iuramentum non operatur quando adest laesio enormissima.

- 1
  - 2
  - 3
- OLET etiam in dubium reuocari, An mulier pro viro suo intercedere, aut fideiubere, aliquando possit? Et resoluen- dum est regulariter non posse. Quia cum pro & alijs fideiubere regulariter nequeat l. fin. & toto tit. ff. & C. ad Senat. Conf. Velleian. multo tamen strictius, & & arctius pro viro se obligare prohibetur, propter suspicionem quod maritus blandicijs seu minis cam indu-

- 3 cat ad se obligandum; Quo fit vt eius & obligatio sit ipso iure nulla per tex. in Authen. si qua mulier, & ibi Bart. n. 2. Bald. Ang. Salic., & alij. C. ad Velleian. Bart. in d. l. fin. nu. 2. in princ. C. eod. tit. Aret. in d. item si in iudicio n. 15. vers. aut mulier Inst. de except. Paul. de Castr. conf. 41. n. 2. vers. bene verum est lib. 1. Socin. Sen. conf. 15. num. 21. lib. 1. Surd. decis. 164. n. 12. Et & praesumitur etiam dolose, & in fraudem legis procurata, nisi probetur cessisse in mulieris utilitatem. Bald. in d. auth. si qua mulier n. 9. vers. Item quid si, & ibi Salicet. n. vlt. vers. Quare quid si. Ruin. conf. 141. n. 8. & 9. vers. ex alio quoque lib. 1. Abb. conf. 66. n. 5. Quae tamen utilitas aliunde probanda est quam & ex ipso instrumento, vt tradit Rolan. conf. 64. nu. 9. & sequen. lib. 1. vbi multos allegat.
- 4
- 5
- 6
- 7

Hinc est quod in casibus in quibus mulier non iuuatur Velleiano si pro alio intercedat iuuatur tamen si pro & viro fideiubeat Bero. conf. 48. n. 10. paulo ante fin. lib. 1. Quod procedit licet mulier Velleiano & renunciauerit Bart. in d. l. fin. nu. 2. vers. aut intercedit pro alio. C. ad Velleian. glos. & Doct. in l. 1. C. eod. tit. Nam quamuis mulier se obligans pro viro olim non iuuaretur Velleiano, quando monita illi renunciauerat l. fin. vbi glos. ff. ad Velleian. l. sciendum. ff. de verb. obligat. vbi Alex. n. 29. Ias. num. 30. vers. tertio nota Port. Imol. conf. 36. nu. 30. Dummodo ante renunciationem certiorata fuisset, & non aliter Paul. de Castr. in d. l. fin. C. ad Velleian. Viu. in com. opinion. in ver. mulier iuuatur Velleiano, vbi communem dicit: Hodie & tamen conseruatur illa ipso iure, & eius obligatio non valet per d. Auth. si qua mulier. C. ad Velleian. cuius dispositioni & vxor renunciare non potest secundum Bald. ibidem n. 10. Salic. n. 5. Alber. nu. 4. Abb. conf. 44. n. 1. lib. 1. Bolognin. conf. 45. & nu. 6. & sequen. siue simus & in mutuo siue in alio contractu, quia dicta Authen. procedit indistincte & si non constat pecuniam in mulieris utilitatem conuersam fuisse, vt Bald. ibi, & ceteri notant, & comprobant Abb. in d. conf. 44. in princ.

- 8
  - 9
  - 10
  - 11
  - 12
  - 13
  - 14
- Præterea d. Authen. si qua mulier locum habet etiam quando maritus, & & vxor simul contrahunt & se principales in obligatione constituunt Bald. ibid. nu. 13. vers. quærit ulterius Salic. n. 8. vers. quæro vir & vxor, & not. Aret. in d. item si in iudicio num. 39. vers. quid si vir.
- Item procedit, quamuis & mulier principaliter se obligauerit, & maritus fideiusserit pro ea, quia praesumitur mulierem intercessisse pro viro, & dicitur color quæsitus, vt dicit Bald. in d. auth. si qua mulier n. 9. & ibi Salic. pariter n. 9. Aret. vbi supra n. 38. vers. quid est contra: Rursus procedit quamuis mulier & se obliget cum socero, vel priuigno, aut fratre viri, quia adhuc non tenet eius obligatio quam viri contemplatione se obligasse praesumatur Nicol.

col. de Matarel. in d. auth. si qua mulier vbi Bald. n. 1. Salicet. n. 4. Aret. in d. §. item si in iudicio n. 37. vers. & aduertas.

Inmo in tātum prohibitum est mulieri pro viro se obligare, quod licet ei permissum sit ad fauorem aliorum fideiubere pro dote danda, vel restituēda l. si dotare, & l. fin. C. ad Velleian. Bald. nouel. in tract. de dot. par. 6. priuileg. 12. n. 1. & 2. Cephal. cōf. 408. n. 9. lib. 3. Natta cōf. 52. n. 15. lib. 1. Nihilominus etiam pro dote nō potest pro viro suo intercedere Bald. in l. iubemus, & in d. l. fin. C. ad Velleian. Bero. cōf. 48. per totū lib. 1. Maxime stāte Statuto, quod vxor nullo modo possit se pro marito obligare, quod Statutū viget Mantuæ, tunc enim sine dubio non potest pro viro intercedere, quia Statutum cum indistincte loquatur debet indistincte intelligi etiam in causa dotis l. de prætio ff. de publican. & generalis dispositio includit etiam casus, & personas priuilegiatas l. in fraudem §. fin. vbi Bald. ff. de testam. milit. Dec. in l. 1. col. 2. de reg. iur. Gozzad. cōf. 97. n. 7. Ripa in l. 1. n. 14. sol. matrim. cum similibus. Et cum Statutū disponat idem quod ius commune esset omnino superfluum, & nihil operaretur si pro causa dotis vxor se obligare posset ad glos. in §. quia vero in authen. de exhiben. reis late Surd. decis. 164. sub n. 16. vers. responderi etiam potest.

Limitantur tamen prædicta, vt non habeāt locum quando mulier se cum iuramento obligauit; Nam contractus etiam fideiussionis et a muliere celebratus iuramento cōfirmatur Bart. in l. si quis n. 11. vers. & ideo dico ff. de fideiuss. & firmavit Rota in vna Interamnen. mercium 4. Iunij 1597. coram Penia. Nisi Statutum tollat fidem instrumento, nam ea sublata et iuramentum nihil operatur l. nō dubium C. de legib. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 61. nu. 11. & 18. Et ita in terminis Statuti Urbis lib. 1. c. 15. tenuit Rota in vna Romana Societatis officij 4. Februarij 1602. coram eodē Penia, & per prius in alia Romana fideiussionis 13. Martij 1596. coram Cardinale Seraphino, Vbi cōtractus mulieris fideiubētis sine solemnitatibus d. Statuti fuit iudicatus inualidus nō obstante iuramento, quod tanquā per fraudē, & dolum extortū ex eodē Statuto annullatur.

Idem est si mulier ex d. obligatione remaneat penitus indotata, & sine aliquibus bonis, quia tunc eius obligatio non valet, non obstante quod fuerit facta cum iuramento Abb. cōf. 8. sub n. 6. par. 2. Paris. cōf. 75. n. 13. cum seq. lib. 3. Ioan. Lopez in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 17. n. 15. & 16. vers. intellige tamen, & n. 18. quem refert & sequitur Seraphin. vbi supra priuileg. 25. n. 12. Bero. d. cōf. 48. & præsertim n. 13. lib. 1. Et secundū hanc opinionem post longas disputationes fuit quoque iudicatū per Senat. Pedem. prout refert Thesaur. decis. 223. sub nu. 13. vers. Senatus post longas disputationes. Ratio est, quia hoc casu agitur de obligatione cōtra publicam vtilitatē prout

dicunt Abb. d. cōf. 8. sub n. 6. Io. Lopez in d. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 17. n. 18. vers. Nā, & Reipublicæ interest, Vnde iuramentum non operatur præsertim propter enormissimam læsionem, vt per Paris. d. cōf. 75. nu. 18. & 19. lib. 3. Socin. lun. cōf. 47. n. 7. cū seq. qui loquitur de fideiussione lib. 4. Cassad. decis. vnica de empt. & vendit. Et istud quidem obtinet etiā si et mulier fideiubeat, vt liberet virum detentum in carceribus, vel apud hostes, quia si ex tali obligatione remaneat penitus indotata, & sine aliquibus bonis eius obligatio etiam cum iuramento non valet. Ita fuit resolutum per Rotam in vna Romana fideiussionis 5. Iunij 1593. coram Cardinale Arigonio. Nō obstante decreto Visitæ, nam fuit dictum, quod decretum seu auctoritas Superioris nōn tollebat damnū, & læsionem per decis. Ægyd. 503. & Anchar. cōf. 69. paulo ante num. 4. vers. sed iure communi.

Mandatum ultra summam debitam relaxatum, an sustineatur pro summa debita vel potius sit nullum in totum.

Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum Iudicis relaxatum ultra summam debitam est nullum in totum nec pro summa debita sustinetur, & n. 2.
- 3 Iudex nulliter procedens dicitur agere, vt priuatus non vt Iudex.
- 4 Priuatus possessione ex decreto nullo debet restitui etiam si sit tertius, & n. 6.
- 5 Iudicis auctoritas non eximit ab incurso pœna civilis.
- 7 Mandatum ultra summam debitam relaxatum reuocatur in totum etiam si excessus sit in modica summa præsertim quando processum fuit ad executionem.
- 8 Factum vigore decreti nulli etiam per illum, qui fuit priuatus est nullum tanquam factum ultra debitum, & metu mandati.
- 9 Mandatum Iudicis relaxatum ultra summam debitam non reuocatur quando in actis constat de veritate, sed soluto excessu ad vltiora proceditur.
- 10 Item non reuocatur quando sumus in dubio, & non est facile firmare nullitatem.
- 11 Item non reuocatur quando constat quod ille ad cuius fauorem fuit relaxatum mandatum de dicto tempore erat creditor in equali, vel maiori quantitate quàm esset illa in qua fuit excessum.
- 12 Compensatio ipso iure inducitur ad euitandam pœnam spoli & caducitatis non obstante iuramento, & n. 13.
- 14 Iuramentum non constituit in mora absque interpellatione ad effectum pœna.

PRÆTEREA dubitari contingit, Nunquid decretum Iudicis seu mandatum relaxatum ultra summam debitam valeat? Et respondendum est huiusmodi mādatum tāquam ꝑ nullū, & inuālidū reuocandum esse secundū doctrinā Bart. in l. fulcinius ꝑ. Prætor ait ff. quib. cau. in pos. se. eat. cū allegatis per Ruin. conf. 160. n. 26. lib. 2. Nec sustineri pro ꝑ summa debita, quia cū sit interpositum, partim pro vera, partim pro falsa causa ratione indiuiduitatis est nullum in totum Bart. Castr. & alij in l. si nō sorte ꝑ. si centum de condit. & demonstr. & hanc sententiā passim sequitur Rota ꝑ Put. decis. 323 lib. 1. & fuit tentū in vna Salamantina pensio- nis 9. Maij 1583. corā Bubalo, vbi fuerunt al- legatæ alie decisiones, Idē fuit resolutum in vna Afsisien. subhastationis 19. Nouembris 1596. coram Orano, & in vna Romana spo- lij 21. Februarij 1600. coram Iusto.

Ex qua cōclusionē optime deducitur quod stante nullitate decreti nulla etiā est exequu- tio, subhastatio, & deliberatio virtute dicti de- creti facta tanquā veniens à radice infecta, & omnia dicuntur processisse de facto, & non de iure, cum Iudex ꝑ nulliter procedens dicatur agere, vt priuatus, nō vt Index Card. in Clem. ꝑ. fin. in fin. de celebr. Missar. cū alijs per Aym. conf. 322. n. 3. vers. & in isto casu, & consequē- ter intrat spoliū ad effectū, vt priuatus ꝑ ex decreto nullo restituatur, vt fuit tentū in di- cta Romana spoliij, in qua fuit dictum q̄ istud influit in quēcumque accipientem possessio- nem prætextu decreti nulli, quia Iudicis ꝑ au- ctoritas non eximit ab incurſu pænæ civilis Bart. conf. 91. nu. 4. lib. 1. Anchar. conf. 133. & conf. 270. n. 5. Socin. conf. 159. n. 19. lib. 2. Felin. in c. cum causa n. 3. de offic. deleg. Vnde ter- tius ꝑ possessor restituere quoque tenetur Fulgos. col. 136. n. 1. & 127. n. 2. & 190 in fine.

Ampliatur supradicta conclusio, vt proce- dat quāuis excessus sit in parua summa, quia decretū tanquā nullum ꝑ est reuocandū etiā si excedatur in minimo Ias. in d. l. si non sorte ꝑ. si cētum, & fuit dictū in supra allegata Ro- mana spoliij. Quod præsertim obtinet quan- do fuit processum ad executionē, quia tūc nō solū cōsideratur excessus, sed damnū, quod p- uenit debitori ex nulla, & iniusta deliberatio- ne, vel adiudicatione; Adeoꝑ qcquid sequitur ex decreto nullo, factū ēt illius, qui fuit ꝑ pri- uatus est nullum tanquā factum ultra debi- tum, & metu mandati Alex. in l. a Diuo Pio, ꝑ. in venditione n. 5. & ibi Ias. n. 12. ff. de reiud.

Aduertendū tamē est, quod in tribus casu- bus nō reuocatur mandatum Iudicis relaxa- tum ultra summam debitā. Primus est quā- do in actis constat de veritate, quia tunc non fit reuocatio prætextu erroris, sed soluto ex- cessu ad vteriora proceditur, cū sententiā de-

claretur ex actis Alex. conf. 49. n. 9. lib. 2. Cur. Iun. cōf. 179. n. 2. par. 2. Et ita fuit tentū in vna Perusina executionis 18. Decēbris 1595. corā Penia, quæ opinio videtur etiā æquior ad eui- tados inanes circuitus, & ne litigātes immo- dicis grauentur expensis secundum Angel. & alios in l. si finita ff. de dam. infect. Aym. conf. 46. nu. 7. Gozzad. conf. 21. n. 35. vbi attestatur de ꝑ communi. Idque præsertim si error con- tigit in modica summa quia de minimis non curat Prætor, l. scio. ff. de restit. & integr.

Secundus casus est quando sumus in dubio & ꝑ non est facile firmare nullitatem, vt eue- nit de facto in vna Lucana expensarū 20. Fe- bruarij 1601. corā Iusto, vbi causa debendi in partitis separatis nō erat de eisdē appēdicibus nec ab eodē fonte descēdebant, sed æque prin- cipaliter veniebant, & peti poterāt separatim expensē in vno iudicio factæ, & in alio iuxta doct. Bar. in l. 1. n. 7. C. si aduers. rem iudic. ex quibus cū non facile videretur posse nullitas firmari Rota cōsueit magis esse consonū iusti- tiæ, & æquitati in parua summa refecare ex- cessum, quā annullare decretum, & mandatū.

Tertius casus est quando constat q̄ ille ad cuius fauorem ꝑ fuit relaxatum mandatū de dicto tēpore erat creditor in æquali, seu maio- ri quantitate, quā esset illa, in qua fuit exces- sum tūc enim sustinetur mandatū propter cō- pensationē, quæ licet antea non fuerit oppo- sita, ipso tamē iure inducitur ꝑ ad euitandum pēnā spoliij, & nullitatis mandati sicuti vide- mus eā induci ad euitandam pēnam caduci- tatis Imol. post alios in c. bona fides sub nu. 19. de deposit. Ias. in l. 2. q. 19. n. 60. C. de iure emphyteo. Cur. Sen. conf. 70. col. fin. Ruin. cōf. 148. n. 1. lib. 1. Paris. conf. 208. n. 50. lib. 1. Tiraq. late de retr. lign. ꝑ. 3. glōf. 3. n. 4. Et hanc sen- tentiā passim sequitur Rota etiā non obsta- te iuramēto, ꝑ vt fuit tentū in vna Beneuen- tana deuolutionis 14. Iunij 1585. corā Cardinale Pāphilio. Quia licet regulariter cōpen- satio iuramentum non excludat, tamen quid- quid dicat Gozzad. conf. 69. hoc non procedit ad effectū incurrēdi pēnā Io. Faber, & Ias. in ꝑ. bonæ fidei n. 85. Inst. de action. Felin. in c. ad nostrā col. 5. de iure iuran. Paris. conf. 125. n. 39. lib. 1. Grat. conf. 121. n. 5. lib. 1. Guid. Pap. decis. 171. n. 5. vers. in pænalibus Alba. conf. 118. n. 2. Et videmus in simili quod iuramen- tum non constituit in mora absque interpel- latione ad effectum pænæ Gozzad. conf. 27. & tenuit Rota in vna Perusina pænæ coram Car- dinale Blanchetto de anno 1577. & tanto ma- gis inducitur cōpensatio si inter partes sit so- lita fieri ad not. per Alex. conf. 124. lib. 5. cum adductis per Gabr. conclus. 1. de consuet. n. 9.

Commissio causæ facta Vicario Episcopi, vel alterius personæ sub nomine digni- tatis an transeat in successorem.

Cap. V I I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Commissio causa facta Vicario Episcopi, vel alterius personæ sub nomine dignitatis in successorem non transit, nisi delegans habuerit respectum ad tribunal, ut quia commissio fit directæ Episcopo, vel eius Vicario. & n. 3. & 4.*
- 2 *Transit in successorem quando dignitas sub cuius nomine commissio fuit facta per se subsistit.*

EPENVMERO contingit, ut causæ delegentur Vicario Episcopi, vel alterius personæ sub nomine dignitatis. Vnde dubitatur. An huiusmodi commissiones transeant in successorem? Et quod non transeant de comuni^{at} testatur Dec. in c. quoniam Abb. n. 61. de offic. delegat. Idem tenet Bart. in l. quod Principe in fine ff. de leg. 2. Et ratio huius conclusionis, ibi ex discursu Bart. colligitur, quia vult quod ubi dignitas sub cuius nomine fit talis commissio per se subsistit, id est competit iure proprio, & non alieno, ut in Principe, Et Episcopo ipso, tunc transeat ad successorem; secus si ab alio dependeat prout in Vicario Episcopi, ita innuit Bart. ibi in fine, & hoc aperte dicit Dec. in loco supra allegato, in princ. Vbi reddens rationem huius conclusionis, inquit quia talis dignitas iure proprio non competit. Hanc eandem distinctionem facit Bart. in l. more maiorum num. 19. ff. de iurisdic. omn. iud. sub qua lege includitur repetitio l. & quia eodem tit. Hanc opinionem tenet etiam Bald. Salic. & Fulgos. ibid. & Bald. in l. hac consultiſſima in prima col. C. de testam. Cyn. Angel. & Fulgos. in l. si quis Imperatorem C. de testam. cum alijs per Ias. in d. l. more maiorū n. 65. vers. secundo limita

* ubi de communi: Et uti^{at} communem, & veriorē tenuit Rota apud Achil. decis. 2. de Vicar. Quæ tamen decisio intelligitur ubi de contrario stylo non doceatur, ut dicitur ibi in fine. Hanc quoque tenuit Rota in vna Papien. coram Cardinale Lancelotto sub die 3. Martij 1587. Vbi inter cætera fuit dictum quod hæc communis opinio non videtur habere multos contradictores, quando delegans non habuit respectum ad tribunal Episcopi, sed ad ipsum Vicarium tantum, fuit allegatus Gambar. in tract. deleg. lib. 8. q. 97. Et istam opinionem tenet etiam Salic. & Fulgos. in d. l. more maiorum n. 25. ff. de iurisdic. omn. iud. Caccialup. num. 35. Roman. num. 8. Curt. Iun. n. 102. Butr. in d. cap. quoniam Abb. num. 25. Imol. ibidē n. 19. & 20. Felin. n. 7. Bero. n. 100. Guid. Pap. n. 3. Mant. n. 32. Gemin. in c. Statutum in princip. col. 3. circa med. vers. & per hoc de rescript. in 6. & ibi Franc. n. 11. Capra conf. 37. n. 32. & de communi ultra Dec. testantur Caccialup. Bero. & Mant. in locis præcitatis.

Quicquid tamen sit, Ego contrariam sententiam libenter sequor propter communem obseruationem, de qua testatur Card. in clem. 2. nu. 6. q. 9. de rescript. Præsertim si commissio esset facta Episcopo, vel eius Vicario, quia tunc delegans videtur habuisse respectum ad tribunal; Et ita tenuit Rota in vna Siracusana illegitimitatis, 10. Decembris 1575. coram Cantuccio, mota etiam æquitate, quam solet amplecti, cum opinio præcedens procedat de rigore, ut dicit Caccialup. in d. l. more maiorum n. 35. & ea attenduntur multæ expeditiones subuertuntur.

Filia, quæ minus legitima habuit in dotem an, & quando illius supplementum petere possit, Et nunquid hoc supplementum fieri debeat à solis hæredibus, vel etiam à legatarijs, qui res hæreditarias possident. Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Filia, quæ minus legitima habuit in dotem supplementum illius petere non potest quando ille fuit institutus, qui filiam excluderet ab intestato, secus si alius sit hæres institutus.*
- 2 *Item si sit dotata non potest agere ad legitimam quando extat Statutum quodstantibus masculis ab intestato femina dotata non succedat quamuis pater masculis institutis in testamento filiam præterierit.*
- 3 *Personæ incapaci, & exclusæ à successione ab intestato non competit aliquod ius petendi legitimam, aut illius supplementum siue simus in casu testati, siue intestati.*
- 4 *Mater ubi est exclusæ per Statutum censetur etiam exclusus nepos ex ea natus.*
- 5 *Legitima est supplenda ab hæredibus non autem à legatarijs, qui res hæreditarias possident.*
- 6 *Legatarius proprie hæres non dicitur.*
- 7 *Princeps dum in sua constitutione aliquid refert tanquam gestum à se ipso, censetur approbare, & tacite disponere.*
- 8 *Filia pro sua legitima non potest eligere rem legatam.*
- 9 *Fideicommissarius vniuersalis tenetur ad supplementum legitimæ.*
- 10 *Hæres, vel fideicommissarius vniuersalis tenetur ad supplementum legitimæ ex rebus hæreditarijs quando hæreditas sufficit, alias legatarij etiam tenentur.*
- 11 *Creditorum quando hæreditas non est soluendo possunt agere contra legatarios.*

GITATA diu, multumque in foro est vetus illa quæstio, an filia, quæ minus legitima habuit in dotem illius supplementum petere possit. Quæ in re Corn. consil. 107. num. 11. lib. 2. tenet quod filia

lia non possit supplementum petere, dummodo dotata congrue probetur secundum patrię consuetudinem, & idem esse vbi sit prohibita succedere ab intestato per Statutum, & similiter dotata sit, late comprobat Decian. conf. 6. num. 14. & sequ. vbi de magis * communi lib. 1. & idem Corn. conf. 86. n. 2. lib. 1.

Castrenf. vero conf. 196. n. 3. lib. 1. circa hunc articulum tres opiniones refert. Prima est, vt filia indistincte censeatur exclusa a petitione supplementi, licet is, qui fuit hæres institutus non sit ille, qui vigore statuti ipsam excluderet a successione intestati, dummodo talis, qui eam excluderet extet, & ratio est, quia institutus videtur subrogatus loco illius, qui filiam excludit ab intestato, Vnde quemadmodum ille si esset institutus ipsam a tali supplemento excluderet, ita & subrogatus.

Altera est opinio contraria, vt quicumque fuerit institutus etiam si sit ille qui filiam excluderet vigore dicti statuti ab intestato ipsa semper petere possit supplementum legitimæ, ea ratione, quia pater potuit vti prouisione statuti, vt filiam excluderet a tali prætensione moriendo ab intestato, qua cum vsus non sit imputer sibi, cum prouisio statuti loquens in vno casu ad omnino diuersum extendi non debeat.

Tertia est opinio distinguentiũ, vt si ille institutus sit qui ab intestato filiam excluderet hoc casu filia prohibeatur petere supplementum si vero alius sit hæres institutus, & non is, qui eam ab intestato excluderet, tunc filia legitimæ supplementum petere possit, & hanc opinionem amplectitur Castrenf. vbi supra, tum quia non debet imputari patri, cum ab intestato nõ decesserit: tum quia nõ subest ratio cur masculus melioris conditionis esse debeat ab intestato quam ex testamento; tum & tertio quia ei tantum debetur supplementum legitimæ cui legitima ipsa debita est: Sed legitima non debetur nisi ei cui hæreditas debetur ab intestato cum sit portio portionis ab intestato debita. Vnde cum filia ab intestato succedere non possit vigore statuti, ita nec legitimam prætere, & per consequens nec illius supplementum.

Et hæc vltima opinio mihi magis placet pro qua adduco, quod not. Alciat. in l. Gallus §. & quid si tantum n. 94. ff. de lib. & posthum vbi inquit quod si extet Statutum quod stantibus masculis ab intestato femina dotata non succedat quod si pater faceret testamentum masculis institutis tali femina præterita, quod ipsa nõ poterit etiam agere ad legitimam, quia ad legitimam non potest deueniri nisi per querelam inofficiosi l. quæ nuper C. de inoffic. testam. sed ista non potest quærelare, cum sic causam testamenti ad causam intestati reduceret, quo casu ipsa excluditur per statutum. Hanc eandem sententiam ex multis comprobat Brun. in quodam suo conf. posito in fine tract. de Stat. vbi ex professo articulum hunc examinat.

Et bene facit quia perionæ incapaci, & exclusæ a successione ab intestato non debet cõ-

petere aliquod ius petendi legitimam, aut illius supplementum, siue simus in casu testati, siue intestati, quia cum legitima nihil aliud sit, nisi tertia illius, quam quis consequentur erat ab intestato, merito sublato iure succedendi ab intestato censetur sublatum ius petendi legitimam, vel supplementum illius, vt post alios tradunt Bero. conf. 51. n. 21. lib. 1. Aym. conf. 11. n. 13. Alex. in d. l. Gallus §. & quid si tantum sum nu. 17. vers. item certum videtur Afflict. decis. 158. n. 6. & plures cumular Tiraq. in tract. de primogenit. quæst. 53. n. 12. & 22. Et hanc opinionem in terminis Statuti Urbis lib. 1. c. 149. quicquid nonnulli Doct. in contrarium dixerint, tanquam magis communem *, & veriorẽ amplexa fuit Rota in vna Romana supplementi legitimæ 8. Februarij 1593. coram Cardinale Arrigonio: In qua fuit dictum Statutum præfatum habere locum etiam in nepote ex filia quia si mater est exclusa, censetur etiam exclusus nepos ex ea natus, Salicet. in l. maximum vitium C. de lib. præterit. cum cumulatis per Brun. in tract. quod stantibus mascul. art. 6. n. 89. cum seqq. & num. 95. & sub num. 98. vers. sed. prima opinio est verior Rub. Alexand. in conf. 16. num. 13.

Illud tamen est aduertendum quod vbi filia supplementum petere potest, legitima est suppleta a solis hæredibus, non autem a legatarijs, qui res hæreditarias possident secundum opinionem quam tenet imol. in l. in quartam ff. ad leg. falcid. & alibi Corn. conf. 190. num. 5. lib. 2. Angel. in l. Papinianus §. si conditione de inoffic. testam; & probatur per text. in §. cæterum in authen. vt cum de appellat. cognoscit. ibi ab hæredibus impleri, quod verbum excludit legatarios qui non sunt hæredes, saltẽ proprie l. quædam §. nihil. ff. de eden. Et licet Imperator dicat. (Secundũ nostras leges) quasi non disponat, sed referat; tamen cũ referat tanquam gestum a se ipso censetur approbare, & tacite disponere Dec. in c. ad hæc de rescript. Card. conf. 79. circa fin. Et facit quia quemadmodum filia pro sua legitima non potest eligere rem legatam Bald. in rubr. de rer. diuis. col. 1. vers. sed pone, & in l. non amplius §. fin. vbi etiã Angel. & Alex. de leg. 1. cum alijs per las. in l. filius quem col. 7. vers. limita C. famil. hercisc. in l. marcellus §. res quæ col. fin. vbi etiã Alex. in fin. vers. quid autem in legitima ad Trebell. & in d. l. in quartam n. 16. Ripa in l. filius familias. §. diui n. 29. de leg. 1. Ita nec occasione supplementi poterit legatarios vexare arg. l. quæ de tota ff. de rei vendic.

Amplia istud procedere etiam in fideicommissario vniuersali, nam & hic solus tenetur ad hanc suppletionem, vt consuluit Ruin. conf. 57. n. 16. lib. 2. Ratio est quia fideicommissarius vniuersalis est loco hæredis l. si filius familias §. 1. ff. quod cum eo cum simul.

Intellige tamen prædicta quando hæres aut fideicommissarius vniuersalis possunt ex rebus hereditarijs supplere legitimam filię alias secus vt per

- per Alex. in d.l. in quantum in fin. Rip. n. 12. Picus nu. 90. ff. ad leg. falcid. Bald. Salic. Castr. Iaf. & alij in l. C. de inoffic. testam. hoc enim casu tenentur etiam legatarij, quia ubi hereditas non est soluendo creditores & possunt agere contra legatarios l. fin. §. licentia C. de iur. delib. Ripa in §. dini n. 29. Bald. in l. suis quoque in princip. de hæred. instit. Fabian. in repet. auth. nouissima nu. 55. C. de inoffic. testam. & ita tenentur communiter Doct. secundum Corn. d. conf. 190. col. 3. & 4. lib. 2. Ruin. conf. 37. n. 19. lib. 2. Afflict. decis. 162. n. 7. ubi vult posse agi rei vocatione etiam contra possessores Dec. conf. 81. in fine.

In priuilegijs exemptionum Papæ subscriptionem Cardinalium non requiri paucis ostenditur reprobata opinione Collectoris decisionum Rotæ. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Bulla seu Priuilegiū repertum in registro aliarum Bullarum Papæ, & ab eo solemniter extractum plenam fidem facit.
- 2 Opinio Collectoris in decis. 1. de priuil. in antiq. quod in priuilegijs exemptionum requiratur subscriptio Cardinalium, reycitur.
- 3 Papa sine Consilio Cardinalium potest de rebus quantumuis arduis statuere.
- 4 Litteræ Apostolicæ habentes subscriptionem officialium Papæ plenam fidem faciunt non solum actus tunc gesti sed etiam narratorum per Papam.
- 5 Papa credendum est presertim in materia, in qua liberam potestatem habet.

CONTRA priuilegium exemptionis à Papa concessū opponebatur, quod nō erat in forma probanti, ex quo in eo deficiebat Cardinalium subscriptio, & allegabatur decisio Rotæ prima de priuileg. in antiq. Ego autem, dicebā

- quod priuilegium plenam fidem faciebat, quia fuerat repertum in Registro aliarum Bullarū Papæ, & ab eo solemniter extractum, Belinc. in tract. de charit. subs. quæst. 113. circa finem, Crescen. decis. 50. Ant. August. tit. de fid. instrument. §. de exemptis, n. 1. Et ad dictam decis. respondebam, quod illa non erat opinio Rotæ, sed Collectoris, & erat & plane erronea, & contra exceptionem tex. quem allegat in cap. cum à nobis, in fine de testib. ubi disertè excipitur Sedis Apostolicæ auctoritas.

Neque obstat, quod ibidem glos. in verbo, auctoritate, dicat Dominos Cardinales in priuilegijs subscribere, in alijs non, quia hoc totum pendet à voluntate Papæ: Nam aut talem subscriptionem volumus pro auctorizatione,

- 3 & non requiritur, cum Papa possit & etiam sine consilio Cardinalium de rebus quantumuis arduis statuere, vt de cōmuni * testantur Domin. Philip. & ceteri in cap. super eo, de hæret. lib. 6. Aut eam exigimus ad probationem tanquam testium actui adhibitorum, & est ridicula opinio, cum in Bullis Apostolicis nulli testes sese subscribant, sed soli Papæ Officiales,
- 4 & tales litteræ plenam & fidem faciunt, non solum actus tunc gesti, sed etiam narratorum, per Papam Clement. litteris, de probat. Quod eo facilius admittendum est ubi agitur de exemptione, quæ Sedi Apostolicæ sit fauorabilis, vt per Bald. in tract. de exempt. Et quando sumus in materia, in qua Papa & habet liberam potestatem, quo casu ei creditur, vt per Abb. in d. cap. cum à nobis n. 2. Et ex multis Bullis, & priuilegijs apparet de cōtrario stylo Curie Romanæ quidquid compilerator dictæ decisionis oscitanter tradiderit.

Amisio rerum, vel scripturarum quomodo sit probanda paucis explicatum. Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Amisio rerum, vel scripturarum probatur ex casu fortuito, puta depopulatione, vel incendio.
- 2 Iuramento partis statur de scripturis, & illarum tenore probato furto.
- 3 Amisio rerum probata depopulatione ex coniecturis probatur.
- 4 Ad probandam amissionem rerum, quando sit necesse ultra casum fortuitum probare, quod res, quæ afferuntur perdita fuerint in loco ubi casus fortuitus interuenit, & num. 5.

P V D plerisque habetur pro clara illa conclusio, quod ad probandam amissionem rerum, vel scripturarū sufficiat probare casum & fortuitum, puta depopulationem, vel incendium; nam de scriptura statur iuramento

- partis secundum Paul. de Castr. in l. sicut iniquum. C. de fid. instrument. Vbi dicit quod probato furto & per testes statur iuramento partis de scripturis, & de tenore, vt notatur in l. si de possessione C. de probat. & in l. fin. C. de fid. instrum. & in l. si quando C. vnde vi. Et
- 3 quod probata depopulatione & amissio rerum probetur ex coniecturis dicit etiam Bart. in l. si quis ex argentarijs §. hac etiā de eden. qui tamen non aperit an necesse sit probare, quod res quæ dicitur perdita fuerit in loco. Hic casus euenit de facto, & vidi quod fuit valde dubitatum Angel. enim in d. §. hæc etiam videtur velle, quod non sit necesse hoc probare, sed

re, sed Doct. in cap. fin. quod met. cau. & maxime Abb. non habent hoc pro expedito, ideo tenent quod sit neceſſe probare non ſolum caſum, incendiij, vim hoſtium, naufragij, & ſimilium, ſed etiam quod res, quæ aſſeruntur deperditæ fuerint in illa nauī, vel loco, vt ibi per eos; Si vis ꝑ tenere cum Angel. poteſt dicere, quod aliud eſt in materia l. ſi quando C. vnde vi, & cap. fin. quod metu cauſ. vbi tractatur de amiſſione rerum ad finem agendi contra tertium, & ad exigendum caſu quo agatur contra non dololum, puta ſi ex forma ſtatuti commiſſio maleficio Villa teneatur emendare damnum. Aliud eſt quando amiſſio allegatur à debitore ad finem ſuæ liberationis; vt tunc probato caſu in dubio ſtetur dicto illius dicentis in illo caſu perdidiffe rem debitam.

Ego pro reſolutione crederem in hoc eſſe arbitrandum ꝑ inſpecta conditione perſonarum & rei de qua agitur; Quid enim ſi magiſter pellium, cui datæ ſunt pelles aptandæ probet incurſum hoſtium vel populi in Domo ſua ꝑ vtique præſumptio eſt, quod ibi amiſerit pelles, quæ veriſimiliter tenentur ad aptandum in Domo, vel in apotheca, in qua principaliter operatur illud exercitium; Secus ſi conducit pelles aptandas, & demum probat caſum ſibi contigiſſe in mari, vel itinere, vbi veriſimiliter non debebat portare pelles aptandas, Et idem dicas de equo con ducto, vel alia ſimili re, Vide Petr. Ghirard. ſing. 8. Alex. conſ. 196. num. 9. lib. 2. Dec. conſ. 330. & conſ. 215. colum. 1. & conſ. 82. colum. 2.

Decoctio campſoris, an cedat damno creditoris, qui recepit ordinem à ſuo debitore campſori directum, vt ſibi ſoluat, vel potius debitoris, qui dedit dictum ordinem. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Debitor trãſmittens litteras Campſori, vt ſoluat ſuo creditori non liberatur, niſi ſequuta fuerit ſolutio, etiam ſi ordo à creditore præſentatus fuerit, & à Campſore acceptatus, contra Bartolum cuius doctrina communiter reprobat, & num. 2. 6. & 8.
- 2 Limita niſi interueniat delegatio.
- 3 Delegatio non inducitur, niſi is cui fit delegatio ſit debitor, & vt debitor promittat, & tanquam debitori ſibi fiat delegatio.
- 4 Creditor qui præſentauit litteras à ſuo debitore Campſori directas (ceſſante delegatione) non tenetur de negligentia in exigendo.
- 5 Poteſt etiam poſt receptum ordinem ante tamen ſolutionem omnia ſacere, quæ ſibi de iure, vel conuentione ſunt permiſſa.

REQVENS in foro eſt illa quaſtio, cuius damno cedat decoctio Campſoris, creditoris ne, qui recepit ordinem à ſuo debitore Campſori directum ad effectum, vt ſibi ſoluat, vel potius debitoris, qui dedit dictum ordinem? Et cõmunis, * & verior opinio eſt, quod cedat damno ipſius debitoris trãſmittentis litteras, dummodo non interuenit delegatio; quod procedit licet ordo à creditore præſentatus fuerit, & à Campſore acceptatus, quia nõ propterea cenſetur inducta ꝑ liberatio principalis debitoris trãſmittentis litteras niſi ſequuta fuerit ſolutio; Cum præſentatio fiat ſolum ad effectum, vt adueniente tempore Campſor ſit paratus ſolutioni, & acceptatio operatur, vt creditor ſequatur fidem dicti Campſoris taliter qualiter volunt mercatores mandantes, ſcilicet quatenus ſoluerit. Et propterea in litteris dici ſolet (pagarete:) Ideo niſi ſequuta fuerit ſolutio non dicitur facta liberatio l. ſi litterarum vbi Bald. C. de ſolut. Salic. in l. ſi filius la. 2. num. 7. verſ. ſed dubitari poteſt ad Macedon. Paul. de Caſtr. in l. ſi debitorem num. 3. de nouat. cum alijs congeſtis per Gabr. eod. tit. conſ. 1. n. 11. verſ. contrarium.

Et licet Bart. ꝑ in l. ſingularia nu. 19. verſ. ego dico Campſores ff. ſi cert. pet. videatur concludere eſſe inductam liberationem Mercatoris mandantis, nihilominus eius doctrina eſt communiter * reprobat, vt dicit Cagnol. ibidem num. 167. & Bologn. num. 89. verſ. ſed contrarium; Et eam in ſpecie reprobat Rot. in pluribus cauſis, & præſertim in illa Bononien. pecuniaria 13. Ianuarij 1581. coram bon. mem. Cardinale Lancelotto, in qua fuit dictum quod dicta doctrina poteſt habere locum quando fuiſſet facta ꝑ delegatio, vt tenet Dec. in d. l. ſingularia nu. 27. Purpurat. n. 82. verſ. & ita ex communi Socin. num. 19. verſ. Quinta, & vltima conſuſio Bologn. n. 92. verſ. & eſt communis: Cui quidem delegationi locus eſſe non poteſt niſi Campſor, qui acceptat litteras ſit debitor delegantis ꝑ & vt debitor promittat, & tanquam debitori ſibi fiat delegatio. Iſtis enim, vel aliquo eorum deficientibus non fit delegatio, & conſequenter liberatio delegantis nõ inducitur ſecundum gloſ. in l. quamuis ſ. ſi mulier el. 2. circa princip. ad Velleian. & ibi not. Caſtr. n. 3. & eſt communis* opinio, vt per Cagnol. in d. l. ſingularia num. 165. Iaſ. n. 36. cum alijs per Gabr. d. conſ. 1. n. 26.

Et prædicta locum habent etiam interueniente mora ſeu negligentia creditoris in exigendo, quia ceſſante delegatione creditor ꝑ qui litteras præſentauit non tenetur de negligentia, nec poteſt ei imputari aliqua mora, vt fuit reſolutum in dicta cauſa Bononien. pecuniaria, & in vna Romana ſimiliter pecuniaria 24. Nouembris

bris 1595. coram Cardinale Millino.

6 Et quod acceptatio litterarum cambij facta per Campforem cui transmissæ sunt ꝛ non liberet transmittentem nisi solutio sequatur tradit idem Castren. in l. delegare n. 4. ff. de nouat. cum alijs per Rotam Genuæ decis. 2. nu. 11. & 14. vbi etiam ponuntur requisita ad nouationem inducendam.

7 Similiter quod solutione nõ sequuta creditor ꝛ interim ea omnia facere possit, quæ sibi de iure, vel conuentione permittæ sunt fieri, fuit etiam tentum per Rotam in vna Romana Societatis officij 9. Martij 1598. coram Camillo Peregrino, quæ fuit confirmata 3. Aprilis de eodem anno coram eodẽ, vbi agebatur, An post receptum ordinem de soluẽdo sibi fructus currentis semestris societatis officij eidem fuisset licitum transferre periculũ vitæ in aliam personam, prout vigore pacti existentis in dicta Societate licitum erat, vbi fructus non recepisset, & fuit decisum, quod sic.

8 Hanc etiam opinionem ꝛ sequuta fuit Rota in vna Venetiarum litterarum Cambij 23. Maij 1593. coram Gypso, & in vna Romana pariter litterarum Cambij 3. Martij 1595. coram eodem, vbi quidam Romæ acceperat pecunias Venetijs persoluendas vigore litterarum cambij, quæ per Campforem Venetijs commorantem cui directæ erant acceptatæ fuerunt, sed quia vigore cuiusdam statuti illius loci post acceptationem debebant labi decem dies ante solutionem, & post lapsum decem dierum tres subsequentes erant destinati solutioni, quæ si in dicto triduo non fieret aliud triduum competeat exactori litterarum ad protestandũ ad hoc vt possit habere recursum contra priorem debitorem, & sic delegantem, cum in termino Campfor non soluisset vltima die tridui dati ad protestandum exactor protestatus fuit, qua die etiam Campfor decoxit: Vnde prætentente priore debitore se esse liberatum ex illa litterarum acceptatione fuit dubium in Rota, & resolutum contra ipsum debitorem.

- 6 *Stylus extra Curiam probatur ex sententijs in Curia latis super eodẽ stylo absq, alio examine.*
7 *Sylus Hispaniarum quod citationes fiant ad videndum iurare testes sine appositione certæ diei, in Curia approbatur.*

- 1 LLVD quoque non est prætermittendum, quod in praxi multoties cõtingit, quod ad probandum stylum extra Curiam, Rota non admittit contestationes, seu fides factas lite pendente, sed requirit probationem ꝛ legitimam per testes qui deponant super interrogatorijs partis aduersæ, quod etiam est de iure, vt late ostendit Bero. conf. 40. n. 7. lib. 3. Et quod dicunt Doctores sufficere quod super stylo Iudex se informet extrajudicialiter Bar. in l. 3. §. fin. ff. de testib. & in l. de quibus nu. 22. ff. de legib. Alex. conf. 14. n. 2. lib. 5. Pedemon. decis. 22. n. 16. procedit ꝛ quando stylus est notorius Ruin. conf. 194. n. 14. lib. 4. Socin. Iun. conf. 63. n. 5. lib. 1. vel quando agitur de stylo loci vbi capitur informatio, quod non est ꝛ contra ius:secus si sit contra ius, vt stylus pronunciandi sine scriptis, quod est contra formam traditã in l. 2. & 3. C. de sen. ex breu. 4 recit. tunc enim huiusmodi stylus vel nõ ꝛ est admittendus, Alex. conf. 36. ad fin. lib. 2. Nat. conf. 252. n. 6. lib. 1. Vel saltem debet esse legitime præscriptus, & per testes concludenter est probandus Alex. d. conf. 36. in fin. & conf. 212. n. 21. lib. 6. Aym. conf. 28. nu. 19. Rebus. ad constit. Gal. to. 3. tit. de consuet. art. 2. glos. 13. n. 16. vers. ad secundũ Roch. de cõsuetudine section. 8. in fin. vers. si autem est contra ius, Et talis probatio est faciendã in loco, vbi sententia fuit lata Paleot. decis. 3. quæ incipit Iudex in Ciuitate, Et coram Iudicibus delegatis ꝛ non autem coram Ordinario Put. decis. 742. lib. 3. nisi in Curia extarent aliæ sententiæ latæ super eodem stylo, ex quarum 6 lectura ꝛ stylus probaretur absque alio examine, vt per Bald. in l. 1. in fin. C. ad Velleian. Curt. Sen. conf. 17. col. 4. vers. & faciunt notata per Paris. cõf. 12. n. 142. lib. 2. Veluti in stylo, 7 qui viget in Hispanijs ꝛ quod citationes fiant ad videndum iurare testes sine appositione certæ diei, qui cum fuerit probatus in pluribus causis, probat quoad omnes, Peregrin. lib. 2. decis. 32. alias 56. in causa Burgen.

Stylus extra Curiam quomodo probeatur secundum obseruantiam Rotæ. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Stylus extra Curiam probari debet per testes, qui deponant super interrogatorijs partis aduersæ.*
2 *Si sit notorius sufficit quod super stylo Iudex se informet extrajudicialiter.*
3 *Idẽ est quando agitur de stylo loci vbi capitur informatio, si stylus non sit iuri contrarius.*
4 *Stylus iuri contrarius non admittitur, vel saltem debet esse legitime præscriptus, & per testes concludenter est probandus in loco vbi sententia fuit lata, & coram Iudice delegato, non autem coram ordinario, & n. 5.*

Ex ratificatione Patris quando iudicium factum a filio conualidetur. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Filius non potest agere nec stare in iudicio sine consensu Patris.*

2 *Iudi-*

- 2 *Iudicium factum à filio sine consensu patris ex ratificatione eiusdem patris convalidatur etiam post conclusum in causa dummodo sententia non sit lata, & n. 4. & 5.*
- 3 *Quando in actu seu dispositione debet interuenire aliqua solemnitas habito respectu ad certum finem, habito sine, & effectu, per quem introducit solemnitas illa, licet ea in actu non interueniat, tamen actus valet, & sufficit quod ex post facto interueniat.*

- 1 **R** E C E P T A est apud omnes conclusio quod filius non potest agere, nec stare in iudicio sine consensu patris: Verum si pater consentit, & ratificat acta facta per filium, convalidatur iudicium, etiam si consensus non fuerit facta conclusione in causa, quia in quacunque parte iudicij potest talis consensus interuenire secundum sententiam quam amplectuntur communiter Doctores, & praesertim Io. de Arena Riccard. Malumbr. Cin. Bart. & Angel. in l. non solum §. necessitatem C. de bon. qua lib. & Salicet. ibidem dicens hanc opinionem esse veriorē Guid. de Suzar. quem refert. Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de actore §. 1. vers. sed nunquid filius in verbo verumtamen Innocen. in cap. consuetudinem de de consuetud. Alex. conf. 106. quoad praesens quaesitum lib. 1. Alber. in d. §. necessitatem, qui refert Oldr. ita tenere indistincte, Et in causa in quo patri quaerebatur ususfructus tenuit Consilium Neapolitanum, ut per Afflic. decis. 180. Adde Anchar. col. 337. col. fin. & est notabile dictum Bald. in l. quicumque C. de bon. qua lib. quod quando in aliquo actu, seu dispositione debet interuenire aliqua solemnitas habito respectu ad certum finem, quod habito sine, & effectu per quem introducit solemnitas illa, licet ea in actu non interueniat, nihilominus actus valebit, & sufficit quod ex post facto interueniat, quia iura illa non exposcunt nisi in effectum, & finem rei, & bene facit Corfet. in singul. in verb. pupillus col. 7. vbi multa allegat, & faciunt notata per Abb. in cap. causam qua col. pen. vers. ultimo quaero de iudic. vbi multa congerit, qua breuitatis causa omitto. Et quod valeat et consensus postea praestitus facit etiam doct. Bart. in l. si mater §. hoc iure ff. de except. vbi voluit, quod si aliquid est nullum ex defectu consensus convalidatur quandocunque ille interueniat; Sed praedicta sunt intelligenda dummodo non sit lata sententia, quia consensus patris non sufficit et post sententiam, ut communiter concluditur in l. si quis mihi bona §. iussum ff. de acquir. hered. Et ex hoc poteris limitare quod dicit Bald. in l. licet ff. de iudic. volens consensum valere post sententiam, quia illud non procedit in consensu patris respectu filij, sed in
- 2
- 3
- 4
- 5

consensu Domini respectu procuratoris. Et ad materiam vide Guid. Pap. decis. 54. & quae habentur in decis. Tolof. 241. & de filio familias contrahente sine consensu patris vide Grammatic. decis. 12.

Prohibitus alienare sub pena caducitatis si alienet partem bonorum tantum, an cadat quoad bona non alienata.

C. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prohibitus alienare sub pena caducitatis alienans partem bonorum cadit solum à parte alienata, & non in totum etiam si in casu alienationis alius vocetur, & n. 2.*
- 2 *Ang. opinio in conf. 168. quod per ademptionem sub conditione factam intelligatur institutio facta sub contraria conditione si scilicet non alienabit reprobatur.*
- 3 *Quando fit ademptio in penam institutio prima non desinit esse pura.*
- 4 *Vocatus in casu alienationis non potest venire ad hereditatem nisi per viam fideicommissi.*
- 5 *Vassallus, vel emphyteuta alienans partem feudii seu emphyteusis sine consensu Domini priuatur solum parte alienata etiam si adsit pactum quod inuestito non liceat bona vendere in totum seu in parte aliqua sub pena caducitatis à contractu & contentis in eo, & n. 7. & 8.*
- 6 *Verba inuestitura ad fauorem conductoris, & emphyteuta contra locatorem, & Dominum sunt interpretanda.*
- 7 *Caducitas non dicitur incursa propter alienationem etiam quoad partem alienatam si ante acceptationem deuolutionis bona fuerint redempta, nec conditio Ecclesiae sit effecta deterior; num. 12.*
- 8 *Aequitas ab Ecclesia seruanda est, vbi eius ius non fuit effectum deterius.*

P L E R V M Q V E accidit quod prohibitus alienare sub pena caducitatis aliqua tantum bona distrahat, Ideo quaeritur, an incurrat caducitatem quoad alia bona non alienata? Et dicendum est quod

- 1 *à parte tantum alienata cadat per doctrinam Ias. in l. ait Praetor la 2. num. 4. cum seq. ff. de iure iuran. quam tanquam æquiorē sequuti sunt Marian. in l. filius familias §. diuē num. 220. de leg. 1. Ferdinan. Soaz. n. 1592. Ruin. conf. 129. lib. 2. nouissimè Menoch. conf. 164. n. 72. lib. 2. de magis communi * Bursat. conf. 13. n. 38. lib. 1. Et istud quidem obtinet etiam quando aliquis est institutus cum prohibitione de non alienando sub pena caducitatis, & in casu alienationis alius vocetur: Nam dicitur Angel.*

3 Angel. conf. 168. quod per ademptionem ꝛ sub conditione factam intelligitur institutio facta sub conditione contraria si scilicet nõ alienabit l. aliquando de cond. & demonstrat. l. si legatum pure ff. de adempt. Legat. quod sequitur Crot. in d. ꝑ. diui n. 155. refert Dec. in cap. maioribus n. 8. de præben. Tiraq. tit. de Ind. in reb. exigent. nu. 54. Non est simpliciter
4 verum, quia quando fit ademptio ꝛ in pœnam institutio prima non desinit esse pura, quia potest interim hæreditas adiri, quod non esset si fuisset conditionalis l. cedere diem ff. de verb. significat. l. is qui hæres in princip. de acquir. hæredit. Bart. in l. 1. ꝑ. item si ita ad leg. fabrid. Cephal. conf. 52. lib. 1. Alias sequeretur, quod sub conditione instituti censerentur vocati ad hæreditatem iure directo ex quo alienationis conditio defecerat, & tamen ꝛ venire debent ex fideicommissio Bart. in l. Pater familias de hæred. instit. Ruin. conf. 49. n. 4. lib. 2. Nam cum alienatio non possit fieri nisi post aditam hæreditatem illa adita non est locus illius ademptioni, nisi per viam fideicommissi Socin. in rubr. ff. de his quæ pæn. rom. sub n. 2. Crauet. conf. 1. num. 6.

Præterea quod dictum est de hærede seu fideicommissario prohibito alienare locum hæbet etiam in Vassallo, qui vendens partem feudum non perdit integrum ꝛ feudum cap. 1. de Vassal. qui contr. constit. Lothar. Bald. in c. 1. ꝑ. calidis de prohib. feud. Corn. conf. 67. lib. 2. Et idem est in emphyteuta qui vendidit partem bonorum sine consensu Domini, nam is
7 priuatur ꝛ tantummodo parte alienata Cuman. in l. si quid iure ꝑ. donationem de donat. Iaf. in l. fin. n. 125. C. de iure emphyt. Alex. conf. 99. n. 27. lib. 5. Grammat. decis. 4. Clar. in ꝑ. emphytheusis quæst. 13. in fine. Quod procedit etiam si adsit pactum, quod inuestito non liceat bona vendere in totum seu parte aliqua
8 sub ꝛ pœna caducitatis à contractu, & contentis in eo, quia pactum istud, vt minus deniet à iure communi quam fieri possit intelligendum est, vt cadat à contractu, & contentis in eo in totum, vel in parte prout ei in totum vel in parte contrauentum fuerit l. 2. C. de noxial. Et ita tenuit Rota in vna Cæsenaten. bonorum 3. Februarij 1591. coram Cardinale Plauto, & rursus in vna Bononien. bonorum 2. Decembris 1596. coram Cardinal Pamphilio. Etenim vulgaris est regula quod verba
9 inuestituræ ꝛ ad fauorem conductoris, & emphyteutæ contra locatorem, & Dominum, sunt accipienda l. veteribus C. de pact. præsertim ad euitandam caducitatem Bero. conf. 149. in fin. lib. 1. Et eo magis si emphyteusis sit Ecclesiastica, & ante acceptationem deuolutionis
10 bona fuerint redempta, quia tunc ꝛ non dicitur incurta caducitas, nec etiam quoad partem alienatam saltem ex æquitate, quam Ecclesia quæ est pietatis cultrix & non debet locupletari cum aliena iactura, seruare tenetur, vbi
11 eius ꝛ ius non fuit effectum deterius, vt tradit

Butr. conf. 34. n. 2. Bero. in c. potuit nu. 164. extra locat. cum allegatis per Corbul. de caus. priuat. ob alienat. ampliatur 29. nu. 2. qui licet requirat celerem redemptionem arbitrio Iudicis, hoc tamen arbitrium intelligitur dummodo redemptio fiat ante declaratam ꝛ caducitatem, & antequam sit effecta deterior conditio Ecclesiæ Iaf. in d. l. 2. n. 28. C. de iure emphyt. Rodoan. de reb. Eccles. non alien. ꝑ. emphyteuta n. 48. Et tenuit Rota coram Cardinale Seraphino in vna Zamoren. Castri de mense Decembris 1576. & in vna Romana Casalis de mense Iunij 1587.

Ius visitandi ad quem spectet, & an competat Capitulo Sede Episcopali vacante. Cap. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus de iure cõmuni habet intentionem fundatam, vt possit visitare oes Ecclesias sibi subiectas.
- 2 Item potest propria auctoritate visitare etiã Ecclesias exemptas quando non habent specialem exemptionem quoad visitationem.
- 3 Exemptio a visitatione non comprehenditur sub generali concessione exemptionum facta ad fauorem alicuius Ecclesiæ.
- 4 Episcopus non potest ex facultate sua ordinaria visitare Ecclesiam specialiter exemptam quoad visitationem, nec aliam illi unitam, item nec Clericos ibi existentes corrigere.
- 5 Debet tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus ex dispositione Concilij Tridentini singulis annis visitare Ecclesias quomodolibet etiã exemptas.
- 6 Item Ecclesias Sæculares, quæ nullius sunt Diocesis, si habeat Cathedralẽ proximam.
- 7 Item tenetur visitare commendata omnia beneficia, & Monasteria etiã exempta.
- 8 Item Confraternitates Eleemosynas Mõtis Pietatis, & Pia loca omnia.
- 9 Item Capitula Cathedralium, & aliarum maiorũ Ecclesiarũ nullis exemptionibus obstantibus.
- 10 Potest visitare ex dispositione Concilij Tridentini quamuis facultas visitandi in fundatione Pralato inferiori sit concessa, nisi contra Episcopum adesset expressa prohibitio, & n. 11.
- 12 Non tenetur adhibere consilium, vel consensum eorum, quos sibi pro visitatione facienda adiunxerit.
- 13 Ordinariorũ appellacione comprehenduntur etiã inferiores Episcopi habentes iura Ordinariarũ quoniam materia est ipsis inferioribus adaptabilis.
- 14 Capitulum Sede Episcopali vacante potest visitare Ecclesias subiectas Episcopatu, & exigere procuraciones debitas ratione visitationis, & num 16.
- 15 Succedit in iurisdictione Episcopi.
- 17 Habet potestatem visitandi sede vacante nedum respectu visitationis generalis, sed etiam respectu particularis contra certas personas suborta precedenti diffamatione.
- 18 Item potest visitare quando datur quasi Sedis Episcopi.

Episcopalis vacatio, vtpote Episcopo ab hostibus, vel paganis capto.

COMMVNIS est, & trita conclusio, quod Episcopus de iure communi habet intentionem fundatam, vt possit visitare omnes Ecclesias † sibi subiectas cap. 1. §. hanc autem, & ibi Gemin. de censib. lib. 6. Socin. de visit. col. 4. n. 4. vers. decimo quæro. Et subiectæ præsumuntur quæcumque existentes in sua Diocesi Rota decis. 186. n. 1. par. 1. diuers. Quinimmo propria auctoritate † visitare potest etiam Ecclesias exemptas, quando non habent specialem exemptionem quoad visitationem, cum exemptio à visitatione non comprehendatur sub generali † concessione exemptionum facta ad fauorem alicuius Ecclesiæ Rota decis. 2. de censib. in antiq. Achil. decis. 2. de exempt. Rota diuers. d. decis. 186. n. 2. par. 1. Quod si Ecclesia sit particulariter exempta quoad visitationem Episcopus illam visitare † nequit, nec aliâ quoque illi unitam, cum ratione vnionis sortiatur eandem exemptionem, & per consequens Ordinarius non potest Clericos ibidem existentes corrigere Achil. de exempt. decis. 1. & de priuil. 15. Put. decis. 115. lib. 3. & tenuit Rota in vna Piscien. seu nullius iurisdictionis 7. Maij 1582. coram Gypso quæ loquitur de Ecclesia Parochiali vnita cuidam Abbatia Congregationis Cassinen. quæ habet priuilegia amplissima exemptionis.

Sed istud intelligi debet quoad potestatem ordinariam, secus quoad delegatam. Nam hodie ex dispositione sacri Concilij Tridentini Ordinarij locorum possunt, ac debent singulis annis visitare Ecclesias † quomodolibet etiam exemptas tanquã Sedis Apostolicæ delegati, vt in Sess. 7. de reform. cap. 8. Quod procedit etiam respectu Ecclesiarum secularium quæ nullius sunt diocesis, nam istæ quæ ab Episcopo cuius Cathedralis est proximior tanquam Sedis Apostolicæ delegato singulis annis visitandæ sunt, vt habetur in eodem Concilio Sess. 24. cap. 9. Item commendata omnia beneficia † & Monasteria etiam exempta Episcopus quolibet anno tanquam Apostolicæ Sedis delegatus visitare tenetur, vt in Sess. 21. cap. 8. Sicut, & Hospitalia quæcumque, Confraternitates Eleemosynas † Montis Pietatis, & Pia loca omnia etiam exempta, vt in Sess. 22. cap. 8. Item Capitula Cathedralium †, & aliarum maiorum Ecclesiarum, nullis exemptionibus obstantibus, vti in Sess. 6. cap. 4.

Et huiusmodi cõstitutio Concilij locum habet quamuis facultas visitandi in fundatione Prælati inferiori sit † concessa, quia non ob id censetur adempta facultas visitandi tributa

Episcopo ex dispositione eiusdem Concilij, cū intelligi debeat cumulative, non priuatiue ad

- 11 Episcopum contra quem debet † esse expressa prohibitio, vt cõsuevit Sacra Congregatio Concilij, & tenuit Rota in vna Abulen. iuris visitandi 10 Nouembris 1600. coram Ludouiso.
- 12 Quinimmo licet Episcopus ex propria voluntate sibi aliquos adunxerit † pro visitatione faciendâ, vt sibi permittitur à Concilio dicta Sess. 6. cap. 4. vel etiam vigore concordia inter ipsum, & Capitulum etiam à Sede Apostolica cõfirmatæ habeat visitare cum aliquibus Canonicis assistentibus eligendis à Capitulo, non propterea tenetur adhibere consiliū, vel consensum prædictorum, vt tenuit Rota in vna Illerden. visitationis 13. Nouembris 1602. coram Iusto.

Illud præterea admonendi sumus quod decreta Concilij † in locis supra citatis loquentia de Ordinarijs comprehendunt etiam inferiores Episcopo habentes iura Ordinariorū cū materia sit etiam ipsis inferioribus adaptabilis ad tradita per Io. Monach. post glos. in c. ordinarij il. 1. nu. 1. & 2. Franc. n. 3. Gemin. n. 5. de offic. ordin. lib. 6. Abb. in c. post. cessionem in primo not. quem sequuntur ibi Aret. Felin. & Dec. de probat. & tenuit Rota in vna Piscien. seu nullius iurisdictionis 5. Maij 1589. coram Gypso, & per prius in vna Salamantina iurisdictionis 3. Octobris 1579. coram Cardinale Seraphino; In qua fuit dictū quod Concilium in d. c. 8. Sess. 7. disponens quod locorum Ordinarij Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, habet locum etiam in inferioribus, licet idem Conciliū Sess. 4. cap. 10. & Sess. 25. cap. 11. de Episcopis, & nõ de Ordinarijs loquatur; Nam debet interpretari ex alijs decretis in quibus sancta Synodus loquendo de Ordinarijs intellexit etiã de inferioribus, cum vna lex declaret aliam, nec sit conueniens, vt vna, & eadem res diuerso iure censeatur ad l. eum qui ædes de vsucap.

Sed quæritur hic opportune, Nunquid Capitulum sede Episcopali vacante possit visitare Ecclesias subiectas Episcopatu, & exigere procuraciones debitas ratione visitationis? Et dicendum est † quod sic, Quia, vt inquit glos. in clem. 1. §. propter quod in verbo Capituli de elect. cum de iure communi Episcopus possit visitare, & procuraciones suscipere tot. tit. de offic. ordin. Visitatio autem sit actus iurisdictionis in qua succedit Capitulū † Sede vacante cap. his qui, de maiorit. & obed. c. cum olim eod. tit. Sequitur quod eo casu Capitulū visitationis munus exercere possit, & procuraciones quæ in eius consequentiam veniunt recipere, Idem tenent † Archidiacon. in c. si Episcopus n. 2. de supplen. neglig. prælat. lib. 6. Collect. in d. c. cum olim n. 3. de maiorit. & obed. vbi Bald. n. 1. Abb. n. 2. vers. sed indistincte tenerem Bellamer. num. 3. Felin. n. 3. vers.

vers. & limita Card. in d. clem. 1. n. 17. in 9. q. in fine de hæret. Vital. ibidem n. 178. Gemin. in c. 1. num. 4. & 5. de maior. & obed. in 6. & Franc. nu. 5. qui refert Imol. dicere hanc opinionem veriore esse Prob. ad Monach. in c. Ecclesiæ n. 1. de supplen. neglig. Prælat. in 6. Federic. de Sen. conf. 16. n. 2. vers. item potest Capitulum Marc. Coc. in tract. de visit. n. 4. vers. vndecimo quæro Franc. Pauin. de offic. & potest. cap. sed. vacan. q. 7. 1. q. princ. Rebuf. in praxi benef. tit. de deuolut. n. 65. vers. poterit quoque. Et hanc etiam opinionem tenuit Rota in vna Burgē. iuris visitadi 1. Iunij 1598. coram Orano; Vbi agebatur de visitando Monasterio Monialium non exempto a iurisdictione Episcopi, & fuit dictum Capitulum Sede vacante illud visitare posse, licet secus sit quādo ageretur de Monasterio exempto, Abb. in d. c. cū olim col. 3. vers. quinto dubitatur, & Felin. n. 3. ad fin. de maior. & obed. Socin. in c. qualiter, & quando il secondo, n. 185. & 191. ad fin. de accusat. Pauin. vbi supra n. 7. & 8.

17 Immo potestati visitandi sede vacante nendum Capitulum habet respectu generalis visitationis quādo visitatur Ciuitas vel Diocesis, sed etiam respectu particularis, quæ potest institui contra certas personas subortas præcedenti diffamatione Bonifac. in d. clem. 1. num. 177. & seq. de hæret.

18 Et prædicta locum habent etiam quando datur quasi Sedis Episcopalis vacatio utpnta Episcopo ab hostibus, vel paganis capto, vt fuit dictum in eadem Burgen. 10. Martij 1597. coram Orano per tex. in cap. si Episcopus de supplen. neglig. Prælat.

Statutum, seu pactum, quod de damnis, & interesse stetur iuramento partis, quomodo sit intelligendum. Cap. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum, quod stetur iuramento damnum passum, valet, & intelligitur, vbi damnum est illatum dolo malo.
- 2 Item intelligitur Iudice deferente tale iuramentum, & præcedente taxatione, & non alias.
- 3 Item intelligitur ad fauorem Ciuis, non autem Forensis.
- 4 Item intelligitur, dummodo contrarium non probetur, vel per euidenciam loci, vel per coarctationem negatiuam, & n. 5. & 6.
- 7 Estimatio damni debet fieri attento valore rei de tempore, quo damnum fuit illatum.
- 8 Pactum, quod de damnis, & interesse stetur iuramento partis, valet, & illi standum est.
- 9 Intelligitur secundum aliquos, quo ad quantitatem, quando alias constat de damno.
- 10 Illius vigore, quando summa, pro qua iuratur, est considerabilis, Index non debet deferre iuramentum, nisi concurrant coniectura.
- 11 Item habet locum, quamuis iurans non sit omni exceptione maior.

TATVTVM, quod stetur iuramento damnum passum est validum & intelligitur vbi damnum sit illatum et dolo malo, secus si absit dolus malus, quamuis lata culpa fuerit datum, Dec. conf. 83. n. 3. vers.

- tertio respondetur late Plot. in l. si quando n. 764. vers. etiam statuta volentia C. vnde vi.
- 2 Rursus et intelligitur Iudice deferente tale iuramentum, & præcedente taxatione, & non alias, Cagnol. in l. vnica n. 129. C. de sent. que pro eo quod interest profer. Tertio intelligitur in fauorem Ciuis et, non autem in fauorem Forensis, qui non gaudet beneficio Statutorum, de communi Paris. conf. 12. n. 26. lib. 3. Plot. vbi supra n. 823. omnino videndus pro declaratione huius limitationis.
  - 4 Quarto intelligitur dummodo contrarium et non sit probatum, siquidem contra tale iuramentum admittitur probatio tam per euidenciam loci, Curt. Iun. in l. admonendi n. 32. ff. de iureiuran. Bald. in l. contra negatem in fin. C. ad leg. Aquil. Marfil. qui alios allegat in l. 1. §. si serui n. 5. ff. de quaest. Ofasch. decis. 61. n. 8. Quam et per coarctationem negatiuam, Plot. in d. l. si quando n. 778. & seq. qui subdit adeo veram esse hanc opinionem, quod etiam si de damno dato præcedente taxatione Iudicis sit iuratum, & sententia sit lata, nihilominus potest is, contra quem lata et est contrarium probare secundum
  - 6 magis communem, & magis æquam sententiam iuribus ibi per eum allegatis; Et hoc casu estimatio damni sit attento valore et rei de tempore, quo damnum fuit illatum. Vnde si damnum datum sit in frumento adhuc existente in herba, aut in arbore iuueni, estimatur, vt tunc, & non attento futuro euentu l. omnis hæreditas §. numquam crescit ff. de reg. iur. Aym. conf. 40. n. 10. & in terminis frumenti Bald. conf. 182. n. 4. lib. 1. Et ratio est secundum eum, quia multa accidere possunt, ex quibus etiam ad nihilum estimatio redigatur, late Plot. in d. l. si quando n. 873. C. vnde vi.

Præterea sicut Statutum est validum, ita etiam pactum quod de damnis et interesse stetur iuramento partis secundum communem opinionem valet, & illi standum est, vt attestatur Plot. vbi supra §. 48. n. 1. & 2. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 13. & fuit tentum coram Cotta 20. Octobris 1574. & in Strigonien. legati 23. Ianuarij 1589. coram Cardinale Plato; Et licet secundum aliquos videatur intelligendum, quo et ad quantitatem, quādo alias constat de damno, Bald. & alij per Dec. in conf. 83. nu. 3. Rimin. conf. 56. n. 7. lib. 3. Nihilominus maxime contēdunt Doctores, vbi summa est magna, seu considerabilis, an præsumatur dolus, ex his quæ tradit Bart. conf. 168. & Alexan. conf. 47. nu. 4. cum seq. & ibi addit. lib. . . Et in hoc casu Rota in vna Romana de Fabijs coram

- ram bo. mc. Binarino de anno 1570. & in alia Romana damnorum, & interesse 17. Februarii 1578. coram Robusterio, tenuit quod ubi summa, pro qua iuratur est considerabilis, nõ debet Iudex confirmare †, vel deferre tale iumentum, nisi concurrant cõiecturæ, aut verifimilitudines, ex quibus moueri possit ad ita credendum, nam totum hoc reducitur ad arbitriũ Iudicis, vt per Afflic. decis. 91. & per Aym. de antiq. tempor. par. 1. num. 201. & pluribus sequen. præsertim nu. 208. Neque hic succedit difficultas mota per Plot. in d. §. 48. vers. 3. fallit. & Capic. decis. 91. n. 10. Quod iurans debeat esse omni exceptione maior, & carere omni suspitione: Nam vltra quod talis quilibet præsumitur, vt bene per Couar. post alios in cap. relatum, el 1. de testib. In contrahentibus †, & pacifcentibus datur approbatio par-tis, quæ facit vt etiam inhabiles admittantur, Bart. Corn. & alij per Aym. conf. 56. n. 9.

Transactio facta ab hærede putatiuo, quando profit vero hæredi, & an debitum à putatiuo exactum, vero hæredi sit restituendum. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio facta à putatiuo hærede de re hæreditaria prodest vero hæredi, & ex ea sibi acquiratur, non autem hæredi putatiuo.
- 2 Facta de re non hæreditaria, prodest solum hæredi putatiuo, non autem vero.
- 3 Hæres putatiuus quidquid ex transactione acquirit ex sua negotiatione videtur acquirere, nec eius pactum nocet, aut prodest vero hæredi, & num. 4.
- 5 Hæres verus repetit debitũ hæreditarium exactum à putatiuo.
- 6 Hæres putatiuus exigens aliquid non hæreditarium, non tenetur illud restituere vero hæredi, etiam si transigat tanquã hæres, & illi tanquam hæredi aliquid soluatur, & n. 7 & 9.
- 8 Acquisitum per hæredem tanquam hæredem ex re non hæreditaria, non transit ad fideicommissum.
- 10 Transactio hæredis putatiui facta cum Principe non nocet vero hæredi contra opinionem Ias. quæ solum procedit in casibus, in quibus sine iniuria aliorum potest applicari, & n. 12.
- 11 Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet.

CIO non semel apud Iudicum tribunalia in controuersiam deduci, An transactio facta ab hærede putatiuo profit vero hæredi; In quo articulo duo casus sunt distinguendi. Primus est † quando transactio fit à putatiuo

hærede de re hæreditaria, & tunc dicendum est, quod profit vero hæredi, & ex ea sibi acquiratur, non autem hæredi putatiuo, l. siquid possessor, §. fin. & ibi Odofred. & Paul. de Castr. ff. de pet. hæredit. & tenuit Rota in vna Afflic. Molendini, 2. Maij 1594. coram Gypso, Vbi cum præsupposito, quod bona essent hæreditaria fuit dictum transactionem initam, inter Cameram Apostolicam, & Dominam Gi-nebram Saluiatam hæredem putatiuam, cedere ad fauorem Margharitæ veræ hæredis, quam decisionem iterum confirmauit Rota sub die 24. Ianuarij 1596.

- Secundus casus est, quando transactio fit de re non hæreditaria; Et tunc vera, & communis est conclusio, *quod profit solum † hæredi putatiuo, nõ autẽ vero, per tex. in l. Imperatores, §. fin. ff. de transact. vbi est clara decisio, Et propterea infert ibi glos. in verbo nõ posse, Quod † putatiuus hæres quidquid ex transactione acquirit ex sua negotiatione videtur acquirere; Quod ipsum quoque decidere videtur tex. in l. si tibi, §. cum possessor. ff. de pact. Vbi pactum putatiui hæredis, nec nocet, nec prodest † vero hæredi, quod in materia transactionis de re non hæreditaria *communiter amplectuntur Bart. Bald. Angel. Paul. de Castr. & Ias. in d. l. Imperatores §. fin. in princip.

- Ex quo optime deducitur, quod quamuis verus hæres † repetat debitum hæreditarium exactum per putatiuum hæredem d. l. si quid possessor §. fin. & ibi Odofred. & Paul. de Castr. de pet. hæred. tamen hæres putatiuus † exigens aliquid non hæreditarium, non tenetur illud restituere vero hæredi, glos. in d. l. Imperatores §. fin. in verb. nõ posse vers. vel dic Meuius accipiens, per tex. quem allegat in l. si possessor la 1. §. ait Senatus, ibi, Nam & Iulianus ff. de pet. hæredit. & deciarat Odofred. in d. §. fin. & post ipsũ Castren. & antiqui Doct. & quamuis glos. in d. §. ait Senatus in verbo non debere, dicat restitui etiam indebitum, quod fuit exactum; Nihilominus loquitur de exigente indebitum nomine alieno, vtputa nomine procuratorio, Secus vero est in † hærede putatiuo exigente tanquam Domino, & nomine proprio, vt ibid. declarat Odofred. tunc enim nõ tenetur restituere vero hæredi actione reali, quia verus hæres non est Dominus crediti non hæreditarij exacti, non etiam actione negotiorum gestorum, quia putatiuus hæres non exiget illius nomine: Ad quod bene applicatur dictum Corn. conf. 196. nu. 15. vers. nec refert si contraxit lib. 2. affirmatis † acquiritum per hæredem tanquam hæredem ex re non hæreditaria non transire ad fideicommissum, quia non pertinebat ad hæreditatem, l. si hæres la 1. ff. ad leg. falcid. Et in terminis, quod non sit facienda vis, quod hæres putatiuus transigat tanquam hæres, & illi tanquam hæredi † aliquid soluatur probat tex. in d. l. Imperatores §. fin. Vbi Mæuius tanquam hæredi pecuniam debitor soluerat, & Mæuius cõtemp-tatione

platione hæreditatis eamdem pecuniam acceperat, transactio fuit facta cum Mænio asserente se hæredem, & tamen Iuriconsultus decidit, quod Mænius non accepit gerendo negotium Septitij. Qui tex. habet locum etiam quando transactio est facta cum Principe, quidquid dicat. Ias. in l. 1. n. 4. vers. limita C. de transact. cuius limitatio si esset vera sequeretur, quod transactio facta cum Principe deberet etiam nocere vero hæredi, quod quam sit absurdum, & iniquum nemo non videt, cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non debeat l. non debet alteri ff. de reg. iur. Et limitationem Ias. in specie reiecit Rota in allegata Assisien. Molendini 18. Iunii 1599. coram Penia, Vbi fuit dictum eam transactio locum habere tantum in casibus, in quibus sine iniuria aliorum potest applicari.

12 *Casus insolitus dicitur ille, qui non potest probari per memoriam hominis, & sic quoad spacio 60. annorum non evincit & n. 13.*
 14 *Beneficiatus, seu titularis non tenetur solvere pensionem ei, in quem fuit translata, si non sit Clericus, & num. 17.*
 15 *Facultas concessa Clerico transferendi pensionem sibi reservatam in alias personas, vel in unam, aut plures personas, vel cum clausula, & alias in forma solita latissime extenditur. intelligitur de similibus personis, hoc est Clericis, et n. 18. 19. et 20.*
 16 *Dictio alias, est respectiva similitudinis qualitatum.*
 21 *Cancellaria est organum Papæ, & illius extensioni standum est, siue clausulas supplicationis restringat, siue declarat.*
 22 *Beneficiatus non tenetur ad solutionem pensionis, quando ea fuit extincta, vel per obitum pensionarij vel per cassationem, nisi cassatio sit facta propter metum, & n. 29.*
 23 *Pensio potest cassari coram solo notario.*
 24 *Semel extincta amplius non reuiuiscit, quamuis ille, qui soluebat pensionem se de nouo obliget ad solutionem illius.*

Beneficiatus quando excusetur à solutione pensionis, & quando non. C. XVIII.

S V M M A R I V M .

1 *Beneficiatus, seu titularis non tenetur solvere pensionem, que intuitu oneris iniuncti fuit reservata, si ille ad cuius commodum fuit reservata, dictum onus recusat subire.*
 2 *Tenetur solvere pensionem etiam si resignauerit beneficium, dummodo possideat, & sit in loco beneficij, secus si sit absens, vel ostendat alium possidere.*
 3 *Non tenetur ad ulteriorem solutionem pensionis quando fecit diligentiam pro habenda possessione beneficij, & illum habere non potuit, quamuis per plures annos illam soluerit, & se obligauerit in forma Camera cum iuramento, & cum clausula habita, vel non habita.*
 4 *Clausula habita, vel non habita possessione beneficij, interpretatur secundum Rotam, ut non operetur ultra unum, aut duos, vel tres annos, ubi subest iusta causa.*
 5 *Est inuenta solum, ut obuietur malitie eorum, qui differunt capere possessionem animo eludendi pensionarium.*
 6 *Non operatur contra mentem proferentis, & contra iuris dispositionem, quamuis adsit iuramentum.*
 7 *Iuramentum secundum naturam principalis dispositionis est intelligendum.*
 8 *Beneficiatus non tenetur ad solutionem pensionis assignata super fructibus beneficij, si fructus non potuerunt percipi ob sterilitatem, vel propter bellum, aut alium casum fortuitum.*
 9 *Ampliatur, etiam quando in Bulla reservationis pensionis adest clausula, quod teneatur ad casus inexcogitatos, & clausula de non petendo remissionem ex quavis causa, vel occasione, etiam ob casus insolitos.*
 10 *Clausula de non petendo remissionem pensionis etiam ob casus insolitos non intelligitur de casibus insolitis, qui verisimiliter prævideri non possunt, nec illis dicitur renunciatum secundum opinionem magis communem, & n. 11.*

25 *Beneficium ab onere pensionis per cassationem coram solo notario factam liberatum, non potest de nouo reduci in seruitutem, nisi cum nouo consensu Papæ, etiam si titularis confitatur cassationem fuisse factam propter metum, nisi aliunde constet de actu meti. uloso. & n. 26. & 28.*
 27 *Qui non potest de nouo aliquid facere, non creditur sibi de causa, per quam constitutio facta de nouo teneret.*
 30 *Beneficiatus obligans se de nouo ad solutionem pensionis, non dicitur nouam pensionem constituturæ, sed antiquam & validam agnoscere.*
 31 *Non liberatur a primo pensionario, ubi cassatio pensionis fuit facta, ut alia similis, vel minoris quantitatis alteri reservatur, nisi secunda reservatio sit nulla.*
 32 *Pensionarius qui consensit cassationi pensionis ad effectum, ut aliter reservetur si erat in possessione exigendi, & dicta reservatio est nulla, potest agere si alio contra beneficiatum negantem solvere pensionem occasione dictæ cassationis.*
 33 *Pensio extinguitur de stylo per promotionem pensionarij ad Episcopatum, nisi Papa det retentionem omnium compatibilium eodem contextu cum ipsa promotione quia tunc obstaculum styli remouetur, & pensio est persolueda, etiam si consistat in distributionibus quotidianis, & de hoc non sit facta mentio, & n. 35.*
 34 *Est compatibilis cum Episcopatu secundum ius commune.*
 36 *Papæ eodem contextu dans retentionem pensionis cum promotione ad Episcopatum, non facit nouam gratiam, sed tantum remouet obstaculum styli impediens quominus pensionarius possit donec viuat retinere pensionem, & tunc gratia non potest dici subreptitia. & n. 37.*
 38 *Pensio per promotionem ad Episcopatum non extinguitur, nisi sequuta consecratione, & elapso termino trium mensum, qui dantur ad consecrandum, & n. 39.*

- 40 Beneficiatus non tenetur ad solutionem pensionis, quando illius impositio est nulla & subreptitia.
- 41 Pensio secunda non facta mentione de prima est nulla ipso iure, nec reconualescit, licet prima extingatur, nisi Papa habuerit notitiam de pensione antiqua, & n. 42.
- 43 Scientia Papae probari potest nedum per litteras, sed etiam per testes.
- 44 Item probatur in clausula motu proprio, & de plenitudine potestatis.
- 45 Clausula (Motu proprio) in se continet clausulam ex certa scientia, & operatur, ut nihil opponi possit, quod annullat gratiam, & n. 46.
- 47 Pensionis reservatio facta ad fauorem alicuius in collatione beneficii valet, et sustinetur licet collatio sit nulla vitio subreptionis, seu alio.
- 48 Defectus intentionis in vna parte gratiae, non vitiat gratiam in alia parte separata, & distincta.
- 49 Gratia subrogationis quo ad litem, et possessionem defuncti, licet corruat quo ad litem, si nulla ad sit litis sustinetur tamen quo ad possessionem.
- 50 Capitulum iure accrescendi recipiens fructus, vel distributiones alicuius Canoniciatus, seu alterius beneficii propter absentiam, vel obitum beneficiati, tenetur ad solutionem pensionis reservata super dictis fructibus, vel distributionibus, etiam si pensionarius a Capitulo nunquam pensionem exegerit, & in contrarium adsit consuetudo. reiecta opinione Nauarri, & aliorum nonnullorum.
- 51 Pensio reservata super fructibus seu distributionibus alicuius Canoniciatus non datur pensionario propter seruitium Canonici possessoris, sed ex gratia Papae, & ad illam percipiendam actio realis competit, ac etiam personalis contra quemcumque successorem.
- 52 Distributiones quotidiana tempore vacationis, & absentiae accrescunt interessentibus.
- 53 Papa in beneficalibus plenissimam habet potestatem.
- 54 Successor in beneficio non tenetur ad pensiones decursas tempore praedecessoris, nisi contra ipsum praedecessorem diligentia praecesserint, praesertim si pensionarius sit haeres beneficiati, contra quem successor potest recurrere, & n. 55. & 56.

Multi casus enumerari possent, in quibus pensio per titularem solui non debet: Sed ego nonnullas tantum recensere in foro iudiciali magis frequentes. Primus est, quando intuitu oneris iniuncti pensio fuit reservata, quia tunc beneficiatus non tenetur illam solvere, vbi ille ad cuius commodum fuit reservata, dictum onus recusat subire, ad tex. in l. alumni §. seia. ff. de adim. legat. Bald. l. dictum num. 5. C. de condict. ob caus. Aym. conf. 179. n. 13. & conf. 230. n. 2. & tenuit Rota in vna Hostien. & Velitren. pensionum 15. Martij 1592. coram Cardinale Millino. Obligatus tamen solvere pensionem, si resignet beneficium, tenetur illam solvere, dummodo possideat, & sit in loco beneficii, cum hoc casu non amittat detentionem, Et si non soluit potest excommunicari, donec constet resignatarium accepisse possessionem; Vbi autem resignans sit absens a loco

beneficii resignati, vel ostendat alium esse in possessione, non tenetur solvere pensionem, ita Ant. Aug. in repert. tit. comun. de resignat. sub tit. generali de renunc. n. 1. 3. & 4.

- Secundus casus est, quando titularis fecit diligentiam pro habenda possessione beneficii, & illam habere non potuit, tunc enim non tenetur ad ulteriorem solutionem pensionis reservatam super dicto beneficio, quauis per plures annos illam soluerit, & etiam se obligauerit ad soluendum in forma Cameræ, cum iuramento, & cum clausula habita, vel non habita, &c. Quia sepius Rota interpretata est huiusmodi clausulam, ut non operetur ultra unum, aut duos, vel tres annos, vbi subest iusta causa, ut per Ant. Aug. decis. 705. lib. 3. & fuit tentum coram Oradino de mense Iunij 1565. in vna Conuen. de Cordellas: Cum enim pensio debeatur ex fructibus beneficii, iniquum videtur, ut quis teneatur solvere pensionem ex beneficio, quod adipisci non potuit, praesertim cum clausula fuerit inuenta solui, ut obuiaretur malitiae eorum, qui differunt capere possessionem animo eludendi pensionarium, quae fraus cessat, vbi constat per titularium non stetit, tunc enim dicta clausula non debet operari contra mentem proferentis, & contra iuris dispositionem, quamuis adsit iuramentum, quia iuramentum hoc casu secundum naturam principalis dispositionis est intelligendum, l. fin. C. de non numer. pecun. quemadmodum, &c. peruenit, de iure iur. Paris. conf. 92. n. 41. lib. 4. Et ita fuit decisum in vna Placentina pensionis 19. Nouembris 1568. coram Cardinale Seraphino.
- Tertius est casus, quando pensio fuit assignata super fructibus beneficii, & fructus non potuerunt percipi ob sterilitatem, vel propter bella, aut alium casum fortuitum, & tunc quoque beneficiatus non tenetur ad illius solutionem, quamuis reservatio sit facta cum clausula, ut non possit peti remissio etiam ob casus fortuitos, Castren. conf. 358. n. 3. lib. 5. Bellenc. de charitat. subsid. q. 34. n. 2. Felin. in c. ad audientiam n. 7. vers. exta conclusio, de rescrip. Caccialup. de pension. q. 16. in princ. Gig. eod. tract. q. 62. col. 2. & tenuit Rota coram Caputaq. in vna Adiacen. pensionis 3. Nouemb. 1557. Vbi fuit hoc ampliatum etiam quando adest clausula, quod teneatur ad casus inexcogitatos, quia cum pensio assignetur super fructibus gratia taxationis, non est verisimile, quod Papa voluerit beneficiatum teneri de proprio, si fructus non percipiat. Et idem dicas, si adest clausula, de non petendo remissionem ex quauis causa, & occasione, etiam ob casus insolitos, quia non intelligitur de casibus insolitis, quod verisimiliter praevideri non possunt, de quibus Papa non censetur intellexisse, nec illis intelligitur renunciatum, Bart. in l. sed & si quis §. quæsitum n. 3. in fine ff. si quis caut. Bald. conf. 119. lib. 1. & conf. 145. sub n. 1. lib. 3. Alex. conf. 28. n. 10. lib. 1. & conf. 107. num. 16. lib. 3. Corn. conf. 23. sub n. 12. lib. 2. Ripa in tract. de priuil. cau. pest. n. 97. & 99. Purpurat. conf. 465. num. 17. & 18. Grat. conf. 94. n. 42. lib. 2. Natta conf.

conf. 256. n. 5. Aym. conf. 95. n. 2. Tiraq. de leg. conub. conf. 7. n. 108. Rolan. conf. 45. n. 16. cum seq. lib. 3. Gail. præf. obseru. lib. 2. obseru. 23. n. 20. Alciat. respons. 49. tom. 3. lib. 8.

Et quamuis Bald. in d. l. sed & si quis, §. questu, n. 4. & ibi Angel. Fulg. & Alex. n. 15. Iacob. de S. Georg. sub n. 12. Rom. sub n. 9. & alij multi dissentiant ab ista opinione, tamen opinio Bart. est magis recepta, vt testantur Ripa, Grat. Rolan. & Cail. in dictis locis, & Io. Butierrez in tract. de iuram. c. 24. Et hanc tenuit Rota in vna Romana remissionis affectus 15. Decembris 1595. corā Cardinale Millino, vbi fuerūt allegatę alię decisiones, nempe Mohed. 236. Put. 3. de tract. in manuscript. Caputaqu. 96. par. 1. Guidobon. 79. Accorābon. 39. lib. 2.

Ad effectum vero, vt casus dicatur insolitus sufficit, quod testes probent similem casum, nūquam fuisse visum à recordatu ipsorum, secundum Alex. d. conf. 28. n. 10. vers. sed his non obstantibus lib. 1. Et licet Bart. in l. sciunt. §. modico ff. de an. leg. teneat, quod casus insolitus dicitur, qui non euenit in mille annis, & Corn. d. conf. 23. nu. 22. lib. 2. hoc interpretetur ad 100. annos, tamen loquuntur ad exēpli casum, & Rota in supradictis decisionibus sequuta fuit d. conf. Alex. 28. quod scilicet casus insolitus intelligatur ille, qui non potest probari per memoriam hominis, & sic quod spacio 60. annorum euenit.

Quartus casus est, quādo pensio fuit reseruata Clerico cum facultate, quod possit illam trāsferre in alias personas. & trāslatarius, qui petit pensioem, non est clericus; Quia titularis non tenetur ei soluere, cum talis facultas intelligatur de personis similibus, nempe clericis c. Sedes vbi Felin. n. 6. de præscript. Ruin. conf. 130. n. 1. lib. 3. Sarnen. in regul. de trienal. q. 2. n. 4. Dicitio enim alias, est relatiua & similitudinē qualitātū, Oldr. cōf. 190. n. 2. Vnde oportet illum, ad cuius fauorem pensio trāsferretur, esse similem in qualitate clericatus, vt fuit resolutum, in vna Terulen. pensionis 28. Iunij 1596. corā Penia. Idem est quādo Papa reseruat pensionem ad fauorem non clerici cum clausula, postquam caractere clericali fuerit insignitus, quia nihilominus translatus debet esse clericus, alias beneficiarius ad solutionem pensionis nō tenetur, Gabr. conf. 186. n. 2. lib. 1. quāuis detur facultas transferendi in vnā vel plures personas, quia intelligitur de similibus, vt dictum est; Cum enim materia trāslationis pensionis sit odiosa, Veral. decis. 305. n. 8. & seq. par. 2. facultas transferendi strictę, & proprie debet intelligi, nempe fauore clerici tantum, qualis est transferens, & non fauore laici, arg. tex. in c. postulasti de rescrip. Ias. in l. fin. n. 28. de cōstit. Princ. Idq; procedit, quamuis in supplicatione non reperiantur illa verba (& alias personas) Quia si adsit clausula, & alias in forma solita latissime extendēda, sufficit quod in litteris sint addita per Cancellariam, cuius extensioni cum sit organum Papę stādum est,

sive clausulas supplicationis restringat, sive declaret, quod facere potest, Egid. decis. 608. incipien. Impetrans Sarnen. in regul. de nō iudican. iuxta formam supplicat. q. 1. n. 2. vers. & vltra ipsos bene ad propositum Roman. conf. 376. n. 12. Cassad. decis. 2. n. 7. de vnion.

Quintus casus in quo titularis ad solutionē non tenetur est, quando pensio fuit extincta per obitum pensionarij, vel per cassationem, quæ potest fieri etiam coram solo notario: Nam licet pensio sine consensu Papę constitui non possit, quia est ponere beneficium in seruitute, potest tamen cassari coram solo notario, quia est liberare beneficium à seruitute, Præposit. post glos. in cap. agnatus 63. distinct. Sarnen. in regul. de infirm. q. 16. circa fin. & in compend. signat. fol. fin. vers. præterea est aduerten. Gig. de pens. q. 45. n. 6. cum seq. Achil. de regul. decis. 2. & pensio sic extincta amplius non reuiuiscit, quamuis ille, qui soluebat pensionem se de nouo obligauerit ad solutionem illius, nam talis obligatio non valet, cū non possit de nouo reducere beneficium in seruitutem, nisi cum nouo consensu Papę, & cum eadem solemnitate, quæ in constituendo requirebatur. Salicet. in l. nouatione in fin. C. de fideiusfor. Cassad. de pens. decis. fin. n. 6. Et istud procedit etiam si titularis confiteretur cassationem fuisse factam per metum, quia cū ipse non possit de nouo constituere pensionem, non creditur sibi de causa, per quam constitutio de nouo facta teneat, Bart. in l. si forte de castren. pecul. Dec. conf. 602. n. 13. Quod intellige, nisi aliunde constet de actu metuloso, quia probato metu pensio dicitur nulliter extincta, & persolueda est, ad tradita in c. cum locum, de spons. l. si mulier §. si de metu, ff. quod met. caus. Ias. in l. interpositas C. de tract. in primo not. Et is, qui de nouo se obligauit ad solutionem, nō dicitur nouam pensionem constituere, sed antiquam & validam agnoscere, vt fuit tentum per Rotam coram Cardinale Plato in vna Clusina pensionis, 13. Ianuarij 1588.

Præterea in hoc casu ad vnum est aduertendū: Quod si cassatio pensionis fuit facta ad effectū, vt alia similis, vel minoris quantitatis alteri reseruetur, titularis nō liberatur à primo pensionario, nisi secunda reseruatio sit nulla: Quia talis cassatio intelligitur facta sub cōditione, quatenus illa alia reseruetur valide, Mohed. decis. 36. de renunciat. & fuit resolutum in vna Brixien. pensionis 6. Martij 1598. corā Cardinale Millino; In qua fuit dictū, quod qui cōsensit cassationi, vt supra ad fauorē alicuius, cum prius ipse fuisset in possessione exigendi dictam pensionē, potest agere spolio cōtra beneficiarium negantem soluere pensionē occasione dictæ cassationis sub prætextu, quod dicta reseruatio sit nulla, & ratio decisionis fuit quia cū cassatio sit facta ad fauorē alterius, eo ipso quod ad eius fauorē nō est reseruata alia pensio valida, res reducit ad primū statum,

& sic pensio pro non cassata habetur.

33 Sextus est casus, quādo pēnsionarius ad Episcopatum promouetur, quia tunc titularis liberatur ab onere soluendi pensionem †, cum pensio extinguatur per talem promotionem, Gigg. de pens. quæst. 56.

34 Limita nisi Papa det retentionem omnium compatibiliū eodem cōtextu cum ipsa promotione, quia tunc nō extinguitur pensio, sed tantum remouetur obstaculū styli, secundum quē pensiones extinguuntur per promotionē, Gigg. d. quæst. 56. & res reducit ad dispositionem iuris communis, secundum quam pēnsiones sunt † compatibles cum Episcopatu, Guliel. de monte Laud. in Clement. 1. in §. eadē, vers. quarto quid si pensionarius, de supplem. neglig. Prælat. Imol. in clemen. gratiæ n. 2. de rescrip. Caccialup. de pens. q. 15. & hæc limitatio procedit etiā si pensio consistat in distributionibus † quotidianis, & de hoc nō sit facta mentio, quia ob id gratia eodem contextu dat retentionem cum promotione, non facit † nouam gratiam, cum retentio non cōcedatur post vacationē, Ias. in l. ult. sub n. 3. ff. quod quisq; iur. sed tantum, vt dixi remouet obstaculum, quod impedit, quominus pensionarius possit donec viuūt retinere pensionem; Ideo cum gratia nō sit noua, & remotio obstaculū ante extinctionē non afferat præiudiciū titulari, qui nō habet ius nisi extincta pensione, Lambert. de iure patron. 3. par. 2. lib. q. 9 art. 19. vers. fin. pag. 372. Staphil. de lit. grat. & iust. tit. de mod. & for. im petr. vers. quarto, & ult. pro nunc, Sequitur, q̄ nō † sit locus subreptioni; Et ad hoc bene facit dictum Felin. in tract. quand. lit. Apostol. in §. limit. vers. cōsidera duos casus, quem sequitur Lambertin. in loco citato: Et licet retētionem prioratus cōcessam non facta mētionē iurispatronatus laicorū, subreptitiā existimauerit olim maior pars Dominorum de Rota, vt refert Ægyd. decis. 752. tamen in ea specie retentio fuit cōcessa post promotionē, & ipse Ægyd. tenuit contrarium, & eiusdem opinionis fuit Collector decisionū in decis. 21. de præben. in nouis, quæ est in eodem casu: & in terminis istā opinionem, quando retentio est concessa ante vacationem, sequuntur Felin. Lambert. & Staphil. vbi supra, & tenuit Rota in vna Firmana pensionis 21. Iunij 1593. coram Cardinale Millino, in qua fuit etiā dictum, quod ad inducendam vacationem † beneficiorū, & pensionum duo copulatiue debent concurrere, videlicet adeptio possessionis, & consecratio, vel lapsus trium mensium ad cōsecrationem præstitutorū, vt per Innocen. in c. cum in cunctis. Abb. eod. c. §. cū vero n. 6. de election. Idē fuit resolutū in causa Panormitana beneficiorū 9. Ianuarij 1540. coram Accorambono, & in vna Toletana Scolastriæ 22. Iunij 1592. corā Orano, in quibus decisionibus fuit dictū contrariā opinionem glos. in d. §. cum vero, quam multi sequuntur, & inter recentiores Gigg. d. q. 56. &

39 stylum Curie posse solū habere locum, quando in promotione Papa decernit beneficia; & pensiones vacare iuxta decis. Cassad. secundam de constit. Et in his terminis, quod pensio † per promotionem ad Episcopatum non extinguatur, nisi sequuta cōsecratione, & elapso termino trium mēsum, qui dantur ad consecrandū ex pluribus etiā firmavit Rota in vna Veglen. pensionis 16. Ianuarij 1570. coram Cardinale Seraphino, quæ habetur in lib. 1. eius decisionum manuscriptarum sub n. 94.

40 Septimus casus est, vbiq; impositio pensionis est † nulla, & subreptitia, quia tūc beneficiatus ad solutionē non tenetur, veluti si imponatur secunda pensio non facta mentione de prima, quia secunda est nulla † ipso iure, nec reconualefcit, licet prima extinguatur, Cassad. decis. 3. de pension. Fab. decis. 16. Boer. decis. 162. & fuit tētum per Rotam in Veronen. pensionis 27. Iunij 1490. coram Cardinale Plat.

42 Quod intellige verū, nisi Papa habuerit notitiam de pensione antiqua †, quia ratio allegata per Cassad. vbi supra, quod nō sit credendū Papam voluisse beneficiū grauātū alio onere grauare, nō militat, & per consequens tollitur subreptio. Et talis scientia † nedum potest probari per litteras, sed etiā per testes Ægyd. decis. 746. Rota in nouis decis. 27. de rescript. Roman. cōf. 327. vbi Addit. multos allegat, & in his terminis fuit dictū corā eodē Cardinale Plato in vna Policastren. pensionis sub die 27. Februar. 1587. Similiter sciētia Papæ probatur ex clausula † motu proprio, & de plenitudine potestatis posita in reseruatione notæ pensionis; Nam hæc clausula † continet in se clausulā ex certa scientia, & non obstan. & c. Felin. post alios in c. nonnulli n. 51. vers. fallit. quinto de rescript. & operatur †, vt nihil opponi possit, quod annullat gratiā, Abb. in c. ad hæc col. fin. de rescript. Dec. cōf. 191. nu. 3. & seq. & cōf. 341. n. 3. in fine Paris. cōf. 46. n. 43. lib. 3.

46 Sed exoritur hic dubitatio non leuis: finge quod beneficium vacet per obitum, & Papa illud conferat Petro cum reseruatione pēnsionis ad fauorem N. si collatio facta Petro sit nulla vitio subreptionis, seu alio, & c. & propterea B. impetret dictum beneficium per obitū, vt vacans, vt prius, non reseruata aliqua pensione, Dubium est An B. teneatur soluere pensionem prius ad fauorem N. reseruata? Et affirmative est resoluēdum †, siquidem concessio continebat duas gratias, vnam collationis, aliam reseruationis pensionis; Quamuis ergo collatio deficiat, non tamen deficit gratia reseruationis pensionis: Defectus enim † intentionis in vna parte gratiæ, non vitiat gratiam in alia parte separata, & distincta, cap. si eo tempore de rescript. lib. 6. Abb. in c. Sedes n. 4. & ibi Felin. n. 2. eod. tit. & ita fuit decisum in vna Oscan. indulti 10. Decembris 1599. corā Cardinale Millino. Sic etiā videmus, quod licet gratia subrogationis corruat † quo ad litteram, si nulla adsit lis, non tamen corruit alia pars

pars gratiæ, videlicet quo ad possessionem, Ægyd. decis. 115. in princ. & fuit dictum in illa Oueten. Canonatus corâ Io. Baptista de Rubeis, & in illa Legionen. Prioratus 27. Iunii 1584. coram sel. recor. Clemente Papa Octauo tunc Auditore, & tradit Lancelot. par. 2. cap. 4. in præfat. n. 410. & seq.

Subsequenter dubitari cõtingit si pensio sit reseruata super fructibus, & distributionibus alicuius Canonatus seu alterius beneficii, & propter absentiam, vel obitum beneficiati Capitulum iure accrescendi recipiat fructus, vel distributiones. An Capitulum teneatur dictã pensionem soluere? & affirmatiue etiam resoluendum est, tametsi pensionarius à Capitulo nunquam pensionem exegerit, sic tenuit Rota nemine discrepante in vna Romaa pensionis 4. Iunii 1593. coram Litta, & per prius in vna Burgen. pensionis 29. Octobris 1591. corâ Cardinale Pamphilio. Et facit Crescen. decis. 3. de solut. sub n. 1. Vbi quod nõ valet contraria cõsuetudo de facto cum sit potius quedam vis; tametsi Io. Gutierrez q. 1. canonica p. 1. in contrariam partem inclinet, prout facit etiam Nauarr. conf. 1. de solut. per totum qui contrarium tenet licet postea conf. 3. eod. tit. nu. 2. in fine ab opinione quam prius tenebat recesserit, & sententiæ Rotali adhæserit. Ratio est quia pensio est reseruata super fructibus, & distributionibus, & non debetur pensionario propter seruitium Canonici possessoris, sed ex gratia Papæ, & ad illam percipiendum actio realis competit Gig. de pens. q. 39. & 43. Crescent. d. decis. 3. de solut. n. 1. ac etiam personalis contra quemcũque successorem qui succedendo se obligare censetur Caputaquen. decis. 13. n. 1. & sequen. par. 1. Vnde persona Canonici illiusque seruitium nullius est considerationis, nec mors, vel absentia illius potest esse damnosa pensionario ad tex. in l. rem hereditariam in fin. ff. de euiction. & in l. 3. ff. de transact. & facit regula non debet de regul. iur. in 6.

Non obstat quod tẽpore vacationis, vel absentię omnes fructus seu distributiones accrescant interessentibus c. 1. de cleric. non resid. lib. 6. quia eũ Papa super dictis distributionibus potest pensionẽ imponere, etiam quod Canonici non interfit diuinis ex quo in beneficiis plenissimam habet potestatem c. 2. de præben. lib. 6. sequitur, quod Capitulo plus accrescere non potest, quã absens, vel mortuus beneficiatus lucrari posset si viueret, aut interesset l. nemo plus cum alijs vulgar. de reg. iur.

Nec ex tali interpretatione resultat aliqua diminutio cultus diuini, cum talis pensio omnes fructus, aut distributiones beneficii absorbere nõ valeat, ita vt beneficiatus inseruiendo, nihil acquirere possit ad tex. in c. conquerenti vbi Abb. de cler. non residen. Gig. de pens. q. 4. n. 2. Vnde sequitur, vt quod ratione seruitij eidẽ acquireretur propter non seruitium acquiratur inseruientibus, & non vltra ad not. per

Bart. in l. certi cõditio sub n. 13. ff. si cert. per. & per Socin. Sen. conf. 93. circa fin. lib. 3.

Postremo controuerti etiam solet An successor teneatur ad pensiones decursas tempore prædecessoris? & dicendum est non teneri nisi præcesserint diligentię contra prædecessorem ita passim obseruat Rota, & fuit tentũ in vna Cefaraugustana pensionis 13. Aprilis 1592. corâ Cardinale Pamphilio in qua fuit dictũ quod non factis dictis diligentijs Rota nunquã voluit cõdemnare successorem per Cassad. decis. 3. n. 2. & decis. 4. n. 3. de locat. Crescen. decis. 58. in fin. lib. 2. Achil. decis. 3. de pens. Put. decis. vlt. in fin. de offic. ordin. & decis. 189. n. 3. in Epitome de sol pens. §. 21. Et tanto magis quãdo pensionarius est hæres beneficiati cõtra quẽ successor potest recurrere ad not. per Put dicta decis. 189. n. 4. Et quod pensionarius non sit reintrudendus ad totam summam debitam nisi factis diligentijs cõtra prædecessorem fuit quoque resolutum corâ Cardinale Blanchetto in vna Hispalen. pensionis 16. Decembris 1577. & rursus in alia Hispalen. sub die 5. Maij 1582.

Vendens scienter rem alienam, aut alienari prohibitam quando teneatur de euictione, & ad interesse. Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Vendens, aut aliter alienans scienter bona aliena, seu alteri obligata, vel fideicommissa subiecta, tenetur de euictione, & ad interesse, & sic ad illorum æstimationem, & n. 6.
- 2 Obligatio rem tradi, habet a mixtam obligationem rem dari.
- 3 Venditor promittens rem dare tenetur cum effectu rem liberam dare, vt dominũ auocari nõ possit.
- 4 Prohibitio alienationis impedit dominij translatiõnem.
- 5 Interesse est æstimatio damni emergentis, & lucri cessantis, ex eo quod non fit quod non fieri debet, vel non præstatur quod præstari debet.
- 7 Vendens seu alienans scienter rem alteri obligatã, vel alienari prohibitã etiam non sequuta euictione tenetur ad interesse actione ex empto.
- 8 Tenetur etiam de facto suorum auctorum non obstante protestatione facta in contractu, quod non vult teneri in casu euictionis, nisi de dato, & facto suo tantum, & n. 9.
- 10 Fideiussor tenetur ad omnia, & singula, quæ principalis ipse promisit, et ad quæ ratione contractus est obligatus.
- 11 Accedens tanquam principalis, & infolidum tenetur ad interesse, quamuis aliquo respectu non subsistat obligatio eius pro quo fideiussit.
- 12 Cedens scienter rem alienã, aut alienari prohibitã tenetur de euictione, et ad interesse, quamuis in contractu sit appositũ pactũ, quod in casu euictionis liceat cessionario redire ad primam iurã, perinde, ac si instrumentũ factum nõ fuisset.

- 13 *Venditor, qui scienter emptori etiam scienti rem alienam prohibitam vendidit, non tenetur de euietione, neque ad interesse.*
- 14 *Euietio est de natura emptionis.*
- 15 *Scienti non fit iniuria, neque dolus.*
- 16 *Vendens rem vni, si eandem postea vendat alteri, qui scientiam habeat prima venditionis, nō tenetur aduersus Fiscum pœna stellationis, nec secundus emptor potest agere ad interesse.*
- 17 *Emptor sciens rem sibi veditam esse communem cum alio, non potest agere de euietione.*
- 18 *Consentur emisse partem venditoris tantum, & non totam rem, & n. 19. & 20.*
- 19 *Emens rem aliquo onere affectam scienter, ius tantum venditoris amisse dicitur.*
- 20 *Tenetur stare locationi facta à venditore, si de illa notitiam habuit, etiam si hypothecam ignorauit, & n. 23.*
- 21 *Hypotheca, & alia clausula apposta in contractu venditionis ad eundem finem, non obligant venditorem in plus, nec augent obligationem, qua oritur ex sola scientia.*
- 22 *Emptor sciens in genere rem ad venditorem non spectare, non potest agere de euietione, quamuis ignoret ad quem pertineat.*
- 23 *Ad effectum, vt de euietione agere nō possit, oportet quod clare sciat rem esse alienam prohibitam, nec sufficit diuturna cohabitatio.*
- 24 *Scientia solet ex diuturna cohabitatione presumi in his, qua sensu corporis percipiuntur, secus in his qua pendent à testamentis, & instrumentis, qua non solent in notitiam deuenire.*
- 25 *Emptor sciens rem venditam alienam esse, potest agere de euietione, quando de illa specialiter, & nominatim in illum casum fuit stipulatus, secus si de euietione generaliter tantum si sibi prospexerit, & n. 29. & 30.*
- 26 *Euietio ex natura rei cōtingens nec etiam ignorantibus debetur quamuis generaliter promissa fuerit nisi stipulatio sit concepta verbis vniuersalibus puta quomodocunque, & qualitercumque, vel quauis de causa res euincatur, & n. 32.*
- 27 *Verba vniuersalia copulenta maiora expressis etiam ex causa non considerata à iure.*
- 28 *Heres venditoris licet in instrumento non sit comprehensus tenetur de euietione promissa à venditore.*
- 29 *Obligaciones, & permissiones omnes actiue, & passiue transeunt ad heredes etiam tacitos.*
- 30 *Euietio emptori non debetur quando ea sequitur ex facto suo, vel sui auctoris etiam si expresse de illa fuerit stipulatus in illum casum nisi specialiter euietio fuerit promissa ob culpam emptoris, & n. 37. & 39.*
- 31 *Heres ad eundo hereditatem cōsetur quasi contrahere cum creditoribus defuncti.*
- 32 *Dolus futurus per pactum remitti non potest, sed tantum culpa.*
- 33 *Euietio oriens ex noua causa superueniente post contractum venditionis non debetur etiam si dictum sit quod venditor renunciat omni iuri quod habet, vel in futurū habere sperat nisi expresse dicatur ex noua causa, & v. 42. & 43.*
- 34 *Emens scienter rem feudalem tanquam liberam sine Domini consensu contra legis prohibitionem non potest agere de euietione, immo nec ad pretium etiam si sibi expressa stipulatione prospexerit secus si contractu, non sit contra legem quia sufficit emptorem pacto sibi de euietione prospexisse, & n. 45.*
- 35 *Emens scienter rem venditoris subiectam fideicommissio non potest agere de euietione, sed tantum petere, vt pretium sibi restituatur etiam si de euietione in eum casum stipulatu, fuerit cum iuramento, & n. 47. & 50.*
- 36 *Item non potest agere de euietione siue res sit subiecta fideicommissio conditionali, siue pure sit restituenda contra glos. cuius opinio communiter reprobatur, & n. 49.*
- 37 *Iuramentum non operatur in his, qua non pendent a potestate iurantis.*
- 38 *Dispositioni l. fin. §. emptor autem C. com. de legat. pars renunciare non potest.*

IN controuersiam deducitur sæpissime. An vendens, aut aliter alienans scienter bona aliena seu alteri obligata, vel fideicommissio subiecta teneatur de euietione, & ad interesse, & consequenter ad illorum æstimationem? Et dicendum est regulariter teneri secundum Bald. in l. si traditio q. 4. C. de euiet. Ruin. conf. 141. sub n. 9. lib. 1. Præsertim si in fideicommissio adsit expressa prohibitio de nō alienando, & alienans promiserit dare, & tradere dicta bona, quia cum hoc casu non tam ratione obligationis rem tradi, quæ habet ad mixtam obligationem + rem dari Bart. in l. certi conditio n. 22. & ibi Dec. n. 11. cum seq. ff. de reb. credit. quam ratione ipsius obligationis rem dari, teneatur cum effectu rem liberam dare, vt dominium auocari non possit l. Iulianus §. qui fundum vbi Ias. num. 5. de ff. de verb. obligat. Et propter prohibitionem alienationis dominium transferri + non valeat, ita ut non possit reuocari, iuxta not. in l. filius familias §. Diui ff. de leg. 1. Ias. in l. quoties n. 7. C. de fideicom. sequitur quod ipse venditor teneatur ad totale interesse emptoris, quod secundum Iacob de Rauenna est æstimatio + damni emergentis, & lucri cessantis ex eo quod non fit, quod fieri debet, vel non præstatur quod præstari debet, quam diffinitionem communem esse attestatur Bart. in l. vnica n. 8. C. de sent. quæ pro eo quod interest profer. Et quod alienans teneatur ad damna, & interesse, & consequenter ad ipsam + æstimationem, tenet etiam glos. in §. pretium autem in verbo tradatur Instit. de empi. & vendit. quam teste Aret. ibid. sub n. 8. sequitur Bart. in l. stipulationes non diuiduntur in vers. ad tertium venio ff. de verb. obligat. & in l. 1. in vers. item quæro ff. de act. empt. Dec. cōf. 102. in fine Alex. conf. 63. n. 11. lib. 6. & istam opinionem late comprobatur Cephal. qui communem dicit conf. 407. n. 39. Immo magis * communem attestantur relati per Surd. conf. 135.

n. 25. lib. 1. Namque sæpius Rota tenuit, & præsertim in vna Romana dotis 11. Februarij 1583. coram Cantucio, & in vna Anconitana de Gozzis 25. Iunij 1584. coram Cardinale Seraphino.

Extende primo istam conclusionem, vt pro-
7 cedat etiam nondum ꝑ sequuta euictione, quia regula l. qui rem C. de euiction. quod ante sequutam euictionem agi non possit l. si plus §. iura eod. tit. de euict. non procedit quando debitor sciens tradit rem alteri obligatam, quia tunc licet nõ agatur de euictione tamen potest agi ad interesse actione exempto l. seruus quem §. si sciens ff. de act. empt. l. si hominem ff. de solut. Doct. communiter, & præcipue Butrigar. in d. l. qui rem Paul. de Castr. & cæteri omnes in l. 4. in princip. de act. empt. & in d. §. si sciens, & fuit late deductum coram Cardinale Seraphino in vna Romana census sub die 7. Martij 1577. & rursus in vna Anconitana euictionis præcij sub die 3. Martij 1586 coram eodem, & in vna Vulterana bonorum 15. Februarij 1585. coram fel. record. Clemente Papa Octauo, tunc Auditore.

Rursus extēde, vt locum habeat etiam si in contractu fuerit ab alienante protestatū quod
8 non vult teneri in casu euictionis ꝑ nisi de dato, & facto suo tantum quia nihilominus tenetur ad dictam æstimationem, si sciuit quod bona erant fideicommissa subiecta, & prohibita alienari, l. emptorem §. fin. ff. de act. empt. Pedemont. decis. 24. sub n. 2. prout etiam tenetur respectu facti ꝑ suorum auctorum Doct. in l. si seruus furtiuus in princ. ff. de cond. iurt. Marf. sing. 656. cum allegatis per Tiraquel. de retract. conuen. §. 1. glos. 6. n. 5. & tenuit Rota in vna Romana pecuniaria 25. Iulij 1600. coram Cardinale Pamphilio.

Tertio extēde, vt procedat etiam respectu fideiussoris, qui accessit contractui alienationis, nam iste quoque est obligatus ad æstimationem bonorum, & ratio est quia licet fideiussor in plus non obligetur, quam principalis tenetur, tamen ad omnia ꝑ, & singula, quæ
10 principalis ipse promisit, & ad quæ ratione contractus est obligatus, l. si seruus §. nunc videamus, & l. mora rei, ff. de verb. oblig. Alex. conf. 34. n. 5. & 6. lib. 2. Aym. conf. 272. n. 2. & 5. Præsertim quando fideiussor accessit expresse pro omnibus, pro quibus venditor in contractu se obligauit, & non simpliciter, sed vti principalis, & insolidum, quia tunc non vti fideiussor considerari debet respectu emptoris, sed vti principalis, & consequenter ꝑ tenetur ad interesse, quamuis aliquo respectu non subsisteret obligatio eius pro quo fideiussor sit ad late tradita per Decian. conf. 72. n. 5. & seq. lib. 2. & fuit tentum per Rotam in vna Bononien. de Ocellis sub die 26. Aprilis 1602. coram Litte.

Quarto extēde, vt locum habeat etiam in-
12 cedente, quamuis in contractu ꝑ sit appositum pactum quod in casu euictionis liceat celsio-

nario reddere ad primeua iura perinde, ac si instrumentum factum non fuisset, Nam adhuc cedēs tenetur ad interesse cum huiusmodi pactum ad fauorem cessionarij sit appositum, & propterea intelligatur ipso volente l. 2. ff. de leg. commif. Ruin. conf. 35. n. 31. lib. 1. & conf. 93. n. 8. lib. 3. Tiraquel. in l. si vnquam in verbo reuertatur n. 10. C. de reuoc. don. Et sic est in eius electione, vel redire ad primæua iura, vel petere æstimationem.

Sed quamuis vendens scienter rem alienam aut alienari prohibitam regulariter teneatur ad totale interesse emptoris, vt dictum fuit; Attamen hoc limitatur, vt non procedat quotiescumque ipse emptor quoque sciuit ꝑ rem quam emit alienam esse, quia tunc aduersus venditorem non agit ad interesse neque de euictione, vt probat tex. in l. si fundum sciens. C. de euiction. & in l. si à matre C. de iure dot. & in l. si fratres C. commun. vtriusque iud. Goz zad. conf. 24. n. 7. vers. quarto est tex. Aym. conf. 77. n. 18. vers. simile videmus quod quis Alex. conf. 69. n. 2. lib. 4. Tiraquel. de retract. lign. §. 12. glos. 1. n. 7. & sequen. Cabalin. in tract. de euiction. §. 5. n. 31. late Becc. conf. 24. nu. 34. Et quod sciens, qui à sciente emit non agat de euictione in terminis probat tex. in c. 1. in princip. tit. de inuestit. de re alien. fact. Roman. conf. 396. n. 3. vers. quæro quo ad secundum Alex. d. conf. 69. n. 3. cum alijs per Tiraquel. d. glos. 1. n. 8. vbi etiam remissiue tangit, an saltem poterit emptor sciens repetere prærium à venditore etiam sciente.

Ratio huius limitationis est, quia licet euic-
14 tio ꝑ sit de natura emptionis l. cum dubitatur vbi Bald. C. de euict. Bart. in l. qui concubinā §. si hæres ff. de leg. 3. Aret. in §. actionis n. 22. instit. de action. Nihilominus, vt inquit Alex. d. conf. 69. nu. 3. vers. nec etiam, scienti non fit iniuria ꝑ, neque dolus l. cum donationis C. de transact. c. scienti de reg. iur. lib. 6. l. si in emptione §. & si emptor ff. de act. empt. Et ideo dicit Bald. in conf. 240. lib. 2. Quod si is, qui
15 rem ꝑ vni vendidit eandem vendat alteri qui tamen scientiam haberet primæ venditionis, non tenebitur aduersus Fiscum pœna stellionatus; quia scienti non fit dolus: Nec aget secundus emptor ad interesse, quia sciebat rem alij venditam, sequitur Kolan. conf. 74. n. 27. lib. 1. Menoch. conf. 98. num. 41. Aym. conf. 6. n. 104. Boss. in tit. de falsis n. 112. & optime declarant Dec. & Cagnol. in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur.

Amplia limitationem istam, vt procedat, nedum quando emptor sciuit rem esse alienam in totum, sed etiam quando sciuit esse commu-
17 nem cum alio, quia ꝑ neque tunc de euictione agit, aut ad interesse, si quidē venditio hoc casu debet intelligi facta respectu iuris tantū, quod venditor circa rem venditam habebat, & non respectu illius iuris, ꝑ quod alius habebat, & illud notum erat emptori, l. qui tabernas ff. de contrahe. empt. Bart. in l. 1. n. 2. ff. de

ff. de seruit. leg. Et notant Bald. in l. si domus §. fin. in fine vers. quaritur ff. de leg. 1. & Alex. ibid. sub n. 4. qui loquuntur in terminis venditionis rei cōmunis cum alio, & concludunt, quod si emptor sciebat rem illam esse communem †, & nō solius venditoris intelligitur tantum vendita pars venditoris, & non res tota. & idem concludit Roman. conf. 396. n. 2. Gozzad. conf. 58. n. 13. Bertr. conf. 29. n. 2. lib. 1. par. 2. & tenuit Rota in vna Eugubina terrarum 18. Decembris 1570. coram Cardinale Seraphino in qua fuit dictū, quod si Castrum certis finibus designatum vendatur, totum in dubio venditum intelligitur, etiam quod totū venditoris non esset, sed esset commune cum alio, nisi probetur scientia † emptoris, nam ea probata non censetur venditum respectu partis non spectantis ad ipsum venditorem: Et ad hoc bene facit, quia emens rem aliquo onere affectam † scienter, ius tantum venditoris emisse dicitur Glos. Cin. & Bald. in l. 1. C. si pign. pign. datū sit las. in d. l. si domus §. fin. n. 24. ff. de leg. 1. Gozzad. conf. 24. vers. tertio respondetur, & fuit dictum in vna Tiburtina Castri Sancti Poli 15. Ianuarij 1590. corā Cardinale Plato, & rursus in vna Romana Casalensis 21. Febr. uarij 1603. coram Ludouiso Vbi propterea inferebatur, quod emptor tenebatur stare locationi † si de illa notitiam habuit l. 1. in fin. ff. de act. empt. bene Gozzad. d. conf. 24. nu. 7. vers. & præsупpono Bero. conf. 2. n. 12. & 15. lib. 1. cū alijs per Surd. decis. 265. sub n. 28.

23 Etiam si hypothecā † ignorauisset, cum ex sola sciētia locationis obligetur emptor ad eius obseruantiam: Nam hypotheca aliæque clausulæ appositæ † ad eundem finem non obligant venditorem in plus, nec augent obligationem quæ oritur ex sola scientia, vt in terminis per Surd. d. decis. 265. n. 37. & seqq.

Secundo amplia eandem limitationem, nam, vt actio de euictione locum non habeat sufficit quod emptor sciat in genere rem ad venditorem † non spectare, quamuis ignoret ad quem pertineat Bald. in d. l. si fundum C. de euiction. pro quo facit l. fin. C. vnde vi. & quod sufficiat emptorē saltem in genere habere notitiam de iure, quod venditor in re habebat præsertim stante clausula vēdidit, & cessit omnia iura, &c. tradit Bero. d. conf. 2. nu. 17. lib. 1. Quinimmo vt emptor ab ista actione summo-ueatur videtur sufficere, quod facile scire potuerit rem esse alienam seu alicui oneri obnoxia, vt ex multis probat Tiraquel. de retract. lign. §. 12. glos. 1. n. 9. Sed ego existimo requiri † scientiam claram, itavt non sufficiat diuturna cohabitatio, Nam licet scientia quandoque soleat ex diuturna cohabitatione præsumi in his quæ sensu corporis † percipiuntur, secus tamen est in his quæ pendent à testamento, & instrumentis, quæ non probantur pœnes emptorem aliquādo extitisse nec solent in notitiam deuenire Aym. conf. 168. n. 3.

Sublimita modo seu potius declara dictam

limitationem, vt procedat quādo emptor non fuit stipularus de euictione, secus si de ista † cauerit, quia tunc licet sciuerit rem alienam esse, tamen euictio illi est præstanda Bart. in l. quemadmodum post glos. nu. 10. C. de agr. & cens. lib. 11. Corn. conf. 2. num. 13. lib. 3. Aym. conf. 64. num. 4.

Sed hoc intelligitur dummodo specialiter, & nominatim † sibi de euictione prospexerit in eum casum, vt habetur in d. c. 1. de inuestit. de re alien. fact. & in d. l. si fundum C. de euict. & post Bart. & alios supra allegatos late tradit Gomez. de contract. cap. 2. n. 42. vers. septimus casus, & Becc. d. conf. 24. nu. 34. Secus si generaliter † tantum sit stipularus, quia simplex, & generalis stipulatio de euictione non sufficit, vt inquit Bart. in l. si familiæ ad finem Bald. n. 8. & Angel. etiam in fine C. famil. herciscun. Alex. conf. 21. n. 4. iuncto n. 8. vers. nec etiam obstat lib. 5. Ruin. conf. 42. n. 12. lib. 1. & conf. 146. n. 3. eod. lib. Tiraquel. de retract. lign. §. 1. glos. 9. n. 56. Surd. decis. 243. n. 3. & 4. Rota diuers. decis. 211. n. 1. & 2. par. 2. Præsertim vbi euictio ex natura ipsius rei contingit, quia tunc neque ignorati actio de euictione † competit, etiam si generaliter promissa, fuerit glos. in d. l. si familiæ in verb. pro parte versus finē, ibi, sed magis puto Rom. conf. 503. n. 14. vers. ultimo moucor, Alex. d. conf. 21. n. 2. lib. 5. Honded conf. 3. n. 4. lib. 1. Nisi stipulatio sit concepta verbis † vniuersalibus, puta, quomodocumque, qualitercumque, vel quauis de causa res euinceretur: quia tunc comprehenditur etiam euictio, quæ fit ex natura rei siue emptor sciat siue ignoret rem esse alienā glos. in l. cum pœna ff. de arbitr. quæ vult quod etiam si re. per compromissum euicta emptor non agat pro euictione, tamen aliud sit quādo promissa est euictio quomodocumque sequatur, & illam glos. sequitur, & notandam dicit Alex. cōf. 4. n. 1. vers. & per hoc apparet lib. 3. & conf. 102. viso themate n. 5. vers. pro hoc facit lib. 6. Couar. var. resol. lib. 3. cap. 17. n. 7. Huiusmodi enim verba vniuersalia copulant † maiora expressis etiam ex causa non considerata à iure Gozzad. conf. 14. nu. 22. & conf. 63. num. 3. & in his terminis Socin. Iun. conf. 116. num. 63. lib. 1. Tiraq. de retract. lign. ad finem tit. num. 98. vers. Vigesimo secundo quæro. Et ita tenuit Rota decis. 152. nu. 5. par. 2. diuers. Et rursus in vna Recanaten. transactionis 22. Iunij 1592. coram Gypso.

Ex quo bene deducitur, quod si venditor in hunc modum expresse promiserit † de euictione, tunc hæres ipsius etiam tenebitur quamuis in instrumento non fuerit comprehensus l. si pactum ff. de pact. cum multis similibus collectis à Tiraquel. de retractu conuention. §. 1. glos. 6. in princip. vbi abunde probat omnes obligationes, & promissiones † actiue, & passiuè transire ad hæres etiam tacitos: Ideoque hæres hoc casu exceptione illius promissionis pariter summouebitur l. seia ff. de euict.

Præterea illud admonendi sumus quod licet emens scienter rem alienam, seu alienari prohibitam agat de euictione, quando de illa expresse fuit stipulatus in illum casum, ut supra dictum fuit, nihilominus hoc recipit nonnullas declarationes, Quarum Prima est, ut non procedat quotiescunque euictio sequitur ex facto emptoris, vel sui auctoris quia tunc non præstatur, ut probat. tex. in l. fundum meum. ff. de euict. vbi dicitur quod si fundum obligauit, deinde illum tibi vendidi qui mox mihi reuendidisti non ago contra te de euictione, si is, cui primo obligaueram fundum euincat à me quia causatur euictio ex facto meo, & per illum tex. ita tenet Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres n. 10. vers. quarto dicit male ff. de verb. obligat. Et subdit idem esse quando sequeretur euictio ex facto et auctoris sui, cui res est euicta, quia adhuc videtur agere ex facto proprio l. si seruus in princ. ff. de condict. furt. Quinimmo dicitur factum proprium hæredis, qui adeundo censetur quasi contrahere cum creditoribus l. apud Iulianum §. fin. ff. quib. ex caus. in possess. eatur & Bart. in d. §. duo fratres sequuntur Castren. ibi n. 7. circa finem vers. Item quantum Ias. n. 35. Ripa n. 43. Alex. conf. 21. n. 4. vers. secundo principaliter lib. 4. Ruin. conf. 11. n. 12. lib. 1. Bertran. qui de magis* communi testatur conf. 88. n. 3. lib. 1. Rolan. conf. 41. n. 19. vers. vel ex facto lib. 4. Dec. conf. 24. n. 31. Socin. Iun. conf. 128. n. 131. lib. 1. Cabal. in tract. de euict. §. 5. n. 2. in 1. limit.

Verum istud intelligitur nisi specialiter et euictio fuerit promissa ob culpam emptoris, quia tunc præstanda est, ut per Speculat. in tit. de empt. & vendit. §. sciendum n. 37. Alex. conf. 67. in fine lib. 2. Becc. conf. 106. n. 19. vbi allegat etiam Cabalin. Surd. conf. 441. n. 39. lib. 3. Et ratio est secundum Alex. vbi supra; Nam quamuis futurus dolus et pacto remitti non possit l. si vnus §. illud ff. de pact. cap. quemadmodum, de iureiuran. tamen culpa remitti potest l. si vt certo §. interdum ff. commod. l. contractus ff. de reg. iur. l. 1. §. si conueniat ff. depositi.

Secunda declaratio est, ut non habeat locum quando euictio sequitur ex noua et causa superueniente post contractum per tex. in l. huius ff. de euict. Vbi dicitur futuros casus emptoris post contractam emptionem contingentes ad venditorem non spectare, nec pro eis euictionem deberi; Ad idem est tex. in l. 3. ff. eod. tit. Quo loci dicitur quod si actio esse cepit post euictionem non debetur euictio; Similiter dicit tex. in l. 1. C. de peric. & com. rei vend. euictionem esse præstadam in his solum casibus qui euictioni causam parant ex tempore; quod antecedit euictionem, ex quo tex. not. ibi Bart. quod venditor non præstat euictionem si causa euictionis oritur post contractum. Sequitur ibi Bald. Salic. & Castren. n. 1. Ripa in d. l. q. Romæ §. duo fratres num. 77. in fine de verb. obligat. Roman. conf. 503. col. fin. vers. secundo mo-

neor Tiraquel. de retract. consanguin. §. 1. glos. 9. n. 34. Cabalin. de euict. d. §. 5. n. 52.

Idque procedit etiam si in contractu emptoris dictum sit quod renunciat et quis omni iuri quod habet, vel in futurum habere sperat, quia hoc ius futurum si non dicatur expresse ex noua causa, intelligitur ex causa de presenti, vel præterito, Ita Bart. in l. 1. C. de pact. & post eum Ias. n. 27. vers. in tertio membro Zucard. n. 159. Ripa n. 26. vbi ampliat multis modis.

Et per hanc rationem et quod ius superueniens post contractum non faciat venditorem teneri de euictione concludit Afflict. in tract. de iure prothomis. in verbo infra triginta dies in fine.

Tertia affertur declaratio, ut non procedat quando quis et scienter emit rem feudalem tanquam liberam sine consensu Domini, quia tunc neque ad prætium quidem agit etiam si sibi expressa stipulatione prouiderit, ut inquit glos. in c. 1. in verbo actionem de prohib. alien. per Feder. quam sequitur Bald. ibi col. vlt. nu. 22. Aluar. n. 10. vers. quæro subsequenter cum alijs per Tiraquel. d. §. 12. glos. 1. nu. 12. Qui licet referat contrarium tenere glos. in d. l. quemadmodum in verbo, & emptor, C. de agr. & cens. lib. 11. Attamen prima opinio est verior, & magis* communis; Nam ut inquit Bald. in loco præallegato ipsa stipulatio de euictione est accessoria; Vnde si principale est contra legem, ergo & stipulatio l. non dubium C. de legib.

Nec obstat d. l. si fundum C. de euict. & d. c. 1. de inuestit. de re alien. fact. Quia loquuntur de contractu qui non est contra legem, Vnde nil mirum et si sufficiat emptorem pacto sibi prospexisse de euictione: Hic vero loquimur de emptore contra interdictum legis, vbi apparet malæ fidei emptorem plus peccasse, quia etiam notarius scribens instrumentum alienationis feudi punitur amissione manus, ut in d. c. 1. §. scriba de prohib. alien. p. Federic.

Quarta, & vltima declaratio est, ut non procedat in eo qui scienter et emit rem venditoris subiectam fideicommissio, quia nec huic euictio debetur quamuis prætium ei sit restituendum in iuxta tex. in l. fin. §. emptor autem C. comun. de legat. qui locum habet etiam si expresse emptor stipulatus fuerit omnem euictionem, ut ibi dicitur, & tradit Ias. n. 2. Ruin. conf. 146. n. 4. vers. & vbi etiam lib. 1. Couar. var. resol. lib. 3. cap. 17. col. 2. n. 2. vers. ad eam questionem, ibi secundum quod etiam si apponatur, Surd. decis. 208. n. 4. & decis. 243. n. 2. & 5. Et dicit glos. in d. §. emptor hoc esse speciale in eo qui et rem subiectam fideicommissio emit, licet alias rei alienæ emptor consequatur omne interesse, si in eum casum sit stipulatus d. l. si fundum sciens C. de euictione.

Et hæc quidem declaratio procedit nedum quando et res est subiecta fideicommissio conditionali, sed etiam quando pure est restituenda secundum Bart. ibi in fine Salic. n. 1. in fine. Purpurat. ad Ias. in additione quæ incipit caue. Et licet glos. ibi in fine contrarium teneat tamen

*49 tamen eius opinio communiter reprobatur, ut inquit Comes. de contract. d. c. 2. n. 42. vers. ista responsio.

- Rursus procedit quamuis adesset iuramentum, quia iuramentum non operatur in his quæ non pendent à potestate iurantis, l. nam & postea §. fin. ff. de iure iuran. Tiraquel. in præfat. l. si vnquam n. 92. & 164. Alciat. conf. 167. n. 8. Cefal. conf. 101. in fine, At dispositio ni d. §. emptor autem pars renunciare non potest, ut dicit Bald. 161. n. 3. quia contra legem mercatur quem sequitur Alberic. vers. & nota, Ergo non valebit iuramentum, Ita declarat Surd. d. decis. 208. n. 4. vbi reprobatur Corn. contrarium tenentem in conf. 2. col. 3. nu. 11. vers. & insuper licet lib. 3.

Donatio cum iuramento facta absenti in die feriato à maiore viginti annis minore tamen viginti quinque, an sustineatur, itaut mater hæres filij donatarij in possessionem bonorum donatorum sit immittenda. Cap. X X.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio facta absenti, quando Notarius fuit stipulatus valet etiam ante ratificationem.
- 2 Facta infanti pro quo notarius stipulatur est valida, & ex ea ius acquiritur absque ratificatione.
- 3 Immisio in possessionem datur vigore clausule constituti.
- 4 Mandatum de intrando, vel de associando ad euitandum scandalum illi est concedendum, cui in instrumento datur facultas capiendi possessionem auctoritate propria.
- 5 Donatio facta alicui, ut bona conferentur in eius familia si donatarius sit ultimus ex dicta familia, & nullus alius superstes sit ad eius hæres transmittitur.
- 6 Donatio inter viuos est irreuocabilis, & statim abdicat dominium à donante itaut ad ipsum amplius non redeat.
- 7 Facta ad fauorem donatarij, nec non pro hæredibus, & successoribus quibuscunque transit ad extraneos hæres, etiam si alias extranei non comprehenderentur.
- 8 Ratio unica non attenditur, quando plures sunt causa dispositionis.
- 9 Statutum habilitans maiorem viginti annis ad contrahendum non porrigitur ad bona existentia extra territorium.
- 10 Iuramentum dat robur, & efficit validum contractum factum à minore.
- 11 Suffragatur licet fuerit præstitum in die feriato etiam Dominico quando actus non est iudicialis, & n. 12. & 13.
- 14 Actus factus contra legem valet nisi lex ulterius procedat annullando ipsum actum.

Q Vidam maior annis viginti, minor tamē viginti quinque donauit bona sua eius nepoti ex fratre prædefuncto, qui erat infans, & absēs ab Vrbe pro se, & hæredibus, & successoribus quibuscunque, & expressit causam dictę donationis, quia scilicet volebat bona sua cōseruari in familia, necnon ex alijs pluribus, ac rationabilibus de causis animū suum mouentibus, & quia sic de bonis suis sibi disponere placuit, quam donationem inuolabiliter promisit obseruare cum iuramento tactis scripturis, &c. Mortuo deinde ipso donante necnon infante donatario, Artemisia mater, & hæres infantis petit immitti in possessionem bonorū donatorum. Queritur nunquid sit immittēda? Et resoluendum est affirmatiue. Etenim de validitate donationis non videtur posse dubitari quia licet sit facta absēti, tamen Notarius fuit stipulatus, quod sufficit ut valeat etiam ante ratificationem, itaut per hæredem donatarij possit etiam ratificari, quia ratificatio non requiritur pro validitate, sed pro acquisitione late Couar. in rubr. de testam. par. 3. nu. 13. circa fin. Ruin. conf. 119. nu. 6. & 7. lib. 1. Ceph. conf. 33. n. 5. cum sequen. lib. 1. bene Rolan. conf. 19. n. 28. lib. 1. Et nihilominus cessat difficultas, quia notarius fuit stipulatus pro infante quo casu fuit ius quæsitum etiam ante ratificationem Paris. conf. 69. n. 148. lib. 3. & probatur in l. si quis in emancipatum, vbi etiam id notat Bald. C. de donat. Alciat. conf. 14. n. 24. lib. 8. Guid. Pap. quæst. 67. Rolan. conf. 61. n. 6. lib. primo, & tenuit Rota del. 1580. coram Cardinale Lancelotto in vna Bononien. de Oriularijs, & deinde coram Cardinale Seraphino in vna Vrbeuetana hæreditatis.

Hoc stāte dico, quod cū infans cui fuit facta donatio postea obierit mater, quę est illius hæres authen. defuncto C. ad tertullian. potest vigore clausulę constituti petere ut immitti in possessionem bonorum donatorum Bart. in l. 3. n. 25. C. de pignor. Alex. conf. 83. nu. 6. vers. & subdit lib. 2. Gozzad. conf. 42. nu. 11. & tanto magis quando adest clausula capiendi possessionem propria auctoritate quo casu debet sibi concedi istud mandatum de intrādo, vel de associando ad euitandum scandalum, Afflic. decis. 306. Ripa in l. 1. §. si hæres n. 21. ad Trebelian. Gabr. tit. de acquir. posses. conclus. 8. n. 8. Menoch. de adipiscen. remed. 5. n. 183.

Non obstat quod donatio huiusmodi facta fuerit ut bona conferentur in familia; quia hæc ratio cessat ex eo, quia dictus infans fuit ultimus ex dicta familia, & nullus alius superstes fuit, quo casu potuit ut hanc donationem ad hæres transmittere, ut in terminis est decis. Put. 274. lib. 1. Achil. de donat. decis. 1. Aym. conf. 15. num. 6. Donatio enim inter viuos est istius naturę, ut postquam est facta efficiatur irreuocabilis, & statim abdicet dominium à donante itaut ad ipsum amplius non redeat l. 3. ff. de donat. Paris. conf. 7. n. 19. lib. 1. Socin. conf.

conf. 91. n. 9. lib. 3. Ideo nil mirum si ad succes-
foré donatarij transeat. Quod maxime dicen-
dum est, quia donatio hæc fuit facta pro hære-
dibus, & successoribus quibuscūque quo casu
7 etiam in materia † alias non trāsitoria ad ex-
traneos hæredes ipsi extranei comprehendun-
tur, Aym. conf. 74. sub n. 11. & conf. 256. n. 4.
Clar. de emphyteuf. quæst. 9. & quæst. 28. Ro-
lan. conf. 10. sub n. 31. lib. 1. plura Tiraq. de
retract. lign. §. 1. glos. 17. n. 22.

Præterea tollitur difficultas, quia conserva-
tio familiæ non fuit sola ratio faciendæ dona-
tionis, sed aliæ etiam causæ interfuerunt, &
ideo dixit, pluribus, ac rationabilibus causis
8 animus suum mouētibus, & quia sic de bonis
suis disponere placuit: Vnde † sola prima rati-
o non attenditur Gozzad. conf. 54. n. 5. cum
alijs per Tiraquel. cessant. cau. limit. 22. n. 1.

Non obstat, quod donans esset minor vigin-
tiquinque annis, quo casu donatio nō videtur
posse sustineri quo ad ista bona propter Statu-
tum Urbis, quod quamuis habilitet maiorem
viginti annis ad faciendum quemlibet contra-
ctum, non tamen porrigitur † quo ad huiusmo-
di bona existentia extra territorium, Bart. in
l. cunctos populos C. de sum. Trinit. quæst. 7.
n. 39. & n. 41. vers. sed insurgit forte dubium
vbi etiam Bald. n. 15. Lap. alleg. 91. n. 7. vers.
super quarto puncto, Alex. conf. 123. colum. 1.
cum duabus sequen. lib. 1. Ruin. conf. 48. n. 1.
lib. 3, & in terminis huius Statuti Socin. conf.
239. n. 2. lib. 2. Idem Alex. qui testatur de ma-
gis * communi conf. 16. n. 1. in fine lib. 1. & la-
te Brun. de stat. art. 8. quæst. 25. Quia respon-
detur, quod iuramentum præstitum in hac do-
10 natione dat † robur, & efficit validum contra-
ctum factum à minore, qui per se est inualidus
de iure communi authen. sacramenta pube-
rum C. si aduers. vendit.

Nec aliquid facit quod iuramentū hoc fue-
rit præstitum in die feriato Sæcti Ioanis, Quia
11 respondetur quod iuramentum † suffragatur
licet sit præstitum in die feriato, quia tex. in
cap. 1. de fer. prohibet iuramentum præstari in
die Dominico, nō autem in alijs diebus feria-
tis in honorem Dei, vt bene declarat Guid.
Pap. decis. 215. col. 2. ad fin. Secundo dico,
quod illud cap. procedit in actis iudicialibus
12 non autem † in extraiudicialibus, nam quam-
uis in die festo sit male factum iurare, tamen
si iuret iuramentum præstitum valet, vt di-
cit Specul. de fer. §. 7. n. 5. cum seq. Ant. de
Butr. in d. cap. 1. n. 10. & ibi Hostien. in fine
Io. Andr. in verb. nec sacramēta. Ægyd. in prin-
cip. vbi quod de generali consuetudine tacito
cōsensu Papæ est abrogatum, Abb. ibidem n. 9.
& in cap. fin. n. 16. & 18. eod. tit. & in cap. vlt.
num. 21. & 22. de iudic. Modern. Herculan. de
caution. de non offend. c. 3. nu. 18. Anchar. in
d. c. 1. nu. 6. & ibi Vinc. n. 5. Et ita tenent fere
omnes Summistæ, vt Angel. in verb. feriæ, n. 35.
vers. vtrum actus, Armilla in verb. festa, n. 3.
Tabien. in verb. feriæ, n. 1. Gaiet. in verbo fe-

storum violatio, col. 5. vers. iuramentum iudi-
ciale, Pisanel. in verb. feriæ, n. 6. vbi quod est ho-
nestum abstinere, sed non necessariū, Siluestr.
in verb. Dominica, vers. tertio quæritur, vbi
quod in extraiudicialibus est consiliū, & quod
intelligatur in iudicialibus tenet. Sot. de iust.
& iur. lib. 2. quæst. 4. art. 4. col. 6. vers. at ve-
ro sunt nonnulla.

Nec facit, quod aliqui contrarium teneāt,
Quia vltra quod pro maiori parte loquuntur
in die Dominico prout loquitur d. cap. 1. & c.
* decreuit 22. quæst. 5. Dico quod cōmunis* opi-
nio tam Canonistarum, quam Theologorum
est, quod huiusmodi iuramentum valet. Quin-
13 immo quod † iuramentum sustineatur quam-
uis fuerit præstitum in die Dominico, tenuit
Rota in vna Romana donationis 27. Aprilis
1587. coram Cardinale Seraphino. Nam rati-
o illa, quod actus factus contra legem pro-
hibentem nō valet, non est vera, quia nisi lex
14 vltius procedat † annullando actus non cor-
ruit, Angel. in l. vniuersos per illum tex. C. de
decurion. lib. 10. & in l. prætor §. fin. de ede n.
Alex. & alij quos sequitur Dec. conf. 17. n. 2.
& conf. 169. n. 2. Cassad. de præben. decis. 2.
nu. 3. Cum igitur cap. 1. de fer. non annullat,
sed solum prohibeat abstinere ab omni illicito
opere, neque fieri placitum, neque sacramenta
præstari, ex hoc apparet, quod solum est con-
siliū, quia omnes admittunt, quod cōtractus
valet, & tamen ille tex. eodē modo quo pro-
hibet præstari iuramentū prohibet etiam fieri
placitum, & cōsensum, l. 1. in fin. ff. de pact. Vn-
de ita etiam debet valere iuramentum.

Concludo itaque donationem esse validam,
& matrem dicti infantis esse immittendam in
possessionem.

Fideicommissum an inductum censeatur,
& ad cuius fauorem ex facto non ine-
leganter discussum. Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij quando simul cum patribus vocati censean-
tur, et quādo ordine successiuo, & n. 7. 8. et 12.
- 2 Substitutio reciproca regulariter non continet
fideicommissariam.
- 3 Fallit quando expresse facta est etiam per fidei-
commissum.
- 4 Item sustinetur, vt fideicommissaria, quando fit
pupillariter etiam personis extraneis, & n. 5.
- 6 Substitutio sequens declarat mentem testatoris
in præcedentibus.
- 9 Clausula (salua gradus prerogatiua) adiecta
in substitutione operatur, vt prius proximior,
& deinde remotior admittatur.
- 10 Filij quādo vna cum patribus simpliciter insti-
tuuntur etiam quod ordine successiuo vocen-
tur, per solam vulgarem censentur vocati.
- 11 Declara nisi testator vocauerit eos, qui poterant
nasci post hereditatem per institutos aditam,
quia

quia tunc in eis non potest verificari sola vulgaris, sed necessario videntur vocati per fideicommissum.

- 13 Clausula codicillaris operatur, quod substitutio, qua non potest habere locum iure directo, transeat in fideicommissariam.
- 14 Substitutio facta ab ultimo, operatur reciprocum fideicommissum, quando est facta in tota hereditate, licet hoc non appareat nisi ex coniecturis, & num. 15.
- 16 Substitutio in tota hereditate ex quibus coniecturis facta probetur. & n. 17.

Ioannes testator instituit heredes Iulium, & Dominicum suos fratres, & eorum, & cuiuslibet ipsorum filios masculos in stirpes, & non in capita, & eosdem & quemlibet eorum ad inuicem substituit, vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum salua gradus prerogatiua, & ipsis Iulio, & Dominico, & eorum filijs, & heredibus predictis omnibus decedentibus sine filijs & descendētibus masculis, & sic in totum finita linea predictorū Iulij, & Domini substituit ultimo sic decedenti Philippū ipsius testatoris filium naturalem: Mortuo testatore predicti Iulius & Dominicus hereditatē adiuerūt; Deinde decessit Iulius superstitibus Marco Antonio, & Martio eius filijs legitimis, & naturalibus. Et successiue decessit Dominicus nullis susceptis filijs masculis, sed solū superstitē Catherina eius filia femina legitima, & naturali quæ tenutam & possessionem omnium eius bonorum apprehēdit: Quæritur ad quem dicta bona pertineant?

- Et resoluendum est ad Marcum Antonium & Martiū filios Iulij. dicta bona spectare virtute substitutionis factæ de illorum persona dicto Dominico decedenti sine filijs masculis, & consequenter ex testamento Ioannis constare de fideicommissō ad eorum fauorem: Quia, aut volumus filios Iulij, & Domini, veluti, qui necessario instituendi nō erant esse vocatos & simul cum patribus iuxta opinionē quam defendit Alexan. in l. Callus §. quidam recte colum. 3. vers. vbi autem nō subesset de lib. & posthum. & quam *communem legistarum, & Canonistarum vocat ibidem Socin. nu. 8. cum alijs multis testantibus de eadem comuni relatis per Clar. in §. testamentum quæst. 80. in prima conclusione, Card. Mantic. de coniect. ult. volunt. lib. 4. tit. 8. n. 19. vers. sed contrarium, & per Rotam, apud Cottam decis. 18. Et tunc cum omnes simul vocati sint, & inuicem substituti vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, dubium non est, quin Dominico defuncto sine filijs masculis predicti Marcus Antonius, & Martius filij Iulij ad eius portionem virtute dictæ substitutionis sint admittendi; Nam quamuis regulariter reciproca non contineat fideicommissariam Bart. & alij præsertim Ripa, qui ponit pro regula n. 41. in l. Lucius de vulgar. & pupillar. cum alijs multis per Card. Mant. de coniect. lib. 7. tit. 4. n. 5.

- 3 tamen cum hic expresse facta sit & etiā per fideicommissum sumus extra omnem dubitationem, vt dicit idem Mantic. vbi supra nu. 7. & tit. 5. in princip. vers. idemque est & Ripa in d. l. Lucius n. 46.

- Nec dicatur hanc substitutionem esse inutilem cum non substituerit post mortem alterius, nec sub conditione si decesserit sine filijs, quia tantum daturus sit vnus alteri, quantum ab eo accepturus, vt ponderat in simili substitutione Ruin. conf. 7. n. 11. lib. 3. Crot. conf. 62. n. 12. & 13. lib. 1. Socin. Iun. conf. 100. n. 50. lib. 3. Cephal. conf. 326. nu. 23. lib. 2. Nam respondetur, quod cum sit facta etiā pupillariter, & propterea necessario includat casum mortis potest sustineri & vt fideicommissaria, prout in eum casum sustineri posse ostendit Alex. in conf. 208. n. 1. 2. & 3. lib. 6. quem defendit Hieron. Gabr. conf. 123. n. 23. lib. 2. Nec refert quod Alex. loquatur in filijs, nos vero simus in extraneis quibus fieri non potest pupillariter. §. extraneo Instit. de pupil. subtit. Nam dico, nihil prohibere quin fiat de facto, quia postea conuertitur & in fideicommissariā, glos. & Doct. in d. §. extraneo; Satis enim nobis est apposta fuisse verba, quæ denotant testatorem voluisse substituere post mortem. Quod etiam patet ex sequentibus substitutionibus, ex quibus declaratur mens & testatoris etiam in præcedentibus l. si seruus plurium §. fin. de leg. 1.

- Aut volumus dictos filios Iulij, & Domini esse vocatos ordine successiuo, quod mihi verius videtur, tum ex eo quod testator instituit Dominicum, & Iulium, & cuiuslibet ipsorum filios, & sic habuit respectu in ad filios nascituros cum Dominicus tunc non haberet filios, prout nunquam habuit & quo casu censetur illos vocasse non simul cum patre, sed ordine successiuo, vt in terminis nostris probat Socin. Iun. qui alios citat, & de communi * testatur conf. 40. n. 2. lib. 4. Card. Mantic. lib. 4. de coniect. ult. vol. tit. 7. n. 27. Tum etiam ex eo quod instituit eorum filios in stirpes, & non in capita, Vnde apparet & quod noluit illos succedere simul cum patre, sed bene intrare in locum patris illo mortuo, maxime cum illos substituat salua gradus prerogatiua, quæ & operatur, vt prius proximior, & deinde remotior admittatur, vt de primo dicit Socin. Iun. conf. 89. n. 14. lib. 3. Paris. conf. 38. n. 9. & 33. lib. 2. Gabr. de fideicom. conclus. 3. n. 20 Et de secundo sunt Doct. qui allegantur per Gabr. vbi supra nu. 3. Aut inquam sunt vocati ordine successiuo, & tunc multo magis videtur inductū fideicommissum ad fauorem dictorum filiorum.
- 10 Quia licet quando filij & vna cum patribus simpliciter instituuntur (etiam quod ordine successiuo vocentur, puta, quia vocati sint sub nomine collectiuo liberorum, vel descendētium) censeantur vocati per solā vulgarem, vt contra Castren. defendit Aret. in d. §. quidam recte col. 3. vers. aduerte tamen de lib. & posthum. quem

quem ibidem sequitur Socin. n. 14. in 2. casu, & Dec. conf. 205. nu. 16. vers. & retenta, vbi de communi, & conf. 253. n. 2. & 1. cum alijs per Aym. qui etiam de magis communi conf. 131. n. 3. vers. sed contra Paulum; Tamen hoc procedere nō potest vbi testator vocauit eos, qui poterāt nasci post hæreditatē per institutos aditam, vt in casu nostro, quia tunc † in-

11 eis non potest verificari sola vulgaris sed necessario videntur vocati per fideicommissum: Nā qua ratione censentur vocati ordine successiuo, videlicet quia cum non essent nati nō poterant † videri simul vocati, eadē ratione, videntur vocati per fideicommissum, vt dicit Aym. cōf. 22. n. 6. vers. nam qua ratione; Quod maxime dicendū est, stante clausula codicillari quæ facit † vt si substitutio nō possit habere locū iure directo transeat in fideicommissariā vt in his terminis probat Aym. d. conf. 22. n. 8.

Accedit quod testator ipsis omnibus decedentibus, & in totum finita linea legitima, & naturali ipforum Iulij, & Dominici substituit vltimo morienti Philippum eius filium naturalem per quod apparet, quod prius voluit esse substitutos filios Iulij, & Dominici, & alios de illorū linea quam Philippū filiū naturalem, & ideo cū substitutio sit facta ab vltimo dicitur

14 inter eos factum † reciprocū fideicommissum, & licet Doctores velint, quod requiratur, sit facta in tota hæreditate, & ab vltimo, tamē sufficit quod ex coniecturis † appareat qd sit facta in tota hæreditate, vt bene deducit Card.

15 Mant. lib. 7. de coniect. tit. 5. n. 12. vers. fatendū tamen est. Hic autem per lecturam satis constat quod intellexit de tota hæreditate, & nō de portione vltimi: Nam cum testator in vltima substitutione velit partem dimidiam hæreditatis peruenire ad vnum, & aliam ad

16 alium plane ostendit † se etiam in superioribus substitutionibus factis vltimo morienti semper sensisse de tota hæreditate quia nisi ad vltimo loco decedentem tota peruenisset, non posset eo modo diuidi.

Præterea cum testator semper vocauerit masculos descendentes suorum fratrum, & sic habuerit respectum ad conseruationem suæ familiæ † ex hoc dicitur inducta reciproca substitutio inter eos, etiam quod non sit dictū in tota hæreditate, vt post alios dicit Mant. vbi supra n. 15. vers. ex coniecturis.

17 Quare concludo dictos Marcum Antoniū, & Martiū filios Iulij prædefuncti admittendos esse ad huiusmodi fideicommissum siue sint vocati simul cum patre siue ordine successiuo.

2 Iudex non potest facere numerum sententiarum contra ius litigatoris.

3 Non potest confirmare sententiam nullam parte opponente etiam si nullitas primæ sententia infuat in secundam confirmatoriam.

4 Item quamuis sententia non sit nulla in totum sed pro parte nisi contineat diuersa capita.

5 Sententia nulla absque appellatione rescinditur.

6 In sententijs non consideratur materia, sed forma.

Quamuis sententia nulla certis casibus confirmari possit, vt habetur in l. si expressim. ff. de appellation. non tamen Iudex parte † opponente potest illam cōfirmare, sed debet omnino super nullitate pronunciare.

1 Bald. in l. tale pactum §. fin. q. 12. ff. de pact. Bart. in l. si vt proponis. in fine. C. quom. & quand. Iud. Franc. in c. dilecta n. 25. vers. vltimus de appell. Alex. cōf. 3 sub n. 4. lib. 5. Aym. conf. 270. circa fin. vers. posito Put. decis. 72. lib. 3. Alias grauaret partem & faceret numerum † sententiarū contra ius litigatoris Caputaquen. decis. 266. par. 1. & fuit tentum per Rotam in vna Vercellen. prætensi spolij 5. Maij 1586. coram Cardinale Plato, vbi ad hoc fuit allegata alia decisio facta coram Cæsare de Crafsis in vna Patavina decimarum 9. Iulij 1576. Et prædicta conclusio locum habet

2 etiā si nullitas primæ † sententiæ infuat in secundā confirmatoriam, quia sicut prima nō potest confirmari Alex. conf. 112. nu. 77. lib. 2. Aym. conf. 171. col. pen. vers. secundo, Ita nec ipsa confirmatoria, cū sit etiā ipsa nulla per ea quæ scribit Roman. conf. 738. n. 2. Felin. in c. ea

3 quæ post nu. 2. vers. sed Innocen. præsupponit. de re iud. Rursus eadē cōclusio procedit quāuis sentētia nō sit nulla in totū sed pro † parte quia nec etiā sentētia pro parte nulla reformari, aut cōfirmari potest pro ea parte, quæ est valida nisi cōtineat diuersa capita, vt est communis * opinio Doct. in l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. vbi Bologn. n. 13. & Rota tenuit corā Put. decis. 320. lib. 1. & corā Cardinale Blanchesetto decis. 205. par. 2. diuersi vbi ad l. 1. §. itē si calculi. ff. quādo sent. fin. appel. rescind. quæ ex aduerso allegabatur, fuit responsum, quod illa lex potius faciebat in cōtrarium dū decidit quod ab huiusmodi sententijs non est necesse appellare quia † absque appellatione rescinduntur. Et licet Bald. in l. 2. n. 2. C. de re iudic. aliter teneat, tamē Salic. Ibi reprehendit

4 ipsum optima ratione, quia † in sententia non consideratur materia, sed forma.

5

6

Sententia nulla parte opponente confirmari non potest. Cap. XXII.

S V M M A R I V M.

1 Sententia nulla parte opponente non potest confirmari sed debet omnino super nullitate pronunciari.

Reductio priuilegij seu statuti ad viam iuris communis quando non valeat.

Cap. XXIII.

e

S V M-

- 1 *Reductio priuileij, seu alterius concessionis ad viam iuris non facta derogatione regulæ de iure quaesito non tollendo non valet.*
- 2 *Regulæ de non tollendo ius quaesitum locum habet etiam, vbi tollitur ius quaesitum ex iure speciali, & priuilegio.*
- 3 *Reductio ad viam iuris nõ est fauorabilis quando alteri ius quaesitum tollitur.*
- 4 *Item nec operatur contra priuilegium impetratum ex causa onerosa.*
- 5 *Princeps in dubio non praesumitur velle derogare priuilegio ex causa concesso.*
- 6 *Incorporatio seu radicatio iuris quaesiti ex priuilegio obtento ob causam onerosam equipollet iuri communi.*
- 7 *Reductio Statuti ad viam iuris communis a statuentibus facta non tenet quando in confirmatione adest clausula decreti irritantis.*
- 8 *Statutum a superiore confirmatum potest reuocari a statuentibus etiam non habentibus facultatem statuendi quando fit reditus ad ius commune, nisi sit firmatum cum decreto irritanti, & num 9.*
- 10 *Clausula (non obstante aliqua lege contrarium disponente) tollit etiam ius commune.*
- 11 *Reintegratio ad ius extinctum, et sublatum dari non potest, sed tantum ad ius elisum, & diminutum, quando durat in essentia, licet cesset eius effectus, & nu. 12.*

Iud apud omnes iuris interpretes est receptum, quod reductio priuilegij seu alterius concessionis ad viam iuris communis regulariter non operatur, neque valet non facta & in litteris derogatione regulæ de iure quaesito non tollendo, quia dicta regula locum etiam

- 1 *habet vbi tollitur ius quaesitum & ex iure speciali, & priuilegio Mohed. decis. 82. Sarnen. ad regul. de non tollen. & c. quaest. 15. in fine, & fuit decisum coram Cæsare de Grassis in vna Burgen. iuris sepeliendi quæ habetur inter eius decis. sub num. 197. alias prima de verb. signif. Quando enim tollitur ius alteri*
- 3 *quaesitum reductio ad viam & iuris non est fauorabilis Nenizan. in Sylua nupt. lib. 6. n. 26. Et multo minus operatur quando impetratur*
- 4 *contra & priuilegium quod ex causa onerosa processit, & sic quodammodo in vim contractus a iure permitti cap. si Papa de priuileg. lib. 6. Hoc enim casu regulariter non creditur*
- 5 *Papam, vel alium Principem velle illi & derogare Peregrin. decis. 119. incip. die 14. Februarij lib. 1. Praesertim si ius sit radicatum, & incorporatum, Nam talis radicatio & equipollet ipsi iuri communi Put. decis. 263. lib. 2. & adeo efficax est, vt conuertat lucrum in damnum l. cum te, & ibi Cin. & Bald. C. de donat. ante nupt. Alex. cons. 89. num. 13. lib. 2. Dec. cons. 7. n. 36. vers. quantum Sarnen. ad dictam reg. de iure quaesito. non tollen. q. 1. vers. quia proprie damnum.*

- Simili quoque modo in materia statuti municipalis reductio ad viam iuris, seu reuocatio quæ fit a statuentibus non tenet quando in confirmatione & Statutorum a Principe facta adest clausula decreti irritantis. Nam Statutum confirmatum a Superiore licet possit reuocari a statuentibus etiam non habentibus facultatem & statuendi vbi fit reditus ad ius commune, si tamen in confirmatione habeat clausulam decreti irritantis non poterit reuocari, ac aliter interpretari, quia fauor reditus ad ius commune tunc cessat, vt tradit Brun. in tract. de forma fol. 88. col. 4. in fine, vers. cæterum ad hanc limitationem, & in his terminis Ias. in l. omnium n. 10. iuncto n. 7. vers. limita tamen C. de testamen. Nam n. 10. firmat statuentes non habentes facultatem statuendi posse Statutum alias & a superiore confirmatum reuocare quando fit reditus ad ius commune, cum hoc casu facultas reuocandi per talem reditum ipsis tribuatur, vt ibi per eum; & tamen superius n. 7. vers. limita tamen post alios cõcludit, quod stante clausula decreti irritantis posita in confirmatione Statutorum a Principe facta non possint statuentes reuocare, licet alias haberent facultatem libere statuendi. Idque praesertim obtinet si in confirmatione ultra decretum irritans adfit etiam clausula generalis, Non obstante aliqua lege contrarium disponente siquidem per hanc clausulam ius commune & sublatum & extinctum censetur, vt voluit Petr. de Bella pertica in authen. quas actiones colum. 2. in fine, & ibi Alberic. & Castren. C. de Sacrosan. Eccles. Bald. & Jacob. de Sancto Georgio in l. si vnus §. pactus ne peteret ff. de pact. Et consequenter cessat ratio reductionis ad ius commune, Nam cum in iure extincto, & sublato nullæ sint reliquæ l. i. C. de latin. libert. tollen. impossibilis & est reintegratio seu reuersio ad illud. vt inquit Bald. in d. auth. quas actiones n. 5. in fine. Vbi ita intelligit d. §. pactus ne peteret, Vnde hæc materia colligitur;
- 12 *vt procedat solum in iure eliso, vel diminuto, quod durat in essentia, licet cesset effectus. Hoc enim casu cū in eo sint reliquæ facile fit reditus ad ipsum; Quod etiam voluit Bart. in d. §. pactus ne peteret in fine, & Fulgos. nu. 22. vers. in glos. fin. Castren. in d. authen. quas actiones num 9. vers. Doctores tamen dicunt & Ias. num. 29.*

Dispensatio quando ex decennali possessione praesumatur. Cap. XXIV.

S V M M A R I V M .

- 1 *Dispensatio ex decennali possessione praesumitur, quando allegatur ab eo pro quo dispensatio praesumitur, secus si ab eo negetur, & ab alio contra eum allegetur.*
- 2 *Confirmatio possessionis praesumitur si is, qui semel*

- semel possedit asserat se hodie possidere, secus si neget.*
- 3 *Solemmitas extrinseca præsimitur quando allegatur ab eo, ad cuius favorem præsimitur secus si ab eo negatur.*
- 4 *Regula i. siue possidetis C. de probat. quando semel fuit tale semper præsimitur tale intelligitur si is, ex cuius facto descendit præsumptio, fateatur, secus si neget.*
- 5 *Præsumptio quo ad unum connexum operatur quo ad illud, quando is, ad cuius favorem præsimitur non negat, secus si neget factum proprium ex quo oritur præsumptio quia tunc ratio connexorum nihil operatur, & n. 7. & 8.*
- 6 *Dispensatio in vno ex connexis extenditur ad aliud.*

Recepta magis opinio est, quod ex decenniali possessione tunc præsimitur dispensatio, quando allegatur et ab eo pro quo dispensatio præsimitur, at secus si ab eo negetur, & ab alio contra eum allegetur, sicuti in simili videmus in continuatione possessionis, quæ præsimitur si is, qui semel possedit, asserat et se hodie possidere, nam tunc præsimitur possessio medio tempore continuata, secus si neget, tunc enim præsumptio ista cessat. *glos. in l. siue possidetis in verb. constituti ver. vel distinguitur. & ibi Bart. n. 6. & 7. Bald. n. 1. circa med. ver. reuoco in dubium Ang. n. 4. ver. in glos. 3. Alberic. col. 4. ver. Ofred. aut. Paul. de Castr. n. 9. Corn. col. 2. circa med. ver. hodie C. de probat. Brun. in c. ad sedem n. 25. in med. ver. dic colligendo, & ibi Abb. n. 15. ad medium ver. Dominus Antonius colligendo de restit. spoliat. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsump. 21. n. 6. ver. Primus est, & ver. secundus casus Balb. in l. Celsus par. 4. q. 1. n. 8. post mediū ver. quinto limita ff. de vsucapion. Ripa in c. cum Ecclesia Sutrina n. 27. vbi de comuni in c. Rainucius q. 11. sub n. 2. ver. immo iure communi de testam. Simili quoque modo*

3 *solemnitas extrinseca et præsimitur, quando ab eo allegatur, ad cuius favorem præsimitur, at secus si ab eo negatur secundum Salic. in l. si filius q. 1. ver. sed hoc non obstante C. de per. hæred. dicens, quod iussus patris præsimitur præcessisse, si ipse hoc allegat, secus si negat sequitur Alex. conf. 9. n. 9. ver. potest etiam lib. 3. bene Ruin. conf. 23. num. 20. lib. 5. Gabr. de præsump. conclus. 1. nu. 74. Idque generaliter firmat Bart. in d. l. siue possidetis sub n. 14. dicens quædam esse, quæ mutantur contingenter facto nostro interueniente, & eo casu procedere d. l. siue possidetis, nempe et quod semel fuit tale semper præsimitur tale secundum distinctionem superius factam, si is ex cuius facto descendit præsumptio fateatur, secus si neget. Et prædicta habent locum etiam*

5 *in conexis, quia licet præsumptio et quo ad unum connexum operetur quo ad aliud prout in præscriptione, Felin. in c. auditis n. 17. ver. nec obstat, & n. 2. de præscrip. & c. cum ex iniuncto n.*

- 6 5. & 8. de hæret. Et dispensatio in vno ex connexis extendatur ad aliud *glos. & Butr. in c. quia iniustus de præben. Attamen hoc intelligitur et quando is ad cuius favorem præsimitur non negat, ut dixi, secus si neget factum proprium ex quo oritur præsumptio, quia tunc ratio connexorum nihil operatur, ut patet in materia præscriptionis. Nam si quis negat præscripsisse non potest alius dicere eum præscripsisse, nec*
- 8 *quo ad unum, nec quo ad aliud connexum cum præscriptio oriatur ex facto præscribentis ideo non præsimitur, ut post Abb. conf. 82. sub n. 6. post med. lib. 1. tradit Balb. de præscript. 2. par. 3. part. princip. quæst. 2. n. 8. fol. 73.*

Locatio rei Ecclesiæ facta de nouennio in nouenium numquid valeat; Et an Ecclesiæ quæ cecidit facto proprio a possessione ex contractu nullo competat aliquod remediū restitutionis. C. XXV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Locatio rei Ecclesiæ facta de nouennio in nouenium non valet.*
- 2 *Item dicitur unica locatio facta in fraude quamuis de re Ecclesiæ fiant plures locationes eodem instanti quarum qualibet sit ad quinquenium vel nouenium secus si finita prima locatione alio tempore fiat alia, quia censentur tot locationes quot contractus, & n. 4.*
- 3 *Prohibitum donare usque ad certam quantitatem non potest facere plures donationes successive.*
- 5 *Distio, semper, importat perpetuitatem et continuationem temporis in infinitum quando subiecta materia non repugnat.*
- 6 *Concessio in emphyteusim absque præscriptione temporis præsimitur perpetua non autem temporalis.*
- 7 *Locatio rei Ecclesiæ de nouennio in nouenium facta non valet etiam si dicatur quod tot sint locationes quot uouennia, et quod utile dominium non censeatur translatum.*
- 8 *Item non valet quo ad primos nouem annos contra Bald. cuius opinio reprobatatur præsertim si constet contrahentes non aliter fuisse recepturos locationem quam in perpetuum, & n. 16. & 23.*
- 9 *Emphyteuta locans ad longum tempus irrequisito Domino cadit a iure suo. (ter.)*
- 10 *Dictio (omnino) significat indistincte, et totaliter.*
- 11 *Negatiua cum dictione (aliquid) etiam in qualibet minima parte verificatur.*
- 12 *Electio facta ad tres annos non valet etiam quo ad primum annum stante Statuto quod electio Consiliariorum fiat ad annum, et non ultra cum decreto irritanti.*
- 13 *Locatio rei Ecclesiastica facta ultra tempus a in re permissum est nulla in totum nec susinetur etiam quo ad tempus permissum.*
- 14 *Lex prohibens actum sub pœna nullitatis, et caducitatis inducit fermam, qua non seruata actus omnino corrui.*

- 15 *In indiuiduis utile per inutile vitatur .*
 17 *Locatio rei Ecclesie de nouennio in nouennium in totum vitatur quamuis Ecclesia velit obseruare contractum pro primo nouennio .*
 18 *Alienatio bonorum Ecclesie dicitur nulla si Ecclesia voluerit nisi vnica sit inuestitura indiuidua tam respectu forme quã respectu voluntatis contrahentium, quia tunc Ecclesia non potest illam diuidere, vt valeat pro parte .*
 19 *Locatio rei Ecclesia facta ad nouennium cum pacto renouandi de nouennio in nouennium est temporalis, & valet .*
 20 *Baldi sententia in l. voluntas num. 6. C. de fideicom. & in authen. si quas ruinas C. de Sacrosanct. Eccles. declaratur. & n. 21.*
 22 *Actus (in factis contra legem) si non valet, vt fit, nec etiam valet, vt fieri poterat .*
Ecclesia quæ cecidit factis proprio à possessione ex contractu nullo non seruata solemnitate competit remedium restitutorium ex conditione iuxta authen. qui rem C. de Sacros. Eccles.

Contingit sæpenumero, vt ab Ecclesia locentur bona ad ipsam spectantia vsque ad nouem annos, & ipsis completis ad alios nouem annos, & sic successiue de nouennio in nouennium: Ideo queritur An talis locatio sustineatur? Et non sustineri est ¶ resoluumdum. Siquidem dicitur facta absque aliqua præfinitione tēporis, quo casu habet vim perpetuæ locationis, quæ reprobatur in rebus Ecclesiasticis cap. nulli cum toto tit. de reb. Eccles. non alien. §. neque illud alias §. quod autem dictum cum seq. in auth. eod. tit. & censetur facta in fraudem, vt per Ant. de Butr. in cap. Apostolicæ n. 12. vers. hoc nota de donat.

1 *Vbi inquit, quod quãdo fiunt plures locationes eodem instanti, quarum quælibet est ad quinquennium censetur vnica tantum locatio facta in fraudem, secus quãdo finita prima locatione alio tempore fit alia, quia tunc censentur tot locationes, quot contractus, & opinionem Ant. de Butr. sequitur ibi Imol. n. 12. prope finem Ang. in l. si plures ff. de pact. & Barbat. in d. cap. Apostolicæ n. 9. in vit. not. vers. tu vero adde, & sub num. 13. Vbi qui prohibetur*

2 *vsque ad certam quantitatem ¶ facere donationē non potest facere plures donationes successiue, quia censetur vna, & facta in fraudem; Et quod in materia prohibita censeatur vnica ¶ tantum concessio, & nõ plures quãdo dictum est de quinquennio ad quinquennium, tenet etiam Lap. alleg. 12. vbi refert Card. in Clement. 1. q. pen. de reb. Eccles. non alien. Idem tenet Felin. in c. quæ in Ecclesiarum n. 87. ad finem de constit. Alex. conf. 104. nu. 6. lib. 3. Tiraquel. de retract. comment. in præfat. n. 11. Couar. qui attestatur de *communi var. resol. cap. 16. nu. 4. Pinel. in 1. par. 3. nu. 63. C. de bon. matern. Et fuit de mente Aret. in l. qui dicitur nu. 9. circa med. de verb. oblig. Vbi inquit, quod propter vnitatem sermonis, & temporis dicitur vna concessio, & post alios*

tenet Camerar. in cap. Imperialem, de prohib. feud. alien. per Federic. pag. 18. secundum magnam impressionem col. 2. qui loquitur in materia feudi. Et hæc quidem conclusio præfertim obtinet quando inuestitus promittit aliquid annuatim semper soluere; Nam ¶ dictio illa (semper) de sui natura importat perpetuitatem, & continuationem temporis in infinitum, quauo subiecta materia non repugnat Doctor. in l. 1. solut. matrim. Paris. cont. 81. num. 5. lib. 3. Socin. conf. 11. sub nu. 5. lib. 1. Veluti si in locatione adsit obligatio hinc inde de perpetuo obseruando contractum, vel si inuestitus appelletur emphyteuta qui non potest esse sine translatione utilis dominij, Et ex hac ratione quando conceditur ¶ res in emphyteusim absque aliqua præfinitione temporis quod concessio præsumatur perpetua, nõ temporalis bene tradit Angel. in §. emphyteusim num. 18. in fine, in authen. de non alien. reb. Eccles. sequitur Barbat. in d. cap. 1. num. 1. vers. tu dicas de precar.

Extenditur dicta communis conclusio primum vt procedat etiam si dictum sit expresse quod ¶ tot sint locationes quot nouennia, & pactum fuerit factum, quod non censeatur translatum utile dominium, quia nihilominus omnia censentur facta in fraudem, & dicitur facta alienatio, cum tale pactum non sit contra substantiam contractus, vt in terminis idem Barbat. in rubr. de reb. Eccles. non alien. num. 48. 49. & 50.

Secundo extenditur, vt locum habeat, etiam quo ad primos ¶ nouem annos, nam opinio illa, quod respectu primi nouennij non inducatur alienatio, quæ requirat solemnitatem aliquã, vt per Bald. in authen. si quas ruinas colum. 1. vers. iuxta hæc quæro C. de Sacros. Eccles. quam sequitur Imol. conf. 69. nu. 1. Alex. conf. 38. post n. 5. lib. 2. Tiraq. late qui de communi testatur post Dec. Iaf. & alios ab ipso citatos de vtroque retract. ad fin. tit. n. 146. non videtur vera per tex. in authen. de alien. §. si vero quem ad hoc ponderat Couar. var. resol. lib. 2. cap. 16. sub n. 5. Vbi in pœnam contractus aduersus legem conuenti statuitur accipientem statim cadere ab emphyteusi, cadere intelligo ego etiam ab eo iure, quod licite concedi potuit, & sic pro tempore permisso ad hoc, vt sit congrua loquēdi forma, quia ab ea parte conuentionis, quæ nulla est non recte dicitur, quod cadant contrahentes, & hoc est de mente omnium, qui dicunt quod emphyteuta locans ¶ ad longum tempus irrequisito Domino cadit à iure suo, vt traditur in l. fin. C. de iure emphyt. & in cap. nulli, & in c. ad audientiam de reb. Eccles. non alien. Quod esset falsum si fieri deberet detractio illius temporis, pro quo potuit fieri locatio, vt bene per Ruin. conf. 57. sub num. 12. lib. 1. facit etiam tex. in extrauag. Ambitosæ eod. tir. dum dicitur locationem aliter factã nullius omnino esse roboris, quia per illud ¶ verbum omnino quod

quod significat indistinctæ, & totaliter Ruin. conf. 133. n. 2. lib. 5. Ias. conf. 4. sub num. 3. vers. & ultra ista verba lib. 1. Ostenditur manifeste quod in totum, & sine aliqua diminutione temporis locatio est nulla; Similia ferre verba ponuntur in authen. de non alien. §. emphyteusim, quæ ibi Angel. ponderat; Et est tex. optimus ad hoc in clemen. 1. de reb. Eccles. non alien. (ibi nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur;) Negativa siquidē ꝑ cum dictione (aliquid) etiam in qualibet minima parte verificatur glos. in clement. prima de foro compet. in verb. aut eorum vbi Card. & alij Tiraquel. late in l. si vniquam C. de reuocan. donat. in verbo omnia vel partem aliquam n. 5. & 14.

Et bene ad hoc facit Roman. conf. 66. n. 2. vbi voluit electionem ꝑ factam ad tres annos non valere etiam ad annum dumtaxat stante Statuto quod electio consiliariorū fiat ad annum, & non ultra, & si contra fiat sit nulla; Sic igitur locatio rei Ecclesiæ facta ultra tempus à iure permissum in totum ꝑ est nulla, nec sustinetur quo ad tempus, in quod fieri poterat, quia iura prohibendo actum sub pœna nullitatis, & caducitatis ꝑ inducunt formam qua non seruata actus omnino corrumpitur, nam ratione formæ actus est indiuiduus, & consequenter vtile ꝑ per inutile vitiatur iuxta doctrinam Bald. in l. Græcè §. illud ff. de fideiusor per illum tex. & bene declarat Alciat. in l. 1. §. sed si mihi n. 10. & 11. de verb. oblig.

Idque eo magis procedit quando ex coniecturis apparet de intentione contrahentium, vt quia pro primo nouennio ꝑ non esset ita commoda locatio conductoribus, sicuti pro toto tempore conuento, & sic constet ipsos non fuisse aliter recepturos emphyteusim, quàm in perpetuum, hoc enim casu omnes fatentur concessionem in totum vitiari, nec posse diuidi, vt valeat pro primis nouem annis, vt per Alex. in l. 1. §. sed si mihi. n. 5. vers. ego puto Socin. num. 9 Alciat. num. 16. de verb. oblig. Bart. conf. 159. num. 8. Felin. in cap. cum super nu. 6. de offic. delegat. Lugdunen. in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 61. q. 10. Lap. alleg. 70. Aret. in d. §. sed si mihi. n. 35. in fine.

Et istud obtinet etiam si Ecclesia velit ꝑ obseruare contractum pro primo nouennio, quia licet alienatio bonorum Ecclesiæ dicatur nulla si Ecclesia voluerit, vt per Tiraquel. in tract. le mort Sayfit le vis. par. 7. declarat. 1. num. 7. Put. decis. 310. lib. 1. Secus tamen quando vnica est tantum inuestitura ꝑ & consequenter indiuidua tam respectu formæ, quàm respectu voluntatis contrahentium, quia tunc non potest Ecclesia illam diuidere, vt valeat pro primis nouem annis ex late deductis per Couar. vbi supra, & fuit resolutum per Rotam in vna Placentina decimarum 2. Junij 1586. coram Bubalo.

Sed quamuis locatio rei Ecclesiæ facta de nouennio in nouennium in totum sit nulla, vt

dictum est, attamen hoc limitatur cõmuniter, vt non procedat quando est facta ad ꝑnoueniū cum pacto renouandi de nouenno in nouennium, hoc enim casu valet, quia est temporalis & ex pacto inducitur tantum obligatio personalis ad renouandum, nõ autem quæritur ius in re, vt bene declarat Bero. cõf. 116. n. 7. & 8. lib. 1 & clarius distinguit Rimin. Sen. conf. 16. n. 8. iuxta consil. Angel. 184. ad fin.

Ex quo bene tollitur dictum Bald. in l. voluntas n. 6. C. de fideicom. vbi quod tot sunt contractus quot sunt tempora distincta, quia ultra quod est contra cõmunē, vt ex supradictis apparet, & in specie reprobat a Pinel. in d. l. 1. par. 3. nu. 63. & contra illum consuluit Aret. & Alex. viden. conf. 63. lib. 2. Est etiam aduertendum, quod Bald. loquitur ꝑ in casu quando esset facta locatio ad trienniū cum pacto renouandi finito triennio, quo casu non est mirum si tot sunt locationes quot sũt triēnia, & quod locatio sit temporalis ex quo finito triennio locator non habet aliquod ius in re, sed tantummodo obligationem personalem ad renouandum, vt per Angel. in loco supra citato.

Et eodem modo respondetur ad eundem Bald. in d. authen. si quas ruinas C. de Sacros. Eccles. Quia ꝑ eius opinio non procedit, quando ex coniecturis apparet, quod contractus pro minori tempore celebratus non fuisset, vt post alios declarat Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 16. n. 5. vers. sed præmissa, Præterea posset habere locū quod in concessione fuisset adiectum pactū de renouando post lapsum nouem annorum, nam in illa specie tot essent contractus, quot tempora distributa, vt supra dictum fuit, & cõsequenter remaneret ipsa locatio valida quo ad primos nouem annos reiecto pacto à iure reprobato, & in fraudē legis addito, vt probat tex. in quo se fundat Bald. in authen. de non alien. §. quod autem dictum. vers. neque illud. & firmat. Cin. in l. 7. C. de iure emphyt. Alber. in l. pluribus §. 1. in fine de verbor. obligat. Card. in d. clem. 1. §. fin. q. vlt. de reb. Eccles. non alien. Lugdun. vbi supra q.

8. Couar. qui de cõmuni * testatur post Alex. in d. c. 16. n. 4. in fin. Secus vbi non adest obligatio de renouando in fine primi nouennij, quia tunc dicitur vnica concessio facta in perpetuum, quæ differt qualitate ab ea, quæ fieri poterat, quia illa, quæ fieri poterat non erat alienatio, sed ista est alienatio, quæ non potest fieri nisi adhibitis legitimis solemnitatibus, & consequenter in totum vitiatur, quia

in factis contra ꝑ legem si actus non valet, vt fit, nec etiam valet, vt fieri poterat, c. dudum

de reb. Eccles. non alien. Bart. * communiter receptus in l. 1. §. si quis ita. de verb. oblig. Felin. in c. cum super vers. quid autem n. 11. de

offic. deleg. Et hanc ꝑ opinionem contra Bald. credo esse veriorē per prædicta quam etiã ma

gis * cõmunem appellat Alex. conf. 143. n. 4. lib. 7. & fuit opinio originalis Bart. in authen. qui rē ad fin. C. de Sacros. Eccles. & licet Bart. ibi

VARIARVM RESOLUTIONVM

non firmet, firmat tamen in conf. 159. sub n. 8. & Iaf. in d. authen. qui rem nu. 23. qui allegat Bald. in multis locis tenere contrarium eius quod dicit in d. authen. si quas ruinas, Idem Iaf. in l. 2. C. de iure emphyt. n. 170. Lap. alleg. 80. col. 2. vers. pro altera parte Socin. in d. l. 1. §. sed si mihi n. 11. Alex. n. 5. Alciat. n. 11. de verb. oblig. Ruin. conf. 57. nu. 13. & conf. 86. n. 8. lib. 1. Calcan. conf. 125. n. 22. Idem Alex. conf. 17. n. 10. lib. 4. Goffred. conf. 3. n. 33. cum seq. Ang. in §. emphytheusim per illum tex. in ver. nihil pœnitus, in authen. de non alien. Afflic. decis. 170. Couar. qui dicit esse veriorrem in loco supracitato sub n. 5. vers. tandem, & in hanc partem distinguendo videtur inclinare Imol. in d. l. quod dicitur in fin. de verb. obligat. & tenet Lugdun. in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 1. q. 10.

Sed non inconuenit, vt hoc loco explicemus An Ecclesiæ, quæ cecidit factio proprio à possessione ex contractu nullo non seruata solemnitate competat aliquod remedium restitutorium ad possessionem rei alienatæ? Et cum præsupposito quod constet de primo extremo dicendum est quod Ecclesiæ competit remedium restitutorium ex conditione sine causa, vel triticaria iuxta l. 1. in fine, & l. 2. de cond. tritic. & l. indebiti §. nummi de cond. indebit. Vbi Bart. n. 2. dicit quod competit conditio indebiti, Iaf. in l. 1. §. si vir. vxore num. 28. de acquir. posses. vel ex conditione iuxta authen. qui rem C. de Sacros. Eccl. de quibus remedijs in his terminis Bart. in l. si alienam n. 3. & 4. ff. solut. matr. & ibi Paul. de Casir. n. 3. Alex. conf. 1. n. 24. lib. 4. Iaf. in §. sic itaque nu. 38. Instit. de act. Aym. conf. 299. n. 2. Natta conf. 288. n. 3. Et ista remedia competunt Ecclesiæ ad recuperandam possessionem licet factio proprio ab ea ceciderit, vt alias resoluit Rota in vna Aſculana prædiorū corā Robusterio, Nec enim potest contra Ecclesiam referri quæstio dominij, vt per Bart. & alios supra allegatos.

Procurator ad lites, an & quando per comparitionem constituentis reuocatus præsumatur. Cap. XXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ad lites reuocatus censetur per comparitionem constituentis sine clausula citra reuocationem.
- 2 Fallit si constitutus non fecerit actum iudiciale.
- 3 Item fallit si constitutus postea compareat in iudicio cum dicta clausula seu protestatione.
- 4 Procurator non censetur reuocatus ex eo quod per aliquot annos nihil gesserit, nisi de expressa reuocatione mandati appareat contra Castren. cuius opinio reprobat.

Sed illud quoque obseruandum est, quod in praxi frequenter contingit, quod per

1 comparitionem constituentis procurator & ad lites tunc demum reuocatus censetur, quando constituens ipse actum aliquem iudicalem fecerit sine clausula citra reuocationem procuratoris sui. per tex. in cap. si quem, vers. secus si simpliciter, de procurat. lib. 6. Castad. decis. 2. de appellat. Si vero actus non fuerit iudicialis, per illum non censetur procurator reuocatus etiam non facta dicta protestatione; Guidob. decis. 130. vbi Rota noluit annullare processum factum per procuratorem, licet Dominus coram Actuario Iudicis simpliciter induxisset vnum testem ad iurandum non facta dicta protestatione citra reuocationem, &c. mota hac ratione, quia actus ille non poterat proprie dici iudicialis, nec erat verisimile ex eo actu voluisse Dominum procuratorem suum reuocare.

Sed aduertendum, quod reuocatio hæc, que fit per comparitionem principalis absque clausula citra, &c. dicitur præsumptiua, ideo facile alia præsumptione tollitur, Bald. in l. antelitem n. 2. circa fin. ff. de procurat. Præsumptio autem contraria oritur ex sequentibus comparitionibus eiusdem principalis cum clausula citra, &c. Bald. in l. mutari ff. de procurat. 3 Quod procedit quamuis per aliquot & annos procurator nihil gessisset, quia doctrina Castren. in conf. 12. n. 7. lib. 1. quod procurator censetur reuocatus ex eo, quod per aliquot annos nihil gessit, non est vera, quia mandatum, nisi sit mandantis mutata, vel extincta voluntas, non extinguitur. l. si vero non remunerandi, §. si mandauero ff. mandati l. mandatum C. eod. tit. Et contrarium defendit ipse Castreni in l. Sancimus n. 2. vbi Iaf. num. 4. C. de test. Et in specie doctrina Castren. fuit reprobata per Rotam in vna Anconitana de Rinaldinis 15. Ianuarij 1588. coram Orano.

Donatio inter patrem, & filium an iuramento confirmetur, & nunquid iuramentum vnicum plures defectus supplere possit. Cap. XXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum confirmat donationem inter patrem & filium, etiam absente filio factam, & nulla interueniente stipulatione notarij, aut ratificatione ipsius filij in vita patris, et n. 10. et 11.
- 2 Donatio ob benemerita non valet, nisi merita probentur.
- 3 Merita non probantur per solam assertionem donantis, etiam iuratum, nisi concurrant adminicula, & n. 4.
- 4 Iuramentum promissorium semper est seruandum si seruari potest absque dispendio salutis aeternæ.
- 5 Donatio remuneratoria etiam inter patrem, & filium sustinetur propter iuramentum promissorium,

forti, quamuis merita aliter non iustificetur.

- 7 Remuneratoria dicitur, quæ expresse legitur facta ex causa meritorum, & in eorum compensationem, quamuis in Instrumento adsit clausula libere, et pure, &c. & n. 8.
- 9 Clausula libere, & pure, &c. adiecta in Instrumento donationis non alterat naturam ipsius in causam expressam factæ, sed potius intelligitur apposta per errorem, & ex stylo notarij.
- 12 Iuramentum confirmat donationem inter patrem, et filium, quamuis deficiat insinuation, nisi Statutum annullat ipsum iuramentum tanquam dolose extortum, & n. 13.
- 14 Decis. Gomes prima, & 100. declaratur procedere respectu aliarum solemnitatum, non ubi datur de nullitate donationis propter defectum insinuationis.
- 15 Iuramentum vnicum in donatione adiectum, quando omnes defectus supplere possit.

* **D** Octores magis * communiter tenent. quod iuramentum confirmat donationem inter patrem †, & filium, vt per Ias. in l. frater à fratre num. 40. limit. 7. ff. de collat. Alex. conf. 2. nu. 2. lib. 3. late Clar. in §. donatio q. 8. Gabr. conclus. 4. de donat. Et ita ex multis fuit tentum per Rotam in vna Rauennaten. donationis 27. Iunij 1597. coram Perria, & per prius in eadem causa 29. Aprilis 1596. coram Cardinale Seraphino, quæ decisiones deinde fuerunt cõfirmatæ die 20. Maij, & die 22. Iunij 1598. coram Horatio Cardinale Lancelotto.

Extenditur primum hæc conclusio, vt procedat etiam si donatio sit remuneratoria, & de meritis non constet; Quia licet regulariter donatio † ob benemerita non valeat, nisi benemerita probentur, adeo quod nec sufficiat assertio etiam iurata † donatis, vt late per Clar. in d. §. donatio quaest. 3. & 8. Tiraquel. in l. si vnquam in verbo donatione largitus num. 91. cum alijs quos allegat Hipolit. Riminald. Inffit. de donat. in princip. n. 26. cum seq. vsque ad nu. 270. Nisi cum assertione † concurrant adminicula, vt post Salicet. & alios tradit Tiraquel. vbi supra n. 100. Nihilominus hoc videtur procedere in iuramento assertorio, secus vero in iuramento promissorio, quod semper est † seruandum si seruari potest absque dispendio salutis æternæ, c. debitores c. veniens cap. quinta uallis de iureiur. Vigore enim huius iuramenti sustinetur donatio † remuneratoria, etiã quod merita aliter non iustificentur, cum hoc casu donatio nõ recipiat robur à meritis, sed ab ipso iuramento, vt bene declarat Ripa in d. l. si vnquam q. 15. & respons. 1. de donat. caus. mort. n. 9. Corn. conf. 104. nu. 13. lib. 2. Grat. conf. 63. n. 24. lib. 2.

In proposito autem remuneratoria donatio illa dicitur, in qua non tantum adest generalis meritorum assertio, quæ censetur apposta ad colorandam donationem, iuxta conf. Oldr.

7 5: sed expresse legitur facta ex causa † merito-

rum, & in eorum compensationem, vt tradit Dec. in d. l. si donatione nu. 24. C. de collat. late Decius conf. 20. n. 21. qui inquit non referre quod † in Instrumento donationis adsit clausula libere, pure, &c. cum dicta clausula non alteret † naturam donationis in causam expressam factæ, sed potius intelligatur apposta per errorem, seu ex stylo notarij, & ita tenuit Rota in d. Rauennaten. donationis 29. Aprilis 1596. coram Cardinale Seraphino.

Secundo dicta conclusio extenditur, vt procedat etiam si donatio † absenti filio facta fuerit, & nulla interuenerit stipulatio, quia per iuramentum acquiritur ius absenti, etiam absque stipulatione notarij, Butr. in cap. cum contingat de iureiuran. Gabr. conclus. 1. de verb. signif. n. 69. & Rota tenuit coram eodẽ Cardinale Seraphino in vna Vrbeuetana hæreditatis 15. Iunij 1580. & sufficit sola scientia, & patientia, vt per Couar. in rubr. de testam. par. 3. nu. 13. & fuit tentum coram Roberio in vna Romana fideiussionis 28. Ianuarij 1587. tametsi ratificatio † non fuerit sequuta in vita patris, quia si bona non fuerunt in alium translata titulo singulari, hæres tenetur habere ratum factum defuncti, vt fuit dictum in eadem Vrbeuetana hæreditatis.

Tertio extenditur, vt locum habeat quamuis deficiat † insinuation, vt Rota censuit in vna Beneuentana donationis 21. Octobris 1583. coram Gypso, & tradit Gabr. d. conclus. 1. de donat. n. 66. qui ceteros allegat. Quod intellige verum, nisi Statutum † ultra dispositionem iuris communis requirens insinuationem, vterius velit tale iuramentum in actu donationis appositum etiam geminate censi dolose extortum, & nullius roboris esse, vt in terminis constitutionis Marchiæ tenuit Rota in vna Tolentina donationis 17. Maij 1599. coram Cardinale Arigonio, Vbi agebatur de donatione facta à matre filio, & fuit dictum † decis. Gomes. 1. & 100. quam refert Ant. Aug. in repert. tit. de donat. vers. Statutum Vrbs, intelligi respectu aliarum solemnitatum, nõ ubi datur de nullitate donationis propter defectum insinuationis.

Sed difficultas hic oritur non contemnenda, An isto casu iuramentum vnicum possit tot defectus supplere, & tot effectus diuersos parere, veluti confirmationem donationis, probationem meritorum, stipulationem, & insinuationem iuxta not. per Bart. & alios in authent. sacramenta puberum C. si aduers. vendit.

* Et verior, & receptor* opinio est illa, vt attendenda sit forma iuramenti, Si enim non est restricta, sed ampla, & prægnas apta comprehendere omnes defectus cum præcedenti promissione habendi rata omnia, & singula in Instrumento contenta, iurando omnia, & singula attendere, & non contrafacere sub pœna periurij, cessat difficultas, & iuramentum † censetur supplere omnes defectus, sic tenuit Rota in dicta Rauennaten. donationis coram Cardinale

dinale Seraphino per Dec. conf. 238. num. 3. & conf. 414. in fine Corn. conf. 17. lib. 4. Aym. conf. 7. n. 4. & 114. n. 9. late Riminald. instit. quib. mod. alien. lic. n. 250. & latissime Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 83. nu. 49. vers. aliquando, & tertio. Et hanc sententiã cõmunem esse apparet ex traditis per Bart. in d. authen. sacramenta puberum n. 14. & ibi Casfren. n. 10. Iaf. n. 46. C. si aduers. vendit. Dec. conf. 349. n. 6. & 403. n. 22. vers. quarto respon datur Ruin. conf. 212. n. 6. lib. 1. Bero. conf. 22. nu. 50. lib. 1. Curt. Iun. conf. 269. nu. 12. lib. 3. Socin. Iun. conf. 48. n. 19. lib. 1. vbi de communi, & conf. 144. n. 34. eod. lib. Neuzan. conf. 8. n. 25. Hieron. Gabr. conf. 127. n. 34. lib. 1.

Vtrum Princeps possit concedere feudatario in præiudicium Primogeniti, vt ipse diuidat bona feudalia inter filios.
Cap. XXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Princeps potest concedere feudatario in præiudicium primogeniti, vt ipse diuidat bona feudalia inter filios.
- 2 Andr. de Ifern. in c. 1. §. & olim de succes. feud. declaratur.

DVbitatio est non leuis; An Princeps possit concedere feudatario in præiudiciũ primogeniti, vt ipse diuidat bona feudalia inter filios? In qua quæstione Lucas de penna in l. Diuæ memoriæ, col. fin. C. de decurion. lib. 10. tenet quod ÷ sic. Et ita per multa fuit obtentum, & pronunciatum in sacro Consilio Neapolis die 10. Iunii 1519. in causa Baronis Bonatorum contra Dominam Oristellam eius neptem filiam primogeniti, cui Barono à Patre cum regio assensu fuerant Casalia donata; Et decis. Andr. in c. 1. §. & olim col. 2. vers. si ergo viuens, de succes. feud. fuit interpretata ÷, quando concessio erat facta, sibi, & liberis, & sic quando erat ex pacto, & prouidentia, & viuebatur iure francorum, vt declarat, & sentit ipse Andr. in const. comitibus. circa fin. & recte intuenti hoc vult Andr. in d. §. & olim. Commissarius in dicta causa, Baronis Bonatorum fuit Episcopus Bisignani, Magister Actorum Ramanus, & pro eo Antonellus Falconus Secretarius sacri Consilii.

Statutum Vrbs requirens subscriptionem amborum notariorum, quando sunt simul, vel simpliciter rogati nunquid annuller instrumenta facta sine dicta solemnitate. Cap. XXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Actus factus contra Statutum valet, quando Ssa

tutum non loquitur prohibitiue, nec procedit ulterius annullando, & n. 2.

- 3 Item valet, licet Statutum loquatur prohibitiue, si fiat à notario habente auctoritatẽ à Principe, & non à Statuto.
- 4 Item valet, quando Statutum non imponit pœnã actui, sed notarijs si non faciant, & nullitas actus alias resultaret in damnum partium.
- 5 Est nullus ipso iure etiam quod Statutum ultra non procedat annullando, quando in ipso actu requiritur aliquid, & non seruat.
- 6 Statutum conditum ad obuiandum falsitatibus dicitur habere perpetuã causam prohibitionis.
- 7 Omissio solemnitatis reddit actũ ipso iure nullum etiam si Statutum non habeat clausulam annullatiuam, dummodo cõtineat causam perpetuam prohibitionis.
- 8 Statutum dicitur prohibitiuum non solum si apponatur verbũ negatiuum, sed etiam si in contractu mandetur aliqua solemnitas obseruari.
- 9 An statutum annuller actum, vel ne ex contenturis probatur, qua colliguntur ex mente, & intentione statuentium.
- 10 Verbum (debet) importat necessitatem.
- 11 Dictio (omnino) habet vim decreti irritantis.
- 12 Actus est nullus, etiam si solemnitas leuis omitatur, quando Statutum dicit, quod actus aliter factus non valeat.
- 13 Instrumentum requirens subscriptionem duorum notariorum est nullum de iure communi si manus vnus deficiat.
- 14 Statutum semper recipit interpretationem passiuam à iure communi.
- 15 Notarij duo si non simul, sed simpliciter ad aliud Instrumentum celebrandum requirantur, sufficit de iure communi, quod vnus ex eis reatigat instrumentum in publicam formam.
- 16 Fallit de iure municipali, quando Statutum equiparat istos duos casus, videlicet quod notarij sint rogati insimul, & quod simpliciter.
- 17 Notarij, quando creantur recipiunt facultatem limitatam, vt seruent non solum solemnitates iuris communis, sed etiam Statutorum loci, sibi debent conficere instrumenta.
- 18 Statutum imponens pœnam specialem contrafacientibus, nõ censetur annullare ipsum actum.
- 19 Declara, vbi in eadem oratione imponitur pœna, secus si in diuersa, quia tunc actus est nullus, & nihilominus pœna etiam incurritur, nisi sit incõpatibilis cũ validitate actus, & n. 20.

STatutum Vrbs ad tollendam falsitatem, & erroris materiam disponit, quod si duo notarij de eodem instrumento, vel testamento insimul, vel simpliciter rogati fuerint, quilibet notulæ alterius incontinenti, & antequam recedat ex loco se debeat subscribere, & quod in protocollis, & instrumentorum publicatione idem omnino obseruare debeant, subiungens post alia nonnulla, quod notarius, qui prædicta non fecerit ipso iure pœnam auctororum decem incurrat, & damnum partibus emendet, quod propterea incurrisent; Quæritur

ritur An huiusmodi statutum annullat instrumenta publicata non seruata dicta forma?

Etenim, quod non annullat ex eo videtur probari, quia statutum hoc non loquitur prohibitive, nec procedit ulterius annullando;

1 Ideo actus factus non seruata illa forma ꝑ valet, & fidem facit l. 2. cum seq. & ibi Bald. & Salic. C. de sent. ex bren. recitan. Bart. in l. 1. in prima oppositione de liber. & posthum. & ibi Bald. circa fin. Paul. de Casir. Imol. Cum. Socip. n. 11. vbi de communi Aret. n. 2. Iaf. nu. 8. qui testatur etiam de communi, & licet Alex. ibi videatur de hoc dubitare, tamen in l. ait Prator ꝑ. etiam in his nu. 4. ff. de æden. dicit istam esse * communem opinionem.

2 Et tanto magis quia sumus in notarijs, qui non recipiunt auctoritatem ab ipso statuto, quo casu, vbi statutum expresse non ꝑ annullat actus factos sine illa solemnitate valet, glo. in c. inter cætera in verbo irritum de præben. & in c. dilectus filius il. 2. in verbo conferendam, & ibi Abb. eod. tit. Gemin. in c. fin. de supplen. neglig. Prælat. Brun. de solemn. fol. 57. col. 1. circa fin. vers. sexto prædicta regula Cassad. super regul. decis. 11. nu. 9. vers. sicut non sequitur.

3 Imo cum notarij habeant auctoritatem à Principe, & non à statuto etiam quod statutum loqueretur ꝑ prohibitive, actus factus valeret non seruata forma, glo. in Clem. 1. in verbo nullatenus de sequestr. posses. & fruct. Vbi Anchar. circa fin. n. 4. vers. secundo Card. q. 6. Vitalin. nu. 48. Imol. nu. 4. vers. secundo casu glo. in Clem. 1. & ibi Card. n. 26. de decim. Couar. in c. Alma mater par. 1. ꝑ. 11. n. 7. vers. sed commanem, de sent. excommunicat. Felin. in c. super his n. 13. vers. sed Domini de Rota, de fid. instrum. quam opinionem sequuta fuit Rota, vt per Ægid. decis. 69. circa fin. Cassad. de præben. decis. 2. nu. 3. Idem tenet glo. in Clem. 1. in verb. inhiben. de iurepatron. com. qua transeunt ibi * communiter Doctores.

4 Præterea pro hac parte facit quia statutum non imponit pœnam actui, sed notarijs si non faciant quo casu * cõmunis est opinio quod si nullitas est ꝑ in damnum partium non inducatur, ne scilicet negligentia, vel culpa notariorum noceat partibus quæ non peccarunt, Barr. in l. prator ait in fin. princip. ff. de oper. nou. nunc. & ibi Roman. Alex. & Iaf. qui alios allegant. idem dicit Bald. in l. non dubium nu. 28. circa finem. C. de legib. glo. in c. decet in verb. processus de immunit. Eccles. lib. 6. Abb. in c. 2. n. 5. vbi Felin. n. 1. vers. sed inter alias, & Dec. n. 20. de testib. Brun. de forma fol. 34. col. 4. circa fin. vers. & saluis præmissis Alex. conf. 24. n. 1. lib. 6. Castren. conf. 145. n. 3. vers. sed in casu nostro lib. 1. Aret. conf. 20. col. 2. vers. & licet statutum Imol. in c. cum contingat n. 82. de iureiuran.

Sed istis non obstantibus contrarium est resoluendum, cum plura concurrant ex quibus constat dictum Statutum annullare instrumen-

ta publicata non seruata dicta forma. Et primo concurrat quod statutum requirit subscriptionem in ipso actu, ibi antequam à loco recedant quo casu, quando aliquid requiritur in ꝑ ipso actu, tunc si illud non seruatur actus est nullus ipso iure etiam quod statutum ultra non procedat annullando Bart. in l. vniuersa, & ibi Iaf. de * communi n. 8. dicēs, quod totus mundus hanc opinionem sequitur. C. de precib. Imper. offer. Roman. conf. 203. num. 2. Abb. in c. 2. sub n. 5. vers. scire enim debes, & ibi Felin. col. 2. vers. tertio notabis de testib. Nec dicatur quod non requirit in ipso actu rogatus quia sufficit quod requirat incontinenti, & antequam à loco contractus discedant l. hac consultissima cum ibi not. C. de testam.

6 Secundo concurrat, quod statutum ꝑ habet perpetuam causam prohibitionis, quia est cõditum ad obuiandum falsitatibus, & vt erroris occasio tollatur Alex. conf. 141. n. 10. lib. 2. Socin. conf. 2. n. 2. lib. 3. Igitur omisso solemnitate reddit ꝑ actum ipso iure nullum etiam si Statutum non habeat clausulam annullatiuam, glo. * cõmuniter approbata in Clem. 1. in verb. inhibentes de iurepatron. vbi Doct. Alex. in l. 1. n. 8. de lib. & posthum. Felin. post Abb. & alios in c. ex parte col. 5. n. 6. vers. quartus casus est de confit. Put. decis. 338. n. 6. lib. 1. Et quamuis statutum non procedat per modum prohibitionis, tamen idē est virtualiter quia statutum dicit (debeat se subscribere,) vt post Bart. in l. cum lex de fideiussor. tradit Felin. in d. c. 2. n. 1. in fi. de testib. vbi inquit, quod 8 statutum ꝑ dicitur prohibitium non solum si apponatur verbum negatiuum; sed etiam si in contractu mandetur aliqua solemnitas obseruari, quia videtur prohibitus actus illa solemnitate non seruata.

Tertio etiam concurrat, quia in hac materia, an statutum annullat actum ꝑ proceditur per coniecturas, quæ colliguntur ex mente, & intentione statuentium, vt per Alex. conf. 87. n. 3. lib. 3. Dec. in d. c. 2. n. 11. in fine de testib. Hic autem apertissima colligitur coniectura ex qualitate pœnæ impositæ Notario si contrafecerit quod scilicet resarciat damnum parti, quod propter nõ subscriptionem incurrisset, quæ pœna necessario includit nullitatem instrumenti, quia alias nullum subesset damnum parti si instrumentum esset validum, & fidem faceret: Vnde cum pœna emendationis damni non sit compatibilis cum validitate actus, dicendum est, quod statuentes intellexerint annullare instrumentum ex omissione subscriptionis iuxta theoreticam Bart. in l. prator in princ. sub n. 3. vers. & ideo dic, de oper. noui. nunc. quam Doctores * cõmuniter sequuntur, vt per Alex. ibi n. 3. Præsertim stante verbo (debeat) quod importat ꝑ necessitatem Signorol. conf. 87. n. 4. Brun. de forma in rubr. quando aliquid cens. tradit. pro forma col. 10. vers. verba necessitatiua fol. 34. Et verbo

- 11 verbo (omnino) quod ꝑ habet vim decreti irritantis Bald. & alij relati per Lambert. de iurepatron. lib. 2. par. 1. quæst. 7. art. 30. nu. 19. Ruin. in rubr. de oper. nou. nunciat. n. 10. Paris. n. 54. & 55. Pedemont. decif. 165. nu. 14. Et sic perinde est ac si expresse dictum fuisset, quod instrumentum aliter non valeat, quo casu ꝑ si solemnitas etiam lenis omittatur actus est nullus Bald. Angel. & alij in d. l. 1. de lib. & posthu. & in l. hac consultissima C. qui testam. fac. possess.

- Quarto, & vltimo adducitur, quia in casibus, in quibus requiritur subscriptio duorum notariorum ꝑ si deficiat manus vnius instrumentum est nullum de iure communi Bald. in l. infirmandi sub n. 12. vers. aut est assumptus cum collega C. de testib. Bart. conf. 114. prope finem, & ibi additio in verb. diuersa. par. 2. Dec. post. Io. Andr. & alios in cap. quoniam contra de probat. n. 201. Guid. Pap. decif. 122. nu. 3. Boer. decif. 21. Chiffan. decif. 104. Ergo cum Statutu loquatur in eodem casu eo ipso, quod deficit subscriptio vnius intrat eadem nullitas inducta à iure communi Boer. quæst. 24. sub n. 3. vers. cum ergo forma, Vbi dicit, quod tunc non est necesse, vt statutum habeat clausulam annullatiuam, nec verba prohibitiua ex quo per prius id fuerat inductum à iure communi à quo Statuta semper ꝑ recipiunt interpretationem passiuam l. 1. §. lex falcidia, & ibi Bart. Alex. & alij ff. ad leg. falcidiam.

- Nec dicatur quod ius commune loquitur quando requiruntur duo notarij simul, secus si simpliciter, quia tunc ꝑ sufficit de iure communi quod vnus ex eis redigat instrumentum in publicam formam, vt per Put. decif. 6. lib. 1. cum alijs per Menoch. de arbitr. iud. cas. 187. num. 7. Quia respondetur quod Statutum de quo agitur æquiparat istos duos casus ꝑ videlicet, quod sint rogati simul, & quod simpliciter, vt ibi, (simul, vel simpliciter.) Et ideo sicut in primo casu inducitur nullitas ex interpretatione passiuâ iuris communis, ita etiam in secundo.

Et ex hoc tollitur primum fundamentum, quod Statutum non procedat vterius annullando; quia immo annullat ex interpretatione passiuâ iuris communis.

- Non obstat quod finis in Notarijs, qui nõ recipiunt auctoritatem ab ipso Statuto, Quia immo Notarij quando creantur recipiunt ꝑ facultatem limitatam, vt feruent non solum solemnitates iuris communis, sed etiam Statutum loci, vbi debent conficere instrumenta, §. si quacumque in authen. vt præpon. nom. Imper. ibi apud Orientis habitatores Bart. in l. cunctos populos nu. 13. & 14. C. de sum. Trinit. Dyn. conf. 31. circa med. Gabr. tit. de fid. instrum. conclus. 1. n. 6. Vnde cum Notarius à principio recipiat facultatem limitatâ, vt feruet Statuta, vti que si non feruat eo modo quo Statuta dicunt actus est nullus Brun. in tract. de forma sub rubr. quando aliqu. cens. trad.

pro forma fol. 33. verb. item secundo limitatur Felin. in cap. cum dilecta sub nu. 12. in 4. limit. de rescript.

- Non etiam obstat, quod Statutum imponat pœnam specialem notarijs quo casu ꝑ cessat illa generalis nullitatis actus l. sanctio legum de pœ. Doct. in d. cap. 2. de testib. Quia istud procederet vbi in eadem oratione ꝑ impone-retur pœna, quia tunc nõ videretur facta prohibitio simpliciter, sed respectu pœnæ, vt bene declarat Dec. in d. cap. n. 11. Secus si Statutum imponat pœnâ in diuersa oratione, quia tunc actus est nullus, & nihilominus pœna, etiam incurritur Card. in cap. fin. quæst. 15. de postul. Prælat.
- 20 Secundo dico quod pœna hic est ꝑ incompatibilis cum validitate actus, quia vult quod reficiatur damnum parti, quod non esset damnum si instrumentum esset validum ergo illius adiectio potius annullat per supradicta: Et cū appareat de mente statuentium pœna non impedit actus annulationem Brun. in d. tract. de forma vbi supra fol. 33. col. 3. circa medium vers. quâdo lex prohibens vterius procedit, Port. conf. 16. num. 70. Fab. decif. 2. post medium.

Naturales, & spurij quando ad dignitates & ad fœuda admittantur. Cap. XXX.

S V M M A R I V M.

- 1 Naturales, & spurij non sunt capaces dignitatum neque de iure Ciuili, neque de iure Canonico, nisi in defectum legitimorum, et dummodo sint dispensati, & non alias & n. 2. & 3.
- 4 Non admittuntur ad feudum quamuis sint legitimi nisi expresse fuerit facta legitimatio ad ipsum feudum, & ab habente potestatem, videlicet à Papa in bonis suis, & Ecclesie, nõ autem ab Imperatore, & Principe Seculari, & n. 5.
- 6 Admissio naturalium quandoque facta per Papam ad dignitatem non facit statum, vel obseruantiam, ita vt naturales possint dici habilitati sine præuia dispensatione.
- 7 Papa non cogitur dispensare, & gratiam facere.
- 8 Prouisiones Apostolica non faciunt aliquem statum.
- 9 Legitimatio cum sit de iure ciuili potest per eundem Principem, qui concessit tolli, & reuocari præsertim quando id fit per viam legis vniuersalis.
- 10 Princeps potest priuilegium à se concessum quauis docunque præsertim per viam legis reuocare, & multo magis modificare, seu limitare.

In iure communi est absolutum, quod naturales, & spurij sunt capaces dignitatum, in defectum legitimorum quando interuenit dispensatio ꝑ, vel virtute Statuti habilitantis spurios in defectum legitimorum, vel virtute, priuilegij.

priuilegij Principis, & ita loquuntur Dec. conf. 271. n. 12. Abb. conf. 764. n. 27. Alex. conf. 80. lib. 2. Landen. in tract. de offic. dom. q. 170. Secus si non præcessit legitima dispensatio quæ a tunc naturales, & spurij sunt prorsus incapaces dignitatum tam de iure civili l. honor §. si de honoribus ff. de muner. & honor. Bald. in l. generaliter §. cum autem C. de instit. & substit. Dec. conf. 602. col. fin. Afflict. super constit. Sicilia incipien. prosequentes in 8. not. cum multis alijs citatis per Tiraquel. de nobilit. cap. 15. n. 14. vbi de communi testatur, Paleot. de noth. & spurijs cap. 56. nu. 8. Gig. de pension. q. 16. nu. 4. Quam etiam de iure Canonico cap. fin vbi not. de fil. presbyt. & in cap. 3. eod. tit. & in cap. innotuit de elect. Fe lin. in cap. veniens. col. 1. de accusat. Marfil. singul. 193. Paleot. d. tract. cap. 57. Corbul. de emphyt. tit. de caus. priuat. ob lin. finit. n. 54. Quod præsertim procedit in feudo in quo, nec legitimi admittuntur nisi duo necessaria, interueniant; Primum quod expresse fuerit facta legitimatio ad ipsum feudum, glos. in c. 1. §. naturalis in verbo legitimi. si de feud. fuerit controuers. in Dom. & Agnat. Bald. in l. eam quam n. 42. & 43. C. de fideicom. Anchar. conf. 308. col. 2. vers. tertio Paris. conf. 1. n. 76. lib. 2. Ruin. conf. 36. nu. 18. lib. 1. Curt. Iun. conf. 136. n. 1. Boer. decis. 123. nu. 6. Marin. Frec. lib. 2. de subinfud. Baron. differ. 15. n. 1. Tiraquel. de nobilit. cap. 23. nu. 18. Rota per Cardinalem Seraphinum decis. 42. lib. 1. Alterum quod etiam legitimatio fit facta ab habente potestatem, videlicet à Papa in bonis suis, & Ecclesiæ, non autem ab Imperatore, & Principe seculari cap. per venerabilem qui fil. sint legit. vbi late Abb. nu. 24. cum seq. Anchar. conf. 230. Bald. in l. 1. n. 1. C. de iur. aureorū annul. & conf. 356. n. 1. lib. 2. Glos. Hispan. in regul. Cancel. 48. Rota in nouis decis. 1. qui fil. sint legit. Boer. decis. 297. nu. 2. Iaf. conf. 70. lib. 3. Cephal. conf. 23. n. 76. cum seq. lib. 1. vbi de communi, de qua etiam testatur Alex. cōf. 67. n. 8. lib. 1. Dec. conf. 557. col. fin. Socin. Iun. conf. 100. nu. 12. cum pluribus sequen. lib. 2. Couar. in Epit. par. 2. cap. 8. u. 14. & 18. Boss. in prax. crimin. tit. de princip. & priuileg. eius n. 183. Vnde admissio fit naturalium quandoque facta per Papam ad dignitatem non facit statum, vel obseruantiam, ita vt naturales possint dici habilitati sine præuia dispensatione Ruin. conf. 34. sub n. 11. vers. & idem in quantum lib. 1. Quia Papa fit non cogitur dispensare, & gratiam facere Gemin. in cap. licet canon §. fin. in princip. de elect. in 6. ideo dici solet, quod prouisiones fit Apostolicæ non faciunt aliquem statum, Ægyd. decis. 107. Dec. conf. 126. col. pen. in fin. cum sequen. Lambert. de iure patron. lib. 3. q. 7. princ. art. 6. & 7. col. 2. post medium Achil. decis. vnica de stat. benefic. Sed neque prædictis concurrentibus legitimatio suffragatur si fuerit reuocata per Bullas Summorū Pontificum Pij IV. & Pij V. con-

tra illegitimos æditas, & per viam legis emanatas, quia fit legitimatio quæ est de iure civili potest per eundem Principem qui concessit tolli, & reuocari, vt dicit Afflict. decis. 128. n. 13. & ibi Vrsil. in addit. Præsertim quando id facit per viam legis vniuersalis Menoch. cōf. 112. nu. 2. & 3. lib. 2. Nam Princeps fit potest priuilegium à se concessum quandocunque, præsertim per viam legis reuocare Anchar. cōf. 336. Paul. de Castr. in l. si quis Curialis in fin. C. de Episcop. in cleric. cum multis alijs per Gabr. in tit. de iure quæsito non tollen. conclus. 7. nu. 1. Et multo magis modificare, seu imitare præsertim quo ad feudum Ecclesiasticum remanente solum legitimatione quo ad reliqua intacta, & illæsa Io. de Platea in l. nupta de Senat. Barbat. in cap. fin. n. 34. in fin. & num. sequenti de offic. delegati.

Mortuo substituto ante euentum conditionis, quando fideicommissum conditionale ad eius hæredes transmittatur. Cap. XXXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideicommissum conditionale mortuo substituto ante conditionis euentum ad eius hæredes non transmittitur, nisi expresse, vel tacite appareat de contraria voluntate testatoris, & n. 2 & 3.
- 4 Transmittitur ad hæredes (alijs tamen concurrentibus) quando testator nõ se restrinxit ad certum gradum substitutionis, sed etiam posteros, & descendentes ex filijs masculis per compendiosam substituit, & n. 5.
- 6 Item ad hæredes transmittitur, quando testator habuit rationem consecrandæ agnationis, & n. 8.
- 7 Filij naturales non possunt conseruare agnationem.
- 9 Qui vult cons. quens intelligitur velle omne necessarium antecedens.
- 10 Fideicommissum conditionale ad hæredes transmittitur, quando alias si transmissioni non esset locus at furdum sequeretur.
- 11 Personas minus dilectas magis dilectis præferre absurdum est, & menti testatoris repugnat.
- 12 Fideicommissum est locus quamuis verba repugnare videantur quando alias contra perspicuam mentem testatoris absurdum aliquod sequeretur.
- 13 Fideicommissum conditionale coniunctum cum iure accrescendi ad hæredes transmittitur, sicut ipsum ius accrescendi, & n. 14. & 16.
- 15 Substitutio pupillaris coniuncta cum iure accrescendi ad hæredes transmittitur.
- 17 Fideicommissum conditionale coniunctum cum iure accrescendi ad hæredes transmittitur etiam post ius acquisitum quotiescunque testator posteros, & descendentes filiorum expresse etiam substituit ad effectum, vt tota illius hæreditas pleno iure deuoluatur de vno in alium iuxta gradus

- gradus prærogatiuam.*
- 18 *Ius accrescendi post ius acquisitum locum non habet, nec inter diuersas species successio-
num admittitur.*
  - 19 *Fideicommissum conditionale ad hæredes non
transmittitur quando ante testatorem præmor-
tuus est ille, qui ad fideicommissum vocatur.*
  - 20 *Testamentum ante mortem vires non accipit.*
  - 21 *Neruo dat quod non habet.*
  - 22 *Præmoriens fideicommissum conditionale ad hæredes
nō transmittit (admissa etiam opinione aliquo-
rum) nisi adsint uehementes, & proxima con-
iectura quæ ex ipso testamento colligantur.*
  - 23 *Coniectura desumpta ex eo quod filij sunt positi
in conditione non sufficit, ut fideicommissum
conditionale ad hæredes transmittatur.*
  - 24 *Testator non censetur velle sua posteritati ex-
transum antepone, quod declara, ut infra nu.
& 28.*
  - 25 *Fideicommissum conditionale neque ad liberos
transmittitur etiã quod filij sint positi in con-
ditione, & fideicommissum sit paternū, et n. 26.*
  - 27 *Præsumptio l. cū acutissimi C. de fideicom. habet
locum quo ad portionem propriam parentis non
quo ad portionem alterius.*
  - 28 *Item locum habet in portione, quæ ipsi patri seu
matri est pure relicta sub conditione.*

Questio iuris est frequens apud Iudicum
subsellia, An mortuo substituto ante
conditionis euentum fideicommissum condi-
tionale transmittatur ad eius hæredes, Qua-
in re communis est Doctorum sententia, regu-
lariter ꝛ non transmitti l. i. §. sin autem C. de
caduc. tollen. glol. communiter recepta in l.
vnica C. de his qui ante apert. tabul. & in l.
hæredes mei §. cum ita. in verb. suscepit. ff. ad
Trebellian. cum suis concordantijs, & de ma-
gis * communi Celsus Vgo conf. 20. nu. 16. &
Card. Mantic. qui plures cumulat de coniect.
vlt. vol. tit. 7. sub n. 23. lib. 11. Zanch. in d. l.
hæredes mei §. cum ita n. 147. & 148. quo loci
plures refert extensiones, quas nunc referre
nolo.

Huic autem regulæ vna tantum datur limi-
tatio, vt scilicet non procedat quotiescunque
expresse, vel tacite apparet de contraria ꝛ te-
statoris voluntate, Bald. in d. l. vnica n. 10. vers.
quero de tali quæstione C. de his q. ante apert.
tabul. Ias. in l. nemo potest num. 36. ff. leg. 1.
Socin. in dict. l. hæredes mei §. cum ita in 4.
& 5. conclusionem ff. ad Trebellian. Dec. con-
fil. 369. in princip. Ias. conf. 154. post me-
dium lib. 4. Nam testator potest facere ꝛ trans-
missibile, quod alias non transmitteretur l. in
conditionibus §. hæc scriptura, & ibi not.
Imol. de condit. & demonstrat. Bald. in l. si
pater in 4. quæst. C. de instit. & subst. Paris.
conf. 66. num. 76. lib. 3. Zanch. in d. §. cum
ita nu. 233. qui viginti sex coniecturas refert.
Nos tamen nonnullas principales in me-
dium adducemus.

Prima igitur coniectura ex qua mens, & vo-

luntas testatoris deduci solet illa est quando
testator non se restrinxit ꝛ ad certum gradum
substitutionis, sed etiam posteros, & descen-
dentes ex filijs masculis per compendiosam
substituit Curt. Iun. conf. 16. n. 7. vers. confir-
mo; Et licet hæc sola coniectura non possit suf-
ficere Anchar. conf. 74. Soc. Sen. conf. 69. n. 7.
& con. 104. n. 8. lib. 3. Alciat. conf. 117. n. 11.
vers. sexto lib. 9. quod secundū Lugdunen. im-
pressionem est conf. 585. nu. 8. & Natta conf.
531. n. 21. Bero. conf. 100. n. 35. lib. 2. tamen
concurrentibus ꝛ alijs adminiculis multum
valet ad colligendam testatoris voluntatem,
vt dicit Card. Mantic. eod. lib. 11. de coniect. tit.
20. n. 15. & 16. vers. sed aliquando hæc coniectura.

Altera coniectura est, quando testator ha-
buit rationem ꝛ conseruandæ agnationis, vt pu-
ta si filios legitimos, & naturales posuit in cō-
ditione ad excludendum naturales, qui non
sunt legitimi, nec possunt ꝛ agnationem con-
seruare l. si spurius, & l. hac parte ff. vnde co-
gnat. Bart. conf. 54. num. 1. Bald. in l. certum
n. 8. C. vnde cognat. Corn. conf. 200. n. 10. & se-
quen. lib. 4. Socin. Iun. conf. 77. n. 23. lib. 3. &
late Crauet. conf. 138. n. 3. cum seq. vsque ad
nu. 12. Vel quando prohibuit eius bona, aut
partem eorū alienari per quemquam ex suis
hæredibus institutis, & substitutis, cum velic
totam, & integram eius hereditatem pro con-
seruatione suæ familiæ, & agnationis pleno iu-
re deuenire de vno in alium masculum secun-
dum gradus prærogatiuam, & sic semper ad
ipsum Testatoris proximiorum; Ex his enim
verbis liquido apparet testatorem iudicio-
sissimum fuisse conseruandi bona in agnatio-
ne; quam coniecturam validissimam esse, vt
fideicommissum ꝛ conditionale transmitta-
tur censuerunt Ruin. conf. 156. nu. 4. & conf.
179. n. 7. lib. 1. Dec. conf. 574. n. 4. & 5. & alij
relati per Card. Mantic. d. tit. 2. n. 23. Cum
enim tota hereditas non possit pleno iure de-
uolui ad proximiorum masculum testatoris, vt
in eius agnatione bona conseruentur, nisi si-
deicommissum transmittatur, necesse est dice-
re, & confiteri locum esse transmissioni, nam
qui ꝛ vult consequens intelligitur velle omne
necessarium antecedens l. illud ff. de acquiren-
da hæredit. l. denique §. interdum ff. de pec-
cul. legat.

Tertia affertur coniectura, quando alias si
transmissioni nō esset locus absurdum seque-
retur veluti si testator exclusit filias proprias
ab vniuersali successione propter masculos, &
hæreditas transiret ad nepotes testatoris quo
casu personæ minus dilectæ magis dilectis
præferentur quod ꝛ absurdum esset, & menti
testatoris repugnaret l. si viua matre vers. nã
licet C. de bon. maternis, & l. publius in fin.
ff. de condit. & demonstrat. Quare ne sequa-
tur hoc absurdum contra perspicuam testato-
ris voluntatem dicendum est fideicommissum
conditionale transmitti, Nam, & hac ratione
ne absurdum aliquod sequatur aduersus testa-
toris

toris voluntatem, alias videmus locum esse fideicommissum, quamuis verba repugnare videantur, vt notant cōmuniter * Doct. per illum tex. in l. h̄eres mei §. cum ita ff. ad Trebellian. late Paris. conf. 37. n. 12. lib. 1. & conf. 75. n. 13. lib. 9. & est casus in l. iam hoc iure ff. de vulgar. in l. quamuis C. de impub. & alijs substit. & in l. cum proponas ff. de h̄ered. instit. Neque enim dici potest in exēplo supra tradito, quod filia fuerint exclusæ ab vniuersali successione propter dotes, quæ ratio cessat in neptibus quæ nõ sunt dotatae à testatore; Quia immo filia fuerunt exclusæ fauore conferuandę agnationis, quæ ratio neptes etiam excludit.

Quarta, & vehemēs est coniectura, quotiescumque fideicommissum conditionale est coniunctum iuri accrescendi, veluti quia Titius, & Caius filij testatoris sint verbis coniuncti, & in eadem oratione pro æquali portione sint h̄eres instituti, nam propter vnitatem sermonis, quasi in vnum corpus redacti sint, vnius etiam personæ potestate funguntur l. re coniuncti de leg. 3. l. vni §. his, & l. plane la prima in princip. de leg. 1. Imol. in l. quod Sabinus num. 3. ff. de h̄ered. instit. Vnde sicut ius accrescendi transmittitur ad h̄eres l. si ex pluribus ff. de suis & legit. h̄ered. & l. qui duobus in princip. de acquir. h̄eredit. Simili modo fideicommissaria substitutio coniuncta cum iure accrescendi debet transmitti; quemadmodum transmittitur etiam pupillaris, quæ est coniuncta cum ipso iure accrescendi l. qui patri de vulgar. substit. quam quidem coniecturam tenet Baldus consil. 9. num. 1. lib. 2. & conf. 25. num. 2. lib. 4. Socin. Sen. conf. 6. n. 4. lib. 3. Alex. conf. 20. n. 7. lib. 1. Curt. Iun. conf. 16. num. 6. Aym. in l. cum filio nu. 345. & sequen. ff. de leg. 1. & plerique alij sequuntur, & receptiorem * profitentur quos late refert Card. Mant. eod. tit. 2. nu. 12. & 13. de coniect. lib. 11.

Et hæc quidem cōiectura locū habet etiam post ius acquisitum quotiescumque testator posteros, & descendētes filiorum expresse etiā substituit ad effectum, vt tota illius h̄ereditas pleno iure deuoluatur de vno in alium iuxta gradus prærogatinam, Nam ex hoc testator censetur voluisse ius accrescendi etiam post acquisitum emolumentum locum habere, & totam h̄ereditatem ad suos agnatos masculos peruenire. Et ideo cum ex verbis expressis voluntas testatoris colligatur, necessario sequitur, quod ius accrescendi, & transmissionis locum habeat tametsi post ius acquisitum locū habere non soleat ius accrescendi l. 1. §. interdum. de usufruct. accrescen. & inter diuersas species successionum non admittatur l. sed cū patrono ff. de bon. poss. Quibus rationibus hanc coniecturam impugnat Ripa in l. h̄eres mei §. cum ita n. 66. vers. aduerte diligenter ff. ad Trebellian. & alij videntur subsistere, & aliud sentire.

Sed quamuis, vbi expresse, vel tacite de te-

statoris voluntate apparet fideicommissum conditionale ad h̄eres transmittatur, vt dictum fuit: Attamen hoc declaratur, vt locū sibi vendicit ita demū, si post testatoris obitum decesserit ille, qui ad fideicommissum vocatur sicuti præsupponitur in d. l. 1. §. sin autem C. de cad. tollen. secus si præmortuus fuerit, quia tunc non est locus transmissioni, cum testatum ante mortem vires non accipiat l. 1. vbi glos. & Doct. ff. de testamen. l. 3. ff. de adim. legat. quo fit, vt impossibile sit in suos transmittere id, quod nunquam in rerum natura exitit ad l. eius qui in prouincia ff. si cert. pet. Et facit illud vulgare dictum quod nemo dat quod non habet l. obseruare in fine ff. de offic. procōl. l. si vniuersæ vbi not. C. de legat. Et ita in terminis declarat Curt. Iun. conf. 96. n. 5. & fenit Bolognet. in l. cum filio familias 262. de leg. 1. Gabr. conf. 6. n. 81. lib. 1.

Et nihilominus admissio etiā quod præmoriens fideicommissum ad suos transmittere valeat, quemadmodum nonnulli voluisse videntur Dec. conf. 369. Ruin. conf. 156. lib. 2. Socin. Iun. conf. 167. nu. 21. lib. 2. Attamen id posset procedere vbi adessent vehementes, & proximæ coniecturæ, quæ ex ipso testamento colligerentur, vt ostendit Socin. in l. h̄eres mei §. cum ita. in. 4. & 5. conclus. ff. ad Trebell. Dec. d. conf. 369. in princ. Ias. conf. 154. n. 4. post med. lib. 4. Natt. conf. 551. nu. 19.

Vnde nihil faceret quod filij essent positi in conditione, quia sicut filij in conditione positi non censentur vocati, nisi concurrant aliæ verisimiles coniecturæ, quibus hoc cōcipi possit, vt sepius fuit resolutum in Rota, ita etiā non sufficit filios esse positos in conditione ad hoc vt fideicommissum eorum patri, seu matri relictum sub conditione ante eius implementum transmittatur. Nam si testator noluit eos venire iure substitutionis, non est verisimile voluisse eos admitti iure transmissionis, quia quod vna via prohibetur alia nõ est permissum l. scire oportet §. 1. ff. de tut. & curat. cap. cum quid de reg. iur. in 6. Et ita in specie tradit Natta d. conf. 351. nu. 19. in fine, & Ripa in d. l. h̄eres mei §. cum ita nu. 64. ff. ad Trebell. Alciat. conf. 117. n. 11. vers. 6. & vers. 7. iuncto n. 12. lib. 9.

Et istud quidem obtinet etiā si filij qui sunt positi in conditione sint descendētes ipsius testatoris. Quia licet non sit verisimile voluisse eū suę posteritati extraneū antepone l. cum acutissimi C. de fideicō. tamē respondetur cōmunem esse sententiam, quod fideicommissum conditionale est, neque etiam ad liberos transmittatur glos. in l. vnica C. de his qui ante apert. tabul. Paris. conf. 18. n. 56. lib. 2. cum pluribus alijs à Card. Mant. citatis de cōiect. vlt. volūt. lib. 11. tit. 2. n. 1. Et plerique Doct. qui sequuntur hanc cōmunem * opinionem loquuntur in eo casu, quo etiā filij sunt positi in conditione, & fideicommissum est paternū, vt patet ex congestis à Peregr. de fideicom. art. 31. n. 6.

Neque obstat præsumptio d.l. cum acutif-
 27 fimi, quia habet locum quo ad portionē propri-
 j parentis, non quo ad portionem alterius, ut bene deducit Card. Mantic. ubi supra tit. 3. nu. 27. & tit. 20. nu. 2. vers. sed & aduertendum, & ita respondet Ripa in d. l. hæredes mei §. cum ita nu. 66. ff. ad Trebell. & Socin. Jun. nu. 56. & Ruin, conf. 181. n. 7. lib. 2. Et ita aperte etiam sentit Anchar. conf. 426. incip. quod supra conclusum, Alex, conf. 92. sub nu. 2. vers. sed præmissis lib. 3. qui profitetur hanc
 * esse communem* sententiã, quam etiam communem attestatur, & sequitur Alciat. d. conf. 117. lib. 9. & Natta d. conf. 551. n. 21.

Quin etiam illa præsumptio locum habet in
 28 portione quæ ipsi patri, seu matri est pure relicta, & acquisita, ut per Doct. in d. l. cum acutifimi, & ibi glos. in verbo vitam, Ripa in d. §. cum ita n. 60. Secus in portione, quæ non fuit pure relicta, sed sub conditione, quia cum non fuerit acquisita cessat præsumptio illius legis.

Clericus in absentia quando fructus beneficij, & distributione quotidianas lucretur, & nunquid capitulum super modo distribuendi fructus, & ipsas distributiones sine Episcopo aliquid statuere possit. Cap. XXXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia qua in titulum conceduntur de iure residentiam requirunt, licet in simplicibus contrarium seruetur.
- 2 Clericus in absentia fructus beneficij in titulum collati non acquirit, sed exceptione non facta residentia repellitur, & n. 3.
- 4 Tenetur ex dispositione Concilij Tridentini non obstante quocumque priuilegio residere, & si possideat dignitatem, aut Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata ad nouem mensium anni residentiam astringitur.
- 5 Item ex dispositione eiusdem Concilij si absit a loco beneficij, licet ex consuetudine, vel statuto lucretur fructus, tamen primo anno dimidia parte dictorum fructuum, & secundo anno data perseverantia negligentia omnibus fructibus priuatur.
- 6 Priuatio præsupponit acquisitionem. (tur.)
- 7 Clericus absens si habeat beneficium in titulum perdit etiã fructus, qui debentur loco præbende.
- 8 Item perdit fructus non obstante aliqua excusatione nisi concurrat licentia superioris, et insuper allegetur causa legitima, qua cessante alias ipse consueuerit residere, & n. 15.
- 9 Corporis necessitas, ut præbeat causam iustam non residendi debet esse rationabilis, & talis, ut dici possit iustum impedimentum secus si negotium sit tale, ut possit tractari per alias personas.
- 10 Infirmi-tatis impedimentum non excusat appellan-tem, qui non redijt pro Apostolis.
- 11 Lis nõ dicitur legitima causa absentiæ, & lucrãdi fructus ea durãte, nisi sit criminalis, & talem criminalitatem contineat, propter quã Clericus

- probibeatur residere, Vel nisi litigetur contra Capitulum, quod denegat dare fructus Canonico.
- 12 Monitorium emanatum ab Auditore Camere contra Clericum ad personaliter comparandum in Curia, præbet legitimam causam non residendi, nisi emanauerit ob culpam præcedentem ipsius clerici, & n. 13.
  - 14 Clericus etiam dispensatus de nõ residendo, propter absentiam nõ acquirit fructus beneficij, nisi expresse hoc sibi concedatur, vel nisi fauore studij sit dispensatus, vel super etate.
  - 16 Distributiones quotidiana presentibus tantum, & vere interessentibus debentur.
  - 17 Non sunt præstande absentibus etiam pro seruitio Episcopi, vel Ecclesie, vel alia iusta causa, cessante tamen consuetudine, & n. 18.
  - 19 Debentur infirmo Clerico, dummodo tempore valetudinis sit solitus interesse diuinis officijs.
  - 20 Regulariter propter absentiam clerici presentibus accrescunt, nisi in fundatione, vel statuto dicatur, cuiuslibet eertum quid distribuendum esse, quia tunc nihil ultra distribuitur, & n. 21.
  - 22 Capitulum sine Epõ potest statuere quo ad modum diuidendi fructus, et distributiones quotidianas.
  - 23 Non potest statuere sine Episcopo circa modum lucrandi ipsos fructus, aut distributiones, puta quod etiam non interessentibus applicentur.
  - 24 Potest in executionem iuris communis per se ipsum statuere, quod absentes nihil lucrentur, dummodo non excedat terminos ipsius iuris communis denegando distributiones, seu fructus absentibus ex causa necessaria, & n. 25.
  - 26 Non potest absque Episcopo super statu Ecclesie aliquid statuere.

* C Ommuniter* receptum est omnia beneficia, quæ in titulum conceduntur de iure residentiam requirere, tametsi in beneficijs simplicibus contrariũ generali consuetudine fuerit introductum, cap. fin. ubi Innocen. Abb. & alij de cleric. non residen. Dec. in cap. ad hæc de præben. in 6. & in cap. peruenit il 2. num. 2. & seq. de appellat. cap. cum omnes, de constit. & ibi Doct. Vnde dubitari per se solet, nunquid in absentia fructus beneficiato acquirantur? Et dicendum est quod non per cap. quia nonnulli c. relatam cap. conquerenti, & cap. clericos. & ibi Abb. nu. 5. de cleric. non residen. Quinimmo petes de fructibus sibi responderi exceptione non facta residentia repelli potest Abb. in d. c. conquerente n. 4. & ibi Io. de Anan. in fine de cleric. nõ residentibus; Cui iuris dispositioni conforme est decretũ sacri Cõcilij Tridentini, quod obtinentibus beneficia de iure, vel de consuetudine residentiam requirẽtia, sublati priuilegijs fructus in absentia percipi permittentibus, onus residentia imponit, & dignitates, aut Canonicatus Cathedraliũ, & Collegiatarũ Ecclesiarũ possidentes ad nouem mensium anni residentiam astringit c. 2. sess. 6. c. 12. §. præterea sess. 24. Et licet Conciliũ in d. c. 12. §. præterea, beneficiatũ absentem primo anno dimidia parte fructuum, & secundo

cundo anno data perseverantia negligentia priuet omnibus fructibus, tamen loquitur in his, qui ex consuetudine, vel Statuto lucrantur in absentia fructus, prout loquitur etiam

6 Abb. conf. 67. lib. 1. Nam privatio ꝛ præsupponit acquisitionem, secus quando nec ex dispositione iuris cōmunis, nec ex decreto Concilij, neque etiam ex aliquo particulari Statuto Ecclesiæ datur acquisitio fructuum absque residentia, quia tunc beneficiatus à fructuum petitione penitus arcetur, vt p Abb. & Anan. in d.c. conquirente nu. 4. de cler. non residen.

7 Quod procedit etiam respectu ꝛ fructuum qui debentur loco præbendæ, in quibus dispositio Concilij locum habet, vt fuit tentum in vna Vallisoletana residentia 24. Nou. 1603. coram Horatio Card. Lancellotto.

Et prædicta locum sibi vendicant non obstante aliqua excusatione, quia in hac materia non admittitur excusatio, nisi ꝛ concurrat licentia superioris c. relatum de clar. non residen. & fuit tentum per Rotam in vna Burgen. residentia 4. Iulij 1586. coram Cardinale Plato: Et insuper allegetur causa legitima, nempe infirmitas, aut corporis necessitas, vel euidens Ecclesiæ utilitas iuxta tex. in c. 1. de cler. non resid. Et corporis necessitas ꝛ debet esse rationabilis, & talis vt dici possit iustum impedimētum, vt per Archid. in d.c. 1. & Prob. ibid. n. 45. Vnde excusatio cessare videtur, vbi negocium sit tale, vt possit tractari per alias personas, puta procuratores, vt per Bart. in l. sed & si §. 1. quib. ex caus. maior. Bald. in l. eos §. Apostolus in princip. C. de appellat. Boer. decis. 43. n. 9. Aym. conf. 179. n. 9. in fine, & alias fuit resolutum in vna Foroliuina. fidei-

9 commissi 21. Aprilis 1587. coram bo. me. Episcopo Lauretano, in qua Domini voluerūt ꝛ infirmitatis impedimentum non excusare appellante, qui non redierat pro Apostolis, cum hoc

10 posset fieri per procuratore; Similiter lis ꝛ non dicitur legitima causa absentia, & lucrandi fructus ea durante, nisi sit criminalis, & talem criminalitatem cōtineat, propter quam clericus prohibeatur residere; Vel nisi litigetur cōtra Capitulam, quod denegat dare fructus Canonico; Siquidem hoc casu impedimētum videtur legitimū, cum æquum non sit, vt Capitulū

11 ex propria contumacia sentiat commodū, ita fuit tentū coram Cardinale Seraphino in vna Salamātina cēsurarū, & in vna Cartagenen. fructuum 21. Maij 1595. Sic etiam legitimā cau-

12 sam noa residendi præbet ꝛ monitoriū emanatum ab Auditore Cameræ contra clericum ad personaliter comparendū in Curia, licet ei nō fuerit intimatū personaliter, sed solū transmissum ad locū residentia, de quo sit publica vox & fama, quia si se trāsferat ad Curia, vt se liberet à molestijs, & vexationibus sibi illatis illi debentur fructus suæ præbendæ etiā consistētes in distributionibus quotidianis Card. conf. 57. de præbē. cū alijs relatis per Couar. var. resol.

13 lib. 3. c. 13. n. 8. ꝛ Nisi huiusmodi monitoriū eman-

nasset ob culpam præcedentem ipsius, quod tamen non præsumitur, nisi iustificetur, vt fuit tentum per Rotam in vna Calaguritana fructuum 1. Iunij 1586. coram Cardinale Plato.

Præterea est aduertendum, quod etiam dispensatus ad non residendū ꝛ nequaquam recipiet fructus beneficij, nisi cōcedatur hoc expresse in dispēlatione, vel nisi fauore studij sit dispensatus cap. cum ex eo de elect. in 6. cap. ex tuæ & cap. relatum de cleric. non residen. Aut si Statutum, vel consuetudo esset in contrarium, vel dispētatus esset super ætate; Huc enim tendere videtur dispensatio, vt minor interim fructus percipiat Io Andr. in d.c. cum ex eo, in verbo, iusta, & Ant. de Butr. in c. at si clerici de adult. vers. ad quartum principale, facit glos. in c. quia in tantum, de præben.

Item est aduertendum quod absentia beneficiatio etiam cum licētia superioris, & ex causa legitima, & necessaria, ita demum fructus debentur, quotiescunque ipso impedimento ꝛ cessante cōsueuerit residere, secus si minime consueuerit residere, quia tunc durante etiam impedimento, & licentia Superioris, nequaquam fructus lucrabitur Couar. in loco supra allegato cap. 13. n. 8. vers. sexto hoc ipsum, Felin. dicens ita omnes tenere in cap. Apostolica n. 12. de exception. Et fuit decisum in d. Calaguritana fructuum coram Cardinale Plato.

Tertio est notandum, quod prædicta multo magis procedūt in distributionibus quotidianis, quæ præsentibus ꝛ tantum debētur, & vere interessentibus ob diuini cultus augmentū c. licet de præben. & ibi Abb. n. 4. c. vnico de cleric. nō resid. in 6. Gemin. conf. 85. n. 18. Cassad. decis. vnica eod. tit. Quod adeo verū est, vt ab-

17 sentibus etiam ꝛ pro seruitio Episcopi non sint præstādæ c. de cetero de cleric. nō residen. Rebus. conf. 134. n. 2. Itē nec absentibus pro seruitio Ecclesiæ c. cum nō deceat de elect. in 6. vel

18 ex alia iusta causa ꝛ cessante tamen cōsuetudine, vt tenuit Rota in vna Valērina Emolumentorū 27. Nouemb. 1579. coram Cardinale Seraphino. Quod intellige præterquā in infirmo

19 huic enim debētur distributiones ꝛ quotidianæ si modo tēpore valetudinis erat solitus interesse diuinis officijs, vt supra de fructibus beneficiorum dictū est Io. Andr. Card. & Abb. in c. ad audientiam de cler. non residen. Felin. & Couar. in locis proxime citatis. Et huiusmodi distributiones, quibus clericus absēs priuatur

20 regulariter ꝛ præsentibus accrescunt glos. in clem. vt hi qui, in verbo, pars dimidia, de ætat. & qualic. nisi in fundatione, vel Statuto dicatur cuilibet certum ꝛ quid distribuendum esse puta solidum, quia tunc siue plures, sint, siue pauciores, nihil vltra distribuatur, vt asserunt Card. & Imol. ibi, & glos. in verbo (neque) in tit. de tenen. capitul. tempore missæ in pragmatica, Rebus. in praxi benefic. tit. de dispensat. de non residen. n. 10. & 11.

22 Quarto admonendi sumus, qd licet capitalū sine ꝛ Episcopo possit statuere quo ad modum

- diuidēdi fructus, & distributiones quotidianas cum istud respiciat negocium proprium ipsius capituli, non autem Ecclesiæ, nec cultum diuinum glos. in cap. 2. §. cæterum, in verb. Statutum, ac verb. signif. lib. 6. Compostel. in cap. cum omnes, in princip. de constit. Abb. in cap. cum consuetudinis nu. 4. de consuetud. Felin. post alios in d. cap. cum omnes sub n. 9. circa finem vers. vbi autem, & sub n. 10. vers. quarto est aduertendum: Nihilominus circa modum
- 23 lucrandi ꝛ ipsos fructus, aut distributiones, puta, quod etiam non interessentibus applicetur, cum hoc concernat statum, & seruitium Ecclesiæ, & cultum diuinum absque Episcopo nil potest statuere glos. & Doct. in d. §. cæterum, in verbo Statutum, Abb. in cap. edocere nu. 4. de rescript. Innocen. in cap. cum accessissent sub n. 2. de constit. Felin. in d. cap. cum omnes sub nu. 9. & 10. cum sequen. eod. tit. & tenuit
- Rota in vna Hispanen. voti 26. Nouemb. 1594. corā Gypsiō, Et licet Card. in d. c. cum omnes
- 24 in 6. apposit dicat valere constitutionē ꝛ Capituli, quod absentes nihil lucrētur, quod etiā voluit ibi Felin n. 7. cum seq. tamen hoc non obstat cum sit potius exequi ius commune, de quo in c. 1. de cler. non residen. in 6. quam de nouo statuere Abb. in cap. nouit nu. 7. in fine de his quæ fiunt à Prælat. sine consen. capit. Maxime quia Cardin. ibi se declarat dummodo ꝛ non excedat terminos iuris cōmunis denegando distributiones, seu fructus etiam absentibus ex iusta, rationabili, vel etiam necessaria causa iuxta terminos d. c. 1. Et hoc notant Doctores* cōmuniter in d. c. cum omnes
- * 26 qui dicunt Capitulum ꝛ etiam Cathedralis non posse super residentia, vel alias super statu Ecclesiæ suæ statuere absque Episcopo,

Mandatum ad præsentandum cum beneficium vacabit, quando valeat, ita vt præsentatio illius vigore facta sustineatur, & nunquid præsentatio à Patrono facta de beneficio, quod putabat vacare, succedente vacatione conualidetur.
Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum datū ad præsentandū certam personā in casu vacationis certi beneficii iurispatronatus, nō valet sicut nec præsentatio ipsa de certa psona à patrono facta sustinetur, et n. 3. et 4.
- 2 Datum pro præsentanda persona idonea, & habili succedente vacatione, valet.
- 3 Præsentatio à patrono facta ad beneficium iuris patronatus, quod putabat vacare cū tamen non vacet, licet sit nulla ab initio, tamen à die, quo beneficium vere vacat, sumit iures, nisi probeatur patroni mutata voluntas. & n. 6. & 20.
- 7 Voluntas ex astu etiam nullo declaratur.
- 8 Item præsumitur durare, nisi de illius mutatione
- 9 Est quid facte. (apparet.

- 10 Ea quæ sunt facti nequeunt iure infirmari.
- 11 Consensus patroni in præsentatione potest præcedere, & sequi.
- 12 Iurisdictio, quam quis nondū habet, licet alteri demandari non possit, incipit tamen valere eo tempore quo delegans illam acquirit, & n. 13.
- 14 Pacientia sola dat ius institutis extra tempora, non ex institutione illa ex tunc, sed ex tali patientia ex nunc.
- 15 Mandatum datum ad præsentandum beneficium viuētis, quod patroni sciebant non vacare non operatur etiam post vacationē, secus si patroni credebant beneficium vacare. & n. 17.
- 16 Consensus reprobis ab initio est semper nullus, nec in futurum quidquam operatur.
- 18 Præsentatio ita fieri potest quando beneficium iurispatronatus vacat per resignationem, sicut quando vacat per obitum.
- 19 Item fieri potest, quamuis beneficium non vacet de facto, dummodo vacet de iure.
- 21 Facta de beneficio nondum vacante, quod tamen patroni putabant vacare, sine dubio reconualescit a die, quo beneficium vere vacat, quando patroni cōtinuo prosequuti sunt litem super admissione & validitate eorum præsentationis.
- 22 Falso aliqd facere plus est quā verbis explicare.
- 23 Consensus tacitus patronorū resuitans ex prosecutione litis super admissione præsentationis antea factæ, expresse præsentationi equiparatur.

Solent multoties Patroni ex causa eorum absentia, vel alterius impedimenti alicui dare mandatum ad præsentandum succedente vacatione beneficii iurispatronatus: Ideo cōuenit, vt explicemus an huiusmodi mandatum valeat, itaut præsentatio illius vigore facta sustineatur? Et ꝛ resolutione sic distinguitur: Aut patronus dedit mandatū pro præsentanda certa persona ab eo nominata in casu vacationis ꝛ certi beneficii, & tale mandatū non est validum, nec præsentatio ipsa sustinetur, quia cōtinet votum captandæ mortis ad tex. in c. 2. iuncto tex. in c. fin. de cōcess. præben. Cassad. decis. 5. de iure patron. & ita fuit resolutum ꝛ per Rotam in vna Pampilonen. Parochialis 17. Maij 1495. coram Orano, quæ fuit confirmata 19. Ianuarij 1598. coram Camillo Peregrino.

Aut patronus dedit mandatum pro præsentanda persona idonea, & habili succedente ipsa vacatione, & ita non fuit expressa persona præsentanda, & tunc huiusmodi mandatū valet ꝛ & præsentatio sustinetur, vt fuit tentum in dicta Pampilonen. coram Peregrino, & per prius in alia Pampilonen. Iurispatronatus 13. Februarij 1595. coram Iusto. In qua fuit dictū regulam d. c. fin. de cōcess. præben. limitari, vbi patronus dat mandatū generale ꝛ pro omnibus suis negocijs, & etiam ad præsentandū succedente vacatione, præsertim si subsit iusta causa dandi tale mandatū, vt puta longæ absentia suæ, vt per Io. Andr. in d. c. fin. num. 3. & alios in dicta decisione allegatos.

Sed hic exoritur dubitatio nō leuis, siquidē explo-

4 explorati iuris est, quod ꝑ presentatio de certa persona. a Patrono facta in casum vacationis certi beneficij nulla est, ex quo continet votum captandæ mortis, vt in iuribus, & decisionibus præallegatis; Sed quid si patronus præsentauit ad beneficium, quod putabat vacare, licet non dum vacet, an præsentatio, quæ
 5 nulla ꝑ est a principio, vt in d. c. fin. de concess. præben. superueniente vacatione conuolidetur? Et dicendum est ipsam præsentationem ꝑ a die quo beneficium vere vacat conualescere, nisi probetur patroni mutata voluntas, quæ ex ꝑ actu etiam nullo declaratur l. fin. ff. de reb. eorum. ideo si de ꝑ mutatione non appareat, videtur durare l. eum qui ff. de probat. voluntas enim consistens in animo est
 6 ꝑ quid facti l. in bonæ fidei ff. de acquir. rer. dom. l. consilio in fine ff. de curat. fur. Ideo quamuis lex annulet præsentationem, nihilominus factum remanet, cum res ꝑ facti nequeant iure infirmari, l. i. §. si vir. vxori, ff. de acquir. posses. Et cum consensus ꝑ possit præcedere & sequi c. cura c. suggestum, de iure patron. Hostien. eod. tit. in d. sam. §. fin. circa fin. vers. quid si Ecclesia, Abb. in disput. Augere col. 14. Rota decis. 5. de rerum permut. in nouis, vtique si non proficit ante vacationem beneficij, prodest tamen, vt durans post vacationem. Pro quo bene facit tex. in l. obseruare §. fin. ff. de offic. proconsul. Vbi si non valet, vt ex tunc, quando legato a proconsule fuit mandata iurisdictio, ex quo iurisdictio-
 7 nem, quam non dum ꝑ habebat alteri demandare non poterat vt inquit ibi tex. & in l. traditio de acquir. rer. domin. valet tamen ab illo tempore, quo proconsul prouinciam est ingressus, cum perleueret in eadem voluntate, alias non improbata, sed ex potestatis defectu quo ad exercitium impedita, ita quod
 8 operetur, quando potest ꝑ & incipiat valere tempore habili. Sic etiam videmus, quod in c. literas de supplen. neglig. prælat. sola patientia ꝑ dat ius institutis extra tempora non ex institutione illa ex tunc, sed ex tali patientia ex nunc. Videatur Dec. conf. 172. in causa venabilis per totum, qui bene loquitur; Et licet Dec. reprobetur per Rotam apud Cassad. decis. 5. de iurepatron. tamen illud est, quia in casu Decij ius resistebat ab initio consensui propter votum captandæ mortis, eo quod
 9 dabatur ꝑ mandatum ad præsentandum beneficium viuentis, quod patroni sciebant non vacare, ideo nil mirum si dictum mandatum non operetur post vacationem, quia consensus ꝑ reprobus ab initio est semper nullus, nec in futurum quidquam operatur, Bart. communiter receptus in l. cum lex ff. de fideiussor. quem sequitur Abb. in c. cum contingat col. 1. de iureiuran. Secus autem quando patroni putant beneficium ꝑ vacare, veluti si beneficiatus illis dedit causam præsentandi resignando beneficium non facta mentione, quod esset de iure patronatu laicorum, & sic nulli-

ter, quia tunc cessat votum captandæ mortis, quia patroni verisimiliter possunt credere, quod beneficiū vacet per resignationem, quo casu allegata per Dec. bene applicantur, quia consensus patronorum ab initio non est reprobus, nec præsentationi ius restitit, cum de iure ita patroni possint ꝑ præsentare, quando beneficium vacat per resignationem, sicut quando vacat per obitum, Roch. de iure patron. in verbo Honorificum, quæst. si in fine Lambert. eod. tit. lib. 2. par. 1. qu. 6. art. 3. Et
 18 sufficit vacatio de iure ꝑ licet beneficium non vacet de facto, Paris. conf. 47. num. 3. lib. 4. Rota de iurepatron. decis. 9. in antiquis & decis. 4. de rerum permut. in nouis, Felin. in c. cum ex officij col. 14. vers. nona, & vltima de præscript. Oldr. conf. 306. Vnde quamuis resignatio postea detegatur nulla, & propterea præsentatio non valeat ab initio, nihilominus valet sequuta ꝑ vacatione, quia eadem voluntas patronorū præsumitur durare adeo quod non sit opus noua præsentatione, sed iam facta suffragetur, quasi vt ex nunc sumat vires non retro argum. d. l. obseruare §. fin. & c. licet de procurat. lib. 6.

Et hæc quidem sententia sine vlla dubitatione procedit, si patroni cōtinuo ꝑ prosequuti fuerint litem super admissione, & validitate huiusmodi præsentationis factæ de beneficio nondum vacante, quod tamen vacare putabant, quia præsentatio reconualescit a die quo beneficium vere vacauit, nam per dictam litem prosequutionem, & actus positiuos in ea factos censentur patroni de nouo præsentasse, cum plus sit quid factio facere ꝑ quam verbis declarare, vt in terminis est decis. Rotæ 16. de renunciat. in antiq. sub. n. 3. vers. credo tamen, & fuit tentum in vna Mediolanen. iurispatronatus 23. Maij 1588. coram Cardinale Blanchetto, in qua fuit dictum talem præsentationem suffragari, & non obstare nullitatem resignationis, ex qua vacatio non inducebatur, quia cū beneficiū postea iure vacauerit & lis non siluerit per quadrimestre, dictus tacitus consensus resultans ex litem prosequutione expressæ præsentationi æquiparabatur.

In condemnatione fructuum ex beneficio perceptorum, an compræhendantur distributiones quotidiana: Et si Clericus beneficio fuerit priuatus ob delictum à quo tempore fructus debeant restitui, breuiter declaratum. Cap. XXXIV.

S V M M A R I V M.

1 Distributiones quotidiana veniunt in condemnatione vbicumque Clericus priuatus beneficio seu iniuste illud possidens ad restitutionem fructuum condemnatur dummodo ab aëlore de illis fuerit protestatum secus si nulla facta fuit protestatio, & num. 2.

- 3 *Distributionum appellatione non veniunt fructus qui consistunt in grossa, & mensata.*
- 4 *Clericus priuatus beneficio ipso iure tenetur ad fructus perceptos à die perpetrati criminis.*
- 5 *Retinens beneficium, quo est priuatus ipso iure dicitur intrusus, & furtum committit.*
- 6 *Item priuatus ob delictum per sententiam tenetur restituere fructus quos percepit, vel percipere poterit à die commissi criminis quamuis sententia sit lata in contumaciam secus si fuit priuatus ob contumaciam tantum, quia tunc fructus restituere non tenetur, & si comparet, & absoluat beneficium ipsum recuperat etiam si iam alteri collatum fuerit, & n. 7. & 8.*
- 9 *Sententia lata ob contumaciam est mere interlocutoria, & effectus illius durat donec diu durat contumacia,*
- 10 *Contumacia cessante, cessat poena ob contumaciam illata.*
- 11 *Sententia dicitur lata propter contumaciam ubi contra reum adsunt tantummodo indicia delictum arguentia, & propter delictum, ubi adest clara, & concludens ipsius delicti probatio.*

Quotidie vsu venit quod Clericus priuatus beneficio, seu iniuste illud possidens ad fructuum restitutionem condemnetur, Vnde de duobus dubitari contingit: Primum an in tali cõdemnatione distributiones quotidiane comprehendantur? Et Mohed. quidem decis. 109. sub nu. 2. & sequen. tenet quod ÷ sic Maxime si ab actore de illis protestatũ fuerit, vt per Put. decis. 139. lib. 1. qui videtur constituere totum fundamentum super eo quod fuerit de illis protestatum. Idem tenet Ant. Aug. in suo repertorio tit. de fruct. & expens. verb. si fuerit facta protestatio.

Boer. vero decis. 140. n. 4. tenet partem negatiuã, sed istæ opiniones conciliantur à Lancelotto de attentat. par. 3. cap. 31. n. 23. & seq. vt scilicet prima procedat facta protestatione de qua supra; Boerij vero sententia ÷ procedat quando nulla facta fuit protestatio, & nu. 27. dicit hanc distinctionem seruari de stylo Rotæ. Ego tamen vidi resolutum non requiri aliquam protestationem ad hoc, vt fiat cõdemnatio in fructibus perceptis per reum. & fuit in vna Maioricens. Canonicatus 2. Maij 1594. coram Cardinale Millino in qua fuit dictum quod fructus qui consistunt ÷ in grossa, & mensata non sunt distributiones, & idem antea fuerat decisum in vna Iacen. beneficij 16. Ianuarij 1577. coram Cardinale Lancelotto.

Subsequenter dubitatur à quo tempore Clericus priuatus beneficio ob delictum teneatur fructus perceptos restituere, an à die accusationis, vel inquisitionis, vel potius à die cõmissi delicti? Et nulli dubium est quod si priuatus fuit ipso iure tenetur ÷ ad fructus perceptos à die perpetrati criminis. Ieũ qui in princip. ff. de his quib. vt indign. glo. quã ibi Doct. communiter sequuntur in authen. de incest. nupt. §. 1. vers. imminere Felin. in cap. Rodul-

phus n. 38. de rescript. Tiraquel. in l. si vnquã in verbo reuertatur n. 209. C. de reuocan. donat. Ratio est quia ÷ retinens beneficium quo est priuatus ipso iure dicitur intrusus Felin. in cap. in nostra. corrolario 2. de rescript. & furtum committit secundum Bald. in tit. de pace iuram. firm. in vsib. feud. in §. iniuria vers. quæro an committat furtum.

Difficultas est quando priuatio non inducitur ipso iure, sed per sententiam: Et hoc casu duæ sunt opiniones; Vna quod Clericus teneatur solum ad restitutionem fructuum à die propositæ cõtra eum accusationis, vel formatæ inquisitionis quam tenent Cardin. in Clement. cõstitutione §. cæterum in fine de elect. Corn. in d. l. 1. C. de his quib. vt indign. colum. 1. & Felin. in c. de quarta col. 10. de præscrip. n. 33. qui mouetur septem fundamentis, sed illud est præcipuum, quia delinquens donec per iudicem priuetur habet titulum, quo fructus beneficij iure percipiat.

6 Altera est quod Clericus teneatur ÷ restituere fructus à die perpetrati delicti, quam tenet Paul. de Castr. in d. l. 1. C. de his quib. vt indign. vbi per illum tex. referendo Guliel. de Cun. dicit quod si Clericus committit delictum propter quod possit beneficio priuari licet habeat ius in re donec sit priuatus sequuta tamen priuatione tenetur restituere fructus quos percepit à die commissi delicti, vel percipere potuit siue extent, siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non. Et hæc opinio Paul. de Castr. videtur verior propter malam fidem, quam delinquens habuit commisso crimine: Item quia titulus ille quem in re habuit per sententiam reuocatur, Et hanc frequentiori calculo amplectuntur Doctores nempe Salic. Alex. & Iaf. in d. l. 1. Marsil. singul. 325. Bald. Angel. & idem Castren. in l. prædonis ff. de pet. hæredit. Roman. in l. dinortio ff. solut. matr. Henric. Boic. in cap. cum nostris de concess. preben. Dec. cons. 118. viso instrumento col. 1. Clar. qui de communi attestatur in præct. crimin. §. fin. quæst. 73. in fin. vers. & scias, Couar. in tit. de spon. & matrim. cap. 6. §. 8. sub n. 7. late Ant. de Burgos in cap. ad nostram de empt. & vendit. col. 11. vers. venio modo. vbi satisfacit ad fundamenta Felini, & dicit quod nullo modo concludunt, nisi dum allegat quamdam decisionem Rotæ, cui tamen ipse respondet. Hanc etiam sententiam sequitur, & communio appellat Diaz in præct. crimin. canon. cap. 123. vers. & quia videtur. Qui existimat opinionem Felini, & aliorum procedere in Clerico, qui post commissum delictum perseuerauit seruiendo in Ecclesia, Quod tamen ego intelligerem cum Couar. in loco supra citato, nisi delictum esset tale, quod delinquentem ipso iure ministrare impediret, vt si esset crimen, quod irregularem ipsum faceret, tunc enim seruiendo, ac ministrando in officio quod exercere non poterat dignus maiori poena, ac delictum maxime ageret quo fit, vt fructus

- Aut ei non sint iusta ratione concedendi, nec dimittendi pro quo facit quod notat Felin. in cap. inquisitionis col. 1. de accusat. dicens delinquentem non posse tuto, in animæ iudicio retinere beneficium Ecclesiasticum, cui ordo Sacer est annexus quem ipse propter crimen exercere non potest.
- Sed prædicta intellige vera, quando Clericus fuit priuatus beneficio ob delictum † vt dixi, quia tunc benè tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum à die commisi criminis etiam si sententia sit lata in cōtumaciam, cum hoc casu neque beneficium ipsum recuperet ex quo sententia est diffinitiuā, & perpetua, & illi standum est nisi ex capite iniustitiæ fuerit reuocata Clar. in prax. crimin. §. fin. q. 44. col. 6. vers. dixi quod de iure communi. Scus est si fuerit Priuatus ob † solam contumaciam, quia tunc fructus restituere non tenetur nam, & si comparet, & absoluat, beneficium ipsum recuperat etiam si iam alteri collatum fuerit Achil. de absolut. decis. 1.
- Et ratio est quia sententia lata ob contumaciam † est merè interlocutoria, & tandiū durat effectus illius quamdiū durat contumacia Bald. in l. 1. circa med. vers. extra opponitur C. de postulan. & cessante contumacia † cessat pœna ob contumaciam illata c. ex literis vbi Felin. Dec. & alij n. 12. 17. & 18. de constit. latè Tiraquel. in tract. cessante causa par. 1. n. 57. & sequen. Foler. in praxi crimin. canon. cap. 33. n. 86. Et ita plures Rota tenuit nempe in vna Romana beneficiatus Sancti Petri 16. Iunij 1561. corā Oradino, & in alia Romana Canonatus Sancti Augeli vltima Februarij 1567. coram Litta, & in vna Ciuitatis Castellī 16. Decembris 1577. coram Cardinale Seraphino, in qua fuit etiam declaratum quando sententia dicatur lata propter contumaciam, vel propter delictum. Nam vbi contra reum † adfunt tantummodo indicia delictum arguentia, tunc condemnatio dicitur facta propter contumaciam secus vbi adest clara, & concludens ipsius delicti probatio, quia cum sententia recipiat declarationem ex actis dicendum est condemnationem tali casu esse factam propter delictum glos. in l. 2. §. absens & ibi Bald. C. de cont. iud. tut. Idem Bald. in l. 2. C. quibus res iud. non nocet, & in l. ingenuum col. 1. vers. sed quæro quis dicatur ff. de stat. homin. Felin. in d. c. ex literis de constit. & est tex. secundum eum in c. cum olim, ibi, & licet absenti cum de susceptione liquido constet de re iudic. Gabr. qui alios refert in tit. de sent. concl. 3. in prima limit. nu. 20.
- De causis ex quibus Clerici beneficijs priuantur, & quando agitur de priuatione Monachi ad quem spectet cognitio, an ad Episcopum, vel potius ad Abbatem. Cap. XXXV.
- 1 Clericus propter hæresim ipso iure beneficijs priuatur, nec iuuatur regula de trienniali etiam si post delictum pacifice possederit. & n. 2.
  - 3 Item priuatur propter hæresim ipso iure etiam ob solam cōtumaciam dummodo in tali contumacia persistat, & processus fiat ab inquisitoribus non autem ab alijs iudicibus.
  - 4 Resipiscens antequam fiat probatio contra ipsum nullam subit pœnā nisi abiurationis si autem negat probato iam crimine, & processu peractō non potest beneficium retinere, sed eo remanet priuatus, nec per absolutionem obtentū median te abiuratione ipsum beneficium recuperat, & num, 5.
  - 6 Relapsus de iure non potest admitti ad secundam abiurationem, nec pœnam mortis euadere.
  - 7 Obtinens gratiam vitæ non intelligitur ad beneficia pristina restitutus.
  - 8 Bona ex sola gratia obtenta aduersus delictum non recuperantur nisi id fuerit expressum.
  - 9 Clericus obtinens beneficium ad preces hæreticorum scienter est priuatus ipso iure, & si illud retineat efficitur inhabilis ad alia quacūque.
  - 10 Filius hæretici secundum opinionem Rota nedum est inhabilis ad obtinendum quacūque beneficia, dignitates officia, & pensiones, sed etiam priuatur iam obtentis ante patris eodem nationem sicut pater ipse hæreticus, siue natus fuerit ante contractam hæresim per patrem, vel post, & quamuis pater fuerit condemnatus in contumaciam, si tamen in tali contumacia permanserit.
  - 11 Clericus propter Simoniam etiam occultam ipso iure beneficijs priuatur. & n. 13.
  - 12 Simonia equiparatur crimini hæresis, & læsa maiestatis.
  - 14 Simoniacus etiam post peractam penitentiam licet crimen non sit notorium non potest promoueri, & electio de ipso facta est nulla.
  - 15 Eius beneficia ipso iure vacant, & possunt impetrari absque alia declaratoria si super illis simonia fuit commissa secus in his in quibus simonia non fuit contracta quia opus est priuatione, & n.
  - 17 Clericus simoniacus potest valide resignare beneficia super quibus Simoniam non contraxit, vel ex dispensatione Papæ retinere antequam sententia priuatoria feratur.
  - 18 Simonia ad effectum priuationis beneficiorum plene, & concludenter est probanda, si autem agatur tantum ad repellendum aliquem ab assecutione beneficij nondum obtenti sufficiunt leuiiores probationes, & n. 19.
  - 20 Coniecturis, & præsumptionibus probari potest, & vbi agitur ad priuationem coniectura debent esse euidentes, & clara ac simoniam necessario concludentes, & n. 21.
  - 22 Simonia inducens priuationem nõ probatur per testes de fama, etiam si ciuilitè agatur.
  - 23 Item nec probatur ex confessione cedētis post resignationem, si dicat se resignasse beneficium sub

- sub promissione certa summa pecuniarum.*
- 24 Debet esse non solum conuentionalis, sed etiam realis, & sic non solum probari debet tractatus precedens, sed etiam illius effectiuatio, quae sit conformis tractatui, & n. 25.
- 26 Amicitia mutua inter contrahentes plurimum ualet ad excludendum simoniam, & doli praesumptionem.
- 27 Simonia ex actibus simultaneis, & correspondentiis praesumitur, quando una materia est adeo proportionata alteri, & coniuncta alteri, ut stare non possit sine uergenti praesumptione correspondentiuitatis & simoniae, secus ubi materia non est ita proportionabilis, immo separata, vel quando actus correspondentiui habet causam expressam licitam, quia tunc excluditur praesumptio simoniae, & n. 28. & 30.
- 29 Probationes ad probandum delictum debent de necessitate concludere.
- 31 Clericus propter falsitatem in Bullis seu litteris Apostolicis, & supplicationibus commissam, quamuis addiderit unam tantum litteram, vel unum punctum, aut litteras correxerit, ipso iure beneficijs priuatur, & est excommunicatus non obstante clausula generali, & cum absolute a censuris ad effectum praesentium, & num. 32.
- 33 Item beneficijs priuatur, & poenam falsariorum incurrit si testes subornauerit.
- 34 Subornatio ad effectum poena, & priuationis probari debet plene, & concludenter, & per alios testes quam eos qui dicunt se fuisse corruptos.
- 35 Testes dicentes se corruptos falsum deposuisse uti, falsarij, & periurij non probant, immo nec faciunt indicium etiam si asserat excusationes, & probetur ipsos post primum examen alloquutos fuisse partem contra quam deposuerunt dummodo tamen prius constet de corruptione, & nu. 37. & 41.
- 38 Marsil. opinio in sing. 112. quod sit credendum unico etiam testi dicenti se fuisse subornatum reprobatur.
- 39 Testis subornatus si inducatur per eum contra quem fuit subornatus probat.
- 40 Testis, qui accepit pecuniam, ut dicat vel non dicat testimonium non admittitur ad testimonium ferendum, & puniatur poena falsi.
- 42 Clericus ob lacerationem cecularum, quibus denunciabatur excommunicatus de iure beneficijs non priuatur.
- 43 Clericus propria auctoritate beneficij possessione accipiens ipso iure dicto beneficio priuatur.
- 44 Item electus, & praesentatus ipso iure priuatur, si ante confirmationem, & institutionem se administrationi beneficij immiscuerit, & n. 45.
- 46 Cap. auaritia de elect. lib. 6. habet locum etiam in praesentato.
- 47 Procedit etiam respectu beneficiorum simplicium.
- 48 Item locum habet etiam si institutio fuerit nulla ex defectu iurisdictionis.
- 49 Opinio Milei in suo repertorio in uerbo poena decretalis auaritia reprobatur.
- 50 Clericus se immiscens administrationi beneficij ante confirmationem, seu institutionem, excusatur a poena c. auaritia de elect. in 6. ex errore iuris ambigui, & obscuri, ubi talis error sit probabilis.
- 51 Amittit beneficium ipso iure, nec non alia bona, si crimen lese maiestatis commiserit.
- 52 Item amittit omne ius, quod in beneficio habet & de cetero ad illud obtinendum inhabilis redditur, si possessionem accipiat ex sola supplicatione signata literis suae prouisionis non expeditis, licet sit Episcopus, & n. 53.
- 54 Allegans possessionem beneficij fuisse captam literis non expeditis, debet id concludenter probare.
- 55 Capiens possessionem Canonatus non capitulariter literis non expeditis, non incidit in poenam extrauagantis Iulij Papae 3. sed tantum possessio nulla est.
- 56 Procurator accipiens possessionem ante expeditionem literarum, si non habeat speciale mandatum, non facit incidere Dominum in poenam priuationis beneficij.
- 57 Mandatum generale non sufficit ad faciendum id, per quod Dominus incidat in poenam.
- 58 Clericus capiens possessionem literis non expeditis, si ex instrumento non constet fuisse in adptione habitam relationem ad supplicationem, non priuatur beneficio, nec poenam extrauagantis Iulij Papae 3. incurrit.
- 59 Extrauagans Iulij 3. de non capienda possessione beneficiorum literis non expeditis, est exorbitans, & strictè uenit intelligenda.
- 60 Clericus, qui per annum in excommunicatione permansit, quomodo beneficijs priuatur, & num. 61.
- 62 Non priuatur propter infordecentiam in excommunicatione, nisi excommunicatio lata fuerit propter crimen, quod ipso iure priuet clericum beneficio, vel saltem propter quod ueniat per sententiam priuandus.
- 63 Poena priuationis nunquam imponitur propter solam infordecentiam in excommunicatione lata ob debitum ciuile, sed alia arbitraria, immò satis est, quod ex tali infordecentia oriatur confessio debiti, absque eo, quod alia poena imponatur, & num. 64.
- 65 Clericus beneficijs priuatur propter periurium precedente tamen declaratoria super ipso periurio secundum Rebuffum, & alios sed secundum opinionem Rotae redditur solum inhabilis ad beneficia obtinenda, ut num. 66.
- 67 Limita nisi Clericus falsum dixerit circa proprium delictum.
- 68 Reus in iudicio a legitimo iudice interrogatus ueritatem etiam circa proprium delictum sub reatu peccati mortalis confiteri tenetur licet propter periurium in foro exteriori non puniatur, & num. 69.
- 70 Item priuatur ob homicidium uoluntarium per sententiam, & imposterum redditur inhabilis ad obtinenda quaecunque beneficia etiam simplicia, & num. 75.
- 71 Potest, ubi priuatio non inducitur ipso iure, ante

- ante sententiam priuatoriã valide beneficiũ resignare .
- 72 Si accepta pecunia homicidium commiserit priuatur ipso iure .
- 73 Non priuatur propter homicidium casuale , sed ad sacrorum ordinum , & Altaris ministerium , & beneficia quacunque , & dignitates obtinendas , dispensari debet .
- 74 Homicidæ , & alij irregulares sine dispensatione iuste non possident beneficia , contra Peinum , cuius opinio reprobatur ex dispositione Sacri Concilij Tridentini .
- 76 Clericus concubinarius beneficijs priuari potest trina tamen monitione precedente , & data perseuerantia in concubinato .
- 77 Amplia ut monitio . & perseuerantia in concubinato requiratur etiam de iure communi .
- 78 Concubinatus clericorum ad effectũ priuationis plene , & concludenter probari debet etiam si ciuilitè agatur .
- 79 Non probatur per testes deponentes de publica voce & fama , & n. 80 .
- 81 Fama nec semiplenam probationem facit , quando agitur de crimine etiam ciuilitè intentato .
- 82 Operatur solum inditium delicti .
- 83 Testes de publica voce & fama debent deponere a quibus personis fama originem traxerit .
- 84 Fama in iudicio criminali succedit loco accusatoris .
- 85 Testes de concubinato clerici deponentes debent probare perseuerantiam in dicto delicto post legitimas monitiones .
- 86 Item probare debent concubinatum cum qualitatibus a iure ciuili requisitis , videlicet cum continua cohabitatione , & cõmuni lecto , & mensa .
- 87 Concubinarius secundum opinionem Rota ille dicitur , qui etiam in aliena domo notam fœminam habet , cui solet carnaliter commisceri si de consuetudine constet , & diffamatus sit in sua , vel ipsius fœminæ vicinia .
- 88 Concubinatus ex procreatione liberorum ex impudica muliere susceptorum non probatur .
- 89 Clericus ob non residentiã potest legitime priuari beneficio , dummodo tria edicta præcesserint publica , & sex menses sint elapsi .
- 90 Declara nisi citatio personalis præcesserit , quia tunc potest etiam non expectatis sex mensibus procedi ad priuationem .
- 91 Statutum Episcopi , quod beneficiati absentes per certum tempus sine eius licentia sint priuati etiam absque monitione , valet .
- 92 Item ligat omnes , qui habent in illa diecesi beneficia , etiam si resideant alibi .
- 93 Scientia statuti , seu constitutionis pœnalis , quando agitur ad priuationem , debet clare , & concludenter probari , nec sufficit scientia præsumpta , nisi adfuerint urgentes præsumptiones .
- 94 Probatio cõcludens oritur etiam ex coniecturis , & præsumptionibus urgentibus .
- 95 Probatio exactissima non requiritur in materia beneficiali , sed sufficit ordinaria , dummodo sit plena , & concludens secundum subiectã materiam .
- 96 Clericus obtinens beneficium requirens ordinem sacerdotalem debet promoueri intra annum post regimen sibi cõmissũ , & adeptam illius possessionem pacificam , alias præmissa monitione superioris per sententiam priuari potest , nisi Ecclesia sit parochialis , quia tunc monitio non est necessaria , sed priuatio ipso iure incurritur , & nu. 97 .
- 98 Prior conuentualis habens curam animarum tam in foro pœnitentia , quam iudiciali ipso iure pœnam priuationis incurrit , si intra annum non promoueatur , siue habeat dictum Prioratum in titulum , siue in commendam , & num. 99 .
- 100 Annus ad promouendum datur in beneficijs Sacerdotalibus , quando verba foundationis non respiciunt actum collationis , seu præsentationis , sed potius illius prosecutionem , secus si annexio ordinis requiratur in ipso actu collationis , seu præsentationis , quia tunc oportet , quod præsentatus de eo tempore sit actu Sacerdos , & num. 101 .
- 102 Qualitas iuncta verbo intelligitur , secundum tempus verbi .
- 103 Clericus habens beneficium , si aliud incompatible obtineat cum decreto de dimittendo primum intra certum tempus a die date gratiæ sub pœna priuationis vtriusque , priuatur , si infra tempus præfixum illud non dimittat .
- 104 Non priuatur , si possessio secundi beneficii incompatible quod confertur cum tali decreto , sit plena , & adsit intrusus .
- 105 Item non priuatur , si durante tempore ad dimittendum primum , sibi fuerit mota lis , vel facta controuersia etiam extraiudicialis super secundo impetrato , & num. 106 .
- 107 Item nec priuatur si notitiam decreti non habuit .
- 108 Scientia ad effectum priuationis debet probari clare , & concludenter , & non in genere , sed in specie cum omnibus suis circumstantijs , & qualitatibus , & num. 110 .
- 109 Scientia procuratoris non sufficit ad faciendum incidere Dominum in pœnam .
- 111 Beneficium incompatible (circumscripto decreto) non ammittitur ex imbecillitate secundi , nisi impetrans fuerit secundum plene consequutus .
- 112 In beneficijs requirentibus residentiã , aut aliter

- aliter quomodocumque incompatibilibus, etiam si canonicatus sint, vel portiones ex dispositione Concilij Tridentini inducitur vacatio ipso iure per adeptionem secundi pacifice possessi.
- 113 Ampliatur etiam in beneficijs simplicibus residentiam requirentibus contra nonnullos, quorum opinio reprobat.
- 114 Clericus per liberam resignationem beneficium amittit.
- 115 Permutans beneficium ad illud redire potest, si ex altera parte permutatio compleri non possit, aut sit nulla ab initio.
- 116 Permutatio, si culpa vnius dumtaxat ex permutantibus sit nulla, non impedit quominus respectu alterius permutantis sustineatur.
- 117 Clericus non potest beneficijs priuari nisi ob graue delictum.
- 118 Condemnatus ob delictum ex quo beneficijs est priuandus non intelligitur illis priuatus, nisi hoc expresse dicatur in condemnatione, vel nisi priuatio ipso iure irrogetur, & nu. 119.
- 120 Beneficium non acquiritur colliganti, licet alter colligans propter delictum priuetur.
- 121 Item non acquiritur sine titulo Ecclesiastico.
- 122 Monachus potest habere beneficium curatum ex dispensatione, ite sine dispensatione ad presentationem Abbatis, si sit beneficium curatum sui ordinis.
- 123 Abbas potest corrigere suos monachos, & illos excommunicare & n. 124.
- 125 Episcopus de iure communi potest procedere contra Monachos, seu personas regulares non exemptas priuatiue ad Abbatem, ubi agitur de causa criminali contra Monachum in figura iudicij in delictis communibus extra casus comprehensos in regula, ut est falsitas, homicidium, & similia.
- 126 Monachus exemptus delinquens extra locum exemptum potest ab ordinario puniri non obstante exemptione.
- 127 Abbas habet ius instituendi in Ecclesia sibi subiecta.
- 128 Episcopus debet Monachos ad conuersionem sanctam promouere, Abbates, aliaque officia instituere atque extra regulam acta corrigere.
- 129 Ad prolationem sententiae excommunicationis monitione premissa debet iudicialiter procedere.
- 130 Monachus, aut Religiosus delinquens contra regulam Praelati sui, & capituli disciplinam si ab eo corrigatur non potest appellare.
- 131 Appellatio non datur a correctione, quae fit ad penitentiam, & extra formam iudicij.
- 132 Abbas non potest procedere contra Monachos nisi ad correctionem iniungendo illis penitentiam salutarem secundum regulam.
- 133 Text. in c. fin. de statu Monach. ibi Apostolica instituta, intelligitur, quod ad Apostolica instituta disponentia super regula, & super modo correctionis, & penitentia iniungenda, non autem quod absolute concedat Abbati iurisdictionem procedendi ordinarie secundum formam iuris.
- 134 Monachus tenetur obedire Abbati magis quam Episcopo in his, quae concernunt obseruantiam regulae, sed ubi agitur de cura animarum ab Episcopo suscepta, & de causis iudicialibus, Episcopo magis, quam Abbati debet obedire.
- 135 Minor Episcopo causas criminales non agit.
- 136 Monachus committens delictum, quod est delictum apud omnes, ut furtum, homicidium, & similia non iudicatur ut monachus.
- 137 Pater in filios sola correctione extraiudiciali utitur, nec potest in forma iudicij procedere.
- 138 Arbitrium commissum Abbati intelligitur respectu fori penitentialis.
- 139 Monachus non potest accusare sine licentia Abbatis.
- 140 Officia omnia monasterij, & administrationes sunt manualia ad nutum Abbatis.
- 141 Episcopus in sua diocesi habet merum Imperium.
- 142 Praelati inferiores habent facultatem procedendi in criminalibus contra personas de Collegio non in forma iudicij, sed per modum correctionis.

Opportune ex praedictis subsequitur videndum quandonam Clericus beneficijs priuatur? Et ex pluribus quidem causis illum priuari notum est, sed ego aliquas solum ex his quae quotidie in practica versantur enarrabo.

- 1 In primis itaque Clericus ipso iure beneficio priuatur propter haeresim, cap. ad abolendam §. 1. de haeret. cap. secundum eod. titul. lib. 6, Butr. in cap. fin. colum. 2. de postulan. Quo fit, ut regula de triennali iuuari & non possit etiam si post delictum pacifice possederit, quia sine titulo est, ideo semper vacat beneficium, & semper impetrari potest Rebuf. de pacifica possess. limit. 4. Immo clericus in hoc delicto priuatur etiam ob solam contumaciam, dummodo in tali contumacia persistat cap. cum contumacia, & ibi glos. & Doct. de haeret. lib. 6. & processus, fiat ab Inquisitoribus. iuxta Constitutionem, fel. record. Pij Papae Quinti, non autem ab alijs Iudicibus; Quia quidquid fit antequam fiat probatio contra Clericum, quo casu si statim redeat & nullam subit poenam, nisi ab iurationis,

iuratiouis; Nihilominus si neget non potest probato iam crimine, & processu peracto beneficium retinere, sed eo remanet priuatus, vt per Rebuff. in praxi benefic. par. 3. de modis amit. benefic. num. 12. & 13. nec per ab-

5 solutionem ꝛ obtentam mediante abiuratione beneficium recuperat, Panor. in cap. quia diligentia ad finem de elect. Maxime si sit relapsus, qui de iure non potest ꝛ admitti ad secundam abiurationem, nec pœnam mortis euadere cap. ad abolendam de hæret. cap. super eo eod. tit. lib. 6. Vnde quamuis gratiam

6 vitæ obtinuerit ꝛ non tamen intelligitur ad beneficia pristina restitutus, præsertim in præiudicium eorum, quibus medio tempore fuerunt collata, quia ex sola gratia obtenta aduersus delictum bona ꝛ non recuperantur, nisi ad fuerit expressum Bald. & alij in l. 2. C. de senten. pass. Alexan. in l. si maritus la prima num. 4. ff. solut. matrim. & in istis terminis Dec. in d. cap. quia diligentia num. 19. de elect. Quinimmo non solum hæreticus est

7 priuatus beneficio, vt dixi, sed etiam is ꝛ qui beneficium ad preces hæreticorū scienter obtinuit, quod si retinuerit est inhabilis ad quæcumque alia beneficia cap. 2. §. ad hæc de hæretic. lib. 6.

Sed hic disputatio non leuis oritur: An filij hæreticorum sint priuati, vel priuandi beneficijs obtentis etiam ante patris condemnationem? Affirmatiuam enim tenent Ioan. Andr. in cap. vt commissi §. priuandi de hæret. lib. 6. sub num. 4. in vers. priuandi, & ibi Gemin. num. 4. Henric. Bohic. in cap. vergentis num. 12. & ibi Anan. num. 13. de hæret. Præposit. in cap. satis peruersum num. 4. distinct. 56. Imola in l. in Insulam num. 2. ff. solut. matrim. Roman. singul. 693. Gig. in tract. de crimen lesæ maiest. lib. 3. quæst. 11. in fine, quam opinionem etiam dicunt * esse communem Doct. qui tenuerunt contrariam sententiam: Cui opinioni videntur conferre constitutiones Summorum Pontificum, scilicet Innocentij 4. 10. Nicolai 3. 2. Alexandri 4. 10. & Pauli 4. 12.

Contrariam vero sententiam, quod immo non sint priuandi beneficijs obtentis ante patris condemnationem amplectuntur quaplurimi grauiissimi Doctores nempe Abb. in d. c. vergentis, Rebuff. in praxi benefic. in tit. de modo amit. benefic. num. 25. Gondif. de hæret. cap. 23. num. 2. Ludouic. Carrer. de hæret. num. 141. Couar. variar. resolut. lib. 2. cap. 8. num. 4. qui allegat Ioan. Lup. de Regno Nauarræ 5. parte §. 8. vbi tamen primam opinionem dicit * communem; Et hanc secundam tenet etiam Simanch. de Cathol. instit. tit. 29. num. 20. Clar. in §. hæresis num. 14. Molin. de primogen. Hispan. lib. 4. num. 54. cum sequen. Penia in Directorio Inquisit. par. 3. schol. 156.

Rotâ tamen cum huiusmodi dubium occur-

risset tempore Pontificatus fel. recor. Clementis Papæ VIII. in vna Conchen. pensionis corâ Camillo Peregrino noluit à principio quidquam decidere, sed ordinauit, quod fieret relatio Sanctissimo, qui respondit Congregationem Sanctæ Inquisitionis seruare negatiuam opinionem tanquam Equiorem, & humaniorem: Verum quia pars instabat pro resolutione, causa de ordine eiusdem Sanctissimi repropoſita sub die 6. Martij 1598. & articulo mature diseusso fuit capta resolutio secundum primam sententiam, videlicet filios hæreticorum nedum esse inhabiles ad ꝛ obtinendum quæcumque beneficia, dignitates, officia, & pensiones, sed etiam priuandos esse iam obtentis, sicut patres ipsi hæretici, nulla facta distinctione an filij nati fuerint ante contractam hæresim per patrem, vel post per tex. in cap. statutum de hæret. in 6. & in cap. filij, & in cap. inquisitionis eodem tit. & lib. & fuit dictum istud procedere quamuis pater fuerit condemnatus in contumaciam, eo tamen in tali contumacia persistente; Sed quia articulus iste est valde exemplaris, & longam requirit discussionem, idcirco de illius veritate in tertio libro harum resolutionum, qui de proximo imprimetur, tractandum reseruamus.

Secundò Clericus beneficijs priuatur ipso iure ꝛ propter Simoniam Felin. & alij in cap. insinatum de Simon. Rebuff. in praxi de Simonia in resignat. num. 7. & 8. Et probatur in extrauag. cum detestabile, de Simon. Siquidem istud crimen æquiparatur crimini ꝛ hæresis, & lesæ maiestatis cap. 1. vbi glos. vlt. de testib. lib. 6. Et quo ad hanc priuationem,

11 non fit differentia inter ꝛ notorium Simoniacum, & occultum Rebuff. vbi supra num. 12. Silua de benefic. in 3. par. quæst. 2. num. 58. circa finem, vbi inquit, quod Simoniacus

12 etiam post ꝛ peractam pœnitentiam, licet crimen non sit notorium, non potest promoueri, & quod electio de ipso facta est nulla. Et quod hodie beneficia Simoniacorum ipso iure vacent, & possint ꝛ impetrari etiam absque alia declaratione, quæ post impetrationem fieri poterit, tradit idem Rebuff. in loco proxime allegato num. 11. per cap. cum secundum leges de hæret. in 6. Qui tamen sub num. 13. hoc declarat procedere quo ad beneficia, in quibus Simonia fuit commissa, non autem in

13 alijs, quia ꝛ in his opus est priuatione, & ideo impetratio de illis facta non valet antequam

14 sit lata sententia, immo Clericus ea ꝛ poterit valide resignare, & Papa interim cum eo dispensare, vt illa retineat.

Rursus declara, nam ad effectum huiusmodi modi priuationis Simonia ꝛ plene, & concludenter est probanda, glos. in cap. veniens il primo, in verbo, illorum, de testib. & ibi Abb. num. 4. quam esse * communiter approbatam testatur Alciat. consil. 2. num. 40. & 41. lib.

1. tom. 1. & tenuit Rota in vna Firmana Capellaniæ 11. Maij 1582. coram fel. record. Clemente Papa Octauo, tunc Auditore. Licet vbi agitur tantum ad repellendum aliquem ab asssecutione beneficij nondum obtenti, sufficiant † probationes leuiores, vt per
19 Fab. decif. 47. lib. 2. & fuit tentum in causa Caurien. Canonicatus coram Cardinale Seraphino 10. Maij 1581. & in vna Calaguritana de Naro 20. Maij 1590. coram Comitulo.

Et quamuis in odium huius criminis multa specialia inducta sint, & præsertim, vt ex
20 coniecturis, † & præsumptionibus probari possit cap. per tuas cap. sicut vbi Innocen. & Abb. de Simon. cap. 1. de test. in 6. Corn. consil. 342. num. 18. lib. 1. Aym. conf. 122. num. 8. Mendoch. de arbitr. casu 116. num. 12. Nihilominus quando agitur de priuatione beneficiorum huiusmodi inditia, & coniecturæ de-

21 bent † esse euidentes, & claræ, ac Simoniam necessariò concludentes, ita vt nihil aliud importare possint cap. euidentia de accusat Alexand. de Neno conf. 64. num. 2. Felin. in cap. super his num. 17. de accusat. Natta conf. 299. num. 13. Caputaquen. decif. 202. per tot par. 1. & tenuit Rota in vna Britonorien. Comendæ 17. Decembris 1588. coram Gypfio, & in vna Cusentina confidentiæ 4. Februarij 1591. coram Orano. Sic quoque tenet Clar. in praxi crimin. in verbo Simonia num. 12. & Foller. in pract. crimin. cap. 18. numer. 2. & cauetur in constitutione felic. record. Pij Papæ Quinti num. 5. in Bullario §. & vt Simonia, vbi requiritur quod reus sit cõuictus.

Ex quo inferitur, vt ad probandam Simoniam quæ inducit priuationem testes de fama † non admittantur etiam si ciuilitè agatur
22 glos. in d. cap. veniens, & ibi Abb. num. 8. & Dec. num. 12. de testib. Idem Dec. conf. 210. prope finem Clar. in d. §. Simonia in fine Gabr. conclus. 1. de probat. num. 12. Put. decif. 171. in fin. lib. 2. & fuit dictum in causa Imolen. confidentiæ 24. Februarij 1592. coram Cardinale Pamphilio.

Rursus inferitur quod neque admittitur
23 confessio cedentis † post resignationem, si dicat se resignasse beneficium sub promissione, cuiusdam summæ pecuniarum, quia talis confessio facta post resignationem non nocet cessionario Castren. in l. facta §. si hæres ad trebellian. Afflic. decif. 165. num. 5. Rimin. consil. 151. num. 12. lib. 1. & 381. num. 21. & 23. lib. 2. Caputaquen. decif. 185. par. 1. & fuit tentum in allegata Firmana Capellaniæ.

Præterea ad effectum, vt ex Simonia oriatur priuatio beneficiorum oportet, quod illa
24 nedum sit conuentionalis †, sed etiam realis, & sic non solum necessaria est probatio tractatus præcedentis, & pactionis cap. Artaldus 8. quæst. 3. glos. in cap. quam pio, in verbo * postmodum 1. quæst. 2. Doct. communiter in d. cap. veniens de testib. Dec. consil.

128. num. 4. Paris. conf. 30. num. 2. lib. 4. Alexand. conf. 2. num. 20. lib. 1. Put. decif. 171. lib. 2. Mohed. decif. 266. sed etiam requiritur executio ipsius tractatus cum multa tractentur quæ non perficiuntur l. fin. C. de his quibus. vt in dign. & in materia Simonia tradit Alexand. d. conf. 2. num. 30. Non probato enim effectu conuentionis non dicitur probata Simonia inducens priuationem Caslad. decif. 5. de constitut. Quinimo etiam,
25 si effectuatio probetur, tamen si illa non est † conformis tractatui non probatur Simonia, sic tenuit Rota coram Chissanen. in vna Lucana Canonicatus, vt in manuscript. diuers. decif. 36. Vbi cum dubitaretur an constaret de Simonia ex eo quod probaretur inter Vincentium, & Matthæum conuentum fuisse de permutandis certis beneficijs ad partes pacto adiecto, quod alter eorum liberaret quandam alterius domum ab annuo censu florenorum 13. & liberatio ista non habuisset effectum, sed illi, cuius commodo debebat cedere liberatio, fuissent consignata certa melioramenta ascendentia ad 170. florenos, Rota censuit non fuisse probatam Simoniam, quia executio non erat conformis tractatui: Et nihilominus, vbi ibi dicitur aderant testes deponentes illa melioramenta fuisse consignata ex causa dictæ permutationis beneficiorum; Quam decisionem sequuta fuit Rota coram Cardinale Blanchetto in causa Hispalensis Simonia 7. Februarij 1596.

Neque omittendum censeo quod ad excludendam Simoniam † plurimum valet præsumptio oriens ex amicitia mutua inter contrahentes Caputaquen. decif. 202. lib. 1. Amicitia enim est sufficiens ad excludendam doli præsumptionem Blanch. in praxi crimin. fol. mihi 125. num. 21. & in simili tradit Put. decif. 171. lib. 2. Vbi in proœmio instrumenti quod deducebatur ad probandam Simoniam erant expresse causæ liberalitatis, & Rota maluit amplecti causam exclusiuam Simonia, quam inclusiuam. Ad idem facit decif. 42. diuers. in manuscript. Et fuit tentum in allegata Hispalen. coram Blanchetto.

Aduertendum tamen est, quod propter † simultaneitatem actuum Rota solet præsumere actus Simoniales, licet secundum distinctionem temporum possint excusari, & saluari à Simonia, vt quia appareant duo mandata ad cedendum, & retrocedendum eadem die, & coram eisdem notario, & testibus, quæ etiam si potuerint fieri de mane, & de sero, & sine relatione mutua; Nihilominus propter simultaneitatem Rota solet illa iudicare correspondente, & consequenter Simonia Mohed. decif. 224. Qui tamen hoc declarat † procedere quando vna materia est adeo proportionata, & coniuncta alteri, vt stare non possit sine vrgenti præsumptione correspondentiuitatis, & Simonia; Secus autem vbi materia actuum non

- non est ita proportionabilis, immo est separata, ita quod possit probabiliter stare sine tali præsumptione mali, vt si appareat datum fuisse mandatum ad resignandum beneficium in fauorem Petri, & eadem die appareat, quod Titius vendidit vnam Domum resignati, tunc enim quia isti actus possunt subistere sine vrgenti præsumptione mali, ideo inhærendum est præsumptioni boni, & non mali, nec probatur Simonia, quia probationes ¶ ad probandum delictum debent de necessitate concludere l. merito ff. pro soc. cum alijs de quibus per Mohed. in loco supra citato Put. decis. 214. lib. 3. & decis. 381. num. 2. lib. 1. Quod præsertim procedit in actibus correspondentibus habentibus causam ¶ expressam licitam quia tunc ex illis excluditur præsumptio Simonie, vt per Put. decis. 171. & 489. lib. 2. Et fuit dictum in supra allegata Hispalen. Simonie coram Cardinale Blanchetto, & per prius in eadem causa coram Gypso sub die prima Februarij 1591. & rursus in Aquen. Simonie 19. Ianuarij 1594. coram eodem Blanchetto, & in vna Lucana Iurispatronatus 11. Iunij 1602. coram Cardinale Millino, vbi opposebatur, quod donatio iurispatronatus erat Simoniaca, eo quia incontinenti post factam donationem coram eodem notario, & testibus Ludouicus donatarius affirmauerat se esse debitorem Hieronymi in scutis sexagintaquinque, quæ promisit soluere infra sex annos Ioan. Baptistæ filio ipsius Hieronymi donantis, & cum ista promissio haberet causam expressam licitam, & quantitas scutorum 65. præsertim in termino sex annorum non esset proportionabilis, & correspondens donationi iurispatronatus trium Capellaniarum Rota censuit quod ex sola correspondentiuitate in eo casu non resultabat plena, & concludens probatio Simonie, fuit allegata decisio Mohed. 3. de Simonie, & Put. 381. & 440. lib. 1.
- Tertio amittit etiam beneficium ipso iure clericus qui in Bullis, seu litteris ¶ Apostolicis, & supplicationibus falsitatem commisit cap. falsariorum de crimin. falsi Rebuff. in praxi benefic. par. 3. de mod. amit. benefic. num. 43. & quamuis addiderit vnam tantum litteram, vel vnum punctum, aut litteras correxerit, tamen priuatur, & est excommunicatus in Bulla cœnæ Domini, nec potest absolui ab alio, quam à Papa, Hostien. in sum. de crimin. fals. §. qualiter committantur, verific. sed hodie; Ideo clausula generalis, & ¶ cum absolute à censuris ad effectum præsentium, tali falsario non prodest, vt tradit idem Rebuff. in d. praxi de forma, & declar. nouæ prouif. num. 11.
- 33 Sed et si Clericus testes subornauerit ¶ pœnam falsariorum incurrit, ideo, & beneficio priuari poterit cap. satis peruersum, 56. dist. & cap. inuentum 16. quæst. 7. Abb. in cap. ex tua de pen. Doct. in cap. at si clerici §. de adulter. & in cap. cū nō ab homine de iudic. Subor-
- 34 natio tamen hoc casu probari debet ¶ plene, & concludenter, Et per alios testes quàm eos, qui dicunt se fuisse corruptos, cap. sunt nobis: vbi Doct. de testib. Felin. in cap. cum in tua, n. 7. eod. tit. Ruin. conf. 146. nu. 34. lib. 5. late
- 35 Cephal. conf. 233. lib. 2. Nam ex eo quod ¶ dicunt se corruptos dixisse falsum, ostendunt se esse periuros, & falsarios, ideoque eis non creditur, cap. testimonium de testib. Ruin. conf. 147. num. 5. lib. 5. Rolan. conf. 16. nu. 7. lib. 1. Verall. decis. 73. lib. 1. in manuscriptis. Vbi dicit hoc procedere etiam si testes afferat excusationes, & ita affirmat fuisse tentum in causa Parmen. status 12. Iunij 1551. coram Puteo.
- 36 Similiter procedit, quamuis ¶ probaretur testes post primū examen alloquutos fuisse partem, contra quam deposuerunt, & deinde contrarium deponerent eius, quod deposuerunt, quia hoc casu præsumeretur subornatio tantum ad effectum, vt testibus non esset credendum id, quod deponunt in secundo dicto, vt per Cæsar. de Grass. decis. 11. de restit. in integr. Non autem ad effectū, vt subornatio censeretur probata contra partem aduersam; Alias sequeretur absurdum manifestissimum, nempe quod ex tacita præsumptione subornationis maior oriretur probatio, quàm ab explicata, & formali depositione subornationis, de qua testes deponerent, cum tamen eis non credatur ex supra allegatis, quibus addi potest Clar. in praxi crimin. in verbo falsum n. 5.
- ¶ vbi testatur de cōmuni, & quod neque etiam
- 37 faciāt ¶ indicium ex pluribus tenet Bertazol. conf. 71. num. 13. lib. 1. criminal. post. Marfil. conf. 78. num. 10. Et licet idem Marfil. singul. 112. velit in hac materia credi vnico etiam, testi dicenti se fuisse subornatum; Nihilominus eius dictum non est verum ¶, neque probatur ex auctoritatibus per eum allegatis. Nam
- 38 Bald. ab eo citatus in cap. 1. num. 7. si de inuestit. inter Dom. & Vassal. non agit de fide adhibenda vnico testi dicenti se subornatum, sed de adhibenda ¶ fide testi subornato si inducatur per eum contra quem fuit subornatus, quod est singulare ex eo quod in l. 3. §. lege Iulia de testib. arcetur à testimonio, dicendo ille qui accepit pecuniam, vt diceret, vel non diceret testimonium, & in l. 1. C. ad
- 40 l. Corn. de fals. talis ¶ punitur pœna falsi. Et ita melius interpretatus est doctrinam Bald. Roman. singul. 330. Incipien. tu scis sextum; Et ita etiam loquitur Felin. in cap. licet Canon num. 7. in fine de probat. Et clarius per Bero. quæst. 59. num. 5. & 6. qui expresse
- 41 vult debere prius ¶ constare de corruptione, vt testis qui dicitur corruptus admittatur contra corrupentem, quod esset frustratorium, si ei soli dicenti se corruptum fides esset adhibenda; ad idem videatur Grammat. voto 11. num. 10. & 11. vbi optime concludit contra Aretinum.
- Sed dubium est, nunquid clericus, qui cedulones quibus denunciabatur excommunicatus

42 laceravit ipso iure beneficijs priuetur, vel veniat priuandus? Et in vtroque † negatiue resoluendum est, quia talis pœna ob simile delictum iure sancita nō reperitur, glos. *communiter recepta in cap. fin. vbi Abb. & ceteri, de iurepatr. Dec. in c. 2. n. 3. de rescript. Tiraq. in l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 248. C. de reuocan. donat. Et ita tenuit Rota in vna Tulen. Monasterij Sācti Mansueti 16. Maij 1597. coram Penia.

43 Quarto pœnam priuationis ipso iure incurrit clericus qui propria auctoritate possessionē beneficij † ingreditur c. eum qui de præb. lib. 6. Rebus. in præxi benefic. parte 3. de modo amit. benefic. nu. 28. late Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 16. numer. 7. qui plures casus distinguit.

44 Quinto in eadem pœnam incidit clericus qui ante † confirmationem se immiscuit administrationi beneficij tex. est in c. auaritiæ de elect. lib. 6. vbi communiter *Doct.

45 Amplia idē esse in præsentato † qui ante institutionem pariter administrationi beneficij se ingessit. Nam licet tex. in d. cap. Auaritiæ de elect. lib. 6. loquatur in electo, & contineat pœnam priuationis, quo casu non videtur extendendus ad præsentatū cap. in pœnis de reg. iur. lib. 6. l. preces. & l. interpretatione ff. de pœn. Nihilominus, quia decretalis illa est inducta ad reprimendam auaritiā, & temeritatem clericorum, & ad coadiuuandum ius

46 antiquum tanquam fauorabilis † extendi debet, vt habeat locum etiam in præsentato, vt ibi not. Gemin. colum. 2. vers. nota bene, &

* Franc. nu. 2. & ista est communis * opinio Calder. conf. 8. de elect. Lap. alleg. 8. nu. 4. qui etiam subdit ita se habere comunem obseruantiam, & ita fuisse pronunciatum. Idem tradit Gemin. in d. cap. auaritiæ col. vlt. vers. sed est dubium Franc. n. 2. vers. item habet locum Roch. de iure patron. in verbo Honorificum quæst. 39. Lambertin. in eod. tract. quæst. 5. princip. in 2. par. lib. 2. art. 11. Abb. in cap. qualiter n. 4. de elect. Butr. in cap. nosti nu. 7. eod. tit. Hanc quoque sententiam tenet Gabr. conf. 199. nu. 3. lib. 1. Et eam Rota sapius fuit amplexa, vt testatur Sarnen. de trien. q. 5. vers. postremo num. 23. & adest decis. Crescent. 6. de iurepatron. Et fuit resolutum in vna Vrgellen. Abbatiz 29. Ianuarij 1582. coram Cardinale Seraphino, & deinde in vna Iuuenacen. beneficij 4. Februarij 1594. coram Cardinale Mantica.

47 Secundo amplia, vt pœna dictæ decretalis auaritiæ locum habeat etiam respectu † beneficiorum simplicium: Nam licet Gemin. ibi in fine, & Lambert. d. q. 5. art. 17. dicant illū tex. procedere solum in dignitatibus, & consequenter eum, qui ante confirmationem, seu institutionem se ingerit in simplicibus beneficijs non priuari ipso iure, sed esse locum d. cap. qualiter de elect. tamen cōtrarium est verius, quia cum decretalis illa sit fauorabilis, vt dixi, &

eadem ratio in simplicibus quoque beneficijs locum habeat, diuersum ius constitui non debet l. illud ff. ad leg. aquil. l. à Titio de verb. obligat. Et ita in specie post Archid. in d. cap. auaritiæ colum. 1. vers. nullus, & Franc. n. 2. vers. sed certe tenuit Rota in dicta Iuuenacen. beneficij. Et probatur ex eo quod cap. qualiter procedit etiam in simplicibus, vt ipse Gemin. fatetur. Vnde cum sit communis * opinio quod ius antiquum d. cap. qualiter, sit adiuuatum, & ampliatum, non correctum per d. c. auaritiæ, atque in omnibus casibus in quibus olim necessaria erat sententia, hodie illa sit superflua, vt notant Card. & Abb. in d. c. qualiter num. 4. Butr. in d. cap. nosti num. 7. & Card. nu. 1. de elect. Sequitur quod sicut olim d. cap. qualiter procedebat in simplicibus, ita procedat hodie d. cap. auaritiæ. Et ita tentum apud Crescen. d. decis. 6. de iure patr. & consuluit Gabr. d. conf. 199. n. 4. lib. 1.

48 Tertio amplia, vt d. cap. auaritiæ procedat etiam si institutio fuerit nulla † ex defectu iurisdictionis, quia talis institutio non excusat præsentatum, qui se ingerit administrationi quominus incidat in pœnā d. decretalis Card. conf. 31. nu. 6. cum sequen. Roman. conf. 330. num. 21. cum sequen. Peregr. decis. 11. lib. 1. & tenuit Rota in dicta causa Iuuenacen. be-

49 neficij, Ex quibus apparet dictum † Mill. in suo repertor. in verbo pœna decretalis auaritiæ, vbi vult dictum cap. non procedere quando quis nulliter est institutus, non esse verum, quia vt respondet Peregr. in dicta decis. 11. id non habet locū quando nullitas oritur ex defectu iurisdictionis, sed citationis, quod sentit etiam Gabr. d. conf. 199. num. 5. qui loquitur de institutione facta à Capitulo, quod non apparet habuisse ius instituendi.

50 Illud tamen est aduertendum quod Clericus excusatur à pœna d. decretalis † ex errore iuris ambigui, & obscuri, vbi talis error sit probabilis, & sic tenuit Rota in vna Casalen. Parochialis 30. Maij 1586. coram Robusterio, & in eadem causa 5. Nouembris 1597. coram Cardinale Seraphino, vbi Clericus præsentatus fuerat ad Parochialem, & fuit. at examinatus ab examinatore, & facta fuerat relatio quo ad scientiam tantum, & non quo ad mores, & ætatem, vt requiritur à Sacro Concilio Tridentino session. 24. cap. 18. Et Episcopus eum instituerat, sicque post institutionem se ingesserat administrationi, dubitatum fuit ex quo institutio erat nulla ob non seruata formam dicti Concilij, an ipse incidisset in pœnam d. cap. auaritiæ? Et fuit resolutum quod non, quia potuit credere se fuisse ab examinatore approbatū in omnibus ex quo ordinariuseum instituerat, & ideo ob errorē istū probabilē fuit excusatus à pœna dictæ decretalis.

51 Sexto amittit etiā beneficiū ipso iure necnō omnia bona is qui † perpetravit crimen læsæ Maiestatis l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. c. cum secundū de hæret. lib. 6. Nā de crimine heresys ad hoc

ad hoc crimen bonū est argumentum glos. in 1. Manichæos C. de hæret. & in cap. 1. de testib. lib. 6. Rebus. in praxi. benef. par. 3. de mod. amittent. benefic. nu. 32.

52 Septimo capiens possessionē ꝑ sola suppli-
catione signata litteris suæ provisionis nō ex-
peditis omne ius q̄ in beneficio habet amittit,
& de cætero ad illud obtinendū inhabilis red-
ditur iuxta constitutionem editam à Iulio Pa-
pa 3. de qua mentionem facit Gigas in epit. de
intrusis n. 28. Bursat. conf. 393. sub n. 23. Man-
dos. in regu. de non iudic. iuxta formā supplic.
q. 4. nu. 2. Et esse in viridi obseruantia omnes
sciūt. Vnde licet antea possessio possit capi vi-
gore solius supplicationis, vt fuit tentum plu-
ries in Rota per rationes Sarnen. in d. regul.
q. 1. Et in vna Abulen. coram bo. me. Cardina-
li Sanctæ Crucis teste Puteo decis. 229. lib. 2.
Hodie tamen requiritur expeditio litterarum
alioquin ingrediens dicitur intrusus, & nudus
detentor, & cōtra eum fieri potest impetratio,
vt fuit tentum in vna Virdunen. Parochialis
53 23. Junij 1586. corā Gypso, Quod locum ꝑ ha-
bet etiam in Episcopis, vt per Modern. de re-
signat. benefic. lib. 10. q. 1. n. 23.

Declara primo, nam vt intret dicta constitu-
tio allegans possessionem beneficij fuisse cap-
tam litteris non expeditis debet ꝑ id conclu-
denter probare, quia est materia obiectiua, vt
54 Rota tenuit coram Cardinale Quiroga in vna
Canonicatus Ciuitatis Castellī 20. Martij
1556. quā habes in manuscrip. diuers. decis. 15.

Secundo declara, vt dicta constitutio non
procedat vbi agitur de possessione Canonica-
tus capta ꝑ non capitulariter per prouisum li-
55 teris adhuc non expeditis, ea ratione, quia ta-
lis possessio est nulla Cassad. decis. 8. de causa
posses. & propriet. Put. decis. 20. lib. 2. Ideo illā
capiens non incidit in pœnam d. extrauagan-
tis cap. nō puto de reg. iur. in 6. & fuit tentum
in dicta causa Ciuitatis Castellī.

Tertio declara, vt nō procedat, vbi agitur de
possessione capta litteris nō expeditis per pro-
56 curatorē ꝑ non habentem speciale mandatū ad
capiendā possessionem litteris nō expeditis ea
ratione, quia mandatū generale nō sufficit ad
57 faciendū id, per quod Dominus ꝑ incidat in pe-
nam Rota decis. 7. vt lit. pead. in nouis, & fuit
dictū in eadē Canonicatus Ciuitatis Castellī.

Quarto notabiliter declara non procedere
58 quando ex instrumento ꝑ adeptæ possessionis
non constat fuisse in adeptione habitam rela-
tionem ad supplicationem, & potuisse capi ex
alio titulo propter multiplicationem quæ da-
tur in beneficialibus ad not. per Felin. in c. in
nostra n. 2. de rescript. tunc enim dicta consti-
tutio non intrat, vt fuit resolutum in vna Pla-
centina Capellaniæ 21. Maij 1601. coram Car-
59 dinale Pamphilio, vbi contra petentem manu-
tentionē fiebat similis obiectio, & fuit respon-
sum, vt supra, & ita fuit euitata dicta consti-
tutio, quæ ꝑ vti exorbitans stricte venit intel-
ligenda iuxta decis. Paleot. 16.

Octauo beneficiū amittitur propter infor-
descendentiam in excommunicatione, idest si cleri-
cus per annum in excommunicatione perman-
serit. Quia in re, vt intelligatur quomodo sit
procedendū Duo casus sunt distinguendi. Pri-
60 mus est quando agitur ꝑ contra infordescen-
tem, vt suspectum de hæresi, & tunc, vt pri-
uari possit, debet iterum transactio anno cita-
ri ad diluendam hanc suspicionem: Quia licet
hæc persistencia in excommunicatione opere-
tur effectū suspicionis hæresis, & vt pro confes-
so quis habeatur, vt per Couar. in c. Alma Ma-
ter par. 1. §. 7. de senren. excommunic. lib. 6.
Salzed. apud Bernard. Diaz in praxi canon.
cap. 116. nu. 9. tamen non præcludit viam ex-
communicationis, quin elapso anno possit inno-
centiam suam ostendere, & legitimum impe-
dimentum allegare Ant. de Butr. in cap. 1. de
Iudic. vbi Ripa num. 77. glos. 1. in c. rursus 11.
quæst. 3. Quod si post citationem Clericus non
compareat poterit priuari cap. cum contumacia,
& ibi glos. & Doct. de hæret. lib. 6. dummo-
do processus fiat coram Inquisitoribus ex cō-
stitutione Pij Papæ Quinti. Et dummodo post
declarationem ratione infordescentiæ steterit
per alium annum in pertinaci contumacia, li-
cet aliqui etiam ad hunc effectum requirant
triennium Ripa in d. cap. 1. de iudic. nu. 78.
Couar. in d. cap. Alma Mater §. 6. nu. 10. de
sent. excommun. in 6.

Secundus casus est, quādo agitur cōtra cle-
ricū ad effectum solū ꝑ priuationis ob inforde-
scendentiam in excommunicatione, & tunc non est
necessaria citatio post annū ad se expurgandū,
61 sed satis est q̄ in excommunicatione inforderit
sic tenuit Rota in vna Osen. Archidiaconatus
10. Junij 1602. coram Horatio Card. Læcelotto
ex not. per Abb. in d. c. 1. de iudic. & ꝑ Aufrer.
ad Cappel. Tolosan. decis. 365. Et licet decisio
Card. Seraphini in illa Segobricen. infordescen-
tiæ 5. Junij 1598. requirat citationem post an-
num, tamen per Rotam ibidem fuit intellecta
procedere solum quando agitur contra suspec-
tū de hæresi, vt in primo casu dictum est.

Admonendi tamen sumus, quōd ad hoc, vt
clericus priuari possit beneficio propter infor-
descendentiam requiritur quod excommunicatio la-
62 ta ꝑ fuerit propter crimen, q̄ ipso iure priuet
Clericū beneficio, vel saltem propter quod ve-
niat per sententiā priuandus iuxta distincio-
nem, quam faciūt Doctores in d. c. 1. de Iudic.
vbi Abbas n. 24. & 27. & in c. cum cōtingat n.
7. de dolo, & contumac. glos. & Franc. in c. cum
cōtumacia de hæret. in 6. Roman. singul. 307.
vbi Additio. Secus si crimen sit tale propter q̄
nullo pacto imponi possit pœna priuationis,
veluti si excommunicatio lata esset ob debitū
63 ciuile, quia tunc nunquam ꝑ propter solam
infordescendentiam pœna priuationis imponi-
tur, sed alia arbitraria, & vt dicit Aufrer. ad
d. decis. Tolos. 365. Satis est, quod ex tali in-
fordescendentia oriatur confessio delicti absq; eo
q̄ alia pœna ꝑ pro eo imponatur, c. quia diuer-
sitate

- sitatē de concess. præb. Et ultra allegatos idē celsuit Felin. in c. postulasti de homicid. Couar. in d. c. Alma Mater p. 1. §. 7. Et sic seruatur in practica quidquid dicat Menoch. de arbit. casu 416. Et iuxta hanc distinctionē intelligendū esse decretum Sacri Conc. Trid. c. 3. sess. 25. tenuit Rota in supra alleg. Segobien. in fordescentiæ, in qua fuit reuocata sententiā Audit. Cam. priuatoria beneficiorū prætextu in fordescentiæ.
- 65 Nono propter periurium Clericus ꝛ beneficijs priuatur non ipso tamen iure, sed præcedēte declaratoria super ipso periurio secundū opinionē * cōmunem, quam tenet Federic. de Sen. cōf. 50. Felin. in c. ex parte il. 1. n. 2. & seq. de rescript. Iul. Clar. in §. periuriū n. 4. vers. Itē Clericus, Rebus, in tract. de pacific. possess. in 4. limit. n. 218. & seq. & in praxi benefic. par. 3. de mod. amit. benefic. nu. 58. Bernard. Diaz. in pract. crimin. Canon. cap. 92. n. 3.
- 66 Sed ego existimo quod ꝛ propter hoc Clericus non sit priuandus beneficijs obtētis, sed tantum reddatur inhabilis ad obtinenda per Achill. decif. decif. 1. n. 3. de iureiur. & fuit dictum in allegata Segobien. in fordescentiæ coram Cardinale Seraphino; Et dūmodo periurium sit verum, secus si Clericus ꝛ falsum dixerit circa proprium delictū, quia tale periuriū ad hunc effectū non attēditur; Nam licet reus a legitimo ꝛ Iudice, legitime & secundum formam iuris interrogatus, veritatem sub reatū peccati mortalis cōteri teneatur, S. Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. vbi Gaietanus, & cōmuniter Theologi; Nihilominus si circa propriū crimen falsum dixerit ꝛ in iudicio non punitur, vt periurus, sed habet Deū vltorem Alex. ad Bart. in. Addit. 2. in l. 1. ff. de bon. eorum, qui sibi mortem consciuer. Bero. q. 134. n. 6. Ægyd. Boss. in tit. de periurio, n. 4. Clar. in praxi crimin. q. 45. n. 10. vers. quid ergo si reus, & in d. §. periuriū num. 11. vers. scias etiam. Et fuit resolutum per Rotam in d. causa Tullen. Monasterij Sancti Mansueti die 16. Maij 1597. coram Penia.
- 70 Decimo propter ꝛ homicidiū inducitur quoque beneficiorū priuatio, non tamen ipso iure, sed per sententiā c. clericis. ibi honore priuetur, & loco. ne cler. vel Monach. c. ex litteris de excess. prælat. Innoc. in c. cū nostris de cōces. præb. & est cōmunis * opinio, vt colligitur ex allegatis a Corset. in suis singular. in verbo sententiā vers. 18. quib. addo Petrū de Baissio in directorio elect. in 2. par. c. 30. n. 2. Idem tenet Felin. attestans de communi in d. c. inquisitionis n. 3. & 4. in fine de accusat.
- Vnde infertur ꝛ Clericus homicida potest ante sententiā ꝛ priuationis valide beneficiū resignare, cum nō antea sit priuatus c. fraternitati de cler. excom. seruien. Doct. in c. cum nostris de concess. præben Crescent. decif. 6. de renunciat. Aufrer. ad decif. Tholos. 436.
- 71 Limita, nisi homicidiū sit qualificatū, quia tunc ꝛ ipso iure priuatio inducitur puta si Clericus accepta pecunia homicid. cōmiserit. c. 1. & c. fin. ppe si. in verbo ipso facto. de homicid. lib. 6. Alex. cōf. 166. lib. 7. Aut si parētes interfece rit, vel eorū alterū, sic fratrc c. inquisitionis, vbi Felin. col. 1. n. 4. de accus. 10. Anan. cōf. 63.
- Præterea est sciendū ꝛ homicida per sententiā ita demum beneficio venit priuatus si sua voluntate id crimen perpetraverit, secus si nō ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, & quia se a morte defenderet homicidiū sit cōmissum, quia ꝛ tunc Clericus etiā ad sacrorum ordinū, & Altaris ministeriū, & beneficia quęcunque ad dignitates obtinēdas est dispensandus c. studeat 50. dist. c. significasti il. 2. de homicid. & ita statuit Sacrum Concilium Trid. sess. 14. c. 7. de reformat. ex cuius dispositione apparet dictū Felin. in d. c. inquisitionis n. 6. de accusat. nō esse verū, dum inquit, quod homicidæ, & alij irregulares sine dispēfatione iuste tenent beneficia etiam si tales essent tempore collationis, vel electionis, quia ꝛ immo etiam si homicidium casuale præcesserit necessaria est dispensatio, si vero ex proposito fuerit commissum, tuac clericus redditur prorsus inhabilis,
- 72 nec ei aliqua ꝛ Ecclesiastica beneficia etiā simplicia cōferri possūt, vt patet ex lectura Concilij. Et quod homicidæ indigno, seu criminoso collatio facta non valeat probatur in c. fin. de tempor. ordin. & in c. cū non ab homine de iudic. Feder. de sen. cōf. 50. Silua de benefic. in 3. par. q. 2. n. 35. & sequen. & n. 38. circa fin. bene Corset. in d. verbo sententiā vers. 18.
- 73 Undecimo clericus ꝛ propter concubinatum beneficijs priuatur, ad quem tamen effectum etiam si concubinatus sit publicus requiritur tria monitio, & ꝛ postea constet de perseuerantia in cōcubinatu iuxta formā Concilij Tridentini sess. 25. cap. 14. de reformat. Et tenuit Rota in allegata Tullen. Monasterij S. Mansue eti 27. Ienuarij 1697. coram Penia, quam monitionem, & perseuerantiam ꝛ esse necessariam etiam de iure, vt possit quis puniri, tenet Bernardin. Diaz in pract. crimin. canon. cap. 73.
- 74 Sed aduertendum est, quod ad probandū concubinatum ꝛ ad effectum priuationis necessaria est plena, & concludens probatio, etiā si ciuilitè agatur, quod regulariter verum est in omnibus delictis, in quibus agitur ad priuationem, vt per glos. in cap. veniens il. 1. vbi Abb. n. 4. & Dec. n. 8. de testib. Alciat. cōf. 2. nu. 41. tom. 1. lib. 1. Natta. cōf. 299. nu. 1. in fine, vers. quia respondetur lib. 2. E hanc sententiā Rota amplexa est in multis causis, & præsertim in vna Calaguritana confidentiæ 25. Iunij 1593. coram Cardinale Pamphilio, & in allegata Tullen. Monasterij.
- 75 Ex quibus infertur ꝛ ex testibus deponentibus de publica voce, & fama non oriri legitimam probationem Mohed. decif. 160. alias 4. n. 23. de probat. Cæsar. de Graf. decif. 184. alias 2. de accusat. Verall. decif. 8. par. 2. Gabr. de probat. concl. 1. n. 13. Et in terminis publici concubinatus, quod non probetur ꝛ per testes de publica voce, & fama extat decisio Rotæ 60. diuersi. in manuscriptis, incipien. die 15. Nō uembris

membris in vna Perusina, per doctrinam Felini in cap. super his, de accusat. Et ratio est, quia

quando agitur de crimine etiam ciuilitate intentato fama ꝛ nec etiam semiplenam probationem facit, Bald. in cap. tam literis n. 1. de testib. Butr. in d. cap. veniens num. 10. & ibi Abb. n. 9. de testib. Natta conf. 18. n. 13. lib. 1. Verall. decis. 8. n. 2. part. 2. Sed delicti ꝛ solum operatur indicium Marfil. in l. de minore. §. plurimum. n. 30. ff. de quæst. Aret. in d. cap. veniens nu. 36. de testib. Paris. conf. 153. incip. in ista causa, n. 12. lib. 4. Idem Marfil. conf. 3. incip. sæpe, ac sæpius, de re indic. n. 5.

Veruntamen testes de publica voce, & fama eo casu quo alijs concurrentibus ad probandum hoc delictum admittuntur debent ꝛ explicare à quibus personis huiusmodi fama habuerit originem, hoc est, quod audiuerunt à viris bonis, & honestis: Nā cum ab inimicis, & maleuolis etiam oriri ea fama potuerit, tanquam vana populi vox spernenda esset, cap. in cunctis 11. quæst. 3. cap. qualiter & quando il. 2. vers. vers. non quidem à maleuolis de accusat. Maranta art. 6. n. 18. vers. ultra prædictas rationes, Et hanc opinionem passim Rota tenet vt per Achil. decis. 321. alias 8. n. 4. de iure patron. Et fuit decisum in vna Calaguritana cōfidentia coram Penia die 14. Decembris 1592. Quod optima ratione comprobatur, quia cum fama ꝛ succedat loco accusatoris d. cap. qualiter, & quando, de accusat. & cap. licet Heli de simon. & notat glos. in cap. 1. in verbo, inquire, de offic. Iud. sicut non adhiberetur fides accusatori, vel denunciatori maleuolo, Ita nec ei famæ credendum est, quæ vel à maleuolis fuit orta, aut incertum est, an à talibus originem traxerit.

Præterea cum ob concubinatum non inducatur ipso iure beneficiorum priuatio, vt supra dictum fuit, testes debent ꝛ etiam deponere de perseverantia in concubinato post legitimas monitiones.

Item probare debent concubinatum cum, qualitatibus de iure ciuili requisitis, videlicet cum continua ꝛ cohabitatione, & communi lecto, & mensa Aym. conf. 368. num. 1. Natta conf. 474. n. 42. & 43. lib. 2. Præposit. in rubr. de Sponsal. num. 5. Glos. in l. concubinam, vbi Dyn. ff. de concubin.

Sed Rota non seruat hanc opinionem, secundum quam facile esset clericis concubinas domi non retinendo eludere penas à sacris canonibus latis cum concubinariis, sed ꝛ aliam amplectitur, quam tenet Bernard Diaz in pract. crimin. Canon. cap. 79. in princip. vers. concubinarium insuper, vbi illum clericum, concubinarium recte dici, & esse putat, qui etiam in aliena domo notam feminam habet, cui solet carnaliter commisceri si de consuetudine constet, & diffamatus est in sua, vel ipsius feminæ vicinia. Vnde sequitur, quod quamuis constet de liberorum ꝛ procreatione, non tamen concludenter probetur concubinatus, tum quia

ex simplici fornicatione, & ex bino tertioque accessu ad mulierem filijs procreari possunt, cum non curetur hoc esse, quod potest non esse cap. in præsentia, de prob. l. non hoc. C. unde cognat. Tum etiam quia ex liberorum existentia non inferitur ad concubinatum de tempore præsentis, Quia licet clericus ex concubina olim filios procreauerit nihilominus potest esse quod deinde impudicam feminam à suo consortio abdicauerit.

89 Duodecimo ob non residentiam ꝛ potest quis beneficio licite priuari, dummodo tamen prius in dicta ecclesia ter successiue citetur, nec vnica peremptoria citatio hoc casu sufficit Abb. conf. 67. n. 2. par. 1. & tenuit Rota in vna Salamantina del Pedroso 10. Decembris 1567. coram Cardinale Seraphino est decis. 35. in primo volumine suarum decisionum: Debetque expectari antequam priuetur per sex menses iuxta tex. in c. ex tua de cler. non residen. Et ita censuit sacra Congregatio Concilij Trid. sess. 23. de reformat. cap. 1. in vna Umbraticen.

Est tamen aduertendum, quod si præcessit citatio personalis ꝛ poterit etiam non expectatis sex mensibus procedi ad priuationem, sic tenuit Rota in vna Zamoren. Capellanæ 12. Iunii 1589. coram Cardinale Mantica. Quæ distinctio citationis personalis, & per ædictum fuit etiam facta in vna Terdonen. Præposituræ 17. Martij 1600. coram Cardinale Seraphino, in qua fuit etiam dictum quod prædicta de priuatione procedunt tam respectu eius, qui abest cum licentia quam eius, qui abest sine licentia.

91 Item est aduertendum quod monitio ꝛ non requiritur si Episcopus statuit, quod absentes per certum tempus sine licentia eius sint priuati etiam sine monitione, nam huiusmodi Statutum valet Abb. in c. quoniam §. porro col. 4. vers. aduertendum tamen, vt lite non constet Feder. de Sen. conf. 109. Oldr. conf. 181. Card. conf. 132. col. 3. & col. 130. Henric. Bot. in tract. de Synod. Episc. in 3. par. art. 1. n. 148. plus addens Statutum ligare omnes, qui habent ꝛ in illa Diocesi beneficia etiam si resideant alibi, Idem tradit Rebus. in pract. benef. in 2. par. in tit. de dispens. de non residen. n. 13.

92 Debet tamen scientia huiusmodi ꝛ Statuti elare, & concludenter probari, quia quando agitur ad effectum priuationis non sufficit scientia præsumpta Mohed. decis. 160. alias 4. de probat. Put. decis. 6. eod. tit. Nisi adessent vrgentes presumptiones, vt fuit resolutum in causa Mediolanen. matrimonij die 22. Martij. 1574. coram Corta. Nam nihil repugnat, quod requiratur plena probatio, & sufficiant cōiecturæ, & presumptiones, quia etiam ex his potest oriri probatio cōcludens prout late deducit, & plures allegat Aym. cōf. 73. n. 19. & conf. 178. n. 1. & tenuit Rota in allegata Oscan. Archidiaconatus 10. Iunii 1622. coram Horatio Card. Lancelotto, vbi decisiones Putei, & Mohedani supra allegata fuerunt intellectæ, quando non concurrunt tales cōiecturæ, & presumptiones ex quibus possunt oriri

- oriri plena probatio: Maxime in hac materia
 95 beneficii, quæ nõ requirit exactissimas proba-
 tiones, sed contentatur probatione ordina-
 ria, dummodo sit plena, & concludens secun-
 dum subiectam materiã, vt in causa Casaleni.
 Præposituræ 21. Aprilis 1597. coram Gypio,
 vbi etiã fuit allegata decisio Accorambon. 25.
- 96 Decimotertio obtinēt beneficiũ seu Capel-
 laniam requirentem ordinẽ Sacerdotale debet
 intra annum promoueri c. licet Canon de
 elect. lib. 6. qui annus incipit ab eo tẽpore, quo
 ipsius beneficii regimen cõmissum est, & pro-
 nisus professionem illius pacificam habuit, vel
 per eum stetit quominus habuerit per tex. in
 c. cõmissa eod. tit. Alias si intra dictum tem-
 pus non fuerit promotus priuatnr beneficio
 non ipso quidem iure, sed per sententiam, &
 101 præmissa monitione superioris, vt probatur in
 cap. 1. de ætat. & qualit. vbi ita demum Cler-
 ricus venit priuandus beneficio requirente Sac-
 ros Ordines si non promoueat, quãdo præ-
 cessit monitio, ita glos. in d. c. 1. in verbo fiant,
 & in c. cum in cunctis §. inferiora de elect. in
 verbo canonibus, Vbi Ant. de Butr. n. 6. Rota
 decis. 3. de pæn. in antiq. Gemin. conf. 131. n. 1.
 & sequ. Feder. de Sen. conf. 25. incip. casus.
 Hoc etiam probat tex. in d. c. in cunctis §. infe-
 riora, quia non operatur priuationem ipso iure,
 nec per sententiam sine præuia monitione
 Episcopi, vt colligitur ex lectura d. §. inferiora
 & tenet Rebuf. in praxi benefic. tit. de non
 promot. infra annum no. 25. & ita ponderan-
 do dicta iura tenuit Rota in allegata causa
 Tullen. Monasterij Sancti Mansueti 17. Mar-
 tij 1597. coram Penia.
- 97 Limita, vt non procedat in Ecclesijs Paro-
 chialibus, & earũ Curatis, seu Rectoribus actu
 curam exercentibus, nam hoc casu pænã pri-
 uationis bene incurritur ipso iure, & nulla re-
 103 quiritur monitio, vt in d. cap. licet canon de
 elect. in 6. qui tex. vti pænalis non debet ex-
 tendi vltra casum suum glos. ibidem in verb.
 Parochialibus Gemin. d. conf. 131. n. 1. & seq.
 Rota d. decis. 3. de pæn. in antiquis. Io. Andr.
 in cap. Statutum n. 2. circa medium de elect.
 in 6. Vitalin. in Clem. 1. n. 27. de offic. Vicar.
 Bernard. Diaz. in praxi crimin. Canon. cap. 48.
 & fuit dictum in allegata Tullen. Monasterij
 coram Penia.
- 98 Secundo limita in þ priore conuentuali ha-
 bente curam animarum, & personarum tam
 in foro penitentiali, quã in iudiciali, nã is quo-
 que ipso iure pænã priuationis incurrit si
 intra annum non promoueat per clemen. ne
 in agro §. cæterum de stat. Monach. Federic.
 de Sen. conf. 25. num. 2. Rebuf. vbi supra. num.
 5. & num. 6. vbi hoc extendit siue illa benè-
 104 ficia, vel priuatus habeat þ in titulum, siue in
 commendam per d. §. cæterum. Et videas ibi-
 dem Rebuf. per totum titulum, qui hanc ma-
 teriam late pertractat.
- Et aduerte quod in beneficijs sacerdotali-
 100 bus ita demum datur annus ad þ promouendũ
 quando verba foundationis non respiciunt actũ
 collationis, vel præsetationis, sed potius illius
 prosecutionem, & ratio est quia tunc sufficit
 quod quis sit Sacerdos habitu, licet non actu
 Abb. in c. cum in cunctis §. inferiora sub n. 10.
 & ibi Dec. nu. 12. de elect. Roman. conf. 235.
 Dec. conf. 172. in fine, & tenuit Rota 20. No-
 uembris 1573. coram Cotta in causa Romana
 Capellanię de Capizucchis: Secus quãdo anne-
 xio ordinis þ requiritur in ipso actu collationis
 seu præsentationis, vt si dicatur, quod præsen-
 tetur Sacerdos, vel Capellanus, qui Missas cele-
 bret, vel alias verba de necessitate respiciãt ip-
 sum tempus præsentationis, quia tunc non da-
 tur annus ad promouendum, sed requiritur
 quod præsentatus de eo tẽpore sit actu Sacer-
 dos, cum qualitas iuncta þ verbo intelligatur
 102 secundũ tempus verbi Abb. in d. c. cum in cun-
 ctis §. inferiora sub n. 10. & Dec. n. 12. Vitalin.
 in clemen. 2. §. in illa n. 16. post Imol. col. 10. de
 ætate, & qualit. Paris. conf. 50. n. 17. cũ seq. lib.
 4. & ita loquitur Barbat. in conf. 33. in 2. dubio
 n. 8. lib. 2. Vbi testator dixerat quod Capella-
 nia conferatur presbytero: Et sic etiam debet
 intelligi Lambert. qui Barbat. sequitur de iure
 patron. lib. 2. par. 1. q. 7. art. 27. cum sequen. &
 Roch. de Curte in verbo honorificũ sub n. 21.
 Qui exemplificat quando dictũ fuit quod præ-
 sentetur Sacerdos, vel Capellanus, qui Missas celebra-
 ret; Et in his terminis procedit decisio facta co-
 ram Cardinale Blanchetto in causa Parmen.
 Iurispatronatus 26. Nouembris 1582. & ita
 tentum in vna Romana Capellaniæ 19. Martij
 1586. coram Cardinale Pamphilio.
- 103 Decimoquarto priuatio etiã inducitur þ ex
 decreto de dimittendo beneficium, quod quis
 obtinet intra certum tempus a die data gra-
 tiæ, & per Papam facta de alio beneficio in-
 cõpatibili sub pænã vacationis vtriusque, quia
 regulariter intrat ipsum decretum, vbi intra
 tempus præfixum non dimittatur primum.
- Declara dummodo vacua existat possessio
 beneficii quod confertur cum tali decreto, &
 104 non adsit intrusus, quia þ si possessio sit plena,
 & detur intrusus decretum non operatur, cum
 impedito de iure non currat tempus l. si in-
 diem, & ibi Socin. num. 4. de condit. & de-
 monstr. & ita tenuit Rota in vna Astoricens.
 Archidiaconatus 15. Februarij 1574. coram
 Cardinale Seraphino.
- 105 Rursus declara, nisi þ durante tempore ad
 dimittendũ sibi fuerit mota lis, vel facta con-
 trouersia etiã extraiudicialiter super secundo
 impetrato; Nam durãtibz dictis molestijs, seu
 lite excusatur si non dimittit: Et ratio est ne
 quandoque dimisso primo contingat quod si-
 mul careat & secundo c. licet Episcopus, vbi
 Gemin. in 2. not. Franc. in 1. not. de præben.
 in 6. Adden. ad Rotam decis. 3. num. 2. vers.
 non tamen, qui testantur ita Rotam obserua-
 re de

re de præben. in nouls Sarnen. de trien. q. 53. n. 2. vers. sed quo ad capitulum, & quod solæ molestiæ extrajudiciales, & de facto excusent impetrantem à pœna dicti decreti tenent etiã Paulus de Eleazar. in clement. gratiæ, & ibidẽ Card. q. 13. Imol. n. 31. Vitalin. nu. 50. de præscript. Gemin. conf. 78. n. 3. & fuit dictum in vna Taraconen. Canonicatus 8. Nouembris 1596. coram Orano, quæ fuit confirmata coram Cardinale Seraphino 9. Ianuarij 1598. Et in vtraque decisione fuit dictum hoc procedere etiam si molestiæ non respiciant vsum possessionis; & perceptionem fructuum.

Tertio declara, nam ad hoc, vt habeat locum pœna & priuationis appositæ in dicto decreto necessaria est scientia illius, qui priuandus est, quia ignorans non punitur l. cum ancillis C. de incest. nupt. cap. si beneficia de præben. in 6. Gomel. in tract. Mand. de prouiden. num. 28. latissime Gabr. de claus. conclus. 3. num. 8. Nec sufficit scientia & per coniecturas, & præsumptiones, sed requiritur clara, & concludens probatio Rota decis. 21. de dolo & contum. in antiq. Felin. in cap. cum contingat colum. 6. vers. dixit etiam Rota de rescript. & in cap. quoniam frequenter §. porro colum. antepen. vers. bene facit, vt lite non contest. Ruin. conf. 66. n. 18 lib. 3. Cassad. decis. 2. num. 4. de pension. Put. decis. 6. de probat. & decis. 147. fuit dubitatum lib. 1. Mohed. decis. 160. Et ita fuit resolutum in vna Leodien. Canonicatus 22. Iunij 1562. coram Cotta, & de anno 1586. coram Cantuccio in vna Burgen. Abbatia, & in allegata Tarraconen. Canonicatus coram Orano.

Item & non sufficit scientia procuratoris Crescent. decis. 194. Ant. August. in tit. commun. de præsumpt. nu. 15. Sarnen. in regula de annali q. 48. in fine Afflic. decis. 129. n. 10. Et scientia non est probanda in genere, sed & in specie, cum omnibus suis circumstantijs, & qualitatibus, vt per Doct. in locis supra citatis.

Circumscripto autem ipso decreto beneficium incompatibile & non amittitur ex impetratione secundi, nisi impetrans sit secundum plene consequutus c. si quis iam translatus 21. q. 2. per quem tex. ita tenuit Abb. in cap. cum in cunctis §. cum vero in vltimo not. in fin. de elect. Roman. conf. 335. nu. 1. & tenuit Rota in vna Panormitana beneficiorum coram Accorambono inter Iuliu Galettum, & Andream Vella sub die 9. Ianuarij 1548. teste Hoieda de benefic. incompatibil. par. 1. c. 4. n. 15. Hinc Congregatio Sacri Concilij Tridẽtini censuit in requirentibus residentiam & aut aliter quomodocũque incompatilibus etiam si Canonicatus sint, vel portiones, induci vacationem ipso iure per adeptionem secundi pacificè possessi per decretum dicti Concilij sess. 7. c. 4. iuxta dispositionẽ c. de multa de præb. Quod procedit etiam in simplicibus & residẽtiam requirentibus. Nam licet nonnulli teneant quod in his per adeptionem secundi non vacet primũ,

sed potius detur obtinenti optio dimittendi quod voluerit prout post Io. Andr. & alios in cap. 1. de consuetud. in 6. voluit Oldr. conf. 165. & Lap. allega. 116. & fuit alias tentum in causa Maceraten. Parochialis de anno 1575. coram Cardinale Lancelotto, & in alia Forosempronien. Canonicatus de anno 1582. coram Ioanne Baptista de Rubeis, Nihilominus Rota postmodum recessit à d. opinione in causa Salamantina dimidiæ portionis coram Orano 11. Decembris 1585. & in Toletana Capellaniæ de Varagios 15. Septembris 1591. coram Cardinale Pamphilio, & in illa Tarraconen. Archidiaconatus 22. Martij 1592. coram Litta.

Decimoquinto Clericus beneficium amittit per liberam & resignationem, vt per tot. titul. de renunciat. vel per permutationem, nisi ex altera parte permutatio cõpleri non possit, quia tunc & permutans beneficio non priuatur, sed ad illud potest redire Paul de Roman. in tract. de pens. cap. 7. vers. venio nunc ad quæstionem septimi quæsti n. 15. Et idem est si permutatio sit nulla ab initio, nam quilibet ex permutantibus potest redire ad suum beneficium, cum nullum ius fuerit ab eis abdicatũ, vt Rota tenuit in illa Mutinen. Canonicatus 15. Nouembris 1597. coram Litta, Secus si permutatio non sit nulla à principio, sed ex post culpa vnius dumtaxat ex permutantibus, vt quia non produxerit consensum resignantis ad sui fauorem in actis infra mensem, vt tenetur iuxta constitutionem Pij Quinti, seu Gregorij XIII. de publicandis, quæ solum onerat resignatarios, seu cessionarios ad id faciendum, tunc enim non licet ei redire ad beneficium resignatum, sed valet & permutatio respectu alterius permutantis secundum Io. Andr. in c. vnico n. 1. vbi Gemin. n. 2. Franc. n. 11. de rerũ permutatione lib. 6. Et ita tenuit Rota in vna Salamatin. pẽsionis 19. Iunij. 1586. coram Bubalo.

Præterea ad explicationem prædictorum, tria sunt notanda: Primum, quod Clericus potest priuari beneficio & pro quocunque graui delicto, non alias, per tex. in cap. satis peruersum, 56. distinct. & cap. inuentum, 16. q. 7. Abb. in cap. ex suæ de pæn. Doct. in cap. cum non ab homine, de Iudic.

Secundo est notandum, quod condemnatus ex aliquo crimine, ex quo veniat priuandus beneficio, eo priuatus & non dicitur, nisi hoc expressè dicatur in condemnatione, Bisignet de re iudicat. decis. 5. in fine Sarnen. in regula de annali quæst. 42. sub litera E, & F, nisi priuatio beneficij ipso & iure irrogetur, c. 1. §. Sacri, vbi Gemin. lib. 6. Abb. in c. inter, circa finem de exces. prælat. Bernard. Diaz in praxi crimin. canonica cap. 123. in verbo, beneficijs priuari.

Tertio est aduertendum, quod si collitigans priuetur & beneficio propter falsitatem commissam, vel alia de causa, non per hoc beneficium illud aduersario acquiritur, quia beneficium

121 neficiam sine ꝑ ortulo Ecclesiastico alicui acquiri non potest, c. 1. de reg. iur. in 6. Ita Bald. in c. olim num. 13. de rescript.

Sed dubitatio est non leuis in hac materia.

122 si Monachus habens beneficium curatum ꝑ ex dispensatione, vel si sit beneficium curatum sui ordinis ad præsentationem Abbatis iuxta clem. vt professores, & ibi Vitalin. num. 10. de regular. c. doctos & c. sequen. 16. quæst. 1. committat delictum propter quod veniat priuandus, ad quem pertineat cognitio, & correctio an ad Episcopum, vel potius ad Abbatem? Quod enim ad Abbatem pertineat probari videtur primo in c. suscepimus de homicid. Vbi

123 Papa committit Abbati ꝑ vt corrigat Monachum suum, qui commiserat homicidium. Secundo facit tex. in c. si quis Monachus 90. distinct. Tertio facit c. qualiter, & quando il 2. in fine de accusat. Quarto adducitur c. corripiantur 24. quæst. 3. Quinto facit ratio, quia

124 Abbas ꝑ potest excommunicare suos Monachos.

Verum istis non obstantibus in contrarium est cõmunis * opinio, quod scilicet vbi agitur

125 de causa ꝑ criminali contra Monachum in figura iudicij in delictis communibus extra casus comprehensos in regula, vt est falsitas, homicidium, & similia, Episcopus habet intentionem fundatam de iure communi, vt possit procedere contra Monachos, seu personas regulares non exemptas priuatiue ad Abbatem seu Priorem iuxta decis. Capel. Tolos. 309. num. 2. & Guid. Pap. 559. Franc. in c. nullus num. 3. ad fin. de elect. lib. 6. Egid. conf. 5. num. 30. quam opinionem vt communiter receptam tenuit Rota in vna Augustana iurisdictionis 27. Maij 1573. coram Robusterio, & Rota antiqua, cuius sola auctoritas sufficit in decis. Fastol. cau. 3. dub. 8. in fine.

Et hæc quidem sententia probatur ex tex. in c. cum personæ de priuileg. lib. 6. Vbi præsupponitur, quod Episcopus habeat intentionem fundatam de iure communi tam contra regulares, quam contra seculares personas Ecclesiasticas, & dicitur in fine, quod si nõ ostendant priuilegia exemptionum, aut præscriptionem possunt Episcopi in eisdem libere vti iua iurisdictione, & ille tex. loquitur de Episcopis, qui habent intentionem fundatam de iure communi c. omnes Basilicæ 16. quæst. 6.

Rursus probatur per tex. in c. 1. de priuileg. in 6. vbi monachi exempti si delinquant ꝑ extra locum exemptum, possunt ab ordinarijs puniri non obstante exemptione, Ergo si non iunt exempti possunt etiam puniri si delinquant in loco non exempto.

127 Tertio hoc bene probatur in c. 1. 16. quæst. 2. vbi Abbates habent ius ꝑ instituendi in Ecclesijs sibi subiectis, sed si Monachi ibi delinquant iudicio Sinodi, & mucrone Episcopi mulctantur, ex quo ibi Archid. num. 2. post Vincen. inquit, quod de causa criminali nullus nisi Episcopatus potest iudicare.

Quarto optime probatur hæc opinio per tex. in c. 1. 18. quæst. 2. vbi ad officium Episcopi spectat ꝑ Monachos ad conuersionem Sanctam promouere, Abbates, aliaque officia instituere, atque extra regulam acta corrigere: Et in hoc tex. bene probatur hæc distinctio, quod in delictis contra regulam Abbas cognoscere debet, in alijs vero extra regulam Episcopus debet cognoscere, quando proceditur secundum ordinem iuris, vt etiam sentit glos. ibi dum distinguit inter delicta, in quibus iuris ordine proceditur, & alia in quibus forma iuris non seruatur.

Quinto hæc distinctio probatur in c. reprehensibilis iuncto c. ad nostram de appellat.

129 Vbi quod Episcopus iudicialiter ꝑ procedere debet monitione præmissa ad proiationem sententiæ excommunicationis, & eo casu appellare licet, sed quando Religiosi sunt corrigendi contra regulam Prælati sui, & Capituli disciplinam non possunt ꝑ appellare, tum quia

130 non proceditur secundum ordinem iuris, tum etiam quia proceditur in delictis contra regulam disciplinam. Idem probatur in c. ad nostram, ibi, iuxta tenorem mandati, quod in regula continetur, & institutionem ordinis corrigas, & castiges: Et ratio, quare non datur appellatio in illo casu est, quia Abbas procedit corrigendo, & ad pænitentiam, & a correctione ꝑ quæ fit ad pænitentiam, & extra formam iudicij non datur appellatio, vt per glos. in d. c. ad nostram in verbo, minus.

Sexto probatur hæc distinctio in c. fin. de stat. monachor. Vbi præcipit Visitatoribus, vt monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque iniungi pænitentiam salutarem iuxta Beati Benedicti Regulam, & Apostolica instituta ex quo tex. colligitur, quod

132 Abbas solum procedit ꝑ contra Monachos ad correctionem iniungendo pænitentiam salutarem secundum regulam, non in forma iudicij quia si posset procedere in forma iudicij Papa mandaret Visitatoribus, vt curarent Monachos delinquentes puniri ab Abbatibus iuxta

133 formam iuris. Et quamuis ꝑ tex. addat, & Apostolica instituta, tamen debet intelligi quo ad Apostolica instituta disponentia super regula, & super modo correctionis, & pænitentia iniungendæ, non autem quod absolute concedat Abbati iurisdictionem procedendi ordinarie secundum formam.

Postremo pro hac opinione faciunt plures 134 rationes. Prima est quod Monachi ꝑ tenentur obedire Abbati magis quam Episcopo in his quæ concernunt fractionem voti, vel abstinentiam, vel in silentio retinendo, & in obseruantia regulæ, sed vbi agitur de cura animarum ab Episcopo suscepta, & de causis iuris ordine tractandis potius Episcopo quam Abbati obedire debent, ita distinguit Card. in clem. 1. §. quia vero q. 8. num. 31. Brixien. in reuert. in verbo Monachus vers. an Monachus debeat magis obedire.

Secunda ratio est deducta per Innocen. in cap. quanto n. 2. de offic. ordin. quod cum superior confirmauerit regulam censetur Abbati dedisse facultatem faciendi ea, quæ in regula continentur si autem in iudicio est procedendum criminaliter sub Episcopo fieri debet, quia

135 minor ꝑ Episcopo causas criminales non agit.

Tertia ratio est, quod iudiciorum strepitus magis conuenit fieri coram Episcopo, quam coram Abbate, Capra in regula 84. n. 35.

Quarta ratio est, quod Monachus delinquens circa ea, quæ concernunt disciplinam regularem dicitur delinquere, vt Monachus, quando vero committit delictum ꝑ quod est delictum apud omnes, vt furtum, homicidium, & similia non iudicatur, vt Monachus l. militum delicta, & l. omne delictum in princip. ff. de re milit. Et ideo in primo casu punit Abbas in secundo Episcopus.

136

Vltima ratio est, quod Abbas dicitur Pater Archid. in c. hæc autem n. 5. 24. q. 4. Ergo sicut pater ꝑ in filios sola correctione extraiudiciali vtitur, nec potest in forma iudicij procedere l. 3. C. de patr. potest. Ita nec debet Abbas iudicialiter cognoscere, & hæc ratione vtitur Bald. in l. si filius C. de patr. potest.

137

His ita constitutis respondendum est iuribus ex aduerso allegatis. Et primo non obstat c. suscepimus de homicid. Quia Papa non Abbas pœnam illius delicti imponit, & arbitrium commissum ꝑ Abbati intelligitur respectu fori pœnitentialis, vt etiã respondet Ægyd. d. conf. 5. n. 42. Vltra quod homicidium illud fuit pro defensione, nec fuisset punibile nisi Monacho fuisset commissum quem non decet tam acriter in alios excandescere, vt habetur ibi, quo fit, vt bene etiã potuerit Abbas isto casu corrigere, cum ageretur de tali facto quod non est delictum apud omnes, sed est delictum in quantum quis est Monachus.

138

Secundo non obstat cap. si quis Monachus 90. distinct. Quia loquitur de contentionibus, & rixis, quæ non sunt delicta nisi secundum disciplinam regularem, & quod ibi dicitur de iniuria inter Monachos illata nihil facit, quia nec etiã illud est delictum punibile, nec pœcedente accusatione partis l. iniuriarum causa. C. de iniur. Et Monachus non ꝑ potest accusare, nisi velit Abbas cap. placuit, & c. nullis quæst. 8.

139

Tertio non aduersatur tex. in cap. qualiter, & quando il. 2. in fine de accusat. tum quia ibi non exprimitur a quo Prælate Monachus corrigatur. Tum quia ille tex. dum inquit, quod facilius, & liberius possunt regulares ab administratoribus suis remoueri ostendit potius non esse seruandum ordinem iudicarium quia omnia officia ꝑ & administrationes sunt manualia ad nutum Abbatis, & ideo non est opus cognitione iudiciali Ægyd. decis. 203. Cassad. decis. 4. & 12. de præben. Achil. decis. 2. de benefic.

140

Quarto nihil etiã facit cap. corripiantur

24. q. 3. quia loquitur de correctionibus, quæ sunt per pœnitentias salutare ex charitate procedentes in excessibus leuibus nõ de emendatione, quæ fit ad vindictam publicam, quia illa pertinet ad Episcopum, qui solus in sua Diœcesi habet ꝑ imperium cap. si quis Episcopus cum glos. in verbo, quia alibi non oportet 2. quæst. 7. Speculat. in tit. de iurisdiction. omn. iudic. num. 27.

141

Quinto non obstat, quod Abbas possit excommunicare suos Monachos, Quia non valet consequentia potest excommunicare, ergo potest causas criminales audire, vt per Hostien. in cap. transmissum prope fin. vers. hoc tamen, & ibi Card. col. fin. vers. & hoc, quod confirmatur. de elect. Præterea quomodo isti Prælati inferiores possint excommunicare est maxima controuersia inter Doct. quorum opiniones refert Abb. in cap. cum contingat nu. 28. 29. & 30. de foro compet. Et ideo est dicendum quod sicut inferiores Prælati habent facultatem procedendi ꝑ in criminalibus contra personas de Collegio non in forma iudicij, sed per modum correctionis, vt per Abb. vbi supra. nu. 29. in fin. vers. puto tamen, & n. 33. vers. quarta conclusio. Item etiã hoc modo possunt excommunicare.

142

Conclude igitur veram esse cõmnenem opinionem Doctorum, quod in causis criminalibus vbi proceditur in forma iudicij Episcopus habet iurisdictionem in Monachos, seu personas regulares non exemptas priuatiue ad Abbatem, seu Priorem, vt late per Ægyd. in præallegato conf. 5. quem vide, quia omnibus contrarijs satisfacit.

Anterior creditor quando possit auocare pecunias exactas per secundum creditorem paucis declaratum. Cap. XXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Pecunia soluta a debitore secundo creditori a primo habente hypothecam anteriorem auocari non potest si bona fide fuit consumpta: Secus si mala, & n. 8.
- 2 Mulier licet habeat hypothecam in bonis mariti non tamen potest auocare merces venditas per maritum, aut alia venalia ne commercium interdicitur.
- 3 Pecunia posteriori creditori soluta potest auocari ab anteriore, quando tempore solutionis par fuit omnium creditorum diligentia, & tamen posterior fuit gratificatus.
- 4 Item potest auocare, vbi solutio fuit facta per decoctum, & non superest unde satisfiat anteriori.
- 5 Item auocari potest etiã a creditore anteriore priuilegiato.
- 6 Fiscus potest solutum posteriori creditori reuocare.

Ambiguus est ille articulus, Vtrum solutio facta à debitore in pecunia numerata possit à primo habente hypothecam anteriorem auocari. Afflic. siquidem in decis. 190. per totam quæstionem istam ad partes examinat, & tandem concludit † negatiuè: Et ita quoque tenet Cephal. conf. 555. n. 7. lib. 4. & plerique alij. Pro qua bene facit quod notat Bald. in l. vbi adhuc C. de iure dot. col. 5. vers. sed pone maritus, Vbi vult, quod licet mulier habeat † hypothecam in bonis mariti, non propterea marito interdictum est vendere, & alienare merces, & alia venalia, & contrahere, & exercere artem suam, & sic alienata non poterunt per vxorem auocari hypothecaria, ne commercium interdicatur.

Verum hæc opinio recipit nonnullas limitationes; Et in primis fuit limitata per Rotam in vna Romana pecuniaria 9. Maij 1594. coram Cardinale Seraphino, vt non procedat, quando tempore solutionis † par fuit omnium creditorum diligentia, & tamen posterior fuit gratificatus, tunc enim anterior potest pecuniam solutam auocare Iacob. de Arena in l. pupillus ff. quæ in fraud. credit. Castren. conf. 446. nu. 3. par. 1. Phannuc. de Inuent. par. 5. n. 148. Addit. ad d. decis. Afflic. 190.

Secundo limitatur quando solutio fit per decoctum † & non superest, vnde satisfiat anteriori creditori Cephal. conf. 86. num. 8. & 12. Surd. conf. 4. sub nu. 13. lib. 1. per tex. in l. si non expedierit §. 1. ff. de bon. auctor. iud. pos. fid. & per Bart. & Alberic. ibi, & alios plures, & fuit resolutum per Rotam in alia Romana pecuniaria sub die 29. Nouembris 1593. coram Penia.

Tertio supradicta conclusio limitatur, vt nō procedat, quando creditor † est privilegiatus, in quibus terminis intelligi debet doctrina Bart. in d. l. pupillus ff. quæ in fraud. credit. vt per Afflic. in loco supra citato. Ideo non habet locum in Fisco, nam ipse potest † solum posteriori creditori auocare hypothecaria l. pecunia ff. de priuil. Fisci.

Quarto limitatur, vt non procedat de rigore, sed tantū de æquitate, † ne scilicet commercium interdicatur Paris. conf. 65. n. 1. & 2. lib. 4.

Verum est aduertendum, quod prædicta intelligi debent, nisi pecunia soluta fuerit consumpta, vt loquitur Afflic. in d. decis. 190. & Rota tenuit in vna Romana pecuniaria de Caualcantibus de anno 1575. coram se'ic. record. Clemente Papa Octauo tunc Auditore,

Et intellige quando pecunia † fuit consumpta bona fide, secus si mala, quia tunc dicitur extare & poterit auocari per anteriorem, vt ex pluribus firmat Surd. d. conf. 4. nu. 43. & sequen. lib. 1. quem videas ibid. n. 25. nam tenet quod in pecunijs cōsistat hypotheca, quod etiā late defendit Strac. de decoctoribus par. vlt. num. 30. & 31.

De vi, & effectu clausulæ Sublata aliter iudicandi, &c. & de oris aperitione, ex his quæ in Signatura Sāctissimi, & in Sacro Rotæ Auditorio resoluta fuerūt exacta, & diligens explicatio. Cap. XXXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula Sublata aliter iudicandi, &c. claudit os iudici, & illi adimit facultatem aliter iudicandi, & interpretandi.
- 2 Item operatur etiam si commissio sit signata manu Papæ nisi in ea fiat mentio de aperitione oris, vel nisi adsit clausula quorum tenores, &c.
- 3 Clausula Quorum tenores, &c. operatur, vt possit inseri totus tenor obstantiarum etiam vigore clausulæ Sublata.
- 4 Clausula Sublata iuncta cum decreto irritanti, redat iudicium ipso iure nullum.
- 5 Posita in aliqua dispositione generali ad fauorem publicum operatur nullitatem etiam si de illa non sit oppositum, Secus si sit posita in gratia ad postulationem partis, & nu. 6.
- 7 Item operatur etiam si non sit posita in Bullis, seu litteris, sed in sola supplicatione, præsertim quando ille, qui opponit de dicta clausula possidet, & non agit pro canonizatione dispositionis habentis dictam clausulam, sed dat de illa excipiendo pro obtinenda absolutione, & n. 8.
- 9 Clausula Sublata, &c. operatur etiam contra futuros Iudices.
- 10 Item operatur quamuis veniens contra dispositionem continentem dictam clausulam foueat bonum ius.
- 11 Item operatur quamuis sit posita in fine, quia refertur ad omnia præcedentia, & n. 12.
- 13 Posita in fine dispositionis iungitur cum clausula quod de subreptione, &c. supra posita, licet distet pluribus intermedys.
- 14 Operatur ad fauorem beneficiati nomine sua Ecclesie, etiam quod ipse renunciauerit.
- 15 Locum habet nedum in prima, sed etiam in secunda, & vltiori instantia.
- 16 Causat impedimentum reale, itaut de illa possit opponi quandocunque.
- 17 De regulis Cancellariæ quamuis sint fauorabiles contra gratiam habentem clausulam Sublata, &c. opponi non potest.
- 18 Clausula Sublata operatur, vt nihil opponi possit contra gratiam illam continentem etiam per viam replicationis.
- 19 Item locum habet in quolibet iudicio etiam summarissimo mantentionis.
- 20 Operatur suum effectum non obstante secunda dispositione contraria continente clausulas derogatorias quarumcumque concessionum carente tamen clausula Sublata.
- 21 Non tollitur per secundam dispositionem contrariam habentem clausulas derogatorias quarumcumque concessionum, nisi dispositio contraria habeat clausulam quorum tenores, &c. et n. 22.

- 13 Operatur suum effectum. quamvis tempore, quo concedebatur indultū seu gratia cum hac clausula, reperiat iam aliter iudicatum.
- 14 Non prohibet omnimodam interpretationem, sed tantum friuolam, & extraneam.
- 15 Item nec prohibet interpretationem fundatam super verisimili mente disponentis, nec illam quae passivè fit ex dispositione iuris communis.
- 16 Non impedit quominus Iudex in executionem gratiae aliquid facere possit.
- 27 Operatur solū, quando gratia principalis intrat. & num. 32.
- 28 Non obstat si postea factio Papae recedatur à transactione confirmata cum dicta clausula.
- 29 Item non obstat dicenti gratiam non comprehendere casum de quo agitur.
- 30 Tanquam accessoria recipit omnes conditiones, quas recipit principalis dispositio.
- 31 Gratia continens conditionem ante conditionis, euentum nihil operatur.
- 33 Clausula accessoria sequuntur naturam principalis dispositionis, nec ultra limites illius se extendunt.
- 34 Clausula sublata, quae fuit cassata in supplicatione non operatur, licet in gratia adsint clausulae equipollentes.
- 35 Operatur solum quoad derogationes in gratia appositae, non autem respectu non appositae.
- 36 Regula de iure quaesito non tollendo, quando illi non fuit derogatum obstat habenti gratia cum clausula sublata.
- 37 Item contra gratiam habentem clausulam sublata opponi potest de quocumque defectu per viam legis introducto.
- 38 Clausula sublata non impedit quominus Ordinarius auctoritate Concilij Tridentini possit revidere uniones factas à quadraginta annis citra, & si per subreptionem obtenta fuerint irritas declarare, quamvis cum clausula sublata concurrat decretum irritans.
- 39 Delegatio facta per Papam operatur oris aperiitione erga illū cui obstat clausula sublata.
- 40 In delegatione generali facta per viam legis exactae derogationes non requiruntur.
- 41 Concilium Tridentinum in cap. 6. sess. 7. in fine de reformat. ex sententia Rotae declaratur.
- 42 Clausula sublata non impedit ordinariū quando vult examinare ex officio uniones factas in quibus adest dicta clausula, sed quando agitur de illarū validitate in contradictorio iudicio ad instantiam Patris operatur suum effectum.
- 43 Posita in dispositione habente clausulam vocatis vocandis non operatur effectum suum antequam sit sequuta confirmatio cum causa cognitione.
- 44 Item posita in litteris in forma commissaria non suffragatur, nisi postquam litterae fuerint executioni demandatae.
- 45 Non operatur respectu illius, in cuius fauorem gratia est concessa, sed eatenus locum habet quatenus pars ea uti velit.
- 46 Declara, quando quis renunciat toti gratiae, secus si ve. it ea in parte uti.
- 47 Clausula sublata, & c. in totum renunciatiū censetur si pars, quae alias poterat de illa opponere obtineat commissionem super validitate, vel inualiditate gratiae.
- 48 Item censetur renunciatiū huic clausulae per compromissum.
- 49 Clausula sublata, & c. renunciatiū non dicitur quando impetratur commissio super sola executione gratiae.
- 50 Item non intelligitur dicta clausula renunciatiū quando commissio est super turbationibus, vel molestationibus, aut alijs non concernentibus validitatem, vel inualiditatem gratiae.
- 51 Itē dicta clausula non renunciatur, quando reus impetrat commissionem super iniustitia seu nullitate sententiae latae contra eandem clausulam.
- 52 Item nec renunciatiū dicitur huic clausulae, licet aliquis vigore signaturae iustitiae processerit in causa respectu articuli, cui non obstat haec clausula, tamen si commissio sit generalis contra dispositionem illam habentem.
- 53 Consensus non extenditur ultra limites suos.
- 54 Clausula sublata, & c. posita in gratia ad postulationem partis intelligitur veris existentibus narratis, et sic non operatur, quod non detur de defectu intentionis, quando falsitas narratorum est detecta.
- 55 Clausula Motu proprio non tollit vitium subreptionis in praedictum tertij, nec Motus proprius purgat falso expressa.
- 56 Clausula sublata, & c. posita in gratia habente clausulam, si ita est non operatur, nisi verificatis narratis, licet eorum falsitas non sit detecta.
- 57 Posita in gratia ad postulationem partis sine clausula, Quod de subreptione, & c. non impedit quominus possit dari de defectu intentionis, secus si adsit etiam clausula, Quod de subreptione, & c. quia tunc bene operatur officium suum & num. 59.
- 58 Clausula Quod de subreptione, & c. quando per se sola est posita absque clausula sublata, & c. in gratia ad postulationem partis non operatur quominus de subreptione opponi possit.
- 60 Clausula sublata operatur effectum suum quamvis pluribus intermedijs distet à clausula, Quod de subreptione.
- 61 Item operatur officium suum quando in gratia, seu dispositione non adest clausula, Quod de subreptione, & c. sed alia equipollens.
- 62 Clausula (sicque in praemissis iudicari debeat per quoscumque) non continet mandatum prohibitorium aliter iudicandi, & intelligitur veris existentibus narratis, quamvis in eadem dispositione adsit clausula, quod de subreptione.
- 63 Clausula sublata perdit virtutem suam, quando impetratur commissio aperiitionis oris.
- 64 Commissio aperiitionis oris per Signaturam Cardinalis non datur, sed tantum per Papam reiecta decisione Robusterij in causa Perusina della Marchia tonda.
- 65 Inferior non potest se intromittere ubi superior manum apposuit.
- 66 Rota frāte clausula sublata semper remittit partes ad ad Sanctissimum.

- 67 *Commissio aperitionis oris non continet nouam gratiam, sed tantum tollit obstaculum, ut possit quis loqui, & Iudices eum audire, & iustitiam ministrare.*
- 68 *Commissio aduersus clausulam sublata, &c. quando est restricta ad unum articulum non tollit effectum clausulae alios.*
- 69 *Oris aperitio dat solum facultatem impugnandi scriptum non autem tollit gratiam in reliquis, nec virtutem clausulae quod de subreptione, nec aliarum clausularum confirmatoriarum, & sic non astringit partem ad verificandum narrata, sed onus probandi incumbit allegati subreptionem.*

Quanta sit vis, & utilitas clausulae Sublata, & quem effectum pariat ex infra dicendis demonstrabitur. Igitur clausula haec claudit os † Iudici, & illi adimit facultatem aliter iudicandi, & interpretandi Card. in clem. quia diligetia vers. tertio quæro de elect. Bart. in l. fin. sub nu. 1. C. de canon. frum. Verbis Romæ lib. 10. Ruin. conf. 21. n. 16. lib. 1. Felin. in cap. nonnulli sub num. 22. vers. septima conclusio de rescript. Anchar. consil. 221. num. 2. Gundif. de legat. quæst. 7. nu. 32. Put. decif. 51. eodem tit. lib. 1.

- 2 Amplia ut haec clausula † operetur etiam si commissio sit signata manu Papæ, quia talis signatura non prodest, nisi in commissione fiat mentio de aperitione oris Paris. conf. 49. n. 26. lib. 4. Ruin. in loco supra citato, & tenuit Rota in vna Romana Casalium Sancti Petri 27. Ianuarij 1561. coram Oradino, vel nisi adsit clausula; Quorum tenores, &c. cuius vigore
- 3 potest † inferi totus tenor obstaculorum etiam vigore clausulae Sublata iuxta consil. Butr. 2. alias 49. nu. 5. quod sequitur Geminian. conf. 120. nu. 7. Dec. conf. 165. num. 2. & conf. 141. nu. 7. Agid. decif. 338. & passim tenet Rota Cassad. decif. 10. nu. 2. super regul. & fuit resolutum in causa Perusina della Marchia 15. Aprilis 1575. coram Robusterio, & in vna Pampilonen. matrimonij 16. Ianuarij 1585. coram Orano, & in vna Bononien. Parochialis de Varignano 31. Ianuarij 1586. coram Gypso, & alias sæpe, Vel nisi in commissione Papæ adsit clausula Statum, & merita pro expressis, &c. quæ habet vim aperitionis oris, ita ut per eam ceseatur derogatum clausulae Sublata, &c. Agid. d. decif. 338. Felin. in cap. ceterum col. 3. vers. limita septimo de rescript. & fuit dictum in allegata Pampilonen. matrimonij coram Orano.

- 4 Secundo amplia, ut haec clausula † iuncta cum decreto Irritanti reddat iudicium ipso in re nullum Put. decif. 50. in fin. lib. 1. Paris. conf. 38. n. 7. lib. 4. Et si sit posita in aliqua dispositione generali ad fauorem publicum,
- 5 operatur nullitatem, etiam si † de illa non sit oppositum Io. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de sententia sub num. 5. in verb. & est plene Alex. in l. 1. §. sublata nu. 2. & 3. ff. ad Senat.

conf. Trebelian. Dec. conf. 275. incip. in causa, quæ Lucæ agitur sub n. 3. vers. sed prædictis Rota lanuen. decif. 190. n. 8. Tamen si posita in gratia ad postulationem † partis non operetur nullitatem, nisi de illa opponatur, ut infra in limitationibus latius deducam: & bene facit, quod in simili tradit: glos. * communiter approbata in cap. Statutum in princ. in verbo committatur de rescript. in 6. Gemin. ibid. num. 12. Franc. nu. 15. Felin. in cap. cum accessissent n. 4. de constit. Caputaquen. decif. 249. par. 1.

7 Tertio amplia, nam hæc clausula operatur etiam si † non sit posita in Bulla, sed in sola supplicatione, ut fuit resolutum in Aretina commendæ 19. Ianuarij 1587. coram Cardinale Seraphino, & in vna Pampilonen. Prioratus de Artaxona 10. Ianuarij 1600. coram Cardinale Pamphilio. Præsertim quando ille,

8 qui dat de clausula Sublata est † possessor, & non agit pro canonizatione dispositionis habentis dictam clausulam, sed dat de illa excipiendo pro obtinenda absolutione, quo casu sufficit sola supplicatio etiã quod litteræ nunquam fuerint expeditæ Cassad. decif. 4. n. 4. de caus. possess. & propriet. & decif. vlt. nu. 7. de restit. spoliar. & decif. 1. num. 6. super regul. cum simil. ut fuit dictum in allegata causa Pampilonen. Prioratus de Artaxona.

9 Quarto amplia, nam operatur † etiam contra tuturos Iudices, ut per Mandos. in tract. de monitorijs quæst. 50. n. 4. qui reprobat. Afflictum contrarium tenentem decif. 361.

10 Quinto amplia; ut operetur etiam si veniēs contra † dispositionem continētem hanc clausulam foueat bonum ius Card. in d. c. quia diligentia, & ibi Imol. prope fin. de elect. Gundisal. de legat. d. q. 7. n. 32.

11 Sexto amplia, ut † operetur quamuis sit posita in fine, quia respicit totam gratiam, & refertur ad omnia præcedentia, ut fuit resolutum in d. Romana Casaliū 27. Ianuarij 1561. coram Oradino, & in Aretina commendæ 19. Iunij 1587. coram Orano. Vbi ampliatur etiã quod duæ adsint gratiæ; Idem fuit tentum in Tarraconen. Villæ de Reus 8. Februarij 1591. coram Cardinale Plato, & in vna Placentina Pensionis 8. Martij 1593. coram Penia. Et facit regula, quod clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia l. talis scriptura §. fin. ff. deleg. 1. & ibi Bart. & alij, Dec. & alij in cap. secundo requiris de appellat.

Et hoc multo magis procedit quando non

12 potest assignari diuersa ratio † cur clausula Sublata potius referatur ad vnu Capitulum, quã ad aliud Dec. in d. c. secundo requiris n. 3. Idcirco ex regula d. l. talis scriptura §. fin. & l. licet ff. de leg. 1. & l. primæ C. de lib. præter. & d. cap. secundo requiris de appellat. hæc

13 clausula in fine posita † iungitur cum clausula quod de Subreptione, &c. quæ est supra posita pluribus intermedijs, ut fuit resolutum in d. Aretina commendæ 19. & 30. Ianuarij 1587. coram

coram Cardinale Seraphino, & in dicta Placentina pensionis coram Penia.

Septimo amplia, quia hæc clausula operatur ad fauorem Beneficiati ꝛ nomine suæ Ecclesiæ, etiam quod ipse renunciauerit, vel alias iurauerit, glos. in cap. si quis presbyterorum in verbo alienatorum de reb. Eccles. non alien. Aret. conf. 114. sub num. 2. in fine, & nu. 30. & fuit dictum in allegata Aretina Commendæ prima Iunii 1587. coram Orano.

Octauo amplia, vt locum habeat ꝛ nedum in prima, sed etiam in secunda, & vltiori instantia Rota Ianuen. decis. 190. num. 8. ea scilicet ratione, quia ex ea causatur impedimentum reale, ideo de illa ꝛ potest quando-cumque opponi, vt fuit decisum in vna Calaguritana Canonicatus, seu confidentiæ 9. Iunii, & prima Iulij 1592. coram Penia.

Nono amplia, vt procedat licet opponatur de regulis Cancellariæ de quibus ꝛ contra gratiam habentem hanc clausulam opponi non potest quamuis sint fauorabiles, vt tenuit Rota in dicta Aretina Commendæ de anno 1587. coram Cardinale Seraphino, & in Anconitana fructuum 2. Decembris 1591. coram Cardinale Pamphilio, Et quod quidquam opponi nequeat ꝛ contra gratiam, in qua hæc clausula sit apposita etiam per viam replicationis tradit Put. decis. 377. sub n. 1. lib. 2. & tenuit Rota in vna Nullius, seu Aquinaten. 12. Maij 1600. coram Litta, bene Redoan. de reb. Eccles. non alien. fol. 220. n. 16. in fin. & nu. 17. vbi quod non potest dari etiam de nullitate, Sed quomodo hoc sit intelligendum infra declarabimus.

Decimo amplia vt locum habeat ꝛ in quolibet iudicio etiam summarissimo mentionis, vt fuit tentum in vna Casaraugustana dismembrationis 13. Martij 1596. & 13. Maij eiusdem anni coram Iusto, licet de hoc dubitauerit Put. decis. 50. nu. 5. lib. 1. Idem fuit resolutum in vna Vlixbonen. declarationis concordie 14. Ianuarij 1600. coram eodem Iusto. Vbi quamuis constaret de quasi possessione Monialium recipiendi nouitias absque consensu patronorum, tamen propter hanc clausulam in Breui patronorum appositam Rota noluit dare mandatum de manutendo.

Vndecimo amplia, vt operetur ꝛ non obstante secunda dispositione contraria continente clausulas derogatorias quarumcumque concessionum, carere tamen clausula Sublata, &c.

quia per eam ꝛ non censetur derogatum huic clausulæ, vt per Villadieg. in d. tract. de legat. par. 1. q. 7. nu. 32. Gambar. de offic. & potest. legat. lib. 8. tit. de potest. legat. in legib. & stat. cond. sub n. 24. vers. quintus casus. Nisi dispositio contraria habeat ꝛ clausulam Quorum

tenores, quia tunc bene tollitur clausula Sublata accessorie posita in prima dispositione, quando ei per secundam derogatur, Cassad. decis. 10. n. 4. super regulis. Et fuit tertum per Ro-

tam in vna Vrgellen. Canonicatus 29. Aprilis 1592. coram Cardinale Blanchetto, in causa Burgen. vnionis de Elinas 26. Octobris 1587. coram Orano, & in Romana pecuniaria 23. Ianuarij 1594. coram Litta.

Duodecimo amplia, vt operetur quamuis tempore ꝛ quo cõcedebatur Indultum, seu gratia cum hac clausula reperiatur iam aliter iudicatum, quia licet talis clausula non afficiat sententiam, operatur tamen, vt non possit ad illius executionem procedi facit tex. in c. si eo tempore de elect. lib. 6. vbi glos. in verbo effectu careat, & in verbo postmodum.

Sed quamuis hæc clausula regulariter claudat os Iudici, & parti, vt non possit aliter iudicare, & interpretari, vt dictum est, Nihilominus eam limita, vt non procedat quoad om-

nimodam interpretationem ꝛ quæ ab ista clausula prohibita non censetur, sed tantum frivola, & extranea propter illud verbum aliter interpretandi, quod importat diuerso, vel contrario modo l. liberorum, & l. si qua pœna de verb. signific. Rebuff. in l. etiam n. 141. in fine eod. tit. Vnde non prohibetur inter-

pretatio ꝛ quæ fundatur super verisimili mente disponentis, nec illa quæ fit ex dispositione Iuris communis, cum talis interpretatio, quæ passiuè fit ex dispositione iuris, non censetur contraria, vel diuersa.

Secundo limita, vt non procedat, quado agitur de executione gratiæ; Nam licet per hanc clausulam inferioris manus sint ligatæ, vt nihil contra gratiam illam habentem decernere possit Caputaq. decis. 134. par. 3. Non tamen impeditur Iudex quominus ꝛ in executionem gratiæ aliquid possit facere, vt tenuit Rota in vna Salamantina Iurisdictionis 10. Iunii 1587. coram Cardinale Plato.

Tertio limita, vt clausula Sublata solum operetur quando gratia ꝛ principalis intrat Gemin. in cap. præsentis in princip. vers. nota quod eo ipso, & ibi Franc. in 3. not. de offic. deleg. lib. 6. Gabr. de claus. conclus. 3. nu. 85. & fuit tentum in vna Oriolen. Decimarum 19. Iunii 1592. coram Orano.

Ex quo infertur primo, vt hæc clausula non obstat, si postea facta Papæ recedatur ꝛ a transactione confirmata cum ista clausula, quia cessante dispositione cessat dicta clausula Gemin. & Franc. vbi supra, & fuit dictum in vna Romana pecuniaria 23. Iunii 1570. coram Cotta, & in dicta Auellina. Vnionis 28. Iunii, & 15. Decembris 1595. coram Gypso.

Secundo infertur, vt ꝛ non obstat dicenti gratiam non comprehendere casum de quo agitur, vt fuit resolutum in causa Calaguritana Motus proprij de Victoria. 15. Iunii 1592. coram Cardinale Pamphilio, in Palætina præhementiarum 10. Iunii 1587. coram Cardinale Plato, & in vna Romana impositionis Hebræorum 4. Februarij 1600. coram eodem Pamphilio, & alias sæpe.

- 30 Tertio inferitur, vt tanquam accessoria ꝑre-
cipiat omnes conditiones, quas recipit princi-
palis dispositio, Put. decis. 1. lib. 1. Dec. conf.
142. in fine, & fuit tentum in dicta Auellina.
- 31 Vnionis coram Gypfio. Vnde sicut ꝑ gratia
principalis continens conditionem ante con-
ditionis euentum nihil operatur l. si quis sub
conditione ff. si quis omiff. can. testam. l. cedere
diem ff. de verb. signific. Rota decis. 10. de
concef. præben. in nou. Pariter etiam clausu-
la Sublata tanquam ꝑ accessoria nihil potest
operare Cassad. d. decis. 10. num. 4. super reg.
Caputaquen. decis. 261. par. 1. Put. d. decis. 1.
n. 1. & 2. & fuit tentū in dicta causa Vrgelen.
32 Canoniceatus 28. Octobris 1592. coram Cardinale
Blanchetto, & in d. Oriolen. decimarum
coram Gypfio, Est enim generale, quod clausu-
la accessoria ꝑ sequantur naturam principalis
dispositionis l. fin. C. de non num. pecun. Put.
decis. 255. n. 4. lib. 1. & decis. 97. lib. 2. nec ultra
limites illius se extendāt, vt in terminis huius
clausulæ est decis. 300. in fin. par. 3. diuers. &
fuit dictum in allegata Calaguritana Motus
proprij, & in causa Valentina Decimarum, 9.
Iunij 1597. coram Cardinale Pamphilio.
- 34 Quarto limita, vt non operetur, ꝑ quando in
supplicatione fuit cassata, licet in gratia sint
clausulæ æquipollentes, nā talis cassatio facit,
vt nō operentur effectū huius clausulæ, quāuis
alias possent operari, vt fuit tentū in vna Ispa-
len. de Xerez 6. Nouembris 1602. corā Litta.
- 35 Quinto limita, vt operetur solū quo ad de-
rogationes ꝑ in gratia appositæ, non autem
respectu earum, quæ non fuerunt appositæ, vt
fuit dictum in allegata Calaguritana Motus
proprij coram Cardinale Pamphilio. Hinc est,
36 quod ea nō obstante opponi potest de ꝑ regula
de iure quesito non tollendo, quando illi nō
fuit derogatum, Mandos. ad d. regul. q. 6. n. 4.
- 37 Item opponi ꝑ potest de quouis alio defectu
per viam legis introducto, vt fuit tentum in d.
Romana pecuniaria 23. Ianuarij 1594. coram
Litta, & in dicta Burgen. de Elines coram
Orano, & in Oriolen. Decimarum 21. Maij
1586. coram eodem.
- 38 Sexto limita, vt nō operetur, quominus ꝑ Or-
dinarius auctoritate Concilij Tridētini possit
reuidere vniones factas a 40. annis citra, & si
per subreptionem obtentæ fuerint, irritas de-
clarare, etiam si in illis adsit clausula Sublata,
& decretū irritans; Nam in c. 6. sess. 7. in prima
sui parte absolute datur hæc facultas Episco-
pis tanquā delegatis a Sede Apostolica, Vnde
si Episcopi tanquā delegati Papæ possunt pro-
cedere, sequitur quod illis ꝑ sit apertum os, &
concessa iurisdicō, Put. decis. 211. lib. 3. Quia
dato antecedenti dicitur permissum etiā con-
sequēs Aret. cōf. 155. n. 5. in fine Paul. de Castr.
cōf. 85. n. 2. lib. 2. Et sicut si Episcopus esset spe-
cialiter delegatus a Papa ad reuidendā aliquā
vnionem, non est dubiū, quod haberet iurisdic-
tionem; Ita est dicendum in generali delega-
40 tione facta ꝑ per viam legis, in qua etiā non re-
quiruntur tam exactæ derogationes, Calder.
conf. 111. col. 2. vers. nō obstat de priuileg. Felin.
in c. nonnulli n. 5. vers. fallit autem de rescript.
Gundifalu. de legat. q. 7. n. 35. Et ita fuit tentū
per Rotā in allegata Burgen. Vnionis de Eli-
nes 26. Octobris 1587. coram Orano, Vbi ad
clausulam appositam in fine d. c. 6. ibi, Nisi ali-
ter a Sede Apostolica declaratū fuerit, ex qua
inferebatur, quod Papa apponēdo in litteris
vnionis clausulam Sublata, &c. videbatur de-
clarare, quod vnio nō reuideretur, & quod de
illius subreptione dari non posset, fuit respon-
41 sum dictam clausulam ꝑ respicere tantum se-
cundam partem dicti cap. & non primam; Et
hoc quidem tanto magis locum hbet quando
Ecclesiæ vnitæ sunt Parochiales, quia tunc in-
trat decretum Concilij sess. 24. c. 13. §. in om-
nibus, in quo adest amplissima derogatio ob-
stantiarū, Et si beneficia vnita erant libera, &
supponuntur iuripatronatus, intrat decretū d.
Concilij sess. 25. c. 9. §. insuper, quod loquitur
in accessionibus factis per viam vnionis.
- Sed istud declarandū est procedere quando
Ordinarius vult reuidere, & examinare vnio-
nes factas ex officio, secus autem quando agi-
42 tur ꝑ de illarum validitate in contradictorio
iudicio ad instantiam partis, quia tunc clau-
sula Sublata operatur suum effectū, vt fuit re-
solutum in d. Burgen. Vnionis coram eodem
Orano sub die 27. Martij 1591.
- Septimo limita, Nam hæc clausula adiecta
in dispositione habente clausulam Vocatis vo-
43 candis, non operatur effectum suum ꝑ antequā
sit sequuta cōfirmatio cum causæ cognitione,
Rota diuers. decis. 102. n. 9. par. 1. & fuit ten-
tum in vna Mediolanen. bonorum 10. Decem-
bris 1586. coram Cardinale Seraphino, vbi
fuit dictum, quod hoc casu potest dari de nul-
litate ex defectu citationis. Sic etiam dicendū
est, quando clausula hæc est posita in litteris
44 in ꝑ forma Commissaria, quia non suffragatur,
nisi postquā litteræ fuerint executioni deman-
data, Rota d. decis. 102. sub num. 1. & fuit di-
ctum in vna Tirafonen. Decimarum 8. Octo-
bris 1576. coram Robusterio.
- Octauo limita, vt non operetur respectu il-
45 lius ꝑ in cuius fauorem gratia est concessa,
nam ipse potest gratiæ renunciare, & d. clau-
sula eatenus operatur, quatenus pars ea vti ve-
lit, Innocen. in cap. quia Ciuitas nu. 7. in fine
vers. idem videtur, & nu. 8. in fine de concess.
præben. Put. decis. 1. lib. 1. Crescen. decis. 79.
lib. 1. & fuit resolutum in causa Tirafonen.
congrui seruitij 29. Ianuarij 1593. coram Car-
dinale Pamphilio.
- Quod tamen declara procedere, si quis re-
46 nunciet toti gratiæ: Secus si vellet ea ꝑ in
parte vti, & in parte contrauenire, vt fuit di-
ctum in causa Portuen. bonorū 26. Iunij 1577.
coram Cardinale Seraphino.
- 47 Omnino autem ꝑ huic clausulæ renunciatū
cēsetur, si pars, quæ alias poterat de illa oppo-
nere obtineat commissionem super validita-
te.

te, vel inualiditate gratie, seu dispositionis habentis huiusmodi clausulam, nam ex quo aliter discuti non potest de iuribus illius, de necessitate huic clausulæ renunciatum videtur, vt fuit resolutum in d. Pampilonen. Matrimonij 16. Ianuarij 1585. corā Orano, & in Elnen. Mineriorū 28. Aprilis 1586. coram eodem & in d. Tirafonen. Congruū seruitij, coram Cardinale Pamphilio, & alias sæpe, Et idē est si pars compromittat, nam per compromissionē tunc setur huic clausulæ renunciasse, nec potest amplius de illa opponere, vt fuit resolutū in causa Hispalen. pensionis 23. Iunij 1572. coram Binarino, & in allegata Pampilonen. matrimonij corā Orano. Secus tamen est, quādo commissio non est super validitate, vel inualiditate dispositionis, sed super t executione illius, quia tunc non dicitur huic clausulæ renunciatum, vt fuit dictum in causa Placentina pensionis 8. Martij 1593. coram Penia, & de eodē anno in Pampilonen. Archidiaconatus 19. Martij corā Cardinale Pamphilio, & in vna Oſcen. Indulti 1. Iunij 1598. corā Litta; Sicuti neque illi renunciatum dicitur, quando Commissio t est super turbationibus, vel molestationibus, vel alijs non concernentibus validitatem, vel inualiditatem gratiæ, vt fuit dictum in d. Pampilonen. Archidiaconatus, & in alia Pampilonen. Prioratus de Artaxona 10. Ianuarij 1600. coram Cardinale Pamphilio. Sic quoque est dicendum, quando à reo impetratur t commissio super iniustitia, seu nullitate sententiæ latæ contra istam clausulam, vt fuit dictum in Calaguritana Confidentia 1. Iulij 1592. coram Penia: Similiter huic clausulæ nō cēsetur renunciatum, si quis vigore Signaturæ iustitiæ t processerit in causa respectu articuli, cui non obstat hæc clausula, tametsi Commissio sit generalis contra dispositionem illam habentem, vt fuit tentū in d. Tirafonen. Congruū seruitij 20. Maij 1591. coram Comitulo. Et ratio est, quia consensus qui elicitur non solet ultra t illius limites extendi, Dec. in cap. cum Venerabilis sub num. 26. vers. voluntas de exception.

54 Nono limita, Nam posita in t gratia ad postulationem partis, intelligitur ueris existentibus narratis, & consequenter non operatur quod non detur de defectu intentionis, Put. decis. 213. lib. 2. Sed istud intelligi debet cum distinctione. Nam Aut falsitas narratorum est detecta, & tunc quidem huius clausulæ virtus tollitur, & intelligitur veris existentibus narratis, vt fuit dictum in causa Maioricens. Parochialis 27. Iunij 1572. coram felic. record. Clemēte Papa Octauo, tunc Auditore, Quod procedit etiam in gratia Motu proprio concessa, quia clausula t Motu proprio non tollit vitium subreptionis in præiudicium tertij, Paris. conf. 74. num. 33. lib. 4. bene Socin. Iun. conf. 77. num. 101. lib. 1. Nec Motus proprius purgat falso expressa, quia creditur Princeps motus tanquā crediderit vera

illa, quæ ipse expressit, Felin. in cap. ea quæ il 2. n. 3. vers. qui postea de testib. Put. decis. 179. incip. Procurator, lib. 1.

56 Aut falsitas narratorum non est detecta, & tunc est subdistingendum. Aut enim gratia, in qua hæc clausula continetur, habet clausulā, Si ita est, &c. & tunc pariter dicendum est, quod non operetur t effectum suum non verificatis narratis, cum rescriptum dicitur conditionale iuxta doct. Bald. in l. cum te colum. 2. circa med. vers. interdum allegatur C. de probat. & not. per Ruin. conf. 68. num. 18. lib. 1. & ita fuit resolutum in causa Pampilonen. dismembrationis fructuum 16. Iunij 1595. coram Cardinale Blanchetto, & in vna Calaguritana Canonicatus 27. Iunij & 5. Nouembris 1601. coram Sacrato.

57 Aut gratia non habet clausulam Si ita est. Et tunc etiam est subdistingendum: Nam aut clausula Sublata est posita in gratia ad postulationem partis per se sola t sine clausula, Quod de subreptione, & obreptione dari non possit, & similiter intelligitur veris existentibus narratis, & non operatur, vt non possit opponi defectus intentionis: Quia sicut clausula, Quod de subreptione, &c. quādo per se sola est posita absque t clausula Sublata in gratia concessa ad postulationem partis, & non Motu proprio non operatur, vt non possit opponi defectus subreptionis ea ratione, quia intelligitur veris existentibus narratis, vt sunt iura clarissima in cap. 2. de rescript. in l. fin. C. de diuers. rescript. pari ratione clausula huiusmodi Sublata posita in gratia ad postulationem partis tanquam accessoria recipit eandem interpretationem Put. d. decis. 213. lib. 2. Io. Paul. decis. 170. facit glos. in l. si patronus §. patronus in verbo . . . ad finem ff. si quid in fraud. patron. vt per Decium. conf. 142. in fin. n. 9.

59 Aut vero in rescripto vna cum ista clausula adest clausula, Quod de subreptione, &c. Et tunc t operatur officium suum; Nam & releuat impetrantem ab onere probandi, & adimit parti, & iudici facultatem aliter interpretandi, & iudicandi, etiam quod versemur in gratia concessa ad postulationem partis Dec. d. conf. 142. num. 9. Paris. conf. 3. num. 84. lib. 4. Put. decis. 377. lib. 3. & d. decis. 223. lib. 2. Et ita distinguendo tenuit Rota in allegata Calaguritana Iurisdictionis 30. Maij 1580. coram Ioanne Baptista de Rubeis, & alias sæpe, vt in Mediolanen. bonorum 2. Decembris 1585. coram Cardinale Seraphino, in dicta Elnen. Mineriorū 28. Aprilis 1586. corā Orano, in Pampilonen. Archidiaconatus 19. Maij 1593. corā Cardinale Pamphilio, & in Hispalen. beneficij 6. Nouemb. 1602. corā Litta. Ampliā hanc vltimam partem distinctionis vt procedat quāuis t clausula Sublata, &c. pluribus intermedijs distet à clausula Quod de subreptione, &c. vt fuit resolutū in dicta causa Aretina Commendæ 19. & 30. Ianuarij 1587.

coram Cardinale Seraphino, & in Placentina pensionis 8. Martij 1593. coram Penia, in qua fuit dictum non esse necessarium istas clausulas simul vna verborum structura collocare, sed satis esse in eadem supplicatione, & litteris contineri, vt suum operentur effectum Ias. in l. fin. n. 3. ff. quod quisque iuris Socin. Iun. conf. 78. nu. 38. lib. 3.

Secundo amplia, vt procedat, licet n. rescripto nō adfit clausula, Quod de subreptione, &c. Sed alia & equipollēs, vt de clausula, Quod nō possit contravenire fuit dictū in dicta causa Mediolanen. bonorū coram Cardinale Seraphino, & vide Paris. d. conf. 3. n. 85. cum sequen. lib. 4.

Ecōtra vero limita, seu potius declara eandem partem distinctionis, vt procedat solum quādo cū clausula, Quod de subreptione, &c. cōcurrit clausula Sublata, vel aliud decretum prohibitium, & priuatorium facultatis aliter iudicandi iuxta tradita per Card. & alios in c. quia diligentia de election. Secus si adfit clausula, Sicque & in præmissis iudicari debeat per quoscūque, &c. quia cū huiusmodi mādātū non sit prohibitivū aliter iudicandi, intelli-

gitur veris existentibus narratis, & consequenter licet concurrat clausula, Quod de subreptione, Nihilominus gratia erit iustificanda, cum cessāte decreto prohibitio huiusmodi clausulæ tanquam accessoriæ regulentur secundum naturam gratiæ principalis clem. 1. in fine de præben. Dec. conf. 304. num. 7. Ferret. conf. 365. n. 13. lib. 2. Vnde sicut gratia principalis non intrat, nisi verificatis narratis per impetrantem, sicque respectu illius subintelligatur clausula, Si preces veritati nitantur iuxta c. secundū de rescript. merito, & idem dicendum est respectu dictarum clausularū, non obstante quod verba sint præceptiva, quia non prohibent aliter iudicari, vbi per impetratē narrata nō sint verificata, prout operatur clausula Sublata, Ita declaravit Rota in allegata Hispalen. beneficij de Xeres 6. Nouēbris 1602. coram Litta.

Decimo limjta, nam virtus huiusmodi clausulæ tollitur quotiescumque & impetratur commissio aperitionis oris, quæ datur tātum a Papa in Signatura gratiæ, quia Signatura & Cardinalis non potest, nec id facit, vt aperiat os Sarnen. in Compend. vtriusque Signat. n. 14. Staphil. de lit. grat. fol. 149. vers. secundum est Put. decis. 1. de rescript. & fuit resolutum in vna Verulana pensionis 19. Maij 1587. coram Cardinale Plato, & rursus in vna Tarraconen. Villæ de Reus 2. Aprilis 3593. coram Cardinale Seraphino, vbi fuit reiecta decisio Robusterij in causa Perusina della Marchia Tonda 15. Aprilis 1575. in qua contrariū fuerat resolutum, Videlicet quod Præfectus Signaturæ Iustitiæ poterat aperire os. Et pro prima opinione facit, quia vbi superior apponit & manum non potest inferior se intromittere c. cum inferior de maior. & obediē. c. cū debitor de appellat. Rota diuers. decis. 102.

n. 10. par. 1. late Neuzan. conf. 44. nu. 11. Ideo Rota stante hac clausula tutius agendo solet semper & remittere partes ad Sanctissimum Cotta decis. 19. quæ est Romana Cafalium 20. Decembris 1560. coram Oradino.

Est tamen aduertendum, quod commissio aperitionis oris non continet nouam gratiam sed solum remouet & obstaculū, vt possit quis loqui, & Iudices eum audire, & pro iustitia iudicare Sarnen. in regul. de iure quæsit. non tollen. q. 16. & fuit decisum in causa Burgen. Decimarum de Scalante 13. Nouembris 1591. coram Orano. Vnde cum sapiat iustitiam non potest impugnari de subreptione, vt fuit resolutum in causa Cæsaraugustana exemptionis 29. Decembris 1584. & in Romana de Gabrielis 12. Nouembris 1595. coram eodem.

Secundo est aduertendum, quod commissio aduersus clausulam Sublata, quando & est restricta ad vnum articulum non tollit effectum clausulæ quo ad alios, vt fuit resolutū in d. causa Tarraconen. Villæ de Reus coram Cardinale Seraphino.

Tertio est aduertendum quod licet oris aperitio tollat rigorem clausulæ Sublata, & det facultatem impugnandi rescriptum, nō tamen tollit & gratiam in reliquis, nec virtutem clausulæ, Quod de subreptione, nec aliarum clausularum confirmatoriarū, & consequenter non transfert onus probandi in illum, qui gratiam obtinuit. Quinimmo illud onus semper remanet penes dantem de subreptione, quamdiu gratia non reducitur ad terminos iuris communis, Afflict. decis. 238. nu. 13. vers. Et licet, & n. 14. Et fuit resolutum in d. Romana de Gabrielis coram Orano, in Sutrina Monasterij 9. Nouembris 1596. coram eodem, in Romana domorum 19. Maij 1595. coram Litta, in Pampilonen. Archidiaconatus 29. Martij 1593. coram Cardinale Pamphilio, & in causa Pacenpensionis 20. Nouembris 1609. coram Marcomotio, vbi hoc fuit ampliatum habere locū siue gratia emanauerit Motu proprio, siue ad instātiā partis, Neque fuit admittā distinctio alias facta in illa Seguntina dimidiæ annatæ 16. Iunij 1605. coram Litta, quia confunditur. Tum ex eo, quod gratia Motu proprio emanata, etiam si prædictas clausulas non habeat, nō indiget aliqua iustificatione; Tu quia semper verum est, quod opponenti de subreptione incumbit onus illū probandi, iuxta notata in c. super litteris, vbi glos. Abb. Imol. & alij de rescript. Aym. conf. 60. n. 9. Paris. cōf. 3. n. 51. lib. 4. Veral. decis. 220. p. 3. & fuit etiam cōsideratū in prædicta Sutrina Monasterij. Et quidē decisio in d. causa Seguntina ponit casū in simplici clausula Sublata: Ideo nō mirū si ibi locus erat iustificationi: Quia clausula, quod de subreptione dari non possit, quando ponitur sine clausula Sublata, habet tacitam conditionem quatenus preces veritati nitantur, vt supra diximus, & fuit etiam dictum in d. Hispalen. beneficij de Xeres coram eodem Litta.

De decreto irritanti nonnulla scitu digna recensentur. Cap. XXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Decretum irritans ligat etiam ignorantes, præterquam si sit decretum Legati, seu alterius inferioris vel agatur de pena, & n. 2.
- 2 Positum in confirmatione statutorum à Principe facta operatur, ut statuta non possint ab inferioribus tolli, vel interpretari.
- 3 Statutum confirmatum potest reuocari à Statuentibus etiam non habentibus facultatem statuenti quando sit redditus ad ius commune.
- 4 Fallit quando statutum in confirmatione habet clausulam decreti irritantis.
- 5 Decretum irritans quamuis operetur, quod statuta non possint ab inferioribus tolli vel interpretari, non tamen alterat formam ipsorum statutorum.
- 6 Non refertur ad omnia in libro statutorum contenta sed tantum ad ea, quæ inducunt nullitatem.
- 7 Item inducit formam, & operatur nullitatem eorum quæ fiunt contra dispositionem vel gratiam in qua illud continetur, & n. 15.
- 8 Forma requisita ad certum effectum, si ille effectus aliunde habeatur, potest adimpleri per aequipollens.
- 9 Fallit quando dispositio habet clausulam decreti irritantis.
- 10 Decretum irritans operatur, ut magis attendatur forma legis, quam ratio legis.
- 11 Appositum expresse in dispositione annullat actum in contrarium factum, secus si solum tacite ex ea colligatur.
- 12 Forma que tacite inducitur potest adimpleri per aequipollens.
- 13 Statutum licet habeat clausulam decreti irritantis, tamen si aliquid disponat, nec ulterius procedat annullando factum in contrarium, potest adimpleri per aequipollens.
- 14 Decretum inficit titulum, & possessionem.
- 15 Item reddit iudicium ipso iure nullum tam in petitorio quam in possessorio.
- 16 Clausula sublata, &c. iuncta cum decreto irritanti ligat manus inferioris, ut nihil in contrarium possit decernere.
- 17 Signatura iustitia non potest aperire os, & tollere nullitatem actus resultantem ex decreto irritante, & clausula sublata.
- 18 Decretum irritans inficit titulum, & possessionem, & nullitat in operatur, quando est positum in reservatione clausa in corpore iuris, vel super certa re, ut puta super certo corpore beneficij alias secus.
- 19 Non infirmat actum plene perfectum ante decreti interpositionem, sed in gratia adiectum operatur etiam ante presentationem litterarum, & sic reuocat processum à Iudice factum etiam ante presentatas litteras reuocatorias, & num. 22. & 23.
- 24 Impedit executionem sententia lata etiam ante eius interpositionem.
- 25 De stylo Rota operatur nullitatem dumtaxat, quando pars ad cuius fauorem est appositum, de illo opponit, & nu. 2.
- 26 Stat accessorie ad gratiam, seu dispositionem, & ideo secundum naturam illius debet regulari.
- 27 Tollitur per derogationem ipsius gratia, vel dispositionis principalis, dummodo derogatio sit specialis, & indiuidua, & n. 29.
- 28 Appositum in gratia ad postulationem partis, intelligitur veris existentibus narratis, nec impedit exceptionem subreptionis.
- 29 Item adiectum in dispositione conditionali non operatur, nisi prius purificata conditione.
- 30 Clausula posita in rescripto conditionali eandem conditionem recipiunt.
- 31 Decretum irritans non ligat Papam, quamuis loquatur de quacumque auctoritate etiam Apostolica.
- 32 Eius verba non sunt trabenda ad personam loquentis.
- 33 Ligat Papam quando dicitur etiam per nos, &c.
- 34 Item quando apponitur in lege, seu constitutione generali, nisi Papa aliquid faciat motu proprio, vel si facit ad instantiam partis id faciat ex certa scientia, cum clausula derogatoria ipsius decreti, & n. 37.
- 35 Decretum irritans appositum in regula octaua Cancellaria de mensibus, & alternatiua ligat ipsum Papam, quoad prouisiones contingentes in mensibus ordinarij.
- 36 Item in iure appositum comprehendit Papam, quoad ordinariam potestatem, præsertim si ius sit editum in Concilio generali, in quo non sit expresse reseruata auctoritas Sedis Apostolica, & n. 40.
- 37 Decretum irritans, & clausula derogatoria ad quasuis alias sequentes dispositiones contrarias de quibus in c. prohibemus de decim. ligant etiam ipsum Papam ex quadam protestatione contrarie voluntatis.
- 38 Papa concedens laicis priuilegium, ut possint decimas percipere, nisi dispositioni c. prohibemus de decim. specialiter derogat, aut saltem Concilijs generalibus in genere, actus dicitur nullus ex defectu voluntatis.
- 39 Amplia, quamuis in priuilegio adsit clausula non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & clausula quorum tenores, &c. quia non facta mentione Concilijs generalibus, talis clausula intelligitur de constitutionibus Apostolicis editis per solum Papam.
- 40 Clausula, quorum tenores, &c. non ampliat constitutiones Papales ad constitutiones Conciliares, de quibus non sit facta mentio.
- 41 Verbum (quorum) est restrictiuum ad expressa.

Clausula decreti irritantis plures habet effectus, quos omnes recensere non est mei instituti, sed solum aliquos magis

principales, & notatu dignos in vnum congerere opportunum visum fuit.

Primus itaque huius decreti effectus est, vt in Constitutione, seu alia dispositione appositum afficiat † etiam ignorantes cap. si eo tempore de elect. lib. 6. Butr. Imol. & alij in cap. 2. de constit. Cassad. decis. 12. n. 5. super regul. nisi sit † decretum legati, seu alterius inferioris, quod ignorantes non ligat Simonet. decis. 13. Ant. August. in repert. tit. de offic. legat. nu. 5. Cassad. decis. 3. de decret. referu. Gundif. de legat. part. 1. quæst. 9. col. 20. vers. sed quere an decretum. Vel nisi agatur de pœna, quia decretum istud ligat ignorantes solum quo ad nullitatem octus, non autem quo ad pœnam, Gabr. de clausul. concl. 3. nu. 8. & sæpius tenuit Rota, vt per Put. decis. 278. lib. 1. Rota diuers. decis. 578. n. 3. parte 1. Burfat. conf. 43. n. 49. qui testatur de* communi: Nec annullatio actus dicitur pœna, vt per Bald. in l. nemo martyres, C. de Sacros. Eccles. Bero. in cap. 2. n. 27. de Constit.

Alius est effectus, quia positum in cõfirmatione Statutorum à Principe facta † operatur quod Statuta non possint ab inferioribus tolli, vel interpretari cap. dilecto circa fin. vers. nisi forte de præben. Imola in l. ex facto nu. 3. vers. item adde de vulg. & pupillar. cum alijs per Gabr. tit. de claus. concl. 3. nu. 58. & 59.

Vnde Statutum confirmatum † licet possit reuocari à statuentibus etiam non habentibus facultatem statuendi, vbi fit redditus ad ius commune, si tamen in confirmatione habeat clausulam decreti irritantis non poterit † reuocari, aut aliter interpretari, ex quo fauor redditus ad ius commune tunc cessat, vt tradit Brun. in tract. de forma fol. 88. col. 4. in fin. vers. ceterum ad hanc limitationem, & in his terminis Ias. in l. omnium num. 10. iuncto num. 7. vers. limita tamen C. de testam. Nam n. 10. firmat statuentes non habentes facultatem statuendi posse Statutum alias à Superiore confirmatum reuocare, quando fit redditus ad ius commune; Et sic facultas reuocandi per redditum ad ius commune ipsis tribuitur, vt ibi per eum; Et tamen superius nu. 7. vers. limita tamen post alios concludit, quod stante clausula decreti irritantis posita in confirmatione Statutorum non possunt statuentes reuocare, licet alias habeant facultatem libere statuendi.

Declaro, Nam licet decretum operetur, quod Statuta non possint ab inferioribus tolli, vel interpretari, vt dictum est, non tamen alterat † formam ipsorum Statutorum Ias. in d. l. ex facto nu. 3. de vulgar. & fuit dictum in vna Romana Vineæ 5. Maij 1589. Quo fit, vt siue sit appositum in principio, & confirmatione, siue etiam in fine, non referatur ad omnia † in libro Statutorum contenta, sed ad ea tantum quæ de iure communi sunt talia, vel ex quorum corpore talis expressio colligatur, quæ inducat nullitatem Abb. in cap. cum accessisset

num. 4. & ibi Felin. num. 7. de constit. cap. Ecclesia il. 2. & ibi Abb. n. 5. de elect. Clemen. vt calumnijs §. vt autem iuncta glos. in verbo attentatum, de relig. domib. Boer. decis. 119. num. 4. in fine, latissime Brun. de form. stat. fol. 35. col. 3. vers. & si lex.

Tertius est principalis effectus decreti irritantis, vt † inducat formam Bald. in l. 1. vers. quæro, ergo ff. de lib. & posthum. Grat. cõf. 16. n. 4. lib. 1. Brun. in tract. de forma tit. quando aliquid cens. trad. pro for. col. 1. & sequ. cum alijs quos late cumulat Gabr. dicta conclus. 3. num. 70. de clausul.

Ex quo inferitur, quod licet forma † requisita ad certum effectum, si ille effectus aliunde habeatur, possit adimpleri per æquipollens, cum hoc casu non curetur de modo, sed de effectu, l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandauit, & ibi Bald. n. 2. ff. de acquir. hæred. l. fin. §. fin. ff. mand. Ias. in l. 1. n. 5. ff. de lib. & posthum. Nihilominus si dispositio habeat clausulam decreti irritantis, talis forma † non poterit per æquipollens adimpleri: Nam vbi hoc decretum est appositum magis attenditur forma legis † quam ratio legis, vt ait Bald. in dict. l. 1. de lib. & posthum. quem ibi* omnes sequuntur, & præsertim Ias. nu. 11. Alex. in l. fin. n. 3. C. de procurat. Paris. conf. 19. n. 187. lib. 2. Siluester Aldobrand. conf. 92. nu. 27. & ita post Aret. & Tiraquel. quos allegat firmavit Rota decis. 215. n. 1. par. 1. diuers. & fuit tentum in vna Toletana professionis 27. Febr. 1595. coram Cardinale Pamphilio.

Limita hanc illationem, vt nõ procedat, nisi decretum irritans expresse sit appositum in dispositione, Secus si solum tacite ex te colligatur, veluti si lex aliquid mandat fieri adhibendo verba negatiua, sed vltius non annullat: Quia tunc licet verba negatiua inducant formam, & nullitatem actus, nihilominus quia talis forma tacite colligitur, potest adimpleri per † æquipollens, Ita post Alex. & alios declarat Felin. in cap. cum dilecta n. 10. in 11. ampliat. de rescript.

Secundo limita, vt non procedat, quando decretum est appositum in cõfirmatione Statutorum, quia cum non referatur, nisi ad ea, quæ inducunt nullitatem, Statutum † aliquid disponens, nec vltius procedens annullando factum in contrarium, poterit eo non obstante adimpleri per æquipollens, cū hoc casu transgressio non vitiet dispositionem Bart. in l. nou. dubium in 3. not. & n. 20. & ibi Bald. in 4. not. Ias. nu. 17. C. de legib. Doct. in l. 1. vbi Alex. n. 8. & Ias. n. 10. Socin. n. 11. de lib. & posthum. Salicet. in l. fin. C. de sent. ex breu. recit. Paris. conf. 19. n. 187. lib. 2. & ita tenuit Rota in allegata Romana Vineæ in terminis Statuti Verbis lib. 1. cap. 87. quod mandat post rem iudicatam fieri monitorium de parendo sententiæ infra octo dies, vel ad allegandum causam rationabilem, quia cum non procedat vltra annullando, fuit dictum, quod non obstante decreto appo-

apposito in Confirmatione Statutorum poterat adimpleri per æquipollēs, & sic quod sufficiebat iudicem in sententia relaxasse mādātū nisi infra octo, vel decem dies fuisset paritum, cum idem resultaret effectus atque si de nouo decreta fuisset monitio.

Quartus est effectus (& hic dependet à superiore) quia decretum irritans, nedum operatur nullitatem teorum, quæ fiunt contra dispositionem, vel gratiam in qua illud continetur cap. si postquam de elect. in 6. Gabr. de clausul. d. conclus. 3. n. 56. in 11. effectu Sarn. in regul. de trien. quæst. 46. n. 2. & in regul. de annali quæst. 4. n. 3, Cassad. decis. 12. n. 7. super regul. Sed etiam ꝑ inficit titulum & possessionem c. si eo tempore de elect. in 6. Prob. ad Monach. in c. tibi qui nu. 18. de præben. eod. lib. Sarnen. in d. regul. de annali quæst. 50. in princ. Cassad. decis. 11. nu. 5, super regul. & consequenter ꝑ reddit iudicium ipso iure nullum, tam in petitorio, quàm in possessorio, vt bene per Io. Baptistā Ferret. conf. 15. n. 1. & sequen. Præsertim concurrente clausula sublata, quæ facit, vt inferioris manus ꝑ omnino ligatæ sint, & nihil decernere possit contra talem dispositionem Caputaquen. decis. 134. par. 3. & fuit tentum in illa Verulen. pensionis 19. Maij 1587. coram Cardinale Plato, In qua etiam dictū fuit, quod ꝑ commissio causa quæ emanauerat à Signatura Iustitiæ non erat sufficiens pro aperitione oris, & tollenda nullitate.

Declara, vt hoc procedat solum quādo decretum irritans ꝑ est positum in reservatione clausa in corpore iuris, vel super certa re, vtpu ta super certo corpore beneficij, nam tunc bene inficit titulum, & possessionem, & operatur nullitatem eorum, quæ fiunt in contrarium, alias secus, vt per Put. decis. 183. n. 2. lib. 2. & fuit dictum in causa Nucerna beneficij 17. Iunij 1596. coram Cardinale Seraphino.

Secundo declara, quia decretum irritans non infirmat ꝑ actum plene perfectum ante decreti interpositionē Gemin. in cap. si eo tempore in 3. not. Franc. in 2. not. & Io. Monach. in primis verbis de elect. in 6.

Operatur tamen quando in gratia est adiectum etiam ante præsentationem litterarum, vt probat tex. in cap. tibi qui ꝑ. quinimmo, & ibi Gemin. & Franc. de rescript. in 6. glos. in cap. si soli in verbo, contra ipsam, de concess. præben. eod. lib. Vnde per istud decretum reuocatur processus ꝑ à Iudice factus etiam ante præsentatas litteras reuocatorias Innoc. & alij per Gabr. in tit. de claus. concl. 3. n. 53. Et si sententia sit lata ꝑ ante interpositionem decreti impeditur eius executio Cassad. decis. 12. n. 5. 6 & 7. super regul. & facit tex. in d. cap. si eo tempore de elect. lib. 6. vbi glos. in verbo effectu careat, & in verbo, postmodum.

Tertio declara, vt decretum irritans operetur nullitatem, quando pars ad cuius fauorem est appositum de illo opponit, secus quando non opponit. Rota diuers. decis. 232. inci-

pien. in vna Abulen. in manuscriptis Couar. præf. quæst. cap. 9. n. 7. circa princ. vers. Quid si is cuius causa, &c. Rota decis. 21. de concess. præben. in antiq. Caputaquen. decis. 249. n. 1. parte 1.

In contrarium tamen, quod hoc decretum operetur etiam si de eo non fuerit oppositum est * communis ꝑ opinio vt per Cassad. d. decis. 12. n. 7. super regul. quem videas, quia declarat quomodo saluari possit stilus Rotæ, qui habet quod huiusmodi decretum non operetur nisi parte opponente, & vide etiam Ruin. conf. 158. per totum lib. 4. vbi in hoc articulo pluribus modis distinguit.

Sed quamnis decretum irritans operetur supradictos effectus, & alios complures quos plene recenset Gabr. d. conclus. 3. de clausul. Nihilominus cum stet accessorie ad gratiam, seu dispositionem secundum naturam ꝑ illius debet regulari Put. decis. 309. nu. 2. & sequen. lib. primo.

Ex quo primum infertur, quod si dispositio ni ꝑ vel gratiæ derogetur, & huic decreto censetur derogatum Cassad. decis. 10. nu. 4. super regul.

Requiritur tamē derogatio ꝑ specialis, & indiuidua, vbi priuilegiū, seu dispositio, cui derogatur habet decretum irritans, & clausulam sublata glos. in clem. dudum de sepult. Caputaquen. decis. 82. par. 2. Mohed. decis. 12. lib. 2.

Secundo infertur, quia si decretum sit appositum in gratia ad postulationem partis, intelligitur ꝑ veris existentibus narratis, nec impedit exceptionem subreptionis, vt fuit resolutum in causa Calaguritana iurisdictionis 30. Maij 1580. coram Io. Baptista de Rubeis, & alias sapius.

Tertio infertur, vt hoc decretum adiectum in dispositione conditionali ꝑ non operetur, nisi prius purificata conditione Gabr. d. concl. 3. n. 46. Vnde in casu occurrēti ego dicebam sustineri sententiam cuiusdam Episcopi ad fauorem Ecclesiæ super alienatione bonorum, latam, cui clausula sublata, & decretum irritans potissimum obstare videbatur. Monebar quia istæ clausulæ erant restrictæ per illā conditionem, dummodo alienatio cederet in euidentem vtilitatē Ecclesiæ, qua conditione non existēte vera, & nō purificata decretū irritans non operabatur suum effectum, quia decretū non erat certum ratione initij, sed pendebat à futuro euentu, nec poterat habere effectum, nisi postquam vere constitisset alienationem esse in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, vt per Card. in clem. vnica ꝑ. secus 4. quæst. de concess. præben. & de decreto conditionali plures congerit Gabr. in loco præallegato. Nam vbi Papa conditionaliter rescribit, illa conditio desinet verificari, & ideo omnes ꝑ clausulæ appositæ in rescripto conditionali recipiunt eamdem conditionē, vt in terminis rescripti si in euiden. bene deducit Dec. conf. 142. n. 8. & seq.

Sed

Sed dubitatio non leuis nascitur. Numquid decretum irritans liget ipsum Papam, vel illius Successorem quamdiu non sit illi derogatum? In hac quaestione Gabr. d. concl. 3. de claus. nu. 4. aliquos recenset pro opinione affirmatiua: Sed verior, * & magis recepta est alia sententia, vt regulariter decretum irritans non liget Papam quamuis si loquatür de quacunque auctoritate etiam Apostolica, quia intelligitur quando illa auctoritas Apostolica prouenit a delegatis Apostolicis, sed non quando prouenit ab ipsomet Papa, vt fuit pluries in Rota resolutum, vt attestatur Ant. August. in suo repertorio tit. de decreto nu. 1. Nam verba decreti de quacunque auctoritate non sunt trahenda ad personam loquentis, neque ad rā excessiua, & inuerisimilia, & sic ad personam ipsius Papæ, vt post alios scribit Aym. conf. 3. nu. 18. cum seq. & n. 26.

Limita tamen hanc conclusionem non procedere si dicatur etiam per nos, &c. quia tunc Papa quoque comprehenditur Ant. Aug. vbi supra, & tenuit Rota decis. 106. nu. 3. par. prima diuersorum.

Secundo limita quando apponitur in lege, seu Constitutione generali, & in his terminis intelligi debet Paris. conf. 37. lib. 4. & alij citati per Gabr. vbi supra dicentes quod decretum ligat Papam, quia eorum opinio procedit, vel quando dicitur etiam per nos, &c. vel quando decretum apponitur in dispositione generali, quia tunc ligat etiam ipsum Papam nisi aliquid faciat Motu proprio, vel si faciat ad instantiam partis, id faciat ex certa scientia cum clausula derogatoria ipsius decreti Socin. conf. 117. colum. fin. vers. sed quando lib. 3. Gabr. d. conclus. 3. n. 5.

Hinc est quod decretum irritans appositum in regula octaua Cancellariæ de mensibus, & alternatiua ligat ipsum Papam quo ad prouisiones contingentes in mensibus Ordinarij. Pat. decis. 492. nu. 2. & 4. lib. 2. & decis. 387. num. 1. lib. 3. Mohed. decis. 1. num. 4. de concess. præben. Felin. in cap. cum ex officio. num. 36. in fine de præscript. Et ita intelligitur Glossator antiquus regularum Cancellariæ in reg. 27. post princip. vers. ex quo sequitur.

Vbi firmat, quod decretum irritans positum in iure quo ad ordinariam potestatem comprehendit Papam.

Quod multo magis locum sibi vendicat si ius sit aditū in Concilio generali in quo non sit expresse reseruata auctoritas Sedis Apostolicæ, vt in terminis cap. prohibemus de decimis tenuit Rota in vna Vlixbonen. decimarum 27. Nouembris 1572. coram Robusterio, & in vna Oriolen. decimarum 8. Februarij 1588. coram Orano. Decretum enim irritans & clausula derogatoria ad qualuis alias sequentes dispositiones contrarias, de quibus in dicta Constitutione ligant etiam ipsum Papam ex quadam protestatione contrariæ voluntatis, Præsertim vbi solum Papa per viam privilegij, seu rescripti parti-

cularis procedit, quia tunc si Papa specialiter non derogat d. Constitutioni, vel saltē Concilijs generalibus in genere, actus est nullus ex defectu voluntatis cap. pen. de Cappel. Monachorū cap. eam te de ætat. & qualitat. cap. nonnulli, & ibi Felin. sub n. 2. vers. & nota de rescript. Gemin. in c. Statutum, vbi etiam Franc. Prob. & alij de præben. in 6. Oldr. conf. 326. post princip. Alex. conf. 122. n. 9. lib. 4. Caputaq. decis. 176. par. 1. Cassad. decis. 38. super regul.

Et hoc procedit etiam si in privilegio, seu rescripto ad sit clausula: Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & clausula, Quorum tenores, quia nisi fiat expressa mētio saltem in genere de Concilijs generalibus, hæc clausula generalis de constitutionibus Apostolicis non intelligitur de aditis in Concilio generali, sed de aditis per solum Papam, vt per omnes supra allegatos, Et clausula Quorum tenores, hoc casu non ampliat constitutiones Papales ad constitutiones Conciliares de quibus nō sit facta mentio Dec. conf. 142. n. 7. vers. non obstat dū Papa Gabr. de claus. concl. 5. n. 17. & tenuit Rota in dicta Vlixbonen. coram Robusterio, & inter miscellaneas decis. 34. Propter illud verbum quorum, quod est restrictiuū ad expressa Bart. in l. hoc articulo n. 7. de hered. instit.

An Constitutio habens clausulam decreti irritantis liget ante publicationem, non ineleganti studio explicatum.

CAP. XXXIX.

SVMMARIVM.

- 1 Constitutio habens decretū irritans, an liget ante publicationem, est valde controversum.
- 2 Decretum irritans semper sequitur naturam dispositionis super qua apponitur.
- 3 Appositum in indulto, seu Constitutione particulari ligat ante publicationem.
- 4 Constitutio specialis seu indultū non eget publicatione, sed sufficit, quod priuatim innotescat, & num. 5.
- 6 Habens decretum irritans statim operatur etiam contra ignorantes.
- 7 Indultum, seu privilegium habens decretum irritans operatur a die data, etiam ante scientiam privilegiati.
- 8 Regule Cancellaria propter decretum irritans insciunt retro gesta, quandoquē producantur.
- 9 Habens privilegium cum decreto irritati, si decreto uti velit, non valent retro gesta contra ipsum etiam ignoranter.
- 10 Constitutio generalis non ligat, nisi a die publicationis, vel post duos menses postquam fuerit publicata.
- 11 Decretum irritans adiectum in Constitutione generali non operatur, nisi sequuta publicatione secundum veram, & communem opinionem, & num. 12.

- 13 *Votum D. Robusterij nu. 3. relatus in decis. 578. parte 1. decis. 1. diuers. reprobat.*
- 14 *Decretum irritans appositum in Constitutione pœnali nō operatur ante illius publicationem.*
- 15 *Constitutio pœnalis dicitur, qua imponit pœnam contrasacientis, vel aufert ius quæsitum, aut saltem ius radicatum ex causa de præterito, secus si solum auferat ius querendum.*
- 16 *Constitutio priuans successione ob non petitum tutorem tempore debito dicitur pœnalis, quia ius competens proximiori ea de causa in remotiorem transfertur.*
- 17 *Lex inhabilitans matrem, ut non possit succedere filiis ob transitum ad secundas nuptias pœnalis dicitur.*
- 18 *Inhabilitatio est pœna.*
- 19 *Lex seu Constitutio principaliter condita ob publicum fauorem, licet in consequentiam aliquos inhabilitet, tamen fauorabilis dicitur.*
- 20 *Statutum exclusiuum fœminarum propter masculos non dicitur pœnale, & odiosum, sed fauorabile.*
- 21 *Constitutio generalis habens decretum irritans post promulgationem statim ante lapsum duorum mensium ligat.*
- 22 *Idem est quando non habet decretum, si concurrat scientia promulgationis, maxime si cum scientia concurrat etiam ipsius scientis fraus in tertij præiudicium. & n. 23.*
- 23 *Constitutio seu lex generalis valet, & ligat ante publicationem, quando conditor vult.*
- 24 *Dictio (ex nunc) temporis inchoationem significat.*
- 25 *Item importat, ut quod disponitur statim fiat sine ulla temporis dilatione.*
- 26 *Declara, ut procedat post actum ex subiecta materia processurum.*
- 27 *Clausula (ex nunc, & de cetero perpetuis futuris temporibus) sola non operetur, ut Constitutio liget à die data, sed tantum a die publicationis, siue promulgationis.*
- 28 *Limita nisi addatur clausula, ex tunc ac si a die data presentium, &c. quia tunc Constitutio obligat etiam ante publicationem.*
- 29 *Regule Cancellariae ligant ante publicationem, non ex sola clausula ex nunc, sed quia habent clausulam retrotractiuam, ex nunc in crastinum assumptionis, &c.*
- 30 *Constitutio generalis habens decretum irritans statim ligat ante publicationem, quando publicatio non est necessaria, vel presumitur.*
- 31 *Publicatio Constitutionis presumitur, quando Constitutio est descripta in Archiuo publico, ita ut omnes illius copiam habere possint.*
- 32 *Idem quando concurrat diuturnitas temporis cū obseruantia.*
- 33 *Idem quando Constitutio est facta a Prioribus in Consilio.*
- 34 *Idem quando est registrata in registro Papæ, & publice impressa, vel palam venundatur.*
- 35 *Constitutio generalis, per quam priuilegiū conceditur, immediate ligat ante publicationem quamuis ille, contra quem priuilegium datur,*
- ignoret illud fuisse concessum.*
- 36 *Declara quādo priuilegium respicit commodum alicuius certæ, & nominatæ personæ, secus si concernat personam indeterminatam, & aliorum obseruantia indigeat.*
- 37 *Constitutio generalis habens decretum irritans post publicationem factam in loco residetia Principis, ligat etiam in alijs locis, in quibus non fuit facta publicatio.*
- 38 *Regule Cancellariae post publicationem factam in Curia, ubique afficiunt.*
- 39 *Constitutio Pij V. reuocatoria facultatū testandi in illegitimos ligat ubique, licet in Curia tantum publicata fuerit.*
- 40 *Filius naturalis non succedit patri etiam laico in bonis emphyteuticis Ecclesiasticis.*
- 41 *Constitutio habens decretum irritans stante eius publicatione in Curia, vel in loco residetia Principis ligat etiam in alijs locis, in quibus nō fuit facta publicatio, quamuis in dictis locis vsus illius non probetur.*
- 42 *Decretum irritans impedit non vsu.*
- 43 *Constitutionis obseruantia presumitur, & ad probandum contrarium requiritur, quod actus quibus contrarium probatur, habuerint effectū, & fuerint obtenti in contradictorio iudicio.*
- 44 *Decretum irritans, siue appositum in Constitutione generali, siue speciali nunquā ligat ignorantes quo ad pœnam, sed solum quoad nullitatem actus, & num. 46.*

Ceterum ex his quæ in præcedenti capite diximus, sequitur videndum, An Constitutio habens decretum irritans liget ante publicationem? Hæc quæstio est valde controuersa; Nam pro affirmatiua allegantur plures relati à Gabr. de clausul. conclus. 3. n. 45. & à Menoch. de arbitr. iudic. cas. 185. nu. 23. Et Dominus Robusterius in quodam suo discursu relato inter impressas diuersorū decis. 578. nu. 3. par. 1. inquit Rotam seruare istam opinionem, & allegat Cassad. decis. 3. in princip. de Constit. & Put. decis. 278. lib. 1.

Pro parte autem negatiua facit tex. in c. 1. & ibi glos. in verbo, post tempus, de concess. præben. lib. 6. & hanc opinionem tenet Cardin. in Clemen. 1. 18. quæst. de elect. Roman. conf. 330. n. 13. & sequen. qui miratur de Doctoribus contrarium tenentibus, plene Mandos. ibidem in apostil. in verbo, puto, & super regul. 7. quæst. 4. n. 4. Crot. in l. omnes populi, n. 70. & 123. ff. de Iust. & iur. Sarnen. in procem. regul. quæst. 2. per totam. Felin. in c. 3. nu. 19. vers. Collationis gratia. de rescript. & in cap. cognoscentes col. 6. vers. contrarium firmat, de Constitut. & ibid. Henric. Boich. sub nu. 2. vers. & tunc statim ligat, Menoch. de arbitr. d. casu 185. n. 24. vers. contrarium, Gemin. conf. 92. n. 5. vers. secundo etiam si esset, Rebuff. super concordat. tit. de forma, in verb. volumus, Capra regul. 5. n. 13. vers. sed immo, Gran. ad Simonet. de reseruat. q. 97. num. 7. Thefaur. decis. 154. in fine, & hanc quoque amplexa-

fuit

fuit Rota in vna Calaguritana beneficij Sanctorum Iacobi, & Andree 17. Maij 1593. coram Cardinale Blanchetto.

Sed pro resolutione oportet perpendere, quod $\dagger$ decretum irritans semper sequitur naturam dispositionis super qua apponitur, Put. decis. 1. lib. 1. Ideo istae opiniones concordari possunt distinguendo duos casus. Primus est, quando agitur de indulto, seu constitutione aliqua particulari, & tunc procedit prima sententia, vt scilicet, decretum liget $\dagger$ ante publicationem, quia quidquid sit in legibus, & Constitutionibus generalibus, de quibus mox dicemus, in istis priuilegijs, indultis, & constitutionibus specialibus, publicatio $\dagger$ non requiritur, tex. est in d. c. 1. vers. similiter, de concess. praben. lib. 6. & tradit Bald. in l. leges, vt generales, n. 2. vers. & hoc bene est. C. de legib. dicens. quod solum leges generales, vel generalia statuta indigent publicatione, & eius dictum sequuntur ibidem Fulgos. n. 1. Castren. 2. in fine, Felin. in d. c. cognoscentes n. 7. in 3. limitat. vers. & bene facit, de constit. & Abb. ibi n. 2. post medium, vers. & vide bonam glos. vbi attestatur de communi, & quod ista sit communis legistarum, & Canonistarum sententia tradit etiam Ias. in l. fin. n. 44. iuncto n. 5. ff. de Constitut. Princip. bene Put. decis. 145. n. 1. lib. 2. & fuit tentum per Rotam in alia Calaguritana beneficij 26. Februarij 1607. coram Litto.

Extenditur hic casus, Nam quamuis indultum seu constitutio specialis non egeat publicatione, sed $\dagger$ sufficiat, quod priuatim innotescat, vt in d. c. 1. & tradunt supracitati Doctores, tamen si habeat decretum irritans statim operatur $\dagger$ etiam contra ignorantes, vt fuit resolutum in vna Pampilonen. Archidiaconatus 10. Decembris 1593. coram Cardinale Pamphilio, in qua fuit dictum prouisioni facte ab Episcopo ad fauorem cuiusdam, qui nec canonicus, nec professus Ecclesiae extiterat, obstare indultum fel. record. Sixti Papae Quinti prohibens istas dignitates conferri alijs, quam ipsius Ecclesiae canonicis per ipsum Capitulum in canonicos receptis, & in ipsa Ecclesia professis, irritans, & annullans quascumque prouisiones, cum clausula Sublata, & decreto irritante, quod ligabat manus Episcopi, non obstante, quod praetenderet se illius notitiam non habuisse: Immo cum ex maxima impensa facta in expeditione constaret indultum fuisse impetratum de ordine capituli ad not. per Sarnen. in regul. de annali q. 3. n. 2. dictum fuit,

quod statim $\dagger$ operabatur a die datae etiam ante scientiam ipsius priuilegiati per ea, quae post Innocen. & Hostien. tradit Io. Andr. in d. c. 1. n. 7. vers. dicit Innocentius, & ibi Anchar. n. 6. vers. quo ad primum, Claud. Sciffel. in l. fin. nu. 99. ff. de Constit. Princip. cum alijs allegatis in causa Caurien. Iurisdictionis, sub die 2. Decembris 1575. coram bonae mem. Episcopo Lauretano. Et tanto magis quia Capitulum facta ipso declarauerat se velle vt dicto pri-

uilegio, vnde sequebatur, quod eius effectus retrotraheretur ad diem datae ad exemplum.

8 regularium $\dagger$ quae propter decretum irritans incipiunt retro gesta, quandocumque producatur, Sarnen. de annal. q. 5. & sensit Gemin. in c. statutum, prope finem, de praben. in 6. dum ait, quod si quis vult vt decreto, tunc non $\dagger$ valeat retro gesta contra ipsum etiam ignoranter, & sequitur Franc. ibid. n. & prope finem, & idem Gemin. in c. si Apostolicae col. 2. vers. ego credo, eod. tit. & lib. vbi ad hoc ponderat tex. in c. dilectus, de iure patron. & declarat Casfad. decis. 12. n. 5. cum sequen. super regul. Et faciunt tradita per Gabr. de clausul. conclus. 3. in 9. effectu, n. 52. & fuit resolutum in causa Aquilana prioratus coram Cantuccio sub die 10. Iunij 1581.

Secundus casus est, quando versamur in lege, seu constitutione generali, & tunc procedit secunda opinio, quia cum decretum sequatur naturam dispositionis, in qua apponitur, vt dixi, Sicut constitutio $\dagger$ ipsa generalis non ligat nisi a die publicationis, vel post duos menses postquam fuerit publicata, glos. in prohem. Clementin. & ibi Doct. omnes, Dec. in cap. 2. de const. num. 15. & ibi Bero. num. 30. Roland. a Valle conf. 8. n. 2. cum sequen. lib. 3. Gabr. de legib. conclus. 4. n. 6. Ita nec decretum illi accessorium $\dagger$ potest operari, nisi sequuta publicatione, vt fuit tentum in dicta causa Calaguritana beneficij coram Cardinale Blanchetto; In qua ad obiectum illud, quod decretum irritans ligat etiam ignorantes, fuit responsam, quod procedit, vbi in aliquo loco est facta publicatio, prout de regulis Cancellariae tradit Sarnen. in prohem. Regularum, & nos quoque infra deducemus.

Nec obstant Doctores relati a Gabr. d. conclus. 3. n. 4. quia plures ex illis tenent contrarium, alij vero referunt tantum opiniones, & nihil firmant, alij loquuntur in indulto particulari, alij loquuntur cum praesupposito, quod in futurum fiat publicatio, quo casu volunt, vt retractatio fiat ad casus praeteritos ante ipsam publicationem: sed opinio $\dagger$ contraria est verior, & $\ast$ communis, vt per Menoch. Thesaur. & alios supracitados, ex quibus satis admonemur, nullam de illis rationem habendam esse.

13 Nihil etiam facit $\dagger$ votum D. Robulsterij in loco praallegato, tum quia Rota tenuit contrarium in dicta Calaguritana, tum etiam quia Casfad. & Put. per eum allegati solum dicunt, quod decretum ligat etiam ignorantes, sed non dicunt, quod quando est positum in lege, vel constitutione generali liget ante eius publicationem: Bursat. vero per eum allegatus se correxit in conf. 209. n. 109. & sequen. vbi contrarium probat ex Doctoribus, quos in priori conf. allegauerat.

Et haec quidem opinio multo magis locum habet quando decretum apponitur in constitutione penali, quo casu $\dagger$ certum est, quod ante eius publicationem nihil operatur, Put. decis.

decif. 281. lib. 1. Gabr. conf. 178. nu. 26. & 55. lib. 2. Bertazol. conf. 461. nu. 7. lib. 2. & probatur in c. si beneficium, vbi Anchar. in 2. not. de præben. in 6. Glos. in Clemen. nolētes in verb. ex tunc, de hæret. Gomez. in tract. Mand. de prouiden. n. 137. Gabr. d. conclus. 3. n. 8. de clausul. & conclus. 4. n. 10. de legibus.

- Et scias quod ad hunc effectum, vt constitutio pœnalis dicatur, non sufficit quod auferat
 15 solum ꝛ ius quærēdum, Cassad. decif. 32. n. 11. super regul. Lambert. de iure patronat. lib. 2. part. 2. q. 6. art. 2. in fine, Sed oportet, quod imponat pœnam cōtrafacienti, vel auferat ius quærītum, vel saltem ius radicatum ex causa de præterito, vt per Sarnen. in regula de iure quærīto non tollen. q. 1. n. 12. Vnde Constitutio ꝛ priuans successione futura ob non peti-
 16 tum tutorē tempore debito, dicitur pœnalis, quia ius competens proximiori ea de causa in remotiorem transfertur, Anchar. conf. 440. n. 4. & 5. Surd. decif. 216. n. 36. Simili quoque
 17 modo, lex inhabilitans matrem, ꝛ vt non possit succedere filijs ob transitum ad secundas nuptias pœnalis dicitur. ꝛ. cū igitur, post princip. & vers. sicut enim patres, in Authen. de non eligen. sec. nuben. Bald. in Authen. ex testamento, in princip. Et Inhabilitatio ꝛ est pœ-
 18 na, vt per Felin. in c. Ecclesia S. Mariæ nu. 86. de Constit. Franc. in c. cupientes, ꝛ. cæterum, n. 2. de elect. in 6. Lancel. de attent. cap. 31. n. 238. Nisi lex ꝛ principaliter esset condita
 19 ob publicum fauorem. quia tunc licet in consequentiam aliquos inhabilitaret, tamen fauorabilis diceretur, sicuti videmus in Statuto exclusiuo fœminarum propter masculos, quod
 20 non dicitur ꝛ pœnale, neque odiosum, sed fauorabile, quia principaliter est conditum fauore agnationis, vt est communis sententia, de qua lo. de Anan. in conf. 69. n. 2. Curt. Sen. conf. 9. n. 3. Aym. conf. 118. n. 10. Put. decif. 38. n. 4. lib. 3. Mandos. super regula de annal. 3. nu. 11. Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 18 n. 4.
 * & magis * communem dicit Dec. in l. vnica, n. 5. C. de in ius vocan. Curt. Iun. conf. 150. n. 1. & magis cōmunem etiam dicit Brun. in tract. de Statut. exclus. fœmin. art. 4. nu. 6. Natta. eod. tract. pri. q. lib. 1. Rimin. Iun. conf. 606. nu. 28. Bursat. conf. 93. n. 7. Rota decif. 376. parte prima diuerforum.

- Sed pro declaratione supradictæ opinionis nonnulla etiam sunt consideranda. Et primo aduertendum est, quod quamuis decretum
 21 irritās in Cōstitutione generali adiectum ante publicationem non operetur, Nihilominus post ꝛ promulgationem statim ante lapsum
 duorum mensium ligat, Ant. de Butr. in d. c. 2. nu. 19. Imol. nu. 5. in fine, Felin. n. 7. vers. quarto limita, Henric. Bohic. n. 2. de Constitut. Turrecremat. in c. 4. ꝛ. leges, dist. 4. n. 4. Staphil. de lit. gratiæ fol. mihi 41. vers. hoc tamen, Ferret. conf. 146. n. 4. late Menoch. de arbitr. d. casu 185. nu. 23. & 24. vers. contrariam, vbi de communi *, & tenuit Rota in di-

cta Calaguritana beneficij coram Cardinale Blanchetto; Et tanto magis si concurrat scientia promulgationis, seu publicationis, quæ sola ꝛ etiam sufficit ad supplendum dictum bi-
 22 mestre secundum opinionem magis * communem, de qua per Menoch. d. casu 185. n. 14. & sequen. Imol. in d. c. 2. n. 5. vers. si vero, Gabr. de legib. conclus. 4. n. 6. & sequen. Capra conclus. 5. n. 15. Cephala. conf. 35. n. 47. lib. 1. Franc. in c. hoc consultissimo, ꝛ. contractus in fin. de reb. Eccles. non alienan. Thesaur. decif. 249. nu. 10. Maxime si cum scientia ꝛ con-
 23 currat etiā ipsius scientis fraus in tertij præiudicium, vt per eundem Menoch. vbi supra num. 25. & sequen.

Secundo est aduertendum, quod dicta opinio non procedit, quando constat ꝛ conditorem velle, quod eius lex, seu Constitutio statim liget ante publicationem, vt tenet Dec. in rubr. de constit. in prima lect. n. 36. vers. Vnde concludendo dicimus, vbi inquit, quod ante publicationem lex valet, & statim ligat, si conditor velit; Idem tenet Franc. Aretin. In eadem rubr. nu. 10. dicens, quod Papa, vel alius Princeps potest facere, vt lex incontinenti etiā ignorantes obliget.

Sed dubium est, An hæc voluntas Principis sufficiēter colligatur ex data legis, iuncta clausula, Ex nunc, & de cætero perpetuis futuris temporibus? Et puto quod non, Quia licet dictio ꝛ Ex nunc, temporis inchoationem significet, Vitalin. in clement. vnica n. 32. & 37. de concess. præben. & importet etiam, vt quod disponitur ꝛ statim fiat, & sine vlla temporis dilatione, Alberic. in l. scimus, ad fin. vers. cum autem C. de inoffic. testam. & in Dictionar. in verbo, nunc. Nihilominus hoc intelligitur, post actum ꝛ ex subiecta materia processurum, l. tali vbi * communiter hoc Doctores tradunt. ff. de iure dot. Castr. conf. 217. lib. 1. vbi extendit etiam si dictum esset infra mensem proximum, Aret. conf. 94. n. 7. vers. si terminus, Vbi etiam si dictum esset a die contractus, Corn. conf. 244. n. 8. & sequen. lib. 1. Surd. conf. 38.
 28 n. 14. Vnde sola hæc ꝛ clausula non potest operari, vt lex liget a die datæ, sed tantum a die publicationis, sine promulgationis, ad glos. in d. c. 1. in verbo, Similium, de concess. præben. in 6. & in verbo ex nunc, in clement. 2. & ibi Vital. n. 27. de hæret. Abb. in d. c. 2. n. 17. & Felin. n. 7. vers. quinto limita de Constit. Menoch. de arbitr. casu 181. n. 3. Nauarr. conf. 1. num. 15. de Constit. & optime tradit Thesaur. decif. 249. num. 7.

Benè verū est, quod ꝛ clausulæ Ex nunc, & c. addatur ꝛ clausula, Ex tunc ac si a die datæ præsentium, satis dicitur apparere, quod Princeps voluerit constitutionem obligare etiam ante publicationem, vt post Bertran. declarat Gabr. conclus. 3. n. 48. de clausul. Vnde conuincitur Mandos. in reg. 8. ꝛ. 5. proœmiali, nu. 55. & sequen. qui deceptus fuit in regulis
 30 Cancellariæ, quæ ligant ꝛ ante publicationem,
 non

non ex sola clausula, Ex nunc, sed quia habent clausulam retrotractiuam, videlicet Ex tunc in crastinū a sūptionis suæ ligare, &c. vt expresse legitur in prohemio regularum, & ibi declarat Sarnen. q. 20. n. 14. & nihilominus dicta retrotractio fit sequuta publicatione, vt colligitur ex dictis regulis, quæ in fine continent decretum Papæ, quod publicentur, & ipsam publicationem.

- Tertio admonendi sumus, quod dicta opinio non procedit, vbi cumque apparet ꝑ publicationem ipsius legis, seu constitutionis necessariam non esse, vel alias ea præsumeretur, quia tunc decretum irritans statim ligat, exempli gratia, Si constitutio esset posita, & descripta in Archiuo publico, ita vt illius copiam omnes habere possent, quia tunc ꝑ non eget aliqua publicatione, vt voluit Bald. per illum tex. in l. 2. §. postea, n. 5. vers. nota quod satis ff. de origin. iur. & sequitur Cagnol. ibid. n. 78. Corn. conf. 156. n. 1. 3. & 4. lib. 3. Rolan. conf. 99. n. 38. lib. 2. Alex. de Neuo. in c. ignorantibus n. 26. de constit. Rimin. iun. conf. 472. n. 30. lib. 4. Idem est si concurreret diurnitas temporis cum obseruantia, ex quibus publicatio præsumitur secundum Plot. in l. si quando, n. 858. C. vnde vi, Bene Rolan. d. conf. 99. n. 36. lib. 2. Cefal. conf. 35. n. 18. lib. 1. Simili quoque modo si Constitutio, seu statutum esset factum a Prioribus in consilio, & inde sumeretur scriptura, non esset necessaria ꝑ publicatio per Bannum, vt inquit Angel. in authen. de non eligen. secund. nub. §. fin. in fine, cuius dictum sequitur Alex. conf. 39. n. 4. vers. modo succedit lib. 3. Rolan. d. conf. 99. n. 36. lib. 2. Rimin. iun. conf. 472. n. 30. lib. 4. Pari ratione si cōstitutio registrata in registro Papæ esset publice impressa, & palam venderetur, præsumptio publicationis oriretur, vt in terminis constitutionis fel. recod. Pij Papæ 4. super societatibus officiorum tenuit Rota in causa Romana societatum 29. Ianuarij 1601. coram Cardinale Millino. Item si esset in materia priuilegiata, & per legem, vel statutum priuilegium concederetur, publicatio ꝑ non esset necessaria, sed constitutio immediate ligaret, quamuis ille, contra quem priuilegium concederetur ignoraret illud fuisse cōcessum, dummodo priuilegium respiceret commodum alicuius certæ, & nominatæ personæ, vt post Bald. in l. leges vt generales n. 2. vers. pro hoc dicendum C. de legib. declarat Castren. ibid. n. 2. vers. & dicit Bald. Secus ꝑ si concerneret personam indeterminatam, & aliorum obseruantia indigeret, quia tunc publicatio requireretur, quamuis lex esset mere priuilegiatiua, vt expressim scribit Felin. in d. c. cognoscentes in 3. limit. vers. sed tamen putarem, de constit. & Bero. ibid. num. 49. ad finem.

Quarto est notandum, quod quamuis decretum irritans non liget antequam constitutio publicetur, tamen si publicatio fuerit fa-

- cta in loco residentie Principis, ligat etiam in alijs locis in quibus non fuit facta publicatio, Io. Monach. in c. in generali, nu. 7. vbi Prob. n. 4. dicens hanc opinionem seruari, de regul. iur. lib. 6. Io. Andr. sub data sexti, late Navar. conf. 1. de Const. nu. 19. Sicut videmus in regulis Cancellarie, quæ ꝑ publicatæ in Curia vbi que afficiunt, Cappell. Tholof. decis. 44. Sarnen. in prohem. regul. q. 2. n. 13. & in terminis Constitutionis Pij V. de non admittent. resignat. fuit resolutū in causa Hypporegien. Canonicatus 14. Maij 1584. coram Orano. Idem tenuit Rota in vna Papien. bonorū 16. Ianuarij 1598. coram Cardinale Pamphilio in terminis alterius Constitutionis ꝑ eiusdem Pij reuocatorie facultatum testandi, & disponendi in illegitimos, contra quam opponebatur de non publicatione in Ciuitate Papiensi, iuxta not. in d. c. 2. de Constit. & per Alex. conf. 52. lib. 7. Paris. conf. 171. n. 5. lib. 4. Natta. conf. 498. sub n. 20. Sed fuit responsum, quod sufficiebat illam fuisse publicatam Romæ, vbi residet Papa, qui est supremus Dominus ex supra allegatis, & sic tentum, quod Franciscus filius naturalis Mutij, qui sola legitimatione nitebatur, non succedebat patri ꝑ etiam laico in bonis emphyteoticis Ecclesiasticis, iuxta resolutiones sapius factas tam coram bonæ mem. Rubeo. de anno 1579. quam etiam in causa Romana de Peruschis sub die 29. Februarij 1580. coram Robusterio, & latius in causa Perusina de Vbaldis 25. Octobris 1589. coram felic. record. Clemente Papa VIII. tunc Auditore, & in causa Bononien. Alimentorum coram Penia 28. Martij 1594.

- Amplia declarationem istam, etiam quod non probetur vsus ꝑ Constitutionis in ijs locis, in quibus publicatio non fuit facta, quia quidquid dixerit Mohed. decis. 6. cuius opinionem Rota non seruat, stante eius publicatione in Curia, vel in loco residentie Principis, vsus præsumitur donec doceatur de contrario, maxime concurrente impressione in libro Constitutionum Dec. in conf. 354. sub n. 9. Cozad. conf. 16. n. 16. Crescent. decis. 79. Mohed. decis. 90. Put. 281. lib. 1. & fuit resolutū in d. Papien. bonorum, & per prius in causa Brixien. locationis 5. Decembris 1594. coram Penia. præsertim cum decretum irritans ꝑ impediatur non vsu vsus, Caputaquen. decis. 82. lib. 2. in manuscriptis, cum vulgaribus. Et iste non vsus est ita probandus, vt deueniret ad notitiam maioris partis populi, Bellamer. conf. 10. col. 10. Aym. conf. 134. n. 28. & fuit dictum in vna Parmen. legati 20. Octobris 1570. coram Cardinale Seraphino. In qua causa die 16. Ianuarij 1572. dixerunt Domini præsumi ꝑ obseruantiam constitutionum, & requiri ad probandum contrarium vsus, quod actus, quibus contrarium probatur, habuerint effectum, & fuerint obtenti in cōtradictorio iudicio, Hieron. Gabr. conf. 84. n. 6. lib. 2.

- Sed neque omittendum est, quod ꝑ decretū irri-

irritans, siue appositum in Constitutione generali, siue particulari nunquam ligat ignorantem quo ad pœnam, sed solum quo ad nullitatem actus, quemadmodum sepius Rota tenuit, vt per Put. decis. 178. lib. 1. Fab. decis. 19. lib. 1. Ideo in allegata Pampilonen. Archidiaconatus coram Card. Pamphilio dictum fuit, quod ignorantia Constitutionis ibidem nominatæ poterat quidem excusare Episcopum à temeritate contrauentionis, & à pœna ad c. si beneficia, de præben. in 6. Gabr. de claus. conclus. 3. n. 8. Non tamen poterat facere quod collatio facta valeret stante decreto irritanti, quod notissimum est, quantum † ad nullitatem actus ligare etiam ignorantes, cap. si à tempore, vbi Glos. in verbo, ignorantis de elect. in 6. c. dudum, vers. considerantes de præben. eod. lib. Doct. cõmuniter * in d. cap. 2. de Constit. cum alijs per Gabr. d. conclus. 3. in principio.

Derogatio generalis cum clausula Quorum tenores, quid operetur non ineleganter declaratum. Cap. XL.

S V M M A R I V M.

- 1 Derogatio generalis non obstantiarum posita in aliqua dispositione cum clausula Quorum tenores, &c. idem operatur, ac si nominatim in contrarium obstantibus fuisset derogatum.
- 2 Clausula (quorum tenores) operatur vt ad effectum sufficientis derogationis illius vigore possit inferi totus tenor obstantiarum.
- 3 Derogatoria generalis non obstantiarum cum clausula Quorum tenores, &c. operatur derogationem specificam nedum in dispositione Motu proprio facta, sed etiam ad partis instantiam.
- 4 Idem est quamuis dispositio cui derogatur habeat clausulas prægnantes & cum derogatorijs derogatorijs ad dispositiones sequentes.
- 5 Derogatoria generalis non operatur, nisi quo ad ea que sunt contraria, ideo non tollit totam Constitutionem præcedentem, sed solum ea, que sunt contraria secundæ Constitutioni.
- 6 Constitutio prima per secundam non tollitur in totum, nisi secunda abroget primam per aliam clausulam, quam derogatoriam.
- 7 Constitutio specialis tollitur per generalem, quando expresse abrogatur.
- 8 Verbum (omnino) comprehendit omnes casus, & significat indistincte, totaliter.
- 9 Verbum (abrogamus) significat in totum, & non in partem.
- 10 Constitutio Pij Papa Quinti de publicandis resignationibus in totum fuit abrogata per Bullam Gregorij XIII.
- 11 Dispositio sequens, qua de clausula derogatoria præcedenti mentionem non facit, & illam expresse non tollit, non valet.
- 12 Clausula Pro expressis, vel Quorum tenores, &c. in dispositionibus priuatorum non operatur.
- 13 Derogatoria generalis cum clausula, Quorum tenores, &c. restringitur ad ea, que in dispositione expressa fuerunt, non autem operatur quoad non expressa, etiam si Princeps illa non ignorauerit.
- 14 Clausula Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, non intelligitur de Concilijs generalibus.
- 15 Decretum irritans, & clausula derogatoria non ligat Papam in materijs Concilij Tridentini.
- 16 Regulis Cancellariæ non intelligitur derogatum per clausulam generalem Non obstantibus Constitutionibus, &c. nisi de illis fiat mentio specialis.
- 17 Derogatio generalis regularum Cancellariæ operatur solum quo ad regulas terribiles ipso iure gratiam, cuius fauore facta fuit derogatio, non autem quo ad illas, que non perimunt ortum ipsius gratiæ, sed eam differunt, & suspendunt donec aliquid factum sit.
- 18 Immo non operatur, nisi adsit indiuidua mentio earum regularum quibus intenditur derogari.
- 19 Fallit quando ultra derogatoriam generalem regularem, est adiecta clausula, Quorum tenores, &c.
- 20 Derogatoria generalis, cum clausula Quorum tenores, &c. non operatur quando dispositio contraria mandat fieri specialem mentionem, & tacite, vel expresse prohibet expressionem generalem.
- 21 Non operatur quo ad regulas Cancellariæ, specialem, & indiuiduam mentionem requirentes.
- 22 Item non operatur quando dispositio concernit præiudicium tertij.
- 23 Papa non præsumitur habere notitiam iuris ex speciali concessione alicui competentis, sed eius tantum, quod ex iuris communis dispositione competit, & n. 34.
- 24 Priuilegio priori per aliud subsequens nunquam derogatum censetur, nisi de illo fiat mentio, propter illius præsumptam ignorantiam.
- 25 Derogatoria generalis priuilegiorum, & indultorum non comprehendit induita concessa ad instantiam Regum, vel illorum Ambasciatorum, & n. 26.
- 27 Item nec concessa ad fauorem vniuersitatis.
- 28 Item nec concessa ex causa onerosa.
- 29 Derogatio etiam generalissima priuilegiorum alijs concessorum etiam cum clausula ad instantiam Regum, & cum derogatione regula de iure quaesito non tollendo, non comprehendit priuilegia Regibus ipsis, vel alijs concessa iure speciali, nisi specifica mentio de eis facta fuerit in derogatione.
- 30 Derogatio regula de iure quaesito non tollendo, non operatur, nisi respectu eorum, qui in priuilegio sunt comprehensi.
- 31 Clausula in priuilegio apposta, quod illi derogari non possit, nec in genere, nec in specie, & quatenus ei derogetur eatenus confirmatum censetur, non tollitur per clausulas generales derogatorias, neque ex illa clausula, Etiam si opus esset de clausulis derogato-

- rijs mentionem expressam facere.*
- 32 *Vnio non valet, nisi in eius litteris fiat mentio de iure conferendi ex privilegio, vel iure speciali alicui competenti.*
- 33 *Papa vniuersa beneficia quomodo dicatur scire collationem ad aliquem pertinere.*
- 35 *Exemptio à solutione decimarum vigore privilegiorum Pontificum concessa, intelligitur de decimis, quæ parocho, aut alijs personis ex iuris communis dispositione debentur, non autem de illis, quæ ex aliqua particulari concessione persoluantur.*
- 36 *Clausula derogatoria etiam valde pregnantes non porriguntur ad ea, quæ præsumuntur ignorata.*
- 37 *Derogatio etiam specialiter, & in individuo facta, non valet, nisi etiam contineat derogationem regula de iure quæsito non tollendo.*
- 38 *Amplia, ut ad derogationem dictæ regula non etiam sufficiat scientia Papa, siue implicita, & quæ desumatur ex clausula ex certa scientia, siue etiam explicita, & vere narrata, sed est necessaria specialis, & expressa illius derogatio.*
- 39 *Derogatio regula de iure quæsito non tollendo in supplicatione posita suffragatur, licet in litteris non legatur.*
- 40 *Supplicatio semper tanquam matris attenditur, & ad eam solet haberi recursus.*
- 41 *Rota contentatur unica expeditione litterarum super gratia principali.*
- 42 *Litterarum expeditio secundum opinionem Rota requiritur solum ad effectum probationis, non substantia ipsius gratia, licet Cancellaria contrariam sentiat, & n. 43.*

Opportune subsequitur alia conclusio quæ Doct. communiter admittunt. Videlicet quod derogatio ꝑ generalis non obstatiarum posita in aliqua dispositione cum clausula Quorum tenores tollit dispositiones contrarias, & idem operatur, ac si nominatim in contrarium obstantibus fuisset derogatum, tex. est in l. omnes C. de præscript. 30. annor. ibi tanquam per hanc legem specialiter, & nominatim fuissent enumerata, vbi Angel. col. 1. & in l. sed & si quis §. quæsitum vers. ultimo scias ff. si quis caut. Anchar. conf. 335. nu. 2. Alexan. conf. 187. num. 19. lib. 5. Dec. conf. 55. num. 5. Paris. conf. 10. num. 133. lib. 2. Sarnen. ad procem. reg. quæst. 6. num. 7. Rebuff. in sua praxi tit. de dispens. rat. & in verbo constitutionibus Felin. in cap. nonnulli col. 7. n. 6. vers. Addatis primo de rescript. & fuit pluries per Rotam decisum, & præsertim in vna Bononien. officij portæ Palatij 5. Nouembris 1595. coram Litta.

- 2 *Quo fit ut ad effectum sufficientis ꝑ derogationis possit vigore clausule Quorum tenores, &c. inseri totus tenor obstantiarum iuxta conf. Butr. 2. canonizatum in Rota, quod sequitur Gemin. conf. 120. nu. 7. Dec. conf. 165. num. 2. & conf. 141. num. 7. Ægyd. decis. 338.*

Cassad. decis. 10. num. 2. super regul.

- 3 *Extende prædictam conclusionem, ut procedat nedum ꝑ in dispositione Motu proprio facta, sed etiam ad partis instantiam Felin. in d. c. nonnulli col. 8. vers. Addatis etiam de rescript. Cassad. d. decis. 10. n. 2. super regul. Aym. conf. 126. in fine vers. & præmissa videntur.*

- 4 *Rursus extende, ut procedat quamuis dispositio ꝑ cui derogatur habeat clausulas pregnantes, & cum derogatorijs derogatarum ad dispositiones sequentes, quia nihilominus sufficit derogatio illius generalis cum clausula Quorum tenores, quemadmodum passim stilus Curia obseruat, ut per Cassad. d. decis. 10. num. 2. super regul. Sarnen. vbi supra num. 7. & ad regul. de trien. quæst. 17. nu. 5. Gabr. de clausul. concluf. 5. nu. 12. & 14. tenuit Rota in vna Toletana annatarum 19. Iunij 1589. coram Orano.*

- 5 *Limita Primo eandem conclusionem ut derogatoria ꝑ generalis non operetur nisi quo ad ea, quæ sunt contraria, Et ideo posita in secunda Constitutione non tollit totam Constitutionem præcedentem, sed solum ea, quæ videntur contraria secundæ Constitutioni, ut post Bart. & alios tradit Natta conf. 53. num. 13. lib. 1. Alexan. conf. 122. nu. 2. & seq. lib. 4.*
- 6 *Et hoc nisi secunda ꝑ Constitutio abroget primam per aliam clausulam quam per clausulam derogatoriam Non obstantibus, &c. ut quia dicat quod abrogat primam, ut in terminis declarat Paul. de Caltr. per illum tex. in 2. Constitut. Cod. quæ est, de Iustin. Cod. confirm. sub n. 4. Io. Monach. in cap. 1. circa princip. de Constit. lib. 6. Vbi vult quod ꝑ etiam constitutio specialis tollatur per generalē quando expresse abrogatur. Quod procedit sine vlla dubitatione, quando adest clausula, Quæ omnino abrogamus verbum enim omnino ꝑ comprehendit omnes casus, & significat indistincte, & totaliter Ruin. conf. 133. nu. 22. lib. 5. Taf. conf. 4. sub nu. 3. vers. Et ultra ista verba lib. 1. Et verbum abrogamus ꝑ significat in totum, & non in partē l. derogare, quæ est 102. de verb. signif. vbi Alciat. Rebuf. & alij, per quæ verba vniuersalia importancia totalitatem ostenditur manifeste, quod in totum, & sine aliqua diminutione prima Constitutio abrogatur ad tradita per Aym. conf. 294. col. 3. 4. & 5. & ita in terminis Constitutionis fel. record. Pij Papæ Quinti de publicandis resignationibus ꝑ quod fuerit in totum abrogata per Bullam Gregorij XIII. tenuit Rota in vna Hispalens. Constitutionis die 8. Nouēb. 1585. coram Robusterio.*

- 10 *Secundo limita, nam de iure cōmuni, & sic stilo Curia circumscriptos sequens dispositio quæ ꝑ clausula derogatoria præcedenti in dispositione mentionem non facit, & illam expresse non tollit non valet cap. nonnulli de rescript. l. si quis in princip. de leg. 3. cum alijs per Feder. de Sen. cōs. 233. per totū Paris. conf. 41. n. 15. vers. Præterea cum sequen. lib. 4. Silua de Benefic. par. 3. q. 14. n. 7. vsque ad fin. Cassad.*

* *Cassad. decis. 38. per totam præsertim in fine, & est communis * opinio, vt attestatur Gabr. de clausul. d. conclus. 5. n. 11. Pro cuius tamen limitationis declaratione, vide Felin. in d. cap. nonnulli col. 8. vers. secunda declaratio, qui bene loquitur.*

12 *Tertio limita, vt non procedat in dispositionibus ꝑ priuatorū, in his enim clausula Pro expressis, vel Quorum tenores non operatur, Felin. vbi supra vers. sed in dispositione inferiori Ang. in l. sed & si quis ꝑ. quæsitum vers. vltim. scias. ff. si quis caut. & ibi Fulgōs. in fine vers. dubitat Ang. Silua de Benef. par. 3. q. 14. col. 7. vers. nono pro ista parte Gabr. de claus. conclus. 5. nu. 8. & n. 10. vbi sublimitat in his quæ pendent à partium potestate.*

13 *Quarto limita; quia derogatoria ꝑ generalis cum clausula Quorū tenores. &c. restringitur ad ea quæ in dispositione expressa fuerūt, non autem operatur quo ad non expressa etiam si Princeps illa non ignorauerit Dec. conf. 142. n. 7. vers. non obstat dum Papa Gabr. d. conclus. 5. n. 17. & tenuit Rota inter Miscellaneas decis. 34. propter illud verbum Quorum, quod est restrictiuum ad expressa Bart. in l. hoc articulo n. 7. de hæred. instit.*

14 *Ex qua limitatione inferitur, quod per clausulam Non obstantibus ꝑ Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis nõ intelligitur derogatum Concilij generalibus, vt dixi supra in fine præcedētis capituli, & expressim adnotauit Bald. in l. humanum in 3. not. de legib. Archid. in c. 1. col. 2. nu. 2. vers. quod specialiter intelligi potest de Constit. lib. 6. Felin. in c. 1. n. 23. eod. tit. Dec. in c. 1. n. 9. de Iudic. & ibi Ripa n. 8. Præsertim stante notorio stilo, quod vbi sit derogatio Conciliorū generalium non dicitur solū de Cōstitutionibus Apostolicis, sed additur, Et Cōcilijs generalibus, & prouincialibus quæ additio est apponēda etiam si Concilium generale sit insertum in corpore iuris, & fuit tentum per Rotam in Vlixbonen. Decimarum 27. Nouembris 1572. coram Robusterio, & in terminis c. Nuper de decim. fuit resolutum in vna Oriolen. decimarum 21. Maij 1586. coram Orano, & in vna Valentina Decimarum 9. Iulij 1597. coram Cardinale Pamphilio.*

15 *Concilio Tridentino; Ideo cum decretū ꝑ irritās, & clausula derogatoria non liget Papā in materijs d. Concilij Tridentini, non est mirum si non sit alia derogatio, vt fuit dictū in allegata Vlixbonen. decimarum.*

16 *Secundo ex eadē limitatione inferitur, quod regulis Cancellariæ ꝑ non censetur derogatum per dictam clausulam; Non obstantibus Constitutionibus, &c. sed de illis specialis mētio fieri*

debet, vt pluries Rota tenuit teste Sarnen. in procem. regul. q. 5. vers. solutio. Et vbi dictæ derogationi sit additū, Et regulis Cancellariæ, tunc intelligitur derogatum regulis Cancellariæ ꝑ perimentibus ipso iure gratiam, cuius fauore facta fuit derogatio, non autem censetur derogatum illis regulis, quæ non perimunt ortum ipsius gratiæ, sed eam differunt, & suspendunt donec aliquid factū sit, nisi etiam de illis regulis in derogatione sit facta mētio Gemin. in c. si propter col. 6. de rescript. in 6. cum alijs per Sarnen vbi supra q. 6. col. 2. sub littera F.

18 *Immo quod attento stilo neque etiam sufficiat derogatio ꝑ generalis Nõ obstantibus quibuscunq; regulis Cancellariæ, &c. sed requiratur indiuidua mētio earum regularū quibus intenditur derogari tenet idē Sarnen. d. q. 6. col. 4. & 5. qui refert Rotam alias secundum hunc stylum iudicasse: Subdit tamen hoc non habere locum ꝑ quando vltra derogationem generalē, Quibuscunq; regulis est adiecta clausula Quorū tenores, &c. nā tunc illis omnibus intelligitur sufficiēter derogatū, vt in multis causis tenuit Rota teste eodē Sarnen. in loco præcitato.*

20 *Quinto limita, vt non procedat quando dispositio contraria ꝑ mandat fieri specialem, expressionem, & tacite, vel expresse prohibet expressionem generalem, tunc enim non sufficit derogatio generalis cum clausula Quorū tenores Gabr. de claus. d. conclus. 5. n. 22. Et in terminis regularum Cancellariæ, quod generalis derogatio ꝑ Nõ obstantibus quibuscunq; regulis, &c. cum clausula Pro expressis, vel, Quorum enores nõ operatur respectu earum regularium, quæ ex earum lectura expresse requirunt specialem, & indiuiduam mentionem quo ad sui derogationem tradit Felin. in d. cap. nonnulli col. 9. vers. tertia declaratio de rescript. quem sequitur Sarnen. vbi supra quæst. 6. in fine.*

22 *Sexto limita dictam cōclusionem non procedere quādo dispositio concernit ꝑ præiudiciū tertij, de quo Papa nõ intellexit, quia tunc derogatio generalis non operatur, vt Papa cēsetur voluisse tertio præiudicare Gozad. conf. 14. col. 3. vers. Duodecimo considera, & col. fin. vers. non obstat Decimum. Est enim apud omnes absolutum quod derogationes generales non trahuntur ad ignota. Item quod Papa*

23 *non præsumitur habere notitiam iuris ꝑ ex speciali concessione alicui cōpetentis, sed eius tantum quod ex iuris communis dispositione competit, ita fuit resolutum in d. Valentina decimarum coram Cardinale Pamphilio die 9. Iulij 1596. & fuerat idē dictū in allegata To*

* *lelana Annatarum coram Orano die 23. Ianuarij 1589. per doctrinam * cōmunem Doct. in c. 1. de rescript. dicentiū nunquam ꝑ ceteri derogatum priori priuilegio per aliud subsequens, nisi de illo fiat mētio propter illius præsumptam ignorantiam l. decurionibus C. de Silen. lib. 11. Ias. in l. postquam lite nu. 11. C. de pact. Felin. in d. cap. nonnulli num. 23.*

de rescript. Dec. in c. quæ in Ecclesiarum n. 44. de Constit. Put. decis. 93. lib. 3.

- Ex quo inferitur Primum quod in generali
- 25 derogatione privilegiorum, & indultorum non comprehenduntur indulta concessa ad instantiam Regum c. fin. in princ. de offic. deleg. in 6. c. ne aliqui de priuil. eod. lib. c. solite de maior.
- 26 & obed. Item nec concessa ad instantiam Ambasciatorum Regum Paris. conf. 42. nu. 4. & 6. &
- 27 n. 20. lib. 4. Item nec concessa ad favorem Universitatis Rom. conf. 400. n. 7. & cōf. 436. Item
- 28 nec concessa ex causa onerosa Roman. d. conf. 436. n. 14. vers. septima ratio Card. conf. 147. & n. 2. vsque ad finem late Rolan. conf. 76. n. 18. & seq. Put. decis. 322. lib. 1.
- 29 Secundo inferitur quod derogatio etiam generalissima privilegiorum alijs concessorum etiam cum clausula ad instantiam Regum, & cum derogatione regulæ de iure quæsito non tollendo non comprehendit privilegia Regibus ipsis, vel alijs concessa iure speciali, nisi specifica, & individua mentio de eis facta fuerit in ipsa derogatione Socin. Iun. conf. 77. n. 105. lib. 1. Natta conf. 209. n. 9. & tenuit Rota in eadem Valentina decimarum 1. Iulij 1598. coram Cardinale Seraphino. In qua ad derogationem regulæ de iure quæsito non tollendu positam in privilegio Societatis Iesuitarum, per quam pretendebatur esse sublatum ius exigendi decimas ex eorum bonis, quod ex conceleione Urbani secundi alias competebat Iacobo Regi Hispaniarum, & postea ex donatione dicti Regis fuerat translatum in Archiepiscopum, & Capitulum ecclesiæ Valentini fuit responsum, quod dicta derogatio non ampliabat neque extendebat principalem dispositionem ad præfatum ius speciale, de quo non erat facta mentio, sed
- 30 solum operabatur respectu eorum, qui in privilegio erant comprehensi per Felin. in c. licet nu. 7. de offic. ordin. Sarnen. super regul. de infirm. resignan. quæst. 34. nu. 3. Paris. conf. 1. n. 91. lib. 1. Butr. conf. 19. Agyd. decis. 333. & in terminis tradit glos. in c. 1. in verbo consuetudini de Cappell. Monach. lib. 6. & Castren. conf. 187. n. 5. circa med. lib. 2.
- 31 Tertio etiam inferitur, quod si privilegium habeat clausulam, quod ei derogari non possit, nec in genere, nec in specie, & quatenus ei derogetur eatenus confirmatum censeatur, tunc per clausulas generales non intelligitur illi derogatum neque ex illa clausula, Etiam si opus esset de clausulis derogatorijs mentionem expressam facere Federic. de Sen. conf. 233. per totum Card. conf. 52. etiam per totum Ias. conf. 120. lib. 4. de *communi Silua in tract. de Benefic. par. 3. q. 19. num. 3. & Rota tenuit in Astoricensi Archidiaconatus de anno 1576. coram eodem Cardinale Seraphino.
- 32 Quarto inferitur, quod de iure conferendi ex privilegio, vel iure speciali alicui competenti debet fieri mentio specialis in litteris unio- nis, alias unio est inualida Abb. conf. 101. n. 4. & 7. par. 1. Rebuf. in 3. parte Signat. in clausu-
- la Cum derogatione Statutorum nu. 20. & in tit. de unione glos. 11. n. 6. & fuit resolutum, per Rotam in vna Tarvisina Plebis 18. Iunij 1593. coram Cardinale Millino, In qua ad obiectum exadverso factum, quod unio non poterat dici inualida, quia Papa uniendo sciebat collationem Parochialis ad aliquem pertinere per decis. Cassad. primam de privileg. fuit
- 33 responsum dictam decisionem procedere et in his, quæ competunt de iure cuius Papa præsumitur habere scientiam, & non et in privilegio speciali cuius in Papa præsumitur ignorantia, nisi de illo fecerit mentionem; quod etiam fuit dictum in Toletana annatarum 23. Ianuarij 1589. coram Orano.
- 35 Quinto inferitur quod omnes exemptiones vigore privilegiorum Pontificum concessæ in materia decimarum intelligi debent de exemptione solutionis earum decimarum, quæ Parochis, & alijs personis, & Collegijs ex iuris communis dispositione debentur, non autem earum decimarum, quæ iure speciali ex aliqua particulari concessione, & privilegio debentur, de quo Papa verisimiliter notitiam non habuit, Ita tæm in dicta Valentina Decimarum coram Cardinale Seraphino non obstantibus clausulis valde prægnantibus, quæ videbantur habere vim specialis derogationis ad trad. per Anchar. cōf. 335. n. 2. Alex. conf. 187. lib. 5. Dec. conf. 53. n. 5. cum simil. Quia fuit dictum quod non porrigebantur ad ea, quæ præsumebantur et ignorata, sed tantum ad ea quorum verisimiliter Papa notitiã habebat, & in quibus non requirebatur specialis derogatio per
- 36 Curt. Iun. conf. 130. num. 31. par. 2. Purpurat. conf. 18. n. 42. Socin. Iun. d. conf. 77. num. 116. & 126. lib. 1. Natta conf. 209. n. 6.
- Illud præterea admonendi sumus pro declaratione prædictorum, quod derogatio etiam specialiter, & in individuo facta non valet, nisi etiam contineat derogationem regulæ de non tollendo ius quæsitum, cum illi per derogationem generalem cum clausula Quorum teres, aut etiam particularem gratiæ alteri concessæ non censeatur derogatum, maxime attenda ampliatione Pij Quinti ad dictam regulam.
- 38 Quo fit, ut non sufficiat et scientia Papæ, siue implicita, & quæ desumatur ex clausula Ex certa scientia, siue etiam explicita, & vere narrata, sed necessaria est specialis & expressa derogatio dictæ regulæ Caputaquen. decis. 30. par. 3. Put. decis. 265. lib. 2. & decis. 289. lib. 3. Casar de Graf. decis. 3. de rescript. late Mandos. super Reg. 17. quæst. 9. & in his terminis Rota tenuit in dicta causa Bononien. officij Portæ Palatij 5. Nouembris 1595. coram Litte.
- 39 Est bene verum quod secundum Rotam ibidem sufficit derogationem et dictæ regulæ in supplicatione contineri, licet non legatur in litteris quoniã ad supplicationem semper tãquam ad
- 40 matricem haberi solet recursus Bart. in l. Sempronius ff. deleg. 2. in l. si librarius vbi Dec. n. 8. de reg. iur. Ant. de Butr. conf. 2. n. 4. Rebuf. in praxi

praxi tit. de reformat. bul. n. 2. Mohed. decif. 261. Caputaquen. decif. 75. par. 1.

Neque propterea resultat locum fieri dispositioni regulæ de non iudicando iuxta formam supplicationis, aut, quod expeditio litterarum cum expressa derogatoria dictæ regulæ requiratur; Nam Rota ꝑ contentatur vnica expeditione litterarū super gratia principali Sarnen.

- 41 ad regul. de non iudican. q. 6. n. 7. Et ad hunc effectum sola etiam supplicatio sufficit absque
42 litterarū expeditione, quæ tantum ꝑ requiritur ad effectum probationis non substantiæ ipsius gratiæ Archid. in procem. 6. in c. Sacrosanctæ col. pen. Io. Andr. ibid. n. 5. cum seq. Cassad. decif. 4. n. 7. de cau. posses. & propriet. & decif. 8. num. 3. de restit. spoliat. Sarnen. ad d. regul. de non iudic. q. 1. vers. tamen considerandum est. Quam opinionem, licet Cancellaria aliud
43 sentiat, passim Rota ꝑ sequitur, vt patet ex traditis per Sarnen. vbi supra, & per Rotā decif. vlt. n. 2. de rescript. in antiquis, Et fuit late deductū in vna Compostellana Canonicatus 25. Iulij 1574. coram Io. Baptista de Rubeis.

An excommunicatus occultus possit alium excommunicare, & quando excommunicatus in iudicio stare possit paucis declaratum. Cap. XLI.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus occultus potest alium excommunicare secundum magis communem, & veriorcm opinionem.
- 2 Excommunicatus in iudicio stare non potest agendo, sed solum se defendendo dummodo contra eum de excommunicatione excipiat, & n. 3.
- 4 Prosequens appellationem a sententia lata contra se quando sit audiendus.
- 5 Excommunicatio ad effectum repellendi aliquem a limine iudicij probatur qualibet leui probatione.

Maxima est inter Doctores controuersia in illo articulo, An excommunicatus occultus possit alium excommunicare; Pro opinione enim negatiua adducitur Beatus Thomas in 4. senten. distinct. 18. q. 2. art. 2. tex. in c. 2. de ordin. ab Episcopo qui ren. & in c. audiuius 241 q. 1. Et pro hac opinione sentit glos. in sum. d. quæst. 1. & clarius Archidiacon. in præalleg. cap. audiuius, & hanc opinionem vti veram tenent Hostien. & Abb. in allegato. cap. 2. post num. 4. vers. in tantum
* autem hoc est verum, & hanc dicit * communem idem Abb. in cap. veritatis post n. 43. de dol. & contumac. & in cap. ab excommunicato post nu. 2. de rescript. Idem etiam voluerunt Ioan. Andr. & Anchar. in cap. pia §. si vero post. n. 4. vers. concludit ergo Hostien. de except. lib. 6. idem Anchar. in cap. nihil §. cæterum n. 4. de elect. Felin. in c. ad probandum nu. 7. vers. li-

mita primo regulam prædictam de re iud. vbi alios pro hac opinione recenset.

Pro affirmatiua vero tenuerunt Innocen. in d. cap. nihil de elect. & in d. cap. veritatis n. 2. Idem Innocen. & Ant. de Butr. col. 4. in c. si vero de sent. excom. Feder. de Sen. conf. 137. nu. 2. vers. occultus excommunicatus, Henric. Bohich. qui dicit hanc opinionem esse veram in d. c. ad probandum vers. & hoc vltimū credo verum de re iudic. Abb. sibi contrarius in d. c. ab excommunicato ante n. 9. vers. sed in contrarium ego allego de rescript. vbi hanc opinionem veriorcm dicit idem Abb. in d. c. veritatis post n. 42. vbi latius, & generalius loquitur, & vult quod excommunicatus occultus possit omnia ratione officij, & fauore iuris publici. Subditque quod dignitas videtur exercere, & non persona; Et in hac sententia residet etiam Felin. in d. c. ad probandum post nu. 7. & veriorcm supponit Lambertin. de iure patron art. 2. q. 3. par. 1. lib. 2. post num. 4. dum distinguit inter facientem aliquid ratione officij publici, vel iure priuato. Hanc etiam magis
* communem ꝑ, & æquiorcm testantur Ad-
* den. ad. Lap. alleg. 89. in verbo potest excommunicare Ang. in l. barbarius post n. 2. & ibi Ias. post n. 66. ff. de offic. prat. Couarr. in c. Alma Mater §. 1. post n. 9. de sent. excom. in 6. Et hanc tenuit Rota in vna Burgen. Canonicatus 17. Octobris 1589. coram Gypsiio. Et quod sententia lata per excommunicatum occultū subsistat voluit idem Felin. alios referens, in c. Rodolphus n. 40. vers. & gusta vnum nouum de rescript. & idem concludit Io. Baptista Ferrett. conf. 9. col. 3. vers. aut agimus.

Retenta itaque hac vltima opinione magis
* communi * dicas illam procedere quoad omnes iuris effectus; Ideo excommunicatus etiam
2 ab occulto excommunicato ꝑ in iudicio esse nõ poterit agendo, sed solum se defendendo c. intelleximus de iudic. Dec. in cap. decernimus num. 17. eod. tit. vbi inquit, quod si excommunicatus veniat vt reus ad se defendendum, & petat reuocari immisionem in possessionem contra eum factam in contumaciam, admittitur, secus si principaliter petat solum retractari tanquam non legitime factam, quia tunc actor videtur, & ideo repellitur.

3 Limita non procedere quādo nõ opponitur talis exceptio, quia tunc iudiciū substat, vt tenuit Rota in causa Bracharen. de Mueria 13. Iunij 1605. coram Ortembergo.

4 Secundo limita ꝑ in excommunicato prosequente appellationem secundum Butr. in c. significauerunt n. 9. vers. concludit ergo de except. vbi sic distinguit. Aut excommunicatus est reus in principali, & appellatus, quia obtinuit, & tunc auditur, quia defensor, & reus est, & idem est si sit reus originarius, & appellans quia tunc est reus originarius, & defensor. Aut est actor originarius, & appellatus, & tunc non auditur si agat pro confirmatione, vel executione sententiæ.

5 Et nota quod probatur ꝑ excommunicatio ad effectum repellendi aliquem à iudicio qualibet leui probatione Roman. conf. 349. n. 4. vbi quod sola fama sufficit Felin. in c. prudentiam §. sexta, n. 16. vers. istis non obstantibus de offic. delegat. Vbi quod quando agitur de repellendo excommunicatum à iudicio sufficitꝑ probare excommunicationem per denunciatores, & n. 17. vbi etiam dicit sufficere famam Ægid. decis. 86. in fine dum distinguit inter excommunicationem oppositam in modum exceptionis peremptorie, & inter oppositam in modum dilatorie.

Oblationes, seu Eleemosinæ factæ Imaginibus Sanctorum ad quem spectent, & quomodo Laici possint illas percipere.
Cap. X L I I.

S V M M A R I V M.

- 1 Eleemosina, seu pecunia posita in Capsa eleemosinarum pro fabrica, vel pro missis celebrandis in eum usum expendi debet, & non in aliū.
- 2 Consuetudo circa oblationes (vbi de mente offerentis non constat) seruari debet.
- 3 Oblationes, vel eleemosina quæ fiunt in Monasterio, vel in loco Clericorum regularium ipsis religiosis acquiruntur, & non alijs.
- 4 Facta Imagini pictæ in Pariete alicuius priuati non acquiruntur Domino Parietis nec Episcopo sed Rectori Parochialis Ecclesia intra cuius limites domus est sita, & n. 6.
- 5 Laici oblationes quæ sunt iuris spiritualis percipere non possunt nec consuetudo seu præscriptio aliqua in contrarium illis suffragatur.
- 7 Oblationes quæ fiunt Imagini pictæ in aliqua Capella, seu Oratorio, aut Ecclesia non curata, non debentur Sacerdoti cuius est Ecclesia, vel Capella, sed iure Parochiæ pertinent ad Rectorem Parochialis Ecclesia, in cuius Parochia existit illa Ecclesia, seu Capella, & n. 8. & 9.
- 10 Translatio Imaginis existentis in aliqua Ecclesia, ad quam concursus habetur, & ei plura offeruntur dona fieri non debet per Episcopum ad aliam Ecclesiam, vel Capellam Rectore contradicente.
- 11 Rector Parochialis Ecclesia potest deputare Laicos, vt nomine suo oblationes, & dona percipiant, & custodiant, dummodo illa non percipiant de Altari.
- 12 Consuetudo percipiendi oblationes auctoritate propria in Confraternitatibus Laicorum, valet, & sustinetur.

Q Vari, ac dubitari per sæpe contingit, Ad quem spectent eleemosinæ, seu oblationes, quæ Imagini pictæ in aliquo pariete offeruntur? Pro resolutione distingue duos casus: Primus est quando apparet de intentione offerentis, veluti si pecunia ꝑ exponatur in

Capsa Eleemosinarum pro fabrica, vel pro Missis celebrandis, & talis mens debet obseruari, Aufrer. ad decis. Tolos. 483. Rebus. de decim. q. 1. n. 29. & 30.

- Secundus est casus, quando non constat de intentione offerentis, & tunc si adsit particularis ꝑ consuetudo, illa pariter obseruanda est, dummodo ius non resistat, Aufrer. vbi supra, late Ferret. conf. 278. Circumscripta autem consuetudine est distinguendum: Nam si oblationes, vel eleemosinæ fiunt ꝑ in monasterio, vel in loco Clericorum regularium, tunc ipsis Religiosis acquiruntur, & non alijs, c. 1. de stat. Monach. c. nimis il primo de excess. prælat. vbi Abb. & alij. Idem Abb. in c. dilectus, col. 2. de offic. ordin. qui dicit hoc esse ratione exemptionis, per quam censentur esse extra Parochiam, quod etiam tradit Petr. de Vbald. in tract. de quarta Episcop. in 4. cap. vers. decimosexto quaritur, & vers. aduerte.
- 4 Si vero oblationes fiunt Imagini pictæ ꝑ in pariete alicuius priuati, tunc omnes quidem concordant, quod non acquiruntur Domino domus, Petr. de Rauen. sing. 468. præsertim si sit Laicus, quia cum oblationes sint ꝑ iuris spiritualis, Laici sunt illarum penitus incapaces, ita ut consuetudo, seu præscriptio aliqua eis non suffragetur, c. Massiana c. Sacrosancta de elect. c. causam de præscript. & tenuit Rota in vna Calaguritana oblationum, 21. Octobris 1588. coram Cardinale Pamphilio, in qua fuit allegatus Socin. de oblation. libel. 8. & Maluet. in 4. dub. n. 6.

Controuersia tamen non modica est: An acquirantur Rectori parochialis Ecclesiæ, intra cuius limites domus est sita, vel potius Episcopo loci, vt videre est apud Petr. de Vbald. d. quæst. 16. & per Abb. & Felin. in d. c. dilectus, de offic. ordin. & in c. pastoralis, de his quæ fiunt à prælat. col. 2. Sed verior, & communis opinio est, quod Parrocho ꝑ acquirantur, cum is habeat intentionem fundatam de iure communi super omnibus obuenientibus spiritualibus contingentibus intra limites sue Parochiæ, vt per Io. Andr. & Hostien. in d. c. pastoralis. Quod procedit etiam respectu oblationum, quæ fiunt Imagini ꝑ pictæ in Capella, seu Oratorio existenti intra limites Parochialis Ecclesiæ; Nam istæ quoque acquiruntur Rectori diocesis Parochialis, vt tradunt Hostien. Ant. de Butr. Abb. & alij in rubr. de Paroch. supradicta scilicet ratione, quia oblationes ei debentur iure Parochiæ, vt dicit tex. in c. quia Sacerdotes, & in c. Sanctorum 10. q. 1. Idem tenet Abb. in d. c. dilectus col. 2. vbi dicit, quod omnes oblationes, ꝑ quæ fiunt in aliqua Ecclesia non curata existenti intra Parochiam, quocumque in loco ea sita sit, debentur Rectori d. Parochialis; Quod etiam probatur in d. c. pastoralis in princ. & ibi notant Butr. & Abb. in 2. not. de his quæ fiunt à prælat. Vbi quod oblationes, quæ fiunt Imagini existenti ꝑ in aliqua Cappella, non debentur

Sacerdoti cuius est Cappella, seu Altare, sed Rectori Parochialis Ecclesie, in cuius Parochia existit illa Cappella, seu Altare. Hoc etiam voluit Abb. in c. quoniam de decim. in 1. not. per illum tex. ubi expresse excludit Episcopum, & Laicos a perceptione oblationum: Et quod huiusmodi oblationes pertineant ad Rectorem est decis. Tolos. 483. ubi Adden. plures alios cumulant, & de * comuni testantur Maluet. in d. tract. de oblat. dub. 4. nu. 46. & Socin. in d. libel. 18. n. 4.

10 Hinc est, quod translatio Imaginis existentis in aliqua Ecclesia, ad quam concursus habetur, & ei plura offeruntur dona, fieri non debet per Episcopum ad aliam Ecclesiam, vel Cappellam Rectore contradicente, ut tenuit Rota in vna Hispalen. translationis Imaginis 9. Martij 1598. coram Cardinale Pamphilio.

11 Potest tamen Rector Imaginis Parochialis Ecclesie deputare Laicos, ut nomine suo oblationes, & dona percipiant, & custodiant, dummodo illa non percipiant de Altari, quia inhonestum est, ut Laici super Altari ponant manus, Archid. & Gemin. in d. c. Sanctorum 10. q. 1. & ita tenent omnes, & praesertim Butr. & Abb. in d. c. decernimus de Iudic. col. 1. & ibi Dec. col. 14. in 4. quaest.

12 In Confraternitatibus vero Laicorum videtur quod possit saluari consuetudo, ut auctoritate propria oblationes percipiant, dummodo illas in pios usus, non in proprios conuertant, & ita ubique locorum seruari videmus, quam generalem consuetudinem bene defendit Dec. conf. 148. n. 3. lib. 1. & Io. Baptista Ferret. d. conf. 278. per totum.

bet, quamuis omnes cause vni Iudici sint commissae, & acta alterius cause ad eam conferant, & n. 9. 10.

11 Acta transportata de necessitate non debent produci coram Iudice appellationis parte citata.

12 Bart. in l. naturaliter §. nihil commune n. 32. de acquir. posses. declaratur.

IN praxi illud receptum esse scimus, quod si quis in casibus a iure permissis appellauerit, aut de aliquo grauamine conuictus fuerit, tenetur acta omnia ad Iudicem appellationis transferre, alioquin sententia dicitur nulla, l. ubi glos. & Bart. n. 1. & 2. l. 1. nu.

* 15. Dec. n. 33. C. de eden. Felin. qui * comunem dicit in c. Ecclesia Sanctae Mariae ante n. 17. de constit. Praesertim hodie stante dispositione Sacri Concilij Tridentini sess. 24. cap. 20. §. preterea de reformat. quod habet decretum Irrigans, & procedit in quocunque Iudice, licet verba Concilij videatur sonare in causis vertentibus coram Episcopis; Nam istud fuit expressum ob frequentissimum usum, ut censuit Rota coram bo. me. Cardinale Lancellotto in causa Placentina administrationis Sacramentorum 1. Decembris 1567. & in causa Maioricens. officij penitentiariae 21. Iunij 1591. coram Cardinale Blanchetto.

2 Et talis nullitas non excusatur praesumptione boni iuris Socin. l. un. conf. 80. n. 3. lib. 2. Sed parte opponente Iudex de illa prius cognoscere debet, Put. decis. 72. n. 6. lib. 3. & dixit saepe Rota, ut in Patauina decimarum 4. Iulij 1576. coram Domino de Grassis, in Verulana Spolij 5. Maij 1586. coram Cardinale Plato, & in Veneta illegitimitatis 26. Februarij 1597. coram Penia. Et hoc quidem obtinet quamuis in commissione appellationis adsit clausula Quam, & quas, & c. quia post Concilium Tridentinum S. gnatura, & Rota intelligunt dictam clausulam, ut non operetur, nisi transportato processu in causis appellationum, vel ab eis dependentium, ut fuit tentum in causa Valentina Parochialis 13. Ianuarij 1580. coram Cardinale Blanchetto; In qua hoc fuit ampliatur etiam quando appellans declarauit se nolle uti processu facto coram primo Iudice.

3 Acta vero transportata integra praesumuntur, quamdiu aliud non doceatur Aym. de antiq. tempor. par. 2. n. 55. Ideo contrarium allegans tenetur ipse probare, ut fuit dictum in illa Senogallien. Siluae 24. Maij 1577. coram Corta. Et est generalis regula quod actus praesumatur perfectus si aliud non appareat l. si is qui ubi Bald. & Imol. ff. de testam. l. 1. in rubr. ff. de nou. oper. nunc. ad fin.

4 Intellige tamen praedicta quo ad acta illius causae quae tractanda est, nam acta diuersae causae, & iudicij non sunt transportanda, nec de iure, nec ex dispositione Concilij Tridentini, ut fuit tentum in vna Ofsen. Indulti 27. Nouembris

De transportatione actorum in causis appellationum breuis explicatio.

Cap. XLIII.

SVMMARIVM.

1 Appellans in casibus permissis, ut sententia sit valida tenetur acta omnia ad Iudicem appellationis transportare quicunque ille sit, quamuis Concilium Tridentinum videatur loqui in causis vertentibus coram Episcopis, & n. 2.

3 Nullitas sententiae proueniens ex non transportatione actorum prima instantiae non excusatur praesumptione boni iuris.

4 Clausula, (quam, & quas) non operatur nisi transportato processu in causis appellationum, vel ab eis dependentium etiam quando appellans declarauit se nolle uti processu facto coram primo Iudice, & n. 5.

6 Acta transportata integra praesumuntur, quamdiu aliud non doceatur.

7 Actus praesumitur perfectus, si aliud non appareat.

8 Acta illius causae tantum, quae tractanda est, non autem diuersae, appellans transportare de-

bet, quamuis omnes cause vni Iudici sint commissae, & acta alterius cause ad eam conferant, & n. 9. 10.

uembris 1598. coram Orano, & in vna Albanen. successionis 20. Maij 1602. coram Ludouifio, in qua fuit dictum hoc procedere quamuis omnes ꝛ causę vni Iudici sint commissę, quia nihilominus remanent diuersę, & potest vnęquęque per se tractari, & ideo sufficit transferre acta illius causę, quę est ventilanda iuxta decisionem alias factam in Valentina Baronię ibidem allegatam. Quod procedit etiam si acta ꝛ alterius causę multum ad eā conferant quę tractanda est, quia non ideo sequitur quod sint de actis illius causę, vt fuit dictum in eadem Albanen. successionis, & per prius in vna Romana depositi 5. Iunij 1600. coram Coccino.

Et est aduertendum, quod quando acta fuerunt transportata, non est ꝛ necesse quod producantur coram Iudice appellationis parte citata, vt Rota tenuit decis. 688. par. 1. diuers. in Toletana primitiarum 27. Februarij 1581. coram Cardinale Scraphino, vbi fuit declarata ꝛ auctoritas Bart. in c. naturaliter ꝛ nihil commune n. 32. de acquir. posses. vt procedat quando non constat quod acta fuerint transportata, vt etiam loquitur Felin. in d.c. Ecclesia Sanctę Marię n. 16. in fine de confit. Vel quando sumus in diuersa causa coram eodem Iudice, vt ibi per Bart. & ita quoque intelligi debet Rota in nouis de fide instrum. decis. 1. alijs 10. Ang. in l. properandum ꝛ. sin. autem reus n. . C. de iudic. dum voluit quod reproductio fiat cum partis citatione, quia nõ procedit vbi acta sunt transportata.

Confessio ante acceptationem potest reuocari neque confitenti præiudicat, & nunquid sola præsentia partis sufficiat pro acceptatione. Cap. XLIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio in iudicio emissa probat concludenter contra confitentem, & magis operatur quam alia species probationis, & n. 2.
- 3 Facta in iudicio criminali probat in ciuili etiã contra eum qui de eodem delicto tenetur concurrentibus tamen adminiculis.
- 4 Confessio extraiudicialis de æquitate Canonica probat plene contra confitentem.
- 5 Probata per testes idoneos facit fidem etiam de iure ciuili, vbi agitur de probanda veritate rei gestę, & concurrentibus adminiculis probat plene quamuis alias non probaret, & n. 6.
- 7 Confessio ante partis acceptationem non nocet confitenti, & reuocari potest etiam si sit facta in iudicio, nec constet de errore, & n. 8. & 10.
- 9 Confessionis reuocatio incontinenti facta dicitur quando fit re integra, & ante partis acceptationem.
- 11 Confessio à parte acceptata non docto de errore reuocari non potest nisi a procuratore sit facta

absente principali, & num. 12.

13 Non dicitur acceptata per solam præsentiam partis sed acceptatio expressa requiritur nisi agatur, vt pars ex ea se possit iuuare ante acceptationem, quia tunc sufficit confessionem fuisse factam parte presente maxime si sit fauorabilis, & n. 14.

Nemo nescit quam vim habeat proprij oris confessio: Siquidem in iudicio emissa ꝛ probat plene contra confitentem. c. fin. in c. vestra vbi glos. de cohabit. cleric. & mulier. & c. cum olim in fine de verb. signif. cum alijs de quibus per Duen. reg. 117. in princ. & Roman. singul. 22. vbi, quod iudicialis confessio producit actionem, & dicitur maior probatio quolibet alio publico instrumento magisque operatur quam aliqua ꝛ alia species probationis, & magis creditur confessioni principalis quam mille testibus prout hæc, & multa alia similia, quę recensere laboriosum esset adducunt Aym. conf. 217. n. 10. Bald. in l. cum mulier in 13. col. vers. deinde quæro. ff. solut. matrim. Rolan. conf. 75. n. 23. & sequ. lib. 2. & conf. 21. n. 7. & sequen. lib. 1. & conf. 71. n. 40. & sequen. lib. 2. & conf. 6. num. 25. lib. 3. Alex. conf. 127. n. 2. lib. 4. & conf. 203. nu. 10. lib. 2. Marsil. sing. 12. & 201. Herculan. de negatiua n. 196. Boss. in tit. de confess. n. 82. late Cefal. conf. 192. lib. 2. late etiam Rolan. conf. 4. nu. 16. & sequen. lib. 3. Quinimmo confessio facta in iudicio criminali ꝛ probat in ciuili etiam contra eum qui de eodem delicto tenetur, concurrentibus tamen adminiculis glo. in l. 2. ꝛ. si absens in verbo iudicio. ff. si ex nou. caus. agat. vbi Bart. n. 1. Bald. n. 4. Alex. n. 4. Angel. n. 1. glos. in l. interrogari. C. de quæstion. & fuit tentum per Rotam in vna Romana locorum Montium 23. Ianuarij 1604. coram Cardinale Millino.

Similiter confessio etiam extraiudiciter facta ꝛ de æquitate Canonica probat plene contra confitentem, vt per Felin. in c. si cautio n. 27. de fid. instrum. Put. decis. 11. n. 3. lib. 2. cum alijs late cumulatis per Gabr. de confess. conclus. 1. n. 46. & fuit dictum in causa Hispalen. iurisnotandi 16. Martij 1575. coram Cantuccio, & in vna Pampilonen. Parochialis de Ianzi 30 Aprilis 1604. coram Coccino in quibus locis habetur hanc sententiam semper fuisse solitam seruare Rotam. Et vbi agitur de probanda ꝛ veritate rei gestę, puta solutione talis confessio per idoneos testes probata facit fidem etiam de iure ciuili l. desiderium. C. deposit. Felin. in d.c. si cautio n. 28. vers. fallit tertio de fid. instr. Curt. Iun. cõs. 168. n. 10. & seq. lib. 2. Et concurrentibus ꝛ adminiculis probat plene, quamuis alias non probaret Paul. de Castr. conf. 181. in fin. lib. 1. Rolan. conf. 82. nu. 47. lib. 2. Achil. decis. 1. de confess. & tenuit Rota in vna Romana census de Comitibus 31. Maij 1596. coram Penia.

Sed animaduertendum est, quod acceptatio par-

7 partis † requiritur ad hoc, vt confessio præiudicet de * cōmuni Paris. conf. vlt. n. 18. lib. 1. Ripa in rubr. de verb. obligat. n. 22. vbi Alciat. n. 3. vers. non obstat tex. Felin. in d. c. si cautio n. 23. vbi Abb. n. 6. de fid. instrum. idem Felin. in c. Capitulum nu. 12. de rescript. Crot. conf. 182. n. 54. lib. 2. & conf. 245. n. 51. cum congestis à Gabr. de confess. conclus. 2. n. 1. Rolan. conf. 26. n. 8. qui etiam de * communi restatur lib. 1. Port. conf. 176. n. 4. Bertrand. conf. 221. n. 1. lib. 3. in antiquis Corta in memorialib. in verb. Confessio potest vers. sed hæc omnia.

8 Vnde ante acceptationem confessio potest reuocari † licet sit facta in iudicio. Ias. in l. error nu. 3. C. de iur. & fact. ignoran. Alex. conf. 20. n. 1. lib. 4. Pedemont. decis. 39. n. 8. & tenuit Rota in vna Tirasonen. Cappellanix 31. Maij 1606. coram Pamphilio, Et de eo qui dederat positiones quod potuerit reuocare confessionem in eis factam ante partis acceptationem fuit tentum in vna Romana pecuniaria de Artis 3 Iulij 1600. coram Corduba per Franc. in c. cum in positionibus nu. 6. de iure iuran. lib. 6. Alex. conf. 71. nu. 7. lib. 3. Put. decis. 270. lib. 2. Boer. decis. 89. nu. 4. Qui Doctores licet loquantur de reuocatione facta incontinenti prout etiam loquitur glos. in c. fin. de iure iuran. lib. 6. tamē Rota in allegata Pampilonen. Parochialis, de Ianzi interpretata est hoc verbum (incontinenti) vt debeat † intelligi re integra, & sic ante partis acceptationem per Franc. in d. c. fin. n. 6. vers. tu dic de iure iuran. lib. 6. Roman. in l. 1. §. si quis simpliciter n. 13. in princip. ff. de verb. obligat. Gabr. de reg. iur. conclus. 1. n. 24. Quo casu iidem Doctores tenent, quod confessio possit † reuocari etiam non docto de errore, & hoc est quod sentit Bart. in l. post legatum n. 11. ff. de his quibus vt indign. dum dicit quod reuocare volens suam confessionem doceat se errasse, nam intelligitur re integra non existente, & quando confessio fuisse etiam per aduersarium acceptata, vt bene declarat Rom. in d. §. si quis simpliciter, & Franc. vbi supra. Et quamuis Ias. in d. l. error n. 9. vers. & dicetur. C. de iur. & fact. ignor. dicat reuocationem non esse incontinenti factam, postquam confessio fuit scripta à notario, tamen loquitur in correctione, non in totali reuocatione, quæ potest fieri etiam post scripturam notarij, donec non fuerit acceptata à parte, per supra allegata; Post acceptationem † vero debet doceri de errore, nisi confessio sit facta per procuratorem, quæ quandocumque potest per principalem reuocari, etiam non docto de errore, Felin. in c. 1. nu. 16. vt lit. non contest. Caputaquen. decis. 198. par. 1. Dummodo † principalis non fuerit præsens in iudicio, vt intelligit l. 1. iuncta glos. in verbo, præsentibus, de error. aduocat.

An autem sufficiat sola præsentia partis pro acceptatione, non modica est inter scribentes controuersia; Duen. enim in regul. 119.

in 1. limit. tenet quod sic, sequitur Rolan. d. conf. 26. n. 21. lib. 1. vbi ea respiciat fauorem partis.

Iason verò in d. l. error n. 3. C. de iur. & facti ignoran. testatur * communem opinionem esse, vt expressa † acceptatio requiratur, quam tenuit Cin. in l. 1. in 6. quæst. C. de confess. & alij allegati per Cottam vbi supra vers. Adde etiam generalius.

Ego pro cōcordia existimo dicendum, quod opinio Ias. procedat, vbi agitur de reuocanda confessione, quia ne reuocari possit, requiritur expressa acceptatio: Secus vbi agitur ad † effectum, vt dicatur ius quæsitum parti, & sic, vt se iuuari possit dicta Confessione ante acceptationem, quia tunc sufficit confessionem esse factam parte præsentem, maxime si sit fauorabilis, Alex. in l. 3. col. 1. C. de repud. hered. Gabr d. conclus. 2. num. 2. Rota Ianuen. decis. 212. n. 3.

De confessione qualificata, quando possit pro parte acceptari, & pro parte non, dilucide explicatum. Cap. XLV.

S V M M A R I V M.

Confessio qualificata, quando dicatur continere vnicum, vel plura Capitula, & ea separata, vel connexa n. 1. vsque ad 9.

Confessio qualificata probata sub vnicō tractu, vel duplici verborum, puta cum dictione, sed, implicite, vel explicite, quando possit pro parte acceptari, n. 7. & sequen.

Confitens se recepisse decem, sed quod dans fecit pactum de non petendo, an possit condemnari, n. 7 & sequen & n. 18.

Confessio continens vnicum factum cum qualitate, quæ nullum reddat ipsum actum, seu eum in alium transfundat, non potest diuidi, nec acceptari rei: cta qualitate, n. 9.

Confessio qualificata contra præsumptionem iuris, quando possit diuidi n. 10. & sequen.

Quid si contineat vnicum capitulum, n. 12. & sequen.

Quid si contineat plura capitula connexa n. 14. & sequen.

Quid si contineat plura capitula separata, n. 16. & sequen.

Quid si oratio incipit à negatiua n. 18.

An contra qualitatem, quæ non potest pro parte acceptari admittatur probatio in contrarium num. 19.

Iudex habet arbitrium diuidendi confessionem. num. 20.

Quid de confessione facta in positionibus n. 21.

Quid de confessione in scriptis redacta n. 22.

AD eognitionem huius subtilis, & difficilis quæstionis Præmitte in primis, quod confessio † qualificata aliquando continet vnum

- vnum capitulum aliquando vero plura: Item capitula aliquando sunt connexa aliquando vero separata, Vt igitur de præmissis veram habeas cognitionem præter infra scripta videas Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsi. ff. de liberat. legat. Menoch. de arbitr. iud. cent. 1. casu 95. per totum præsertim n. 14. & omnibus sequentibus, vbi pulchre, & pulchrius per Corn. conf. 305. n. 5. lib. 3. Stiatic. in praxi iudiciali cap. 19. nu. 41.
- 2 Dicitur quod confessio ¶ qualificata dicitur continere vnum capitulum, quando continet vnicum factum, & facti qualitatem Bart. in d. l. Aurelius Corn. d. conf. 305. n. 6. Menoch. d. casu 95. n. 14. Et potest poni exemplum quando quis fatetur se promississe sub conditione.
- 3 Capitula autem dicuntur ¶ connexa, quando in cōfessione exprimentur plura facta, quorum vnum qualificat aliud Bart. in d. §. idem quæsi. Corn. d. conf. 305. n. 5. Menoch. d. casu 95. n. 14. Et potest poni exemplum in eo, qui dicit verum est quod mutuaſti decem, sed fecisti pactum de non petendo: Item si dixero, verum est, quod promisi decem, sed cum pacto quod pro me ires Romam, & similia.
- 4 Capitula dicuntur separata ¶ quando confessio continet plura facta, quorum vnum non qualificat aliud Corn. d. conf. 305. n. 5. lib. 3. Menoch. d. casu 95. n. 21. Natta conf. 365. n. 1. & 2 lib. 2. Et potest poni exemplum in eo, qui dicit fateor me debere tibi decem ex mutuo, sed tu debes alia decem mihi ex causa emptio- nis, vel si dixero verum est quod mutuaſti decem, sed solui, vt per Villalob. litera. C. n. 145.
- 5 Item plura ¶ capitula separata dicitur continere confessio quando continet plura facta diuersis temporibus secundum Bart. in d. §. idem quæsi.
- 6 Contrarium quod immo diuersitas ¶ temporis non inducat diuersitatem capitulorum tradit Menoch. de arbitr. d. casu 95. n. 28.
- 7 Et pro pleniori ¶ supradictorum cognitione aduertat ad vnum necessarium in tota, & vniuersa hac materia, Quod qualitas in cōfessione aliquando exprimitur implicite, & vnicō contextu verborum, puta si dixero, promisi sub conditione, vel recepi à te decem, quæ tu mihi debebas ex causa mutui; Aliquando vero qualitas exprimitur explicite, & non sub eodem contextu verborum sed cum adiectione dictionis, sed, vel, puta si dixero verum est, quod mutuaſti mihi decem, sed fecisti mihi pactum de non petendo prout exemplificat Corn. d. conf. 305. n. 5. lib. 3. Menoch. de arbitr. cent. 1. casu 93. n. 22. & casu 95. n. 14. & seq. & conf. matrimon. 47. n. 27. Et ideo scias in materia quod multi relati à Menoch. d. casu 93. n. 92. & casu 95. n. 14. dixerunt, quod quando confessio est prolata implicite, & sub vnicō contextu verborum, tunc non dicuntur plura capitula sed vnicum, etiam quod contineat plura facta. Si vero est prolata sub duplici contextu verborum, & sic explicite, puta cum dictione, sed, tunc dicitur continere plura capitula separata, etiam quod factum sit vnicū cum sua qualitate, adeo quod volunt isti quod vnitas, vel pluralitas capitulorum, item eorum separatio, & connexitas reguletur à contextu verborum vnicō, vel duplici, & ab explicitate, seu implicitate orationis, & ita etiam tradit Cefal. conf. 134. n. 34. lib. 1. conf. matrimon. 47. n. 27. Maran. in Specul. pagin. 283. n. 27. Fol- ler. in pract. crimin. pagin. 307. n. 47. communiter * omnes, concludentes, quod si adest cō- textus vnicus verborum tunc confessio dica- tur continere vnicum capitulum, & nunquam possit pro parte acceptari, & pro parte non: Si vero oratio est expressa sub duplici structu- ra verborum, puta cum dictione, sed, vt supra exemplificauimus in eo, qui dicit verum est quod mutuaſti decem, sed fecisti pactum de non petendo, & tunc indistincte poterit pro parte acceptari, & pro parte non.
- 8 Contrarium ¶ quod immo ad hoc, vt con- fessio qualificata possit pro parte acceptari non attendatur, an sit prolata implicite, & vni- ca structura verborum, vel sub vnica oratio- ne, vel explicite sub duplici oratione, & stru- ctura, sed quod solum attendi debeat, an con- tineat vnicum, vel plura facta, & an ea sint connexa, vel separata, prout superius exempli- ficauimus, nu. 2. & sequen. & quod contextus verborum, & vnitas, seu duplicitas orationis, non inducat vnitatem, vel pluralitatem, con- nexitatem, seu separationem Capitulorum, nihilque in materia operetur, vt qualitas possit acceptari, vel impugnari, pulchre tradit, & infert Corn. d. conf. 305. n. 5. lib. 3. quem omni- no videas, & Menoch. d. casu 93. nu. 21. & seq. & casu 95. n. 14. & pluribus sequen. qui iudicio meo hanc materiam bellissime explicant.
- His ergo ita præmissis facias in materia plures conclusiones.
- 9 Prima est conclusio, quod confessio ¶ con- tinens vnicum factum cum qualitate, quæ nul- lum reddat ipsum actum, seu eum in alium, transfundat, non potest diuidi, nec acceptari reiecta qualitate, sed in totum approbari, vel improbari debet, puta si quis confessus fuerit se professionem emisisse per violentiam, nam, qualitas violentiæ reddit actum professionis nullum, & simul cum ipso concurrere non po- test: ideo non debet considerari seorsum ab ea, & sic ipsa confessio diuidi non potest. Ita tenuit Rota in vna Astoricen. Archidiaconat- us 27. Nouembris coram Cotra est diuerso- rum par. 2. decis. 272.
- Secunda est conclusio, quod quando contra qualitatem ¶ adest iuris præsumptio, tunc po- terit acceptari confessio reiecta qualitate, Abb. in c. cum venissent de instit. col. 2. in fin. vlt. item nota quod licet Grat. conf. 127. n. 4. par. 2. Aym. conf. 160. alias 150. in fine Ferret. conf. 74. n. 3. vbi testatur de magis * communi Menoch. de arbitr. cent. 1. casu 93. n. 36. Et te- nuit Rota in causa Nucerna affictus 15. Maij

1573. coram Cardinale Seraphino est eius decisio 163. lib. 1.

11 Sed quid si qualitas ꝑ habens contra se præsumptionem sit prolata vnica structura verborum, vide supra n. 7. & sequen.

Tertia est conclusio, quod quando contra qualitatem ꝑ nulla adest præsumptio, tunc confessio continens vnicum factum cum sua qualitate prout supra n. 2. exemplificauimus in eo, qui dicit se promississe sub conditione, non potest pro parte acceptari, & pro parte impugnari Corn. conf. 305. nu. 2. & 5. lib. 3. Menoch. d. casu 93. n. 21. conf. matrimon. 26. nu. 10. Foller. in pract. crimin. pag. 306. sub nu. 47. Villalob. in littera. C. n. 145. vbi de *communi Bart. in d. l. Aurelius ꝑ. idem quæsiit ff. de liberat. legat. & in l. si quidem C. de exception. & ibi Adden. Ias. in ꝑ. item si quis in 2. Instit. de action. Alex. conf. 87. lib. 1. quem videas.

13 Sed quid isto casu, Si confessio ꝑ qualificata contineat vnicum Capitulum, & sit prolata sub duplici contextu verborum explicite, puta cum dictione, Sed, dicendo, verum est quod promisi decem, sed cum conditione, & c. vide supra n. 6. & 8.

14 Quarta est conclusio, quod si confessio ꝑ contineat plura capitula connexa, hoc est plura facta, quorum vnum qualificet aliud, prout supra exemplificauimus n. 3. in eo, qui dicit se promississe Titio decem, vt pro se iret Romam prout etiam exemplificat Bart. in d. ꝑ. idem quæsiit, quem refert Menoch. d. casu 95. n. 14. & tunc dicas, quod talis confessio non potest pro parte acceptari, & pro parte non, vt per Corn. d. conf. 305. nu. 5. lib. 3. late Menoch. d. casu 93. num. 19. & sequen. vbi nu. 21. testatur *de communi.

15 Sed quid si confessio ꝑ continens plura capitula connexa sit prolata explicite sub duplici structura verborum, puta, verum est quod mu tuasti decem, sed fecisti pactum de non petendo, non poterit isto casu pro parte acceptari, & pro parte impugnari dixi supra n. 7. & 8.

16 Quinta est conclusio, quod confessio ꝑ qualificata continens plura capitula separata, hoc est plura, & diuersa facta, quorum vnum non qualificat aliud prout supra num. 4. potest diuidi, & pro parte acceptari Corn. d. conf. 305. n. 1. lib. 3. Menoch. d. casu 95. n. 21. & casu 93. n. 29. Natta cōf. 31. n. 2. lib. 1. & conf. 365. n. 1. & 2. lib. 2. Villalob. d. littera. C. n. 145. vbi *de cōmuni, & tenuit Rota in d. Astoricen. Archidiaconatus ex traditis à Bart. in d. l. Aurelius ꝑ. idem quæsiit ff. de lib. legat. Felin. in c. dilectus. n. 8. de accusat. Bald. in l. siquidem nu. 20. C. de transact. Abb. in cap. bona il. 2. n. 29. de postulat. prælat.

17 Sed quid isto casu, si qualitas ꝑ in oratione est prolata sub vnico contextu verborum dixi supra n. 7. & 8.

18 Sexta sit conclusio, quod quando reus ꝑ incipit à negatione, & dicit, nego me tibi debe-

re, & casu quo id apparuerit, dico te mihi fecisse pactum de non petendo, & simil. tunc ratione præmissæ negatiuæ confessio non potest pro parte acceptari, & pro parte non. Mille. in pract. pag. 88. n. 27. & 31. & facit decis. Pedemont. 176. n. 5. & sequen.

19 Septima est conclusio ꝑ quod in casibus in quibus confessio qualificata nõ potest per creditore pro parte acceptari, admittitur tamen creditor, vel alius ad probandum contrarium eius, quod in qualitate asseritur Menoch. d. casu 93. n. 33. & sequen. Mille. in loco supra citato pag. 88. n. 34. Grat. conf. 127. n. 9. par. 2.

20 Octaua est conclusio ꝑ quod in casibus in quibus confessio qualificata non potest diuidi, nec pro parte acceptari, iudex tamen habet arbitrium illam diuidendi ex præsumptionibus Abb. in d. c. bonæ il. 2. in fine de postulat. Prælat. & Salicet. in l. 1. C. de confess.

21 Nona est conclusio ꝑ quod confessio qualificata facta in positionibus nõ potest pro parte acceptari, & pro parte non Menoch. d. casu 93. n. 24. Sed aduerte, quod omnes conclusiones supra firmatæ loquuntur generaliter etiã de confessione facta in positionibus, Nec Doctores in materia loquentes faciunt aliquam differentiam inter cōfessionem qualificatam, quæ sit in positionibus, & aliter, Vide tamen in proposito conf. matrimon. 47. n. 27.

22 Decima est conclusio ꝑ quod confessio redacta in scriptis nõ potest pro parte acceptari & pro parte nõ Stiatric. in pract. iudic. d. c. 19. num. 38. Quæ limitatio si vera esset destrueret totam regulam, quia omnes confessiones præsertim iudiciales rediguntur in scriptis, ideo videas Barbat. conf. 53. lib. 3. quem ad id allegat Stiatricus.

An sit locus fideicommissio quo ad bona alienata post 25. annum ex facto breuiter explicatum. Cap. XLVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Bona subiecta fideicommissio non possunt alienari nisi testator hoc expresse permittat, & n. 5.
- 2 Amplius vt nec prohibitio legis de non alienando resultans ex fideicommissio tollatur, quamuis prohibitio testatoris facta in fauorem hæredis pupilli, seu minoris cesset.
- 3 Ruin. conf. 152. lib. 2. declaratur. Dicitio (donec) importat extinctionem.

Resolendum videtur non esse locum fideicommissio quo ad bona alienata per Iacobum post 25. annum, quia in testamento adest fideicommissum perpetuum ꝑ in fauorem descendentiũ ex Iacobo filio hærede instituto, & aliarum personarum, quod operatur vt ex dispositione legis bona nõ possint alienari l. fin. ꝑ. fin. autem sub conditione C. com. de legat. Et quauis adsit prohibitio alienandi

nandi donec fuerit ætatis 25. annorum. Nihilominus quia in testamento non adest expressa licentia alienandi, sequitur quod licet cesset prohibitio testatoris facta in f. fauorem hæredis propter eius imbecillitatem, tamen remanet prohibitio legis inducta in fauorem substituti: Siquidem hæ duæ prohibitiones sunt diuersæ, & tendunt ad diuersos effectus ideo altera per alteram non tollitur, nec ex vna potest ad aliam inferri, vt per Castren. cõf. 263. n. 3. lib. 2. Dec. cõf. 386. n. 4. cum alijs allegatis per Menoch. cõf. 151. n. 34. licet ipse contrarium teneat, & per Thob. cõf. 90. n. 9. qui testatur de * communi Ruin. cõf. 153. in fin. lib. 2. Pedem. decis. 85. n. 14. Alciat. cõf. 47. n. 15. tom. 3. lib. 9. Socin. Iun. cõf. 130. n. 6. lib. 1. Corn. cõf. 97. circa fin. & cõf. 343. nu. 10. lib. 1. Paris. cõf. 37. nu. 3. lib. 2. Cefal. cõf. 153. n. 42. lib. 2. Manfred. de attent. lib. 1. part. 6. n. 5. Peregrin. de fideicom. art. 40. nu. 65. Et hanc sententiam amplexa fuit Rota in causa Bononien. de Sancto Petro coram Io. Baptista de Rubeis 14. Maij 1586. & in Romana de Cincijs coram Cardinale Seraphino 17. Nouembris 1597.

3 Non obstat Ruin. cõf. 152. lib. 2. Quia f. nõ loquitur quando testator processit per viam prohibitionis, sed quando dixit, quod filius non possit alienare; vt bene aduertit Card. Mantica de coniect. lib. 3. tit. 17. n. 12. Sed quando prohibuit donec fuerit ætatis annorum 25. argumentum quidem à contrario sensu est quod elapso dicto tempore non prohibet, sed tamen remanet prohibitio legis.

4 Nihil etiam facit dictio, Donec, Quia f. illa dictio operatur tantum extinctionem prohibitionis, vt per Ias. in l. sufficit n. 5. de cond. ind. debet. Nõ autem operatur permissionem, quia remanet prohibitio resultans ex fideicommissio præcedenti, à quo non censetur recessum nisi per f. testatorem fuerit expresse data licentia alienandi Marian. Iun. cõf. 130. n. 6. lib. 1. Ias. cõf. 173. lib. 2. Socin. Sen. cõf. 123. n. 3. lib. 3. Etenim cum hæc prohibitio expressa fideicommissum præcedens non restringat, sed potius corroboret, & vtilitatem afferat fideicommissarijs, quia iungitur prohibitioni legali ad not. per Dec. d. c. 636. n. 10. Consequens est vt ea cessante non possit intelligi concessa facultas alienandi ad limitandum fideicommissum, ne implicetur in hisce dispositionibus contrarietas, vel censetur testator se incontinenti correxisse ad l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. Igitur concludebam in casu de quo agebatur locum esse fideicommissum, nec licuisse Iacobo bona in eo compræhensa alienare etiã post 25. annum.

Confirmatio capitulorum cum clausula
Quatenus sint licita, & honesta quomodo sit intelligenda. Cap. XLVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Insertio Capitulorum facta in eorum confirmatione idem operatur quod clausula Ex certa scientia.*
- 2 *Clausula (quatenus capitula sint licita, & honesta) quando in confirmatione tenor illorum inseritur stat causatiue, quando autem non inseratur stat conditionaliter, & n. 7.*
- 3 *Conditionaliter intellecta de sui natura non potest dici verificata nisi sequatur declaratio.*
- 4 *Amplia quamuis Princeps vel Papa velit capitula haberi pro expressis, ac si tenor illorum de verbo ad verbum esset insertus.*
- 5 *Tenor insertio non operatur certam scientiam rei confirmata nisi sit vera, & explicita, secus si per fictionem.*
- 6 *Clausula Pro expressis seu Quorum tenores, &c. tollit solum obstantias pro validitate gratia itaut non possit dari de subreptione, non autem operatur certam scientiam rei confirmata.*
- 8 *Quando aliquid habetur pro tali non est esse tale vere, sed per fictionem.*
- 9 *Fictio est dispositio aduersus veritatem.*

Quando in confirmatione non est expressus tenor capitulorum, quæ debent confirmari, & in fine adest clausula Quatenus capitula sint licita, & honesta, &c. dici non potest Papam habuisse notitiam veram Capitulorum, sed potius illa ignorasse: Nam licet, vbi in confirmatione f. est expressus totus tenor rei confirmata hæc insertio idem operetur, quod clausula Ex certa scientia, vt per Archidiacon. in c. præsentium n. 1. 7. quæst. 1. Aret. cõf. 15. n. 5. Felin. in c. cum inter no. 1. & 2. de exception. cum alijs per Gabr. de claus. conclus. 1. n. 30. Et tunc illa clausula f. Quatenus sint licita, & honesta non stet conditionaliter sed causatiue videlicet, quia sunt licita, & honesta c. penul. de confirm. vtil. vel inutil. Hostien. in summa de confir. vtil. in fine Gambar. de claus. in claus. Quatenus rite, &c. Nihilominus vbi tenor rei confirmata non exprimitur, dicta clausula non stat causatiue, sed conditionaliter, vt colligitur ex not. per Dec. & alios in rubr. & in d. c. pen. de confir. vtil. vel inutil. & in specie tradit Ferret. cõf. 38. nu. 5. Quæ conditio, & si referatur ad præsens tẽpus, & ideo non videatur suspendere l. cum ad præsens. ff. si cert. pet. tamen cum consistat in iudicio intellectus, An capitula sint licita, & honesta, de sui natura f. regulariter non potest dici verificata nisi sequatur declaratio officialiũ Papæ ex not. per Ias. post Bart. & alios in l. stipulatio y. habet de nou. oper. nuq. Et in terminis confirmationis Apostolicæ cum hac clausula Quatenus, &c. tenuit Rota in vna Calciaten. Iurisdictionis 13. Februarij 1587. coram Ioanne Baptista de Rubeis.

4 Et istud habet locum f. quamuis Princeps, vel Papa velit Capitula haberi pro expressis, ac si tenor illorum de verbo ad verbum esset infer-

5 tns, quia ad hoc, vt insertio operetur certam scientiam debet esse vera, & explicita, non autem per fictionem, & procedit quando ea, quæ confirmantur specialiter exprimuntur, vt per Abb. conf. 62. num. 4. vers. secundo lib. 1. Socin. conf. 258. num. 9. lib. 2. Corn. conf. 2. n. 3. lib. 3. Et in specie, quod requiratur insertio totius tenoris ad effectum inducendi certam scientiam est decis. 2. de confirmat. vtil. vel inutil. in nouis. & tradit Bart. Brixien. in quest. vener. q. 59. in fine, Vnde non sufficit clausula Pro expressis, seu Quorum tenores.

6 Quia dicta clausula bene operatur ꝛ ad tollendam subreptionem, vt gratia non dicatur subreptitia, vel ad effectum sufficiētis derogationis, ita vt omnes obstantiæ tollantur pro validitate gratiæ iuxta conf. Butr. 2. Canonizatum per Rotam; non autem operatur, quod Papa dicatur habere certam scientiam, & notitiam rei confirmatæ; Quia in hoc materia, multum refert, quod tenor dispositionis cuius petitur cōfirmatio inseratur cōfirmationi, vel quod habeatur pro expresso: quoniam quādo vere tenor inseritur, tunc, quia verisimile est, Papam, vel eos quorum ministerio vtitur, dictum tenorem inspexisse, facile præsumi potest illius sciētia, & ideo si addatur clausula, Quatenus sint licita, &c. quæ saepe ex consuetudine etiam vbi non est necessaria irrepsit, necesse est, ne Papa sibi contrarius videatur, quasi

7 idem sciuerit, & ignorauerit illam. ꝛ exponere, vt stet causatiue iuxta not. in d. cap. pen. de confir. vtil. vel inutil. Quando vero tenor habetur pro expresso, non solum non apparet Papam illius notitiam habuisse, sed potius apparet non habuisse; quia quod quid habeatur pro tali, non est esse tale ꝛ vere, sed per fictionem Bald. Alex. & Ias. in l. patris ff. de vulg. & pupil. Felin. in rubr. de fid. instrum. nu. 1. vers. & pro hac parte, latissime Rebuff. in l. mercis post princip. de verb. signific. Et ideo

9 cum fictio ꝛ sit dispositio aduersus veritatem, Bart. & omnes in l. si is qui pro emptore de vsucap. Alciat. de præsumpt. in princ. quando quid habetur pro expresso datur intelligi non fuisse expressum, quo fit, vt licet clausula Pro expressis, seu quorum tenores sufficiat, vt quoad validitatem actus perinde sit, ac si Papa rei notitiam habuisset, quia non potest dari de subreptione, quasi tacitum sit quod ipse voluit haberi pro expresso; tamen per eam non solum non potest dici Papam habuisse veram rei notitiam, sed potius dici potest ignorasse, cum vt dixi fictio veritatem excludat, & illi opponatur; Ideo si tunc apponatur clausula Quatenus licita, &c. non solum non violabitur eius propria significatio, vt exponatur causatiue, sed immo illi maximæ conuenit propria significatio quæ est, vt stet conditionaliter iuxta doctrinas supra citatas. & de similibus clausulis tradunt omnes in cap. quia diuersitatem de concess. præben.

Iuramentum in litem in actione tutelæ, an veniat ex natura ipsius actionis, ita vt Fideiussor teneatur soluere illud totū, in quo tutor præuio dicto iuramento fuit condemnatus. Cap. XLVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor tutoris tenetur soluere illud totum in quo tutor præuio iuramento in litem condemnatur actione tutelæ. Secus si actione reali, & fructu iuris, & n. 9.
- 2 Tenetur præstare augmentum proueniens nedum ex natura actionis, sed etiam ex natura negocij, quamuis proueniat ex delicto tutoris.
- 3 Tutor interrogatus negans habere bona ad alendos pupillos grauissimas pendit vsuras.
- 4 Actio tutela est bonæ fidei.
- 5 Iuramentum in litem in actionibus bonæ fidei venit ex natura actionis.
- 6 Fideiussor tutoris ex natura actionis, & negocij tenetur ad damna, & interesse, & n. 8.
- 7 Interesse in actione tutela probatur per iuramentum in litem.

N On infrequenter dubitari cōtingit, An iuramentum in litem in actione tutelæ veniat ex natura tutelæ, & illius actionis, ita vt fideiussor teneatur soluere totam illam quātitatem, in qua tutor præuio iuramento in litem fuit condemnatus? Et resoluendū

- 1 est affirmatiue: Nam firma est cōclusio Doct.
- 2 quod quando argumentum ꝛ prouenit ex natura actionis ad illud fideiussor tenetur l. si pos se ff. rem pup. fal. for. Bart. in l. fin. n. 1. ff. de eo, quod cert. loc. Paul. de Castr. in l. quarto ff. loc. Alex. cōf. 39. n. 5. lib. 2. Aret. conf. 29. n. 13. Et id intelligitur nedū quādo venit ex natura actionis, sed etiā ex natura illius negocij, vt tradit Paul. de Castr. cōf. 23. col. 3. in fine vers. contrarium dico lib. 1. quem sequitur Aym. conf. 45. n. 6. Et etiam quando argumētum prouenit ex delicto tutoris, vt est quando tutor interrogatus negat habere bona ad alendos pupillos, quo casu ꝛ grauissimas pendit vsuras l. tutor qui repertoriū ꝛ. idem solēt ff. de admin. strat. tut. ad quas tenetur etiam fideiussor l. etiam & ibi glos. in verbo vsurarum ff. de fideiuss. tut. Et quod iuramentum in litem in actione tutelæ veniat ex natura ipsius actionis, indubitatum videtur, quia actio ꝛ tutelæ est bonæ fidei, ꝛ actionem, in l. de act. Bart. in l. si tutor ff. de in lit. iuran. Et in actionibus bonæ fidei ꝛ iuramentum in litem venit ex natura actionis Bart. in l. vnica n. 1. vers. nam ex natura. C. vbi com. qui cert. loc. dar. promiss. Ias. in l. in actionibus n. 3. Dec. n. 4. ad fin. vers. & propter hoc Curt. Iun. cōf. 33. vers. huic difficultati ff. de in lit. iur. idē Ias. in ꝛ. præterea n. 2. vers. nā ex natura, & ibi Ang. eod. num. & vers. Inst.

de actione. Et cum fideiussor tutoris teneatur ut ipse tutor etiā ad grauissimas vsuras, ut supra dixi, necessario infertur etiam augmenta pronouentia ex delicto tutoris venire ex natura actionis tutelæ, alias nō teneretur. I. quarto ubi Paul. in fin. ff. locati.

- Accedit quia secundum naturam actionis etiam est, ut teneatur † ad damna, & interesse probatum per iuramentum in litem, & est sine dubio ex natura negocij, ut interesse probetur per iuramentum huiusmodi d. l. tutor, qui reperitorium in princ. Paul. de Castr. conf. 23. col. 3. in fin. lib. 1. Aym. conf. 45. n. 6. De natura autem negocij negari nequit quin sit, ut detur iuramentum in litem, & per huiusmodi iuramentum interesse probetur d. l. tutor in princ. ubi glos. in verbo quod scilicet interesse, & glos. in l. 1. §. officio de tut. & rat. distr. Vbi cum tex. dicat tutorem habere rationes administrationis conficere, & pupillo reddere, alias iudicio tutelæ teneri, supplet glos. & iuramentum in litem præstari, ostēdens ex natura actionis, & iudicij tutelæ præstari hoc iuramentum, & ita notat expresse Dec. in l. in actionibus n. 7. de in lit. iuran. declarans ex natura actionis ab initio concedi iudici, ut deferat hoc iuramentum, & teneri † fideiussorem uti principalem ad interesse ita probatum, & Bolognet. n. 23. scribit fideiussorem tutoris fauore pupilli intelligi fideiubere in omnem causam.

Et hoc videtur extra omnem dubitationem si tutor promisit nominatim inuentarium facere rationem codicem conficere, & rationem reddere, & cetera omnia efficere, ad quæ de iure tenetur, alias teneri velle ad omnia, & singula damna, & interesse, & fideiussor uti principalis promisit, quod omnia prædicta faciet hoc enim casu non potest dubitari quin fideiussor cogitauerit etiam de his quæ dolo tutoris augmentur, & de interesse probando per iuramentum in litem, quia venit secundum naturam rei, & negocij Alber. in l. 1. col. fin. in princip. de in lit. iuran. Etenim cessat illa ratio in fideiussore tutoris, propter quā in alijs traditur non teneri eos ad augmentum proficiscens ex contumacia, vel dolo principalis Doct. in l. 1. ff. de in lit. iuran. Quia illud potest esse verum in contractu stricti iuris, secus in tutela, quæ est bonæ fidei, quia id videtur fideiussor promisisse, ut ex eius promissione plene provideatur pupillo, ut per Goffred. in d. l. tutor, qui reperitorium §. si post col. fin. vers. fideiussor autem tutoris, & vers. non obstat.

- Nec facit l. fin. cū glos. ff. de fideiussor. ubi condemnatio ex iuramento in litem non habet locum contra tutorem, Quia loquitur in actione in frem, & sic stricti iuris, in qua iuramentum in litem deferitur præter naturam actionis, & in ea reus obligatur accidentaliter propter eius contumaciam, & ideo fideiussor nō tenetur. Sed in actionibus bonæ fidei, ut est tutela; ex earum originali natura fideiussor tenetur in omnibus sicut principalis, ut in specie ad dictam

l. fin. respondet Dec. in d. l. in actionibus n. 7. vers. & quantum, & n. 4. ad fin. ff. de in lit. iur. Paul. de Castr. in l. si hæres n. 2. ff. de eo qd cert. loc. Præsertim si fideiussor promisit, ut supra dictum est, Quod præmissa omnia tutor faciet alias vult teneri ad omnia, & singula damna, & interesse, Sub his enim verbis generalibus quodcumque interesse nominatim continentibus cap. ut circa ubi Archid., & alij de elect. in 6. comprehenditur etiam illud quod probatur per iuramentum, quod in rationis redditione, & actione tutelæ præstatur glos. in d. l. tutor, qui reperitorium in princip. Et omnino secundum naturam obligationis tenetur ad interesse etiam auctum culpa principalis Bart. in l. fin. de eo quod cert. loc. col. pen. n. 1.

Et ex his concludendum est fideiussorem tutoris teneri sicut tenetur is, qui in omnem causam fideiubet, maxime quando late, & efficaciter se obligauit, ut dictum est, quo casu non potest dici eum intellexisse solum de interesse, quod per probationes ordinarias probaretur, cum attenda qualitate, & natura negocij, & obligantis veritabiliter potuerit cogitare etiam de eo, quod probaretur per iuramentum in litem ad l. semper in stipulationibus de reg. iur.

Virum neptis excludat substitutum, ex facto diligenter examinatum. Cap. XXI X.

S V M M A R I V M.

- 1 Neptis quando ex verisimili mente testatores à substituto excludatur.
- 2 Non debet esse melioris conditionis, quam filia exclusa.
- 3 Substitutio declaratur ex institutione.
- 4 Testator in testamento præsumitur se velle, conformare cum dispositione Statuti.
- 5 Filiorum appellatione in ultimis voluntatibus aque veniunt feminae, ut masculi.
- 6 Femina ex propria significatione vocabuli appellatione filiorum non continentur, sed ex interpretatione tantum extensiva, non comprehensiva, & talis interpretatio dicitur iusta, & præualet propria significationi, & n. 8.
- 7 In successione, & fideicommissis mens testatoris, & interpretatio illius magis, quam rigor verborum attenditur.
- 9 Condicio, si sine filijs decesserit, deficit etiam quando unica tantum filia fuit relicta.
- 10 Filiorum appellatione in testamento, filia femina non comprehenduntur, quando in contrarium adsunt cōiecturae valde probabiles, et necessariae.
- 11 Testator excludens filiam propriam ab vniuersali successione, non censetur neptem excludere, nisi eadem ratio exclusionis concurrat.
- 12 Neptis ex filio posita in conditione patris tacite præfertur, si etiam ab intestato illum excludit.
- 13 Dispositio qualibet hominis recipit interpretationem à iure communi.
- 14 Coniectura ad exclusionem neptis ad fauorem patris

patruū substituti, quando ex Statuto excludente filias fœminas propter masculos, valide accipiatur.

- 15 Neptis aliquando est melioris conditionis, quàm filia propria, præsertim ubi patris sui personam repræsentat, & gradum ingreditur.
- 16 Filia grauati, tunc non censetur posita in conditione ad exclusionem agnati substituti, quando agnatus excluderet filiam a successione ipsius grauati, secus si filia non excluderetur, nec de iure communi, nec vigore Statuti, quia tunc venit sub conditione si sine filijs, ad exclusionem substituti.
- 17 Substitutio ex institutione declaratur, quando agitur de succedendo ipsi testatori, secus quando agitur de successione hæredis.
- 18 Mens testatoris in conditionibus, sicut in dispositionibus ex alijs partibus testamenti declaratur, nisi adsit diuersa ratio, quia tunc una pars non declaratur ab alia.
- 19 Testator, si in conditione, Si sine filijs non adierit verbum masculis, non censetur velle inducere differentiam inter masculos, et fœminas, quomodo fecit in dispositione.
- 20 Neptis per conditionem, Si sine filijs substituta excludit, quando non apparet clare ex verbis testatoris, quod ipse fecerit substitutionem, ut bona conseruarentur in agnatione.
- 21 Testator præsumitur in parte ei data prædiligere descendentes filij potius quam alium filium.
- 22 Fideicommissum tanquam odiosum debet strictè interpretari.

Præsupposito Statuto excludente filias fœminas à successione propter masculos, Et quod testator filiam in dote institutam excludit ab hereditate, & filios suos masculos nepes Paulum, & Ioannem hæredes vniuersales instituerit, inuicemque si decederent sine filijs substituerit. Dubitari contingit, An mortuo Paulo sine filijs masculis relicta solum Catharina filia fœmina sit factus locus substitutioni ad fauorem Ioannis, vel potius Neptis excludat substitutum?

Pro substituto enim facit, quia hic duo concurrunt, ex quibus videtur quod Neptis non possit illum excludere. Primū est quod testator excludit filiam propriam ab vniuersali successione. Aliud quod fuit substitutus alter filius testatoris. Ex his enim videtur, quod substitutus ex verisimili mēte testatoris Neptem excludat, ne alioquin ipsa sit melioris conditionis quàm filia exclusā l. si viua matre C. de bon. mater. Et his duobus concurrentibus ita firmat Paul. de Castr. conf. 409. Casus iste frequenter contingit n. 2. lib. 2. & hanc sententiā, veluti per patentē rationē tenet etiam Socin. conf. 168. n. 36. & seq. lib. 2. eamque inuitabilem putat Ias. conf. 141. col. 6. vers. quarto pro eadem parte, ibi, & istud fundamentum lib. 2.

Quæ opinio eo magis recipienda videtur in hoc casu, si quidem testator nominando masculos in institutione, censetur habuisse respe-

ctū ad agnationem suā masculinam; Ideo in conditione apposita fideicommissio ad exclusionem substituti, videtur etiam sensisse solum de masculis, quia ex institutione declaratur substitutio, l. fin. vbi Bart. nu. 3. ad Trebelian. Alex. conf. 66. in princ. lib. 2.

Cōfirmatur hoc ex dispositione Statuti excludētis filias fœminas propter masculos, cum quo testatur præsumitur se in suo testamento voluisse conformare, & quod propterea dicēdo, si decesserint sine filijs, intellexerit de masculis, quæ coniectura tali casu videtur potētissima, Alex. in l. hæredes mei §. cū ita n. 9. ff. ad Trebel. Socin. Sen. conf. 51. n. 33. & cōf. 73. n. 13. lib. 4. Et his rationibus adducti plerique Doct. hanc sententiā cōtra Neptem amplexi sunt, quos late cōnumerat Thesaur. decif. 188. n. 6. qui etiā n. 9. paulo ante vers. Verū cū de hac questione concludit hanc opinionem esse magis cōmunem, quidquid dixerit Simon. de Præf. lib. 3. de interpret. vlt. volunt. dub. 3. fol. 2. n. 24.

Sed istis nō obstantibus ad fauorem Neptis videtur resoluendū, nam ipsa habet intētionē fundatā in regula, quod in vltimis volūtātibus appellatione filiorum æque veniunt fœminæ, vt masculi l. si quis ita, de testam. tut. l. si ita scriptū, ff. de leg. 2. l. filij l. iusta l. non est sine liberis, l. quisquis ff. de verb. signif. l. 1. C. de cond. insert. Alex. conf. 55. n. 9. lib. 3. Dec. conf. 15. in princ. Paris. conf. 41. n. 25. lib. 3. & est receptissima Doct. sententiā, vt patet ex congestis per Gabr. de verb. significat. conclus. 6. n. 8. & Card. Mant. lib. 11. de coniect. vlt. volūt. tit. 14.

n. 7. Ratio est, quia licet filia fœminæ non veniant appellatione filiorum ex propria significatione vocabuli, sed ex interpretatione tantum secundū Abb. in d. l. iusta n. 2. Anchar. conf. 112. n. 3. Roland. cōf. 93. n. 14. lib. 2. quidquid dicat Cephal. cōf. 45. n. 33. lib. 1. Quinimmo ex interpretatione extensiuā, non cōprehensiuā, vt per Albam cōf. 19. n. 4. qui dicit cōmunem, quidquid voluerit Anchar. d. conf. 112. n. 3. Tamen in successione, & fideicommissis, vbi mens testatoris, & interpretatio illius magis quā rigor verborum attenditur, l. hæredes mei §. cū ita ad Trebelian. l. quisquis de verb. signif. cum similib. filia fœminæ appellatione filiorum absque dubio continentur, Et talis interpretatio in descendētibus quando eis prodest dicitur iusta, & legitima, & præualet propriæ significationi, d. l. iusta de verb. signif. Bart. in l. liberorum ff. eod. tit. Doct. cōmuniter in c. Ragnaldus de testam. & in l. Gallus §. institutus de lib. & posthum. Et habet locū quamuis vnica tantum filia relicta fuerit, vt hic, quia ex quo grauatus onere fideicommissi decessit superstitē filia fœmina, non potest dici decessisse sine filijs, d. l. 1. vbi glos. in verb. defecisse C. de eod. insert. l. non est sine liberis de verb. signif. Corn. conf. 202. n. 8. lib. 3. Bologn. conf. 32. n. 1. Bero. conf. 110. 26. lib. 2.

Et quāuis ex coniecturis ab hac regula recedi soleat, Attamen non omnes coniecturæ

suffi-

10 sufficiunt, sed illæ dumtaxat ꝑ, quæ sunt valde probabiles, & necessariae, ita vt per eas euidenter constare possit testatorem de masculis tantum sensisse, vt dicitur in d.l. 1. C. de condit. insert. & tradit Corn. conf. 202. nu. 6. & 230. nu. 7. lib. 3. Ripa in d.l. hæredes mei ꝑ. cum. ita n. 17. ad trebel. Card. Mant. d. lib. 11. de coniect. tit. 14. n. 11.

Sed coniecturæ, quæ in medium afferuntur non sunt tales: Nam prima illa, quod testator exclusit filiam propriam ab vniuersali successione operatur solum aduersus remotiorem fœminam, quando eadem ratio exclusionis concurrat ꝑ etiam in nepte, secus si non concurrat eadem ratio, vt in casu nostro, vbi testator filia propria dotē legauit, Nepoti vero nihil reliquit; tunc enim cum possit cõsiderari ratio cur filiam exclusit, quæ non æque militat in nepte ex filio grauato, sequitur ꝑ ab exclusione filia, nõ euidens colligatur coniectura volũtatis defuncti ad neptis exclusionem; Idcirco neptis hoc casu facit deficere conditionem Paris. conf. 41. n. 59. lib. 3. Bologn. inter conf. Alex. conf. 53. lib. 4. nu. 18. Curt. Sen. conf. 44. n. 27.

Præterea hic adest alia ratio diuersitatis inter filiam, & neptem; Nam ideo filia fuit ex testamento exclusa, quia etiam per masculos institutos excluderetur ab intestato per Statutum, sed neptis ex filio fuit ꝑposita in conditione, & patruo tacite prælata, quia etiam ab intestato patrum excluderetur l. cum auus de condit. & demonstrat. iuncta l. cum acutissimi C. de fideicommiss. vbi Bald. num. 5. Salicet. num. 2. Cuman. in d.l. cum auus, & ibi Socin. n. 35. Couar. pract. quæst. cap. 38. n. 12. vers. quæ etiam obtinent. Vnde sicut primo casu testator quantum ad filie exclusionem voluit se conformare cum Statuto, ita etiam quo ad nepotem, & quantum ad eius inclusionem, & prælationem voluit se conformare cum iure communi, a quo dispositio ꝑ quolibet hominis recipit interpretationem l. Gallus ꝑ. quidam recte de lib. & posthum. cum vulgar.

13 Et ex hoc bene tollitur id, quod supra dicebatur de Statuto, quia eo tantum casu ꝑex Statuto potest coniectura desumi, quando substitutus est talis, qui neptem ab hereditate excluderet ab intestato, secus quãdo nõ excluderet, vt in casu nostro, in quo Paulus nõ excluderet Catherinã neptem a successione sui Patris grauati ab intestato vigore Statuti, tunc enim cum verba conditionis, Si sine filijs decesserit, sint declaranda secundum iura disponentia de successione eius, cui est facta substitutio, & nõ testatoris, qui hunc casum reliquit dispositioni iuris communis Alciat. respons. 71. nu. 27. & 28. tom. 3. lib. 9. Gabr. d. conf. 97. n. 19. Sequitur quod sub dicta cõditione neptis intelligatur comprehensa ad exclusionem substituti Socin. con. conf. 55. n. 1. lib. 3. Ruin. conf. 143. n. 6. & sequ. & conf. 144. n. 12. lib. 2. Curt. Iun. conf. 49. n. 10. lib. 1. Cephal. d. conf. 46. n. 46. Tob. No-

nus conf. 29. u. 25. Card. Alban. conf. 23. n. 10. & tenuit Rota decis. 790. par. 1. diuers.

15 Non obstat quod nõ sit verisimile testatorem magis dilexisse neptem quam propriam filiam quam ab vniuersali successione exclusit, Quia non censetur inconueniens neptē ꝑ aliquando melioris conditionis esse, quam filia propria Crauet. conf. 98. n. 15. & conf. 161. n. 17. Rolan. conf. 56. nu. 25. lib. 3. Præsertim hoc casu, vbi patris sui personam repræsẽsat, & gradum ingreditur ꝑ cum filius Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. bene Alex. cõf. 38. n. 10. in fin. lib. 6. Ruin. conf. 142. n. 3. lib. 2. Cephal. d. conf. 46. n. 3. lib. 1. Paris. d. conf. 41. n. 68. lib. 3. Præterea cum substitutio sit restricta ad euẽtum obitus filiorum sine filijs, si argumẽtum sumptum ab exclusionem personæ magis dilectæ esset validum, sequeretur absurdum, vt quo magis descendẽtes essent remoti a testatore, magis semper censerentur grauati, sicque grauamen descenderet in infinitum Crauet. conf. 161. n. 6. Rolan. d. conf. 56. n. 24.

16 Non etiam obstat, quod quando substitutus non est extraneus, sed filius testatoris, tunc non excludatur per superexistentiam neptis iuxta d. conf. Paul. de Castr. 409. Quia respondetur, tunc filiam ꝑ grauati non censeri positã in cõditione ad exclusionem agnati substituti, quando agnatus excluderet filiã a successione grauati, Et ita procedit d. conf. Paul. de Castr. Sed cum neptis in hac facti specie non excluderetur a successione sui Patris grauati per patruum, neque de iure communi, neque vigore Statuti, vtique venit sub dicta cõditione ad exclusionem substituti, vt declarant Alex. d. conf. 38. nu. 7. vers. aut erat de agnatis lib. 6. Ruin. conf. 144. nu. 14. lib. 2. Tob. Non. d. d. conf. 29. n. 25.

17 Ad aliam coniecturam desumptã ex eo quod in institutione testator fecit mentionem de filijs masculis, Respondetur verum quidem esse ex institutione declarari substitutionem, sed hoc ꝑprocedere quoties agitur de succedendo ipsi testatori, tunc enim, vt ex eius dispositione expressa quis admittatur, receptum est, nisi diuersa ratio aliud suadeat eum esse præferendũ in vna parte, qui est prælatus in alia Bart. in l. fin. ff. ad Trebel. & in l. Lucius nu. 18. de vulgar. Sed quando de successione testatoris non quæritur, sed testator casum, qui contigit reliquit dispositioni iuris, & sic de successione ipsius hæredis agitur iuxta terminos nostros ad l. Lucius 2. de hæred. instit. & d. l. cum auus; tunc ex præsumpta mente testatoris non dispositio eiusdẽ facta circa successione propriã, sed persona ipsius hæredis inspicitur, & consequenter videntur in cõditione positæ etiam filia, quæ in eius successione sunt potiores nisi ipse filius aliud disponat cuius arbitrio pater id permisit Socin. Iun. consil. 177. colum. 3. lib. 2. Quamuis enim etiam ad discernendam mentem testatoris in conditionibus sicut in dispositionibus inspicere debeant ꝑ alia partes

partes testamēti, vt ait Socin. in d.l. cum auus nu. 80. col. 3. in fin. tamen non eodem modo semper ex dispositionibus testamenti mens percipitur; & vbi adest diuersa ratio vna pars non declaratur ab alia Dec. conf. 480. n. 4. Socin. in d.l. cum auus n. 65. Marian. conf. 135. n. 6. lib. 1. & conf. 160. n. 36. lib. 2. Ergo in proposito, quamuis testator in dispositione filiabus filios masculos prætulit, & post mortem filij prætulit etiam substitutum, quia de eius successione agitur, & verba sunt clara, tamen non potest propterea dici filias hæredis non comprehendisse in conditione, cum secundum regulas iuris, & iustissimam interpretationē cōtineantur, & diuersa ratio id suadeat. Cum enim testator † in conditione si sine filijs. non adiecerit verbum, Masculis, præsumptio est, quod noluerit tunc inducere differentiam inter masculos, & feminas, quemadmodum fecit in dispositione, Alex. conf. 17. nu. 12. lib. 7. Corn. conf. 230. n. 6. lib. 3. Bero. conf. 110. n. 27. lib. 2. Et hanc opinionem ex sententia Zuccardi testatur esse magis * communē Riminald. conf. 80. n. 21. lib. 2. Si enim testator noluisse, quod filia grauari excluderet substitutū, facile potuisset dicere, si sine filijs masculis, & cū non expresse, vtique significationi verborū, & iuris interpretationi, qua filia femina appellatione filiorū cōtinētur, videtur voluisse deseruire Simon. de Præt. qui multos in hanc sententiā cōgerit de interpret. vlt. volūt. dub. 3. sol. 2.

Ex his liquet, non esse verum quod ex filiarum exclusionē, & institutione masculorum, conijciatur testatorem habuisse rationē agnationis, quasi voluerit conferuare familiam in masculis, & prohibere ne femina succederent in bonis suis, quia cum non appareat clare ex verbis testatoris, quod ipse fecerit substitutionem, vt bona conferuarentur in agnatione, remanemus in casu regulæ, quod per conditionem, si sine filijs, neptis excludat substitutum Gabr. d. conf. 97. n. 17. & seq. lib. 1.

Vnde concludendum est Catherinam neptē esse admittendam excluso eius patruo substituto. Pro qua opinione non solum facit ea regula iuris, secundum quam filia continentur verbis conditionis, vt dixi, sed etiam illa, quod testator † præsumitur in parte ei data prædiligere descendentes filij potius, quam alium filium glos. in d.l. cum acutissimi * cōmuniter approbata: Ideoq; si quis filio etiam alterū filiū nulla conditione expressa simpliciter substituat, nepotes ex filio instituto, excludunt substitutū d.l. cū auus, & l. cū acutissimi, Curt. Sen. conf. 63. n. 11. Socin. in d.l. cum Auus nu. 33. Cōcurrit præterea, quod materia est fauorabilis, non solū quia in hoc consulitur nepti, quæ alioquin damnum pateretur, vt cōsiderat Alex. conf. 17. col. pen. lib. 7. & conf. 163. nu. 9. lib. 6. Bald. conf. 396. in fin. lib. 3. Sed etiā quia euitatur fideicommissum, quod † est odiosum late Aym. conf. 180. n. 1. & in fin. Cefal. qui loquitur in his terminis conf. 46. n. 12. lib. 1.

An Substitutio facta ad fauorem Ecclesiæ locum habeat, vel ne, ex infra scripta facti specie demonstratur. Cap. L.

S V M M A R I V M.

- 1 Conf. Oldr. 21. est cannonizatum in Rota.
- 2 Substitutio ad aliam substitutionem subordinata ea deficiente expirat.
- 3 Diētio (eo casu) est relatiua cum omnibus suis qualitativibus.
- 4 Item operatur, vt substitutio restricta sit ad casum expressum, & ad alium extendi non possit.
- 5 Verba, Et hoc in perpetuum non existentibus masculis de domo testatoris si non habeant verbum de per se. sed regantur à verbo præcedentis orationis, sicut illatue, nec possunt importare nouum fideicommissum.
- 6 Copula (&) intelligitur retentis terminis, de quibus supra.
- 7 Quando est vocatus Cippus Domus solum succedunt illi, qui sunt in rerum natura tempore purificati fideicommissi, nisi adsint verba in perpetuum.

Testator filios suos masculos æqualiter hæredes instituit in hæc verba. In ceteris autem omnibus bonis ipsius testatoris mobilibus, & immobilibus iuribus, & actionibus vbi libet existentibus instituit vniuersales hæredes infra scriptos suos filios masculos legitimos, & naturales, videlicet Hieronymum, & Franciscum, quos inuicem substituit, & voluit, quod dicti sui filij quando morerentur in pupillari ætate, vel postea quodocunque, eo casu vnus alteri moriatur.

Postmodum in eodem testamento eisdem substituit his verbis. Item voluit dictus testator, quod casu quo dicti sui filij decederent sine filijs legitimis, & naturalibus, non succedat femina, sed succedat Cippus Domus videlicet masculi proximiores in gradu de Domo ipsius testatoris, & in eo casu voluit quod vltimus decedens possit testari non existentibus filijs ipsorum filiorum, & hæredum.

Fecit deinde eodem die codicillos, in quibus facultatē testandi vltimo filio in d. testamento datā immutauit per hæc verba. Ideo per hos suos Codicillos voluit, quod illa particula sui testamenti, in qua disponit, quod vltimus decedens eius filiorum, & hæredum, possit testari nō existentibus filijs ipsorum filiorum, & hæredū, habeatur pro non scripta, quia illā delenit, & voluit, quod nō possit testari, & eo casu voluit succedere Cippū de Domo ipsius testatoris in omnibus eius bonis, & hoc in perpetuū nō existentibus masculis de Domo ipsius per lineā directā masculinā. Et vbi nō esset Cippus de Domo, voluit quod suc-

cedat ipsius testatoris Ecclesia Parochialis descripta in suo ultimo testamento.

Euenit quod ultimus filius decessit cum filiis masculis, quibus mortuis prætendit Ecclesia ad ipsam spectare dicta bona vigore substitutionis factæ in Codicillis; Viceversa dicitur quod substitutio Ecclesiæ pendet à substitutione Cippi Domus testatoris, adeo quod si illi locus factus non fuit consequenter expirauit etiam substitutio Ecclesiæ quæ post Cippum vocata fuit. Queritur quid iuris?

Et resoluendum est Ecclesiæ nullum ius cōpetere ex dicta substitutione. Etenim vsque ad illa verba, Et hoc in perpetuum, casus non habet difficultatem, nam testator licet ordinasset in suo testamento, quod ultimus decedens suorum filiorū in testamento nominatorū posset testari non existentibus filiis ipsorum filiorum, nihilominus id deleuit, & voluit quod non possit testari, sed quod eo casu succedat Cippus de Domo ipsius Testatoris. Vnde cum adessent filij filiorum, talis vocatio Cippi Domus non potest habere locum tanquā defecerit conditio sub qua vocabatur, iuxta cons. Oldrad. 21. multoties in Rota & canonizatum per tex. in l. si quis heredum, vbi Ias. id not. C. de instit. & substit. l. ex facto §. si quis autē vbi Paul. col. fin. & Rip. col. 1. idem Ripa in l. centurio nu. 168. ff. de vulg. & pupil. late Tiraq. in l. si vnquam in verbo susceperit n. 153. C. de reuocand. donat. latissime Buriat. cons. 1. lib. 1. Et consequenter expirauit etiam substitutio de Ecclesia & quæ subordinatur ad substitutionem Cippi Alex. cōf. 139. n. 3. lib. 6. Ias. cons. 228. lib. 2. Socin. cons. 62. nu. 6. vers. 2. lib. 3. Dec. cons. 465. n. 15. Ruin. cōf. 102. n. 14. lib. 2. cum infinitis alijs quos allegare omitto.

Quod maxime procedit stantibus illis verbis, Eo casu, per quæ substitutio Cippi Domus est restricta ad casum quādo ultimus moreretur non existentibus filiis ex filiis nominatis, quia dictio, Eo casu, est relatiua cum omnibus suis qualitatibus l. à filio §. testator de alim. & cibar. legat. not. Bart. in l. si quis seruū §. si. de leg. 2. Et quia oratio suppletur quoad aliū successurū, videlicet quod succedat Cippus de Domo testatoris, ideo censetur facta repetitio cum omnibus qualitatibus præcedentibus Ruin. cons. 127. n. 4. lib. 1.

Hæc enim dictio (eo casu) operatur & vt substitutio restricta sit ad casum expressum, & ad alium extendi non possit Anchar. cōf. 356. col. 2. vers. tertio hoc probatur Dec. cons. 89. nu. 3. Aym. cons. 98. n. 3. Paris. cons. 2. n. 15. & cōf. 14. n. 9. lib. 3. Natta cons. 678. n. 6. Si igitur substitutio est restricta ad casum in quo prohibet ultimo testatori, & eo casu vult, quod succedat Cippus Domus, merito est substitutus Cippus, & consequenter Ecclesia quando omnes filij nominati decederent sine filiis, ideo relicto filio expirauit substitutio.

Nō obstant illa & verba (& hoc in perpetuū nō existentibus masculis de Domo testatoris)

quia ista verba, Et hoc, stant illatine ideo non important nouam substitutionem, sed solū eo casu, quo omnes filij heredes nominati decederēt sine filiis; Cum enim non habeant verbū de per se, sed regātur à verbo præcedētis orationis, non possunt importare nouum fideicommissum, sed solum eo casu quo heredes nominati decedant sine filiis Alex. d. cons. 139. lib. 6. Ruin. cons. 153. n. 13. vers. & substitutio sequens lib. 2. Dec. cons. 218. n. 13. vers. superest tantum, vbi erant fortiora verba, quā in casu, de quo agitur, Socin. cons. 62. n. 6. cum sequen. lib. 3.

6 Maxime considerando copulam, Et, & quæ intelligitur retentis terminis de quibus supra, vt bene per Ias. cons. 228. n. 2. lib. 2. & n. 1. vbi dicit, quod cum nō legantur filij filiorum positi nisi in conditione, non potest dici illis facta substitutio, sed verba (in perpetuum) referūtur ad substitutionem purificata cōditione quod filij decedant sine filiis qui bene loquitur per tot. cons. ad propositum nostrum, ideo videatur.

Et ex his tollitur obiectū, quod illa verba In perpetuū sint superflua, quia potuit apposuisse vt admissis primis de Cippo non expiret fideicommissum, sed censeantur grauati alijs proximioribus in perpetuum restituere, quod de iure habebat difficultatē, Immo Rota coram Cardinale Seraphino 28. Martij 1588. in vna Tiburtina Castri Sābucci resoluit, quod quādo est vocatus & Cippus Domus solum succedunt illi, qui sunt in rerum natura tempore purificati fideicommissi, nisi adsint verba In perpetuum, vt hic, per tex. in l. cum ita §. in fideicommissio de leg. 2. & ibi per Cuman. Ruin. cons. 89. n. 5. lib. 2. licet istud habeam pro dubitabili, sed satis est, quod tollunt illa verba, Et hoc in perpetuum, prædictam dubitationē, immo faciunt, q̄ extendatur ad alios gradus.

Simili quoque modo non obstant illa verba Nō existentibus masculis de Domo testatoris, quia, vt dixi cum totum hoc veniat cōtinuatue, & cum verbis restrictiuis. Videlicet Et hoc, non possunt intelligi nisi de masculis filiorū institutorum, nam vbi supra dixerat nō existentibus filiis, quod tam de masculo quam de fœmina poterat intelligi, vt de cōmuni testatur Rol. cons. 82. n. 8. lib. 3. Cefal. cons. 46. n. 39. hic apponendo ista verba non existentibus masculis facit; quod fœminæ non compræhendatur Bart. in l. cum Auus n. 4. de cond. & demonstrat. Paris. cons. 39. n. 3. lib. 2. & sic non remanent sine effectu operandi quod sufficit Socin. d. cons. 62. n. 5. cum seq. lib. 3.

Illā igitur verba (& hoc in perpetuum) debent referri ad Cippum Domus, qui substituitur, & non ad filios filiorum testatoris, qui solum sunt positi in conditione, & non vocati, vt post alios Menoch cōf. 268. n. 15. cū seq. lib. 2. Ias. vbi supra: Relata igitur ad Cippū verba Nō existentibus masculis de Domo testatoris debent intelligi eo casu, vt supra loquutus fuerat.

Statutum Urbis prohibens post annum dari de nullitate, quomodo sit intelligendum. Capr L I.

SVMMARIVM.

- 1 Statutum Urbis lib. 1. cap. 157. prohibens post annum posse dari de nullitate sententia est decisorium, & in quocunque foro seruetur.
- 2 Intelligitur, tam de nullitate sententia diffinitiva quam interlocutoria.
- 3 Item quamuis detur de nullitate principaliter, & non simul committendo causam appellacionis, & nullitatis.
- 4 Item licet nullitas sit notoria, & ex defectu iurisdictionis.
- 5 Nullitatibus simpliciter reiectis, licet non intelligatur reiecta nullitas ex defectu iurisdictionis, tamen quando Statutum præfigit terminum ad dicendum de nullitate post lapsum termini nullitas etiam notoria, & ex defectu iurisdictionis apponi non potest.
- 6 Amplia, vt Statutum præfatum locum habeat etiam in nullitatibus ex eo prouenientibus.
- 7 Item locum habet quamuis opponatur de nullitate per modum exceptionis.
- 8 Item licet quamuis inchoauerit dicere de nullitate, & interim labatur annus.
- 9 Non habet locum quando datur de nullitate sententia simul cum spolio.
- 10 Actio spoliij cursu temporis non excluditur quando spolium est violentum secus si sit simplex proueniens ex probatione duorum extremorum, quia spacio 30. vel 40. annorum tollitur, & num. 11. & 12.
- 13 Præscriptio trigennaria, vel quadragennaria sufficit ad tollendam fidem præsumptam.

Statutum Urbis lib. 1. cap. 157. prohibens post annum posse dari de nullitate sententia est decisorium, & seruetur in quocunque foro, & intelligitur tam de nullitate sententia diffinitiva, quam interlocutoria etiam si detur de nullitate principaliter, & non simul committendo causam appellacionis, & nullitatis, vt per Achil. decis. 8. de constit. Quinimmo stante huiusmodi Statuto non potest dari de nullitate etiam notoria, & euidenti, etiam si adesset defectus iurisdictionis, quia licet reiectis nullitatibus simpliciter non censeatur huiusmodi nullitas reiecta Alex. qui dicit communem opinionem conf. 79. in fin. lib. 7. cum alijs latè congestis per Gabr. de legib. & constit. conclus. 3. n. 1. Tamen quando Statutum præfigit terminum ad dicendum de nullitate, vt facit Statutum Urbis, post lapsum termini nullitas etiam notoria, & ex defectu iurisdictionis opponi non potest Alex. conf. 105. n. 7. lib. 5. Gabr. qui alios citat d. conclus. 3. nu. 14. & 15. & n. 17. in fine vbi testatur de comuni. Et hanc partem videtur tenere Rota apud Achil. d. decis. 8. & decis. 15. de constit.

Et ita videtur dicere decisio Caputaqu. 103. lib. 2. relata per Casarem de Grassi. decis. 1. de constit. Et istud obtinet etiam si nullitas proueniat ex eodem Statuto; quia licet Statutum excludens nullitatem non excludat illam nullitatem, quæ prouenit ex ipsomet Statuto, secus tamen quando excludit post terminum præfixum, quia tunc comprehenditur omnis nullitas notoria etiam ex eisdem Statutis proueniens Put. decis. 417. in fin. lib. 2. Vbi loquitur in terminis Statuti Urbis, & dicit ita alias resolutum fuisse in vna Tiburtina Castri coram Domino Paulo. Simili quoque modo Statuti dispositio locum habet quamuis opponatur de nullitate per modum exceptionis, quia dictum Statutum non se restringit ad actionem, sed loquitur generaliter per verba Nullatenus audiatur Achil. vbi supra decis. 16. per doctrinam Paul de Castr. in conf. 288. col. 2. in sec. dub. lib. 1. & clarius habetur per Papien. de forma execut. senten. in verbo sequens col. 4. vers. quæro quid si Statuto cauetur. Ex quo infertur quod licet quis inchoauerit dicere de nullitate nihilominus si interim labatur annus, tunc nec per viam exceptionis de illa opponet Franc. in cap. significauerunt de exception. num. 12. & in c. ex parte n. 7. de Constit. Achil. decis. 11. eod. tit.

Sed prædicta intelligi debent, vt procedat quando simpliciter datur de nullitate, secus si dicatur de nullitate simul cum spolio, quia quando spolium est vnitum cum nullitate sententia, prohibita facultate dicendi, aut replicandi de nullitate non intelligitur prohibitum dici de nullitate simul cum spolio, tum quia est casus mixtus Socin. conf. 121. n. 3. & conf. 150. n. 2. lib. 1. tum etiam quia sicut actio spoliij cursu temporis non excluditur Rota decis. 27. de præscript. in . . . Ita nec nullitas accessoria ad spolium, Ita in terminis Statuti Urbis tenuit Rota apud Casarem de Grassis decis. 1. de Constit. qui dicit alias quoque sic fuisse decisum coram bo. me. Guidob. in causa Romana Pantanellarum.

Sed est aduertendum quod hæc vltima ratio quod actio spoliij cursu temporis non excludatur non est semper vera, sed solum quando spolium est violentum, cum hoc casu nulla præscriptio aduersus dolum, & malam fidem opponi possit etiam post decursum tempus mille annorum cap. fin. de præscript. Bero. in cap. sollicite n. 39. de restit. spol. Secus quando versatur in spolio simplici proueniente ex probatione duorum extremorum, quia tunc actio spoliij bene excluditur spacio 30. vel 40. annorum sicut quælibet alia actio priuilegiata, cum talis præscriptio in cuius locum hæc statutaria succedit etiam sufficiat ad tollendam malam fidem præsumptam, vt censuit Bart. in l. vlt. n. 17. C. vnde vi, cuius doctrinam esse communiter receptam testatur Balb. in l. Celsus n. 106. & 107. ff. de vfucapion. & post eum Menoch. qui multos congerit in remed. 13. recuperan.

cuperan. n. 70. & remed 15. n. 424. Et ita distinguendo tenuit Rota in vna Mediolanen. bonorum 17. Maij 1600. coram Cardinale Seraphino.

Ius patronatus Vniuersitatis quomodo probetur, Item si ius eligendi, aut præsentandi Superiorem in Ecclesia Conuentali, vel Collegiata ab aliquo prætendatur, qualis probatio sit necessaria. Cap. LII.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius patronatus Vniuersitatis, vel Communitatis, quando non ostenditur verus titulus fundationis, et dotationis, ex dispositione Concilij Tridentini quomodo probetur.
- 2 Eius probatio facta per testes, vel aliud acquipollens non valet.
- 3 Amplia, ut probatio requisita per Conciliū Tridentinum sit adhibenda, etiam si Communitas, seu Vniuersitas sit parua.
- 4 Ecclesia præsumitur libera, & non de iure patronatus.
- 5 Vsurpatio iurium Ecclesie præsumitur in magnatibus, seu Vniuersitatibus, ubi datur equalis concursus potentie, & auctoritatis in collatoribus, secus si conferentium sit equalis, vel maior auctoritas, & n. 6.
- 7 Ius patronatus acquiritur ex fundatione, & dotatione præterquam in Ecclesijs Monasterialibus, seu Conuentalibus, in quibus fundatori non acquiritur ius in electione Superioris.
- 8 Laicus fundator non potest prætere ius eligendi, aut presentandi Superiorem in Ecclesia Conuentali, aut Collegiata, nisi in ipsa fundatione à Papa per speciale priuilegium id sibi fuerit concessum.
- 9 Limita nisi cum fama priuilegij concurrat immemorabilis, vel ostendantur presentationes per tantum temporis spacium vnde possit præsumi priuilegium Apostolicum.
- 10 Ius presentandi, aut eligendi superiorem in Ecclesia Conuentali, aut Collegiata per Laicum præscriptione non acquiritur, nec probatur etiam si Ecclesiam dotauerit, aut fundauerit reiecta opinione Couarruie. & n. 11.

Quando versamur in iure patronatu Vniuersitatis, vel Communitatis, vera est

- * communis * conclusio quod ad illud probandum † si non ostendatur verus titulus fundationis, & dotationis, ultra immemorabilem requirantur continuatæ presentationes per spacium quinquaginta annorum, quæ fuerint sortitæ effectum, & probentur per authenticas scripturas: Et istud disponit Concilium Tridentinum de reformat. cap. 9. sess. 25. quæ probatio requiritur pro forma, adeo quod aliter
- 2 facta † vtruta per testes, vel aliud acquipollens

non suffragetur, vt fuit pluries resolutum per Illustrissimos Dominos eiusdem Concilij interpretes, & tenuit Rota in vna Sabinen. beneficij de anno 1582. coram fel. record. Clemente Papa Octauo, tunc Auditore. Ratio est, quia versamur in casu præsumptæ usurpationis: Vnde Concilij dispositio locum habet etiam si Communitas †, seu Vniuersitas sit parua, quia nõ propterea cessat hæc præsumptio considerata per Concilium, quod cum generaliter de Vniuersitatibus loquatur, nec aliter distinguat inter Vniuersitates magnas, & paruas, nec nos distinguere debemus vulg. l. de precio de publ. Præsertim, quia rationes propter quas Ecclesia † præsumitur libera, & non de iure patronatus ad not. in cap. quærelam de elect. militant etiam in quacumque Vniuersitate, nam potest esse quod ex oblationibus fidelium, & hominum Comunitatis Ecclesia fuerit constructa, non tamen animo acquirendi ius patronatus, vt declarant Lambert. & Roch. citati in decis. Achil. 4. de iure patron. Put. decis. 57. & 205. lib. 1. Crescen. decis. 13. Veral. 318. par. 2. Et quod etiam in parua Vniuersitate præsumatur ius patronatus ex usurpatione tenuit Rota in vna Bononien. Iurispatronatus 20. Martij 1589. coram Gypso.

Et hæc præsumptio præcipue locum habet in Italia, vbi propter recessum Curie omnes populi ius presentandi usurparunt specul. de iure patron. col. 3. vers. & nota Put. vbi supra: Et præsertim in locis in quibus Ordinarij Collatores sunt † inferiores Episcopo, & minoris auctoritatis, quorum qualitate attenda facile præsumi potest usurpatio, & quod non fuerint ausi Vniuersitatibus contradicere, vt per Put. d. decis. 57. Achil. d. decis. 4. de iure patron. Et fuit tentum in vna nullius Archipresbyteratus 2. Maij 1588. coram Cardinale Pamphilio: Secus si in collatoribus sit equalis, vel maior auctoritas quam in Vniuersitate, tunc enim non intrat dispositio Concilij d. cap. 9. sess. 25.

- 6 Quia quod dicitur † in Magnatibus, seu Vniuersitatibus, præsumi iura Ecclesie usurpata, procedit, vbi non datur equalis concursus potentie, & auctoritatis in Collatoribus, secus si conferentium sit equalis, vel maior auctoritas, quia tunc cessat Concilij dispositio. Ita tētum per Rotam in vna Toletana iurisdictonandi 10. Martij 1582. coram Cardinale Blanchetto.

Sed hic pulchra exoritur dubitatio, qualis probatio requiratur, quando Vniuersitas, vel alter Laicus præterdit sibi competere ius eligendi, aut presentandi Superiorem in Ecclesia Conuentali, aut Collegiata? Et dicendum est huiusmodi ius ex fundatione, & dotatione non probari, quia licet ius patronatus acquiritur ex fundatione, & dotatione cap. filijs 16. quæst. 7. & Doct. in cap. nobis de iure patron. & alibi sæpe, tamen in Ecclesijs † Monasterialibus, seu Conuentalibus hoc locum non habet. In his enim fundatori nõ acquiritur ius

in electione Superioris cap. nobis de iurepatron. vbi glos. in verbo, nisi aliter, & ibi com-

* muniter * Doct. c. Sacrosancta, & cap. Messana de elect. cap. Congregatio 16. quæst. 7. cap. nobis, vbi Abb. n. 9. de iurepatron. & in cap. de hoc nu. 10. vbi loquitur in lege, de Simon.

3 Neque fundator † Laicus potest prætere ius eligendi, aut præsentandi Superiorem in Ecclesia Conuentuali, aut Collegiata, nisi in ipsa fundatione à Papa per speciale priuilegiū id sibi fuerit concessum glos. in d. cap. nobis in verbo, Nisi aliter, vers. vel expone de iurepatr. vbi Hostien. n. 2. vers. quia cum pacto Io. Andr. n. 9. Abb. n. 9. Mohed. decis. 340. alias 10. num. 2. de Simon. Et fuit tentum in vna

Regien. Prioratus coram Cardinale Pamphilio. Vnde hoc casu probanda est immemorabilis † cum fama priuilegij, vel ostendi debent præsentationes per tantum temporis spacium, vnde possit præsumi priuilegium Apostolicū; Ex immemorabili enim, & fama priuilegij, cū præsentationibus, quæ effectum sortitæ fuerint oritur legitima præsumptio, quod in limine fundationis Papæ priuilegium interuenerit.

Istis vero cessantibus non potest per Laicum probari, nec acquiri ius præsentandi Rectorē, vel Abbatem in Ecclesia Collegiata, nec etiam mediante præscriptione propter iuris communis resistentiam; Cum enim Laicus sit iurium spiritualium incapax d. cap. Messana, & cap. Sacrosancta de elect. cap. causam de præscrip. Abb. in cap. quærelam n. 9. de elect. Et fuit decisum in vna Toletana Iuris nominandi 28. Ianuarij 1583. coram Cardinale Blanchetto, non potest tale ius † præscriptione acquiri, aut probari, Io. Andr. in cap. 2. n. 6. de præben. lib. 6. Zabar. conf. 57. n. 2. Cassan. de consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 2. in verb. & supremum nu. 12. not. glos. in d. cap. Messana in verbo consuetudo de elect. Aluar. de planctu Ecclesiæ lib. 1. cap. 56. Abb. in d. cap. de hoc n. 10. de

10 Simon. Quam sententiam testatur esse * cōmunem Couar. in reg. possessor par. 2. §. 10. n. 3. de reg. iur. in 6. qui licet nu. 4. contrariam opinionem profiteatur in eo qui dotauit, vel fundauit Ecclesiam, ac idem quoque sentiant Boer. quæst. 5. & Io. Lopez in rubr. de don. inter vir. & vxor. n. 25. & 26. tamen eorum dictum † nullum habet probabile fundamentū, & ratio quæ assignatur pro alia opinione est validissima; Quia si dotans, vel fundans ab initio est ipso iure incapax acquisitionis istius iuris eligendi, quod est spirituale, sola temporis antiquitas, & consuetudo non potest illum capacem facere, vt præcitato loco nu. 27. Io. Lopez obseruauit, & Aluar. d. cap. 56. circa fin. vers. si autem talis collatio.

* 11

Quando conceditur feudum, aut emphyteusis cum clausula vsque ad tertiam generationem, vel vsque in tertiam eius generationem, quomodo generatio sit computanda. Cap. LII.

1 Cōcessio feudi, seu emphyteusis facta simpliciter vsque ad tertiam generationem incipit à primo acquirente, secus si sit facta vsque in tertiam eius generationem, quia tunc generatio primæ acquirentem non comprehendit.

2 Item in concessione vsque ad tertiam generationem non veniunt pronepotes si fiat specialis mentio de filijs, & nepotibus.

3 Amplia quamuis dicatur pro se filijs nepotibus, & liberis.

4 Item amplia quamuis dicatur tibi, & post mortem tuam filijs, & nepotibus vsque in tertiam generationem.

* Cōmunis * est distinctio, quam post Bart. in authen. defuncto col. 1. & sequen. C. ad Tertullian. facit Bald. in authen. si quas actiones sub num. 3. vers. iuxta hoc quæro C. de Sacrosanct. Eccles. & in l. 2. n. 6. C. de

1 iure emphyt. Quod si † in concessione feudi, seu Emphyteusis est dictū simpliciter vsque ad tertiam generatjonem, tunc prima generatio, præsertim in Concessione Ecclesiæ, quæ non solet dare, nisi in tertiam generationem incipit ab ipso primo acquirente; secus si fuerit dictum vsque in tertiam eius generationem, quia tunc generatio primum acquirentem nō comprehendit sequitur Ias. in d. l. 2. nu. 106. Alex. in l. quod dicitur n. 27. de verb. obligat.

* & conf. 100. n. 11. lib. 3. Bellon. qui de * cōmuni attestatur conf. 80. nu. 7. de communi Clar. quamuis ipse contrarium opinetur in §. emphyteusis q. 34. Gabr. in tit. de emphyt. conclus. 4. Ceph. conf. 582. n. 24. Gabr. conf. 88. in princip. Menoch. conf. 115. nu. 28. lib. 2. Et in materia feudi Curt. Iun. in tract. de feud. in 2. par. 3. princ. n. 51. & tenuit Rota per Caputaquen. decis. 17. par. 2. in impressis, vbi n. 4. dicit quod pro ista parte sūt Doctores maiores numero, & auctoritate, & rursus decis. 112. lib. 2. Quod non habet dubitationem, vbi

2 in concessione † vsque ad tertiam generationem fuit facta specialis mentio de filijs, & nepotibus, quo fit vt generatio incipiat à primo acquirente, nec veniant pronepotes per Paul. de Castr. in his terminis conf. 338. sub nu. 2. vers. præterea Bart. lib. 2. Socin. conf. 25. n. 5. lib. 1. Ceph. conf. 58. n. 34. Quin etiam si fuisset dictum pro † se, filijs, & nepotibus, & liberis, adhuc illud verbum, liberis, quod est aptum referri ad omnes in infinitum l. liberorū de verb. signif. restringeretur per illam specificationem filiorum, & nepotum, vt non veniant pronepotes Bart. in l. vt iusiurandi §. si liberi n. 4. de non oper. nunc. Alex. conf. 44. n. 1. & conf. 128. nu. 6. & 380. n. 12. lib. 1. Bero.

3 conf. 109. nu. 2. lib. 2. Et idem esset † si fuisset dictū, tibi, & post mortem tuam filijs, & nepotibus vsque in tertiam generationem, nam adhuc pronepotes non comprehenderentur; Siquidem verba, Et post mortem tuam cēsentur

4 apposi-

apposita ad demonstrandum quod filij, & nepotes non debent concurrere cum ipso acquirente, sed gradatim post mortem ipsius succedere, Non autem sunt adiecta neque apposita ad tertiam generationem, quæ venit consecutiuè ad expressionem factam de filijs, & nepotibus Ceph. d. conf. 582. n. 14. post Paul. de Castr. d. conf. 338. col. 2.

Primitiæ an Parocho tantum debeantur, vel etiam alijs Clericis in Ecclesia seruientibus. Cap. LIV.

S V M M A R I V M .

- 1 Primitiæ Parocho tantum debentur, non autem alijs Clericis in Ecclesia seruientibus.
- 2 Decimæ, primitiæ, & oblationes sunt de iuribus Parochialis Ecclesiæ, & illi debentur ratione Sacramentorum.
- 3 Decimæ de iure antiquo debebantur Sacerdotibus in genere, nunc autem Parocho tantum sunt persolueudæ.
- 4 Amplia, vt decimæ, primitiæ, & oblationes Parocho tantum debeantur, non obstante consuetudine in contrarium.
- 5 In primitijs consuetudo attendi debet circa quantitatem, non autem respectu personæ, cui solui debent.
- 6 D. Thomas 2. 2. q. 86. art. 4. declaratur.

SCio non semel fuisse dubitatum. An Rector Parochialis Ecclesiæ habeat intentionem fundatam de iure communi super primitijs, ita vt illi tantum debeant persolui, & non Clericis in Ecclesia seruientibus? In qua questione neq. ad fauorem Rectoris est pronuntiandum, quia decimæ, primitiæ, & oblationes sunt de iuribus Parochialis Ecclesiæ, & illi debentur ratione Sacramentorum, vt per Butr. & Abb. in rubr. de decim. Hostien. in summa de Parochijs n. 2. Put. decif. 169. dubitauit Dominus Achil. lib. 3. Vnde sicut Rector habet intentionem fundatam de iure communi in decimis, Doct. in cap. cum in tua, & in cap. cum contingat, de decim. ita etiam debet habere in primitijs, quæ eodem modo soluuntur Parochiali Ecclesiæ. Et quamuis de iure antiquo decimæ deberentur Sacerdotibus in genere c. 1. de decim. & habetur in veteri testamento; Nihilominus postquam fuerunt distincta Parochiæ, & in qualibet Parochia fuit deputatus Rector pro exercitio Curæ animarum, decimæ debentur Parocho tantum, non autem alijs Clericis seruientibus in Ecclesia, vt declarat Rebuf. in tract. de decim. quæst. 7. num. 3. quam opinionem tenuit Hostien. in sum. de decimis quæst. ult. Summa Angel. in verb. primitiæ n. 2. & pluries resoluit Ro. a, vt in d. decif. Put. & in vna Toletana primitiarum 14. Nouëbris 1586. coram Cardinale Seraphino.

* Præterea hæc communis sententia locum ha-

bet, quamuis si adesset consuetudo in contrarium; Nam licet in primitijs attendatur consuetudo, tamen attenditur consuetudo circa quantitatem, videlicet intra quadragesimam. & si sexagesimam partem fructuum, non autem quo ad personam, cui debentur; Et ita intelligi debet D. Thomas 2. 2. q. 86. art. 4. Vbi dicit, Pertinet autem ad ius naturale, vt homo ex rebus sibi datis à Deo aliquid exhibeat ad eius honorè, sed quod talibus personis exhibeatur, aut de primis fructibus, aut in tali quantitate, hoc quidem fuit in veteri lege iure diuino determinatum; In noua autem lege diffinitur per determinationem Ecclesiæ, ex qua homines obligantur, vt primitias soluant secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum Ecclesiæ, Consuetudo igitur est attendenda circa quantitatem primitiarum: Nec aliter sentit iudicio meo Sot. de iust. & iur. lib. 9. q. 3. art. 4. quia tantummodo refert consuetudinem Hispaniæ, sed non dicit, An in hoc casu requiratur consuetudo, vel prescriptio. Et quamuis Summa Siluestr. teneat, quod in hoc sit attendenda consuetudo, quia totæ earum determinatio in lege noua est per consuetudinem, tamen repugnat his, quæ supra dixi, quia non est dubium, quod debentur Ecclesiæ Parochiali, & consequenter illius Rectori, Et Boer. decif. 236. Petr. Hispan. de decim. q. 13. Sum. Ant. par. 2. tit. 4. cap. 3. §. 3. vers. videndum Innocen. in cap. 1. vbi Abb. ad fin. vers. in glos. de decim. Omnes loquuntur circa consuetudinem in modo, & quantitate soluendi, non autem quo ad personam, cui solui debet.

In venditione iuris vniuersalis, aut verbis generalibus facta, quid veniat, & quando cum ea Ius patronatus transferatur. Cap. LV.

S V M M A R I V M .

- 1 Emptor iuris alicuius vniuersalis non habet, neque plus, neque minus quam in ipsa vniuersitate continetur.
- 2 Castrum appellatione iuris vniuersalis continetur.
- 3 Castro vendito cum Vassallis iure vassalitiæ, & omni alio iure, quod veditori competeat venit vassalitiæ cum omnibus suis oneribus, & bonoribus.
- 4 Res censetur vendita cum suis seruitutibus eo modo quo reperiebatur apud venditorem præsertim concurrente scientia emptoris.
- 5 Promissio de euictione non operatur nisi quo ad ea, quæ fuerunt vendita.
- 6 Ius patronatus vendi non potest etiam sub vniuersitate verbali, & n. 12.
- 7 Compræhenditur in venditione, seu cessione quæ fit ex titulo vniuersali.
- 8 Transit ad quoscunque hæredes mediante titulo vniuersali hæredis.

- 9 Item transit in emptorem hereditatis .
 10 Vniuersalitas non resoluitur in singularitates, quando fit venditio, seu cessio vniuersalis respectu rei qua sub se vniuersitatem continet .
 11 Iuspatronatus non transfertur mediante venditione, seu cessione etiam omnium bonorum iurium, & actionum verbis generalibus, & vniuersalibus facta; secus quando venditio est vniuersalis respectu rei .

Est regulare in venditione iuris alicuius vniuersalis, vt emptor non habeat, neque plus, neque minus, quam in ipsa $\dagger$ vniuersitate continetur, l. venditor in princ. ff. de hered. vel act. vend. Intelligitur enim facta venditio eius, quod est in vniuersitate eo modo, quo est, vt dicit Bald. in l. 1. n. 1. C. de euictione. Exemplum potest dari, quando venditur Castrum, & iurisdictio, nam dicitur vendi ius $\dagger$ vniuersale, Bart. in l. 1. nu. 7 ff. de eden. Bald. in l. fin. sub n. 48. vers. item si vendo Castrum C. de edict. Diu. Adrian. tollen. idem Bald. in Margarit. in verbo Castrum Gaspar de Velach. in l. Imperium nu. 28. ff. de iurisd. omn. iud. Vnde si Castrum $\dagger$ fuit venditum cum Vassallis, & iure Vassalitiis, ac omni alio iure, quod venditori competeat quouis modo super dictis Vassallis, censetur venditum huiusmodi Vassalitiis cum omnibus iuribus ipsi Vassalitiis annexis, siue iura huiusmodi tendant ad faciendam conditionem Vassallorum deteriore pro comodo, & beneficio Domini, siue etiam iura huiusmodi sint talia, ex quibus ipsorum commoditas, & vtilitas maior appareret, Et vt vno verbo dicam censentur venditi ipsi Vassalli, & ius Vassalitiis cum omnibus suis oneribus, & honoribus .

Hinc etiam dicit Bald. in d. l. 1. C. de euictione. circa fin. n. 2. quod si res est in Vniuersitate, quoad nudam detentionem, censetur etiam quoad solam detentionem vendita . Et ita tenuit Rota in vna Tiburtina Castri Sancti Poli 15. Ianuarij 1590. coram Cardinale Platone . Vbi amplius presupponebatur scientia emptoris, & fuit dictum quod res $\dagger$ censebatur vendita cum suis seruitutibus eo modo, quo reperiebatur penes venditorem : Emptor enim sciens rem sibi venditam esse obnoxiam seruitutibus, si vult eam liberam debet curare, vt hoc exprimat clarius alioquin venditor non censetur eam vendidisse liberam, vt docet Salicet. in d. l. 1. sub nu. 2. C. de euictione. in illis verbis, Quia illam rem non intelligitur vendidisse . Et hoc procedit etiam quod fuerit promissa euictio, ex quauis causa tam cogitata, quam incogitata . Quo casu scienter emens etiam rem alienam potest agere de euictione Rota decis. 142. n. 5. parte 2. diuers. Quia promissio huiusmodi non potest operari suum effectum nisi quoad ea, quae fuerunt vendita .

Sed quaestio est non contemnenda, An in venditione, seu cessione, quae fit ex titulo vniuersali, seu verbis generalibus Iuspatronatus etiam

comprehendatur? Etenim explorati iuris est quod $\dagger$ Iuspatronatus per se vendi non potest, quia hoc expresse ius prohibet c. de iure de iur. patron. Sed in venditione titulo vniuersali facta est distinguendum. Aut enim fit venditio Castri, hereditatis, feudi aut alterius rei similis cui adheret ipsum Iuspatronatus, & tunc mediante $\dagger$ tali venditione, seu cessione quae fit ex titulo vniuersali transit etiam Iuspatronatus, vt post alios tradit Lambert. de iure patron. lib. 1. cap. 24. n. 7. & sequ. Doct. in c. ex litteris, vbi Abb. in prima not. & in c. cum secundum de iure patron. Dec. cons. 127. nu. 1. & n. 3. ad medium, vbi testatur de* communi ;
 8 Et quod transeat ad $\dagger$ quoscunque heredes mediante titulo vniuersali heredis tradit Couar. lib. 2. var. resol. cap. 18. nn. 6. Ias. in l. 1. n. 71. ff. de legat. 1. vbi etiam Dec. n. 2. Tiracquel. de primogen. q. 36. Paul. Fuscus singul. 114. littera I, de communi Cig. cons. 50. n. 3. Io. Faber. in rubr. instit. de rer. diuis. nu. 2. Similiter, quod transeat $\dagger$ in emptorem hereditatis, tenet idem Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 13. n. 3. & lib. 2. c. 18. nu. 81. Bernard. Diaz in regul. 401. Paul. Fuscus singul. 115. littera I, Abb. in c. quarelam de Simon. n. 4. vbi Anan. n. 6 & Felin. n. 3. vers. in glos. in verbo non potuit Roch. de iure patron. in verb. ipse, vel is n. 46. Emanuel Costa in c. si pater in 2. par. in verbo Trebellianica num. 7. late Petr. Moy in tract. de contr. in tit. de empt. & vendi t. n. 41. vers. sed quero Paul. de Citadin. de iure patron. q. 1. n. 11. Ratio huius conclusionis est, quia
 10 quando fit cessio $\dagger$, seu venditio vniuersalis respectu rei, quae sub se vniuersitatem continet, talis vniuersalitas non resoluitur in singularitates, ad tex. in l. 1. C. de euict. Ideo nil mirum, si cum ea transeat Iuspatronatus, cum de per se hoc casu non dicatur vendi, sed potius in quamdam necessariam consequentiam rei venditae, cui adheret, & multa in necessariam consequentiam permittuntur fieri, quae principaliter prohibentur vulgata l. 1. ff. de author. tutor .

Aut fit venditio, seu cessio omnium bonorum iurium, & actionum, & tunc est distinguendum. Nam si in dictis bonis comprehenditur Castrum villa, hereditas, aut tale quid vniuersale, cui sit annexum Iuspatronatus, & idem est dicendum quod supra, vt per Dec. in c. Sedes n. 3. de rescript Aut non comprehenditur, & tunc $\dagger$ mediante venditione, seu cessione etiam omnium bonorum iurium, & actionum verbis generalibus, & vniuersalibus facta Iuspatronatus non transfertur, vt declarat Innocen. in d. c. ex litteris n. 2. quem sequuntur Hostien. n. 5. vers. sed quid si quis obligat, vel vendit Io. Andr. nu. 3. vers. dixit Henric. Boich. n. 3. Card. n. 4. q. 11. Anchar. n. 10. Io. de Anan. n. 10. Bero. n. 55. de iure patron. Feder. de Sen. cons. 225. n. 2. Bald. cons. 32. n. 1. Mil. in repert. in verbo Patronus Dec. in d. c. Sedes n. 7. in fin. & n. sequen. qui testatur de* communi idem Bald. in l. fin. nu. 48. C. de edict. Diu. Adr. toll. Aym. cons. 139. n. 5.

- num. 5. Crot. conf. 159. n. 7. lib. 2. var. resol. cap. 13. n. 4. Lambert. de iure patron. lib. 1. par. 2. q. 5. princ. artic. 4. Et rationem post Innocen. Anchar. & alios optime assignat. Bald. in conf. 1. n. 5. lib. 3. Quia quando fit cessio, vel alienatio vniuersalis respectu verborum tantum, tunc talis vniuersitas soluitur, in singularitates, & nō plus importat generalis illa expressio, quā enumeratio specierum. ideo sicut iuspatronatus de per se vendi non potest d. c. de iure patron. ita etiam non potest vendi sub ista vniuersitate ꝛ verbali, alias fieret fraus legi cum ille, qui nihil aliud haberet quam iuspatronatus, aut parum plus, posset sub pretextu venditionis vniuersalis omnium bonorum, seu iurium quomodocunque competentium, ipsum iuspatronatus vendere; Neque enim appellatio bonorū potest in hoc casu importare vniuersitatem, sicut in dispositione testamētaria, vt bene respondendo ad l. bonorum de verb. signif. tradit Lambert. in d. tract. de iure patron. lib. 1. par. 2. quest. 10. princip. art. 3. n. 3. 4. & 5. & n. 13. Et quamuis Abb. in d. cap. ex litteris nu. 11. de iure patron. Roch. eod. tit. in verbo ipse, vel is. q. 23. n. 42. Rebus. in l. bonorum la. 2. ff. de verb. signif. Et signanter Dec. qui in hoc sibi parum constans est d. conf. 127. contrarium sentiant; Attamen opinio Innoc. & aliorum quos supra citavi est magis communis, & firmiori ratione fulcita, & illam amplexa fuit Rota apud Ant. August. decis. 6. in manuscriptis relata in decis. diuers. 152. lib. 3. par. 3. dum ibi concludit in cessione omniū iurium non fuisse comprehensum iuspatronatus ea ratione, quia erat cessio generalis verbalis, quæ resoluebatur in suas species, & non vniuersalis ratione rei, prout requiritur. Idem fuit resolutum in vna Lucana iuspatronatus 6. Nouembris 1598. coram Litta, Vbi erant data in solutum omnia, & singula bona cum omni iure, privilegio facultate, & prerogativa quomodocunque, & qualitercumque spectante, & pertinente. Et nihilominus fuit dictum quod iuspatronatus translatus non censetur.
- 6 Legatum deducum in stipulationem in dubio non censetur nouatum, sed potius nouatio interposita ad cautelam.
- 7 Actio privilegiata, vt actio de dote, non nouatur etiam si stipulatio subsequens plus contineat, sed potius dicitur nouatio cumulatiua, & nu. 8. & 9.
- 10 Legatum dotis non innovatur per subsequens instrumentum dotis licet inter legatum, & promissionem sit diuersitas circa modū solutionis.
- 11 Nouatio prima obligationis inducitur non censetur, sed potius reformatio, quotiescunque secunda dispositio est cū suppletionem, vel diminutionem,
- 12 Inducitur quando in contrarium militent coniecturae euidentem, & sufficit tacita voluntas, dummodo sumatur ex verbis expressis in dispositione, & stipulatio intercesserit, & n. 13 & 14.
- 13 Nouatio per solum Chirographum sine stipulatione induci non potest, etiam si quis se obliget in plus.
- 14 Non fit ubicunque contractus se inuicem compatiuntur, nisi dicatur expresse, praesertim si in posteriori contractu apponatur clausula praeseruatius prioris contractus.
- 15 Nouatio dicitur facta etiam si id expresse actum non fuerit, quando contractus se non compatiuntur ad inuicem, dummodo sequens contractus valeat, & n. 19.
- 16 Fideiussor liberatur, quando mutatur forma contractus nisi in nouo contractu sit repositus.
- 17 Protestatio, quod non censetur recessum ab antiqua hypotheca nisi quatenus ex secunda sequatur satisfactio, quid operetur.
- 18 Protestatio dicitur contraria facta, quando totum factum destruit, praesertim quando factum est certum, & determinatum contra protestationem, secus quando tendit ad limitationem actus.
- 19 Protestatio facta in renouatione societatis officij, quod quis non intendit liberare obligatos in prima, donec de secunda fuerit sibi satisfactum, valet, etiam quod secunda societas sit super diverso officio, & protestatio sit facta absentibus obligatis in prima, & n. 23.
- 20 Praeservatio iurium non tribuit ius de nouo, sed solum conseruat antiquum.

De nouatione quaedam notatu non indigna enarrantur, atque explicantur.

Cap. LVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Nouatio hodie non fit nisi expresse agatur, neque etiam ope exceptionis, & n. 2.
  - 3 Item non fit quando secunda obligatio fuit facta citra praediciū priorum iurium, ac iura iuribus addendo.
  - 4 Idem est quando prima obligatio plus continet quam secunda.
  - 5 Idem quando secunda obligatio fuit facta ad cautelam, & utilitatem creditoris, maxime si sit praedicialis nouanti.
- * magis * communem opinionem, quam tenuit Rota apud Crescent. decis. 4. de solut. per tex. in l. ult. C. de nouat. & in §. praeterea Instit. quib. mod. tollat. obligat. & de magis * communi, & veriori testatur Dec. conf. 400. n. 1. & 2. Alex. conf. 72. n. 8. cum sequen. lib. 6. Socin. conf. 21. n. 2. vers. verū praeiudicium cum sequ. lib. 1. Paris. conf. 78. nu. 18. lib. 3. Idem Alex. conf. 13. & ibi Addit. lib. 2. Socin. in l. qui vltim. fructum col. 4. nu. 2. ff. de verb. obligat. Doct. communiter in l. lecta ff. si cert. pet. plene per Iaf. in l. singularia eod. tit. Etenim ad tollendas praesumptiones est constitutum, vt specialiter

2 literæ à cōtrahentibus exprimat, quòd propter nouationem prioris obligationis conuenierint, alioquin debet manere pristina obligatio, & secunda ei accedere, vt dicitur in d. §. præterea ad fin. ibi, sed cum hoc, & in d. l. vlt. ibi, sed nihil penitus, C. de nouat. Et hoc est indubitatum quando secunda obligatio fuit facta citra præiudicium & iurium, ac nouationem aliquam, sed iura iuribus addendo, vt per Grat. conf. 126. n. 7. & 8. lib. 1. Honded. conf. 40. n. 20. & seq. lib. 2. Et si prima & obligatio plus cōtineat quàm secunda, nouatio nunquã inducta censetur, cum nõ præsumatur, quis vel le iactare suum Bart. & Angel. in l. penult. n. 3. ff. de prætor. stipul. Bald. in l. rescriptum §. si pacto n. 8. ff. de pact. Alex. in l. qui vsumfructum n. 1. vbi Ias. n. 6. de verb. oblig. Abb. conf. 24 ante n. 1. vers. hæc omnia lib. 2. Socin. Sen. cōf. 21. nu. 8. lib. 1. Aym. conf. 194. n. 2. Surd. conf. 385. num. 21. lib. 3. Menoch. de præsumption. lib. 3. præsumpt. 134. n. 5.

3 Idè dicas quãdo secunda obligatio fuit facta ad & cautelã, & vtilitatẽ creditoris, quia tunc nouatio non inducitur, per tex & ibi Castren. in l. si stichum §. idem Celsus ff. de nouat. Rota diuers. decis. 30. n. 3. par. 2. Maxime si secunda obligatio sit præiudicialis nouanti, eadem Rota diuers. decis. 456. n. 2. par. 1.

6 Hinc est, quòd legatum deducum & in stipulationem in dubio non videtur nouatũ, sed potius stipulatio interposita ad cautelam, vt inquit Imol. in d. l. si stichũ §. 1. n. 2. ff. de nouat. Maxime si actio sit priuilegiata, vt est actio de dote, quia tunc etiam si stipulatio subsequens plus contineat, tamen prima actio & priuilegiata non nouatur Cuman. in l. si diuortio nu. 4. in fine de verb. obligat. & in l. alia n. 6. de nouat. Alex. in d. l. si diuortio n. 7. vers. Vnde alia Socin. Iun. conf. 141. n. 18. lib. 1. Sed potius dicitur & nouatio cumulatiua, quã prioris actionis extinctiua, vt per Ias. in l. 1. n. 14. C. de Iudic. Io. Annibal. in l. si insulam n. 106. de verb. obligat. Et stipulatio operatur, vt & efficacius debeat, non autẽ, quòd obligatio extinguitur, Roman. conf. 121. col. 1. Et ita tenuit Rota in Foroliuien. legati 2. Februarij 1582. coram Bubalo, In qua fuit dictum, legatũ dotis non fuisse & innouatum per subsequens instrumentũ dotis, licet inter legatum, & promissionem adesset diuersitas circa modũ solutionis, quia quãdo secunda dispositio est cum suppletionem, vel diminutionem, nõ censetur inducta

7 plus contineat, tamen prima actio & priuilegiata non nouatur Cuman. in l. si diuortio nu. 4. in fine de verb. obligat. & in l. alia n. 6. de nouat. Alex. in d. l. si diuortio n. 7. vers. Vnde alia Socin. Iun. conf. 141. n. 18. lib. 1. Sed potius dicitur & nouatio cumulatiua, quã prioris actionis extinctiua, vt per Ias. in l. 1. n. 14. C. de Iudic. Io. Annibal. in l. si insulam n. 106. de verb. obligat. Et stipulatio operatur, vt & efficacius debeat, non autẽ, quòd obligatio extinguitur, Roman. conf. 121. col. 1. Et ita tenuit Rota in Foroliuien. legati 2. Februarij 1582. coram Bubalo, In qua fuit dictum, legatũ dotis non fuisse & innouatum per subsequens instrumentũ dotis, licet inter legatum, & promissionem adesset diuersitas circa modũ solutionis, quia quãdo secunda dispositio est cum suppletionem, vel diminutionem, nõ censetur inducta nouatio primæ, sed potius & reformatio, vt bene declarat Bald. in l. pacta nouissimæ sub n. 10. vers. finaliter conclusio, C. de pact. Alciat. in d. l. si diuortio, prope fin. & in l. qui bis idem n. 16. & sequen. de verbor. obligat.

8 Sed aduertendũ est, quòd quamuis regulariter nouatio nõ fiat, nisi expresse agatur; Nihilominus hæc regula fallit præcipue in duobus casibus. Primus est quãdo in contrarium militant coniecturæ & euidentes; Nam ad inducendam nouationẽ sufficit quoque tacita voluntas ex cōiecturis collecta, vt per Afflict. decis. 44. n. 15. Osa sc. decis. Pedemont. 142. n. 11. Dũmodo tamen coniecturæ sint euidentes, Alba. cōf. 68. n. 5. Et sumantur ex & verbis expressis in dispositione, vt declarat Salic. in d. l. vlt. col. 2. C. de nouat. Sequitur Alex. d. conf. 13. col. 2. vers. idem tenet Salicet. lib. 2. Gabr. qui alios citat in tit. de nouat. conclus. 1. nu. 58. & 59. Et dũmodo etiam stipulatio intercesserit; Nam quamuis nouatio per alium etiã contractum, quam per stipulationem, possit induci, l. si mandato meo, §. vlt. ff. mandati, tamen hoc intelligitur, si stipulatio & intercesserit, alioquin tacite, & per coniecturas non potest intelligi facta nouatio per alium cōtractum, quàm per stipulationem, Bart. in l. vbi quis, & in l. item illa, §. vlt. in fin. ff. de const. pecun. Idè Bart. in l. 1. n. 3. & Paul. de Cast. n. 4. ff. de nouat. Socin. Sen. conf. 21. nu. 9. lib. 1. & conf. 89 n. 3. lib. 3. Honded. conf. 40. n. 20. lib. 2. Vnde fit, vt nouatio per solum & Chirographum sine stipulatione induci non possit d. §. præterea, & l. 1. C. de nouat. Bald. in l. aduersus. n. 1. de non numer. pecun. Et itã si quis se obliget in plus, nam secunda obligatio potest augeri citra nouationẽ prioris obligationis d. l. 1. ff. de nouat. & d. §. præterea Instit. quib. mod. tol. oblig.

9 Secundus casus est, quando contractus se non compatiuntur ad inuicem, Nam licet generaliter vbicunq; contractus se inuicẽ compatiuntur nunquam fiat & nouatio nisi expresse dicatur Dec. conf. 11. n. 69. Maxime si in posteriori cōtractu fuerit appositã clausula præseruatiua prioris cōtractus, vt dixi, & not. Ias. in d. l. lecta n. 9. ff. si cert. pet. Natta conf. 177. n. 2. Gozad. conf. 38. n. 2. cum alijs allegatis per Thesaur. in decis. Pedemont. 126. n. 5. Secus tamen quãdo contractus se nõ compatiuntur ad inuicem, quia tunc dicitur & facta nouatio etiam si id expresse actum non fuerit, vt per Bald. in d. l. vlt. col. 1. C. de nouat. Dec. & alios in l. pacta nouissima C. de pact. Pm. decis. 290. lib. 2. & pluries fuit in Rota resolutum, & facit idem Bald. in l. ita mandatore n. 5. C. de non numer. pecun. Vbi vult quòd mutata forma & contractus liberatur fideiussor nisi sit repetitus in nouo contractu, & idem repetit in l. nouatione C. de fideiuss. quem sequitur Socin. conf. 62. n. 23. lib. 4. Aret. conf. 57. col. 2. Natta conf. 202. nu. 1.

10 Sed hoc intellige dũmodo sequens & cōtractus valeat, secus si sit inefficax, & inualidus, quia tunc nunquã intelligitur discessum à primo cōtractu valido, sed agitur primeua actione, nec consideratur incompatibilitas secundi contractus cum primo l. nouatione ff. de nouat. l. nouatione legitima C. de fideiussor. cū alijs per Surd. decis. 51. n. 16. vsque ad n. 20. Honded. d. conf. 40. n. 18. lib. 2. Alba. conf. 367. n. 1. lib. 1.

11 Secundo intellige dũmodo in secundo contractu non sit facta protestatio & quòd non censetur recessum ab antiqua hypotheca, nisi quatenus ea secuta satisfactio sequatur

12

13

14

15

16

17

18

19

20

tur ex hac enim reſeruatione remanet ſaluum ius prioris hypothecæ Bart. in l. ſi quis aliam nu. 2. in fine de ſolut. Salic. in l. libera in prima oppoſit. C. de ſenten. Gozzad. conf. 38. Nec propterea proteſtatio eſt cõtraria factõ, cõ nulla contrarictas oriatur ex præſeruatione hypothecæ Alexan. conf. 130. ſub. nu. 13. verſ. nec obſtat ſi diceretur lib. 4. & tenuit Rota in vna Senogalien. prædij 14. Nouembris 1385. coram Bubalo, vbi tunc proteſtatio dicitur contraria, quando totum factum deſtruit, præſertim quando factum eſt certum, & determinatum contra proteſtationem, vt per Felin. in c. cum. M. ſub n. 79. verſ. fallit ſexto, & vltimo de conſtit. Corn. conf. 161. n. 6. lib. 4. Secus vero, vbi tendit ad limitationem actus, prout eſt quando quis proteſtatur, quod ſalua maneant priores hypothecæ donec ſequatur ſatisfactio, hoc enim caſu proteſtatio præſeruatua multum operatur, vt tradit pro cautela Veronen. cautel. 122. Ideo in Curia praxis inoleuit, vt in actu ꝑ renouationis ſocietatis officij ſibi quis expreſſe reſeruet ius hypothecæ, vt proteſtetur nolle liberare obligatos in prima, donec de ſecunda fuerit ſibi ſatisfactum, quod fieri poteſt l. ſi debitor ꝑ. in venditione ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſoluit. gloſ. in l. eleganter, in verſ. pro ſoluto, & ibi Bart. n. 4. Bald. in verſ. in eadem gloſ. & Caſtr. n. 8. ff. de pignor. act. idem Bart. in l. ſi quis aliam n. 2. in fin. ff. de ſolut. Alex. conf. 390. n. 22. lib. 2. Gozzad. conf. 38. n. 2. & fuit reſolutum coram Cardinale Pamphilo in cauſa Romana anterioritatis 23. Iunij 1603. in qua fuit hoc ampliaturum procedere, etiam quod ꝑ ſecunda ſocietas fiat ſuper diuerſo officio, & proteſtatio ſit facta, abſentibus obligatis in prima; cõ hoc pendeat à ſola voluntate reſeruantis, nec in aliquo lædantur ipſi obligati, quia præſeruatio ꝑ non tribuit ius de nouo, ſed ſolum conſeruat antiquum l. ſi quis ita legauerit cum ibi not. ff. de leg. 1. Dec. conf. 516. n. 19. Aym. conf. 29. n. 8.

Alios caſus in quibus inducitur nouatio, vide per Gabriel. de nouat. conſul. 1. & Sebaſt. Medic. de nouat. per totũ. & Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 134. qui hanc materiam late tractant

Paſto de retrouendendo cum hypotheca quanto temporis ſpacio præſcribatur, & an aduerſus talem præſcriptionem datur reſtitutio in integrum, & intra quantum tempus. Cap. LVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Paſto de retrouendendo cum hypotheca non præſcribitur, niſi ſpacio 40. annorum :
- 2 Hypothecaria nõ præſcribitur, niſi per 40. annos.
- 3 Reſtitutio ex capite iuſtæ ignorantie datur aduerſus præſcriptionem quadragenariam, ſecun-

diũ veriore, & magis cõmunẽ opinionẽ, et n. 4.
 5 Declara, dummodo talis reſtitutio petatur intra quadriennium à die ſcientie numerandum .

Illud præterea notandum eſt, quod in praxi euenire ſolet. Videlicet, quod pacto de retrouendendo cum hypotheca nõ præſcribitur, niſi ſpacio 40. annorũ, Gabr. de præſcript. conſul. 6. num. 15. qui alios allegat, quibus addo Gramat. conſ. conf. 71. n. 2. Socin. lun. cõſ. 145. n. 62. lib. 1. de cõmuni Rol. cõſ. 25. in fine lib. 2. Gozzad. in l. 2. n. 80. C. de pact. inter empt. & vendit. & ibi Cagnol. n. 85. Couar. lib. 1. var. reſolut. c. 9. n. 7. Boer. decif. 219. n. 19. Quamuis enim hypothecaria ſit ſequela perſonalis, quæ præſcribitur 30. annis, non tamen præſcripta perſonali eſt præſcripta hypothecaria illi adiecta, eodem ſcilicet temporis ſpacio, ſed requiruntur ꝑ 40. anni l. cum notiffimi ꝑ. 1. C. de præſcript. 30. ann. vbi Salic. n. 3. Neguſan. de pignor. par. 6. membr. 2. ſub n. 5. C. de præſcript. verſ. & iſta regula; Et ita tenuit Rota in Bononien. de Bucchis 29. Aprilis 1577. coram fel. record. Clemente Papa 8. tunc Auditore ex traditis per Fulgoſ. conſ. 123. & Curt. lun. conſ. 164. ſub nu. 33. verſ. quod etiam ex alio cõprobatur .

Sciendum tamen eſt, quod aduerſus talem præſcriptionem datur reſtitutio quemadmodum ex factõ ipſe obtinui. Nam cum N. venditor & cui fuerat factum pactum de retrouendendo cum hypotheca obiſſet ante 40. annos, & ſic diu ante completam præſcriptionẽ, cum pactum fuiſſet factum de anno 1560. & ipſe obiſſet de anno 1591. reſultabat, quod præſcriptio eſſet completa contra eius heredes in quibus præſumebatur ignorantia l. qui heredes alterius ff. de reg. iur. Vnde dicebã quod ex capite iuſtæ ignorantie dicti heredes debebã reſtitui, quia ex tali capite maiores etiã reſtituuntur l. 1. ꝑ. fin. ff. ex quib. cau. maior. l. 1. ꝑ. ſi quis autem ff. de itin. actuq; priuat. vbi Bart. gloſ. in l. ſi partem ꝑ. 1. quib. mod. fer. amit. de cõmuni * l. 1. in l. 2. n. 385. C. de iure emphyt. Balb. de præſcript. 4. par. 4. par. princip. q. 29. late Socin. lun. cõſ. 129. n. 137. lib. 1. vbi reſpondet contrarijs, cum alijs cumulatis per Tiber. Decian. conſ. 108. n. 23. lib. 3. Mohed. decif. 134.

Et licet Dec. cõſ. 29. poſt alios quos allegat velit, quod aduerſus præſcriptionem 40. annorum non datur reſtitutio, contraria tamen opinio eſt verior, & cõmunior Roman. conſ. 149. & conſ. 166. de cõmuni Alex. conſ. 169. n. 15. lib. 2. & conſ. 71. n. 3. & conſ. 84. n. 3. lib. 1. Dec. conſ. 36. o. 9. Et magis * cõmuniẽ, & ita iudicatum dicit Pariſ. conſ. 66. n. 117. lib. 3. Felin. in c. vigilantia col. 2. de præſcript. Boer. decif. 39. n. 6. Ruiu. cõſ. 26. in fin. lib. 1. Crauet. de antiquit. tempor. 4. par. ꝑ. materia iſta n. 54. Cagnol. in d. l. 2. n. 88. Pedemont. decif. 69. n. 16. qui alios allegat Mohed. d. decif. 13. Afflic. qui de cõmuni reſtatutur decif. 37. & 329.

Declara tamen, nã licet aduerſus præſcriptionem

tionem quadragennariam detur restitutio, id nihilominus procedit quando intra quadriennium ¶ petitur, quod tamen quadriennium est utile à principio, Ideo si quis staret per centum annos, quod ignoraret ius suum, potest etiam post certum annos petere restitutionem Alex. conf. 39. n. 10. lib. 2. Dec. cōf. 36. n. 9. & conf. 42. in fine, late Socin. Iun. cōf. 128. n. 168. lib. 1. Cardin. in clement. 1. q. 25. de in integr. restit. Abb. in c. 1. in fine de præscript. Grat. conf. 143. in principio. lib. 2. Boer. d. decis. 39. n. 4. Capic. decis. 4. n. 25. Crauet. de antiquit. tempor. 4. par. §. materia ista n. 45. Tiraquel. de retract. lign. §. 35. glos. 4. n. 43. Et in terminis, quod non obstat lapsus 100. annorum Pazon. in addit. ad decis. 2. de restit. in integr. in . . . & tenuit Rota apud Peragr. decis. 48. lib. 2. incipien. coram Fabio, quæ decidit vtrumque; caput, & dari restitutionem aduersus quadragennariam, & quadriennium durare etiam per centum annos data ignorantia, quia est utile à principio, & sequitur opinionem Balb. in præallegata quæst. 29. in fine quam etiam veriore dicit Oddus de restit. in integr. quæst. 90. art. 6.

Fratres quādo succedant in feūdo, & quando ab eo excludantur. Cap. LVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 In feudo nouo data forma inuestitura pro te, & heredibus ex tuo corpore, frater non succedit fratri, secus in antiqua, vel quando inuestitura dicit tibi, & heredibus, & n. 2.
- 2 Pater renuncians feudum in manibus Domini simpliciter, vel omnino, vel illud donans filio, ut sit feudum nouum, amplius non succedit.
- 3 Primogenitus, qui solus debet succedere in feudo, consentiens quod inuestitura fiat omnibus fratribus, sibi, & successoribus præiudicat.
- 4 Item sibi præiudicat in totum consentiendo inuestiri secundo genitum.
- 5 De iure communi feudorum omnes filij aequaliter succedunt.
- 6 Consensus primogeniti in viuentibus iure Francorum nedum ipsi primogenito, sed alijs agnatis præiudicat.
- 7 Habens feudum ex pacto, & prouidentia de iure communi feudorum non potest præiudicare agnatis viuentibus, vel inde conceptis, sed tantum nascituris.
- 8 Fratres possunt consentire, quod feudum, quod ad omnes aequaliter pertinet, soli fratri primogenito relinquatur.

IN Feudo nouo data forma inuestituræ Pro te, & heredibus ex tuo corpore, prout fit communiter in Regno Neapolis, frater ¶ non succedit fratri, quia non est ex corpore, ut per Andr. in constit. ut de successione col. 2. Secus est in antiquo, quia frater viuens reperitur descendere ex corpore primi acquiren-

tis, ut declarat ibi Andr. in sequenti col. vers. prædicta vero forma, & melius col. fin. vers. in acquisitis ex largitate. Si autem forma esset, 2 Tibi ¶ & heredibus, tunc frater succederet fratri. idem Andr. in c. 1. §. & filius col. 3. vers. Et sic non obstat lex Imperatoris Lotharij :

Sed dubium fuit in facto: Pater quæsiuit feudum pro se, & heredibus ex suo corpore; Postea donauit filio cum consensu Domini, & cum clausula similiter Pro heredibus ex suo corpore: Decepsit filius: Quæsitum fuit, Vtrum pater, vel eo mortuo alij fratres succederent ?

Pro negatiua adducebatur, quod non erant ex corpore, & donatarius erat primus acquirens, & sic erat feudum nouum, & pater in nouo non succedit, ut per Andr. in d. c. 1. §. & filius fratris col. 3. vers. item pater, & in d. constit. ut de successione col. 4. in principio.

Ego vero distinguebam; Quod Aut pater donauerat feudum filio, & sic, ut filius haberet ipsum, & Dominus donationi cōsenserat, & tunc quia non dicebatur omnimoda refutatio, pater succedebat, & fratres etiam succedebant; Aut 3 pater ¶ renunciauerat in manibus Domini simpliciter, vel omnino, & sic, ut Dominus succederet ad sui libitum, vel donauerat filio, ut esset feudum nouum, & tunc pater, & fratres excludantur; allegabam doctrinam Andr. in c. 1. col. 4. de nat. success. feud. & in c. in princip. de vass. decrepit. ætat. nam, ut ipse dicit, quando est refutatum, ut detur filio, remanet paternum, prout etiam firmat in d. §. & filius fratris col. 3. in fine, Et consuluit Bald. conf. 82. col. 2. & conf. 118. ad euentiam lib. 1.

Subsequenter queritur, Si Primogenitus, qui solus debebat succedere cōsensit, quod inuestitura fieret omnibus fratribus, Vtrum fratres succedant, ita ut primogenitus sibi, & successoribus præiudicauerit? Et affirmatiue ¶ est resol uendum, Quia sicut in totum præiudicat sibi 4 consentiendo ¶ inuestiri secundo genitum, ut voluit Bald. in cap. 1. §. præterea in fin. quib. mod. feud. ammittat. & Mart. Lauden. in tract. de primogenit. col. 7. Multo magis sibi præiudicat in parte, patiēdo secundo genitum vna secum inuestiri; maximè cum per hoc fiat red ditus ad primænam naturam feudi inspecto 6 iure ¶ communi feudorum, quo omnes filij aequaliter succedunt, & res de facili reuertitur ad suam naturam, l. si vnus §. pactus ff. de pact. Et sine dubio hoc tenendum est, vbi viuatur secundum ius Francorum, quia consensus primogeniti ¶ in viuentibus iure Francorum, nedum ipsi primogenito, sed alijs agnatis præiudicat, ut not. Andr. in c. 1. §. hoc quoque de success. feud. etiam si dicti Agnati viuerent; In viuentibus 8 autem ¶ iure Longobardo, vel iure communi feudorum, quamuis habens feudum ex pacto, & prouidentia non possit præiudicare agnatis viuētibus, vel inde conceptis; tamen nascituris bene potest præiudicare, ut dicit Andr. in d. §. hoc quoque, & in c. 1. de alien. feud. pater, & in c. 1. an agnat. in c. 1. qui succedere teneatur

in c. 1. §. quid ergo de inuestit. de re alien. fact. & in c. 1. de eo, qui finem fec. agnat. Et facit quod voluit Bald. in l. Imperialem col. 5. vers. Vtrum pater de prohib. alien. per Feder. qui dicit quod † possunt fratres consentire, quod feudum, quod ad omnes æqualiter pertinebat soli fratri primogenito relinquatur.

Ex diuisione feudum inter fratres nunquid natura feudum alteretur, & ibidem quaestio facti decisa. Cap. LIX.

SVMMARIVM.

- 1 Feudum ex diuisione facta inter fratres de ipso feudo non alteratur, sed retinet naturam suam formalem.
- 2 Refutans feudum in fauorem vnius ex fratribus, si refutatio non est omnimoda, & realis deficiente linea illius, cui facta est refutatio semper succedit, etiam si per modum renunciationis refutatio sit facta. & in diuisione adsit promissio de euictione, & renunciatio omnis iuris quod habet renuncians, vel habere sperat, & num. 5. 6. & 12.
- 3 Clausula in refutatione feudum adiecta quod refutat illi, & heredibus, & successoribus suis intelligitur de liberis non de extraneis.
- 4 Extranei in materia feudali heredum appellatione non continentur, sed tantum filij.
- 5 Refutans feudum ad illud amplius non admittitur, si refutatio fuit limitata, & is cui facta est de feudo disposuerit.
- 6 Item non admittitur si feudum fuit refutatum in manibus Domini, & Dominus inuestiuit alium tanquam de feudo nouo.
- 7 Idem est quando refutatio fuit facta pure, & libere, quia censetur omnimoda, & realis.
- 8 Refutatio feudum quando dicatur realis, & quando personalis.
- 9 Feudum non transit ad alias lineas durante linea illius, cui ipsum feudum obtigit in diuisione.
- 10 Renunciatio, seu refutatio feudum in dubio censetur personalis, non autem realis.
- 11 Censetur facta tantum in fauorem illorum, qui sunt expressi, & quorum intuitu fuit facta.
- 12 Feudum aperitur solum ad fauorem eius qui illud refutauit in secunda diuisione, & illo praedefuncto ad fauorem eius descendendum exclusis alijs fratribus secundum Ruinum, cuius tamen opinio reprobat, infra n. 20.
- 13 Refutatio seu renunciatio feudum quando est personalis non excludit successionem aliorum in inuestitura comprehensorum, in euentum quod ille, cui feudum in diuisione obtigit moriatur sine filijs.
- 14 Fideicommissum purificatur ad fauorem omnium fratrum, non autem illius tantum, qui permittit partem suam.
- 15 Alienatio feudum facta per primogenitum in secundogenitum, qui non habet filios sustinetur sine Domini consensu, quia non potest dici facta in fraudem.

19 Consensus agnatorum in alienatione feudum solum requiritur, quando alienatio fit in remotionem non autem si fiat in æque proximum.

A pud omnes exploratum est, quod si fiat diuisione feudum inter fratres, feudum ex tali diuisione non alteratur, sed retinet † naturam suam formalem c. 2. de prohib. & c. vbi Aluar. col. 2. Hinc est quod per diuisionem factam inter fratres de feudo paterno, etiam cum refutatione partis feudum, non excluditur a † successione refutans, quando is, cui obuenit feudum decessit sine hærede apto ad successionem feudum, ut est gloss. quã Doct. cõmuniter sequuntur in c. 1. §. fin. tit. de constit. Domini Lotharij, & in c. 1. & ibi Aluar. in penult. not. de eo qui finem fec. agnat. Et si in refutatione adsit clausula, quod refutat illi, & heredibus, & successoribus suis intelligitur de liberis non de extraneis; Nã in feudum appellacione heredum veniunt † filij non extranei iuxta plene notata in l. ex facto §. fin. ff. ad trebellian. Et hoc procedit etiam si per modum † renunciacionis fiat tractatio Bald. & Aluar. in c. fin. si de feud. fuer. controuerf. Iacob. de S. Georgio de feud. in verbo, Et vnus ex dictis Vassallis in 2. & 3. col. qui subdit, quod etiam si in diuisione adsit promissio de euictione, & renunciatio † omnis iuris quod habet renuncians vel habere sperat, vel potest, adhuc non excluditur ius successionis adueniente casu quo alius sine descendentes moriatur, per rationem de qua in d. c. 1. de eo qui fin. fec. agnat. & in d. c. fin. si de feud. fuer. cõtrou. Videlicet, quia renunciatio est personalis, & intelligitur facta contemplatione fratris, & suorum descendens non alterius.

7 Est bene verum quod si in † casu in quo refutatio est limitata is cui facta est, disposuerit de feudo, refutans non admittitur, quia cum cesset limitatio cessat etiam dispositio, quæ ad eum modum fuit restricta, ut est tex. in d. cap. 1. de eo qui fin. fec. agnat. Ideo namque ibi admittitur is, qui renunciauerat, quia ille cui facta fuerat renunciatio pro se, & heredibus, & quibus daret, decesserat sine heredibus, nec de feudo in aliquem disposuerat, quod si disposuisset fatentur omnes, eum, qui renunciauerat omnino electum fore, ita expresse tradit Bald. ibi num. 2. & nemo est, qui dissentiat, Idem est si feudum fuerit † refutatum in manibus Domini, & Dominus inuestiuit alium tanquam de feudo nouo, quia tunc refutatio dicitur realis, & refutans, & sui submouentur ab omni spe successionis in dicto feudo, ut declarat tex. in terminis, & ibi Doct. omnes in d. cap. 1. de eo, qui fin. fec. Alexan. cons. 13. num. 4. lib. 5. Tiraquel. de primogen. quest. 86. num. 7. Ruin. cons. 1. num. 18. & 20. lib. 1. Similiter si refutatio fuit facta † pure, & libere, hoc verbum libere operatur, quod non reuertatur ad refutantem Dec. cons. 1. n. 21. c. refutatio censetur omnimoda & realis: Quia, ut inquit Thom. Marin. de feud. tit. de feud. hæredit. antiq. seu patern. nu. 32. mihi

10 *mihī sol. 97. dicitur realis, quando non est limitata ꝛ ad certum genus personarum, & est personalis quando est dictum Refecto tibi, & cui dederis, nam eo mortuo si nulli dedit potest refutans, & sui succedere.*

Sed quæstio hic exoritur non contemnenda Titius acquisiuit fæudum pro se, & suis descendibus in infinitum, & deinde obiit relicto Sempronio, Meuiō, & Gaiō eius filijs, qui bona paterna diuiserunt, & in huiusmodi diuisione dictum fæudum obuēnit in portionem Meuij: Deinde dicti Meuius, & Sempronius, qui tunc temporis nullos habebant filios re-communicauerunt dictas suas portiones, & illinc ad certum tempus denuo diuiserunt eorum bona, in qua diuisione dictum fæudum obtigit in partem Sempronij, qui obiit sine filijs, quo casu filius Meuij prætendit per defectum lineæ Sempronij fuisse apertum fæudum solum ad eius fauorem, & non ad fauorem Gaij eius patris, & fratris Sempronij: Ideo quæritur, An per communicationem bonorū factam inter Sempronium, & Meuium, & diuisionem inter eos sequutam, fæudū quod prius in prima diuisione facta inter omnes fratres obuenerat in portionem Meuij transierit in portionem Sempronij, cum eadem conditione, & natura, quæ erat penes Meuium; ita ut fæudum prædictum ob defectum lineæ Sempronij debeat etiam aperiri ad fauorem Gaij, qui interuenit in dicta prima diuisione, vel potius pendeat à duratione lineæ Meuij?

Et quidem, quod istud fæudum pēdeat solū à duratione lineæ Meuij in eo probari videtur, 11 *quia ubi fæudum ꝛ in diuisione obuēnit in portionem vnus ex fratribus quousque durat illius linea nunquam transit ad alias lineas. c. 1. §. dūmodo scias de nat. succes. fæud. Socin. conf. 86. n. 13. in fine lib. 3. Corn. conf. 24. n. 10. vers. & licet lib. 2. Natta conf. 22. n. 1. lib. 1.*

12 *Secundo facit alia conclusio, quod si ille ꝛ in cuius portionem fæudū obuēnit fecerit refutationem in fauorē vnus ex fratribus, dūmodo non sit omnimoda, & realis, deficiēte linea illius cui facta est refutatio semper succedit ille, qui refutauit, & eius descendentes, ut habetur in d. c. 1. vbi Bald. & alij de eo, qui fin. fec. Hinc autem non potest dici omnimoda renunciatio, sed personalis, quia fit contemplatione certæ personæ Bald. in c. 1. §. Titius cū Sempronio n. 2. si de fæud. fuer. controu. Iacob. de Sancto Georg. de fæud. §. & vnus ex dictis Vassallis n. 5. in fine; Nec enim per cōmunicatōē, & secundā diuisionem potest dici, quod fuerit facta omnimoda renunciatio, quia sumus in 13 *simplici cōmunicatiōe, & diuisione, quæ ꝛ in dubio censetur personalis, nō autē realis quidquid dixerit Afflict. in c. 1. n. 3. de eo qui fin. fec. agnat. quam ex multis allegatis reprobatur Gabr. conf. 89. n. 9. lib. 1. & tradunt Doct. in l. qui Romæ §. duo fratres, & præsertim Aret. col. fin. & Ripa num. 88. Vbi dicunt quod renu-**

14 *unciatio ꝛ censetur facta tantum in fauorem*

15 *illorum, qui sūt expressi, & quorū intuitu fuit facta renunciatio, Et hanc partem quod fæudū aperiatur solum ad fauorē eius qui ꝛ illud refutauit in secūda diuisione, & illo prædefuncto ad fauorem eius descendentiū exclusis alijs fratribus in specie defendit Ruin. col. 11. n. 4. in fine cum sequen. & nu. 7. & 8. lib. 1.*

16 *Quibus tamen non obstantibus contrarium est resoluendum: Quandoquidem nulla ex istis diuisionibus fuit absoluta, & totalis, ut dicunt fæudistæ, sed quodāmodo personalis, quæ non excludit ꝛ successiōem aliorum in Inuestitura comprehensorum in euentum, quod ille cui fæudum in diuisione obtigit moriatur sine filijs iuxta terminos d. c. 1. de eo, qui fin. fec. Vnde infertur quod Gaius frater alteri fratri, qui sine filijs cum fæudo decessit æqualiter cum filio Meuij succedat quia cōmunicatio bonorū facta inter ipsum Meuiū, & Sempronium non potest tollere hoc ius succedendi, quod est apud omnes, & illud coarctare, ut remaneat penes duos tantum: Alioquin si per talem cōmunicatiōem vno ex fratribus decedente sine filijs alius, vel eius filius cæteris exclusis vellet succedere fraudaretur alij fratres, quod est absurdum. Igitur si nullum ius in successiōe quæriur de nouo ex cōmunicatiōe, nullum quoque nouum ius quæritur ex noua diuisione: Nam ista est quædam partium cōmutatio, quæ subiacet incerto euentui, veluti in fideicommissio si diuisis ꝛ inter fratres bonis aliqua subiecta fideicommissio essent assignata vni, qui postea partem suā permutaret cum alia alterius fratris ex pluribus, & ille alter obiret sine filijs, hoc enim casu purificaretur fideicommissum ad fauorem omnium, non autē illius tantum, qui permutauit; Et ratio huius rei est eadē de qua supra; quia si per hanc permutationem siue diuisionem quæreretur maius ius in isto fæudo facile fieret fraus in damnum cæterorum fratrum, quia fæudū, quod ex sui natura deuolueretur ad omnes, restringeretur ad duos tantum.*

17 *Præterea accedit, quia si hoc casu fæudum penderet à duratione lineæ Meuij sequeretur, quod dicta linea extincta Gaius frater, aut eius filij possent succedere durante etiam linea Sempronij, quod tamen non est verum; Nā dictum fæudum fuit translatum in Sempronium cum eadem conditione, & natura, quæ erant penes Meuium, Videlicet quod esset permāsurum in eius linea etiam extincta linea ipsius Meuij. Quod potuit fieri etiā sine consensu alterius fratris, quia ipsius non intererat fæudū esse magis penes Meuium, quam penes Sempronium, quādoquidem spes deuolutionis ad ipsum, & eius descendentes pēdebat à futuro euentu, in quo nulla subest ratio, quæ suadeat prius lineā Meuij deficere debuisse quā lineā Sempronij; Præsertim cum tēpore dictæ trāslationis nullus ex dictis fratribus haberet filios. Hoc. n. casu quēadmodū alienatio fæudi facta 18 *pꝛ primogenitū in secūdo genitū, qui nō habet filios sustinetur sine consensu Domini, quia nō**

potest videri facta in fraudem, vt post Andr. defendit Afflict. in tit. de prohib. alien. feud. p. Feder. vers. Tertio not. n. 12. Ita quoq; valere debet hæc refutatio facta Sempronio de feudo duraturo in eius linea etiam extincta linea Meuij, cum militet eadem ratio l. illud ff. ad leg. Aquil. Et quia spes redeundi ad dictum feudum remanet eiusdem qualitatis, & subiicitur eidem fortunæ in qua fuisset, si feudum penes Meuium remansisset, propterea consensus alterius fratris in dicta translatione non erat necessarius, quia de iure agnatorum consensus † requiritur tantum, quando alienatio fit in remotiorem, non autem si fiat in æque proximum, vt hic, nam ista non dicitur proprie alienatio, sed refutatio, vt est tex. in cap. 1. de alien. feud. patern. vbi Afflict. num. 33. Alex. conf. 30. nu. 2. lib. 6. Clar. in §. feudum. q. 42. vers. hoc præmissio.

Non obstat illa prima conclusio in contrariū deducta, quod durante linea illius, cui feudum obtigit in diuisione non fiat transitus ad alias lineas, Quia hæc conclusio non applicatur huic casui, in quo feudum non remansit penes Meuium, sed fuit translatum in Sempronium duraturum in eius linea etiam extincta linea Meuij, quo casu sibi imputari debet Meuius, quod maluit aliam portionē quam eam, quæ sibi in priori diuisione obuenerat, Nec enim hoc in casu præiudicium filiorum est considerabile, quia euentuale, & incertum, nam erat incertū, an Meuius cum filijs, & Sempronius sine filijs esset decessurus; Et cum hæreditatis paternæ suam integram portionem habeat Meuius, & eius hæredes, non est æquitati consonum, vt portio alterius fratris tota ad eū, aut eius filios deuoluatur excluso alio fratre in eodem gradu existente.

Non etiam obstat secunda conclusio desumpta ex tex. in d. cap. 1. de eo, qui fin. fec. & c. quia ibi non cadit inæqualitas, de qua in casu isto, immo potius æqualitas, nam diuiditur æquis portionibus inter eum, qui refutauit, & eum qui non refutauit, nec reuertitur ad Dominum, vt ibi in glos.

Nec facit Ruin in allegato conf. 11. lib. 1. quia se fundat in communicatione bonorum facta inter aliquos fratres post primam diuisionem, quod fundamentū † non subsistit, nam ex eo resultat, quod per conuentionem, & communicationē potuerint præiudicare iuri aliorum fratrum bona sua non comunicantiū, quod esse absurdū supra demonstrauius: Ideo totum consilium Ruini, circa hanc conclusionē nō videtur verum, neque aliquid allegat quod probet suam sententiam, nisi in diuerso casu.

Concludo igitur communicationem, & nouam diuisionem factam inter Meuium, & Sempronium non immutasse ordinem succedendi, neque successionem coarctasse, vt remaneret penes dictos duos fratres, & eorum liberos altero sine filijs decedente, & in præiudiciū alterius fratris, qui in prima diuisione interuenit.

Emens rem feudalem sine Domini consensu, quando præmium possit repetere.

Cap. L X.

S V M M A R I V M.

- 1 Emens rem feudalem sine Domini consensu si fuit in bona fide præmium solutum potest repetere, vel agere ad interesse actioni ex empto quamuis contractus sit nullus. & n. 2.
- 3 Emens scienter feudū sine Domini consensu præmium solutum non potest repetere, sed illud perdit quamuis sibi expresse de euictione prospexerit, & n. 5.
- 4 Alienans feudum sine consensu Domini, licet ex iure speciali Regni Neapolis illud non perdat, sed iure proprio reuocet tamen amittit præmium.
- 6 Scriba, seu Notarius conscribens contractum alienationis feudi sine consensu Domini amissione manus punitur.

Aliquoties accidit, vt aliquis emat re seu feudalem sine Domini consensu, & sic nulliter. Vnde quaeritur an præmium à veditore possit repetere? Et pro resolutione sic est distinguendum, Aut emptor fuit in bona fide, & potest præmium † repetere quamuis feudū sit ad Dominū reuersum l. Imperialē in princ. de prohib. alien. per Feder. Et quauis etiam conueniret, q̄ non ageretur de euictione glos. in loco præcitato per l. ex empto in fin. ff. de act. empt. sequitur Aluar. ibidem col. 3. vers. quæro subsequenter, Vel potest agere ad interesse actione ex empto l. empti actio C. de euict. l. ex empto §. is, qui ff. de act. empt. l. sed celsus §. 1. ff. de cōtrahen. empt. tamen si contractus sit nullus, quia sufficit, quod teneat in præiudicium alienantis, vt probatur in dictis iuribus, & tradit Aluar. vbi supra vers. quæro Curt. de feud. 4. par. vers. vigesimonono Alex. conf. 109. col. 2. lib. 4. Aut vero scienter emit feudū † sine consensu Domini, & hoc casu non potest præmium repetere, sed illud perdit per tex. in d. l. Imperialē in princ. & ibi Aluar. post glos. in vlt. not. Andr. in c. 1. §. itē si fratrem vers. postquā quib. mod. feud. amittat. Et istud obtinet etiā in Regno Neapolitano, nō obstante iure speciali illius Regni, quod † alienans feudū sine consensu Domini illud non perdat, sed iure proprio reuocet iuxta constit. Diuæ memoriæ: Quia licet ius commune loquens de amissione feudi in hoc sit correctū, non tamen immutatur quo ad amissionē præmij Andr. in d. constit. col. 1. & in d. l. Imperialē in princ. alias in §. insuper, & in c. 1. §. sed res col. 1. per quos fiat inuestit. & in c. 1. §. si vero de prohib. alien. per Lothar. Idem est quamuis emptor † malæ fidei expresse sibi de euictione prospexerit, quia ad huc præmium non repetit ad hoc, vt aliqua pœnā patiatur ex suo delicto glos. in d. l. Imperialē in princ. in glos. fin. Nec obstat l. si fundū C. de euict. quoniā loquitur de re aliena in qua non

nō adest prohibitio alienationis, sed est de sui natura alienabilis l. rem. ff. de cōtrahen. empt. Hic vero loquimur de re expresse prohibita alienari, in qua emptor malæ fidei plus peccauit, quia etiam scribentes ꝑ talem contractum puniuntur amissione manus, vt in d. l. Imperialem. §. scriba, & ibi glos. cum qua pertranseunt Doct. & Aluar. ibi in vers. 28. Et emptor malæ fidei nulla cautela potest iuari, vt habeat veditorem obligatum Andr. in c. 1. §. si quis verò de prohib. alien. per Lothar. in d. l. Imperialem in princ. alias in §. Imperator, & est tex. de quo per Aluar. in c. 1. in princip. secundæ oppos. de inuest. de re alien. fact.

Impositio census super re subiecta fideicommissio, & expresse alienari prohibita, an sit ipso iure nulla, & nunquid post relaxationem mandati pro restitutione sortis principalis, census duret, vel potius statim resoluatur, itaut fructus amplius non currant. Cap. LXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Censu impositio super re expresse alienari prohibita ab initio valet.
- 2 Venditor census non tenetur præcisè dominium rei in emptorem transferre, sed tantum ad interesse, & n. c.
- 3 Dominium per venditionem non transfertur sed traditione.
- 4 Prohibitio alienationis expressa actum in contrarium factū reddit ipso iure nullum à principio, non autem tacita.
- 5 Censu impositio valet in præiudicium venditoris scientis prædium esse subiectum fideicommissio & expresse alienari prohibitum, non autem in præiudicium emptoris talem notitiam non habentis.
- 6 Fructus census emptori debentur etiam post relaxationem mandati pro restitutione sortis principalis, quando talis relaxatio fit ad effectum deponendi ipsam sortem, donec venditor doceat bona esse libera, vel adimpleat promissa in instrumento.
- 7 Idem est, quamuis mandatum fuerit relaxatum ad effectum consignandi sortem ipsi emptori, donec ea in effectu restituatur, reiecta decisione olim facta coram Cardinale Pamphilio.
- 8 Amplia, et fructus census currant vsque ad restitutionem sortis principalis, etiam quando sors fuit sequestrata in manibus venditoris.
- 9 Censu parte inuita, non potest extinguere pro parte.

Q Vidam imposuit cēsum super prædio, cū narratiua, quòd erat suum liberum, & nulli alij cessum, pignoraturn, seu quomodolibet obligatum, & promisit facere consentire, omnem personam ius habentem, seu quomodolibet habere prætendentem: Cum autem

emptor cōperijisset huiusmodi prædiū esse subiectum fideicommissio cum expressa prohibitione alienationis, egit ad repetitionem sortis principalis, quæ propterea sibi debebatur loco damnorum, & interesse iuxta decis. Rotæ 586. par. 1. diuers. Et contra venditorem obtinuit mādaturum exequutiuum; Igitur de duobus dubitari contingit: Et primo an huiusmodi census potuerit valide constitui super dicto prædio subiecto fideicommissio, vel potius fuerit ab initio nullus ipso iure, propter expressam prohibitionem alienationis? Secundo, an post relaxationem dicti mandati, census adhuc duret, vel statim fuerit resolutus, itaut fructus amplius non currant?

- Quod attinet ad Primum dubium, dicendū est impositionem census fuisse ab ꝑ initio validam, non obstante dicto fideicommissio, & prohibitione alienationis; Nam si inspiciamus naturam huius contractus non tenetur, præcisè venditor dominium rei in emptorem transferre, sed tantum ad ꝑ interesse tenetur, l. contractus. C. de fid. instrum. Neque enim per veditorem transfertur dominium ꝑ sed traditione l. qui tibi. C. de his qui à non dom. man. sunt. Vnde cum fuerit prohibita alienatio, hæc prohibitio nō expresse resistit ipsi venditioni, sed solum alienationi, idest, vt inquit Bart. in l. cum lex n. 1. ff. de fideiussor. translationi dominij, quæ quidem translatio in contractu cēsus præcisè non interuenit. Et licet in quamdam consequentiam censeatur prohibita venditio, quia per eā deueniri potest ad id quod prohibitum est; tamē ea prohibitio est tacita. vt inquit idē Bart. vbi supra sub n. 10. Et prohibitio expressa est illa ꝑ quæ reddit actum, ipso iure nullum à principio non autem tacita l. fin. §. fin. C. commun. de leg. Et ideo Doct. in l. filius familias §. Diui de leg. 2. agentes de hac prohibitionem caute loquuti sunt dicentes alienationem nullam non autem venditionem Bart. ibidem n. 6. Castren. n. 7. Ripa n. 48. & ceteri. Cum igitur prohibitio respiciat effectum alienationis ex contractu resultatē, sequitur quod in cæteris sublineatur contractus ex sui propria natura, quæ, vt dictum est non obligat præcisè venditorem ad translationem dominij. Idque præsertim si constet venditorem, tempore impositionis census habuisse notitiā quod prædium erat subiectum fideicommissio, & expresse alienari prohibitum, quo casu contractus valet in eius præiudicium Tiraquel. de leg. conub. glos. 5. n. 135. cum seq. & tenuit Rota in vna Romana de Alexijs, 29. Maij 1586. coram Cantuccio: Maxime concurrente verisimili ignorantia emptoris, cuius respectu census non redditur inualidus, sed ipsi competit actio contra venditorem, vt vel impleatur contractus, vel præstetur ꝑ interesse l. ex his prædijs. C. de euict. Dec. cōf. 485. n. 18. Ofasch. decis. 24. n. 4. & seq. & fuit tentum in vna Romana census 26. Iunij 1596. coram Penia.
- Stante igitur validitate census ab initio, vt dictum

dictum est pro resolutione alterius difficultatis duo casus sunt distinguendi. Primus est quando mādatur executiuum fuit relaxatum pro sorte principali ad effectum illam deponendi donec venditor census doceat bona esse libera, vel adimpleat promissa in instrumento, Et hoc casu ꝑ est clara, quod census non dicitur extinctus, sed adhuc fructus debentur ita tenuit Rota in vna Bononien. census . . . . . coram Horatio Cardinale Lancelotto.

Secundus casus est, quando mandatum fuit relaxatum ad effectum consignandi sortem principalem emptori census, & in hoc casu Rota in vna Romana census 29. Nouembris 1593. coram Cardinale Pamphilio tenuit fructus non deberi ea ratione, quia a die, quo ob non impletas cōditiones emptor suscepit mandatū ipsa fors cessit in debitum pro damnis, & interesse, vt dictum est; Vnde census videtur resolutus: Neque enim ad inuicem se compatiuntur, quod cēsus duret, & sit in arbitrio emptoris repetere sortem principalem quādo velit, Quia licet venditori census sit promissa illius redēptio iuxta cōstitutiones Martini, Callisti, & Pij, emptori tamen est omnino prohibita, cum alias esset certus de lucro Sor. de iustit. & iur. lib. 6. quæst. 5. art. 3. in 1. conclus. late Corrad. de contract. quæst. 84. in 5. conclus. Couar. lib. 3. var. solut. cap. . . . n. 4. Cum itaque census hoc casu dicatur extinctus per relaxationem mandati, sequitur, quod nō possint peti aliqui fructus citra vitium vsuræ cap. plerique cum seq. 14. quæst. 3. Laurent. Rodulf. in tract. de vsur. quæst. 1. nu. 1. Couar. lib. 9. var. resol. cap. 1. n. 3.

Sed est aduertendum quod contra hanc decisionē ꝑ faciunt verba expressa Bullæ Pij Quinti super cēsis ibi, Cum vero traditione prætij redditus extinguendus erit, &c. quibus apparet non sufficere ad hoc, vt fructus non currant, quod fuerit relaxatum mandatū pro restitutione sortis principalis, sed requiri actualem prætij traditionem, & sic actum retrosumilem iuxta l. 1. C. quando lic. ab empt. disced: Nam sicut pro perfectione constitutionis census ultra consensum partium debet interuenire prætij traditio ad tex. in §. prætium Instit. de empt. & vend. & in l. 2. §. 1. & in l. pãcta conuenta ff. eod. & expresse cauetur in d. Bulla; Ita etiam restitutio illius est necessaria pro integra dissolutione dicti census Caputaquen. decif. 103. par. 1. in impressis, vbi quod fructus currunt ꝑ vsque ad restitutionem sortis principalis etiã quod fors fuerit sequestrata in manibus vëditoris. Et in indiuiduo, quod post relaxationem mandati etiam pro restitutione sortis principalis census non dicatur extinctus, sed fructus adhuc debeantur tenuit Rota in vna Romana Saluiani interdicti 23. Iunij 1600. coram Litte, in qua fuit per Dominos recessum a dicta decisione facta coram Cardinale Pamphilio; Quæ solum ex eo sustineri posse videtur, quia eo in casu nō tantum

fuerat relaxatum mandatum pro restitutione sortis principalis, sed vterius fuerat deuentū ad actualement restitutionem prætij, ex quo Magdalena acceperat pecunias ad computum sortis, quod ostendebat ipsam voluisse extinguere census non solum pro rata pecuniarum habitatum, sed etiam pro tota summa, cum alias parte inuita non potuisset ꝑ census extingui pro parte ad l. tutor §. Lucius ff. de vsur. las. post alios in l. quidam sub nu. 4. ff. si cert. pet. Ideo nil mirum si in illo casu fuit pronunciatū pro extinctione cēsus, quia hoc suadebat ratio indiuiduitatis, præsertim concurrente relaxatione mandati pro tota summa; quæ faciebat, vt ex verisimili mente Iudicis, & Magdalene contractus haberetur pro indiuiduo, & in totum resolutus esset contractus ad l. pedius ff. de arbitr. Bart. in l. egregie §. il lud sub nu. 4. ff. de fideiusor. Paris. con. 12. n. 74. lib. 2. Quæ ratio cessat vbi nulla sit prætij restitutio, quæ est necessaria pro dissolutione census, vt dictum est.

Mandatum procuratoris .an per obitum constituentis extinguatur. Item quæ sit potestas procuratoris Domini litis effecti paucis explicatum. Cap. LXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum procuratoris Domini litis effecti non expirat quando principalis decessit cum hærede secus si decessit sine hærede, quia tunc mandatum extinguatur, quamuis, viuo principalis fuerit contestata, & n. 2.
- 2 Procurator Dominus litis effectus potest litē prosequi donec appareat quis velit esse hæres.
- 3 Mandatum procuratoris extinguatur nedum morte naturali constituentis, sed etiam ciuili.
- 4 Procurator Dominus litis effectus cuius mandatum durat potest alium substituere.
- 5 Sententia post mortē constituentis, quomodo pronuncietur contra eius procuratorem Dominum litis effectum.
- 6 Procurator Dominus litis effectus non potest litem prosequi post obitum constituentis in secunda, vel vltiori instantia, nisi mandatum illam explicite comprehendat, vel habeat clausulam releuans.
- 7 Clausula releuans, &c. in mandato procuratoris apposta quid operetur.

In illo articulo, An per obitum constituentis mandatum procuratoris expiret Rota sic solet distinguere, Aut principalis decessit cum hærede, & tunc mandatū procuratoris Domini litis effecti per litis cōtestationē ꝑ non expirat, quia adest, qui personā defuncti representat ita Bald. in l. 1. n. 6. C. de act. & obligat. & in l. nulla C. de procurat. qui dicit, quod post litis contestationem potestas procuratoris ex mera Domini voluntate nō pendet, & ideo li-

et Domini voluntas per eius mortem finitur non tamen procuratoris potestas finitur idem tenet Marant. de ordin. Iud. parte ult. 7. part. n. 130. Aut principalis decessit & sine hæredibus, & tunc mandatum procuratoris extinguitur, quamuis litem fuerit contestatus viuo ipso principali per tex. in d. l. 1. C. de act. & obligat. vbi Bald. cod. n. 6. rationem assignat, quia mortuo principali sine hærede nulla remanet Imago defuncti. Idem tenet Ias. conf. 138. col. 2. vers. sed præmissis non obstantibus lib. 4. vbi hunc articulum examinat, & hanc esse opinionem probabilior, & de iure verior, testatur. Aut sumus in dubio, an decesserit cum hærede vel ne, & nulla est facta diligentia, an aliquis velit esse hæres, sed hæreditas iacet, & tunc procurator Dominus litis effectus potest litem & prosequi, donec appareat nullum velle esse hæredem, & defunctum sine hærede decessisse Dec. in c. relatum à princ. vsque ad n. 13. de offic. deleg. Angel. & Imol. in l. non solum §. morte in princip. ff. de nou. oper. nuntiat. Hanc distinctionem approbavit Rota in pluribus causis, & præsertim in vna Salamitina pensionis 29. Nouembris 1591. coram Penia, & in vna Toletana professionis 27. Octobris 1595. & 27. Maij 1596. coram Cardinale Seraphino, & in eadem coram Orano 12. Junij 1598.

Illud porro est notandum, quòd in casibus, in quibus mandatum expirat morte naturali constituentis, eodem modo expirat & morte ciuili, Clement. fin. de procurat. cum alijs per Guidobon. decis. 164. qui loquitur de mandato Episcopi, qui postea ad alium Episcopatum translatus fuerat, & ita ciuilitè erat mortuus, Sed ibi sustinebatur mandatum alia ratione, nempe, quia procurator non fuerat constitutus ab Episcopo Seguntino tanquam Episcopo Ecclesiæ tantum, sed sub nomine proprio, cum expressione dignitatis: Vnde cum se non restringeret ad solam dignitatem, cuius respectu facta translatione erat mortuus, mandatum tanquam factum sub nomine proprio sustinebatur.

Secundo est notandum, quòd quando mandatum procuratoris non expirat, & potest is alium procuratorem substituere, d. l. nulla vbi Bart. & alij. C. de procurat. Et sententia post mortem Domini ferenda est contra ipsum hoc modo vide licet, Condemno & Seium procuratorem quondam Titij defuncti procuratorio nomine hæredum, vel eorum ad quos, ea res pertinet. Alex. in d. l. nulla, & Maranta in loco supra citato.

Tercio est notandum, quòd talis procurator Dominus litis effectus non potest litem prosequi post obitum & constituentis in secunda, vel vltiori instantia, nisi mandatum illam explicitè compræhendat, vel habeat clausulam Releuans, &c. Quia licet Dominus litis in prima instantia dicatur potius Dominus instantiæ, quam causæ, & ideo non possit prosequi causam appellationis, vt per Achil. decis. 13. de procurat. hoc tamen non procedit, vbi in man-

dato adest clausula Releuans, &c. quia cum hæc clausula operetur & satisfactionem iudicio Sisti, & Iudicatum solui, facit, vt censeatur factus Dominus totius litis, & non solius instantiæ, cui teneatur ad soluendum iudicatum ex deductis in causa Reatina Castri Postæ coram Orano, & ita tenuit Rota in allegata Toletana professionis 27. Martij 1596. coram Cardinale Seraphino.

Minor, qui contraxit sine solemnitatibus, & iuravit se maiorem, an possit dare de nullitate contractus, paucis declaratum. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Minor, qui iuravit se maiorem, licet excludatur à beneficio restitutionis in integrum, ratione minoris ætatis, tamen non impeditur, quin possit dare de nullitate contractus, ob non seruatas solemnitates in contractibus minorum requisitas.
- 2 Item potest dicere contractum nullum, quamuis sub pœna nullitatis sit prohibitus contrahere sine certa solemnitate, & quamuis contractus cedat in illius utilitatem.
- 3 Contractus minoris sine solemnitate factus, quando redit in eius utilitatem sustinetur ipso minore volente, & non alias.
- 4 Item sustinetur, quando adest iuramentum promissorium.
- 5 Declara, nisi iuramentum tanquam dolo extortum à statuto annulletur.

Multoties accidit, vt minor contrahat non adhibitis solemnitatibus à Statuto requisitis, & iuret se maiorem. Quocirca queritur, an possit dicere contractum nullum? Et est respondendum, quòd licet minor, & qui iuravit se & maiorem excludatur à beneficio restitutionis in integrum ratione minoris ætatis, iuxta l. si alterius cum ibi notatis. C. si min. se maiore dixer. Nihilominus non impeditur, quin dare possit de nullitate contractus ob non seruatas solemnitates in contractibus minorum requisitas ex Statuto, vt per Io. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. de sent. §. vt autem in Additione, quæ incipit ad hanc ætatem, Alberic. in d. l. si alterius Castren. conf. 53. n. 3. lib. 2. Roman. conf. 12. n. 5. vbi addit Curt. Iun. conf. 118. n. 9. & conf. 119. sub n. 1. & nu. 6. & sequen. cum alijs per Odd. de restit. in integr. qui de * communi testatur, quæst. 24. art. 4. n. 26. vers. in contrariu.

2 Quod procedit, licet minor, & sit prohibitus contrahere sine certa solemnitate sub pœna nullitatis, nam adhuc poterit dicere contractum nullum, tametsi contractus cedat in illius utilitatem, vt tenuit Rota in Camerinen. prædij 10. Nouembris 1597. coram Cardinale Seraphino. Vbi conclusio illa, quòd contractus minoris sine solemnitate factus sustineatur, quando cedit in

dit in eius vtilitatem, de qua per Ripam in l. furioso n. 1. ff. de re iudic. in l. in conditionibus in princ. ff. de cond. & demonstr. Ias. in l. more nu. 6. ff. de acquir. hered. Roman. conf. 453. circa princ. Ruin. conf. 161. n. 3. lib. 3. cum alijs per Tiraquel. de leg. conub. glos 8. n. 76.

3 fuit intellecta, vt procedat ipso minore & volente, & non alias. Sed hoc locum sibi vendicat solum, quando in cōtractu adest iuramentum assertorium, secus si & iuramentum sit promissorium, quia tunc per illud tollitur defectus nullitatis, & cōfirmatur cōtractus ex traditis per Paris. cōf. 97. n. 60. lib. 1. Bero. q. 43. n. 3. Vnde minori excluso à remedio nullitatis, opus est beneficio restitutionis in integrum, à quo cecidit, ex eo q̄ iuravit se maiorem, dummodo tamen & iuramentum tanquam dolo extortum ex Statuto non annulletur, quia si annullatur cōtractus remanet nullus, & minor non impeditur, quin possit dare de nullitate, non obstante iuramento assertorio ex supra allegatis; maxime quia Statutum hoc casu videtur annullare vtrunque iuramentum, cum minor eodem dolo, & fraude inducatur ad præstandum vnum iuramentum, sicut aliud, alias de facili fieret fraus Statuto, Curt. Iun. d. conf. 118. sub nu. 9. vers. sed quid fortius, & conf. 119. n. 6. & seq. Et ita in terminis Statuti Urbis lib. 1. cap. 151. tenuit Rot. in vna Romana donationis sub die 5. Iunij 1602. coram Cardinale Pamphilio.

Manuentio datur solum possidenti, & non illi, qui habuit se pro spoliato, vel cuius possessio est attentata, & ibidem decisio Rotæ declaratur. Cap. LXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Manuentio illi est concedenda, de cuius possessione constat tam tempore motæ litis, quam tempore turbationis.
- 2 Possessio capta vigore prouisionis Apostolica non potest dici clandestina, & instrumentalis. & releuat etiam si alius deinde possessionem fuerit adeptus.
- 3 Remedium spolij item manutentionis datur contra illum, qui alienam possessionem inuadit.
- 4 Manuentio antiquo possessori quando detur non obstante, quod coram Iudice petierit se restitui, & num. 5.
- 6 Possessio civilis solo animo retinetur, & eius vigore manuentio conceditur contra detinentem naturalem pro illius recuperatione.
- 7 Habens se pro spoliato absolute, & petens coram Iudice se restitui, vtramq; possessionem tam civilem, quam naturalem amisisse dicitur, neo manuteneri potest.
- 8 Possessio solo animo amittitur, & sine ea manuentio non datur.
- 9 Manuentio est concedenda existenti in posses-

- sione exigendi, quamuis reprobatus sit cōtractus, cuius vigore exigit per duas sententias, à quibus fuerit appellatum.
- 10 Amplia etiam stante re iudicata, donec discutatur negotium restitutionis in integrum.
  - 11 Item amplia, licet non probetur possessio de tempore motæ litis.
  - 12 Possessio, seu quasi exigendi per vnicam solutionem acquiritur, licet de illa non constet, nisi per attestationem Notarij, qui istud asserat in Instrumento, & n. 13.
  - 14 Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Notarij, licet non adsit verbum numerauit, sed dicatur recepit in contanti.
  - 15 Manuentio non datur ei, qui appellatione pendente possessionem ingressus fuit, etiam auctoritate Iudicis, nisi probetur consuetudo in contrarium exequendi sententias etiam appellatione pendente, & n. 16.
  - 17 Possessio presentati capta etiam auctoritate Ordinarij instituentis, lite, seu appellatione pendente, dicitur attentata, licet Ordinarius non sit ratiolite, sed tantum ea controuertatur inter presentatos à diuersis patronis.
  - 18 Amplia, quamuis possessio sit vacans.
  - 19 Item amplia quamuis appellatum esset ab inuaditate presentationis ob defectum presentationis vnius ex presentantibus.
  - 20 Appellatio iudicialis tantum, non autem extrajudicialis suspendit processum.
  - 21 Possessio dicitur attentata, etiam si capiatur infra terminum datum ad appellandum, quamuis nulla adhuc appellatio sit interposita.
  - 22 Amplia, vt talis possessio veniat sequestranda, donec super bono iure cognoscatur.

TRita est iuris conclusio, quod manuentio est concedenda illi, de cuius possessione constat, tam tempore motæ litis, quam tempore & turbationis ad tradita per Afflicto. decis. 394. Couarr. præct. quæst. cap. 17. Præsertim si possessio fuit capta vigore prouisionis Apostolicæ, quæ & non potest dici clandestina, & instrumentalis, Socin. conf. 15. n. 6. lib. 4. Mohed. decis. 88. circa medium, Afflicto. decis. 302. nu. 1. Immo releuat, etiam si alius deinde possessionem fuerit adeptus, nam contra illum potest duplici remedio experiri, restitutionis scilicet in spolio & manutentionis, vt dicit Put. decis. 419. lib. 2. & fuit tentum in vna Regien. reservationis fructuum 6. Maij 1586. coram Cyprio, & in vna Mediolanen. Parochialis 22. Iunij 1587. coram Cardinale Plato, In qua fuit dictum dandum esse mandatum de manutendo antiquo & possessori, non obstante quod idem antiquus possessor petisset coram Iudice se restitui, & ideo videretur habuisse se pro spoliato, quia nihilominus voluit Rota illum propterea civilem possessionem non amisisse, sed illam retinuisse saltem animo, allegataque fuit ad hoc decisio alias facta coram Vicecomite in vna Toletana 16. Nouembris 1580.

Sed animaduertendum est, quod hæc decisio in vltima eius parte, ita simpliciter intellecta non subsistit; Ideo Rota in Vlixbonen. præhementiarum 18. Aprilis 1603. coram Iusto, & in vna Hispalen. 16. Iunii 1606. coram Pamphilio, declarauit illam procedere, & vbi petitio reintegrationis est turbida; Nam in illo caso ex circumstâtijs factis apparebat eum, qui dicebat se spoliatum intellexisse de molestia de facto, nõ autem quod voluerit amittere possessionem saltem civilem, quæ solo animo retinetur, & cuius vigore manutentio datur contra retinẽtem naturalem pro illius recuperatione, secundum Bart. in l. 1. §. interdictum autem n. 2. & in l. si duo n. 2. ff. vt possidetis & tradit Castren. cons. 234. col. 2. vers. sed sustinendo, lib. 2. Secus igitur si petitio reintegrationis sit clara, veluti si quis & absolute fateatur se spoliatum fuisse, & petat restitui ad antiquam suam possessionem, quia tunc vtramque possessionẽ amisisse dicitur, & propterea manutentio non potest, cū solo animo amittatur possessio, l. 3. §. in amittenda l. si quis vi §. differentia ff. de acquir. posses. sine qua non datur manutentio l. 1. §. huius autem interdicti ff. vt possid. l. 1. & ibi Bart. n. 3. C. eod. §. retinendæ vbi Fabr. n. 16. Instit. de interdict. Et in terminis illius, qui habuit se pro spoliato Couar. pract. quæst. d. c. 17. nu. 3. Caputaquen. decis. 43. lib. 2. in manuscriptis, & fuit tentum in Senogalien. beneficij 5. Aprilis 1593. coram Cardinale Arigonio.

Præterea in tantum verum est, quod possidenti manutentio sit concedenda, vt etiam debeat dari, si reprobatus sit & contractus, cuius vigore exigit, per duas sententias, à quibus fuerit appellatum, quia illarum effectus suspenditur per appellationem l. 1. §. reus vbi Doct. ad Turpilian. cum similib, & non impediunt quominus interim lite pendente, donec causa per tres conformes terminetur, possessor non manuteneatur, §. retinendæ Instit. de interdict. vbi Bart. & in l. si duo ff. vt possidet. Quod sæpius fuit in Rota decisum, etiam & itante re iudicata, donec discutatur negotium restitutionis in integram, Casar. de Graf. decis. 4. de caus. posses. & propriet. Et fuit tentum in Vicentina census 22. Martij 1596. coram Cardinale Arigonio, & in vna Mediolanen. pensionis 11. Decembris 1600. coram Cardinale Scraphino.

Et istud procedit, licet non probetur & possessio de tempore motæ litis, quia presumitur continuata, cum animo retineatur vt dixi, l. licet C. de acquir. posses. Abb. in c. cum ad sedem n. 15. de restit. spoliat. Put. decis. 17. lib. 2. Et sufficit vnica solutio & ad acquirendam hanc possessionẽ secundum glos. in c. cum Ecclesia Sutrina, in verbo, Episcoporum, & Abb. ibidem n. 22. & seq. de caus. posses. & propriet. etiam si de illa non constat nisi per attestationem Notarij, qui in instrumento istud asserat, quia talis attestatio probat numerationẽ,

Bart. in l. si ex cautione n. 1. C. de non numer. pecun. & in l. singularia nu. 22. ff. si cert. pet. Vbi licet n. 23. videatur requirere, quod in attestatione adsit verbum Numerauit, tamen si in & instrumento adsint verba (Recepit in contanti in pecunia numerata) sufficiunt cum denotent actualem numerationem, & veram traditionem, Bald. in d. l. si ex cautione n. 14. C. de non numer. pecun. Bart. in l. si ita stipulatus §. Grifogonus n. 3. ff. de verb. oblig. & fuit tentum per Rotam in Romana Domus 28. Aprilis 1609. coram Coccino.

Non datur tamen manutentio & ei, qui appellatione pendente possessionem est ingressus, c. non solum de appellat. lib. 6. cum ibi notat. Quod procedit in præsentato etiam si possessionem acceperit auctoritate Ordinarij instituentis, ad late tradita per Lancelott. de attent. par. 2. cap. 4. n. 627. Dūmodo tamen non constet in contrarium de consuetudine & exequendi sententias etiam appellatione pendente, vt erat in casu Ant. August. decis. 9. lib. 1. Nam ea cessante, licet Ordinarius procedat iudicialiter, pendente tamen appellatione absque vitio attentatorum & non potest capi possessio; Idque locum sibi vendicat, licet Ordinarius non esset in lite, sed tantum ea controuerteretur inter præsentatos à diuersis parrochis, vt per eundem Lancelot. de attent. par. 2. cap. 4. non 618. & seq. Et quamuis & etiam possessio esset vacans Put. decis. 35. incip. processus tit. de Iudic. Item quamuis & appellatum esset ab inualiditate præsentationis ob defectum præsentationis vnus ex præsentantibus; Quia licet hoc casu appellatio non videatur posse suspendere, nec retardare possessionem Dec. in c. constitutus il. 2. n. 12. appellat. Lambert. de iure patron. lib. 2. par. 2. art. 5. quæst. 11. Nihilominus intelligitur, quando appellatio & est extraiudicialis, non autem iudicialis, vt tenuit Rota die 10. Iunii 1575. in vna Zamoren. beneficij coram Cottà, Vbi fuit facta distinctio inter appellationem extraiudicialẽ, quæ non operatur suspensionem, in quibus terminis procedunt supradictæ doctrine, & appellationem iudicialẽ, quæ suspendit processum, ita vt possessio dicatur attentata Quidobon. decis. 104. etiam si capiatur infra terminum, datum & ad appellandum, quia ad cauendum attentata sufficit quod sit capta possessio intradictum terminum, licet nulla adhuc appellatio sit interposita, vt fuit tentum in Calaguritana beneficij 7. Maij 1574. coram Cardinale Blanchetto, vbi quod talis & possessio non est manutentibilis, sed venit sequestranda, donec de bono iure videatur.

Quando fideiussor cõtractu principali existente nullo obligatus remaneat. Et item quando possit petere exemptionem ab obligatione, Et ibidem Statutum Vrbis declaratum. Cap. LXV.

S V M M A R I V M .

- 1 Fideiussoris obligatio regulariter nõ valet quando contractus est nullus .
- 2 Fallit , quando contractus ab initio est validus , licet ex post facto annulletur .
- 3 Doctrina Bart. in l. cũ lex de fideiuss. quod annullato contractu principali, annulletur etiam obligatio fideiuss. ex sententia Rõte declaratur .
- 4 Prohibitio alienationis non resistit venditioni , sed translationi dominij .
- 5 Grat. in cons. 91. lib. 2. à Rota reprobat .
- 6 Venditor census præcise non tenetur dominium rei in emptorẽ transferre, sed tantũ ad interesse .
- 7 Fideiussor , qui aliquid promisit tanquam principalis, & in solidum, remanet obligatus, etiam nullo existente contractu principali .
- 8 Idem est si se obligauit cum clausula *Omni meliori modo, & cum iuramento* .
- 9 Idem quãdo minor ratio viget in obligatione accessoria quã in principali .
- 10 Fideiussor tenetur de euictione, licet alienatio facta per minorem non valeat .
- 11 Potest cogere debitorem, vt eum eximat ab obligatione in qua diu permansit .
- 12 Quando dicatur diu stetit in obligatione arbitrio Iudicis relinquatur .
- 13 Potest secundum Statutum Vrbs petere exemptionem ab obligatione, etiam si diu in ea non permanserit, & etiam nõ expectatis molestijs .
- 14 Statutum Vrbs præstans fideiussoribus facultatem petendi exemptionem ob obligatione comprehendit omnes in Vrbe contrabentes .
- 15 Item procedit in quocunque fideiussore .
- 16 Operatur, vt fideiussor possit petere releuatorem etiã in casu, in quo eius liberatio est impossibilis .
- 17 Debitor principalis, an & quando tenetur præstare fideiussione a lege requisitam, quando per se est idoneus, & quæ sint ad hoc necessaria .

Q Væstio iuris est frequens, & utilis nunquid contractu existente nullo fideiussor remaneat obligatus; Et dicendum est quod regulariter obligatus non remaneat, quia quando contractus est nullus † nulla etiam est obligatio fideiussionis illi accessoria ex traditis per Bart. in l. cum lex n. 4. 5. & 10. de fideiussor. Gabr. de clausul. conclus. 10. n. 4. & notant Doct. in l. non dubium C. de legib.

Sed ista conclusio Primo fallit, quando contractus à principio † non est omnino nullus, sed validus, quia tunc obligatio fideiussoris remanet, licet contractus ex post facto annulletur, Tiraquel. de constit. limit. 7. nu. 41. cum sequen. & fuit resolutum in vna Romana de Alexijs 1. Junij 1587. coram Cardinale Seraphino: Vbi doctrina † Bart. in d. l. cum lex. quod annullato cõtractu principali annulletur obligatio fideiussoris. fuit intellecta, quando contractus annullatur propter defectum formæ, quæ facit contractũ ab initio non valere, quia tunc non habet vbi cõsistat obligatio accessoria, secus si contractus annulletur propter defectum materiæ, veluti quia res super qua cen-

sus fuit impositus sit prohibita alienari: Nam hæc prohibitio expresse quidem † resistit alienationi, idest, vt inquit Bart. in d. l. cum lex, translationi dominij, sed non venditioni census, per quam dominium non trãsfertur, Vnde fuit dictũ, quod fideiussor remanebat obligatus, & fuit reprobatũ † cõsiliũ Grat. 91. n. 20. & 21. lib. 1. Hoc etiam Rota tenuit in pluribus alijs causis, & præsertim coram eodem Cardinale Seraphino in Romana euictionis Dominus 5. Junij 1599. vbi agebatur de contractu venditionis rei alienæ, quæ ab initio non erat omnino nulla, quia venditor † præcise non tenebatur dominium rei in emptorem transferre, sed tantum ad interesse l. contractus C. de fide instrument. Ideo fuit tentum, quod dictæ obligationi personali valide accedere poterat fideiussor .

Secundo d. conclusio fallit quando obligatio fuit facta † à fideiussore tanquam principali, ita vt stet de per se separata ab obligatione contractus, pro quo fideiussio fuit interposita, quia cum nõ consideretur vti accessoria, sustinetur etiam nullo existente contractu principali, vt per Rotam in eadem Romana euictionis. Et fuit late deductum coram Orano in Romana census de Prouanis 8. Aprilis 1593. & in alia Romana fideiussionis coram eodem 7. Junij 1599. & iterum in Tudertina census 26. Maij 1600 coram Iusto, vbi fuit allegatus Mohed. decis. 2. de fideiussor.

Tertio fallit, quando fideiussor se obligauit † cum clausula *Omni meliori modo, & cum iuramento*, quia talis obligatio æquipollet obligationi illi vti principalis Natta cons. 262. n. 19. Gabr. conclus. 3. de minor. n. 2. & de fideiussor. conclus. 1. n. 44. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 88. n. 5. Lambert. de cõtract. glos. 16. n. 18. Mohed. d. decis. 2. de fideiussor.

Quarto fallit † quando non militat tanta ratio in accessoria obligatione quanta in principali, tunc enim sublato contractu principali clausulæ accessoriæ non tolluntur, vt multis auctoritatibus probat Gabr. d. conclus. 10. nu. 9. & sequen. vtpote si fauore minoris annulletur obligatio principalis ex priuilegio ei concessõ ratione minoritatis, hoc enim casu non corrui obligatio accessoria, quæ non est æquè fauorabilis, vt post Alex. & Felin. tradit Paris. cons. 16. n. 111. & seq. lib. 2. Et ratio est quia prohibitio contractus concernit solum commodum minoris, & non alterius personæ: Ideo licet alienatio † facta per minorem non valeat, nihilominus fideiussor de euictione tenetur, vt per Bart. in d. l. non dubium n. 28. C. de legib. S alicet. ibidem n. 11. de *communi Alex. cons. 66. num. 7. lib. 4. & fuit tentum in Romana Saluiani interdicti 1. Junij 1587. coram eodem Cardinale Seraphino.

Sed aduertendum est, quod quamuis fideiussor in casibus prædictis obligatus remaneat nihilominus si diu stetit † in obligatione potest cogere debitore, vt eũ eximat a fideiussione, l. lucius,

I. Lucius, ff. mand. c. ult. de fideiussor. Et licet sit controuersia, quando fideiussor dicatur diu stetit in obligatione, tamen * frequentiori calculo receptum est, id arbitrio Iudicis relinquendum esse, vt per Glor. in dict. l. Lucius, & in d. cap. ult. de fideiuss. vbi Abb. num. 5. Afflict. decis. 241. num. 3. & post Menoch. & Ant. Gomez tradit Valaf. consultat. 36. nu. 2. qui hoc extēdit ad plures reos debendi obligatos in solidum.

Et istud quidem de iure commi verum est: Secundum vero Statutum Urbis lib. 1. cap. 94. & 157. fideiussori †, datur facultas petendi exemptionem ab obligatione, etiam si diu in ea non permanserit, & etiam non expectatis molestijs, quod Statutum fuit declaratum per Rotam in vna Bononien. census 16. Decembris 1602. coram Ortembergo, vt comprehendat † omnes in Vrbe contrahentes, quamuis in pluribus locis declaret, quod procedit inter ciues, & incolas, quia cum non loquatur taxatiue, habet locum etiam in alijs casibus à iure permissis Veral. decis. 195. par. 3. Gozzad. conf. 409. num. 13. & sequen. Achil. decis. 2. nu. 4. de Constit. Item fuit declaratum † procedere in quocunque fideiussore, & sic etiam in eo, qui accessit obligationi census, qui licet non videatur posse agere, vt à fideiussione liberetur, ad tradita per Bald. in conf. 425. lib. 4. in princip. vbi concludit, fideiussorem non eximi à Statuto, quādo liberatio est impossibilis, vt in fideiussore tutoris durante tutela, & in fideiussore restitutionis dotis; Nihilominus in terminis Statuti Urbis etiam † in casu impossibili potest fideiussor petere releuatorem, † si nullum habeat: Quod verum est, etiam si principalis debitor sit diues, & idoneus facultatibus: Nam dato, quòd sit vera opinio illa, Quod † principalis non teneatur ad præstandum fideiussionem, à legere quisitam, quando per se est idoneus, quæ tamen maximam habet controuersiam, vt patet ex traditis per Alexand. in l. diuortio. §. interdum sub numer. 2. versic. vltimo circa præfatum ff. solut. matrim. Attamen ea procedit in terminis iuris * communis in casu in quo fideiussor diu steterit in obligatione, ad quem etiam effectum requiritur, quod principalis cessauerit in solutione, ac necessaria est obligatio efficax fideiussoris post moram principalis: Sed in terminis dicti Statuti intentio Statuentium fuit inducere remedium vaiuersale pro omnibus fideiussoribus, qui se obligarunt pro aliquo, sine distinctione personarum, & ibi consideratur simplex tantum obligatio, & nudum pactum, dando fideiussoribus facultatem petendi exemptionem ab obligatione etiam si diu in ea non steterint, vt supra diximus.

An fideicommissum restringatur ad casum mortis ab intestato ex facti contingetia explicatum. Cap. LXVI.

- 1 Testatoris voluntas, & intentio ex verbis colligitur.
- 2 Copula (&) auget dispositionem.
- 3 Testator non præsumit dare viam eludendi, & evertendi fid. icommissum, & voluntatem suam.
- 4 Eius dispositio expressa derogat tacite.
- 5 Clausula (decedentibus ab intestato in testamento a. i. i. i. quomodo intelligatur).
- 6 Scripta in augmentum non possunt importare diminutionem.
- 7 Ablatiuum absolutum importat conditionem, secus si verba sint posita in datiuo casu.
- 8 Verba semper interpretari debent ne sint superflua.
- 9 Non sunt superflua quando proferuntur ad declarationem, vel exprimunt ea, quæ tacite insunt.
- 10 Venientes ab intestato facilius ad fideicommissum admittuntur quando alienatio prohibetur.
- 11 Verba superflua potius sunt toleranda, quam ut censeantur adiecta ad effectum contrarium menti testatoris.
- 12 Item censeantur otius propter imperitiam posita ad declarationem, licet non necessariam, quàm ut testatoris mentem evertant.
- 13 Fideicommissi restrictio contra claram mentem testatoris fieri non debet.
- 14 Fideicommissa regulariter fiunt ad impediendas testamentarias dispositiones.

D Vbium nascitur circa testamentum N. An clausula Ab intestato, quæ in eo continetur sit posita ad ampliationem, & ad augendum ius fideicommissariorum, vel potius per eam fideicommissum restringatur ad casum mortis ab intestato? Et resoluendum videtur dictam clausulam ampliare ius fideicommissariorum; Siquidem ad † cognoscendum mentem, & intentionem testatoris spectantur verba, ex quibus mēs colligitur I. labeo de sup pel. legat. l. non aliter de leg. 3. Sed copula † Et proprie auget dispositionē I. ea tamē adiectio ff. de leg. 3. Et dictio, Etiam, eamdem vim habet I. etia ff. solut. matrim. Alex. conf. 116. n. 14. lib. 2. Ergo dici nequit testatorem fideicommissum voluisse restringere ad casum mortis ab intestato, quia si hoc voluisset, nō fuisset vsus verbis ex sui natura augmentum, & ampliationem importantibus: Maxime quia ex cæteris partibus testamenti liquido percipitur testatoris intentionem, & studium in eo principaliter fuisse, vt eius agnatio conseruaretur, & bona semper remanerent inter descendentes masculos de linea sua, & Ioannis, & dicta linea penitus extincta in Ciriaco, & eius descendentes in infinitum. Vnde per necessarium antecedens colligitur noluisse eum qui decederet sine descendentes masculis testari iuxta l. nec is §. primo, vbi Bald. & Alexan. in l. illud ff. de acquir. hæred. cum igitur hæc esset intentio testatoris absurdum

est dicere. vt voluerit restringere fideicommissum ad casum mortis ab intestato, & concedere licentiam testandi, & sic dare ꝛ viam eludendi, & euertendi fideicommissum, & voluntatem suam ad l. 4. ff. de test. milit. c. sancta Ciuitas, de sent. excommun. lib. 6.

Idque ex eo etiam clarè percipitur, quia omnes alias substitutiones præcedentes, quibus etiam descendentes morientes sine filiis inuicem substituit, & alias quascunque etiam ultimam per quam extincta linea Ioannes, & sua substituit Cyriacum, & eius filios, & descendentes simpliciter, fecit sine aliqua restrictione, tam in casum mortis ab intestato, quàm cum testamento, & prohibuit alienationem bonorum verbis tam amplis, & geminatis, vt comprehenderet sine dubio etiam illam, quæ fieret per viam ultimæ voluntatis. Hæc enim omnia ostendunt intentionem testatoris non fuisse, fideicommissum restringere ad casum mortis ab intestato, & consequenter voluisse augere, ius fideicommissariorum, non diminuerè.

Non obstat quod in legato pro dote facto filia eius naturali iam desponsatæ per verba de futuro ei substituerit solum si decederet ab intestato, & sine liberis; nam id fecit propter Statutum disponens, quod dotans non possit prohibere ne dotata de dote testetur; Igitur hoc casu dispositionem suam restrinxit ad casum mortis ab intestato, quia non potuit ei substituere in casum, quando testamentum conderetur: & propterea hoc tantum disposuit, vt si moreretur ab intestato dos reuertetur ad fratrem dictæ filia naturalis, & sic substituit solum in casum mortis ab intestato, quia in casum mortis cum testamento substituere non potuit, sed in omnibus alijs casibus in quibus substituere potuit etiam in casum mortis cum testamento simpliciter substituit, & sic in vtrumque casum.

Non etiam obstat, quod vltima pars; in qua continetur prohibitio alienationis se comparatur cum ea de qua agitur, quia non intelligitur simpliciter facultas testandi permissa, sed solum inter personas de familia; Nam licet sit verum, si præsupponeremus substitutionem fuisse restrictam ad casum mortis ab intestato quod ita intelligi deberet, ne extra familiam testaretur ex ratione qua testator motus est: Nihilominus est etiam verum testatorem voluisse quod bona non peruenirent ad quemlibet de familia, sed ad proximiorum tantum, salua scilicet gradus prærogatiua; Et generaliter in illa parte prohibitionis clarissime prohibere voluisse, ne aliquo modo bona per viam ultimæ voluntatis alienarentur, & sic partes sunt incompatibiles, & per consequens ex posteriori expressa, quæ prohibet quamcunque alienationem intelligitur derogatum ꝛ permissiõni tacite, iuxta notata per Doct. in l. fin. ff. de leg. 2. in princip. Dec. in l. 1. ff. de offic. eius, nu. 55.

Nec facit, quod illa verba Decedentibus ab

5 intestato videantur ꝛ importare conditionem l. generaliter in principio. C. de instit. & substit. Socin. cons. 150. sub num. 24. vers. Nono confirmatur, lib. 1. Paris. cons. 72. num. 60. cum sequen. lib. 3. Quia hoc esset considerabile, si verba illa fuissent prolata ad restrictionem, & restrictioni conuenirent, sed cum sint enuciata ad ampliationem, ita ut fideicommissio locus sit etiam si grauatus ab intestato decedat, debet admitti fideicommissarius si decebat ad intestato propter existentiam conditionis expressæ, sed si decedat cum testamento non potest dici facta conditio, quia intentio testatoris fuit etiam in hunc casum vocare substitutos, & etiam hic casus implicatur sub dictione Etiam secundum mentem testatoris perspicuam in alijs partibus testamenti, & scripta ꝛ in augmentum non possunt importare restrictionem, & diminutionem. l. nulla iuris, C. de legib. Dec. cons. 597. num. 8. Et multæ etiam limitationes quæ traduntur in materia augmenti à contrario sensu ne sumi possit huic casui applicantur. Et eo magis, quia illa verba Decedentibus ab intestato non sunt participia ꝛ absoluta, sed sunt posita in datiuo casu, & reguntur à verbo, Et propterea, conditionem importare non possunt cum de mente non constet, Bartol. in l. 1. colum. fin. num. 25. de conditione, & demonstratione.

Similiter non obstat, quod nisi operentur restrictionem, videantur omnia illa verba superflua, eo quod ex alijs partibus apparebat testatorem substituere velle etiam decedentibus ab intestato, Et verba ꝛ semper interpretari debent, ne sint superflua. l. si quando, de leg. 2. cum vulgar. Nam respondetur, quod verba nunquam dicuntur superflua, quando proferuntur ad declarationem, ꝛ vel expriment ea quæ tacite insunt, Aret. in l. liber homo, §. decem, de verbor. obligat. Ruin. cons. 169. col. fin. lib. 1. & 136. n. m. 11. lib. 3. In sequentibus autem partibus, ita facta fuerat substitutio, vt ei etiam casus mortis ab intestato inesset, & propterea is casus, qui tacite inerat expressus videtur.

Nec refert quod expressio, & declaratio ista videatur inanis: Quoniam cum facilius contra fideicommissum admittatur ꝛ venientes ab intestato, quando alienatio prohibetur, l. cum pater, §. cum inter, ff. de leg. 2. testator existimauit expedire, vt declararet se velle omnino fideicommissio locum esse etiam si grauatus ab intestato decederet; Et facit, quia potius tollerandum ꝛ est, vt verba sint superflua, quam vt censeantur adiecta ad effectum contrarium menti testatoris, Socin. cons. 21. num. 55. lib. 3. Et censeantur potius propter imperitiam ꝛ posita ad declarationem licet non necessariam, idem Socin. cons. 63. col. 3. lib. 3.

Quod vero hæc pars, & quos etiam, &c. nõ possit stare restrictive, vel ab effectum aliquem disposi-

positiuum, sed solum ad declarationē, & expressionem eius, quod tacite inerat, patet euidenter, quia statim repetendo, & declarando ea verba, Et quos etiam, &c. subiecit, Et sic ultimo ex descendētibz masculis dicti Ioannis decedētibz sine descendētibz masculis. Etenim testator solitus est in dicto testamento post substitutionem factam in aliquem casum, eundem casum semper repetere per huiusmodi verba, Et sic, quæ inferunt, & declarant præcedentia Ruin. cons. 103. numer. 11. lib. 2. Cum igitur in hac parte illa declaratio præcedentis non repetierit testator dictionem illam Ab intestato, sed simpliciter exposuerit, & declarauerit substitutionem factam esse ultimo ex descendētibz masculis Ioannis morientibus sine descendētibz masculis, sequitur, vt in præcedenti parte intelligi debeat facta substitutio descendētibz Ioannis, etiam si decederent cum testamento, & quod non repetierit dictionem illam Ab intestato, quia non fuerat per eum prolata ad restrictionem, vel dispositionem aliquam, sed solum ad declarationem, & dubitationem tollendam sine alteratione præcedentis fideicommissi. Longissime enim abest à verisimili fuisse eum omisurum repetitionem dictionis Ab intestato, quæ in hac parte erat de substantia, si fuisset posita ad restrictionem. Cum igitur testator ipsis verbis, Et sic, &c. declarauerit se in præcedenti parte includisse casum mortis cum testamento, videntur reiiciendæ subtilitates, & concludendum testatorem non requisuisse ad effectum vt Ciriacus, & eius descendentes admitterentur vltimum Io. mori ab intestato, sed solum decedere sine descendētibz masculis, & hanc ob causam dictionem Ab intestato in ea parte, & sic vti positæ in præcedenti parte solum ad declarationem, & dubitationem licet friuolam tollendam.

Confirmantur prædicta, quia statim post illam partem declaratiuam, Et sic, &c. subiecit hæc verba, Et hoc pro conseruatione familiaræ, & agnationis ipsius testatoris, quæ ratio nullo modo conuenit restrictioni fideicommissi, nec est verisimile si in præcedenti parte, Et quos, &c. mens testatoris fuisset restringere fideicommissum ad casum mortis ab intestato, fuisse incontinenti subiecturum hanc rationem, quæ repugnare videtur.

Præterea illud etiam est aduertendum, quod sicut testator omnia legata, & fideicommissa particularia quæ reliquit extincta linea masculina Ioannis reliquit siue decederet vltimus ab intestato siue cum testamento. Ita consequens est eum substituisse in reliquis bonis Ciriacum, & descendentes ipsius masculos, quod sub eadem conditione, & eodem orationis contextu substituit, vt bone per Gabr. consil. 24. numero nono lib. 2.

Concludo igitur illam partem, Et quos etiā &c. & dictionem (ab intestato) non fuisse adiectam ad restrictionem, sed ad declarationem, & expressionem eius quod tacite inerat, & ad augmentum, & fauorem fideicommissariorum, & agnationis conseruandæ, nec debere verba eius partis ita interpretari, vt causa superfluitatis euitandæ importent restrictionem in damnum fideicommissariorum Dec. 13 cons. 232. in fine. Maxime † quia contra verisimilem mentem, quæ hoc casu clara est in testatore studiosissimo conseruandæ agnationis restrictio fieri non debet, nec præsumi Bald. cons. 40. in fin. lib. 3. Et cum fideicommissa † regulariter fiant ad impediendas testamentarias dispositiones Doct. in l. 2. de hæred. instit. Equitas non patitur, vt his verbis dubijs, & quæ de sui natura ampliacionem important quisquam asserat fideicommissa, in alijs partibus clarissima esse restricta ad casum mortis ab intestato, vt ex præmissis patet.

Statutum Vrbis de non petendo debitum, si fuerint lapsi sexdecim anni à die moræ, ex sententia Rotæ declaratur.
Cap. L X V I I.

S V M M A R I V M .

- 1 Interpretatio lata proueniens ex proprietate verborum vniuersalium, non excluditur, quamuis materia sit odiosa.
- 2 Statutum Vrbis de non petendo debitum post lapsum decennium à die moræ, habet locum etiam in actione tutelari, quamuis proueniat ex quasi contractu, & n. 3.
- 4 Item tollit officium Iudicis nedum mercenarij, sed etiam nobile, & n. 5.
- 6 Officium Iudicis nobile ex sola equitate conceditur.
- 7 Prescribitur spacio 30. annorum.
- 8 Statutum Vrbis de non petendo debitum, si fuerint lapsi sexdecim anni, an intelligatur de prima tantum negligentia, vel etiam de secunda, aut vltiori.
- 9 Prescriptio Statutaria inducta per Statutum Vrbis, si per litis contestationem interrumpatur, non incipit de nouo, secus si fuit interrupta absque litis contestatione, quia tunc incipit currere alia noua prescriptio eiusdem temporis, quanti erat prima, & n. 11.
- 10 Actio perpetuatur vsque ad triginta annos.
- 12 Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi, etiam si sit odiosum, & materiam correctoriam contineat.
- 13 Argumentum ab equiparatis, seu subrogatis valet, ita vt dispositum in vno locum habeat in alio.
- 14 Prescriptio Statutaria subrogatur in locum

- prescriptionis 30. annorum. & n. 26.
- 15 *Conditio, quæ de iure inest, expressa nihil operatur.*
  - 16 *Angel. in l. 2. §. si rem, prope finem, de usucapion. quod semel interrupta prescriptione statutaria exclusâ ulteriori, standum sit dispositioni iuris communis, reprobatur.*
  - 17 *Prescriptio Statuti Urbis currit etiam contra filium, qui intra tempus sexdecim annorum nõ petijt supplementum legitimæ.*
  - 18 *Iuri petendi supplementum legitimæ præscribitur spacio 30. annorum.*
  - 19 *Præscriptio Statuti Urbis locum habet etiam contra hereditatem iacentem, dummodo fuerit inchoata contra defunctum.*
  - 20 *Item locum habet contra Clericos.*
  - 21 *Statuta Urbis sunt Papalia, & comprehendunt etiam personas Ecclesiasticas, necnon causas spirituales, & n. 22. & 24.*
  - 23 *Statutum Laicorum, licet sit confirmatum à Papa, non tamen causas spirituales comprehendit.*
  - 25 *Præscriptio statutaria contra Pupillum non currit, etiam si inceperit in vita illius, qui contraxit.*
  - 27 *Statutum Urbis de non petendo debitum. post sexdecim annos à die moræ, actionem realem non comprehendit.*
  - 28 *Non habet locum in contractu census.*
  - 29 *Dispositio l. Procula ff. de probat. in contractu census locum non habet.*
  - 30 *Præscriptio Statuti Urbis locum non habet, quando is, cui aliquid debetur ex vna causa, ex alia habet de bonis debitoris tantundem in manibus, vel plus, quam sibi debeatur.*
  - 31 *Item non procedit in debito iurato, licet Statutum sit confirmatum à Papa, & n. 35.*
  - 32 *Iuramentum non venit in generali dispositione, nisi de illo fiat mentio.*
  - 33 *Habet vim cõtestationis litis, et perpetuat actionem vsque ad 40. annos.*
  - 34 *Confirmatio reddit tantum robur actui confirmato, non autem extendit illum ad id quod in eo non continetur.*
  - 36 *Negligentia, seu tarditas creditoris in non petendo, quod sibi debetur, non sufficit ad præsumendam solutionem.*
  - 37 *Præscriptio inducta per Statutum Urbis locum habet etiam in debito iurato, quotiescumque Statutum tollit fidem instrumento.*
  - 38 *Item locum habet contra debitorem ignorantem.*
  - 39 *Restitutio in integrum datur etiam aduersus prescriptionem 30. vel 40. annorum ex capite ignorantie, dummodo ignorantia sit probabilis, & n. 40.*
  - 41 *Debitum quod soluitur occasione tributi in signum superioritatis de iure præscribi non potest.*
  - 42 *Statutum Urbis induens prescriptionem non habet locum contra eum, qui petit debitum per viam exceptionis.*
  - 43 *Item non procedit in rebus dotalibus, nec comprehendit mulieres pro dictis rebus etiam viuente marito.*
  - 44 *Item non comprehendit augmentum ipsarum dotium,*
  - 45 *Limita in fructibus dotis nondum datæ marito dummodo obligatio non sit conditionalis si debitor fuerit in mora, & n. 47.*
  - 46 *Fructus dotis non veniunt dotis appellatione, nec habent eius priuilegia.*
  - 48 *Mora in fructibus dotis persoluedis non committatur nisi de anno in annum.*
  - 49 *Statutum Urbis & non petendo debitum post sexdecim annos, an locum habeat contra eum qui petit, quod suum est, vel sibi debittum ex causa spolij.*
  - 50 *Remedium canonis reintegranda, 2. quæst. 1. præscriptione tollitur, quemadmodum ceteræ actiones priuilegiatæ, secundum magis communem, & veriozem opinionem.*
  - 51 *Actiones omnes tam de iure ciuili, quàm Canonico præscriptione quadragennaria tolluntur.*
  - 52 *Dominium præscriptione tollitur.*
  - 53 *Tex. in c. reintegranda 3. q. 1. declaratur.*
  - 54 *Glos. in cap. sollicitè de restit. spoliat. declaratur.*
  - 55 *Actiones perpetuæ dicuntur illæ, contra quas sola præscriptio 30. vel 40. annorum opponi potest.*
  - 56 *Pactum de retrouendendo quandocumque, & perpetuo. spacio 30. annorum extinguitur.*
  - 57 *Remedio Canonis reintegranda spacio triginta, vel 40. annorum præscribitur tantum, quando spolium est simplex proueniens ex probatone duorum extremorum, scilicet quando spoliator à principio fuit dolosus, vel violentus, & num. 58.*

Nemo ignorat quem sit frequens in Vrbe cõtrouersia super hoc Statuto. Ideo pro illius declaratione in primis est aduertendum, quod cum eius verba sint vniuersalia non excluditur lata & interpretatio,

- 1 quæ prouenit ex proprietate verborum, licet materia sit odiosa, Aret. in l. cum lege, post princip. de testam. Calder. conf. 1. in princip. de consanguin. & affinit. Gozzad. in l. 2. n. 165. C. ide pact. inter empt. & vendit. Vnde Rota in vna Romana tutelæ 17. Martij 1586. coram Cardinale Seraphino tenuit, quod huiusmodi
- 2 Statutum & habeat locum etiam in actione tutelari, supradicta scilicet ratione, quia verba sunt adeo vniuersalia, vt comprehendat etiam creditores ex quasi contractu, quia illi etiam dicuntur creditores, & quâdo obligatio prouenit ex facto debitoris, tunc dicitur & quis creditor, licet sit ex quasi contractu, vt in tutore est tex. in §. tutores, Instit. de obligat. quæ ex quasi contract. l. 1. §. officio de tut. & ration distr. Rebuff. in l. creditores col. fin. cart. 102. de verb. signif.

- 3 Secundo est aduertendum, quod sicut Statutum tollit actionem, ita etiam tollit officium & Iudicis mercenarium, quod actioni deseruit, nec sine actione potest consistere, Bart. in l. iubere nu. 3. de iurisdic. omn. Iudic. Felin. in cap. 2. n. 8. de offic. iudic. Quinimmo Iudicis officium & non
- 5 bile.

bile ex hoc Statuto sublatum censetur: Primo, quia ubi datur actio, vel obligatio, cessat istud Iudicis officium, l. qui per collationem §. fin. de act. empt. Ias. in l. 1. post n. 8. ff. de iurisd. omn. iud. bene Corn. conf. 18. nu. 11. lib. 3. Secundo, quia Statutum nedum tollit actionem, verum etiam inducit presumptionem solutionis. Vnde hic non potest cadere iudicis officium nobile, quod ex sola et æquitate conceditur, vt habetur in dicta Romana tutelæ, & tradunt Doct. Instit. de act. in principi. & Guid. Pap. decis. 361. n. 2. Tertio, quia Statutum succedit loco prescriptionis 30. annorum, ideo tollit etiam officium Iudicis nobile, quia spacio 30. annorum istud Iudicis officium et prescribitur gloss. in l. sicut, in verbo persecutione, & ibi Doct. C. de prescript. 30. vel 40. ann. Bald. in rubr. extra de prescript. n. 22. cum alijs per Tiraquel. de retract. lign. §. 35. gloss. 4. n. 41.

Sed queritur hic opportune, An hoc Statutum intelligi debeat de prima tantum et negligentia, vel etiam de secunda, aut vltiori? Finge enim, quod prescriptio fuerit interrupta per petitionem, non tamen debitum sit solutum, dubium est, an locus sit nouæ prescriptioni statutariæ, ita vt alia tanti temporis prescriptio incipiat, quanti erat prima, vel potius prescriptio iuris communis sit attendenda? Et pro resolutione, ita est distinguendum:

9 Aut prescriptio et inducta a Statuto interrupta fuit per litis contestationem, & non est locus nouæ prescriptioni statutariæ, quia actio perpetuatur et vsque ad 30. annos, l. nam & si postea §. is qui, & ibi Bart. & alij ff. de iure iuran. Aut prescriptio fuit interrupta absque litis contestatione, & tunc nulla considerari potest inducta perpetuatio actionis, ad tradita per Bart. in l. ex hoc ædicto num. 5. vbi Castren. num. 4. Alexan. num. 11. Ias. num. 3. Socin. num. 21. ff. de eo per quem fact. erit, Salicet. in l. fin. post med. vers. quarto C. de prescript. 30. vel 40. ann. Angel. in l. sunt a. 13. vers. nota hanc distinctionem C. eod. tit. Imol. in l. 2. §. si rem n. 12. ff. de vsucapion. Ideo

11 quandocumque occurrat hæc et interruptio siue sit prima, siue secunda, siue etiam vltior semper durat ratio finalis Statuti, quod semper loquitur, vulg. l. Ariani C. de hæret. Ita, quod eius dispositio, quæ semper viget non potest sit in primo actu consumi, Tiraquel. in l. Boues §. hoc sermone limit. 9. de verb. signif. Præsertim cum et Statutum recipiat passiuam interpretationem a iure comuni, l. 1. §. lex Falcidia ff. ad leg. Falcid. Etiam si sit odiosum, & materiam correctoriam contineat, Dec. conf. 16. nu. 3. Quo fit, vt Statutum huiusmodi debeat recipere istam interpretationem, vt quando scilicet agitur de sola interruptione prescriptionis, incipiat currere alia noua prescriptio eiusdem temporis, quanti erat prima, ad Bart.

12 Alex. & Ias. in l. 2. ff. de eo per quem fact. erit, siquidem valet et argumentum ab æquiparatis, seu subrogatis, vt dispositum in vno ha-

beat locum in alio, l. si eum §. iniuriarum ff. si quis caut. l. hæc adiectio, vbi Bart. ff. si quis test. Aret. conf. 161. num. 9. Vnde cum prescriptio statutaria et subrogetur in locum prescriptionis 30. annorum, Quemadmodum illa interrupta absque litis contestatione incipit de nouo ad tantum tempus, quantum erat prima; Ita etiam prescriptio statutaria interrupta incipere debet iuxta tempus primæ. Nam licet Statutum dicat, quod nisi facta fuerit interruptio prescribatur, tamen

14 conditio hæc de iure inest, ideo expressa et nihil debet operari, l. 3. ff. de leg. 1. quidquid dicat Cuman. in dict. l. 2. §. si rem n. 4. ff. de vsucapion. cuius doctrina est communiter reprobata.

Non obstat, quod semel interrupta prescriptio, cessare debeat Statutum, & recurrendum sit ad dispositionem iuris communis, Bald. in l. sunt nu. 5. & 13. & ibi Angel. C. de prescript. 30. vel 40. ann. Alex. in l. fin. n. 11. ff. de eo per quem factum erit Ias. in §. penales n. 115. Instit. de actione Quia Doctores allegati loquuntur solum eo casu, quo interrupta prescriptio statutaria per litis contestationem, actio perpetuatur: At secus vbi non adest litis contestatio, quia tunc actio non perpetuatur, & sic non bene loquitur Angel. et in dict. l. 2. §. si rem prope fin. dum vult semel interrupta prescriptio statutaria exclusi vltiori standum esse dispositioni iuris communis; Nam aut intelligendus est quando Statutum nedum interruptit, sed etiam perpetuat actionem, cum dicat, & Statutum non dicit in quantum tempus perpetuetur; Aut sane eius doctrina est singularis, nec admittenda

16 cum contraria sit communis, vt ex Bart. & alijs supra allegatis apparet, & ipsemet Angel. contrarium sentit in d. l. sunt num. 13. C. de prescript. 30. vel 40. ann. vt per Imol. in d. l. 2. §. si rem, & in l. si seruum §. sequitur n. 7. de verb. obligat.

Præterea hæc Statuti prescriptio currit etiam contra filium, et qui intra tempus sexdecim annorum non petijt supplementum legitimæ, Angel. in l. Papinianus. §. si constitutioni ff. de inoffic. testam. Bald. de prescript. in 4. parte 4. par. princip. q. 23. Boer. decis. 250. Mohed. decis. 151. qui volunt iuri petendi dictum supplementum et prescribi spacio 30. annorum, In cuius quidem locum Statuti prescriptio succedit, Socin. Iun. conf. 86. num. 5. lib. 3. Paris. conf. 32. n. 16. & conf. 93. n. 20. lib. 3. Gozzad. conf. 64. n. 13. & conf. 80. n. 5.

19 Item procedit contra hæreditatem et iacentem, quatenus inchoata sit contra defunctum, vt notant Cin. & Bald. in l. licet C. de iur. delib. Socin. conf. 61. n. 19. lib. 1. Bald. conf. 48. incip. inter cætera lib. 1. & licet idem Bald. contrarium teneat in conf. 150. lib. 2. nihilominus hæc opinio est verior iuxta distinctionem eiusdem Bald. in d. cõf. 48. & late et adit Castren. in l. ea quæ §. si quando n. 5. C. de temp. integr. restit.

Duran. de testam. caut. 6. sub tit. de acquir. vel omit. heredit.

20 Simili quoque modo hæc Statuti dispositio locum habet etiã contra ꝑ Clericos quidquid dicat Bou. de Statut. Urb. præscript. glos. 19.

21 205. Ratio est, quia Statuta Urbis sunt ꝑ Papalia, & comprehendunt etiam personas Ecclesiasticas, vt sæpius Rota tenuit, & signanter in vna Romana hæreditatis de Comitibus

21. Iulij 1577. coram fel. record. Clemente. Papa Octauo tunc Auditore, vbi fuerunt allegata alia decisiones. Quinimmo ego arbitror hanc præscriptionem procedere etiam in cau-

22 sis spiritualibus, in quibus Statuta Urbis ꝑ locum quoque sibi vendicant, vt fuit tentum in vna Romana separationis Thori 2. Decembris 1605. coram Marquemontio, quæ decisio fuit confirmata sub die 16. Ianuarij 1606. coram eodem; Neque enim diuersitatis ratio aliqua dari potest inter causas spirituales, & personas Clericorum, quæ sunt quid spirituale c. si Index de sent. excommun. in 6. Et licet verum sit causas spirituales comprehendere non posse,

23 sub ꝑ Statuto Laicorum c. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constit. etiam si Statutum sit confirmatum à Papa, cum talis confirmatio addat tantum robur Statuto quo ad causas in illo comprehensas, non autem illud extēdat ad causas spirituales Ias. in l. more n. 41. & Dec. n. 31. de iurisdic. omn. iudic. Alex. conf. 59. lib. 1. & conf. 39. lib. 4. Ruin. conf. 9. n. 2. lib. 3. Tamen hoc non procedit in terminis Statutorum Urbis, quæ non sunt Statuta Laicorum, sed ꝑ Papalia, cum fuerint de mandato Papæ correctæ, & emendata à personis ab eo deputatis, & dictis Statutis eo modo correctis, & emendatis idem Papa specificam cōfirmationem impertrinerit, quo fit, vt dicantur Statuta ipsius Papæ, & consequenter censeantur facta à deputatis, sicut si fuissent deputati ad condendum, vt fuit dictum in dicta causa Romana de Comitibus, & bene facit c. si Apostolicæ de præben. in 6. & l. 1. C. de vet. iur. enucleand. Bald. in l. lex placito C. de rerum permutat. Rebuff. super concord. tit. de form. mandat. Apostol. in glos. in verbo confirmationem in princip.

Sed quamuis creditor negligens in petēdo per sexdecim annos ab hoc Statuto excludatur, vt non possit amplius petere quid sibi debetur. Attamen hoc limitatur primo, vt non procedat aduersus pupillũ etiam si præscriptio inceperit in vita illius, qui cōtraxit, quia non ob id completur post illius mortem contra pupillum hæredem durante eius pupillari ætate l. sicut, C. de præscript. 30. vel 40. annor. Nam quidquid sit in alijs præscriptionibus hæc cōtra pupillum non currit, sed dormit, vt de cōmuni testatur Balb. de præscript. par. 6. princip. in 23. casu nu. 34. ante fin. Et voluerunt Domini in vna Romana de Magdalenis 9. Iunij 1587. coram Cardinale Blanchetto, & in vna Romana Censu de Caffarellis 9. Decembris de eodem anno coram Gypsiõ.

25 Nec ad rē pertinet, quod Statuti ꝑ præscriptio tanquam inducta post. l. fin. C. quib. cau. rest. in integr. non est neces. currere, & impleri contra pupillũ valeat per ea, quæ tradit idem Balb. loco supra citato n. 43. vers. nec obstat; Quoniam ipse paulo post se declarans subdit non habere locum in pupillo per tex. in d. l. sicut, & si aliter sentiret eius opinio tenenda non esset, quia præscriptio Statutaria ꝑ loco præscriptionis 30. annorum subintrat, vt dixi, & tradit Paul. de Castr. conf. 439. n. 3. circa med. lib. 2. Balb. vbi supra n. 43. versus finem.

26 Secundo limitatur, vt nõ procedat in actione reali, quia hoc Statutum ꝑ actionem realem nõ comprehendit Roman. conf. 201. n. 2. Ias. post alios Iustit. de action. in princip. nu. 99. & sequen. Felin. in c. fin. col. 3. nu. 6. vers. limita tamen tribus modis de præscript. Balb. eod. tit. in 2. par. 3. par. princip. quæst. 14. nu.

27 * 10. Grat. qui testatur de * communi conf. 41. n. 7. Rimin. Iun. conf. 37. n. 67. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 14. n. 1. Gabr. de præscript. conclus. 4. nu. 7. & in terminis tenuit Rota in vna Romana extinctionis census 21. Octob. 1582. coram Episcopo Lauretano; Et coram Gypsiõ in alia Romana census de Caffarellis 9. Decembris 1587. in qua fuit dictum præfatum Statutum non habere locum in ꝑ contractu census, quia ex eo oritur obligatio, quæ actionem realem parit Aym. conf. 117. nu. 4. Tiraquel. de rerraçt. lign. §. 1. glos. 6. nu. 4. & licet quando annua præstatio tanquam res sibi debita petitur personalis actio competat non propterea excluditur quin etiam realis actio debeat ad Statuti exclusionem: Hinc est, quod neque ꝑ dispositio l. Procula ff. de probat. in contractu censuali locum sibi vendicat, quoniã omnia illius requisita nõ possunt concurrere; Nam ultra consanguinitatem, & rationes sæpius calculatas, necesse est etiam probare diuturnitatē temporis, vt tradit Ias. in l. quæ dotis n. 12. solut. matrim. Dec. conf. 296. col. 2. prope fin. cum alijs congestis per Menoch. de arbitr. casu 88. n. 16. & sequen. Quæ temporis diuturnitas in cōtractu census considerari non potest, cum sit ex sui natura perpetuus, & non redimibilis, nisi venditore volente, quo fit, vt remissio crediti nunquam iuxta terminos d. l. Procula censeatur facta, vt bene per Socin. Iun. cōf. 128. n. 14. & 126. lib. 1.

30 Tertio limitatur, vt non procedat, quando is, cui aliquid debetur ex vna causa, ex ꝑ alio habet de bonis debitoris tantundem in manibus, vel plus, quàm sibi debeat, vt bene per Anchar. conf. 5. n. 5. vers. istud est pulchrum, & dubiũ, quem sequitur Mohed. decis. 3. de præscriptio. Et facit, quia præscriptio fundatur præcipue in negligentia creditoris, quæ vt omnibus notum est considerari non potest in eo, qui tantundem, vel plus in manibus habet quàm ipse prætere de iure potest. Vnde Rota in vna Ariminen. legati 7. Februarij 1600. coram Litta censuit illi, cui legitima debebatur non ob stare

obstare similem præscriptionem, quæ inducebat præsumptionem solutionis, ex negligentia in petendo, ex quo creditor legitimæ habebat penes se maiorem summam ex bonis illius, qui legitimam præstare debebat; Vnde fuit dictum quod respectu quantitatis ipsius legitimæ conseruatur facta compensatio.

31. Quarto limitatur, vt non procedat in debito iurato. Primo, quia iuramentum non venit in generali dispositione nisi de illo fiat mentio, glos. in c. cum non deceat in verbo effectus de elect. in 6. per rex. in c. constitutus de rescript. vbi Felin. n. 5. Io. Andr. in reg. quod semel in fine de regnl. iur. in mercurial. Alex. conf. 37. n. 24. lib. 2. Corn. conf. 328. col. 4. lib. 1. & conf. 180. col. 1. in fin. lib. 3. Grat. qui de communi testatur respons. 41 n. 14. lib. 1. Laurent. de Pin. conf. 90. n. 3. cum alijs per Gabr. de Statut. conclus. 11. in princ. & de iure iur. conclus. 5. in princ. & in 12. & per Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 2. n. 5. 2. & priuileg. 5. l. num. 2. Secundo quia iuramentum habet vim cõtestationis litis, & ideo perpetuat actionem vsque ad 40. annos l. nam & si postea §. si is qui, & ibi Bart. n. 3. Rom. n. 4. Iul. n. 5. ff. de iureiuran. Felin. in cap. fin. in 4. declarat. vers. limita secundò n. 7. de præscript. Marfil. singul. 141. Grat. d. conf. 41. n. 5. vers. secundo considera lib. 2. Crauet. conf. 71. num. 2. late Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 5. l. nu. 1. & 8.

Nec facit quod Statutum sit confirmatum à Papa, ex certa scientia, & propterea videatur comprehendere etiam obligationem iuramentam per ea, quæ tradit Gabr. de Statut. conclus. 11. n. 8. & in fine, Quia confirmatio intelligitur in terminis, in quibus statutum loquitur, cū eius sit naturæ, vt reddat robur actui confirmato, non autem quod extendat illum ad id, quod in eo non continetur l. Aurelius §. testamento ff. de lib. leg. Bald. in l. nominationes in fine C. de appellat. Corn. conf. 224. n. 1. lib. 3. Alex. conf. 122. lib. 4. Ruin. conf. 158. n. 16. lib. 1. & conf. 111. n. 18. lib. 3. Dec. in rubr. de confirm. vtil. vel. inutil. n. 2. & 3. Bero. quæst. 50. n. 2. Et ita in terminis huius Statuti, quod non habeat locum in debito iurato licet sit confirmatum à Papa tenuit Rota in vna Romana pensionis Domus 16. Ianuarij 1598. coram Horatio Cardinale Lancelotto, & in terminis Statuti Bononien. sub rubr. de præscript. confirmati à Iulio II. idem fuit decisum in vna Bononien. de Calderinis 4. Nouembris de eodem anno coram Penia. In qua ad illam coniecturam, quæ primum locum obtinere videbatur de taciturnitate Calderinorū, qui nec viuentis Cornelio; vel alijs duobus Dominis debitum petierant quasi expectauerint tempus in quo nemo esset de negotio informatus, qui respondere posset; fuit responsum tarditatem creditoris in petendo quod sibi debetur non sufficere ad præsumendam solutionem, cum alias frustratoria esset præ-

35
36

scriptio; vt tenuit Rota in causa Romana extinctionis census die 3. Martij 1584. coram Cardinale Seraphino; & in vna Burgen. fructuum 5. Iulij 1593. coram Litta.

Declarata hanc quartam limitationem, vt procedat quotiescunque Statutum non tollit fidem instrumento, secus quādo illi fidem adimit, quod bene potest fieri per statuentes Alexan. conf. 120. lib. 7. in princ. cū alijs per Put. decif. 316. lib. 1. Nam sublata fide instrumento non probatur iuramentum, & consequenter locus est Statuto etiam quando contractus est iuratus, ita declarauit Rota in dicta Romana pensionis Domus coram Horatio Cardinale Lancelotto, & in terminis Statuti Urbis antiqui lib. 4. cap. 18. de præscript. pens. idem fuit resolutum in vna Romana dotis coram Marignano die 27. Aprilis 1540. vt testatur Mohet. decif. 5. de præscript. Fab. decif. 9. lib. 1. Put. ad decif. 116. lib. 3. & decif. 16. de consuet. Caputaquen. decif. 413. lib. 1. in manu script.

Quinto hoc Statutum limitatur, vt non procedat contra creditorem ignorantem glos. in cap. quam sit §. electus de elect. in 6. & ibi Io. Andr. qui dicunt quod ignorantia non currit præscriptio nisi à die scientiæ, & ita volunt etiam Gemin. Archid. & Franc. ibid. Immo Compstel. in cap. cum te de rescript. tenet quod Statuto, aut consuetudine induci non potest, vt ignorantia tempus currat, sequitur Io. de Monte Sperell. in l. Genero ff. de his qui not. infam.

38 Sed contra hanc limitationem est communis opinio, de qua late post alios per Tiracquel. de retract. tit. 1. in verbo Ignorans §. 35. glos. 4. per tot. Alex. conf. 71. & 178. lib. 1. Socin. Iun. conf. 70. n. 21. & conf. 76. n. 141. & conf. 128. n. 135. & 141. lib. 1. Vnde cautela est quod petatur restitutio in integrum prout de iure. Nam quamuis cõtrouersa sit quæstio an aduersus præscriptionem 30. vel 40. annorum in cuius locum succedit hæc statutaria præscriptio detur restitutio in integrum ex capite ignorantia, de qua per Aym. conf. 201. n. 34. Nihilominus receptior est affirmatiua sententia quam tenuit glos. in l. qui filium §. Sabinus ad Trebellian. Bart. in l. Amilius n. 5. ff. de minor. in l. cum filius §. in hanc de verb. obligat. in l. 2. C. si aduers. vend. pignor. Curt. Sen. conf. 48. n. 1. Gozzad. conf. 56. n. 10. Socin. Iun. conf. 70. n. 18. & seq. lib. 1. & de communi Mandel. conf. 634. n. 2. & eam vti veriorē amplexa fuit Rota, & videre est apud Peregr. decif. 43. in vna Bononien. hereditatis lib. 2. Chissan. decif. 153. Caputaq. decif. 207. par. 3. & in terminis præscriptionis Statutariæ Urbis fuit tentum in vna Romana Domus de Moronibus 13. Nouembris 1579. coram Ioanne Baptista de Rubeis, & in alia Romana red-

39
ditionis rationis 10. Martij 1599. coram Horatio Cardinale Lancelotto; In qua fuit dictum istud procedere, dummodo tamen ignorantia fuerit

40 fuerit ꝑ probabilis, vt voluit Bald. in c. licet col. 1. de supplen. negl. prælat. Roman. conf. 117. col. fin. & 341. in fine Aret. conf. 15. in fin. Alex. cōf. 71. lib. 1. Felin. in c. vigilāti 3. limit. de præscript. Dec. conf. 262. in fin. & conf. 266. circa fin. cum relatis per Tiraquel. de retract. lign. §. 35. glos. 4. n. 33.

Sexto limitatur, vt non procedat in debitis tributorum quæ soluuntur in signum superioritatis, nam hæc de iure ꝑ præscribi non possunt l. cum perit. C. de præscript. trig. ann. vbi Bart. & Salicet.

42 Septimo limitatur, vt locum nō habeat ꝑ cōtra eum, qui petit debitum per viam exceptionis, quia Statutum prohibet solum agentem nō autem filium incipientem Put. decis. 5. cum tribus sequen. de constit. vbi inquit, quod qui excipiendo petit non compræhenditur sub Statuto nisi replicando exciperet, quia tunc bene compræhenditur quod & tradidit Castren. in l. 1. n. 5. ff. de except.

Octauo Statutum hoc limitatur, vt non procedat ꝑ in rebus dotalibus, ibi, exceptis dotibus. Ideo non compræhendit mulieres pro re dotali viuente marito Bald. nouel. in tract. de dot. 7. par. princ. Socin. Iun. conf. 144. nu. 56. & 63. lib. 1. Guid. Pap. in c. illud n. 3. de præscript. late Siluan. conf. 1. n. 130. Afflict. decis. 254. n. 3. Et sicut Statutum non compræhendit dotes, ita etiam ꝑ non compræhendit augmenta ipsarū dotium, vt per Abb. conf. 46. par. 1. Campeg. in tract. de dot. par. 5. q. 9. Paris. conf. 119. lib. 1. & conf. 61. lib. 4.

Declaratur tamen hæc limitatio, vt non habeat locum ꝑ in fructibus dotis nondum datæ marito, vt fuit decisum per Rotam corā Marficano 6. Februarij 1542. prout refert Mohed. decis. 226. de præscript. Ratio est quia fructus dotis non veniunt ꝑ eius appellatione, nec habent eius privilegia, vt per Bald. nouel. in tract. de dot. par. 2. priuileg. 6. Quod tam Rota intellexit dummodo obligatio non sit ꝑ conditionalis si debitor fuerit in mora, quia tunc voluit quod sit locus præscriptioni Statutariæ, & quod plures præscriptiones requirantur, vt per Doct. in l. vbi autem §. si forte de verb. obligat.

46 dotis non veniunt ꝑ eius appellatione, nec habent eius privilegia, vt per Bald. nouel. in tract. de dot. par. 2. priuileg. 6. Quod tam Rota intellexit dummodo obligatio non sit ꝑ conditionalis si debitor fuerit in mora, quia tunc voluit quod sit locus præscriptioni Statutariæ, & quod plures præscriptiones requirantur, vt per Doct. in l. vbi autem §. si forte de verb. obligat.

47 quia in huiusmodi fructibus persoluendis ꝑ nō committitur mora nisi de anno in annum quemadmodum in legatis annuis præscribendis, & in contractu præstationis annuæ, & fundamentum Rotæ in eo consistit, quia in huiusmodi obligationibus sub conditione adest verbum distributiuum, vt tantum quolibet anno soluatur, idcirco dicuntur esse plures stipulationes, & consequenter requiruntur plures præscriptiones, vt per Angel. in l. stichum §. stipulatio ff. de verb. oblig. & per Alex. & alios in l. de pupillo. ff. de nou. oper. nunciat.

49 Ultimo tractandum est, An hoc Statutū procedat cōtra eum ꝑ qui petit quod suum est, vel sibi debitum ex causa spoliij, vel cui alias competit remedium reintegrādæ? Hic articulus est difficilis, & pēdet ab illa quæstione adeo inter

iuris interpretes controuersa, An remedium canonis reintegranda 3. q. 1. sit impræscriptibile, vel potius tollatur præscriptione saltē longissimi temporis 30. vel 40. annorum, in cuius locum Statutaria præscriptio succedit. Et resoluendum est hoc remedium ꝑ præscriptione tolli, quemadmodum & ceteræ actiones quantumuis priuilegiatæ: quæ opinio non solum est magis communis, prout testatur Gabr. conclus. 5. nu. 64. de restit. spoliat. Contrard. de momentan. possess. §. 4. limit. 2. n. 26. vlt. que ad n. 29. Pontan. de spol. lib. 3. cap. 2. n. 97. Decian. conf. 63. n. 2. lib. 5. Crot. conf. 47. nu. 29. lib. 1. Nicol. Grauat. ad Velticum lib. 7. cap. 3. sub nu. 41. Sed etiam videtur æquior, & verior cum de iure tam ciuili quàm Canonico omnes actiones ꝑ tollantur præscriptione quadragenaria, vt probatur in l. sicut, & l. omnes C. de præscript. 30. vel 40. annorum, auth. quas actiones. C. de Sacros. Eccles. c. ad aures, & c. illud, & c. quia iudicante de præscript. c. placuit il. 1. & c. post quingentos 16. q. 3. in quibus iuribus ponderantur dictiones vniuersales qualemcūque actionem tollentes, & maxime in c. ad aures ibi, omnis prorsus excluditur actio, quæ verba ponderat Ruin. conf. 103. n. 7. lib. 5. & facit Ias. conf. 115. nu. 27. lib. 4. Aym. conf. 294. Rolan. conf. 72. n. 20. lib. 2.

Et quamuis in Rota alias fuerit dictum, dictum remedium esse impræscriptibile, & perpetuum, ita ut nulla longissimi temporis præscriptione etiam mille annorum tolli possit, vt per Castad. decis. 6. de restit. spoliat. Mohed. decis. 18. eod. tit. Put. decis. 115. in fine lib. 1. Simon. decis. 60. Veral. decis. 296. lib. 1. Tamen si bene considerentur dictæ decisiones apparebit hanc sententiam obtinuisse cum magna cōtrouersia, & difficultate, & earum compilatores pro maiori parte contrarium sensisse. Ideo in vna Mediolanen. corā Cardinale Serafino sub die 17. Maij 1600. cum hæc quæstio proponeretur de ordine fel. record. Clementis Papæ Octauj re diligentissime examinata fuit per Dominos recessum a dictis decisionibus, & tētum præfatum remediū ꝑ præscriptione tolli. Quia si est verum, prout est verissimum, quod temporis præscriptio tollit dominium quod est maximi præiudicij, vt per Bart. in l. rem alienā de pignorat. act. multo magis debet tollere hanc actionem possessoriam leuioris præiudicij, vt arguit Castren. conf. 205. n. 3. lib. 1. Socin. in l. rem quæ nobis n. 18. de acquir. posses. Paris. conf. 1. nu. 155. lib. 1. Balb. de præscript. 4. par. princ. q. 20. n. 1. Rolan. conf. 72. n. 19. lib. 2. & conf. 6. n. 8. lib. 3. Alioquin inanes redderentur regulæ iuris, quibus perpetuo traditum est petitorium absorbere possessorium.

Non obstat d. c. reintegranda in illis verbis Quacūque temporis cōditione, & c. ex quibus videtur colligi nullo tempore hoc remedium præscribi, Quia respēditur quod dicta ꝑ verba reguntur ab illis verbis in fine positis (perdidisse noscantur) & sic necessario non importat qu an-

quantitatem temporis, sed potius qualitatem & dum ibi dicitur Episcopus spoliatus esse restituendus quacumque conditione temporis aut captiuitate, vel dolo res suas perdidisse noscantur intelligatur Episcopus restituendos siue dolo siue captiuitate aliaue temporum conditione spoliati reperiantur, vt ea temporis conditio vniuersaliter contineat ceteros omnes casus mali euentus ex quibus Episcopi spoliari consueverint ac si diceretur quacumque mala temporum qualitate id successerit Et in terminis quod hæc verba importent qualitatem temporis, & non præscriptionem de qua in eo tex. non agebatur tradit Contard. de moment. possess. §. 4. limit. 2. n. 28. post Bellamer. & Castren. conf. 105. nu. 3. par. 1. & bene Gallef. de exercit. Iurisconf. lib. 3. n. 36. Pont. de spol. lib. 3. cap. 2. nu. 91. Menoch. in remed. 15. recuperan. nu. 422. quod etiam sensisse videtur Archid. in d. c. reintegranda dum dicit fortè ibi erat guerra vel metu latronum nemo audebat ibi morari. Et hunc verum, & germanum sensum appellat Nicol. Grauat. ad Vestrium lib. 7. c. 3. n. 41. quem etiam Rota fuit amplexa in dicta causa Mediolanen. coram Cardinale Seraphino. Mota principaliter quia non est verisimile Pontificem vno verbo, & illo quidè ambiguo voluisse subuertere omnium præscriptionum materiam prout in simili tradit glos. in c. 1. §. præterea in verbo præscriptione de Capitul. Corrad. Vbi verba illa nulla obstante præscriptione interpretantur de decennali, vel vicennali non autem de 30. vel 40. annorum præscriptione, ne scilicet totam materiam præscriptionum multis vigilijs excogitatum subuertere, & radicitus euellere videatur quã glos. communiter esse approbatam constat ex traditis per Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. n. 12.

Non obstat auctoritas glos. fin. & sequaciũ in c. solicite de restit. spoliat. quæ vult perpetuo agi posse hoc remedio: Nam sublato fundamento, quod fit in d. c. reintegranda tollitur etiam opinio glos. quæ illi innitur. Præterea cum vtatur ꝑ verbo perpetuo ea est intelligenda, vt non excludat præscriptionem trigennariam, vel quadrigennariam, sed solum præscriptionem longi temporis quemadmodum, & actiones perpetuæ dicuntur illæ contra ꝑ quas sola præscriptio 30. vel 40. annorum opponi potest Instit. de perpet. & tempor. act. & concordantes tex. allegat Brisson. de verb. signific. in verbo, perpetuæ actiones, sicuti etiam pactum de retrouendendo ꝑ quodcumque, & perpetuo censuit Rota spacio 30. annorum excludi ex cõf. Bald. 303. lib. 1. in causa Reatina tenutæ 13. Aprilis 1579. coram Cardinale Lancellotto, & 12. Decembris 1588. coram Card. Pamphilio.

Illud tamen admonedi sumus, quod aduertit Rota in dicta causa Mediolanen. quod remedio canonis reintegranda spacio 30. vel 40. annorum ita demum præscribi potest ꝑ quotiescumque versamur in spolio simplici proueniente ex probatione duorum extremorum, tunc enim præscriptio bene procedit, cum etiã sufficiat ad tollendam malam fidem præsumptam, vt censuit Bart. in l. ult. n. 17. C. vnde vi cuius doctrinam * communiter esse receptam testatur Balb. in l. Celsus n. 106. & 107. ff. de vsucap. & post eum Menoch. qui multos cõgerit in remed. 13. recuperan. n. 10. & d. remed. 15. num. 424. Secus autem quando spoliator à principio fuit ꝑ dolosus, vel violentus quia tunc hæc opinio locum non habet, cum nulla præscriptio aduersus dolum, & malam fidem opponi possit etiam post decursum tempus mille annorum c. fin. de præscrip. & ita intelligit Berro. in c. solicite n. 39. de rest. spoliat. Castad. eod. tit. decis. 5. n. 1. & 2.

In protocollo quæ sint necessaria, vt ex eo desumi possit publicum instrumentum: Item quando scriptura Notarij carens signo, & subscriptione fidem faciat, & de clausula actum quid operetur.

Cap. L X V I I I.

S V M M A R I V M.

- 1 Protocollum non valet nec ex eo potest desumi publicum Instrumentum nisi sit scriptum & subscriptum manu notarij, qui attestetur de eo fuisse rogatum.
- 2 In eius recognitione non requiritur quod manus notarij recognoscatur per testes, qui viderint scribere.
- 3 In scriptura antiqua Rota contentatur de recognitione facta etiam inter alias personas.
- 4 Scriptura notarij præsertim antiqua carens subscriptione, & signo probat, & potest releuari, vt authentica, quando custoditur in loco, vbi solum reperiuntur scripturæ authentica eiusdem notarij.
- 5 Non sumit robur ex filicia in qua adsint aliqua scripturæ non authentica nisi concurrant adminicula.
- 6 Clausula actum posita in scriptura notarij denotat perfectionem.
- 7 Item operatur, vt scriptura illam continens possit redigi in publicam formam.
- 8 Declara dummodo clausula actum, &c. sit posita in fine instrumenti secus si in principio, vel medio quia tunc non denotat actus perfectionem.
- 9 Licet denotet actus perfectionem non tamen importat stipulationem.
- 10 Posita in testamento ceci factõ sine solemnitatibus non operatur, vt sustineatur in vim donationis causa mortis non data presentia notarij.

Protocollum non valet, nec ex eo desumi potest publicum Instrumentum nisi ꝑ duo concurrant; Primum quod nota seu instrumentum sit scriptum, & subscriptum manu ipsiusmet notarij Castren. conf. 125. n. 6. lib. 2. Curt. lun.

Iun.conf. 162. n. 1. & post alios Afflic. lib. 1. cōstit. Regni tit. de fer. & scol. rubr. 33. n. 66. Menoch. de arbitr. ind. lib. 2. casu 187. n. 4. & 5. Secundum quod ipse notarius manu propria attestetur se fuisse de eo rogatum authen. ad trebellian. §. nos autem & authen. de instrum. caut. §. sed si instrumenta, & sic non sufficit simplex subscriptio Specul. de testam. §. 1. col. fin. vers. alij verò in fine, & ibi Io. Andr. in Addit. super verbo in fine, & de instrum. edit. §. breuiter col. 6. vers. & nota quod Tabellio, & Io. Andr. ibidem in verbo neque Alex. cōf. 153. n. 9. lib. 2. Dec. conf. 447. n. 8. & 9. Non tamen est necessarium quod manus notarij recognoscatur per testes † qui viderint scribere, quia in recognitione protocolli, & sic integri libri non requiritur tanta recognitio, Put. de fid. instrum. decif. 1. præsertim in scriptura antiqua
3 in qua Rota solet contentari † de recognitione facta etiam inter alias personas, vt per Mohed. decif. 178. Put. decif. 108. & 151. lib. 1. Afflic. decif. 245. n. 3.

4 Præterea est aduertendum quod † scriptura notarij licet careat subscriptione, & signo tamen probat, & potest releuari vti authentica, dummodo reperiatur custodita in loco vbi solum reperiuntur scripturæ authenticæ eiusdem notarij, quia ex illo loco sumit robur iuxta tradita per Paris. conf. 27. sub. nu. 16. & seq. lib. 2. Secus si in dicto loco aliquæ sint scripturæ non authenticæ, quia tunc talis locus nõ potest tribuere robur scripturæ defectuosæ Felin. in c. ad audientiã sub n. 10. de præscript. Et consequenter scriptura carens signo, & sub
5 scriptione non potest † sumere robur ex filza, in qua adsunt aliquæ scripturæ nõ authenticæ, nisi concurrant adminicula, nam illis concurrentibus talis scriptura bene fidem facit, Ita fuit resolutum per Rotam in Parmen. Status de anno 1588. coram Cardinale Seraphino.

Sed neque est omittendum, quod si clausula
6 Actum † &c. sit apposita in scriptura notarij, tunc denotat perfectionem Bald. in authen. quod sine sub. n. 1. vers. Et ideo tabelliones C. de testam. Castren. in l. is qui n. 4. ff. eod. l. hac consultissima in fin. C. eod. Cagnol. in l. si librarius, num. 71. ff. de reg. iur. Alex. conf. 14. nu. 19. lib. 6. Socin. conf. 142. col. 2. vers. & patet etiam lib. 1. Ruin. conf. 159. num. 13. lib. 4. Curt. Iun. conf. 162. colu. 2. vers. confirmantur præmissa Paris. conf. 27. nu. 15. lib. 2. Rim. Iun. conf. 84. nu. 26. lib. 1.

7 Et talis scriptura habens † hanc clausulam potest redigi in publicam formam, Castren. in d. l. is qui nu. 4. Alex. dicto conf. 14. nu. 19. Paris. d. conf. 27. nu. 15. Curt. Iun. dicto conf. 162. n. 1. cum alijs supra allegatis, & fuit resolutum
8 in dicta causa Parmen. status coram eodem Cardinale Seraphino 15. Decembris 1589. & 7. Februarij 1590.

Quod tamen intelligere debes, quando hæc
8 clausula est † posita in fine instrumenti, vt ex-

presse loquitur Alex. secus si in principio, vel medio, quia tunc potuit apponi à notario cogitante se publicaturum, & ideò non denotat actus perfectionem Paris. conf. 27. nu. 17. lib. 2. Natta. in addit. ad Alex. conf. 14. num. 19. vers. dictæ in breuiaturæ, lib. 6.

Præterea hæc clausula licet denotet actus
9 perfectionem, non tamen importat † stipulationem. Et ideo posita in testamento cæci factò sine solemnitatibus l. hac consultissima. C. de testam. non operatur, vt sustineatur † in
10 vim donationis causa mortis non data præsentia donarij, vt fuit resolutum in Mediolanen. bonorum prima Iulij 1592. coram eodẽ Cardinale Seraphino, vbi fuit reprobatus Rimin. Iun. in conf. 84. n. 26. lib. 1. qui contrarium tenet.

Bona fideicommissò subiecta quando ex causa dotis alienari possint, & quæ dicatur dos congrua. Cap. LXIX.

S V M M A R I V M .

- 1 Bona fideicommissò subiecta ex causa dotis alienari possunt.
- 2 Assignata mulieri pro dote efficiuntur proprium patrimonium ipsius sicut si aliunde dotaretur.
- 3 Statutum quod maritus lucretur certam dotis portionem habet etiam locum in dote ex bonis fideicommissò subiectis constituta.
- 4 Bona subiecta fideicommissò possunt alienari nedum pro constituenda dote, sed etiam pro eius restitutione, quamuis fideicommissum præcedat receptionem ipsius dotis.
- 5 Item possunt alienari quamuis mulier pro dote fideiussorem acceperit.
- 6 Item quamuis bona fideicommissò grauata fuerint diuisa inter fratres.
- 7 Item quamuis bona expresse sint prohibita alienari secundum opinionem Rota, & n. 8.
- 9 Item alienari possunt pro constituenda dote spiritali quæ religionem intrantibus dari consuevit.
- 10 Item quamuis restitutio fideicommissi sit facienda Ecclesie vel pia causa.
- 11 Item alienari possunt etiam pro dotanda muliere natura sterili contra Bart. cuius opinio reprobatur, & n. 13.
- 12 Priuilegia ex causa dotis mulieribus concessa competunt etiam sterilibus.
- 14 Bona fideicommissò subiecta alienari possunt etiam pro apparatibus qui solent dari mulieribus nubentibus, & sunt de appendicijs dotis, maxime vbi adest consuetudo illos præstandi, & num. 15.
- 16 Non possunt alienari pro dote quando expresse in alienatio fuit prohibita etiam ex causa dotis secundum vnã opinionem, sed contrarium Rota tenuit & n. 17.
- 17 Item non possunt alienari pro dote confessata nisi

in casibus in quibus confessio dotis recepta creditoribus præiudicat, & n. 19.

20 *Item non possunt alienari nisi duo copulatiue concurrant, videlicet obligatio dotandi & defectus aliorum honorum.*

21 *Filia hæres instituta à Patre cum onere restituendi potest uti retentione donec congrue doteatur.*

22 *Debet habere dotem in bonis fideicommissis subiectis, licet pater consumpserit bona libera, & propriam legitimam.*

23 *Item quamuis sit nata post obitum testatoris fideicommittentis reiecta opinione Alciati.*

24 *Vtilitas publica præfertur priuata.*

25 *Bona fideicommissi recte alienantur pro dote quando legitima, & trebellianica ad illam constituendam nõ possunt sufficere, secus si possint.*

26 *Alienari possunt solum pro dote congrua iuxta arbitrium boni viri, & non ultra.*

27 *Dos congrua dicitur, quæ non est minor legitima.*

28 *Item dos congrua intelligitur secundum consuetudinem regionis.*

29 *Item dos congrua dicitur, quam pater ipse constituit.*

30 *Intellige, quoad præiudicium filia agentis ad supplementum dotis, secus in præiudicium creditorum, & fideicommissariorum & n. 31. & 32.*

33 *Bona subiecta fideicommissis in dubio intelliguntur alienata causa evertendi fideicommissum, etiam si hæres rogatus sit, quod reliquum est ex hæreditate tempore mortis restituere.*

34 *Alienata ex causa dotis si soluto matrimonio ad patrem reuertantur in pristinam causam redeunt, & eidem fideicommissis subiacent.*

35 *Declara, dummodo filia non uiuat, vel filij ex ea non existant.*

36 *Filij extantibus ex filia mortua, pater tenetur eis reseruare bona materna.*

A Pud omnes communi calculo est receptum, quod bona subiecta fideicommissis ex causa & dotis alienari possunt, per tex. in authent. res quæ, C. commun. de legat. & in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad trebellian. & efficitur quidem talis dos proprium mulieris & patrimonium, sicut si aliunde dotaretur, Paul. de Castr. in d. auth. res quæ n. 5. Ias. n. 32. Vnde

3 *Statutum quod maritus lucretur & certam dotis portionem habet etiam locum in hac dote. ut per Bald. in d. auth. res quæ n. 14. Curt. num. 46. cum alijs allegatis per Phanuc. de lucro dotis glos. 10. n. 60.*

Amplia Primo conclusionem istam, ut procedat nedum pro constituenda dote, sed etiam pro & eius restitutione, ut per Bart. in d. auth. res quæ nu. 2. & Imol. in l. cum Auus in fine. ff. de condit. & demonstrat. cum alijs, quos refert Simon de Pretis de interpret. ult. volunt. fol. mihi 77. n. 16. Etiam si grauamẽ seu fideicommissum præcesserit dotis receptionem. Curt. ubi

* supra n. 11. quam opinionem * testatur esse communem Dec. conf. 376. n. 1. idem Curt. conf. 59.

n. 2. Couar. lib. 3. var. resol. cap. 6. num. 10. vers. Quarto non tantum.

5 Secundo amplia etiam si mulier & pro dote accepisset fideiussorem, nam adhuc, ut dos illi restituatur, possunt bona fideicommissis subiecta alienari, Paul. de Castr. conf. 15. n. 2. vers. secundo presentialiter dubitatur, lib. 1. Ias. in d. auth. res quæ n. 32. Curt. Jun. n. 39.

Tertio amplia, ut habeat locum, nedum in portione patris, sed etiam aliorum, ut quia bona fideicommissis & grauata fuerint diuisa inter Fratres, quia cum hoc onus sit reale, Dec. d. conf. 376 diuisio non præiudicat filiabus feminis, ut fuit resolutum per Rotam in Anconitana fideicommissi 5. Decembris 1584. coram Cardinale Blanchetto.

7 Quarto amplia, etiam si bona expresse sint prohibita & alienari; Nam ex tunc ex causa dotis ac donationis propter nuptias alienatio fieri potest, Bart. in l. filius familias §. diui q. 2. n. 10. ff. de legat. 1. quam sententiam approbat Alex. ibid. n. 10. & * communẽ esse dicunt, Ias. n. 96. Ripa n. 70. Crot. n. 44. Dec. conf. 519. col. 2. Curt. Sen. conf. 27. n. 18. Boer. decis. 110. n. 5. ad fin. Couar. ubi supra nu. 10. vers. secundo hoc in tractatu Rolan. qui alios allegat conf. 85. num. 7.

8 Contrarium in expressa prohibitione alienationis tenet Bald. in c. 1. §. donare n. 2. qui feud. dar. poss. quem sequitur Ias. in l. 3. nu. 5. ff. si cert. pet. Ant. Gomez. in l. 40. Tauri n. 87. Et in rebus ex causa maioratus alienari prohibitis tenet hanc opinionem Pinel. in l. 1. C. de bon. matern. 3. par. n. 102. Ego à prima opinione non discedo quam tenuit & Rota decis. 37. n. 2. par. 1. diuers.

9 Quinto amplia, nam bona fideicommissis subiecta alienari possunt etiam pro & constituentia dote spiritali, quæ religionem intrantibus dari consuevit, Bart. in d. auth. res quæ num. 7. Bald. n. 13. Angel. n. 4. in fin. Salicet. n. 10. & communem* dicunt Ias. ibidem n. 18. & n. 32. Curt. n. 26. Gomez. in loco supra allegato n. 87. vers. septimo intellige.

10 Sexto amplia, etiam si restitutio & fideicommissi sit faciendæ Ecclesiæ, vel piæ causæ, Bald. in d. auth. res quæ n. 5. Ias. n. 32. Curt. n. 37.

11 Septimo amplia, nam fideicommissum alienari potest etiam pro dotanda & muliere sterili, Bald. ubi supra n. 15. & Ias. n. 32, pro quo facit, quia priuilegia ex causa dotis mulieribus concessa & competunt etiam sterilibus, l. assiduis, vers. & ideo quod antiquitas, C. qui potior. in pignor. habeant. Bart. in l. 1. n. 29. ff. sol. matrim. ubi dicit ita omnes tenere, & esse * communem opinionem testantur ibid. Socin. n. 18. Alex. nu. 5. Ias. n. 42. Ripa n. 124.

12 Quod videtur procedere in ea muliere, quæ ex accidenti aliquo morbo affecta non potest concipere, secus si naturali impedimento obstringatur, quia bona fideicommissi pro illa alienari minime possunt, cum hoc casu cessent priuilegia dotis, ut Bart. adnotauit in l. si quis postha-

posthumos in princ. n. 2. ff. de lib. & posthum.

13 Sed ego indistincte superiorem sententiam sequor; Quoniam † & si ratio sobolis in muliere natura sterili deficiat, attamen adsunt alia multa, propter quas leges in hoc mulieribus consultum esse voluerunt, & praesertim fauor contractus matrimonij, cuius substantia non pendet ex liberorum procreatione; hoc enim, cum accidens sit, regulas naturales non immutat, vt inquit Bald. in loco praallegato num. 15.

14 Octauo amplia, vt bona subiecta fideicommissum alienari possint nedum pro dote, vt dictum est, sed etiam pro apparatus, † qui solent dari mulieribus nubentibus; Salicet. in d. authen. res quæ n. 5. cuius opinionem * veram esse, & ab ea non recedendum dicit Bero. cõf. 116. n. 23. & 134. n. 10. lib. 2. & hanc amplexa fuit Rota in vna Bononien. fideicommissi de Formagliarijs de anno 1577. coram fel. record. Clemente Papa Octauo tunc Auditore. Ratio est, Quia huiusmodi apparatus † sunt de appendicijs dotis, Alex. cõf. 27. col. pen. lib. 5. Anan. conf. 36. circa princ. Curt. Iun. conf. 129. in fine Paris. conf. 25. nu. 12. lib. 2. late Rolan. de lucr. dot. q. 50. Et hoc praesertim obtinet, vbi adest consuetudo dandi illos apparatus, vt est in Ciuitate Bononiae iuxta conf. Lauren. de Pinco 109. n. 2. & attestantur Bero. & Salicet. vbi supra; hoc enim casu absque dubio veniunt etiam apparatus, quia si isti non darentur, daretur tanto maior dos, Paul. de Castr. in l. cum pater filia. ff. de legat. 2.

16 Limita Primo supradictam conclusionem, vt non † procedat, si alienatio sit expressim prohibita etiam ex causa dotis, tunc enim dispositio d. authen. res quæ minime locum habet, vt voluit glo. in l. nulla. C. de iur. dot. quam ibi sequuntur Cyn. Bart. & Bald. Alex. in d. l. filius familias. §. Diui vbi Ias. n. 105. & Ripa nu. 70. dicunt hanc opinionem esse communem *. Idem tradit Ias. in d. authen. res quæ nu. 25. & n. 32. Socin. in regul. 12. limit. 2. Roderic. Xuares in l. quoniam in prioribus in 2 limit. n. 11. C. de inoffic. test. Cagnol. in l. id quod nostrum col. 2. ff. de regul. iur. Socin. Iun. conf. 119. nu. 8. lib. 2. Boer. decis. 129. Tiraquel. de iure primogen. q. 61. n. 9. Ias. in l. 3. n. 5. ff. si cert. pet. & hanc opinionem veriolem esse affirmat Couar. lib. 1. var. resol. c. 6. n. 10. vers. cæterum Paulus Castrensis & pro hac opinione respondit etiam Alex. conf. 56. n. 3. lib. 1.

Contrarium quod immo non obstaute expressa prohibitione alienationis etiam ex causa dotis bona fideicommissi alienari possint tenent Castren. cõf. 80. in 1. dubio lib. 1. & alios plures maxime auctoritatis refert, & sequitur. * Bursat. conf. 179. n. 8. lib. 2. qui hanc magis * comunem dicit, & est decis. Surd. 62. n. 11. vbi pro hac parte multi allegantur, & hanc † quoque amplexa fuit Rota decis. 449. n. 5. par. 1. diuersi. 17 Secundo limita, vt nõ procedat in dote † cõfessata Angel. in d. authen. res quæ n. 3. & Ias.

col. penult. Aret. in l. 1. n. 7. vers. circa istud privilegium. ff. solut. matr. Paris. conf. 52. col. fin. lib. 2. Rolan. conf. 85. nu. 26. Et ratio est quia, quæ pro dote contra iuris rationes introducta sunt in vera dote locum habent, non in ea quæ ipse maritus confessus est recepisse, glof. communiter recepta in l. asiduis in verbo pro dote, & ibi Bald. n. 9. C. qui potior. in pign. habea. Idem Bald. in l. cum aliquis n. 5. C. de iure delib. Socin. in d. l. 1. n. 87. vbi testatur * de comuni ff. solut. matrim. Ias. in §. fuerat num. 91. Instit. de action. Tiraq. in l. si vnquam in verbo donatione largitus n. 88. C. de reuoc. donat. late Couar. lib. 1. var. resol. cap. 7. nu. 4. Bellon. * qui de comuni * testatur conf. 86. nu. 13. Sed ipse hoc verum existimo, quotiescumque cõfessio dotis receptæ creditoribus non praedudicat, 19 secus in casibus † in quibus infert praedudiciũ, quos recenset Socin. in d. l. 1. n. 69. tunc enim verius est, fideicommissum alienari posse in praedudicium substituti etiam ex causa dotis cõfessata, vt per Ias. & Curt. in d. auth. res quæ.

Tertio limita seu potius declara eandem conclusionem, vt procedat ita demum, si copulatiue concurrant † obligatio dotandi, & defectus aliorum bonorum, alioquin dispositioni d. auth. res quæ non est locus, vt ibi per Bart. numer. 3.

Hinc est, quod mater, quæ non tenetur filiam dotare, non potest ipsa alienare bona subiecta restitutioni: Auis autem, & pater possunt, quia ad ipsos spectat onus dotandi. Quæ 21 ratione filia † hæres instituta à Patre potest vt retentione, donec congrue dotetur, quia hæc bona transeunt cum suo onere ex praesumpta voluntate disponentis, super qua est fundata dispositio d. Authen. res quæ vt ibi per Paul. de Castr. n. 10. Fulgos. n. 2. & Ias. num. 25. Dec. conf. 519. n. 53.

22 Quod procedit quamuis † pater consumpserit bona libera, & suam legitimam, quia dato quod filio non sit praestanda alia legitima post ipsius consumptionem, hoc tamẽ casu debetur dos, cum culpa filij sibi nocere debeat, non alteri, Paul. de Castr. conf. 15. col. 2. vers. his non obstantibus, & conf. 80. nu. 1. & sequen. & conf. 219. n. 2. lib. 1. & idem in d. authen. res quæ n. 11. vbi refert sic fuisse iudicatũ: Cuius opinionem sequitur Ias. ibidem col. ult. limit. 14. & conf. 157. in 3. dub. lib. 2. Natta conf. 61. nu. 4. Ruin. in l. Marcellus §. res quæ n. 3. in fin. ad trebellian. Dec. conf. 376. in fin. & conf. seq. n. 6. Gozzad. conf. 97. n. 10. Rolan. conf. 85. n. 4. lib. 1. & conf. 27. n. 3. lib. 4. Decian. conf. 18. nu. 27. lib. 2. Menoch. conf. 33. n. 31. Becc. conf. 54. per tot. & comunẽ * dixit Curt. Iun. conf. 59. n. 7. Nec obstat cõf. Alciati 96. & 164. lib. 9. Quia quatenus ipse in altero ex eis respondet, auth. res quæ procedere in filijs, & descendentes natis viuentis testatore, eius opinio † fuit reiecta per Rotam in Romana dotis de Bucapadulis coram Cardinale Seraphino, & in dicta Anconitana fideicommissi 5. Nouembris

1584. corā Cardinale Blanchetto, Et in omnibus bene respondet Curt. Iun. d. conf. 59. Preponēda enim sunt, quę cōmuniter omnibus profunt his, quę aliquibus particularibus sūt vitia, vt inquit Imperat. in d. authen. res quę.

Quarto limita, seu potius declara, vt dicta conclusio procedat solum, quando ꝑ legitima, & trebellianica ad constituendam dotem non possunt sufficere, secus si possint, quia tunc alienatio non est permessa, vt colligitur ex §. quamborē in authen. de restit. & ea quę parit in vñdec. mense, ex quo sumitur dicta Authen. res quę, quod de legitima etiam tantum scribit Roman. conf. 132. n. 1. vt loquitur d. Authen. res quę. Sed de legitima, & trebellianica intelligit eam Fabian. in Authen. nouissima n. 197. vers. ad quartam C. de inoffic. testam. Corn. conf. 3. sub n. 3. lib. Paris. conf. 63. num. 49. & 53. cum sequen. lib. 2. & in conf. 81. nu. 49. & sequen. eod. lib. Rolan. conf. 85. n. 19. & seq. lib. 1.

Quinto limita, vel declara, vt alienatio fideicommissi sit solum permessa ꝑ pro dote congrua iuxta arbitrium boni viri, qui inspectis facultatibus, & natalibus mariti, & vxoris, & numero liberorum illam constituere debet l. cum post §. gener, & l. quęro ff. de iur. dot. & l. si filia ff. de legat. 3. Bald. conf. 323. num. 5. lib. 3. Aret. conf. 17. nu. 10. Et licet magna inter Doctores sit controuersia, an debeat esse maior, vel minor legitima Socin Sen. conf. 88. num. 15. cum seq. lib. 2. Ruin. conf. 46. nu. 9. lib. 5. Tamen magis * communiter receptum est, vt vir bonus dotem congruam debeat arbitrarī eam quę non sit ꝑ minor legitima Authen. si qua mulier C. de Sacros. Eccles. & ita censuit Bald. conf. 67. n. 3. lib. 1. & d. conf. 323. n. 3. lib. 3. Paul. de Castren. conf. 362. num. 1. lib. 1. Salicet. in d. Authen. res quę num. 1. C. cōm. de legat. Alex. conf. 69. num. 2. lib. 1. & conf. 7. nu. 5. & sequen. lib. 2. & conf. 83. n. 1. & 2. lib. 4. Corn. conf. 46. nu. 23. cum seq. & conf. 262. nu. 14. lib. 2. & conf. 290. n. 14. lib. 3. Et communem profitetur Dec. conf. 276. n. 2. Debet etiam bonus vir considerare consuetudinem regionis, & in quantum testator consueuerit dotare alias filias; Nam dos ꝑ congrua intelligitur etiam secundum consuetudinem regionis, vt scribit Bald. confil. 386. lib. 4. Et in terminis quando agitur de constituenda dote ex bonis subiectis fideicommissi consuluit Corn. conf. 3. lib. 3. Paris. conf. 16. n. 77. & 82. & conf. 63. n. 52. lib. 2. Præterea,

& illa debet dici dos congrua ꝑ quā pater ipse constituit Paul. de Castr. conf. 404. nu. 1. vers. & sic nō haberet locū lib. 2. Dec. conf. 26. & conf. 35. in fin. Alciat. de præsumpt. 1. reg. præsumpt. 2. n. 8. & conf. 18. n. 13. lib. 9. Quod tamen sane est intelligendum quo ad præiudicium filia, quę agit ad supplementū congruę dotis, vt debeat ꝑ esse contenta dote sibi à patre constituta, quia pater præsumitur optimū consilium capere pro filia: Quamuis eo etiam

casu Paul. & alij supra citati dicant quod possint interdum recedi ab arbitrio patris, vt late consuluit Dec. conf. 186. Sed hoc locum non habet in ꝑ præiudicium creditorum quibus pater etiam constituendo dotes pro filiabus non potest præiudicare l. ait §. si cum mulier, & l. vltima §. 1. ff. qui in fraud. tradit. l. 2. & ibi noc. Bald. in princip. C. de reuocant. his quę in fraud. credit. Quod etiam dicendum est respectu ꝑ fideicommissariorum, quia pater non potest in fraudem eorum supra moderatam quantitatem dotem filiabus constituere de bonis subiectis fideicommissi ne sit in eius potestate euertere totum fideicommissum l. Titius rogatus ibi si non interuerten di fideicommissi gratia tale aliquid factum, probetur ff. ad Trebell. Nam verbis fideicommissi bonam fidem inesse constat, vt ille text. subiungit, & ideo in dubio bona subiecta ꝑ fideicommissi intelliguntur alienata causa interuertendi fideicommissum etiam si hæres rogatus esset quod reliquum esset ex hæreditate tempore mortis restituere, & sic ex voluntate testatoris haberet facultatem alienandi, quia hæc facultas arbitrio boni viri intelligitur ne profundendi fideicommissi occasio quæratur, vt notat Paul. de Castr. in d. l. Titius n. 21. in fine vers. in tex. ibi probetur, Et signanter Natta conf. 115. n. 8.

Præterea non est omittendum quod quamuis bona fideicommissi ex causa dotis alienari possint, vt dictum est tamen si bona alienata soluto ꝑ matrimonio ad patrem reuertantur in pristinam causam restituuntur, & eidem fideicommissi subiacent, vt per Bart. in d. Authen. res. quę nu. 8. dummodo filia ꝑ non viuat, vel filij ex ea non existant, nam illis extantibus tenetur pater ꝑ eis reseruare dicta bona Authen. sed quamuis C. de rei vxor act. l. post dotem ff. solut. matrim. & Bart. opinio est communis * & eam sequuntur Curt. Iun. in d. Authen. res quę n. 27. Menoch. conf. 33. n. 9. & alij relati à Peregr. de fideicom. art. 42. n. 20.

Declaratio pretij alteri commissa nunquid absque partis citatione fieri possit, & quid agendum, si arbitrator modum excesserit, aut facta declaratione Venditor renuat pretium recipere. Cap. LXX.

S V M M A R I V M.

- 1 Pretium rei in eius venditione potest in arbitrium alterius conferri.
- 2 Declaratio illius per Arbitratorem fieri potest absque partis citatione, licet in discussione negocij citatio sit necessaria, & n. 3.
- 4 Relatio facienda per Peritos non requirit partis citationem.
- 5 Potest fieri etiam die feriata.
- 6 Reducitur ad arbitrium boni viri, si is, cuius arbitrium

- bitrium fuit electum in declaratione modum excesserit.*
- 7 *Amplia etiam si declaratio fuerit commissa ad eius arbitrium, & beneplacitum.*
  - 8 *Dictio (placuit) & dictio (beneplacitum) denotant arbitrium boni viri.*
  - 9 *Depositum habet vim solutionis.*
  - 10 *Contractu venditionis adimpleto ex parte emptoris, si venditor recusat conficere instrumentum, potest Iudex competens ex officio mandare tale instrumentum confici.*
  - 11 *Item venditor potest compelli ad rem venditam tradendam emptori, seu possessione illius, etiam manu militari.*

Ivre communi est absolutum, quod in contractu venditionis pretium in alterius arbitrium ꝑ auferris potest, vt est tex. in l. fin. C. de cōtrahen. empt. & in l. si merces in princ. ff. locati, Sed quæritio est inter Doctores multum controuersa. Vtrū Arbitrator, cui hæc declaratio fuit commissa possit ad illam deuenire absque partis citatione, Et verior, & cōmuniior est ꝑ affirmatiua sententiã quidquid videatur tenere Bald. in c. 1. n. 10. de inuestit. marit. fact. Et quãuis idem Bald. in l. fin. n. 19. vers. se cūdo casu C. de cōtrahen. empt. & cōf. 64. lib. 3. sic distinguat, quod, Aut est cōpromissū de re nō litigiosa & nō exigitur requisitio alterius ea ratione, q̃a tūc arbitrator fungitur officio negociorū gestoris, seu procuratoris, & Nūcij qui in explicādis negocijs sibi liberè cōmissis non eget præsentia constituētium. Aut est cōpromissum, de re litigiosa, & controuersa, quæ alias inter partes fuisset examināda, & trutinanda, Et hoc casu saltem in discussione negocij requiritur partium auditio, & sic citatio; Attamen Doctores in hoc cōueniunt, quod sufficiat ꝑ citatio in discussione negocij, non autē sit necessaria in actu declarationis, ita post Siluestr. Aldobr. conf. 59. n. 6. & Crescent. decis. 2. de arbitr. dum sequitur Socini sententiã

* quam magis * communem appellat in d. l. si quis arbitrato n. 29. vers. quarta, & vltima opinio fuit, & c. ff. de verb. oblig. tenuit Rota in vna Romana Domus 24. Maij 1602. coram Litta; Pro qua opinione benefacit, quia etiam in relatione ꝑ faciendã per peritos non est necessaria partis citatio, quidquid sit in electione ipsorum, vt tradit Bart. in l. Teopompus n. 11. & ibi Addit. in verbo respondeo ff. de dot. prælega. Alex. in l. 1. §. vlt. n. 7. ff. de ferijs, qui propterea dicit, quod etiam die ꝑ feriata potest fieri talis relatio, quia non fit in forma iudicij; Ad idem Gabr. de citat. conclus. 1. n. 404. & 318. Bero. cont. 89. n. 30. & 31. lib. 1. Felin. in c. veniens et 1. nu. 20. de testib. & in c. quia iudicante sub n. 1. vers. & nō est necessaria de præscript. Socin. de citat. art. 7. n. 42. Menoch. de adipiscenda posses. remed. 5. n. 165.

Est tamen aduertēdum, quod si is, cuius arbitrium est electum in declaratione modū excesserit, declaratio ꝑ reducitur ad arbitriū bo.

ni viri arg. tex. in l. si libetius, ita iurauerit ff. de oper. libert. & benè facit glos. in l. pen. in verbo imperarem in fin. ff. de arbitr. dicēs, quod si ego compromiserō in aliquem, quem offenderim, vt æstimationē arbitretur iniuriã, si nimitū fuerit arbitratus, potero reducere eius æstimationem ad arbitrium boni viri, & ita per illam glos. tenet Bart. in l. fin. n. 3. ff. de præst. stipulat. cuius opinionem testatur esse *communem Couar. lih. 2. var. resolut. cap. 13. col. 2.

- 7 Quod intellige, verum etiam si ꝑ fuerit dictum ad eius arbitrium, & beneplacitum, quia verbū (beneplacitum) importat arbitriū boni viri per tex. in l. Thais. §. sorori ff. de fideicom. libert. vbi dictio ꝑ (placuit) denotat arbitrium boni viri: Multo igitur magis, dictio (beneplacitum) hoc denotabit, & ita illum interpretatur Abb. in c. verum in vlt. not. de foro compet. Capic. decis. 116. n. 4. Ias. in l. si sic in princ. nu. 6. ff. de leg. 1. & ante istos Bald. in l. fin. §. sed, & si quis n. 3. C. com. de legat.

Sed quæritur hic opportune quid sit agēdū quando vēditor recusat recipere pretium rei vēditæ ab arbitratore, vt supra dictum est, de claratū? Et dicas quod potest de iure emptor implendo è latere suo contractū facere de illo depositū parte citata, & Iudice authore, quod quidem depositum vim ꝑ verè solutionis habet Bart. in l. si soluturus nu. 5. ff. de solut. Paul. in l. acceptam n. 12. C. de vsur. & fuit sæpe resoluū per Rotam, vt in Romana Vineæ 5. Ianuarij 1579. coram Robusterio, & in alia Romana pecuniaria 24. Nouembris 1595. coram Cardinale Millino. Et hoc modo adimpleto contractu ꝑ parte emptoris, si vēditor recuset conficere instrumentum de dicta venditione, potest Iudex competens ex officio mandare tale instrumentū confici ex latē deductis per Galef. de form. obligat. Camer. pat. 2. tit. de præamb. ipsius process. vers. potest hic nō inepte quæri, & c. Et potest compelli ꝑ venditor ad rem venditã tradendam emptori, seu possessionē illius, ad idq; præcisè cogi potest etiã manu militari, vt tenuit Rota in supra allegata causa Romana Domus coram Litta secundum distinctionem glos. in §. pretium in verbo traditur Instit. de empt. & vendit. quam teste Ang. Aret. ibid. sub n. 8. sequitur Bart. in l. stipulationes non diuiduntur, vers. ad tertium venio ff. de verb. obligat. & in l. 1. in vers. item quæro d. ff. de act. empt. & alij relati per Plot. in repet. l. si quādo n. 171. C. vnde vi qui de *communi testatur.

Inter accessum, & regressum, quid intersit,
Et ibidē quæstio facti decisa. Ca. LXXI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Accessus, qui ad beneficium datur in totum pendet à futuro euentu, nec habet aliquod ius de præterito.*
- 2 *Regressus ad beneficium habet causam de præterito.*

terito, & datur secundum Rotam etiam litteris non expeditis, & n. 15.

- 3 Non est acquisitio noui tituli, sed antiqui continuatio.
- 4 Non comprehenditur sub concordatis Germania, nec sub indultis Cardinalium.
- 5 Cancellaria ubi referuatur regressus alicui cedenti etiam litteris non expeditis, nec capta possessione, solet appellare ingressum & accessum, sed Rota tenet, quod quando quis habet titulum precedentem cum sola supplicatione dicatur regressus.
- 6 Accessus (ubi prior titulus non potest iustificari) datur vigore presentium etiam non iustificato priori titulo.
- 7 Regressus dicitur ubicumque gratia habet causam de preterito, licet in litteris dicatur tantum accessus.
- 8 Substantia rei potius debet attendi quam verba.
- 9 Supplicationi tanquam matrixi, & originali potius standum est, quam litteris.
- 10 Cancellaria quomodo intelligatur esse organum Papæ, & n. 12.
- 11 Non habet plenitudinem potestatis sicut Papa.
- 12 Ius, secundum Cancellariam non dicitur plene radicatum in prouiso ante expeditionem litterarum, sed secundum Rotam plenum ius acquiritur per solam supplicationem.
- 14 Litterarum expeditio in beneficalibus secundum opinionem Rota requiritur ad effectum probationis non substantia ipsius gratiæ.
- 16 Ius considerabile non acquiritur ex acceptatione resignationis momentanea ad effectum retrocedendi.
- 17 Consensus in resignat. retrahitur ad diem date.
- 18 Tempus date attenditur, item presentatio supplicationis sub parua data, & paruo consensu si postea à resignante consensus fuit extensus.

In causis Beneficalibus aliquando disputari solet, An gratia contineat accessum, vel potius regressum: Ideo videndum quomodo hæc differant. Et dicas, quod regressus differt ab accessu quia accessus totaliter pedit à futuro euentu, nec aliquod ius de preterito habet, vt declarat Cassad. decis. vnica n. 1. & 9. de pact. & post eum Fab. decis. 33. & Rebuf. in sua praxi benefic. par. 3. tit. de regres. Regressus vero proprie dicitur, qui habet causam de preterito Oldrad. conf. 274. sub n. 3. vers. ad istud, & sub n. 6. vers. ad hoc respondetur, ubi dicit, quod regressus non est acquisitio noui tituli, sed antiqui continuatio, quod etiam sentit Cassad. decis. 4. sub n. 2. de priuileg. dum dicit quod regressus habet causam, & pendet à iure de preterito in quo fundatur, & Achil. decis. 3. de regres. dixit quod est reliquia iuris celsi. Put. decis. 1. eod. tit. Fab. decis. 5. 1. Hinc est quod regressus non comprehenditur sub concordatis Germaniæ, nec sub indultis Cardinalium, quia non dicitur gratia merè prauentina, sed habet ius de preterito Cassad. d. decis. 4. de priuileg. Ferret. conf. 8. num. 3.

Ex hac igitur distinctione ego alias infere-

bam in quodam casu occurrenti, Quod retrofio facta ad fauorem Octauij continebat gratiam regressus, & indicandus erat regressus, non autem accessus, quia stante cessione facta ad fauoré dicti Octauij, cum ipse haberet ius de preterito, dicebatur potius regressus, quam accessus Achil. d. decis. 3. de regres. Peregr. d. decis. 33. cum alijs supra allegatis.

Mouebar etiã, quia in supplicatione retrocessionis expressè dicebatur, quod dictus Octauius haberet accessum, & ingressu quo ad succetoriã, tam vigore sui prioris tituli, quam vigore presentium; Vnde licet in supplicatione non diceretur regressus, tamen satis apparebat, quod Papa nolebat cõcedere regressum, postquã dederat facultatem capiendi possessionem vigore prioris tituli, & sic ex causa præambula: Cancellaria autem, quamuis, quando referuatur regressus alicui cedenti litteris non expeditis, nõ capta possessione, solet appellare ingressum & accessum, vt per Rebuf. in prax. tit. de regres. Nihilominus Rota sepe tenuit, quod quando quis habet titulum præcedentem cum sola supplicatione, semper dicitur regressus; Bene verum est, quod datur etiam accessus, quia si non potest iustificari prior titulus, intrat clausula accessus, vt quis accedat ad beneficium vigore presentium, etiam non iustificato priori titulo, vt per Put. decis. 297. in vna Hispanen. lib. 1.

- 7 Vnde licet in litteris dicatur tantum accessus, nihilominus si gratia habeat causam de preterito, iudicandus est regressus, non accessus, cum in hoc sit tantum attendenda substantia rei, non autem verba, vt per Fab. d. decis. 33. ex regula de qua per Bart. in l. cotem §. qui maximos de pub. & in l. si vno ff. locat. Præsertim si supplicatio dicat regressum, quia in his standum est supplicationi tanquam matrixi, & originali, & non litteris, Bald. & alij per Paris. conf. 51. nu. 17. lib. 4. Nam id quod dici solet Cancellariam esse Organum Papæ, intelligitur circa ea quæ concernunt expeditionem litterarum, non autem quo ad ea, quæ concernunt substantiam gratiæ. Quia hæc sunt de his, quæ concernunt plenitudinem potestatis, quam tamen non habet Cancellaria, vt per Ægyd. decis. 46. in fine Felin. in rubr. de rescript. n. 9. & in cap. super litteris sub n. 17. vers. amplia tertio eod. tit. Rebuf. in praxi in 2. par. signat. n. 19. Præterea Cancellaria est organum Papæ in faciendo, & sic in addendo, & in augendo gratiam cum clausulis, & alijs, quæ de stylo solent concedi, sed non in faciendo, vel minuendo, & detrahendo ea, quæ in supplicatione cõceduntur, & quæ Cancellaria non expedit, vt quotidie videmus, & testatur Glos. Hispan. in Regul. Cancellar. 66. & Simonet. de referuat. q. 55.
- 10
- 11
- 12

Quapropter licet Cancellaria teneat, quod ius non sit plene radicatum in prouiso ante expeditionem litterarum, & quod propterea litteris non expeditis non detur regressus quod fundatur in iure de preterito. Nihilominus hæc

opinio non seruatur per Rotam, quæ tenet quod immo in beneficialibus plenum ius acquiratur per solam supplicationem absque litterarum expeditione, quæ tantum requiritur ad effectum probationis, non ꝑ substantiæ ipsius gratiæ Archid. in prohæm. 6. in c. Sacrosanctæ col. pen. Io. Andr. ibidem numero 35 cum seq. Cassad. decis. 4. n. 7. de caus. posses. & propriet. & decis. 8. num. 3. de restit. spoliat. Samen. in regul. de non iudican. iuxta formam supplicat. q. 1. vers. tamen considerandum. est. Et ita contra opinionem Cancellariæ

14 quod detur regressus etiam litteris ꝑ non expeditis expresse determinauit Rota in vna Compostellana Canoniciatus de anno 1574. coram Decano de Rubeis. Et ego obtinui in casu superius relato. Vbi in supplicatione, & in litteris nulla fiebat mentio expressa de regressu, sed dicebam quod satis hoc exprimebatur in supplicatione dum dicebatur vigore prioris tituli, &c. cum potius esset attendenda substantia rei quam verba.

Nec erat facienda ius, quod ex resignatione nullum esset quæsitum ius Octauio cum acceptatio ꝑ fuisset momentanea ad effectum retrocedendi ipsumque resignantem in sua possessione pacificam, & quietam dimittendi quo casu non censetur quæsitum ius considerabile super quo regressus fundetur, vt per Peregr. decis. 30. in vna Bononien. lib. 2. Put. decis. 19. num. 3. lib. 2. Quia dicebam quod quamuis mandatum factum ab Octauio continet vtraque acceptationem, & retrocessionem tamen isti actus fuerant gesti à procuratore separatim prius enim fuerat expedita supplicatio resignationis, & acceptata per Procuratorem Octauij postea procurator consenserat retrocessioni quo casu, Peregrin. in d. decis. 30. in fine dicit quod censetur quæsitum ius considerabile, quando prius fuit facta acceptatio, & deinde cessio, & allegat Cozzad. conf. 16. n. 3.

Non etiam obstat quod retrocessio esset facta ante expeditionem supplicationis, resignationis, & consequenter non posset dici ex resignatione non fuisse quæsitum ius Octauio,

17 Quia respondebam quod consensus ꝑ retrotrahebatur ad diem datæ.

Nec dici poterat quod extrema non essent habilia ex quo retrocessio præsupponit resignationem iam perfectam quia attenditur tempus datæ ꝑ & attenditur præsentatio supplicationis sub parua data, & paruo consensu, quando postea consensus fuit extensus, vt fuit dictum in vna Bracharen. Canoniciatus coram Cardinale Seraphino 3. Iulij 1589.

Hæres grauati, qui non confecit inuentarium, an Trebellianicam possit detrabere, Et nunquid aduersus Piam causam talis detractio fieri possit, paucis explicatum. Cap. LXXII.

- 1 Hæres grauati potest detrabere Trebellianicam defuncto competentem.
- 2 Amplia etiam si inuentarium non confecerit.
- 3 Descriptio bonorum de qua possint fideicommissario ius reddi, qualiscunque sufficit, ad effectum detractiois terminis, licet alijs inuentarium solemne esset necessarium.
- 4 Trebellianica detrabi potest non confecto inuentario, non solum à filijs primi gradus sed etiam ab extraneis, reprobata distinctione decis. Pedemont. 147.
- 5 Hæres Falcidius propter omissionem inuentarij nedum Falcidiam amittit, sed etiam tenetur legatarijs supra vires bonorum.
- 6 Priuationis pœna locum non habet, vbi lex non disponit.
- 7 Pœna amissionis Falcidia ob non confectioem inuentarij est inducenda propter presumptionem subtractionis.
- 8 Lex procedens per præsumptiones non ampliatur etiam ad casus, ad quos alijs extenderetur.
- 9 Fideicommissarius vniuersalis potest compellere heredem ad faciendum inuentarium.
- 10 Culpa vnius compensatur cum culpa alterius, ita tamen quod culpa illius maior censeatur, qui obtinet in bar petitoris.
- 11 Falcidia nõ detrabitur aduersus piam causam.
- 12 Item nec Trebellianica.
- 13 Amplia etiam quando alijs debet restitui ante Piam causam.
- 14 Limita fideicommissarius sit pure, vel in diem certam grauatus restituere Piae cause, secus si sub conditione.
- 15 Sublimita, nisi Piae causa sit substituta sub conditione, quæ verificari vni similiter nequeat, ita vt certum sit i. lem fore omnino successorè.
- 16 Trebellianica donatio censetur prohibita, quando testator post legatæ, mandat residuum omnium eius bonorum restitui.
- 17 Dicitio (residuum) in eo toto quod remanet proprie verificatur.
- 18 Verba omnium bonorum totalitate bonorum sui natura denotant nulla eorum exclusa parte.
- 19 Trebellianica contra Societates, seu Confraternitates Laicorum non detrabitur quando sunt solita conuentione relata in opera Piae.
- 20 Confraternitas Laicorum non est locus pius.
- 21 Priuilegium quod Trebellianica detrabi non possit, nõ datur loco sed causa piae, cui relinquatur.

EXplorati quidem iuris est, quod hæres grauati habet intentionem fundatam de iure communi, vt in eum ꝑ transferatur ius deducendi Trebellianicam defuncto competentem, l. quanquam C. ad leg. Falcid. & ibi Bart. Bald. Salicet. & alij Dec. conf. 81. in princip. Paris. conf. 25. n. 29. lib. 2. & conf. 1. n. 8. lib. 3. difficultas tamen est, quando hæres grauati non confecit inuentarium: Quo casu Doctores variè loquuntur, vt cedere est apud Gabr. conclus. 10. ad Trebel. Michael. Cras. in tract.

tract. de succes. ex testam. §. Trebellianica, quæst. 7. Phann. de inuentar. par. 3. n. 31. Roland. de consecr. inuentar. in 5. par. §. quia in præcedenti quæstione, Peregr. de fideicomis. art. 3. n. 73. cum sequen. Attamen magis communis * & vñ recepta est eorum sententia, qui tenuerūt † esse locum detractiōni Trebellianicæ, quamuis non sit consecr. inuentarium, quam etiã Rota vti æquiorē amplexa fuit, vt per Cassad. decis. 3. de testam. Ant. Aug. in suo Repertorio, de testamen. §. 31. & sequitur Camera Imperialis, vt testatur Andr. Gail. lib. 2. obseruat. cap. 138. n. 13. in fine, rationibus latè per eam adductis, & hanc quoque vti in foro iudiciario receptam sequuti sunt Socin. Iun. conf. 137. col. penult. lib. 1. Rolan. conf. 26. nu. 66. lib. 3. Simon de Præt. de interpretat. vltim. volunt. lib. 3. dub. 5. solut. 6. n. 9. Decian. conf. vlt. lib. 2. Thob. Non. conf. 39. col. vlt. Rimin. Iun. conf. 187. Vincent. de Fran. decis. 1v. nu. 22. & 23. qui dicit ita iudicatum fuisse in sacro Consilio.

Et multo magis hæc opinio est recipienda, quando descriptio. bonorum ab hærede facta est; Nam sustinendo etiam sententiam contradicentium, ad effectum, vt sit locus detractiōni Trebellianicæ, non est necessaria consecr. inuentarij solemnis, sed sufficit † qualiscunque bonorum adnotatio, per quam suspicio fraudis euitetur, & ex qua possit fideicommissario ratio reddi, vt per Castren. in l. cum tale, §. Titius, sub n. 2. in fine, & n. 3. ff. de condit. & demonstrat. Alexand. in l. in ratione, §. quod vulgo, n. 14. ff. ad l. Falcid. Corn. conf. 103. n. 21. in fine, lib. 1. Ruin. conf. 169. n. 25. lib. 3. Socin. Iun. conf. 132. nu. 5. lib. 1. Paris. conf. 25. n. 51. lib. 2.

Nec facit distinctio, de qua post alios per Cacheran. decis. Pedemont. 147. n. 27. existimantis, quando omiſsa fuit inuentarij consecr. tantummodo detrahi Trebellianicam à filijs primi gradus, non autem ab extraneis, quia † illam damnat Michael Craſ. in d. §. Trebellianica, quæst. 7. in fine, cum fundetur in. glos. in §. hinc nobis, in authen. de hæred. & Falcid. quæ loquitur de hærede Falcidio, qui propter cōmisionem inuentarij, nedum † Falcidiam amittit, sed etiam tenetur legatarijs supra vires bonorū, quod non applicatur huic casui, cum nullibi cantū sit quod ob ommissiōnem inuentarij amittatur Trebellianica; Ideo cum versemur in pœnalibus, & prinatorijs iuris, non debet fieri extensio de casu ad casum, nec priuatio, vel pœna † locum habet, vbi lex non disponit, l. at si quis §. cuius, ff. de religioſ. & sumpt. fun. §. cum igitur in authen. de non eligen. Et maxime cum pœna † ammissiōnis Falcidiæ sit inducta propter præsumptionem subtractionis. §. si vero non fecerit, in authen. de hæred. & Falcid. talis enim præsumptio inducta vno casu, non debet extendi ad alium casum, quando agitur de detractiōne Trebellianicæ, quia † lex procedens per

præsumptiones nō ampliatur etiam ad casus, ad quos alias extenderetur, Aba. in cap. fin. de sponsal. Et tanto minus, quoniam, vt Bald. not. conf. 403. in fine, lib. 2. Fideicommissarius † vniuersalis potest compellere hæredem ad faciendū inuentarium cum specificatione rerum l. cum Archimedorum C. vt in possess. legat. quod si non fecerit sibi imputandum, est; Culpa enim hæredis hoc casu cum culpa Fideicommissarij vniuersalis compensatur, Ita tamen, quod † culpa Fideicommissarij censenda est maior, quia obtinet instar petitoris, Natta conf. 210. Cephal. conf. 392. cum similibus.

Sed quamuis hæres grauati etiam nō consecr. inuentario Trebellianicam detrahere possit, vt dictum est: Attamen hoc communiter limitatur, vt locum non habeat, quando Pia causa est substituta; Nam cum † in relictis ad Piam causam Falcidia cesset, authen. si mulier. ad leg. Falcid. pari ratione † cessat etiam Trebellianica, vt scribit Bart. ibid. n. 3. Bald. n. 6. & patet ex late congestis à Gabr. ad Trebell. conclus. 11. num. 2. & à Tiraquel. de Pia causa priuileg. 26. quam opinionem * communem dicunt Abb. in cap. Raynaldus n. 18. de testam. & conf. 59. nu. 2. lib. 1. & conf. 32. nu. 4. lib. 2. Et hæc sententia, vt contra Piam causam Trebellianica detrahi non possit, quidquid alij contradixerint est * magis communis, & in praxi recipienda, quemadmodum scribit Corn. conf. 259. lib. 4. Et procedit non solum † quando fit restitutio Piæ causæ, sed etiam quando alijs debet restitui ante Piam causam, Paul. de Castr. in l. cum dotem marito per illum tex. ad leg. Falcid. Roman. conf. 206. Corn. conf. 330. lib. 1. Aret. conf. 67. col. fin. Aym. conf. 137. num. 13. quos refert, & sequitur Tyber. Decian. conf. 4. n. 9. lib. 3.

Quod tamen ita accipiendum est, vbi † Fideicommissarius sit purè, vel in diem certam grauatus restituere Piæ causæ, secus autem si si sub conditione, veluti si filij decederent sine filijs, quia tunc Trebellianica bene detrahitur, vt per Ias. in l. Marcellus n. 34. ff. ad Trebell. Socin. & alij, quos refert Rimin. Iun. cōf. 567. num. 40. Roman. d. conf. 206. n. 7. Corn. conf. 17. nu. 16. & sequen. lib. 2. Craſ. qui alios refert in §. Trebellianica, quæst. 6. nu. 3. Et ratio differentie est, quia in primo casu certum est ab initio fideicommissum ipsum peruenire debere omnino ad Piam causam: In secundo vero casu substitutus primo hæredi nō potest impedire detractiōnem, quia non est priuilegiatus, & minus est Pia causa, quia cum conditio se habeat ad esse, & nō esse, est incertum an sit successura, quam rationem in specie ponderat Roman. d. conf. 206. n. 7. Emmanuel Costa in cap. si pater, in ver. Trebellianicæ n. 27. de testam. in 6. Peregr. de fideicommiss. art. 3. n. 65.

Bene verum est, quod si Pia † causa esset substituta sub conditione, si sine filijs decederet,

ret. alicui personæ, quæ verisimiliter filios habere non posset, & nunquam habuisset, ita quod certum esset Piam causam successuram esse, non esset locus detractio; Quia cum ratio Doctorum supra allegata sit generalis, & huic casui adaptetur, illum bene determinat, sic fuit resolutum per Rotam in vna Esina fideicommissi 3. Decembris 1604. coram Cocino per Glos. in l. militis agrum, de re milit. l. his solis, de reuocan. donat. Ias. in d. l. Marcellus n. 46 ff. ad Trebellian. & in authen. non licet, C. de lib. præterit. Rimin. Iun. conf. 4. nu. 8. cum sequen. lib. 1.

- Sed dubium est, si aliqua Societas, seu Confraternitas Laicorum sit substituta, an aduersus eam Trebellianica detrahi possit? Ista quæstio fuit in vna Fauentina fideicommissi 3. No- uembris 1595. coram Litta, sed quia valde dubium est apud Doct. an istæ Confraternitates sint loca Pia, ad not. per Gabr. conclus. 1. de Pia causa, Ideo Rota ex isto capite noluit quidquam decidere, sed amplexa fuit aliud ca- put magis clarum, quod scilicet intelligeretur prohibita detractio Trebellianicæ, eo quia te-
 16 stator ꝑ post nonnulla legata mandauerat re-
 siduum omnium eius bonorum restitui, quæ
 17 verba importabant prohibitionem Trebellia-
 nicæ, cum ꝑ dictio (Residuum) in eo toto, quod
 remanet propriè verificari soleat l. 2. C. de hæ-
 red. instit. l. qui nõ militabat, §. vlt. & ibi Bald.
 ff. eod. tit. maxime iunctis verbis vniuersali-
 18 bus (omnium bonorum) quæ ꝑ totalitatem bo-
 norum sui natura dēnotant, nulla eorum ex-
 clusa parte, ad tex. in l. Iulianus, ff. de leg. &
 in l. cum virum ff. de fideicom. in cap. solis, de
 maior. & obed. & in cap. si Romanorum, 19.
 distinct. cum. alijs per Corn. conf. 49. num. 2.
 & sequen. lib. 3. Postmodum vero cum in alle-
 gata causa Esina fideicommissi simile dubiū
 19 occurisset, cum præsupposito, quod Confra-
 ternitas ꝑ substituta filix testatoris esset soli-
 ta conuertere relicta in opera Pia, Rota cen-
 suit non esse locum detractio Trebellianicæ:
 20 Nam licet Confraternitas non ꝑ sit locus pius,
 Bald. in l. si quis ad declinandum §. in omni-
 bus, n. 19. C. de Episcop. & Cleric. Abb. conf.
 31. n. 2. lib. 1. Imol. in cap. officij n. 20. & se-
 quen. de testam. Abu. in rubr. de noui Sper.
 nunciat. nu. 25. Ant. Gabr. qui attestatur de
 * magis * communi, dicta conclus. 1. de Pia cau-
 sa. Hieron. Gabr. conf. 162. lib. 1. Tamen ad
 effectum quod censeatur prohibita Trebellia-
 nicæ detractio, non est necesse, quod locus sit
 Pius, sed sufficit, quod opera pietatis exerceat,
 21 quia ꝑ privilegium non datur loco, sed causæ
 cui relinquitur, Castren. conf. 167. n. 2. lib. 2.
 Card. Mantica qui alios refert de coniect. vlt.
 volunt. lib. 4. tit. 5. art. 6. n. 5. Gabr. de Pia
 causa, conclus. 2. nu. 5. Peregr. de fideicom. d.
 art. 3. n. 63. vers. & nota.

Hæredi ne, an fideicommissario incumbat
 onus probandi tot fructus fuisse perce-

ptos ex tribus partibus hæreditatis, vt
 abiorbeant quartam, vel rem alienatam
 excessisse quartam. Cap. LXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæres grauatus fideicommissio debet habere non solum quartam, sed etiam fructus quarta à die mortis testatoris.
- 2 Res per ipsum alienata imputatur ei in quartam etiam inuito fideicommissario.
- 3 Fideicommissario vniuersali incumbit onus probandi hæredem grauatum tot fructus percepisse ex bonis hæreditarijs, vt absorbeant quartam, vel rem alienatam ab eo excessisse quartam.
- 4 Fallit si vltra fideicommissum vniuersale adsit etiam prohibitio expressa de nõ alienando quadam bona particularia, quia tunc onus probandi valorum bonorum alienatorum non excedere quartam portionem incumbit hæredi, non autem fideicommissario excessum valoris, & nu. 7.
- 5 Legitima detrabi non potest ex bonis expressè alienari prohibitis nisi in subsidium quatenus alia bona non extent.
- 6 Habens regulam pro se cum qualitate, debet qualitatem vltius probare.
- 8 Regula prohibitiva potius attenditur quam permissiua.
- 9 Fideicommissarius agens contra possessorem bonorum alienatorum ex causa dotis tenetur probare illorum excessum.

Illud apud omnes est absolutum, quod hæ-
 1 res grauatus debet habere non ꝑ solum
 quartam, sed etiam fructus quarta à die mor-
 tis testatoris l. Mulier §. hæres vers. alia causa
 ff. ad trebellian. l. quod de bonis §. fructus,
 & ibi Paul. de Castr. nu. 3. ff. ad leg. falcid.
 Ripa in l. in fideicommissariam nu. 24. & ibi
 Hieron. Lauren. nu. 46. ff. ad trebellian. Pic.
 in l. in quartam nu. 109. vers. caue tamen
 ff. ad leg. falcid. Item quod res alienata per
 2 ipsum ꝑ imputatur ei in quartam; etiam in-
 uito fideicommissario Part. in d. §. res quæ nu. 2.
 vers. sed fideicommissario inuito & ibi Paul. de
 Castr. sub n. 3. Imol. nu. 10. vers. & adde Ias.
 nu. 12. Ripa in d. l. in quartam sub nu. 96. So-
 cin. Iun. nu. 89. in fin. inquiring hanc conclu-
 sionem de plano procedere Bolognet. n. 293.
 cum sequen.

Sed difficultas in eo versatur, nõquid fidei-
 commissario incumbat onus probandi hæredem
 tot fructus percepisse ex tribus partibus hæ-
 reditatis, vt absorbeant quartam, vel ré alie-
 natam ab eo excessisse quartam? In qua quæ-
 stione est distinguendum. Aut enim fideicom-
 missum ꝑ est vniuersale, ita quod licita est alie-
 natio in omnibus bonis pro rata legitimæ; Et
 tunc cum hæres habeat intentionem fundatam
 quod ei debeatur quarta, & quod res per eum
 alienata regulariter imputetur sibi in quartam,
 vt dictum est, sequitur, quod fideicommissa-
 rius

rius qui vult dicere contrarium, debeat ipse probare: sic tenuit Rota decis. 210. part. 2. diuersi. & in vna Foroliuina. Prædij 4. Maij 1383. coram Cantuccio. Aut fideicommissum est vniuersale, sed vterius adest prohibitio ex pressa de non alienando quædam bona particularia, & tunc onus probandi valorem bonorum alienatorum non excedere quartam portionem incumbit ipsi heredi, non autem fideicommissario excessum valoris, vt Rota tenuit in vna Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Cardinale Blanchetto. Ratio est, quia legitima ꝛ detrahi non potest ex bonis expressè alienari prohibitis nisi in subsidiũ, quatenus alia bona non extent, Paul. de Castr. col. 247. & 297. nu. 4. lib. 1. Doct. omnes in l. filius familias §. diui de leg. 1. vbi Ias. in 2. lect. nn. 3. Crot. n. 13. & Ferdinand. Suarez n. 21. Vnde filius, vel hæres qui habet regulam ꝛ pro se cum qualitate, debet qualitatẽ illius probare Cefal. conf. 327. nu. 6. cum sequen. lib. 3. Nequẽ enim filius, vel hæres potest excusari à contranentione, nisi qualitates omnes ex quibus alienatio sustineatur deducat. Est namquẽ hoc casu illiquida exceptio quartæ seu legitimæ non probatis circumstantijs, videlicet valore hæreditatis, & quod nõ extarent alia bona, ex quibus potuisset detrahi. Vndẽ cum fideicommissarius habeat regulam in sui fauorem, quod ex bonis prohibitis alienari non potest detrahi quarta nisi in subsidiũ ex supra allegatis, Vtique onus probandi qualitates suæ exceptiois incumbit hæredi per prædicta. Et hæc opinio ꝛ nedum videtur verior, sed etiam magis communis quam tenuerunt Gabr. conf. 118. sub nu. 8. & seq. lib. 1. Pertran. conf. 161. n. 25. & 26. par. 2. vol. 3. quem refert, & sequitur Bellon. conf. 83. nu. 7. Natta conf. 199. sub n. 8. vers. & si forsan lib. 1. & conf. 238. sub nu. 6. lib. 2. Curt. Iuni. conf. 192. sub n. 9. vers. sed quod fortius lib. 3. Aym. conf. 77. num. 4. Malcar. de fideicom. par. 2. q. 48. vers. sed quod modo, qui licet prius aliquot retulerit contrarium tenentes ipse tamen aliam sequutus fuit opinionem, ex quo pro se regulam prohibitiuam habet, altera verò regulam permissiuam, & attenditur ꝛ potius regula prohibitiuam, vt dixit Bart. in l. 3. in princ. ff. de suspect. tutor. Limitarem tamen prædicta quando fideicommissarius ꝛ ageret contra possessorem bonorum alienatorum ex causa dotis, tunc enim verius videtur, quod hæc probatio incumbat ipsi fideicommissario non autem possessori, vt in terminis declarat Molin. de primogen. Hispan. lib. 4. cap. 7. nu. 36.

- 1 Appellatio dicitur deserta, quando rediens pro Apostolis habuit Reuerentiales, nec infra decem dies fecit committere causam, vel saltem non adhibuit diligentiam pro dicta commissione.
- 2 Item dicitur deserta, vbi appellans non insteterit pro Signatura commissionis obtinenda, & ad Cursores perferenda infra viginti dies post appellationem.
- 3 Item quando appellans infra annum (si habuit Refutatorios) non obtinuit committi causam appellationis, & citari ad dicendum contra.
- 4 Item quoties appellans, cui est datus terminus iuris hoc est triginta dierum infra dictum terminum non redijt pro Apostolis, vel causam nõ commisit, licet infra dictum terminum obtinuerit præsentatã à Regente Cancellaria, et quamuis adsit excessus modici temporis, videlicet vnius diei tantum, & n. 6.
- 5 Instãtia currit etiam imbedito factõ Iudicij, vbi quis potest sibi consulere per recursum ad Superiorem.
- 7 Infirmitas non est legitimum impedimẽtum, nec excusat appellantem.
- 8 Iudex nõ potest pronunciare super negotio principali, sed tenetur pronunciare super desertione appellationis parte opponente, nisi appellatio sit deserta ab vna parte tantum, & n. 9.

Appellatio multis modis deserta dicitur; Et primo quotiescumq; rediens pro Apostolis habuit Reuerentiales, & infra decem dies ꝛ non fecit committere causam prout tenetur, vel saltem non adhibuit diligentiam pro dicta commissione, Rota decis. fin. de appellat. in nouis Cassad. decis. 4. de appellat. Crescen. decis. 25. eod. tit. Secundo vbi appellans penes ꝛ Regentem loco Vicecancellarij non insteterit pro Signatura cõmissionis obtinenda, & ad Cursores perferenda infra viginti dies post appellationem Put. decis. 389. n. 3. lib. 2. Guidobon. decis. 39. & tenuit Rota in vna Taracinen. Molendini 13. Nouembris 1592. coram Cardinale Seraphino. Tertio appellatio dicitur deserta quando appellans ꝛ infra annum si habuit Refutatorios non obtinuit committi causam appellationis, & citari ad dicendum contra, & c. Achill. decis. 11. de appellat. Addit. ad Rot. decis. 7. eod. tit. in nouis, & fuit decisum in vna Placentina de Portillo 17. Aprilis 1564. coram fel. record. Clemente Papa Octauo. tunc Auditore, & in vna Romana pecuniaria 17. Maij 1595. coram Litta. Quarto deseritur appellatio quoties appellans ꝛ cui est datus terminus iuris, qui est 30. dierũ l. Iudicibus, & l. eos. §. apostolos C. de appellat. infra dictum terminum nõ redijt pro Apostolis, vel causam non commisit cap. quamuis de appellat. Rota decis. 54. eod. tit. in antiquis Crescen. decis. 65. lib. 1. Quod procedit etiam si infra dictum terminum obtinuerit præsentatã à Reuerendissimo Regente; quia illa attenditur quando

Appellatio quando dicatur deserta, & nunquid Iudex super illius desertione pronunciare teneatur? Cap. LXXIV.

quando sunt dati reuerentiales, quo casu cum nullum aliud adsit remedium, quo appellans sibi consulere possit sufficit ostendere diligentiam, vel obtinendo præsentatam Cassad. d. decis. 4. de appellat. vel dando commissionem in manibus signatoris iuxta decis. Put. 228. lib. 1. Secus tamé quâdo datur terminus iuris, quia tunc si appellans non redijt pro apostolis, vel infra terminum non commisit causam appellatio dicitur deserta d. clem. 1. cum alijs supra allegatis. Neque enim hoc casu suffragantur diligentie, quia appellans potest sibi consulere redeundo ad Iudicem, cum non dicatur impeditus qui de facili potest impedimentum remouere l. qui potest cum ibi not. ff. de reg. iur. Et facit quod dicitur instantiam ꝛ currere etiam impedito facto Iudicis, vbi quis potest sibi consulere per recursum ad Superiorem Ant. de Butr. in cap. ex ratione 5. quæst. de appellat. quem sequitur Alex. conf. 72. n. 11. lib. 3. Dec. conf. 677. n. 3. Pedemont. decis. 12. n. 9. Præterea hæc conclusio locum habet etiam si adesset excessus ꝛ modici temporis, videlicet vnus dies tantum, quia talis excessus non solet haberi in consideratione datis Reuerentialibus, at secus in termino iuris, vbi adest nimia negentia non redeundo pro apostolis, vel non committendo causam in spacio triginta dierum, vt tenuit Rota in vna Foroliuiana. fideicommissi 21. Aprilis 1581. coram Episcopo Lauretano, Vbi appellatio fuerat interposita 9. Julij, & appellanti fuerat datus terminus iuris, ipse autem redijt pro apostolis 10. Augusti, & sic die immediata post terminum triginta dierum cum mensis Julij habeat dies 31. Et nihilominus fuit resolutum sententiam transiisse in iudicatum ob non redditum pro apostolis in tempore, quamuis eo casu allegaretur impedimentum infirmitatis supervenientis in termino, quia fuit dictum, quod tale impedimentum ꝛ non excusabat appellantem, quia poterat mittere procuratorem, vt per Bald. in d. l. eos ꝛ. apostolos in princ. C. de appellat. Berro. conf. 45. n. 9. & facit decis. Mohed. 79. incipiens Nicolaus de Toledo.

Illud præterea est notandum, quod desertio appellationis attendi debet, & super ea ꝛ est pronunciandum, & non super negotio principali, etiam si pars de ea non opponat, alioquin sententia est nulla ex defectu iurisdictionis Clem. si appellationem vbi glos. & communiter * Doct. de appellat. Misinger. qui allegat concordantes singul. obseruat. cent. 2. obseruat. 59. subdens, quod partes hoc casu non possunt iurisdictionem prorogare, quod etiam probat. decis. Tolos. 244. Sed istud declaratur procedere quando appellatio est deserta ab vtraque parte, secus si ab vna ꝛ tantum, quia tunc poterit Iudex appellationis pronunciare etiam super negotio principali, vt per adden. ad dictam decis. Tolos. Et idem est, quando Iudex pronunciat se competetem, vel causam iam legitime deuolutam esse, vel non esse de-

sertam appellationem, & ab hac pronuntiatione non fuerit appellatum, nam adhuc processus valet in negotio principali, & sententia super eo lata sustinetur, Imol. 10. Andr. & Gemin. in cap. 1. ꝛ. post hoc de appellat. lib. 6. Misinger. d. cent. 2. obseruat. 60. & Additio ad dictam decisionem Tolos. 244.

Constitutio Aegydiæ quando sit locus ex sententia Rotæ dilucide explicatum. Cap. LXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutio Aegydiæ locum habet etiam si in actis non producat.
- 2 Item locum habet in quocumque mero possessorio.
- 3 Tollit obstaculum iuris Canonici, et reddit nos ad ius civile.
- 4 Item habet locum in quolibet interdico etiam plenario adipiscendæ, & sic in Saluiano interdico.
- 5 Item procedit quamuis sententia sit lata vigore l. fin. C. de ead. Diu. Adr. tollen.
- 6 Petitorij suspensio habet vim protestationis, quod quidquid sit in causa sit solum ad effectum possessori.
- 7 In sententia valet argumentum quod qui vult consequens vult etiam necessarium antecedens.
- 8 Aegydiæ constitutio locum habet quotiescumque verba sententiæ sunt restricta ad merum possessorium, neque aliquam nullitatis complicationem habent, licet petitorium non fuerit suspensum, & de nullitate fuerit cognitum incidenter ad effectum possessori, & n. 18.
- 9 Non habet locum quando in sententia exprimitur causa, quæ habeat complicationem cum petitorio.
- 10 Decisio bo. me. de Rub eis declaratur.
- 11 Aegydiæ non intrat quotiescumque sententia mandat restitui bona, non autem possessionem bonorum.
- 12 Petitio facta in libello, vt bona restituantur potest applicari etiam ad possessionem dictorum bonorum.
- 13 Sententia mandans restitui bona si petitorium non fuit suspensum, non applicatur ad possessorium, Secus si petitorium sit suspensum, quia tunc intelligitur solum lata in possessorio, nec ab ea datur appellatio, quamuis mandet restitui talia, & talia bona nominatim.
- 14 Aegydiæ Constitutio durat etiam in secunda instantia, etiam si à prima sententia absolutoria lata pro reo fuerit appellatum.
- 15 A sententia restitutoria, vel de immittendo in possessionem appellatio non datur, licet detur ab illa, quod quis non sit restituendus, vel immittendus.
- 16 Appellatio à senatoria super obseruatione iudicij conceditur, Secus si sententia sit lata super restitutione, vel immissione simpliciter.
- 17 Sententia secunda expressæ reuocans primam propter

- propter mixturam efficitur appellabilis, licet sit lata in possessorio.
- 19 Aegydiانا locum habet, licet actor, ad cuius fauorem fuit lata sententia, prius appellauerit, quatenus contra.
- 20 Clausula quatenus contra in appellatione posita, non facit causam appellabilem, ubi sententia sit lata in possessorio, neque parti aduersa in aliquo suffragatur, & n. 21.
- 21 Appellatio a momentanea possessione de iure civili non datur.
- 22 Iudex dando Reuerentiales videtur appellationi deferre.
- 24 Aegydiانا locum habet, ubi sententia fuit lata in possessorio, licet reo appellanti Iudex dederit Reuerentiales.
- 25 Delatio appellationi facta per concessionem reuerentialium, non operatur effectum suspensiuum, sed solutiuum.
- 26 Reuerentiales dati in forma sub conditione concessi intelliguntur, quatenus sententia appellationem admittat, & quo ad illam tantum partem que admittitur.
- 27 Aegydiانا non habet locum, quando constat de notoria iniustitia, vel nullitate sententiae.
- 28 Iniustitia, seu nullitas notoria dicitur, quae resultat ex eisdem actis, vel aduersatur communi opinioni quae ratione contraria non conuincatur.
- 29 Saluianum interdictum exerceri non potest super re non hypothecata.
- 30 Item nec potest exerceri super melioramentis, quorum hypotheca expresse fuit prohibita in contractu emphyteutico, nisi hypotheca fuerit constituta ex causa adificandi, & n. 31.
- 32 Opinio Beroi in cons. 124. lib. 1. num. 16. in fine, declaratur.
- 33 Emphyteuta de iure communi potest etiam sine consensu Domini rem emphyteoticam hypothecare.
- 34 Pactum prohibitorium hypotheca sine consensu Domini in contractu emphyteutico, intelligitur de re emphyteutica, in qua locator potest si vult praferri, non autem de ea, quae fit ad effectum adificandi.
- 35 Aegydiانا constitutio habet locum tantum in statu Ecclesiastico, & in locis S. di. Apostolicae immediate subiectis, non autem mediate, ut est Parma & Placentia.
- 36 Limita, nisi utraque pars legitimantium esset subiecta immediate Romano Pontifici, & litigaret in Curia super possessione rei, seu Castri mediate subiecti.
- 37 Aegydiانا in causis spiritualibus, & fori Ecclesiastici locum non habet, huamnis sit confirmata a Summis Pontificibus.
- 38 Extensio censetur facta cum omnibus qualitatibus, & eadem remanente natura.
- 39 Aegydiانا non procedit in bonis Ecclesiae, neque inter personas Ecclesiasticas, quamuis Ecclesia sit Aetrix, & in mero possessorio obtineat.
- 40 Ius ex persona actoris metiri debet.
- 41 Aegydiانا non habet locum, ubi adest Statutum

- particulare permittens semel posse appellari a sententia lata super possessorio.
- 42 Appellatio est de apendicis illius instantiae, cuius est sententia, a qua interponitur & subiacet Statutis loci, in quo lata est ipsa sententia.
- 43 Constitutio Aegydiانا non procedit in iudicijs possessorys sui natura mixtis, in quibus datur appellatio.
- 44 Item locum non habet in iudicio mere possessorio, quando sententia continet c. molicationem, & mixturam in verbis dispositiuis, secus si in narratiuis, & enunciat. uis, & n. 45.
- 46 Libelli qualitas ex illius narratiua non iudicatur, sed ex sola conclusione.
- 47 Appellatio a sententia mandante exequi testamentum, lata vigore l. fin. C. de edict. Div. Adr. tollen. conceditur.
- 48 Item datur a sententia, quae condemnat ad restituendam possessionem retinendam in causam pignoris, & hypotheca, donec integraliter quis fuerit satisfactus, secus si sententia manuteneat simpliciter, donec satisfiat, & n. 49.

IN causis appellationum, quae a sententijs in possessorio latis in Rota committuntur, plerumque euenit, ut disputetur, an sit locus Aegydiانا constitutioni. Idcirco pro eius declaratione nonnulla scitu digna, & necessaria in vnum colligere placuit.

- 1 Et in primis amonēdi sumus quod haec constitutio habet locum etiam si in actis non producat, quia tanquam valde nota perinde habetur, ac si esset producta Contard. de momēt. possel. in ver. Aegydiانا quaest. 1. Cassad. decis. 2. nu. 7. de pens. Caputaquen. decis. 422. lib. 1. in manuscript. & fuit resolutum in vna Romana Domus die 8. Iunij 1563. coram fel. recor. Clemente Papa Octauo tunc Auditore.
- 2 Similiter locum habet in quocumque et mero possessorio Grat. cons. ult. in princ. lib. 2. Socin. Iun. cons. 182. num. 15. lib. 2. Paris. cons. 108. n. 13. lib. 1. Benintend. decis. 17. in fin. Rota decis. 112. n. 4. par. 3. lib. 1. diuers. Caputaq. decis. 227. lib. 1. in manuscriptis, & 141. par. 3. in impressis, Mohen. decis. 6. de constit. & fuit tentum in vna Romana Saluiani interdicti 29. Aprilis 1591. coram Cardinale Seraphino; Nam ut ibi dicitur Aegydiانا solum,
- 3 tollit obstaculum et iuris Canonici, & reddit nos ad ius ciuiles, secundum terminos l. vnica C. si de moment. possel. quae iuxta comunem opinionem * Doctorum prohibet appellari in quolibet mero possessorio Paris. d. cons. 108. n. 8. Cagnol. in l. in pari causa n. 7. de reg. iur. Ioseph. Ludou. decis. 20. n. 9. & 17. Vnde infertur, quod Aegydiانا ad instar dict. l. vnica etiam intrat in quolibet interdicto et plenario adipiscendae ad not. per Bart. in l. 2. n. 3. & 4. ff. de appellat. recipien. Et consequenter habet locum in Saluiano interdicto quod est merum possessorium adipiscende, ut per Bart. in l. 1. n. 4. ff. de Saluiano interdicto Paris. d. cons. 108. nu. 15. Negus. de pignor. in 1. membr. par. 8.

nu. 3. Caputaquen. d. decis. 141. par. 3. & fuit tentum in vna Romana Saluiani interdicti die 26. Nouembris 1605. corā Māzanedo.

5 Similiter inferitur, vt dicta constitutio locum habeat, quamuis sententia sit lata & vigore l. fin. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. nam dicitur lata in mero possessorio, & ideo exequenda est iuxta terminos dictæ constitutionis, dummodò sit iusta, vt fuit resolutum in vna Firmana executionis die 7. Februarij 1583. coram Cardinale Seraphino.

Sed non modica est controuersia, an hæc constitutio vendicat sibi locum in spolio proueniente à nullitate sententiæ, seu subhastationis de qua fuit cognitum: Nam licet clarum sit locum esse Ægidianæ, si suspensum fuit petitorium, quia tunc tota cognitio quæ fuit facta in petitorio intelligitur facta ad effectum possessorij, & ad ipsum colorandum solum, vt fuit tentum in vna Tiburtina Castris Sambuci die.

6 15. Maij. 1577. coram Clemente Papa Octauo, in qua fuit dictum talem & suspensionem habere vim protestationis, quod quid fit in causa, fit solum ad effectum possessorij: Nihilominus difficultas est, quando petitorium non fuit suspensum, quia tunc cognitio videtur facta plenè de nullitate sententiæ, seu subhastationis, vnde causatur spolium; Et quamuis super ea non pronuncietur, nihilominus sententiæ virtualiter habet implicitam causam nullitatis processus, ita quod videntur intrare consilia

7 Bald. 141. & 330. lib. 1. Et in sententijs & etiã procedit argumentum, qui vult consequens, vult etiam necessarium antecedens. Vnde si nõ adsit suspensio satis dicitur expressè pronunciare ad istum effectum super nullitate Tiraquel. de reb. connub. glos. 7. n. 107. & bene facit Put. decis. 108. lib. 3. & decisio facta in causa Hispalen. fructuum coram Quiroga, & alia de ciso corā Io. Baptista de Rubeis in causa Romana spolij de anno 1561. quã refert Côtard. in d. l. vnica limit. 24. C. si de moment. posses.

8 Quibus tamen non obstantibus contrarium est resoluendum, quia, vt sit locus Ægidianæ satis est, quod super nullitate & non fuerit pronunciatum, quod præsertim pendet ex verbis sententiæ, cuius tenor ad hunc effectum attendi debet iuxta cons. Corn. 10. n. 3. lib. 4. sæpius in Rota approbatum. Nã si verba sint restricta ad merum possessorium, neque aliquã nullitatis complicationem habeant, tunc illa cognitio nullitatis sententiæ, seu subhastationis, quæ erat necessaria pro iustificatione possessorij, non dicitur principaliter facta ad effectum præiudicij in petitorio, sed tantum incidenter ad effectum solius possessorij, & ad illud colorandum, vt euentus docet, quotiescũque Iudex ad illud se restringit. Et ideo non impedit effectum Ægidianæ, nec mixturam inducit, vt in simili de dominio deducto ad effectum spolij tradit Dec. cons. 28. Et de nullitate, ex qua deducitur spolium sæpiissime tenuit Rota in quampluribus causis, & præci-

pue in d. Tiburtina Castris in 2. positione sub die 1. Iulij 1577. & in Romana Domus 11. Maij 1601. coram Cardinale Pamphilio, vbi ad consilia Bald. in contrarium allegata, respondetur, quod procedunt quando in sententia & exprimitur causa, quæ habeat complicationem cum petitorio, vt ipse Bald. se declarat in d. cons. 330. lib. 1. ibi, quod si declaratur hæres in possessorio potest appellari: Et ita etiam loquitur Put. d. decis. 108. lib. 3. & alia decisio in causa Hispalen. fructuum corā Qui roga, quæ expresse loquitur in casu, in quo sententia restitutoria fuit lata ex capite nullitatis, quæ erat complicata cum restitutione de qua fuerat facta mentio in sententia, vt ex lectura decisionis apparet: Secus vero quando sententia est restricta ad merum possessorium, nec habet expressam nullitatis complicationem, quia tunc nõ appellatur, vt habetur in præfata decisione Tiburtina, & in d. Romana Domus, & fuit resolutum in pluribus alijs causis.

10 Nequẽ obstat decisio & bo. me. de Rubeis in causa Romana Spolij allegata per Contardum, quia est intelligenda in casu, vbi plene fuit cognitum de nullitate, & ad effectum præiudicij in petitorio, vt innuit ipse Contard. n. 41. & alias sustineri non potest, cum postea per plures decisiones in causis maturè discussis contrarium fuerit resolutum.

11 Est tamen aduertendum, quod si sententia mandat & restitui bona, non autem possessionem bonorum, tunc videtur sonare in petitorio, nec est locus Ægidianæ, nam licet in libello 12 toleretur ista conclusio, vt possit & dici intentatum possessorium, vt per Socin. in l. rem quæ nobis n. 14. de acquir. posses. & cons. 262. lib. 2. n. 7. qui alios allegat, Tamen in sententia videtur aliter dicendum, cū ea sit stricte interpretanda iuxta decisionem factam in causa Faentina Spolij 15. Aprilis 1580. coram Cardinale Seraphino. Quo tamẽ loci hoc declaratur

13 procedere, quando petitorium & non fuit suspensum, secus si adsit illius suspensio, quia tunc illa verba omnino sunt intelligenda in possessorio. Et istud obtinet, quamuis sententia mādēt restituit alia, & talia bona nominatim, quia non propterea ab ea datur appellatio tanquam à liquidatoria, etiam si facta probatione in actis appareret, quæ bona restitutioni essent subiecta, quia talis liquidatio ad effectum solius possessorij facta intelligitur, vt de dominio deducto ad effectum possessorij supra diximus ex cons. Dec. 28. quod sæpius fuit à Rota approbatum, quid quid in contrarium dixerit in eod. casu Ias. cons. 187. lib. 2.

Sed hoc in loco subsequitur alia quæstio non contemnenda: Finge, quod in possessorio prima sententia absolutoria sit lata pro reo, & secunda pro actore: Dubium est, An Ægidiana duret in secunda instantiã, vel potius propter primam appellationem causa sit facta appellabilis?

Hic articulus fuit disputatus in vna Rauennaten. Saluiani interdicti coram Iusto sub die 11. Februarij. 1604. Et aliqui ex Dominis dixerunt per appellationem interpositam à prima sententia absolutoria, causam fuisse factam appellabilem per tex. in c. nō licet actori de regul. in 6. & in l. non debet ff. eod. tit.

Contrarium tamen tenet Put. in tit. de Ægydiana decis. 4. 5. & vlt. & decis. 480. lib. 2. Chiffenn. decis. 51. alias 49. Caputaq. decis. 227. lib. 1. in manuscript. Et hanc opinionem amplecti debemus, siquidem talis absolutoria non diffinit negocium nec impedit actorem rursus agere Ias. in l. properandū ff. & si quidem n. 16. & sequen. C. de iudic. Præterea sicut à Sententia restitutoria, vel de immitendo in possessionem non datur appellatio, licet detur ab illa, quod quis non sit restituendus, vel immitendus Ang. quem sequitur Iacob. de San. Georg. in l. quisquis in fine C. quor. appell. non recip. & tenet Menoch. reprobata opinione Bart. in 4. remed. adipiscen. n. 876. : Ita & fortius, licet detur appellatio a Sanatoria & super obseruatione iudicij non tamen dabitur a sententia super restitutione, vel immissione cuius executio petitur, vt per Caputaquen. d. decis. 227. in fin.

Sed hoc debet intelligi, dummodo non detur complicatio, & sic quando sententia secunda fuit simpliciter lata non reuocando primam tamquam nullam, sed simpliciter pronuncians aliquem esse restituendum, vel immittendum in possessionem, secus autem quando secunda & sententia expresse reuocat primam, quia tunc propter mixturam causa efficitur appellabilis, vt per Socin. Iun. conf. 18. lib. 1. & in his terminis Caputaquen. decis. 422. lib. 1. in manuscript. & ita decisum fuit in dicta Romana Domus die 8. Iunij 1563. coram Clemente Papa Octauo, & coram Io: de Rubeis in vna Viterbien. Spolij bonorum 23. Maij. 1561. in qua hoc pacto declaratur procedere allegata decis. Put. 4. in tit. de Ægydian. Sic etiam fuit tentum in d. Rauennaten. coram Iusto, & coram Cardinale Panphilo in alia Rauennaten. bonorum 26. Iunij. 1587. Vbi dicitur Ægydianam procedere & dummodo in sententia non sit facta explicita mentio nullitatis Quia simplicitate reuocatio etiam quod fuerit cognitum de iuribus sententiæ non facit causam appellabilem : Et ideo fuit dictum in supra allegata Tiburtina Castri de anno 1577. die 1. Iulij, quod consilium Bald. 141. lib. 1. procedit quando in sententia exprimitur causa que habebat complicationem, & mixturam

Præterea sciendum est, quod sicut Ægydiana locum habet, vbi sententia super possessorio fuit lata per Iudicem appellationis a sententia absolutoria ab obseruatione iudicij: Ita, & multo fortius sibi vendicat locum & licet actor ad cuius fauorem fuit lata sententia prius appellauerit, quatenus contra &c. quia cum talis appellatio possit verificari quoad expen-

20 sas, non facit causam appellabilem iuxta decis. Achil. 234. alias 8. de appellat. Et cum sit conditionalis euanescit non verificata conditione, l. item quia ff. de pact. late Dec. conf. 526. n. 3. cum ibi allegat. neque parti aduersa & in aliquo suffragatur, iuxta not. pet Fran. in c. si duobus col. 3. vers. sed queritur primum de appellat. in 6. & per Put. decis. 112. per totam lib. 3.

Rursus in hac materia dubitari contingit, nunquid sit locus Ægydianæ, quando sententia fuit lata in possessorio, & reo ab ea appellati, Iudex dedit Reuerentiales? Enim vero dubium facit, quia licet de iure ciuili & a momentanea possessione non appelletur dicta l. vnica, vbi Cyn. Bart. & communiter Doct. C. si de moment. posses. tamen ex quo iudex dedit Reuerentiales, videtur appellationi detulisse, Rota decis. 5. de appell. in nouis. Gabr. conf. 35. nu. 10. lib. 1. & causam factam fuisse appellabilem, ita quod non sit procedendum ad eius executionem, sed cognoscendum in causa appellationis ad Bald. in l. post sententiā nu. 7. C. de sentent. & interlocut. omn. iudic. Alex. conf. 2. nu. 15. lib. 2.

Verum hoc non obstante locum esse Ægydianæ tenuit Rota in vna Romana damnorū & interesse die 10. Iunij. 1591. coram Penia, in qua fuit dictum, quod delatio appellationi facta per concessionem Reuerentialium non operatur & effectum suspensiuum, sed solum de uoluitiuum per decis. Benintend. 17. Et licet Iudex à quo per admissionem appellationem ei factam à se abdicauerit iurisdictionem, non tamen effecit, quo minus Iudex ad quæ ad executionem sententiæ procedere possit. Præsertim cum Reuerentiales dati in forma, sub conditione & concessi intellegantur, videlicet quatenus sententia appellationem admittat, & quo ad illam tantum partem quæ admittitur, Socin. Iun. d. conf. 18. lib. 1. vt in hoc casu quantum ad lites, & ex pensas, vt per Achil. d. decis. 8. de appellat.

Sed quamuis Ægydiana in omnibus prædictis casibus locum habeat, vt probatum fuit, nihilominus huic constitutioni dantur nonnullæ limitationes, vt videre est apud Contard. in d. l. vnica, qui plenè illas examinat: Ego autem aliquas magis frequentes ex sententia Rotæ in medium deducam.

Prima igitur limitatio est, vt hæc constitutio non procedat, quando constat de notoria iniustitia, vel nullitate sententiarum, & quia tunc Ægydiana appellationem admittit, & ad executionem procedi non potest, Put. d. decis. 4. in tit. de Ægydiana Ant. August. de prohib. appellat. n. 6. Menoch. in 4. remed. adipiscen. num. 850. late Contard. in d. l. vnica. C. si de moment. posses. in ver. Ægydiana quaest. 4. n. 6. Senat. Pedem. decis. 25. n. 13. Rota diuers. decis. 19. n. 20. par. 3. lib. 2. & fuit tētum coram Bubalo in vna Ariminen. bonorum 27. Octobris 1586. & in Romana Saluiani interdicti 14. Decembris

1598. coram Horatio Cardinale Lancellotto, & alias sapius.

28 Iniustitia vero seu nullitas notoria sententia illa dicitur, quæ ex eisdem actis resultat & est contra ius clarum, Corn. qui loquitur in terminis Ægidianæ d. conf. 10. col. 2. vers. & si forte lib. 4. Vel aduersatur communi opinioni, quæ ratione contraria non conuincitur Curt. lun. conf. 63. n. 3. & conf. 160. nu. 12. Gabr. de sent. conclus. 7. n. 27. & sequen. cum alijs per Contard. de moment. posses. limit. 9. nu. 56. qui refert Rotam ita iudicasse.

Ex hac itaque limitatione inferitur, quod si super re emphiteotica, & expresse prohibita alienari, & hypothecari intentatum fuerit Saluianum interdictum poterit appellari, nec erit locus Ægidianæ, cū clarissimi iuris sit Saluianum & exerceri non posse super re non hypothecata Bart. in l. 1. n. 2. ff. de Saluian. interdict. & in l. 1. in princ. C. de precar. cum alijs per Negus. de pignor. in 3. membro 9. parte nu. 19. vers. secunda conclusio, & ita fuit decisum per Rotam in Romana Saluiani interdicti 17. Maij 1602. coram Litta. Quod procedit etiã respectu melioramentorum, quorum hypotheca fuit expresse prohibita & in contractu emphiteotico, dummodo ipsa hypotheca non fuerit constituta ex causa ædificandi: Nam hoc in casu potius dicendum est eam permissam esse, cum sit utilis Domino, & censeatur facta ad finem, & effectum satisfaciendi voluntati, & intentioni ipsius, cuius interest, vt in solo per eum ad meliorandum locato ædificetur: Præsertim si sciret emphiteutam esse pauperem, & sic non posse mediante pecunia propria, sed oportere enim mediante pecunia aliena ædificare; Tunc enim locando ad effectum meliorandi videtur ex necessario quodam antecedenti etiam voluisse, vt emphiteuta posset dicta melioramenta obligare cum sine huiusmodi obligatione melioramenta nullo modo fieri possint: Qui enim vult vnum, censeatur velle omne id, per quod peruenitur ad illud, l. ad rem mobilem. ff. de procurat. c. quoniã de sent. excom. 31 lib. 6. cum vulgar. Idcirco in hoc casu & bene potest exerceri Saluianum interdictum super melioramentis, & consequenter intrat Ægidiana; Quia dictum Beroi in conf. 124. n. 16. in fin. lib. 1. quod emphiteota non possit rem emphiteoticam alienare etiam in euidentem utilitatem Domini directi eo irrequisito, habet tantum & locum in alienatione non autem in hypotheca verisimiliter secundum voluntatē Domini facta, vt supra probatum fuit, Et eo magis hæc interpretatio sumenda est, cum sit conformis iuri communi, secundum quod & emphiteuta potest etiam sine consensu Domini rem emphiteoticam hypothecare glos. in l. fin. in verbo vendere, quam ibi Doct. sequuntur, vt per Ias. ibi n. 28. C. de iur. emphit. Grat. cōf. 54. n. 5. lib. 1. dicens glosam prædictam * communiter approbatã esse, idē tenet Rip. qui de communi attestatur in l. filiusfamilias §. Diui nu.

90. in fin. ff. de legat. 1. Et ratio est, quia Dominus directus per hypothecam rei emphiteotica non desinit eundem emphiteutam habere obligatum, & eandem actionem personalem contra ipsum; Vnde pactum & prohibitorium hypothecæ sine consensu Domini intelligitur de re emphiteotica, in qua locator potest si vult præferri iuxta l. fin. C. de iur. emphit. non autē de ea quæ sit ad effectum ædificandi; Et ita fuit decisum in Romana deuolutionis Dommorum 21. Februarij 1575. coram Cantuccio.

34 Secunda limitatio est, vt Ægidiana solum sibi vendicat locum in statu Ecclesiastico, & in locis Sedi Apostolicæ immediate subiectis iuxta Bullã confirmationis Pauli Papæ tertij: Ideo non se extendit ad loca mediate subiecta, vt est Parma, & Placentia, Pontan. de spol. par. 3. cap. 3. sub n. 42. in fin. Mohed. decis. 47. alias 5. de constit. Rota diuers. decis. 112. in princ. & in fin. par. 3. lib. 1. & decis. 181. n. 4. & 5. & decis. 185. n. 2. ead. part. lib. 2. 26 Nisi vtraque pars & litigantium esset subiecta immediate Romano Pontifici, & litigaret in Curia super possessione rei seu Castri mediate subiecti, quia tunc materia diceretur versa in loco immediate subiecto, & consequenter esset locus Ægidianæ, etiam si verba cōfirmationis dirigantur in rem, quia satis est quod effectus concernat personas, vt tenuit Rota corã Oradino in Romana de Comitibus 15. Maij 1573. & tradit Contard. in loco supra citato in verbo Ægidiana quæst. 6. in princ. Et bene facit illud quod dici solet, paria sunt fortiri forum, & statutis ligari.

Tertia afferitur limitatio, quia cū Ægidius iurisdictionem in temporalibus tantum haberet eius constitutio quãuis confirmata à Summis Pontificibus in causis tamē spiritualibus, & fori Ecclesiastici locum non habet, vt est notissimum: Nam, vt dixit Rota in causa Romana separationis Thori 2. Decembris 1605. coram Marcomontio, confirmatio illa fuerit solum pro simplici extensione dictæ constitutionis ad totum statum Ecclesiasticum: Extensio autem censeatur facta & cū omnibus qualitatibus, & eadem remanente natura, l. sed & si manente. ff. de prec. l. habeo. §. hæc autem. ff. de arbitr. Vnde nec in bonis & Ecclesiæ, nec inter personas Ecclesiasticas hæc constitutio locum habet vt fuit resolutum coram Rubeo in vna Hortana Sanctiss. Trinitatis 7. Iunij 1573. & in Auximana bonorum 20. Nouembris 1579. coram Cardinale Seraphino, & alias sæpe. Quinimò etiã si Ecclesia ageret cōtra laicum in merito possessorio, & obtineret adhuc Ægidianæ non esset locus, quia ex psona actoris & metiri ius debet argum. l. 1. in princ. ff. si pars hered. pet. & est decisio Ægidij sapius canonizata 616. incip. Si agit, & secundum veterē impressio nō est n. 617. Ideo in hoc casu daretur appellatio de iure canonico etiam quo ad effectum suspensiuum Couar. pract. q. c. 23. n. 3. cum alijs per Contard. in d. l. vnica in 3. limit. C. si de moment.

fuit tentum coram Brauo in vna Perusina hæreditatis 27. Iunij 1687. & coram Bubalo in vna Romana Saluiani Interdicti 13. Iunij 1589.

Quarta limitatio est, vt hæc constitutio, non procedat, vbi adest Statutū ꝑ particulare permittēs semel posse appellari à sentētia lata su per possessorio, quia intelligitur tā deuolutiue, quā suspēsiue, vt per Corn. conf. 151. n. 6. lib. 3. Grat. conf. 163. n. 8. lib. 2. Ioseph. Ludo. decif. 20. n. 22. Rota diuers. decif. 330. n. 2. & 3. par. 2. Et in terminis Statuti Bononien. fuit resolutum coram Robusterio in vna Bononien. bonorum Emphyteoticorum 25. Maij 1581. nō obstante, quod Ægydiana dicatur respicere ordinaria, & sit attendenda in loco iudicij: Nam cum in Ciuitate Bononię adsit particulare Statutū, illud derogat generali, & est attendendū, & non Ægydiana: Maximē cum ꝑ appellatio sit de apēdicijs illius instantiæ, cuius est sentētia, à qua interponitur l. iniurijs, vbi notatur C. de procurat. Ideo subiacere debet Statutis illius loci in quo lata est sententia Alex. conf. 167. ante fin. lib. 3. Abb. Felin. & alij in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ n. 19. de constitut.

Quinta limitatio est, vt non ꝑ procedat in iudicijs possessorijs mixtis ex sui natura in quibus appellatio admittitur; cum in eis de titulo plenē cognoscatur ad præiudicium petitorij, vt sunt interdicta de itinere actuque priuato, de mortuo inferendo, Sepulchro ædificando, & similia Ægyd. in cap. pastoralis q. 5. princ. de caus. posses. & propriet. Abb. post sua consilia quæst. 4. n. 8. Rub. Alexand. conf. 167. n. 2. Contard. in d. l. vnica limit. 2. §. 8. nu. 9. Menoch. in 5. remed. retinendæ n. 115. & 125. Idem est quando iudicium est mere possessorium, sed sententia continet ꝑ complicationem, & mixturam Bald. conf. 141. lib. 1. Put. decif. 108. lib. 3.

Quod intellige verum dummodo complicatio, & mixtura contineatur in verbis dispositiuis sententiæ, quæ solum dicuntur verba iudicis, Corn. in l. ex stipulatione n. 5. C. d. sententia non autem in narratiuis ꝑ enunciatis, vt tradit Contard. in d. l. vnica limit. 2. §. quinto num. 19. & de Ægydiana quæst. 7. Et fuit dictum in causa Amerina Domus 8. Iunij 1576. coram Laurentano, & in d. Rauennaten. bonorum 26. Iunij 1587. coram Cardinale Pamphilio; Sicut in simili dicimus, quod ad iudicandum ꝑ qualitatem libelli non inspicitur narratio, sed sola cōclusio ad not. in c. ex parte vbi Butr. & Abb. de for. compet. Dec. d. conf. 28. n. 3. Vnde si in sentētia lata super spolio, quod dependet à notoria iniustitia, seu nullitate fuerit facta mētio iniustitiæ, seu nullitatis per verba dispositiua poterit appellari, secus si per verba narrativa, quia cum nō inducatur mixtum appellatio non est permessa etiam quod de iniustitia, seu nullitate fuerit incidenter cognitum, quia non attenditur id, super quo Iudex cognouit, sed super quo pronunciauit, vt per Dec. d. conf. 28.

Hinc etiam est, quod à sententia ꝑ lata vigore l. fin. C. de edict. Diu. Adr. tollen. quæ mandat exequi testamētum datur appellatio, quia cōtinet mixturā, ex quo virtualiter canonizat ipsum testamentum, vt fuit resolutum in vna Spoletana hæreditatis die 7. Iunij 1585. coram Cardinale Blanchetto.

Sic etiam sententia condemnas ad restituendam possessionem ꝑ retinendam in causam, pignoris, & hypothecæ, donec integraliter fuerit satisfactus, dicitur lata super hypothecaria, & consequenter est locus appellationi, Cora. conf. 190. num. 2. lib. 1. Contard. in d. l. vnica limit. 14. nu. 17. Negusan. de pignor. in 3. membr. 8. part. n. 24. Secus autem si sententia ꝑ manuteneat simpliciter, donec satisfiat, quia hæc verba non inducunt mixturam, sed important merum possessorium, & Ægydiana locum habet, vt per Cæsar. de Grass. in causa Perusina Censuum 17. Maij 1577. vbi etiam dicit ita alias fuisse firmatum coram Cropperio, & tradit Dec. conf. 28. n. 1. vers. sed tamen, his, & Corn. d. conf. 10. n. 2. lib. 4.

Contractus locationis perpetuę quomodo ab emphyteusi distinguatur, & ibidem opinio Rotæ declarata. Cap. LXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Emphyteusis, et locatio perpetua quomodo secundum Rotam inuicem distinguantur.
- 2 In emphyteusi quid minimum soluitur in recognitionem directi domini.
- 3 Canon magnus, et correspondens fructibus arguit contractū esse locationis, licet pacta magis pertineant ad naturam emphyteusis, quod declaratur, vt infra num. 15.
- 4 Voluntas contrahentiū à verbis aliena non presumitur.
- 5 Contractus talis presumitur in sui essetia, qualis apparet in sui figura.
- 6 Verba non attenduntur, vbi denominatio partitū immutat naturam contractus, declaratur, vt infra num. 16. & 17.
- 7 Item verba magis deseruiunt naturæ cōtractus, quā natura verbis, declaratur, vt infra n. 16. et 17.
- 8 Deuolutio mere conuentionalis non potest peti, nisi quatenus intersit.
- 9 Ecclesia aequitate seruare tenetur, nec cum aliena iactura locupletari debet.
- 10 Emphyteusis non habet naturam propriam, sed quamlibet suscipit conuentionē, & omnia pacta apposita in ea, de illius natura esse intelliguntur.
- 11 Item emphyteusis proprie dicitur, quāuis pensio magna, et correspondens fructibus soluatur, dummodo solutio fiat in recognitionem directi domini, & constat de emphyteusi actum fuisse, & num. 13. 14. 16. & 27.
- 12 Locatio proprie vocatur quādo pensio, non solum aquat fructus, sed etiam quando soluitur pro usu rei, & in recompensationem ipsorum fructuum.

- 18 Denominatio contrahentium in contractu in deponendo, quando sit attendenda.
- 19 Contractus duplicem habens figuram intelligitur secundum nomen impositum in contrahentibus, nisi repugnet substantia.
- 20 Emphyteusis, non autem locatio contracta intelligitur, quotiescunque concessio est facta ad triennium.
- 21 Livellus secundum communem usum loquendi accipitur pro emphyteusi.
- 22 In emphyteusis contractu intelligitur, quando res fuit concessa ad meliorandum.
- 23 Idem est, si fuerit conuentum, quod certa annua quantitas pro Canone solvatur.
- 24 Idem, si utile dominium tantum fuerit translatum.
- 25 In locatione nec utile, nec directum dominium transfertur.
- 26 Canon exiguus solvitur solum pro re sterili, quae datur ad meliorandum.
- 27 Emphyteusis proprie dicitur, quando res fertilis, & pretiosa datur pro iusta pensione.
- 28 Ecclesia non concedit rem fertilem in emphyteusim, nisi pensio sit aequalis fructibus.
- 29 Fructus aestimatur deductis expensis quarendorum, & colligendorum eorum gratia fiant.
- 30 Item deductis fructibus qui ex meliorationibus percipiuntur.
- 31 Conductor re absumpta per incendium, vel aliter, ad solutionem pensionis non tenetur.
- 32 Emphyteuta a solutione Canonis non excusatur, nisi res in totum perierit, et si Canon sit magnus.
- 33 Emphyteusis Ecclesiastica ad haeredes extraneos non transit, nisi hoc fuerit in concessione expressum, vel tacite intellectum.
- 34 Locatio Ecclesiae perpetua de sui natura transit ad haeredes etiam extraneos.
- 35 Declara, nisi verba licentiae locandi, seu alienandi contenta in rescripto Apostolico restricta sint ad filios, & descendentes conductoris.
- 36 Haereditas metio facta in locat. restricta ad filios, et descendentes intelligitur, de haeredib. sanguinis.
- 37 Concessio bonorum Ecclesiae in perpetuum facta non valet, nisi concurrente debita solemnitate.
- Q**uamuis inter emphyteusim, & locationem perpetuam multae sint differentiae quas recenset Card. Matia lib. 22. de tacit. & ambig. conuent. tit. 2. per totum: Nihilominus Rota ad discernendosque istos contractus praecipue solet obseruare quantitatem pensionis, seu canonis: Quia si canon sit magnus, & fructibus respondens, potius existimat contractum esse locationis, quam emphyteusis, in qua solvitur quid minimum pro recognitione directi dominij, ut per Doct. in l. 2. C. de rescind. vend. Io Andr. in addit. ad Specul. de empt. & vend. §. nunc dicendum, & de locat. §. 6. vers. 4. Et istum esse verum modum discernendi locationem ab emphyteusi tradit etiam Bart. in l. 1. n. 4. & ibi Ias. n. 35. C. de iure emphyt. Doct. communiter in c. potuit de locat. Aret. conf. 55. n. 4. vers. secundo respondemus Alex. conf. 112. n. 6. lib. 1. Ruin. conf. 161. n. 2. lib. 1. Bero. conf. 84. n. 15. & seq. lib. 1. Bellon. conf. 21. n. 18. Natta qui testatur de *comuni conf. 49. n. 7. Cagnol. in l. 2. n. 203. C. de rescind. vendit.

- * vbi de *comuni, Crauet. conf. 663. n. 12. in fin. & n. 13. Iul. Clar. in §. emphyteusis quaest. 1. prope fin. Bursat. conf. 255. nu. 1. Rolan. conf. 96. n. 25. & sequen. & nu. 44. lib. 1. Quam opinionem tenuit Rota in pluribus causis, & praecipue in vna Romana de Maximis 19. Nouemb. 1575. & in vna Zamoren. Castr. 10. Decēbris 1576. coram Cardinale Seraphino: Et haec interpretatio locum habet, nedum quando pensio aequat fructus, sed etiam quando est solum mediocris, ita ut non possit dici minima, ut per Grat. conf. 128. num. 8. lib. 2. & Neuizan. conf. 92. n. 45. Thefaur. decis. 20. n. 8. Item pro-
- 3 cedit quamuis pacta magis pertineant ad naturam emphyteusis quam emphyteusis, quia si praestatio pensionis fructibus conueniat adhuc fortior est haec coniectura, quod intelligatur contractus locationis, ut per Aret. d. conf. 55. num. 4. vers. non obstat praemissis, & vers. secundo respondemus. Idcirco quamuis partes expresse contractum emphyteusis appellauerint, & insuper apposerint pacta deuolutina in casu inobseruantiae, & contrauentionis, Nihilominus contractus erit locationis; Quia
- 4 licet voluntas contrahentium non praesumatur a verbis aliena, l. labeo, §. idem, ff. de supellect. legat. cap. ult. de verb. significat. Et
- 5 talis praesumatur contractus in sui essentia, qualis apparet in sui figura Bald. in l. rogasti, §. si tibi ff. si cert. petat. & in rubr. C. de iure emphyt. tamen verba non attenduntur, vbi
- 6 denominatio partium immutat naturam contractus, Dec. conf. 164. nu. 3. & conf. 180. sub n. 7. Quia, ut inquit, Bald. in l. 2. C. com-
- 7 mod. verba magis deseruiunt naturae contractus, quam naturae verbis, sic tenuit Rota coram eodem Cardinale Seraphino in vna Romana Cafalis Marcelliani 19. Iunij 1587. In qua fuit etiam dictum, quod talis deuolutio tamquam mere conuentionalis non potest peti, nisi quatenus intersit per Corn. conf. 344. num. 3. lib. 1. Hostien. in cap. dilectus, §. quia tantum, & ibi Doct. de arbitr. Gramat. conf. Ciuil. 66. n. 76. Gabr. in tit. de Malefic. conclus. 34. num. 4. & 10. Praesertim ab Ecclesia, quae aequitatem seruare tenetur, cum sit pietatis cultrix, nec cum aliena iactura locupletari debet, quoties conditio eius non fuit effecta deterior, per conf. Butr. 34. nu. 2. quod Rota passim sequitur.
- 8 Verum in hoc articulo ad usum est aduertendum, quod emphyteusis non habet propriam naturam, sed quamlibet suscipit conuentionem quam ei paciscentes imponunt, & pacta apposita in emphyteusi de eius natura esse intelliguntur, l. 1. & 2. C. de iure emphyt. §. adeo Insit. de locat. Idcirco si partes conuenerint, ut
- 9 non modica, sed magna pensio, quae fructibus respondeat, pro recognitione directi dominij solvatur, nihil prohibet, quamuis ipse contractus emphyteusis dici possit, ut scribit Natta conf. 114. 2. 6. Neque enim sufficit, ad effectum, ut contractus dicatur locationis, non emphyteusis, quod

quod canon, qui soluitur correspondeat fructibus, qui percipiebantur tempore contractus, sed requiritur quod solvatur pro usu rei, & in recompensatione fructuum, Bart. in l. 1. n. 4. de iur. emphyt. Igitur si solvatur in recognitione dominij directi, nec verba repugnent, & ex partibus constet inter partes de emphyteusi actum fuisse, contractus erit emphyteusis, non locationis. Natta d. conf. 49. n. 14. cum seq. & n. 10. Quoniam quidquid sit, quando in contractu emphyteutico solvitur a principio aliqua summa, quo casu verum est, quod pensio minima quo libet anno solvitur: Nihilominus quando nihil solvitur ab initio, tunc non repugnat, sed convenit etiam emphyteusi, ut solvatur canon æquivalens fructibus eius temporis. Gabr. conf. 84. n. 12. lib. 2. & n. 13. vbi inquit hoc præfertur locum habere, quando bona dantur ad meliorandum, quæ secundum regulam cursum diligentia & cura emphyteutæ fertiliora, & maioris redditus efficiuntur, quo casu canon, qui ab initio contractus correspondebat fructibus procedente tempore fit parvus, & fructus plerumque illum exuperant.

Igitur præcedens opinio locum habet, et in dubio, quando scilicet ex verbis, & pactis non constat partes egisse de emphyteusi, ut loquitur Bal. in c. litteræ col. 2. n. 5. de dilatione. Exempli gratia, si in instrumento dictum sit, quod quis locat, & concedit in emphyteusim, vel ad livellum, & ad factum perpetuum, ut per eundem Bald. in rubr. C. de iure emphyt. n. 9. Ruin. cōf. 161. n. 28. lib. 1. Secus autem est, quando verba sonant solum in emphyteusim, & alij etiam effectus conveniunt, nec repugnant, tunc enim verius est, & receptius * secundum Gabr. d. conf. 84. n. 11. non esse recedendum a verbis: Quia ad hunc effectum satis est, pactum non repugnare substantiæ contractus, ut bene declarat Dec. conf. 197. col. pen. in fin. Natta d. conf. 49. n. 19. & 34. Idem Dec. conf. 193. col. pen. in fin. & Card. Mantica d. lib. 22. de tacit. & ambig. convent. tit. 8. n. 19. vers. sed tamē ex pactis conventis. Et argumentum sumptum ex Baldo, quod verba magis debeant deferuire naturæ contractus, quæ natura verbis, & quod denominatio partium non immutat naturam contractus, videtur intelligendum et quando certa est natura contractus, quæ contrahentes voluit contrahere; secus in emphyteusi, quæ non habet propriam naturam, sed eam, quam ipsi contrahentes paciscendo ei imponunt, ut supra dixi, & scribit Card. Mantica d. lib. 22. tit. 8. n. 2. tunc enim si probabiliter potest dubitari de mente et contrahentium, denominatio plurimum valet, quia nemo præsumitur dixisse, quod prius animo non conceperit d. l. labeo. ff. de suppellect. legat. Et videmus, quod contractus duplicem habens figuram et intelligitur secundum nomen impositum a contrahentibus, nisi repugnet substantia, Bart. in l. cotem, §. qui maximos num. 11. de publican. Aretin. d. consil. 55. in fine.

Porrò illud admonēdi sumus, quod emphyteusis et non autem locatio contracta intelligitur quotiescumque concessio est facta ad livellum, quia livellus secundum communem usum loquendi accipitur et pro emphyteusi, Bart. in l. 1. n. 7. de iur. emphyt. Alex. conf. 117. nu. 12. lib. 4. Socin. Sen. conf. 167. n. 7. lib. 2. Rolan. conf. 87. n. 1. lib. 1. Idem est si fuerit dictum, quod res conceditur ad meliorandum: nam iste effectus et proprie congruit emphyteusi, quæ a meliorando nomen accepit l. 2. & l. ult. C. de iure emphyt. §. adeo Instit. de locat. & hoc argumento utitur Alex. d. conf. 117. n. 12. vers. hoc etiam: Sic etiam dicendum est, si in instrumento conventum fuerit, quod certa annua et quantitas pro canone solvatur, cum canone ab emphyteuta prestari consueverit, authen. qui rem, de Sacros. Eccles. & ita se habere vulgare loquendi usum scribit Menoch. cōf. 372. n. 4. Simili quoque modo ex translatione et utilis dominij et retentione directi contractus iudicatur emphyteuticus, siquidem in emphyteusi utile dominium transferatur, l. 1. de iure emphyt. §. adeo, Instit. de locat. ex locatione et autem nec utile, nec directum transferatur, l. non solet. ff. locat. Unde in his casibus, quamvis canon sit magnus, & correspondeat fructibus, tamē concurrēte partium denominatione, contractus debet indicari emphyteuticus, ex supradductis, & plene scribit Surd. dec. 198. n. 24. Maxime quoniam res culta, & fertilis conceditur, Quia quod minimū et solvitur tantū pro re sterili, quæ sui natura datur ad meliorandum, ut post alios tradit Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 76. c. 12. n. 13. & probat Franch. decif. 121. n. 12. Ioseph. Ludovic. post Ias. decif. Perusin. 22. nu. 8. Petra de fideicom. q. 10. n. 61. Sed quoniam res est fertilis, & culta, tunc non conceditur pro minimo canone; Nec aliquis invenitur ita rerum varum prodigus, qui cum possit pro re sua centum habere singulis annis, illam concedat pro decem. Quapropter ob magnitudinem pensionis, seu canonis contractus hoc in casu non definit esse emphyteuticus, Natta d. cōf. 49. p. totum, vbi inquit, quod emphyteusis vere, et proprie fit, quando pro iusta pensione res iam fertilis, & pretiosa conceditur, Auth. perpetua. C. de Sacros. Eccles. & §. quia vero, in auth. de non alien. Eadem sententiam probavit Alc. cōf. 265. per totum, vbi inquit, quod etiam si pro modica pensione, seu canone emphyteusis constitui soleat, non tamen subvertitur eius natura, si concedatur pro magna, ex quo recipit omnia pacta etiam extranea, ut per Corb. post Nattan. de causa priuat. ob non solut. can. ampl. 12. vbi per duodecim fundamenta sustinet hanc opinionem, & eam quoque amplexi sunt Silvan. & Port. quos citat et sequitur Bursat. cōf. 11. n. 22. Hanc quoque dicit servari de consuetudine Ioseph. Ludovic. conclus. 12. & Thesaur. d. decif. 20. numero. 9. inquit de rigore iuris pronuntiandum esse contra emphyteutam; Et hæc opinio sine vlla difficultate procedit in Ecclesia, quæ et nunquam concedit rem fertilem in emphyteusim, nisi pensio sit

equalis fructibus, quia alias nõ cederet in euidẽtẽ eius utilitatẽ Gabr. d. conf. 84. n. 12. lib. 2. Capic. decis. 182. in princ. Franc. decis. 191. n. 10. & decis. 235. n. 2. Surd. d. decis. 198. n. 22.

Cæterum ad indicandum an pensio, seu ca-
 29 non fructibus respondent, vel ne, fructus ꝛ ipsi
 æstimandi sunt deductis impensis, quæ quæren-
 dorum, & colligendum eorum gratia fiunt l.
 1. C. de fruct. & lit. expens. latẽ Tiraquel. de re-
 tract. lign. §. 15. gl. 1. n. 1. cum sequen. & in
 his terminis Gabr. conf. 80. n. 6. & 7. lib. 2. Ne-
 30 que etiam ꝛ habenda est ratio eorum fructuũ
 qui ex meliorationibus percipiuntur, vt est cõ-
 * munis * opinio, quam Rota etiã approbavit, vt
 idem Gabr. subiungit, d. conf. 80. n. 8. qui alios
 allegat, & nos scribemus infra in cap. 108. &
 cap. 112. vbi hanc materiam expensarum, &
 fructuum plenẽ tractatam reperies.

Ex hac autem differentia inter emphyteu-
 sim, & locationem perpetuam complures effe-
 ctus notabiles nascuntur. Et inter præcipuos
 ille solet recenseri, quod si contractus sit loca-
 tionis re absumpta per incendium, vel aliter,
 31 pensio ꝛ a conductore non est soluenda, qui nõ
 tenetur ad casus fortuitos; secus si contractus
 32 sit emphyteoticus, quia tunc Emphyteuta ꝛ a
 solutione canonis non excusatur, nisi res in to-
 tũ perierit, ex late deductis a Surd. in dict. de-
 cis. 198. p. totã, & præsertim n. 8. & 9. qui benẽ
 loquitur, & hoc firmat procedere, quãuis pro re
 in emphyteusim cõcessa magna pẽsio soluatur.

Alius etiã principalis effectus ex hac diffe-
 rẽtia colligitur, quia si cõtractus factus ab Ec-
 33 clesia sit emphyteoticus, cõcessio ꝛ ad hæredes
 extraneos non transit, nisi hoc fuerit in conce-
 sione expressum, vel tacitẽ intellectũ, & hoc ex
 verbis, vel aliquibus argumẽtis conijci possit,
 Raphael Cum. conf. 57. n. 4. Alex. conf. 83. n. 1.
 vers. & licet nonnulli, lib. 7. Anchar. cõf. 38. n. 1.
 vers. licet, & conf. 134. n. 1. Dec. cõf. 171. n. 1. qui
 * testatur de magis * cõmuni, prout etiam facit
 Ceph. conf. 400. n. 5. secus autem si contractus
 propriẽ non sit emphyteusis, sed simplex loca-
 34 tio, quia tunc ꝛ sui natura transit ad hæredes
 etiã extraneos, Aret. d. conf. 55. n. 3. Alex. conf.
 112. n. 2. lib. 1. Ruin. conf. 161. n. 21. cũ seq. lib. 1.
 n. 23. vbi putat hoc esse verissimũ, & subdit ne-
 minẽ inueniet cũ cõtradictẽ, sequitur Alciat.
 cõf. 93. n. 2. lib. 1. Rub. Alex. in l. Callus, §. qui-
 dã rectẽ nu. 205. de lib. & posthum. Grat. conf.
 128. n. 7. & 8. lib. 2. Rolan. d. cõf. 96. n. 23. cũ seq.
 lib. 1. Neuiz. con. 92. n. 45. Ceph. conf. 9. n. 10.
 Rimin. Iun. conf. 44. n. 38. & conf. 160. n. 9. in fi.
 & sequ. & conf. 461. n. 21. Thesaur. d. decis. 20.
 n. 8. Surd. d. decis. 198. sub nu. 3.

35 Sed hoc vltimũ dictũ intelligi debet, nisi ꝛ ver-
 ba licẽtiã contẽta in rescripto Apostolico, quæ
 attendenda sunt, ad filios, & descendẽtes con-
 ductoris restringatur, quia tunc locatio etiam
 perpetua ad extraneos hæredes nõ porrigitur,
 vt fuit decisũ in sacro Auditorio in vna Senen.
 Prædij die 28. April. 1589. corã Card. Seraphi-
 no, per Bart. in l. etiã n. 1. ff. solut. matr. & Clar.

in §. emphyteusis. q. 28. vers. primus casus. Et
 ad verba instrumẽti locationis, quæ in cõtra-
 riũ põderabantur, fuit responsum, qd in quantũ
 36 in eis fiebat mentio hæredum, erãt ꝛ intelligen-
 da de hæredibus sanguinis, per Castren. in d. l.
 etiã, n. 4. Corn. conf. 76. n. 9. & cõf. 165. n. 9. lib.
 2. Socin. conf. 121. n. 18. lib. 4. Socin. Iun. cõf. 71.
 n. 3. lib. 1. Alex. conf. 83. n. 1. lib. 7. Dec. conf. 170.
 n. 1. Ruin. conf. 23. n. 34. lib. 5. Guidob. decis. 5.
 Caputaq. decis. 304. lib. 1. in manuscriptis. In
 quantũ autem verba videbãtur porrigi etiam
 ad extraneos fuit dictũ, quod non erant atten-
 denda, quia erant contra formã licẽtiã conten-
 tã in litteris pænitentiariã; Et ideo non intra-
 bant limitationes ex aduerso deductã; Nã pri-
 ma, quod concessio esset facta in perpetuũ, &
 ideo trãsiret ad extraneos ex Salicet. in l. 2. q.
 9. C. de iure emphyt. tollebatur, quia non pro-
 37 cedit nisi ꝛ concurrente de iure solẽnitãte con-
 cessionis, quæ in eo casu nõ aderat, quia licen-
 tia erat restricta ad filios, & descendẽtes; Simi-
 liter alia limitatio, quod canon correspõderet
 fructibus eodẽ pacto tollebatur, nam fuit di-
 ctũ, quod procedebat, vbi non repugnarent
 verba licẽtiã, quæ in dicto casu tollebant om-
 nem difficultatem.

Sequestrum an & quando in causis benefi-
 cialibus sit discernendum, & ibidem
 nonnullæ Constitutiones Summorum
 Pontificum Pij IV. & Pij V. declaratã.
 Cap. LXXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Sequestratio regulariter est prohibita.
- 2 Possessio beneficij sequestrari debet, quãdo in Ca-
ria Romana contra possessore sententia fuit lata.
- 3 Causa in Curia Romana cum multa delibera-
tione, & maturitate terminantur.
- 4 Sequestrum nõ impeditur in beneficialibus præ-
textu nullitatis sententia in Curia Rom. lata.
- 5 Non debet violari propria auctoritate etiam sen-
tentia existente nulla.
- 6 Violans sequestrũ prætextu sententia nulla non
excusatur à pœna Clemen. unica, de sequestr.
posses. & fruct. si prudens, & sciens esse seque-
strum appositum fructus perceperit.
- 7 Amplia quamuis sequestrator deputatus ad col-
ligendos fructus sequestrum non acceptauerit.
- 8 Sequestrũ ligat et ante acceptationẽ sequestra-
9 Non retardatu per appellationem. (tary.)
- 10 Quãdo discernitur ex dispositione legis ab eo non
appellatur.
- 11 Appellatio ab executore legis non datur.
- 12 Item nec datur à decreto interloquutorio.
- 13 Sequestrũ in terminis Clement. unica de seque-
strat. posses. & fruct. potest apponi in secũda in-
stantia, quãuis in prima non fuerit decretum.
- 14 Non impeditur, quamuis pro suo interesse ter-
tius se opponat.
- 15 Item postquã est appositũ nõ potest etiã de consen-
su partiũ remoueri in præiudiciũ tertij, qui ad
causã fuerit admissus pro suo iure, et interesse.

- 16 Euitatur per cautionē, qua loco sequestri subrogatur. præterquam in terminis dicta Clement. vnica, & n. 17.
- 18 Apponitur etiā ab Ordinario loci, quāuis corā illo causa nō p̄deat, vbi tamen prius sententiā cōtra possessore beneficij. in Cur. Rom. prolata fuerit.
- 19 Declara dūmodo Ordinarius mandatū de sequestrādo à Iudice, qui tulit senten. prius receperit.
- 20 Sequestrā vigore Clem. vnica, de sequestr. posses. & fruct. apponi potest super quocūq; beneficio, etiam si dignitas, vel personatus existat, item quamuis ecclesia sit parochialis.
- 21 Constitutio Pij V. super collatione parochialium, licet à mala electione appellare permittat, tamē prouisum ipsa appell. pendēte ab ecclesia amoueri prohibet, quod declara, vt n. 24. & seq.
- 22 Sequestro non est locus quādo possidens præsumptionem boni iuris pro se habet, & n. 38.
- 23 Apponitur super parochiali si appellans à mala electione Episcopi in Curia sententiā fauorabilē obtinuerit, etiā si à dicta sent. fuerit appellatū.
- 24 Constitutio Pij V. super collatione parochialium, qua pendēte appellatione à mala electione prouisum ab Ecclesia amoueri prohibet loquitur solum de prima sententia ab Ordinario lata, non de illa qua in Curia Romana fuit prolata.
- 25 Pronomen (hoc) ad proxima refertur. (gēda.
- 26 Verba in dubio ad actum proximū sunt restrin-
- 27 Verbum (huiusmodi) præcedentia cum omnibus suis qualitatibus repetit.
- 28 Sequentia declarant præcedentia. (munis.
- 29 Casus omissus remanet in dispositione iuris com-
- 30 Causa principalis, differt à causa appellationis.
- 31 Possidētis conditio in pari præsumpt. melior est.
- 32 Parochialis Ecclesia effecta litigiosa non potest præelectio conferri.
- 33 Episcopus quando in Ecclesia parochiali possit constituere Vicarium, qui onera Ecclesia sustinere debeat.
- 34 Sequestrum comprehendit solum fructus extantes, & in futurum nascituros.
- 35 Non datur contra triennemalem pacificum possessorem, quamuis possessio triennalis immediata non sit, & nu. 36.
- 37 Regula triennalis dispositio, qua fit.
- 38 Sequestrum non conceditur contra possessorem beneficij, qui habuit primam sententiam in petitorio, licet contra illum in possessorio sententia, & res iudicata lata fuerint.
- 39 Sequestrum vigore Clem. vnica, de sequestr. posses. & fruct. non datur pro pensione, nisi esset constituta perpetuo super fructibus alicuius Ecclesie, vt deinceps esset beneficium Ecclesiasticum.
- 40 Item regulariter non datur ante sententiam latam in Curia.
- 41 Fallit quando possessor in prima instantia remissoriam obtinuit.
- 42 Itē qñ agitur de attentatis, seu manutentione, cuius decis. p̄det à negotio principali nō bene clarus.
- 43 Item fallit quando Clericus habuit recursum ad Iudices seculares pro manutentione sua possessionis, quā Iudex Ecclesiasticus iniuste ei abstulit, et de mandato eorundē Iudicū fuit reintegratus.
- 44 Item fallit, quando inter prouisum Apostolicum, & prouisum ab Ordinario, litigatur super beneficio reseruato, seu affecto ratione mensis, vel aliter, iuxta Constitutionem Pij IV.
- 45 Constitutio Pij IV. edita sub die 26. Octobris 1560. loquens de sequestratione, qualiter differat Clement. vnica, de sequestr. posses. & fruct.
- 46 Sequestratio limitata limitatum habet effectum.
- 47 Inducta ex forma dicta Constitutionis Pij IV. nō excluditur per exceptionem nullitatis, aut subreptionis prouisionis Apostolicæ.
- 48 Fructus, nec non distributiones, cateraq; emolumenta beneficij penes idoneam personam deponi debent iuxta Cōstit. Pij V. quādo lite pendēte sit per beneficio in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata existēte, inter prouisum à Papa, vel ab Ordinario ex vna parte, & ex alia Capitulum, & Canonicos eiusdem Ecclesie, ad quos admissio, seu receptio ad dictū beneficium spectat, et quibus interim dicti fructus, et distribution. accrescunt.
- 49 Declara, dummodo Capitulum fuerit in aliqua culpa non tradendi possessionem, vel aliquod impedimentum præstiterit.
- 50 Item declara, vt Constitutio Pij V. comprehendat solum distributiones, quæ ex Statuto, vel cōsuetudine percipiuntur, non autem illas distributiones quotidianas, quæ debeatur interessentibus diuinis officijs, & n. 53. & 57. (ducit.
- 51 Procemū mentē disponētis, et rationē finale inducit.
- 52 Dicitio (qua) sine copula generalib. verbis antecedit. adiecta præcedentē dispositionē restringit.
- 53 Distributiones quotidiana nō simpliciter, sed secūdū quid distributiones appellantur, & ab alijs distributionibus naturam separatam habent.
- 54 Non continentur appellatione emolumentorum.
- 55 Dicitio (cetera) regulatur secundum naturam rei, cui adiungitur.
- 56 Sequestrum officio Iudicis generaliter apponi potest ex causa sibi bene visa in omnibus casibus, in quibus sequestratio ad instantiam partis fieri non potest.
- 57 Rota ex causa sibi bene visa solet apponere sequestrum præsertim quando constat de attentatis.
- 1 Quamuis regulariter sequestratio sit prohibita, vt toto tit. C. de prohib. sequestr. pecun. c. 1. de sequestr. posses. & fruct. c. 1. vt lit. pend. Nihilominus in materia beneficii illud est cōstitutū, vt possessio beneficii sit sequestrari debeat, quando in Curia Rom. cōtra possessore sententia fuit lata, vt in Clement. vnica, de sequestr. posses. & fruct. Et ratio est, quia vt inquit Card. ibid. q. 9. In Curia Romana cum multa deliberatione, & maturitate causę terminatur, alias absurdū esset per singulas sententias de partib. Clericos possessione beneficiorū priuari, vt ibi dicit Vitalin. n. 31. & ceteri omnes. Extenditur primum cōclusio ista, vt neque
- 4 prætextu nullitatis sententię sit sequestrū euitari possit, vt in eadē Clement. sancitū est, & tradit Card. ibi n. 1. & 2. Vitalin. n. 1. cum seq. Imol. n. 41. & 42. Caputaq. decis. 156. n. 2. par. 3. Quo fit vt etiā sententia existēte nulla, permissum non

- 1 fit propria auctorit. ¶ sequestrū violare, sed debeat haberi recursus ad Iudicē, Bisignet. decis. 2. de sequestr. possess. & fruct. Rota in antiquis eod. tit. decis. 1. Cassad. decis. 9. nu. 2. in fine, & sub nu. 5. vers. ceterū eod. tit. Io Paul. decis. 63.
- 6 circa mediū; Nec ¶ violator prætextu nullitatis sententię excusatur à pœna dict. Clem. vnice, si prudēs & sciēs post sequestrū appositū fructus
- 7 pceperit. Quod habet locū quāuis ¶ seqstrator deputatus ad eos colligēdos sequestr. nō acceptauerit, q̄a seqstr. ēt ante acceptationē ligat:
- 8 Et licet Crescē. decis. 127. videatur req̄rere acceptationē seqstratarij, tamē id ¶ necessariū nō est, vt Rota tenuit ī causa Astoricen. Archidia cō. 21. Iunij 1535. corā Io. Baptista de Rubeis.
- Rursus eadē concl. extenditur, vt procedat,
- 9 quāuis à decreto sequestri appellatio interposita fuerit, vt latē probat Cassad. decis. 5. n. 1. & p̄ totā, de sequestr. possess. & fruct. Vestr. in praxi lib. 7. c. 2. n. 5. Lancelot. de attent. par. 2. c. 12. limit. 12. n. 2. cū seq. Ratio est, quia in casu dictæ Clementinę sequestratio fit à lege, Vnde ab ea ¶ non potest appellari, l. fin. §. fin. ff. quib. appel. non lic. Quemadmodū, neq; ¶ à legis executore appellare permīssū est, l. ab executore ff. de appellat. l. ab executore. C. quādo appel. non recipian. Et cum præfatum decretū
- 12 sit interloquutoriū ab eo ¶ non datur appellatio, vt inquit Cassad. d. decis. 5. n. 1. 2. & 4.
- Tertio extēdi debet, Nam in terminis dictæ
- 13 Clement. sequestrū potest apponi ¶ in secunda instantia, quāuis in prima non fuerit decretū, vt scribit Vestr. d. lib. 7. c. 2. n. 1. vers. quod si is, qui sententiam obtinet, Lancelot. de attent. d. c. 12. limit. 12. n. 6. Duen. regul. 42. limitat. 15.
- 14 Quarto extēdi etiā debet, vt sequestr. ¶ non impediatur quamuis pro suo interesse tertius se opponat, vt tenuit Rota decis. 4. n. 1. & per totam, de sequestr. possess. & fruct. in nouis, & decis. 11. n. 1. de sentē. & re iudic. in antiquis,
- 15 sicut ē cōtra sequestrū iam appositū ¶ non potest etiā de consensu partiū remoueri in præiuditiū ipsius tertij, qui ad causam fuerit admīssus p̄ suo iure, & interesse, iuxta decis. Guidob. 121. & Caputaq. 101. p̄ totā. & 160. par. 3.
- Quinto extenditur; Nā licet regulariter data ¶ cautione sequestratio euitari soleat l. Senatus in fine, ff. de off. Præs. l. si fideiussor, §. fin. ff. qui satisf. cogan. Quia cautio subrogatur loco sequestri Cēsar de Graf. decis. 3. n. 5. de fideiuss. Attamen in casu dictæ Clem. sequestratio
- 17 per ¶ cautionis oblationem non retardatur, vt per Io. Andr. in Addit. ad Specul. in rubr. de sequestr. possess. & fruct. vers. & nota, quod licet regulariter, Mil. in repert. in verbo, sequestrū, Card. in d. Clem. vnica nu. 29. Put. decis. 311. n. 1. lib. 1. Vestr. in praxi. d. lib. 7. cap. 2. nu. 9.
- 18 Sexto debet extēdi, vt etiam loci ¶ Ordinarius sequestrū apponere possit, quamuis corā illo causa non pendeat, vbi cumq; tamen prima senten. cōtra possessorē in Curia prolata fuerit, vt in eadē Clem. disponitur, in illis verbis (per loci ordinariū) & tradit glos. ibi, & Card. n. 8.

- & 20. Anchar. n. 7. vers. in casu ergo, Imol. n. 15. Quod intelligēdū est, secūdū Vitalin. ibi n. 48.
- 19 49. & 51. dūmodo ¶ Episc. mādatū de sequestrando prius recepit cuius opinionē seruat stylus, & praxis Curie, Nā Index, post primā sēten. cōtra possessorē latā solet cōmittere Ordinario loci, vt debeat beneficiū seqstrare. Et stāte huiusmodi stylo Oedinaris nō potest se ¶ tromittere, nisi accedēte d. mādato, vt ibi p̄ Vitalin.
- Septimo, d. Clem. extenditur, vt procedat
- 20 in ¶ quocumq; beneficio, etiam si dignitas, vel personatus existat, itē quamuis Ecclesia sit parochialis, vt legitur in ea, & tradit Imol. ibi n. 16. Dubiū tamen est, si in collatione parochialis à mala electione Episcopi appelletur, & appellans obtineat in Curia sentē. fauorabilē, à qua similiter fuerit appellatū, An iuxta dispositionē dictę Clementinę sequestrū super ista parochiali sit apponēdū, donec causa terminetur?
- Pro negatiua adducitur Cōstitu. fel. rec. Pij Papæ V. sup. Collatio. parochialiū edita, quę licet à mala electione appellationē ¶ mittat, tamen prouisū appell. pēdēte ab eadem Ecclesia amoueri prohibet, & cōsequēter sequestrū prohibere censetur. Cōprobatur hęc opinio, quia decretū ad fauorē ¶ uisū in prima instantia, debet cēleri firmatū in alijs instantijs; Præsertim cū causa semper sit eadē, vnde dispositū in vna pro disposito in ceteris instantijs habendū est.
- Tertio facit, quia prouisus ex electione ¶ sumptionē boni iuris pro se habet, quo fit ¶ vt sequestro locus non sit, Card. conf. 145. col. 1. Put. decis. 77. lib. 1.
- Quanto etiā facit, quia si aliud diceremus Bulla Pij V. esset frustratoria, cum etiā de iure cōi post sent. de partib. nō possit dari sequestrū.
- Quinto in hoc casu sequestratio videtur deneganda, ne Ecclesia debito seruitio priuetur.
- Sed prædictis nō obstātib. affirmatiua sent.
- 23 omnino ¶ amplectēda est, quam tenuit Rota in vna Detursen. parochialis 30. Martij 1582. corā Gypso, Vbi ad dictā Constit. fuit responsū, vt
- 24 loquatur de prima ¶ sent. ab Ordinario lata, vt manifeste dignoscitur ex illis verbis eiusdē Cōstitutionis ibi, hęc tamen appellatio interpolita, & c. & paulo post, causa appellat. huiusmodi pēdēte, & c. quę verba minimē verificari possunt nisi in prima appellat. de qua in d. vers. hec tamē appellatio, dictū fuerat: Pronomen enim
- 25 (hęc) ¶ ad proxima refertur, Aret. in l. qui iurat se. §. Idē Pomponius, in 2. not. ff. de iure iuran. Paris. conf. 19. nu. 7. & conf. 35. n. 20. lib. 2. Et in
- 26 dubio ¶ verba ad actum proximū restringenda sunt, l. cum qui Calendis de verb. obligat. l. Boues, §. hoc sermone, cum ibi per Tiraquel. con-
- 27 gestis, de verb. signific. Et illud ¶ adiectiuū (huiusmodi) præcedentia cum omnibus suis qualitatibus repetit. glos. in c. si Abbatē, de elect. in 6. Corn. cōf. 97. n. 8. lib. 4. Paris. conf. 52. n. 3.
- 28 lib. 3. Et sequentia ¶ declarant præcedentia, l. si seruus plurium, §. fin. deleg. 1. cum vulgar.
- Præterea fuit consideratum, dictā Constitutionē Pij, in vers. Et si quis, loquentē de appellatione

29 iatione interponenda à sentētia Iudicis appellationis, nihil circa dicti prouisi non amotionem disponere, Idcirco dictū fuit casum hunc remanere ad l. commodissime, de lib. & posthum. l. si cum dotem, solut. matrim.

Et ex his tollitur obiectū, quod decreta ad fauorē prouisi in i. instātia debeant cēseri firmata in cāteris instātijs; Nam vt dictū est, Summus Pontifex in prædictis verbis, causa appellationis huiusmodi pendēte, & c. non indefinitē, sed restrictē de prima sententia loquitur.

Nec tenet illa argumentatio causa dicitur pendere in i. siue in vltiori instātia, ergo est eadē, ita vt disposita in vna p dispositis in cāteris instātijs habeātur; Siquidē cū numero, & in multis alijs differāt, propriē ille met dici nō possunt, alias sequeretur, q̄ etiā causa principalis, & causa appell. esset vna, & eadē, q̄ tamen ad propositū nostrū negāt cōmuniter scriben

30 * tes, Salic. & Cyn. in l. inuitus, nu. 15. in l. ita demū, vbi Alex. & Ias. de procur. glos. & Salic. in rubr. G. ne liceat in vna & eadē cau. 3. prouoe. Nō obstat q̄ ex electione oriatur præsumptio boni iuris, q̄a in hoc casu electio nō est curāda quæ nō quo ad omnes effectus sent. dici potest, Bald. in l. i. n. 5. C. ne lic. 3. prouoc. maxime contra senten. in Curia latā, glos. in d. Clem. vnica, in verbo, promulgata, Alias in materia electionis sequeretur, q̄ nunquā esset locus sequestrō; etiā si Episc. minus idoneū malitiose eligeret: Et p̄pterea de facili aperiretur via fraudib. cōtra mentē dictæ Cōstit. quæ cū ad cōpescēdas litigātiū malitias fuerit inducta tāquā fauorabilis, hunc casū cōprehendere potest, & debet.

Non etiā obstant Card. & Put. ex aduerso allegari; Nā in casu, in quo Card. consuluit, ille ad sui fauorē reportauerat sentētiā in Curia producentē non improbatā à iure præsumptionē, 31 Ideo mirandū non est, si in pari præsumptione melior sit conditio possidentis, regul. in pari, lib. 6. vt bene declarat ibid. Cardin. & in d. Clement. vnica, in 4. q. de sequestr. posses. & fruct.

Eodem modo euitatur Putei decisio, quia is, contra quem petebatur sequestrum, primo tres sententias obtinuerat.

Nec obstat q̄ Bulla sic intellecta in hoc dici possit frustratoria, Quia satis potest operari tollendo attētata, quæ induceretur, si ea circumscripta prouisi appellatione pendente possessionē beneficii ingrederetur toto tit. ff. & C. nihil nouari, appellat. pend. Et parochialis effectus litigiosa aliter non posset prælecto conferri, ad not. in l. 2. C. de litigios.

32 Minus obstat, q̄ Ecclesia hoc pacto debito seruitio priuetur, Quia Episc. poterit Vicariū idoneum in ea constituere, qui onera dictæ Ecclesie sustinere valeat, iuxta determinationem Concilij Trid. sess. 24. cap. 18. de reformat.

33 Sed licet verū sit, q̄ vbiq̄; cōtra reū alias possessorē in Curia sentē. lata fuerit, sequestratio super beneficio, iuxta formā dictæ Clem. vnice, de sequestr. posses. & fruct. regular. sit decernē-

da, vt supr. dictū fuit Nihilominus hoc limitatur quibusdā modis. Et prima quidē limitatio est, vt nō pcedat quo ad fructus iā perceptos, 34 quia sequestrum nō trahitur retro, sed comprehendit solū fructus extrātes, & in futurū nascituros, vt per Vitalin. in d. Clem. i. n. 77. & 78.

Altera limitatio est, vt dicta Clem. locum nō habeat q̄ contra triennalē pacificū possessorē, vt expresse in ea legitur, ibi, dūmodo triennio pacificē antea ab eo possessū non fuerit, & tradit Cassad. decis. 4. n. 1. & per totam, de sequestr. posses. & fruct. Put. decis. 347. lib. 3. Caputaq. decis. 354. n. 1. & 2. par. 2. vbi dicit idem esse, quāuis q̄ possessio triennalis immediata nō sit, & Put. decis. 347. n. 2. lib. 3. Obstat. n. huic sequestrationi reg. Cācell. de trienniali, disponēs, 35 q̄ nullus q̄ possessor triennialis, absq̄; simoniacō in gressu, cuiuscūq̄; beneficii quantūuis reseruati, sup eodē benefic. molestari possit, dūmodo habeat aliquē titulū coloratū, & reseru. non sit ratione vacationis i Cur. de qua in c. 2. de sb. i. 6.

Tertia affertur limitatio, q̄n pro possessore adest presumptio boni iuris, puta si pro eo in Curia prius lata fuerit vna sentē. in petitorio, 38 tunc. n. sequestrū nō decernitur, etiā si beneficiatus contra se sentētias, & rē iudicatā obtinisset in possessorio, Card. d. conf. 145. col. 1. Put. decis. 77. lib. 1. Cassad. decis. 2. de sequestr. posses. & fruct. & fuit dictū in allegata Detur-fen. Et in his terminis q̄ non cōcedatur sequestrū vigore d. Clem. vnice, cōtra eū, qui habuit primā senten. in petitorio fuit tentū in vna Perusina de confinio 26. Iunij 1556. coram Chiffanen. quæ est diuersorū in manuscriptis 155.

Quarta limitatio est, vt d. Clem. nō habeat 39 locū in p̄sione, quia nō est Ecclesiasticū benefic. Gig. de p̄sion. q. 46. per totā. Quod intellige, nisi p̄sio esset cōstitutā p̄petuo super fructibus alicuius Ecclesie, vt deinceps esset beneficiū Ecclesiast. iuxta notata per Abb. c. cōquerente, sub n. 1. in 1. not. de Cleric. non residentib. vbi notat ex illo tex. quod super redditib. vnus Ecclesie potest cōstitui beneficiū assignādo ex dictis redditibus certā pensionē pro tēporalitate beneficii nouiter creati, talis. n. pensio esset beneficiū Ecclesiast. idem Gig. de p̄s. q. 20. vers. quarto limita, & q. 67. n. 1. & q. 99. n. 21. in fi. & n. 23. Rota decis. 39. vers. alias si esset perpetua p̄sio, de rescrip. i antiq. ac p̄inde dispositio d. Clem. vnice i ea locū sibi vēdicaret.

Quinta limitatio est, vt vigore d. Clem. vnice 40 sequestrū decernatur solū post sententiam latam in Curia non ante, glos. ibid. in verbo, promulgata, & Card. nu. 17.

Sed aduertendum est, quod nō obstante dicta Clem. in aliquibus casibus sequestr. conceditur, etiā ante sententiā. Primus casus est, 41 quotiescūq̄; possessor in prima instātia remissoriā obtinuerit, vt p̄ Caputaq. decis. 152. pa. 3.

Secundus casus est quādo agitur q̄ de attentione, seu manutentione, cuius decisio pendet à negotio principali non bene claro, tunc enim etiā ante sententiā possessio beneficii sequestratur,

tur, vt plene docet Lancelot. de attent. parte 3. cap. 24. quæst. 19. n. 5. & 6. & parte 3. cap. 29.

- 43 Tertius est casus, quando clericus habuit recursus ad Iudices seculares pro manutentione suæ possessionis, quæ iudex Ecclesiasticus iniuste ei abstulit, & de mandato eorundem Iudicum fuit reintegratus, hoc. n. casu possessio beneficii sequatur etiam ante sententiã, vt fuit resolutum per Rotã in plurib. causis, & signanter in vna Calaguritana beneficii 10. Decembris 1601. corã Cocino, & in alia Calaguritana beneficii Sanctorum Andrea, & Iacobi, 17. Iunij 1602. corã Littra.
- 44 Quartus casus, est quando inter prouisum Apostolicum, & prouisum ab Ordinario litigatur super beneficio reseruato, seu effecto ratione mensis vel alias, quia tunc Iudex statim, quod parte legitime citata, & citatione reproducta, cognouit etiam summarie, & extraiudicialiter, quantum sibi pro rei qualitate sufficere videbitur, beneficium ipsum esse reseruatũ, seu affectum, & nihilominus ab ordinario, seu alio nulliter collatum fuisse, & indebitè detineri, poterit super fructibus, & prouentibus. d. beneficii sequestrum apponere iuxta constitutionem fel. recor. Pij Papæ IIII. sub die 26. Octobris 1560. quæ habetur in Bullario inter ceteras eius constitutiones sub num. 142.
- 45 Et scias, quod vigore huius constitutionis sequestratur solum fructus beneficii, quæ in re differt à d. Clementina vnica, per quã sequestrari possunt nedum fructus, sed et possessio, & ipsum beneficium. Vnde secundum terminos huius constitutionis intrusus in beneficio potest continuare alios actus possessorios, deserta fructuum perceptione.
- 46 Nã sequestratio limitata limitatum habet effectum l. in agris ff. de acquir. rer. domi. Et ita quando possessio non fuit sequestrata sentit Vitalin. in d. Clemen. vnica, n. 67. & n. fin. Vestr. in praxi lib. 7. cap. 2. num. 1. in fine, & num. 2.
- 47 Non potest tamen intrusus hoc casu ad exclusionem sequestrationis opponere de nullitate, aut subreptione prouisionis Apostolicæ cum talis exceptio non admittatur in iudicijs summarijs ad tetardadam exequutionem, Rota decis. 3. de exception. in nouis, n. 1. & per totã, Caputaquẽ. decis. 317. & 342. n. 1. par. 2. Put. decis. 245. n. 4. lib. 1. & decis. 276. num. 2. li. 2. Cæsar de Cras. decis. 20. de probation.
- 48 Quintus casus est, quando super aliquo beneficio in Eccl. Cathedrali, vel collegiata existere lis est inter prouisum à Papa, vel ab Ordinario ex vna parte, & ex alia Capitulum, & Canonicos eiusdem Eccl. ad quos admissio, seu receptio ad d. beneficium spectat, & quibus accrescunt fructus, & distributiones pro tempore, quo possessio capta fuerit: Nã tali casu ne Capitulum utilitatẽ sentiens ex fructuum, & distributionum perceptione licem dolose protrahat, & prouisum nimis fatiget debent interim lite pendente fructus, nec non distributiones, ceteraq; emolumenta beneficii penes idoneam personam deponi restituenda ei, cui de iure postea restituenda fuerint; iuxta Constitutionem Pij Papæ V. quæ habetur in Bullario inter ceteras eiusdem Pontificis, sub num. 67.

49 Declara, vt d. Constitutio locum habeat ita demum, si Capitulum fuerit in aliqua culpa non tradendi possessionem, vel aliquod impedimentum præstiterit, vt fuit resolutum in vna Placentina Decanatus 5. Iulij 1599. corã Penia, in qua fuit iudicatum sufficiens impedimentum si literas Apost. ad Conciliũ Regiũ, vel alios iudices seculares detulerit, & paulo prius fuerat idem latè deductum in causa Cartaginen. Canonicatus coram Horatio Cardinale Lancelotto.

- Rursum notabiliter eandem Constitutionem declara, vt habeat locum tantum in illis fructibus, & distributionibus, quæ vigore statuti, vel consuetudinis lite inter prouisos pendente percipiuntur non autem comprehendat illas distributiones quæ otidianas, quæ debentur interessentibus diuinis officijs, sic tenuit Rota in vna Vrgellen. canonicatus 11. Decemb. 1581. corã Gypso, mota tã ex prohemio dictæ Constitutionis, ibi ipsi sic prouisi interrim, & c. q. prohemium, vt notum est declaratimẽtẽ disponentis, Crot. in loes populi, n. 237. de iust. & iur. & rationẽ finalẽ inducit, Dec. conf. 600. in princ. Aym. cõf. 291. n. 11. quã et ex eiusdem Constitutionis dispositiua, ibi distributiones, ceteraq; emolumenta, quæ vigore constitutionis, & c.
- 50 Illud. n. relatiuum (quæ) sine copula generalibus verbis antecedentibus, appositum præcedentem dispositionem restringit, l. ea tamẽ adiectio, de leg. 3. Bart. & alij in d. l. omnes populi, & in l. cunctos populos, C. de sum. trin. Alex. cõf. 14. vol. 7. Dec. cõf. 261; Ideo ad eas tantum distributiones referenda est, quæ ex statuto, vel consuetudine percipiuntur. Præsertim cum Summus Pontifex in d. Bulla simpliciter de distributionibus, aliter non addito verbo, quotidianis, loquatur; Vnde datur intelligi,
- 51 ipsas distributiones quotidianas, quæ non simpliciter, sed secundum quid distributiones appellari possunt, comprehensas non fuisse, Bart. & Soci. in l. Lucius, §. quæ situm, de leg. 3. Propterea dixit Abb. in c. licet nobis, n. 3. de præben. istã naturam separatã ab alijs distributionibus habere.

Et ex his tollitur obiectum, quod fieri posset ex illis verbis Bullæ, ceteraq; emolumenta, & c.

52 quia licet sint apta continere omnes fructus, & distributiones cuiuscumque rei, & laboris, Archid. in cap. 1. de testibus in 6. tamen id procedit ex quadam lata, & impropria significatione, vt benè demũstrat Gemin. in d. c. 1. Et dictio (cetera) regulatur secundum naturam rei, cui adiungitur, Doct. in Authen. ex causa C. de lib. præter, & in l. Gallus, ff. de lib. & posthum.

Hoc idem fuit decisum in vna Cartaginen. sequestri 20. Decembris 1599. coram Horatio Cardinale Lancelotto, in qua fuit dictum, præfatam Constitutionem Pij Quinti non habere

53 locum in fructibus, & distributionibus quotidianis, quæ non debentur Capitulo nec vigore statuti, aut consuetudinis, aut Constitutionis, nec occasione litis, sed ex iuris communis dispositione per ius accrescendi, vel non decrescendi iuxta cap. primũ de cleric. non residen. lib. 6. & ad hoc fuit allegata glos. in clem. 2. in vers. pars dimidia, de stat. & qualit.

Postremo in hac materia illud velim aduert-
 58 tas, quod generaliter Index ex iusta causa si-
 bi bene visa potest de officio apponere seque-
 strum in omnibus casibus, in quibus sequestra-
 tio ad instantiam partis fieri non potest Bart.
 in l. Imperatores. §. fin. n. 3. ff. de appellat.
 Bero. conf. 116. n. 6. lib. 3. Lancelott. de artët.
 par. 2. cap. 12. limit. 12. num. 26. & par. 3. cap.
 29. num. 148. & 149. vbi dicit, quod Rota † ge-
 59 neraliter ex causa sibi bene visa, solet deueni-
 re ad appositionem sequestri præsertim, quan-
 do constat de attentatis, vt per Caputaquen.
 decif. 151. & 157. par. 3. Rota decif. 10. n. 4. ad
 medium, & per totam, vt lite penden. in nouis
 Mohed decif. 1. num. 3. de sequestr. possess. &
 fruct. Cassad. decif. 3. num. 6. de restit. spoliat.
 60 Cæsar de Graf. decif. 2. de appellat. & fuit
 decifum in causa Vrgelen. Archidiaconatus 24.
 Octobris 1582. coram Gypfio, & alias sæpius.

Mortuo filio hærede instituto sine filijs an-
 te patrem, nunquid substitutus admitta-
 tur ex vulgari contenta in compendio-
 sa, vel potius ex clausula codicillari, si
 testamentum sit nullum ex causa præte-
 ritionis alterius filij nati post testamen-
 tum conditum, & post obitum filij insti-
 tuti. Cap. LXVIII.

SVMMARIVM.

- 1 Substitutio vulgaris non valet nec ex ea substi-
 tutus admittitur vbi testamentum est nullum
 ex causa præteritionis filij nati post testamen-
 tum conditum, & post obitum alterius filij in-
 stituti licet non superuixerit.
- 2 Amplia quamuis posthumus præteritus deceffe-
 rit viuo testatore.
- 3 Testamentum reconualefcit de iure prætorio si
 posthumus præteritus viuo testatore moriatur.
- 4 Clausula Codicillaris operatur fideicommissum
 ad fauorem substituti quando institutio facta
 fuit caduca per mortem instituti.
- 5 Cõseruat, et validat omnia contenta in testamēto.
- 6 Operatur fideicommissum quamuis posthumus
 fuerit ignoranter præteritus, & pater vixerit
 tanto tempore post mortē posthumi, quod potue-
 rit mutare testamētū, & non mutauit, et n. 7.
- 7 Per illam posthumus censetur ab intestato gra-
 uatus restituere hæreditatem scriptis hæredi-
 bus quamuis extraneus sit institutus, & testa-
 tore viuente ipse posthumus moriatur.
- 8 Nō operatur quod vulgaris trabatur ad fidei-
 commissum in casu in quo fideicommissaria nō
 comprehenditur secus vbi facta est cõpendiosa
 qua cõtinet etiam fideicommissariam, & n. 10.
- 9 Concepta per verba futuri temporis an operetur
 effectum suum.
- 10 Verbu(m) (valere) positum in clausula codicillari
 est aptum importare plura tempora, & com-
 prendit futuros euentus, itaut clausula con-
 sruet testamentum quocumque tempore repe-
 viatur non valere, & n. 13.

- 14 Verbum presentis temporis quando est aptum
 comprehendere etiam futurum comprehendit
 vtrumque tempus. & præsens, & futurum.
- 15 Tempus vnum pro alio sumitur, vt actus valeat
 Voluntas testatoris ad vnguem quantum fieri
 potest est obseruanda.

Interrogatus aliquādo sum, An mortuo fi-
 lio hærede instituto sine filijs ante patrē
 frater testatoris substitutus, admitti de-
 beret, cum testamentum esset nullum ex cau-
 sa præteritionis alterius filij nati post testamē-
 tum conditum, & post obitum dicti filij insti-
 tuti, licet non superuixerit? Et respondi, quod
 non erat admittendus ex vulgari contenta in
 1 compendiofa, quia † nec etiam valet substitu-
 tio ipsa vulgaris l. 3. §. fin. ff. de lib. & posthum.
 Idque procedit, quamuis posthumus præteri-
 tus † decefferit, viuo testatore, nam licet hoc
 2 casu testamentum videatur reconualefcere l.
 posthumus in princ. iuxta communem intelle-
 3 ctū. ff. de iniust. testam. Nihilominus hoc † pro-
 cedit de iure prætorio, vt ibi sentiunt omnes,
 * & tradit Clar. qui de communi * testatur in
 §. testamentum quæst. 45. n. 2. Quo casu neces-
 sarium est substituto transuersali agnoscere
 bonorum possessionem coram Iudice, vt in l.
 fin. C. qui admit. & intra tempus centum die-
 rum l. 2. C. eod. tit. Quod si factum non fuerit,
 remanet exclusus etiam à bonorum possessio-
 ne & consequenter ex testamento virtute vul-
 garis nullo modo admitti potest, vt in specie
 consuluit Socin. cõf. 76. n. 5. vers. sed tamē. lib. 3.

Verum difficultas est, an hoc casu substitui-
 tus admittatur vigore clausulæ Codicillaris
 in hunc modum cõceptæ, videlicet, Et hanc vo-
 luit testator esse suam vltimam voluntatem,
 quam valere voluit iure testamenti, vel iure
 codicillorum? Et affirmatiue est resoluendum:
 Nam aut volumus inspicere obitum filij insti-
 tuti, propter quem institutio facta fuit cadu-
 4 sta, & tunc clausula † codicillaris operatur
 fideicommissum ad fauorem substituti, cum
 huius clausulæ proprium sit conferuare, & va-
 6 lidare omnia contenta † in testamento, Socin.
 Jun. conf. 180. n. 8. lib. 5. Dec. conf. 248. nu. 7. &
 conf. 287. n. 4. Hieron. Gabr. conf. 129. n. 16. lib.
 2. Tiraquel. in l. si vnquam in verbo donatio-
 ne largitus nu. 26. C. de reuocan. donat. Hæc
 que opinionem sequuta fuit Rota in vna Ro-
 mana de Pacentijs prima Aprilis. 1681. coram
 Cardinale Serafino, vbi Bart. Bald. & alij plu-
 res allegantur, & fuit canonizata decisio Vin-
 centij de Franchis. 156. lib. 1. quæ loquitur in
 terminis quando institutio facta fuit caduca
 per mortem instituti; Idē etiam voluit Frac.
 Becc. conf. 107. nu. 30. & Fab. Iuret. in tract.
 de clausula codicil. q. 83. nu. 20.

Aut volumus considerare præteritionē post-
 humi, ob quam testamentum est nullum, & ad
 hac vigore dictæ clausulæ substitutus admitti-
 tur, ea ratione, quia in testamēto alter filius fuit
 institutus, & nō extraneus, quo casu si deficiē-
 sibus

tibus tabulis testator voluit filium iam natum grauari ad fauorem substituti, multò magis apponendo clausulam codicillarem, censetur voluisse grauari posthumum nasciturum, ex latè congestis per Gabr. de clausul. conclus. 8. num. 19. Idquè præsertim est dicendum, vbi pater vixit tanto tempore post mortem posthumini, quod poterat mutare testamentum, & non mutauit. His enim duobus concurrentibus nõ videtur dubitandum, quin clausula codicillaris
6 † operetur fideicommissum, quamuis posthumus esset ignoranter præteritus. Et ita ad euitandum contrarias opiniones tenuit Rota, apud Put. decis. 234. lib. 2. & voluit Bart. conf. 210. vers. nam illa coniectura, & conf. 235. num. 2. vers. nec obstat.

Et licet Io. Ant. Alexand. conf. 215. cum alijs
* per Gabr. vbi supra nu. 16. dicat esse * communem opinionem, quod si testator potuerit mutare testamentum, hæc clausula non operetur, quia videtur voluisse decedere cum testamento reuocato; Nihilominus ista ratio est friuola, quia licet testamentum sit reuocatum, tamen
7 manet † clausula codicillaris, & ab intestato posthumus grauatus, vt bene respondet Put. in loco supra citato. Quod etiam probatur per duo iura clarissima. Primo per tex. in l. Conficiuntur §. si post factum ff. de iure codicill. ibi, nam & si posthumus natus ruperit testamentum, & decesserit, nihilominus codicilli valent. Secundo per tex. in l. posthumus ff. de iniust. rupt. testam. Vbi dicitur, legata, & fideicommissa de iure Prætorio confirmari, licet de iuris scrupulositate ruptum esset testamentum. Quod si de iure Prætorio secundum tabulas ab institutis peti potest bonorum possessio mortuo posthumo, fortius hoc fieri
8 potest stante clausula codicillari, per quã posthumus cõsetur rogatus, & ab intestato grauatus restituere hæreditatem scriptis hæredibus l. ex ea scriptura §. fin. de testam. l. ex testamento C. de fideicom. Alciat. lib. 3. paradox. ca. 8. cum alijs per Tesaur. decis. 141. num. 16. qui loquitur, quando est institutus extraneus, & testatore viuente ipse posthumus moritur.

Nequè obstat Dec. conf. 248. num. 7. quia loquitur, quando in testamento est facta tantum substitutio vulgaris, & nullo modo fideicommissaria: In casu enim † quo fideicommissaria non comprehenditur, clausula codicillaris non videtur operari, quod vulgaris trahatur ad fideicommissum, quia istud esset præter intentionem testatoris, qui de fideicommissaria non cogitauit, vt declarat Bald. conf. 309. col. fin. lib. 5. Secus vbi facta est compendiosa, quæ continet etiam fideicommissariam, vt per omnes in l. precibus C. de impub. & in l. cõturiõ ff. de vulg. & pupill. Soc. Iun. conf. 181. num. 27. lib. 1. tunc enim, quia constat de volũtate testatoris, quod
10 voluit etiam fideicommittere, clausula † codicillaris bene operatur fideicommissum, quia talis clausula tendit ad conseruandam voluntatem testatoris, vt supra dixi.

Non etiam obstat, quod clausula codicillaris concepta in modum, de quo supra non operetur suum effectum cum non videatur concepta per verba futuri temporis; Quia vltra quod hæc differentia, quam constituunt Doct. inter
11 clausulam præsentis, vel futuri temporis † non videtur vera ex deductis per Thesaur. d. decis. 141. num. 4. & fuit de mente Bald. & Imol. quos refert Corn. conf. 133. col. 2. nu. 5. lib. 3. Dico, quod illud infinitum (valere) positum in dicta
12 clausula est † aptum importare plura tempora l. 5. §. stipulatio vbi glos. in verbo daturum, & Doct. ff. de verb. obligat. & ideo cum possit intelligi de tempore testamenti, quando testamentum non suslinetur ratione solemnitatis omiffæ, vel præteritionis factæ de filio iam nato, Itẽ & de tempore post testamentum si præcederet hæres institutus, vel ratione præteritionis
13 posthumi, debet † interpretari, vt comprehendat futuros euentus, ita ut clausula conseruet testamentum quocumque tempore reperitur non valere Corn. conf. 133. num. 5. lib. 3. & bene Paul. de monte Pico conf. 1. num. 16.

Nec facit, quod illud infinitum importet solum de præsentis, qñ iungitur cũ tẽpore præsentis, vt in casu de quo agitur, vbi dicitur, Et hæc voluit testator esse suam vltimam voluntatem. Nam prædicta locum habent, quando verbum præsentis temporis non est aptum comprehendere futurũ, vt (volo eligere, volo legare) & similia, Quorum natura est, vt fiant de præsentis,
14 & statim valeant; secus si † est aptum cõprehendere etiam futurum, vt hoc casu, vbi effectus testamenti non restringitur ad præsens, quia tunc infinitum comprehendit, & præsens, & futurum Cuman. in l. si ita scripsisset vers. & hoc nisi ff. de verb. obligat. Curt. Iun. conf. 303. num. 49. & 54. lib. 3. Imò verbum (voluit) positum in dicta clausula nihil importat de per se, cum sit verbũ notarij exprimentis, & declarantis voluntatẽ testatoris. Et propterea est idoneum comprehendere etiam tempus futurum, cum nihil repugnet, quod testator voluerit valere suam dispositionem, & tempore testamenti, & post illud conditum, præsertim cum ex hac interpretatio
15 ne actus validitas inducatur, ad quem effectum plerumque vnum tempus † pro alio sumitur Cur. Iun. d. num. 54. Quod maxime dicendum est, vbi constat de enixa voluntate ipsius testatoris, vt quia prohibuerit alienationem bonorum suorum, & voluerit illa perpetuo remanere in sua agnatione cum clausula prædicta. Videlicet, Quã dispositionem voluit valere iure testamenti, vel codicillorum, seu cuiusuis alterius vltimæ voluntatis, & omni meliori modo, &c. Ista enim verba satis ostendunt enixam voluntatem defuncti l. 1. §. fin. de legat. 2. vt
16 propterea ad vnguem quantum fieri potest veniat obseruanda l. cum dilanionis §. item vers. optimum ff. de fund. instruct. Soc. Sen. in l. in ambiguo num. 7. de verb. obligat.

Emptor ante abductam à se possessionem rei non agit de euictione: Et quid in obligatione euictionis cōtineatur paucis declaratum. Cap. 79.

S V M M A R I V M.

- 1 *Euictio non debetur nisi amissa possessione rei cuius euictio petitur licet contra emptorē sit lata*
- 2 *Sententia ad rem ipsam restituendam.*
Est emptæ rei per Iudicis sententiam abductio.
- 3 *Ruin. conf. 146. n. 6. lib. 4. reprobatur.*
- 4 *Emptor euicto Dominio rei sibi vendita antequā possessio ab eo auocetur non potest agere contra venditorem nisi ad interesse actione ex empto.*
- 5 *In actione de euictione seu ad interesse ex empto veniunt fructus ammissi, & resectio aliorum dānorum quæ emptor occasione euictionis quouis modo passus est.*
- 6 *Item venit augmentum valoris prædij euicti, ubi ille sit auctus à die venditionis vsque ad tempus euictionis sequuta.*
- 7 *Uē si occasione rei euictæ emptor coactus fuit pro fructibus perceptis pendente lite euincenti dare in solutum proprium fundum. In obligatione de euictione venit nedum prætium fundi, sed etiam fructus qui ex eo percipi potuissent.*

DOctores communiter dicunt, quod licet contra emptorem fuerit lata sententia ad restituendam rē sibi vendita, tamen si non fuerit exequuta nō competit ei actio de euictione ꝛ pro re quam adhuc possidet l. 4. in princ. & ibi glos. in verbo adest. ff. de act. empt. l. habere licere in fin. vbi Bald. hoc not. circa medium ff. de euict. Azo. in summa de euict. n. 11. Alex. conf. 119. n. 25. lib. 6. Ias. in l. quoties n. 48. C. de rei vindicat. Cepol. caut. 151. Est enim necessarium, vt possit agi de euictione quando sententia executioni demandata fuerit, vt tradit idem Alex. cōf. 40 in prin. lib. 3. & conf. 117. n. 3. & seq. lib. 7. Ant. Gomez. de contract. cap. 2. n. 3. Hinc Azo. in loco præallegato inquit quod euictio ꝛ est emptæ rei per Iudicis sententiam abductio; Et licet Cabalin. de euict. in princip. dicat se putare nō requiri abductionem, tamen male loquitur; nam quamuis proprie res dicatur euicta vbi dominium euincitur l. ratio de act. empt. tamen requiritur vt dixi quod fuerit possessio auocata, vt per glos. in d. l. 4. & Ruin. cōf. ꝛ 146. male etiā loquitur quia antequā possessio auocetur non potest agi de euictione, sed solū ad interesse, & ita loquitur l. seruus, quē ꝛ. si sciens de act. empt. vbi se fundat, vt declarant Paul. de Castr. & ceteri oēs in d. l. 4. in princ. & in d. ꝛ. si sciens, vbi quod tunc solum ꝛ agitur ad interesse actione ex empt. Et ita contra Ruinum tenuit Rota in Vulterana bonorum 15. Februarij. 1585. coram fel. record. Clemente Papa octauo tūc Auditore
Et est sciendū, quod siue agatur de euictione

siue actione ex empto semper venit interesse sub quo compræhenditur fructuum ꝛ amissio, & resectio aliorum dānorum, quæ emptor occasione euictionis quouis modo passus est l. euicta re ff. de euict. l. 1. vbi Doct. l. empti actio C. cod. Innocen. in c. si quis præbitorum de reb. Eccles. non alien. in vers. peto, vt mihi prætium cum interesse restituas, & ibi Hostien. sub n. 8. vers. sed non ne is qui emit cum alijs allegatis in vna Placentina euictionis 5. Aprilis 1589. coram Cardinale Plato. quæ loquitur in terminis cōtractus emphyteusis Ecclesiæ, qui fuerat rescissus seu annullatus ex eo, quod falso in precibus pro cōfirmatione Papæ porrectis fuerat ab alienante narratum se aliter modum non habuisse debitis alijsque suæ Ecclesiæ necessitatibus satisfaciendi; Et ibi fuit decisum, quod nedum ipse Abbas, qui alienauerat tenebatur ad prædicta, sed etiam eo mortuo illius hæredes, quatenus ex hæreditate illius essent facti locupletiores. Idem tenuit Rota in vna Senogalien. Prædij 27. Ianuarij 1595. coram Cardinale Seraphino, & in vna Burgi Sancti Sepulchri bonorum 12. Maij. 1596. coram Cardinale Blanchetto, in qua etiā fuit dictum venire ꝛ augmentum valoris prædij euicti vbi ille sit auctus à die venditionis vsque ad tempus euictionis sequuta, quod tempus spectatur respectu dicti valoris vt Rota tenuit in eadē Placentina euictionis 10. Iunij. 1591. coram eodem Cardinale Blanchetto,
7 Et si occasione rei euictæ ꝛ emptor coactus fuit pro fructibus perceptis pendente lite euincenti dare in solutum propriū fundum in obligatione de euictione venit nedū prætium dicti fundi, sed etiā fructus, qui ex eo percipi potuissent si in solutum datus non fuisset. Ita tentum indicta causa Burgi Sancti Sepulchri quæ fuit confirmata die 9. Ianuarij. 1598. coram Horatio Cardinale Lancellotto, &c.

Filius quando ingrediatur locum patris sui. Et si statutū vocat fratres ad successionem fratris defuncti sine liberis exclusis sororibus, An filius fratris præmortui teneat locū patris quoad sui inclusionem tantum, & sic, vt concurrat cum Amita, vel potius, vt eam in totū excludat. Cap. LXXX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Filius representat personam patris mortui, seu matris mortuæ, vbi agitur de succedendo ascendentibus.*
- 2 *Idem quando agitur de successione patris, amitæ vel matertera.*
- 3 *Non intrat in locum patris, vt succedat in fideicommissis vna cū patris, quando fideicommissus tribus vel pluribus institutis vocauit superuientes ad portionem morientis sine filijs.*
Decla-

- diderit ista, vel similia verba, (seu eorum filijs in stirpes, & non in capita in locum patris)
- 5 Soror defuncti de iure communi ab intestato ei succedit simul cum filijs alterius fratris prædefuncti.
  - 6 Statutum interpretari debet, vt non extendatur, & minus corrigat ius commune, quam sit possibile.
  - 7 Filius fratris in successione patris ingreditur locum patris, & personam illius representat, tã respectu inclusionis sui ipsius, quã respectu exclusionis personæ, quam pater suus excluderet si viueret.
  - 8 Item ex persona patris sui Amitam excludit in totum, quando Statutum vocat fratres ad successione fratris defuncti sine liberis exclusis sororibus.
  - 9 Subrogatus naturam illius in cuius locum subrogatur omnino assumere debet; hoc est quo ad omnem iuris effectum.
  - 10 Statutum excludens sororem ab hereditate fratris est fauorabile ratione conseruandæ agnationis.
  - 11 Statutum omne recipit interpretationem passiuam à iure communi.
  - 12 Interpretatio passiuæ est illa, per quã ius commune se extendit ad Statutum, non autem per quam Statutum extenditur & n. 14.
  - 13 Nunquam excluditur etiam si Statutum mandet obseruari Statuta prout iacent absque alia interpretatione, & quamuis materia sit correctoria.
  - 15 Filius fratris germani ex persona patris sui Amitam excludit in totum, quamuis Statutum vocet fratres germanos ad successione fratris defuncti inclusis sororibus.
  - 16 Qualitas germanitatis, sicut duplicitatis vinculi, & fraternitatis representationem, & subrogationem inest in nepote ex fratre ex iuris fictione, & dispositione.
  - 17 Casus fictus in Statuto comprehenditur per interpretationem passiuam, vel quando equiparatur vero, & n. 18.
  - 19 Filius fratris excludit amitam ex persona patris licet Statutũ velit masculos præferri fæminis, quando sunt in pari gradu.
  - 20 Idem est licet Statutũ vocet proximiores, & computet gradus secundum ius Canonicũ. & n. 22.
  - 21 Proximiores vbi vocantur sub nomine collectiuo, vel indefinito, tunc cum eo, qui in veritate est proximior concurrat etiam ille, qui est sibi coequalis saltem iuris fictione.
  - 23 Graduum computatio, qua fit à iure Canonico attenditur in materia matrimoniali, sed in materia successione attenditur ea, qua fit à iure Ciuili.

GEnraliter concludunt Scribentes, quod filius repræsentat personam patris mortui, seu matris & mortuæ, vbi agitur de succedendo ascendentibus de*communi Curt. sua. conf. 161. n. 2. plures allegat ad hoc Craſ. de success. §. fideicommissum quæst. 11. num. 3.

qui loquitur in terminis fideicommissi, Idem vbi & agitur de successione patris, amitæ, vel materteræ Craſ. vbi supra n. 4. Si tamen fideicommittens tribus, vel pluribus institutis vocauit superniuentes ad portionem morientis sine filijs, filius non & intrat locum patris, vt succedat in dicto fideicommissio vna cum patris suis Curt. Iuu. conf. 56. nu. 6. & sequen. Et tenuit Rota in Romana fideicommissi 15. Maij 1498. coram Cardinale Seraphino, Quod intellige verum &, nisi testator vocando superniuentes addiderit ista, vel similia verba, (seu eorum filijs in stirpes, & non capita in locum patris) Et ratio est, quia voluntas testatoris est omnino seruanda, & hoc casu clarè constat testatorem voluisse filios representare personam patris, ita tentum in vna Viterbien. fideicommissi 20. Aprilis 1598. coram Gypſio.

Sed controuersia nõ modica reperitur, quando Statutum vocat fratres ad successione, fratris defuncti sine liberis exclusis sororibus, An filius patris præmortui teneat locum patris sui quo ad sui inclusionem, & sic, vt concurrat solum cum sorore patris defuncti de cuius successione agitur, An vero, vt eam excludat in totum, Et filium quidem fratris locum patris sui subintrare, vt concurrat cum amita, sed non, vt eam excludat, voluit Capic. decis. 21. n. 10. cū alijs per Gabr. de success. ab intestat. conclus. 1. n. 24. vers. sexto limita, Et pro hac opinione facit, quia & soror defuncti de iure communi ab intestato ei succedit simul cum filijs alterius fratris prædefuncti Authen. post fratres C. de leg. hæred. Paul. de Caſtr. conf. 119. in princ. lib. 1. Corn. conf. 254. n. 5. lib. 4. Vnde in dubio ea debet fieri & interpretatio per quam Statutum non extendatur, & minus corrigatur ius commune, quam sit possibile. l. si seruum §. non dixit Prætor ff. de acquir. hæ redit. authen. quas actiones C. de Sactofanct. Eccles. & cap. cum dilectus de consuetud. cum mille similibus.

In contrarium tamen, quod filius fratris & in successione patris ingreditur locum patris, & personam illius representet, tam respectu inclusionis sui ipsius, quam respectu exclusionis personæ, quam pater suus excluderet si viueret est tex. expressus in §. si igitur defunctus, neque descendentes. vbi Ang. in 1. & 3. not. n. 4. & 6. in authen. de hæred. quæ ab intestat. defer. & ita tenent Bart. in l. liberorum n. 12. ff. de verb. signif. Socin. conf. 252. n. 8. cum seq. lib. 2. Ruin. conf. 12. lib. 1. Alex. conf. 88. n. 3. & seq. lib. 1. & conf. 36. n. 14. vbi de communi * attestatur lib. 6. latè Gabr. conf. 1. per tot. lib. 2. prout etiam in specie, quod filius fratris & persona patris sui amitam excludat in totum respondent Ægyd. decis. 723. nu. 18. in fine Arct. conf. 162. n. 9. vers. Nam. in §. reliquum bene Decian. conf. 63. n. 17. & seq. lib. 2. & de receptori testatur Velaſq. in l. 40. gloſ. 17. n. 8. hancque opinionem vt magis * commnem, & veriorem consutando Capicium & alios

& alios omnes qui illū sequuntur amplexa fu-
it. Rota in vna Romana successionis de Giro-
na 23. Ianuarij 1574. coram Robusterio, & in
terminis Statuti. Urbis veteris in vna Vrbeue-
tana hereditatis. 28. Maij. 1599. coram Litta.

9 Et pro hac parte bene facit, quia subroga-
tus ꝑ naturam illius in cuius locū subrogatur
omnino assumere debet, hoc est quoad omnem
iuris effectū l. vnica §. vt plenius C. de rei vxor
act. l. res ex pecunia ff. de iure dot. cū alijs per
Tiraq. de iure primogen. q. 4. n. 43. & 110. Maxi-
mē quia Statutū est fauorabile, Nā quid quid
fit in Statuto excludente filiā à successione pa-
tris tamē Statutum huiusmodi ꝑexcludens so-
rorem ab hæreditate fratris est fauorabile rati-
one conseruandæ agnationis, quæ licet nō sit
expressa tamen cum alia reddi non possit habe-
tur pro expressa iuribus vulgaribus.

11 Non obstat quod Statutum ita interpretari
debeat, vt minus lædat ius commune, quā sit
possibile, quia cum omne Statutum recipere de-
beat ꝑ interpretationem passiuam à iure cō-
muni l. 1. §. lex falcidia ff. ad leg. falcid. l. 1. §.
1. ff. de muner. & honor. glos. in l. 2. C. de noxal.
c. cum dilectus de testam. c. cū causam de re-
script. Et repræsentatio, & subrogatio prædicta
etiam quoad effectum excludēdi aliam perso-
nam non sit improbata, sed approbata per ius
commune d. §. si igitur defunctus neque descē-
dētes in authen. de hæred. quæ ab intest. defer.
cum alijs de quibus supra. sequitur quod nul-
la prorsus inducatur iuris cōmunis correctio
siuē ipsius Statuti extensio, quandoquidem
12 interpretatio ꝑ passiuam est illa, per quam ius
se extendit ad ipsum statutum, non autem per
quam statutum extenditur.

13 Amplia, nam hæc communis opinio proce-
dit etiā si Statutum mandet obseruari Statu-
ta prout iacent absquē alia interpretatione,
quia nō censetur sublata bona, & legitima ꝑ in-
terpretatio præsertim passiuam, quæ nunquam
excluditur Bart. in l. omnes Populi q. 6. prin-
cip. nu. 65. & ibi Bald. nu. 22. ff. de iust. & iur.
Alex. conf. 50. num. 11. lib. 1. & conf. 89.
n. 11. & 13. lib. 6. Aret. conf. 109. circa medium
Quod etiam obtinet in materia correctoria,
14 quia, vt dictum est nō sit extensio ꝑ Statuti, sed
est lex ipsa communis, quæ se extendit ad Sta-
tutū Aret. d. cōf. 109. & cōf. 162. n. 9. Alex. cōf.
88. n. 4. lib. 1. Soc. conf. 153. n. 14. lib. 2. Ripa, qui
de cōmuni * attestatur in l. 2. nu. 22. & in l. ne-
mo potest nu. 48. ff. de leg. 1. & communem di-
cit etiam Dec. conf. 16. nu. 3. in fine.

15 Rursus amplia, quamuis Statutū vocet fra-
tres ꝑ germanos ad successionem fratris defun-
cti exclusis sororibus prout facit Statutū Urbis
in nouis reformation. c. 24. Quia, vt fuit dictū
in allegata Romana successionis qualitas ger-
manitatis censetur adiecta ad tollendas diffi-
cultates fratrum patruelium, non autem ad
excludendum filios fratris germani ad tradi-
ta per Alex. conf. 89. num. 17. & 18. libr. 6.
Maximē cum hæc qualitas ex iuris dispositio-

ne, vel fictione non sit talis, quæ non transeat
in subrogatum, veluti est qualitas masculini-
tatis, & similes, sed coheret fraternitati; Vn-
de sicut ꝑ qualitas duplicitatis vinculi, & fra-
ternitatis inest ex dispositione, & fictione,
iuris in nepote ex fratre per repræsentatio-
nem, & subrogationem d. §. si igitur defun-
ctus neque descendentes vers. vnde consequēs
est. &c. eodem modo inesse debet qualitatis
illi coherens; Et licet in Statuto non veniat
casus fictus, sed verus arg. tex. in l. 3. §. hæc
verba ff. de negot. gest. tamen hoc non proce-
dit quando hoc fit ex ꝑ interpretatione passi-
ua Bart. Alex. & alij in d. l. 1. §. lex falcidia
ff. ad leg. falcid. Quia tunc lex communis est
illa, quæ ita interpretatur Statuta, & alias di-
spositiones, vt supra dixi. Similiter non pro-
cedit quando casus fictus ꝑ est æquiparatus
vero, vt in hoc casu Socin. conf. 1. num. 12.
lib. 1. Paris. conf. 22. num. 24. lib. 4. Curt.
Iun. conf. 90. num. 25. cum alijs per Tiraquel.
de primogen. q. 4. num. 133.

19 Tertio amplia quāuis ꝑ Statutum velit ma-
sculos præferri fœminis quando sunt in pa-
ri gradu, quia cum filius fratris vi repræ-
sentationis ingrediatur gradum, & locum
patris sui præmortui, dum agitur de succe-
dendo patruo, vtique dicitur esse in eodem
gradu, quia non ex persona propria, sed ex
persona patris sui amitam excludit, sic fuit re-
solutū in d. Vrbeuetana hereditatis, & ita in
specie respondet Bart. in d. l. liberorum n. 12.
vers. sicut enim de verb. signif. Egid. decif. 722.
n. 18. in fine Aretin. consil. 162. n. 9. vers. nam in
§. reliquum, bene Decian. in conf. 63. n. 17. &
seq. lib. 2. & alij allegati in dicta Romana
successionis de Girona, quos breuitatis gratia
non refero.

20 Quarto amplia licet Statutum vocet ꝑ pro-
ximiores, Nam quamuis Paris. conf. 90. nu. 48
lib. 2. hoc casu neget filium intrare locum pa-
tris, Nihilominus huius sententiæ repugnat
* communis ipsa opinio, quæ habet, quod vbi
sub ꝑ nomine collectiuo, vel indefinito vocan-
tur proximiores, idest priores in gradu l. pro-
ximos. ff. de verbor. signif. l. 2. §. hæreditas ff.
de suis, & legit. tunc cum eo, qui in veritate
est proximior concurrat etiam ille, qui est
sibi cœqualis saltem iuris fictione l. cum il-
la §. in fideicommissio iuncta glos. in verb.
proximo ff. de legat. 2. cum alijs per Zuc-
chard. conf. 50. nu. 28. qui attestatur * de com-
muni.

22 Quinto amplia, tametsi Statutum ꝑ compu-
tet gradus secundum ius Canonicum, in quo
non est locus repræsentationi, quia hoc pro-
cedit in materia matrimoniali, secus ꝑ in ma-
teria successionis, in qua attenditur ius ciuile,
cui, si non contradicat dispositio iuris canoni-
ci, standum est, & ideo admittitur repræsentatio
ex late deductis in dicta Romana succes-
sionis de Girona, & fuit dictum in eadem Vr-
beuetana hereditatis coram Litta.

Statutum, quòd fratres succedat fratribus ab intestato exclusis sororibus dotatis, quomodo intelligatur. Cap. LXXXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum quòd fratres succedant fratribus ab intestato exclusis sororibus dotatis, intelligi debet, si de tempore delatæ hereditatis soror dotata reperiatur.
- 2 Item intelligi debet, non solum de dotatis ab eo, cui est succedendum, sed etiam de dotatis à quouis alio.
- 3 Item locum habet, nedum ubi agitur de successione ab intestato, sed etiam ex testamento.
- 4 Statutum Urbis lib. 1. cap. 145. habet locum etiam in nepote ex filia, & respectiue in filio sororis.
- 5 Quando mater est exclusa, censetur etiam exclusus filius ex ea natus.
- 6 Statutum quòd fratres succedant fratribus ab intestato exclusis sororibus dotatis, nõ habet locum in fratre legitimato per Comitè Palatinum.
- 7 Comes Palatinus non habet potestatem legitimandi exclusis legitimis, & naturalibus, nisi hoc in specie exprimatur, etiam si in priuilegio dicatur, quòd possit legitimare stantibus legitimis, & n. 8.
- 9 Facultas legitimandi stantibus legitimis non intelligitur concessa, nisi in specie hoc sit dictum.
- 10 Item facultas data reducendi legitimatos in pristinum statum naturæ, ita vt possint succedere, ac si de vero, & legitimo matrimonio nati essent, etiam cum filijs legitimis, & naturalibus: intelligitur, vt succedat solum cum legitimis, sed non, vt excludant legitimis.
- 11 Vocatus ad successionem cum alio, non censetur vocatus ad exclusionem eiusdem.
- 12 Statutum, quòd fratres succedant fratribus ab intestato exclusis sororibus dotatis, comprehendit etiam fratrem legitimatum, quando extant alij fratres legitimi, & naturales, à quibus sorores excludantur.

IN multis Italiae locis viget Statutum, quod fratres succedat fratribus ab intestato exclusis sororibus dotatis, Igitur hoc Statutum

- 1 intelligi debet, si de tempore delatæ hereditatis, & sic mortis illius de cuius successione agitur soror dotata reperiatur, neque enim dotatio superuenienti nõ nocet, quia qualitas adiecta verbo debet regulari secundum tempus verbi ad text. in l. in delictis §. si extraneus ff. de noxalib. Ita Bart. in conf. 31. per totum Natta conf. 74. n. 1. infinitos concordantes allegat Bec. conf. 112. n. 20. & de *communi Mandos. in addit. ad Roman. conf. 442. Et tenuit Rota in Romana bonorum de Ceulis 19. Decembris 1597. coram Penia. Item intelligi debet
- 2 non solum de dotatis ab eo, cui est succedendum, sed etiam de dotatis à quouis alio per doctrinam Bald. in l. 1. C. de legat. heredit. & in l. matre C. de iur. dot. quam sequitur Alex.

conf. 29. lib. 1. qui vult, quod ubi Statutum procedit ulterius vocando fratres, dummodo sorores sint congrue dotatæ, vel sint parati eas dotare sufficiat eas esse dotatas à quocunque, & de magis *communi testatur Rolandus cõf. 24. n. 13. lib. 1. ubi allegat Socin. idem tenentem contra Decium conf. 346. cõtra quem dicit fuisse iudicatum, Et hoc idem sentit Rota referente Puteo decif. 284. lib. 1. Et fuit decisum in vna Balneoregion. 16. Maij 1594. coram Cardinale Pamphilio, Et bene facit decif. Thesauri 62. & Ant. Aug. in Epit. tit. de testam. §. 22.

Præterea notandum est, quod Statutum hoc excludens sororem propter existentiã fratris, licet loquatur de successione ab intestato habet tamen locum etiam in causa testati: Ne sit melioris conditionis persona exclusa veniens cõtra voluntatem expressam testatoris, quam veniens præter voluntatem, quod esset absurdum ad late tradita per Tiraquel. de primogen. q. 53. n. 12. & 22. Et hanc opinionem, quidquid nonnulli Doctores in contrarium dixerint in terminis Statuti Urbis lib. 1. cap. 145. tãquam magis *communem, & veriore amplexa fuit Rota de anno 1593. 8. Februarij in vna Romana supplementi legitimæ coram Cardinale Arigonio, In qua fuit dictum Statutum præstatum habere locum etiam in nepote ex filia, & respectiue in filio sororis, quia si mater est exclusa censetur etiam exclusus filius ex ea natus, Salicet. iu l. maximum vitium C. de lib. præterit. cõ cumulatim per Brun. in tract. quod stantibus masculis art. 6. n. 89. cum sequen. & n. 95. & sub n. 98. vers. sed prima opinio est verior Rub. Alexan. in conf. 16. n. 13.

Non obtineret tamen Statutum hoc in fratre legitimato per Comitè Palatinum, qui nõ habet potestatem legitimandi exclusis legitimis & naturalibus, nisi hoc in specie exprimatur Bald. in l. 2. nu. 39. C. de seruit. & aqua Socin. conf. 246. n. 12. lib. 2. Brun. conf. 15. n. 6. cõ seq. Socin. iun. conf. 121. n. 21. lib. 2. Paris. conf. 6. n. 51. lib. 2. Tiber. Decian. conf. 40. nu. 67. lib. 3. Et quamuis in priuilegio diceretur, quod possit legitimare stantibus legitimis, non tamen hæc facultas censeretur tributa: Nam sunt hæc diuersa, succedere cõ legitimis, & succedere etiam exclusis legitimis, & vtrumque requirit specialem expressionem, quia neque facultas legitimandi intelligitur data stantibus legitimis nisi in specie hoc sit dictum §. sit ergo licentia in sine vers. omnino in authen. quib. mod. natur. ef. fic. legit. & §. fin. eod. tit. l. omnes ff. si cõtra ius vel vtilit. public. Alex. cõf. 188. n. 11. lib. 5. Soci. conf. 202. col. 2. vers. Secundo præmitto lib. 1. & post Bald. & Castren. Dec. cõf. 288. queritur in effectu n. 5. & 6. & conf. 579. n. 6. Ruin. cõf. 81. in princ. lib. 3. post Imol. conf. 106. n. 100.

Et si in priuilegio sit data facultas reducendi legitimatos in pristinum statum naturæ, ita vt possint succedere, ac si de vero, & legitimo matrimonio nati essent etiam cõ filijs legitimis, & naturalibus, hæc clausula operatur quidem, vt succed-

succedant solū cum legitimis, sed non, vt exclu-
dāt legitimos, vt per Bald. in c. p. tuas sub n. 2.
vers. sic enim debet intelligi, de maiorit. & obe-
dien. Alex. in l. necessarijs n. 11. de acquiren. hę
redit. & in l. sed si hac s. patronū n. 9. de in ius
vocan. Ias. in l. Gallus s. & quid si tantū n. 109.
ad fin. de lib. & posthum. Dec. cōf. 393. cōsultit
sub nu. 2. & 9. Curt. Sen. conf. 16. sub n. 4. Crot.
conf. 360. n. 41. vers. prima est lib. 3. Et bene de-
ducit Siluester Aldobrand. inter conf. Rimin.
Sen. conf. 717. n. 81. vers. alia etiam lib. 4. & de
priuilegijs Cāpeggiorū est conf. 106. inter cōf.
Port. Imolen. n. 6. vers. dum autem in d. priuile-
gio. Pro quo facit, quia ꝑ vocatus ad successio-
nem cum alio nō cēsetur vocatus ad exclusio-
nē eiusdē, vt per Capic. decis. 21. n. 10. Gulielm.
de Benedict. in repet. c. Rainutius in verbo in
eodē testamēto relinquēs sub n. 194. circa prin-
cip. vers. non videtur iuris rigore de testamen.

Sed hoc intelligitur, quādo non extant alij
fratres legitimi, & naturales, secus si extēt, quā
cum per illos sorores excludantur secundū di-
spōsitionē Statuti nullū eis infertur pręiudiciū
ex legitimatione, Ideo hoc casu ꝑ legitimatus
succedit cū legitimis exclusis sororib. dotatis
nō ex persona ipsius, & vigore legitimationis,
sed ex persona, & beneficio legitimorū tātum
iuxta tex. in l. si post mortē s. hi qui de bon. pos-
ses. cōtra tabul. & ꝑ Doct. in l. posthum. C. eod.
tit. & per Felin. in c. 1. sub n. 6. de pręscript.

**Pretium solutum ab vxore in emptione
honorum, an ex pecunijs viri solutum
pręsumatur. Cap. LXXXII.**

S V M M A R I V M.

- 1 Pretium solutū ab vxore in emptione alicuius
rei ex pecunijs viri solutū pręsumitur, et si ma-
rito pręsente vxor emat, et pretiū soluat, et n. 2.
- 3 Limita nisi etiam vltra pręsentiam mariti asse-
ratur in instrumento vxorem soluere de pro-
prijs pecunijs, reprobatur Salicet. in l. si mater
n. 1. C. de contrahen. empt. & n. 5.
- 4 Pręsumptio generalis quod pecunia sit numerā-
tis non tollit pręsumptionem specialem l. Quintus
de de donat. inter vir. & vxor.
- 6 Assertio facta in instrumēto pręsente viro quod
pecunia soluta in emptione honorum sunt vxor-
is pręiudicat solum ipsi marito, & eius here-
dibus non autem creditoribus.
- 7 Pręsumptio l. Quintus secundum aliquos non ha-
bet locū, quando est controuersia inter vxorem,
& extraneum siue tertium.
- 8 Habet locū etiā in Vidua durante anno luctus.
- 9 Item in vidua post annum luctus si remansit in
Domo mariti, & bona filiorum administrauit,
Nisi probetur ipsam aliunde potuisse acquire-
re, veluti si habebat alia bona quam dotalia,
vel erat negociatrix, & n. 10. & 11.

Disputatio est apud nostros frequens, &
vtilis, An pretiū, quod soluitur ab vxore
in emptione alicuius rei pręsumatur solu-

tum ex pecunijs viri, & omnes admittūt solu-
tionē in dubio ex pecunijs mariti factā vide-
ri ex pręsumptione, l. Quintus de donat. inter
vir. & vxor. & consequenter hęredes mariti
posse agere ad pretium solutum per vxorem,
Bal. conf. 67. n. 5. lib. 5. cū alijs allegatis per Ga-
br. de pręsumpt. concl. 15. n. 14. Alciat. de prę-
sumpt. reg. 3. pręsumpt. 26. n. 14. Quod proce-
dit etiam si ꝑ marito pręsente vxor emat, &
soluat pretium. Quia licet maritus videatur
tacitē fateri vxorem soluisse de proprijs pecu-
nijs, & per cōsequens videatur tolli pręsumptio
d. l. Quintus, ex traditis per Salicet. in l. si ma-
ter n. 1. C. de contrahen. empt. quem refert, &
sequitur Natt. conf. 30. n. 2. pręsertim cum lex
pręsumat pecuniam esse numerantis l. 2. vbi
Bart. C. pro foc. Nihilominus tunc demū prę-
sentia mariti vxore emente nomine proprio,
& pecuniam numerante sufficit ad exclusionē
pręsumptionis l. Quintus, si etiā vltra pręsentiam
ꝑ asseratur in Instrumento vxorem soluere de
proprijs pecunijs, siue hoc asseratur à marito,
quo casu diceret expressa cōfessio siue ab vxore
marito pręsente, ex quo resultaret tacita cō-
fessio mariti, & in his terminis procedit doctri-
na Salicet. in l. cū propria in fin. si quis alter.
vel sibi. Io. de Platea in l. & si instrumenta C. de
fid. instrum. lib. 10. Ripa respons. lib. 3. c. 4. n. 5.
Ruin. conf. 44. n. 4. lib. 5. Alciat. de pręsumpt.
reg. 3. pręsumpt. 26. n. 16. in primo casu Tira-
quel. id. l. si vnquam in verbo donatione largi-
tus n. 96. C. de reuocan. donat. Gabr. d. conclus.
15. n. 16. Nec sufficit numeratio facta ab vxore
re pręsente marito, quia illa pręsumptio quod
pecunia sit numerantis est generalis, quę non
tollit pręsumptionem specialem l. Quintus.

5 Nec obstat doctrina ꝑ Salicet. in d. l. si mater,
Quia loquitur in casu quando vxor emeret re
mariti; Et in omnē euentum verior videtur illa
opinio, quod vltra pręsentiam requiratur asser-
tio, quod pecunię sint vxoris, vt per DD. supra
allegatos, & fuit dictum per Rotam in vna Ro-
mana fideicommissi 23. Maij 1583. corā Bubalo.

Sed est aduertendum, quod prędicta proce-
dunt in pręiudiciū mariti, & illius hęredum
quibus solis dicta assertio pręiudicat, non au-
tem ꝑ in pręiudicium creditorū l. qui testemen-
tū, ff. de probat. Alciat. de reg. 3. pręsumpt. 26.
n. 2. & 5. qui tres casus facit. Primus est quādo
pecunia numeratur per vxorē ementē suo no-
mine, & maritus fatetur pecuniā esse vxoris,
& hoc casu intrat limitatio, de qua supra re-
spectu pręiudicij ipsius mariti, & hęredum.
Secundus casus est, quando maritus emit no-
mine suę vxoris, & fatetur pecuniam vxoris,
& non statur huic confessioni etiam in pręiu-
dicium mariti nisi sit morte viri confirmata.
Et idem procedit vbi emptio fiat ab vxore,
sed numeratio fiat à marito cum dicta con-
fessione. Tertius casus est respectu tertij, &
tunc semper intrat dispositio d. l. Quintus,
non obstante confessione mariti quomodocun-
que facta secundum Alciat. vbi supra, & Me-
noch.

noch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 51. n. 31.

Sed contrarium quod inmo præsumptio l.

- 7 Quintus procedat † dumtaxat, quando cōtro-
uerfia est inter vxorem, & virū, vel eius hære-
des, & successores, non autē quando inter vxor-
em, & extraneum, siue tertiu tenet Alex. conf.
101. incip. sub dubio n. 3. lib. 7. Neuiz. in Silua
li. 4. n. 23. limit. 1. 1. lo. Lup. 1. repet. rubr. de don.
inter vir. & vxor. in §. operatur aliū, & quartū
effectum limit. 3. n. 20. in fin. Por. Imol. in lib. 1.
concl. 14. in 1. limit. Tobias Non. conf. 66. n. 4.
hæcque verissimā ex pluribus (reprobato expref-
sè Dec. in cōf. 237.) ostēdit Hipolit. Riminal. in
§. 1. n. 137. Infit. p. quas psonas nobis acqratur.

- Præterea admonēdi sumus, quod præsumptio
8 d. l. Quintus habet locū etiā in † vidua durāte
anno luctus, vt per Menoch. d. præsumpt. 51. n.
14. Item in vidua post annum luctus si reman-
9 sit in Domo † mariti, & bona filiorum admini-
strauit, quia præsumitur ex eorū bonis acqui-
siuisse Angel. conf. 141. col. 2. vers. quod intelli-
go. Boer. decis. 81. nu. 8. vers. sed istud limita cū
* alijs per Paris. conf. 8. n. 12. qui de magis * cō-
muni attestatur lib. 1. Nisi probetur aliunde
10 ipsam potuisse † acquirere glof. in c. manifesta
in verbo probantur 12. q. 1. Dec. conf. 237. n. 9.
Bellon. conf. 17. n. 12. & tennit Rota in vna Ro-
mana census 24. Decembris 1597. corā Penia,
& in alia Romana bonorum de Capite Ferreo
19. Nouembris 1601. corā Litta. Pone exemplū
11 si habebat alia bona quā dotalia, vel erat † ne-
gociatrix Bald. in l. cū oportet C. de bonis quar-
liber. cum alijs per Alciat. vbi supra num. 4.
qui licet aliqua iura referat, ex quibus reddi-
tur dubia hæc limitatio respectu eius, quando
mulier est negociatrix, subdit tamen se putare
opinionem Baldi esse veriore.

In materia alimentorum quedam scitu di-
gna enarrantur, atque explicantur.

Cap. LXXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Alimenta duplici iure debentur officio scilicet
Iudicis, & iure actionis.
- 2 Debita officio Iudicis non sunt præstāda pro tem-
pore præterito, sed solum à die mota litis citra.
- 3 Pater tenetur soluere debita cōtracta per filium
ad effectum se alendi ante litem motam ipsi Pa-
tri super alimentis.
- 4 Alimentorū causa compensationem nō admittit.
- 5 Pater filio emancipato, cui antea certum quid
loco alimentorum assignauit, & ille prodigali-
ter viuendo illud dissipauit, alimenta iterum
præstare tenetur.
- 6 Alimenta, quando debentur iure aëliuis pro tem-
pore etiam præterito præstari debent.
- 7 Alimenta non sunt præstāda ei qui aliunde ha-
bet vnde alimenta percipiat, quando officio Iu-
dicis debentur, secus si debentur ex dispositione
Iuris, vel ex testamento.
- 8 Alimentorum futurorum causa negocium princi-
pale suspendit, & si alimenta sint illiquida de
eo non cognoscitur, nisi offeratur cautio, vel de-
positū fiat pro illorum cautione, & n. 10 et 11.
- 9 Causa priuilegiata respectu processus, aliterius
causa concursum non admittit.
- 12 Alimentorum estimatio, seu taxatio est arbitra-
ria, & quomodo Iudex illam debeat arbitrari,
ibidem declaratur.
- 13 Filijs, & nepotibus, vel neptibus agētibz ad sue-
cessionē, vel ad congruam dotem in bonis illius,
qui tenetur dotare alimenta, & sumptus litis
debentur, etiam in prima instantia, & n. 15.
- 14 Item alimenta sunt illis præstāda, etiam dum il-
la petunt, & super hoc litigatur.
- 16 Amplia, vt ad hūc effectū sufficiat quasi possessio
filiationis per publicam etiam reputationem.
- 17 Item amplia quamuis filius agat contra extra-
neum heredem institutum.
- 18 Idem est, quando frater agit contra fratrem peti-
tione hereditatis.
- 19 Declara, vt filijs, & nepotibus alimēta debeatur
si aliunde nō habeant vnde alimentari possint.
- 20 Filia nupsæ agenti ad dotem alimenta debentur,
nec maritus tenetur eam alere, si indotatam nō
accepit. (dotem.)
- 21 Limita, nisi maritus acceperit nomē debitoris in
- 22 Maritus, qui accepit nomen debitoris in dotē te-
netur vxorem alere, & sumptibus suis nomen
debitoris exigere, dūmodo nomen arbitroris sus-
rit datum in dotem nō estimatum, & dummo-
do impensa sit modica, secus quando sumptus
sunt magni, & n. 23. 24. & 25.
- 26 Alimēta, & sumptus litis decreta filio, vel nepo-
ti litiganti super bonis patris, vel aui nō impu-
tantur in sortem principalem ei debitam, nec
respectiue per eum restituntur, quamuis suc-
cumbat, sed solum compensantur cum fructibus
rei petite quando existit.
- 27 Clausula (Subministratis oratori alimētis, et stū-
ptibus litis) in rescripto, seu cōmissione apposita,
suffragatur etiā heredi, quando cū eo continen-
tur eadē lis, & eadē instantia, quæ fuit capta cū
defuncto, dummodo in herede concurrant eadē
causa, quæ concurrerant in defuncto, et n. 28.
- 29 Promissio alimentandi in dubio censetur perpe-
tua, hoc est durante vita illius, cui alimenta
fuerunt promissa.
- 30 Copula (&) posita inter nomina propria nō re-
quirit concursum vtriusque, secus si inter no-
mina appellatiua, & n. 31.
- 32 Vsfusfructus quasitus Patri per natiuitatē filio-
rum durat, licet illi postea moriantur.
- 33 Alimenta debentur etiam filio spurio, non obsta-
te Constitutione Pij Papæ Quinti contra illegiti-
mos adita.
- 34 Dos filia spuria debetur pro modo alimentorum,
non autem pro quantitate legitima. reiecta opi-
nione Decy, & n. 35.
- 36 Dos data filia spuria ea mortua non transit ad
illius heredes, sed ad heredes dotantis.
- 37 Auus maternus non tenetur alimenta, nec dotem
nepti dare, nisi ex iusta causa, & in subsidium,
quo casu tenetur, etiam si neptis sit illegitima.
& num. 38. & 39.

- 40 Fratri pauperi etiā naturali alimēta sunt praestanda per fratrem diuitem, etiā obtinentem maioratum nō institutum a patre, sed à transfuersali, etiā si frater alendus sit Doctōr, vel alias sit industriosus, & n. 41.
- 42 Vidua, mortuo marito, in viduitate permanenti debentur ab heredibus viri alimēta infra annum luctus, eo autem transfuēto non debentur, nisi quando heredes sunt in mora restituendi ipsam dotem, nec mulier habet alia bona, ex quorum redditibus viuere possit, quia tunc, vel alimēta ei sunt praestanda, vel fructus dotis loco alimentorum, & n. 43. 46. & 47.
- 44 Maritus tenetur alere uxorem etiā si eam in dotatam acceperit.
- 45 Potest denegare alimēta uxori, si dos ei promissa non fuerit soluta.
- 48 Vidua, qua transfuēto anno luctus, adhibuit diligentiam pro dote consequenda, nec illam habere potuit, debet habere eius fructus ab heredibus viri, quamuis habeat consanguineos diuites, qui illam alere possint, vel habeat bona, qua possit vendere, dummodo non habeat proventus, ex quibus alii possit, & n. 49. & 50.
- 51 Filia vidua fructus dotis debentur sub nomine interesse à die quo ab heredibus patris fuit illi retardata dotis solutio.
- 52 Dos succedit loco legitima, ubicumque Statutum excludit filias à successione patris, & mandat eas dotari. (tur.)
- 53 Fructus dotis p Statutū Urbis quomodo taxentur.
- 54 Statutum Urbis taxans fructus dotium generaliter est intelligendum etiā de fructibus percipiendis aliter, quam ex re hypothecata.
- 55 Dicitio (etiā) de sui natura est implicatiua tacita, diuersas species ab expressis includens.
- 56 Bona mariti pro alimentis uxori debitis, an tacite obligata censentur.
- 57 Legatum certa summa pecuniarum relictum uxori pro alimentis, donec vidualiter vixerit, valet, nec debet iudicari usurarium, licet testator dixerit pro alimentis, & fructibus dotis, & mandauerit aotem statim restitui, atque mulier ad secunda vota transfuerit.
- 58 Patronus Ecclesiae ab illius Rectore est alendus, licet non sit in summa aegritate seu solū ad inopiam vergat, nisi aliquid possideat, quo mediante alii modeste possit, reiecta opinione glos. & num. 59.
- 60 Declara, dummodo Rector tot fructus percipiat, quae supersint suis, nec non Ecclesiae necessitatibus.
- 61 Alimēta ex debita dispositione legis extra domū non sunt praestanda, nisi is, cui debentur probet iustam causam non cohabitandi cum eo, qui tenetur alimēta praestare.
- 62 Filio recedenti à patre sine causa alimēta non debentur extra domum.
- 63 Vidua, qua ab heredibus viri est alenda intra annum luctus, alimēta extra Domum heredum petere non potest, nisi subsit iusta causa, ne cum illis moretur.
- 64 Alimēta in testamento relicta, si testator nō dixit praestari debere in Domo grauati, regulari-

ter solui possunt extra Domum illius.

- 65 Vxor tenetur praestare operas suas marito, & omne lucrum inde proueniens.
- 66 Vxori seorsum habitanti à marito non debentur alimēta à viro, etiā ex fructibus dotis ipsius, quamuis lis pendeat super seuita viri, seu super separatione thori, aut dissolutione matrimonij, dummodo recesserit propria auctoritate, secus si Iudice auctore, & n. 67.
- 68 Ei debentur alimēta à viro pro modo dotis, vbi ad eius fauorem lata sit vna sententia super ista causa discessus.

Quotidiana est apud Iudicum subselliana disputatio de alimentis: Ideo non inutile visum fuit aliqua in hac materia magis necessaria, & in praxi frequentiora adnotare.

- In primis igitur sciendū est, quòd duplici iure alimēta debentur, officio scilicet Iudicis, vt quando petuntur per filium à patre, & iure actionis, vt quando à lege praestari iubētur, vel ex testamento: Primo modo, vbi sunt praestanda, non debentur pro tempore praeterito, sed solū à die motae litis citra, vt notatur in l. liberos §. manumissis, de alim. & cibar. legat. & in l. si quis à liberis, §. de alimentis, ff. de liber. agnoscen. Decian. cōf. 9. n. 42. & 48. lib. 1. q. plures ad hoc allegat; Nisi filius ante litem motā patri pro alimentis debita contraxisset, vt sealeret, nam pater & illa soluere teneretur, vt notat Afflict. decis. 10. n. 3. & fuit resolutū in sacro Auditorio in causa Bononien. Alimentorū die 12. Martij 1596. coram Penia, in qua cōstabat filium, qui petebat alimēta ante litem motam necessitate coactum es alienū contraxisse pro se alendo, Vnde fuit dictum talia alimēta pro illo tempore ad similitudinem futurorū fuisse debita per Paul. de Castr. in l. diuortio in principio. ff. resolut. mattim. Ias. & Dec. in l. de alimentis in primo notab. C. de transact. Pontan. in tract. de alimen. c. 12. n. 1. Quae decisio fuit confirmata sub die 10. Iunij sequentis, in qua Domini etiā tenuerunt, quòd respectu alimentorum praedicto filio debitorum à die motae litis citra, quae proprie dicebantur futura, Verbal. decis. 24. par. 1. nō poterat admitti aliqua compensatio cū periurijs habitis ab eo dū eius pater viueret, per tex. in l. in ea C. de compens. vbi alimentorū causam non recipere compensationē notauerunt Salicet. n. 1. vers. nota casus, & Bald. & cōmuniter interpretes, & Surd. in tract. de alimen. tit. 7. q. 10. n. 8. & latius tit. 8. priuileg. 52. Gig. de pension. quaest. 92. n. 4. Est enim alimentorū causa adeo priuilegiata, vt pater & filio emancipato, cui antea certum quid loco alimentorum assignauit, & ille prodigaliter viuendo illud dissipauit, alimēta iterum praestare teneatur Specul. in tit. qui fil. sint legit. §. 1. n. 12. Bald. in authen. cōtra rogatus C. ad Trebel. Roman. in authen. quòd lucrum, C. de collat. Felin. in c. quae in Ecclesiarū n. 92. de Constit. Bart. in l. 1. §. ius naturale n. 18. ff. de iust. & iur. Marf. Singul. 104. Bulli minoris

Secundo autē casu, quando scilicet alimēta debetur iure actionis, & à lege præstari iubetur, illa sunt † præstanda etiam pro tempore præterito, vt notant omnes in l. 1. C. de fideicom. in l. non quemadmodum. ff. de iudic. & in l. de alimentis. C. de trāfact. late Decian. vbi supra num. 48.

Similiter primo casu, quando scilicet alimēta officio Iudicis debentur, nō sunt † præstāda ei, qui aliunde habet vnde alimenta percipiat; Secundo autem casu sic, vt tenuit Rota in illa Romana fructuum dotis, 19. Ianuarij 1598. coram Orano, & 14. Maij eiusdē anni corā eodē.

Præterea notādum est, quod negociū alimentorum futurorum † est suspensiuū negocij principalis, cū causa priuilegiata respectu processus, vt est causa alimentorū † alterius causæ cōcursum non admittat, secundū Abb. in c. tuam col. 1. de ordin. cognit. ita Caputaq. decis. 22. n. 1. & n. 5. & seq. par. 1. Quod procedit etiam si opponatur, quod alimēta sint illiquidat † quia tunc debet offerri cautio, vel depositum pro illorum cautione, alias de negotio principali cognosci non potest Caputaq. vbi supra nu. 7. & in terminis quod vbi alimenta non sunt taxata, nec à debitore soluuntur interim in negotio principali † pro vtraque parte sit super sedendum, vt in iudicis æqualitas seruetur tenuit Rota in vna Bisuntina separationis thōri 17. Iunij 1596. coram Cardinale Paphilio. In qua fuit dictum quod renuens soluere alimēta potest cogi omni iuris auxilio, cum hoc modo indemnitati partis aduersæ succurratur.

Similiter est aduertendum, quod vbi agitur de taxatione alimentorum ab arbitrio Iudicis pendet ad quam summam † ea sint taxanda l. fin. C. de ordin. cognit. qui rationem potissimū redditus bonorū, & personæ cui debentur, & à quo & causæ propter quā debentur, itē consuetudinis loci, in quo quis alēdus est habere debet Fabr. in l. sed & si quid §. mancipiorum, de usufruct. Doct. in l. si cum dotem, & in l. si autem in nouissimo. ff. solut. matrim. Aym. cons. 189. n. 10. Roland. cons. 22. n. 21. lib. 11. Caputaq. decis. 21. n. 3. par. 1. Et licet Boer. decis. 314. n. 4. arbitretur de quarta parte eius, quod in iudiciū venit, Nihilominus loquitur in expensis litis, quas ad quartam partē, & sententia Mansuere eius quod in iudiciū venit taxari voluit, secus autem est dicendum de alimentis, quorum æstimatiō est arbitraria Menoch. de arb. casu 169. n. 12. & fuit dictū in vna Romana bonorum de Ceulis 29. Martij 1586. coram Orano. Si tamē ignoraretur redditus bonorum, quorū occasione alimenta debentur nē alēdus detrimentum sentiat, interim discernentur ad certam quantitatem Iudici bene visam eum clausula sine præiudicio iurium vtriusque partis, vt obseruauit Rota in Romana alimentorum de Cincijs 10. Martij 1599. coram eodem Orano, & alias sæpe.

Cæterum illud etiam admoendū sumus

13 quod filijs, † & nepotibus, vel neptibus agentibus ad successionem, vel ad congruam dotē in bonis illius, qui de iure tenetur dotare, debentur alimenta etiam in prima instantia l. si si instituta, de Inoffic. testam. Bisignet. decis. 2. de Iudic. Afflict. decis. 11. n. 1. Peregr. decis. 1. lib. 1. Couar. pract. quæst. cap. 6. n. 6. Isti enim regulariter præsumptionem boni iuris pro se habent, vt dicunt supradicti Doctores: Quæ præsumptio locum habet etiam quando disputatur, an alimenta sint præstanda, quia cum isti habeant intentionem fundatam de iure communi super petitione alimentorum, dum petunt † alimenta, & super hoc litigatur, debent præstari Afflict. d. decis. 11. Item procedit etiā quod ad expensas litis, quia ex eadē ratione † illa sunt subministranda Guid. Pap. decis. 565. Aym. cons. 184. Et fuit resolutum in dicta causa bonorum de Ceulis sub die 3. Decembris 1584. coram felic. record. Clemente Papā Octauo tunc Auditore. Et ad hunc effectū † sufficit quasi possessio filiationis per publicā etiā reputationem Caput. decis. 21. n. 1. & 2. par. 1. & tenuit Rota in illa Vlixbonen. matrimonij 16. Maij 1594. coram Cardinale Seraphino. Et prædicta pcedūt etiā vbi filius agit † contra extraneum hæredē institutum, Item ad fauorem fratris agentis contra fratrem petitione hæreditatis Bisignet. d. decis. 2. de Iudic. Caputaquen. in loco proxime citato.

Declara tamē vt filijs, & nepotibus debeatur alimenta, & sumptus litis si aliunde † nō habeant vnde alimentari possint, alias secus Ripa, qui alios allegat in l. 2. ff. de iudic. n. 4. Felin. in rubr. de appellat. n. 1. Couar. pract. quæst. cap. 6. n. 6. Molin. de primogen. Hispan. lib. 2. c. 16. n. 30.

20 Idem dicas de filia † nupta agente ad dotē, quia & illi alimenta sunt administranda, cum maritus non teneatur eam alere si indotatam non accepit l. si. C. ad Velleian. Alex. in l. si cū dotem §. secundum autē n. 8. ff. solut. matrim. Roman. cons. 417. col. 11. Alex. cons. 31. n. 10. lib. 1. Boer. decis. 22. n. 1. Crescen. decis. 233.

21 Quod intellige, nisi maritus † acceperit nomen debitoris in dotem, quia tunc alimēta nō sunt subministrāda filia, ex quo maritus tenetur eam alere, & sumptibus suis † nomen debitoris exigere iuxta opinionem glos. in l. 1. in verbo non sint. ff. de impens. in reb. dot. facta quam sequitur Bald. in l. 2. n. 2. C. de action. & obligat. Speculat. in tit. de dot. post diuort. restit. §. si. n. 25. Bertran. cons. 235. lib. 7. dūmodo

23 tamen fuerit datum in dotē nomen † debitoris non æstimatum, alias secus, vt tenet Bar. in d. l. 1. §. necessariæ n. 6. ff. de impens. in reb. dot. facta cum quo videntur trāsire Salicet. in d. l. 2. C. de act. & obligat. Corn. in l. 1. n. 3. C. de bon. matern. Crot. in l. frater à fratre n. 129. referentes ambo Benedict. de Blumbin. attestantē * de

24 cōmuni, & dummodo impensa sit modica; secus quando sumptus sunt † magni, quia tunc quod maritus non teneatur accepto nōmine debito

debitoris in dotem suis sumptibus agere, & uxorem alere tradit Bald. in d. l. 1. num. 13. C. de bon. matern. asserens opinionem glos. procedere in modica impensa, quando scilicet maritus nullos fructus percipit, aut non tales, qui sufficiant pro faciendis sumptibus magnis, vt per eundem Bald. in l. per diuersas num. 10. C. mandat. & in l. 3. num. 2. in fin. C. de fals. cau. quem sequitur Ias. in l. diuortio §. impendia num. 4. in fin. ff. solut. matrim. & in l. 3. area sub num. 3. de cond. indeb. Alexan. in addit. ad Bart. in d. l. 1. §. necessariæ ff. de impens. in rebus dot. fact. latè Pinell. in d. l. 1. in 2. par. sub num. 70. C. de bon. matern. quam etiam distinctionem vt veram Rota fuit complexa in eadè Romana bonorum de Ceulis 14. Decembris 1584. coram Orano.

25 Et hæc opinio eo magis procedit, quia ꝑ se-
cundum opinionem glos. ideo tenetur maritus suis sumptibus exigere nomen debitoris in dotem datum, quoniam tacite videtur actum inter partes, vt per Salic. in d. l. 2. propè fin. C. de act. & obligat. quam rationem etiã refert Corne. in d. l. 1. sub num. 3. C. de bon. mater. Quæ præsumptio cessat, vbi impensa est magna, cum non sit verisimile partes cum damno ipsarum voluisse hoc modo releuare debitorem bonæ possidentem, & cum quo litigare intendunt ab hoc onere.

Consulo tamen pro cautela, vt maritus sibi præcauendo obtineat sibi cedi ab uxore omnes actiones, & omnia iura competentia pro extractione dotis, inter quæ iura est ius petendi alimenta, & sumptus litis ea pendente, quâuis officio Iudicis extra ordinario debeantur, nã & hoc cedi potest, Tiraq. de retract. conuent. §. 26. glos. 3. num. 14.

26 Aduertendû nihilominus est pro declaratione prædictorum, quod si per modum prouisionis ꝑ & sine præiudicio iurium vtriusque partis alimenta, & sumptus litis filio, seu nepoti litiganti super bonis Aui, seu patris, fuerint decreta iuxta dispositionem d. l. si instituta, ff. de inoff. testam. & decis. Bisign. secundam, de iudic. Et per dictum filium, vel nepotem vigore d. decreti fuerint per longum tempus alimenta percepta, illa siue nepos, vel filius victor existat in d. lite, siue succumbat, non imputantur in fortem principalem ei debitam, nec respectiue per eum restituantur, sed solum compensantur cum fructibus rei petitz per dictum filium, seu nepotem, quando victor existit, sic tradit Surd. de alim. tit. 1. quæst. 124. quam opinionem sequuta fuit Rota in d. Romana bonorum de Ceulis 14. Nouembris 1603. coram Penia, quæ decisio fuit confirmata 4. Februarij 1604. coram eodem:

Item est aduertendum, quod vbiq; in commissione rescribitur cum clausula subministratis Oratori alimentis, & sumptibus litis, talis
27 ꝑ clausula suffragatur etiã hæredi, itaut illius vigore ei debeantur alimenta, & sumptus litis, quando cum hærede cõtinuatur eadem lis, quæ fuit capta cum defuncto, & eadem instantia, &

sic competunt eadem priuilegia, l. hæres absens ff. de iudic. Et fuit dictû in causa Bononien. de de Gargantibus 26. Nouembris 1599. coram Cardinale Millino; Quod tamen puto verum, si
28 ꝑ concurrant in hærede egedem causæ, quæ concurrebant in defuncto, propter quas obtinuit, vt sibi subministrarentur alimenta, & sumptus litis, secus si cessarent, quia tunc cessaret etiam ipsa dispositio, & priuilegium, cap. cum cessante, de reg. iur. lib. 6.

Sed neque in hac materia est omittendum,
29 quod promissio ꝑ alimentandi in dubio censetur perpetua, & sic durante vita illius, cui alimenta fuerunt promissa l. Caio §. Imperator ff. de alim. & cib. legat. l. 1. C. de legat. Et ita ex facto respõdi in casu quodam occurrenti: Fuerant enim Tiberio, & Magdalenzæ promissa alimenta si matrimonium simul contraxissent; Dissoluto itaque matrimonio per mortem Tiberij, dicebam adhuc Magdalenzæ alimenta deberi, donec viueret, quia ex legis interpretatione talis promissio cõsuebatur perpetua, præsertim, quia erat facta gratia eorum, quibus alimenta fuerat promissa, vt per glos. in d. l. 1. C. de legat. Paul. de Castr. in l. illis ff. de cond. & demõstr. vbi id firmat etiam quando dubitantur, cuius gratia promissio sit facta. Præterea in ea specie promissio erat facta mediante copula per nomina propria, & sic separatim: Mortuo igitur Tiberio, licet quo ad eum promissio expirasset, remanebat tamè, quoad Magdalenam, quoniam, quando copula ponitur inter ꝑ nomina propria non requirit concursum vtriusq; Bart. ia l. si his, qui duceta, §. vtrum, sub num. 5. vers. 3. casu, ibi primo casu ff. de reb. dub. Corn. conf. 281. num. 2. lib. 3. Et ideo quamuis stipulatio in persona vnus ex copulatis nõ teneat, tenet tamen pro alia parte in persona alterius, l. si mihi, & Titio ff. de verb. obligat. Et sic non applicabatur, quod copulatiua requireret cõcursum vtriusque, quia ibi nõ erat facta promissio duorum copulatiue, vt in l. si hæredi, de condit. Instit. cum similibus, federat facta pluribus copulatiue, quo casu refert, an per nomina propria, vel appellatiua, nam primo casu, vt dixi, promissio censetur facta separatim, perinde, ac
31 si in vno Instrumento fuissent promissa alimenta Tiberio, in alio Magdalenzæ: Secundò ꝑ vero casu cõiunctim: ratio est, quia copula, quæ ponitur inter nomina propria tribuit cuilibet vim verbi, perinde, ac si dictum fuisset, promitto alere Tiberium, & deinde fuisset dictum separatim, promitto alere Magdalenam: Videantur Cuman. & Ias. in l. turpia §. fin. de leg. 1. & Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 6. num. 30. in fin. vers. & facit etiam hæc ratio.

Nec obstabat, quod promissio esset facta cõtemplatione matrimonij, quia istud admittebã nam si matrimonium non fuisset sequutû, promissio cessabat, quia cessabat causa: Sed dicebam, quod sequuto matrimonio, ex quo causa fuerat sortita effectum, non cessabat dispositio, quia per existentiam causæ, fuerat iam acquisitum

fitum ius Magdalena mediante promissione facta copulatiue per nomina propria de ipsam alendo, perinde, ac si fuisset dictum, promitto alere Magdalenam si matrimonium contraxerit cum Tiberio: Sequuto enim matrimonio semper debentur alimenta, videatur tex. in l. cum vxori. C. quando dies leg. ced. Vbi licet legatum vsusfructus ceuseatur factum cōtemplatione filiorum, qui nascerentur, tamen vsusfructus † quæsitus per natiuitatem filiorum durat, licet illi postea moriantur: Stant enim, ista simul, quòd promissio fiat contemplatione matrimonij, & tamen alimenta debeantur durante vita, non durante matrimonio: Præsertim quia eo in casu concurrebat, quòd Magdalena nupserat inæquali, quòd non fecisset, nisi fuisset secura de alimētis etiā soluto matrimonio; Poterat enim cogitare, q̄ die sequēti matrimoniu dissolueretur, itaut cum semel nupsisset inæquali, vix posset secundo nubere: Vnde cum fuisset stipulata, si contraxero matrimonium cum Tiberio promittis me alere, ista promissio censebatur perpetua, nō autē matrimonio durate.

Subsequitur alia principalis conclusio in hac materia, quòd scilicet filio etiam spurio debentur † alimēta c. cum haberet, de eo, qui duxit in matrim. quā pol. per adult. cuius cap. dispositio habet locum etiam de iure ciuili, & sic in Terris Imperij, quemadmodum de communi,* & magis communi testatur Rolan. cōf. 74. a n. 39. vsque ad 48. lib. 1. & cōf. 89. n. 2. lib. 3. Item procedit non obstante constitutione Pij Papæ Quinti de illegitimis, vt fuit resolutum, per Rotam in allegata causa Bononien. alimētorum 28. Martij 1594. coram Penia.

Ex qua conclusione iure optimo deducitur, quòd filia spuria † debetur dos pro modo alimentorum iuxta d. cap. cum haberet, & tenet Bart. in Authen. ex complexu n. 4. C. de incest. nupt. & in l. fin. §. si a socero in fine. ff. quæ in fraud. credit. quem sequitur Abb. cōf. 115. n. 2. par. 2. Bertrand. cōf. 210. n. 5. par. 1. primi vol. Bald. cōf. 267. n. 6. lib. 1. late Gabr. in tit. de alim. conclus. 1. n. 13. qui de magis* cōmuni attestatur Paleot. de not. & spur. c. 49. nu. 6. & tenuit Rota in vna Romana assertæ dotis. 29. Nouembris 1593. coram Orano. Etenim debet taxari huiusmodi dos ad quantitatem alimētorum filia spuria debitorum, quia in locum alimentorum succedit, vt ex supra citatis Doctoribus apparet, & ex pluribus firmat Gabr. in loco supra allegato n. 14. Paleot. in d. tract. de not. & spur. c. 45. n. 8. quidquid dicat Dec. cōf. 611. sub n. 7. dum vult cōmunem opinionem videri, quod dos debeat constitui vsque ad legitimam, quia salua pace sua hæc conclusio debet intelligi † respectu filiorum legitimorum, quibus legitima debetur, nō respectu spuriorum, quibus nulla legitima est debita, sed solum alimenta præstari debent quadam miserationis causa, vt in d. cum haberet, legitur: Et itra & auctoritates, quas allegat Dec. in terminis filiorum legitimorū loquuntur: Et quòd

debeat taxari dos pro modo alimentorum tenet etiam Capic. decis. 181. Et huiusmodi dos mortua † filia spuria ad hæredes dotantis reuertetur, nō autem trāsit ad hæredes filia spuria, sicuti aduertit Bal. nouel. in tract. de dote par. 7. prinil. 16. quem sequitur Capic. vbi supra n. 3 & Paleot. de not. & spur. d. c. 45. n. 8.

Sed illud quoque adnotandū est, quòd Auis maternus † regulariter non tenetur præstare alimenta, nec dotem dare nepti, l. neq; mater, C. de iur. dot. nisi adsit iusta causa, quia tunc tenetur: Vnde inquit Bald. ibi, quòd iusta causa est, si mater sit diues, filia vero pauper; Et in subsidium Auis maternus † tenetur sicut mater, Ripa in l. 1. n. 81. ff. solut. matrim. & à pari procedunt alimenta, & dos, Bald. in loco præallegato Ripa in d. l. 1. n. 79. Et idem dicendū est de hærede Aui, quòd de ipso Auo, Abb. cōf. 115. lib. 2. in princ. Item procedit etiam in nepte illegitima † quia etiam secundum naturā danda sunt alimenta filijs spurijs, vt supra dictum est, & tradit Couar. lib. 4. Decret. de spōf. 2. par. cap. 8. §. 6. & ita quoque tenuit Rota in causa Romana de Verospis 16. Februarij, & 21. Iunij 1568. coram Cardinale Seraphino.

Pari ratio, ne adnotare debemus, quòd fratri etiam pauperi † sunt præstanda alimenta à fratre diuite etiam obtinente maioratum non institutum à patre, sed à transuersali, & etiā si frater alendus sit Doctor, Siluest. Aldobr. cōf. 28. n. 16. 21. & 26. Decian. cōf. 30. lib. 2. Roger. qui loquitur de doctore paupere cōf. 17. n. 19. & 20. Qui Doctores licet loquātur in legato alimentorum factō à Patre, tamen fundantur in illa ratione, quia licet habeat industriam, non per hoc dicitur habere vnde se alat, & Molin. de primogen. Hispan. lib. 2. cap. 15. n. 59. dicit, quòd cum frater ad ista alimēta teneatur ex naturali charitate, & ex iure sanguinis, non est considerandum à quo proueniant diuitia, quas possidet: Et istam doctrinam Molinæ amplexa fuit Rota in vna Bononien. de Bouijs 24. Nouembris 1604. corā Iusto: Et procedit etiā quoad fratres naturales: † Nam ad præstanda illis alimenta frater debet cogi per Iudicem, etiam per pignorum captionem, & distractionem, vt per Molin. vbi supra, qui assignat ibi remedia ab obuiandum fraudibus fratrum diuitum, & dat modum, & tempus præstandi alimenta etiam extra Domum, & idem fuit decisum in Romana alimentorum 11. Februarij 1605. coram Penia, in qua fuit dictum esse locū assignationi, vel asecurationi præstationis alimentorum iuxta dictam doctrinam Molinæ, & ibi agebatur de possessore maioratus, quem fuerat dictum teneri alere nepotes naturales ex fratre, à quo in ipsū maioratus peruenerat.

Similiter est aduertendū, quòd vxori † mortuo marito perduranti in viduitate debentur ab hæredibus viri alimenta siue nullā dotē habeat, siue habeat, sed adeo paruā, quòd ex redditibus eius viuere nequeat ad tex. in authen. præterea. C. vnde vir, & vxor. ita in terminis cō-

* 43 suluit Decian. cōf. 76. lib. 2. Quòd est verum infra annum dotis restituendæ de iure ciuili, iuxta tex. in l. 1. §. exactio. C. de rei vxor. act. nam post dictum tempus non tenetur ad alimenta.

44 **menta late Pont. de alimen. cap. 15. Viuente autem marito ꝛ ab eo debentur alimenta vxori, etiam quod eam duxerit sine dote ad not. in l. q. si nulla ff. de relig. & sumpt. fun. Innoc. in c. per vestras in fin. de donat. int. vir. & vxor. cu alijs de quibus p Pótan. vbi suprac. 14. n. 51**

Contrarium, quod immo maritus teneatur alere vxorem propter dotem indotatam vefo non, fuit dictum in causa Romana prætenfæ dotis 5. Aprilis 1604. coram Litte.

45 Bene veru est, quod si marito fuit promiffa dos, & non soluta potest ipse in hoc casu denegare alimenta vxori eã remittendo ad Domũ patris, vel fratris, qui dotem promiserunt, ibi alendam per eos Bald. in l. si donaturus §. 1. in 1. not. ff. de cond. ob cau. cum alijs per Pont. vbi supra num. 7.

46 **Limita, quod dictum est post annũ ab hæredibus viri non esse præstanda viduæ alimenta, vt non procedat si Vidua præter dotẽ non hæbeat alia bona, ex quorũ redditibus possit alimenta percipere, nec fuerit in mora repetendi dotem, quam post adhibitã diligẽtiam confecti non potuit, quia tunc debet ab hæredibus mariti etiã tráfacto anno alimentari Specul. tit. qui fil. sint legit. §. 1. vers. sed nõquid petet vxor. & ibi Adden. sub litterã D. glos. & Bart. in l. vnica §. exactio C. de rei vxor. act. Aret. & Abb. in c. salubriter n. 6. de vsur. vel eidẽ viduæ**

47 **fructus ꝛ ipsius dotis loco alimentorũ debetur Anchar. in c. peccati venia q. 4. n. 9. vers. & pro hoc posset dici de reg. iur. in 6. Paul. de Castr. conf. 428. n. 3. vers. na & si nulla dos lib. 2. Angel. in l. diuortio n. 4. vers. si autem mulier non habet, & ibi Imol. n. 6. vers. tu potes dicere, & Alex. n. 24. vers. aut non habebat, & ibi Aret. n. 4. ff. solut. matrim. Afflic. decis. 284. n. 2. Paris. conf. 64. in princ. lib. 4. vbi hanc conclusiõnem* cõmuniter approbari affirmat à Iuristis, Canonistis, & Sumistis, Palat. Rub. inf. c. per vestras §. 8. n. 4. vers. mihi tamen in fin. & n. 5. de donat. inter vir. & vxor. Vbi dicit, quod licet soluto matrimonio cesset nomen dotis, non tamen cessat substãtia debiti, ex cuius dilata solutione vidua patitur interessẽ, propter quod permissum est illi, & debet exigere alimenta.**

Et quod istis duobus concurrentibus copulatiuẽ fructus dotis debeantur pro alimẽtis, Videlicet, inopia Viduæ ꝛ ita vt aliunde non hæbeat alimenta, & quod fecerit diligẽtiam pro dote effectualiter habenda ab hæredibus mariti, tenuit Rota in multis causis, & signanter in Romana, seu Casenaten. fructuum dotis die Iunij 1603. coram Litte.

48 **Et scias, quod ad istum effectũ consideratur integra dos tanquam patrimonium viduæ ex cuius proventibus commodẽ sustentari possit iuxta sui status qualitatem Bald. conf. 58. incip. in restitutione dotis n. 7. lib. 2. quẽ refert & sequitur Surd. in tract. de alimen. tit. 4. q. 20. n. 6. Nec sufficit ꝛ qd vidua hæbeat consanguineos diuites, qui illã alere possint, quia de iure non ipsi, sed hæredes mariti, qui fructus do-**

49 **tis percipiunt hoc onere grauãdi sunt Salicet. in d. l. vnica §. fin. autem n. 33. vers. tamen ego teneo C. de rei vxor. act. Aret. in d. l. diuortio n. 4. vers. debet tamen intelligere ff. solut. matrim. Sicut nec sufficit qd habeat bona quẽ possit vendere, quia ad istum effectũ consideratur tantum an habeat prouẽtus, ex quibus ali possit, cum non teneatur vendere propria bona Bald. conf. 30. incip. sicut dixi ita dico lib. 2. Capic. decis. 24. n. 3. vers. nec consideratur.**

Et prædicta sine dubio locum habet in filia

50 **vidua, cui ꝛ fructus dotis debentur sub nomine interessẽ à die, quo ab hæredibus patris fuit illi retardata dotis solutio glos. in l. videamus la 2. §. si actionẽ ff. de vsur. glos. fin. in l. filius familias §. fin. vbi Bart. ff. de verb. oblig. Socin. in l. pacta quẽ contra n. 3. C. de pact. late Petrus Barbosa in l. de diuisione nu. 13. solut. matrim. Aym. conf. 189. num. 2. Rolan. conf. 91. nu. 19. lib. 1. Præsertim quando Statutum excludit filias à successiõne patris, & mādatur eas dotari; Quia cum hoc in casu ꝛ dos succedat loco legitimæ, absquẽ dubio filia debet habere alimenta tanquam fructus legitimæ Curt. Sen. conf. 27. in fin. Abb. conf. 524. nu. 4. Hieron. Gabr. conf. 139. nu. 14. lib. 2. Et in Vrbe cessat difficultas stãte Statuto antiquo cap. 2. lib. 4. quo dotis fructus ex consuetudine fori redacti sunt ad computum ꝛ septem florenorum cum dimidio pro quolibet cetenario, & taxari mandantur, tam pro oneribus matrimonij post moram nõ solutæ dotis, quam pro alimẽtis viduarum etiam habentium pignus dotale ex quo possint recipere fructus loco alimentorum. Quod Statutum ꝛ generaliter est intelligendum etiã de fructibus percipiendis aliter quã ex re hypothecata, vt indicat dictio (etiã) quẽ de ꝛ sui natura est implicatiua tacita diuersas species ab expressis includens c. tanta de simon. c. grauis de sent. excommun. l. etiã ff. solut. matrim. Et ita fuit decisum per Rotam in causa Romana fructuum dotis 27. Ianuarij 1597. coram Orano.**

51 **Dubium tamen est in hac materia, An bona mariti tacite ꝛ obligata censentur pro alimentis vxori debitis? Nam Bart. in l. luctus ff. de alimen. & cib. legat. vers. item est tex. & in tract. de alim. in vltima opinione per eum relata vers. quæro an vxor, tenet quod non, & Imol. in l. si cum dotem §. item pater vers. vlt. ff. solut. matrim. idem tenet, & istam opinionem* cõmunẽ dicit Roman. conf. 454. incip. in re præsentẽ circa fin. Abb. conf. 53. lib. 2. Castren. conf. 8. lib. 2. Alij verò contrariam opinionem amplectuntur, inter quos est Afflic. decis. 10. nu. 3. & Bald. in d. l. vnica §. & vt plenius in princ. C. de rei vxor. act. Et hanc opinionem tanquam æquiorẽ, & saniorẽ sequitur Misinger. singul. obseruat cent. 1. obser. 64. quam tamen dicit modificandam esse duobus modis, vt ibi per eum.**

52 **Sed neque prætermittendum est, quod legatum certæ summæ ꝛ pecuniarum relictũ vxori**

53 **pro**

54 **pro**

55 **pro**

56 **pro**

57 **pro**

pro alimentis donec vidualiter vixerit subli-
netur, nec debet iudicari vsurarium, quasi
factum in causam retardatæ solutionis dotis,
licet testator dixerit pro alimentis, & fructi-
bus dotis, & vterius mandauerit hæredibus
suis dotem restitui statim atque mulier ipsa
ad secunda vota transuerit l.vlt.vbi Bald.n.2.
C.de ind.vid.tollen.idem Bald.conf.42.in fine
vers.vnde fateor lib.5. Card.Mantica de con-
iect.vlt.volunt.lib.11.tit.19. n.22.& ita tenuit
Rota in vna Romana Saluiani interdicti 20.
Aprilis 1599. coram Horatio Cardinale Lan-
cellotto, quæ fuit confirmata 2. Iunij eiusdem
anni coram eodem.

Illud etiam notandum est, quod ab Ecclesia
patronis alimenta ꝑ præstari debent c. quicū-
que il 2. 16. q. 7. & quamuis glos. ibi in verbo
ad inopiam hoc intelligit quādo sunt in sum-
ma egestate constituti, tamen tex. in c. nobis
de iure patron. requirit solum vergentiam ad
inopiam, vnde si patroni aliquid possidēt, quo
mediante ali modeste possunt, alimenta non
debentur, vt Rota tenuit in Regien. Priora-
tus 1. Iulij 1596. coram Penia. Et quod ino-
pia patroni quo ad effectum prædictum confi-
deretur, quando constat quod aliter viuere
nequeat, tenet Lambert. de iure patron. lib. 3.
art. 4. 3. quæst. princip. n. 3. vers. notandum est
secundo. Et idem Lambert. vbi supra, Art.
tamen 3. late de hoc disputat, & tandem con-
cludit, quod nō requiratur in patrono summa
egestas, sed sufficiat si constet quod aliter se
subsistere non valeat secundum suam condi-
tionem, & qualitatem, quod potissimum pen-
det ab arbitrio Iudicis, & hanc opinionem se-
quuta est Rota reprobata ꝑ opinione glos. in
d. c. quicumque in eadem Regien. Prioratus
19. Ianuarij 1598. coram eodem Penia.

60 Declara tamen, nam patronus ꝑ Ecclesiæ est
alēdus ab illius Rectore vbi Rector possideat,
& habeat tot bona, quæ supersint suis, nec non
Ecclesiæ suæ necessitatibus ita ut scribit Cyn.
in l. competens. C. de alen. liber. à paren.

Accedit & alia conclusio in hac materia,
scitu digna videlicet, quod vbi alimenta ꝑ sunt
præstanda alicui, vt puta filio, nepoti, fratri,
uxori, vel similibus personis ex dispositione
legis, tunc semper sunt præstāda in Domo, nisi
is, cui debetur probet iustam causam non co-
habitandi cum eo qui tenetur alimenta præ-
stare, Ita Roman. & Imol. in l. si cum dotem ꝑ.
transgrediamur in fine. ff. solut. matrim. Vbi

62 dicunt, quod si filius velit ꝑ recedere à patre
cum uxore sine causa, nec dotem nurui, nec
alimenta ipsi extra Domum esse præstanda, se-
quitur Ias. in l. cum hi ꝑ. vult igitur n. 10. de
transact. Hinc vidua, quæ ad hæredibus viri est

63 alenda intra annū luctus alimenta ꝑ extra Do-
mum hæredum petere nō potest, nisi iusta cau-
sa subsit ne cum illis moretur Paris in l. diuor-
tio nu. 9. vers. item scias ff. solut. matrim. &
in his terminis procedit decisio facta in illa
Romana alimentorum 13. Nouembris. 1591.

cnram Penia, & in alia Romana alimentorum
22. Iunij 1592. corā Cardinale Arigonio: Idē
fuit resolutum in causa Spoletana alimentorū
19. Decembris 1597. coram Gypso, in qua nō
fuit habita pro legitima causa respectu neptis
quæ discesserat ab Auo, quod Auis duxisset
uxorem. Vbi autem alicui debita sunt alimen-
ta ex dispositione testatoris, si testator non di-
xit præstari debere in Domo ipsius grauati, re-
64 gulariter solui possunt ꝑ extra Domum illius
vt tenet Paris. in d. l. diuortio n. 9. vers. itē scias
ff. solut. matrim. Ita distinguendo inter alimē-
ta debita ex dispositione legis, & ex dispositio-
ne hominis tenuit Rota in d. Spoletana alime-
torum 24. Maij. 1593. coram Gypso: quæ lo-
quitur in fortiori casu, nam ibi fuerat legatus
victus, vestitus, & habitatio in Domo testato-
ris, & cōsuetudo patriæ erat quod victus præ-
staretur in pane, & vino, & tamē quia fuit pro-
bata iusta causa non cohabitandi cum obliga-
to, fuit dictum quod alimenta huiusmodi præ-
starentur in grano, vino, & oleo, & respectu re-
liquorum in pecunia numerata extra Domū.
Et ita fuit tētum in vna Fulginaten. primoge-
nituræ 18. Aprilis. 1597. coram Litta.

Ex prædictis autem inferitur, quod in Domo
mariti regulariter uxori alimenta sunt præstā-
da ab eius viro, cui vxor ꝑ tenetur præstare ope-
ras suas, & omne lucrū inde proueniens glos.
in l. sicut ff. de oper. liber. Bart. in l. si Caio
ꝑ. 1. ff. de aliment. legat. cum alijs per Pótan.
de aliment. c. 14. nu. 8. Et seorsum habitan-
ti ꝑ marito non Iudice auctore, sed propria
65 auctoritate, etiā quod pendeat lis super præ-
tensa sœuitia viri tē super separatione Thori,
aut dissolutione matrimonij aliqua de causa
non debentur alimenta à viro etiam de fructi-
bus dotis ipsius mulieris Thom. de Tau. decis.
11. & fuit tentum per Rotam in vna Papien.
matrimonij 19. Februarij. 1596. coram Car-
dinale Pāphilio, & benè deducitur per Io. Bap-
tistam Ferretum conf. 97. lib. 1. Qui tamen ad
66 mittit ei deberi ꝑ alimēta pro modo dotis, vbi
pro ea lata sit sententia vna super iusta causa
discessus. At vbi recesserit à viro ꝑ causa, &
nō propria auctoritate ei debentur alimēta præ-
stari à viro pēdente iudicio separationis tho-
ri, & sumptus litis Afflic. decis. 10. nu. 1. Mar-
sil. in l. 1. ꝑ. cum quis latrones n. 8. ff. de quæ-
stion. & tenuit Rota in illa Bisuntina sepe-
rationis thori 1. Aprilis. 1596. coram eodē Car-
din. Pāphilio, in quā stante ampla dote mu-
lieris triginta mille ducatorum, & maximis
67 facultatibus ipsius viri fuerant taxata alimē-
ta ad scura centum auri mensura, & ad maio-
rem summam fuissent taxata, vbi interim mul-
lier ipsa non fuisset alenda in Monasterio in
quo longe minores sumptus fiunt quam extra.
Quam conclusionem ex pluribus comprobat.
Ludouicus à Figuera decis. crimin. 20. à nu-
4. vsquē ad finem.

A iuramento præstito super contractu ad effectum agendi, quando absolutio sit petenda, & nunquid citatio partis retrahatur. Cap. LXXXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio à iuramento in contractu præstito datur solum ad effectum agendi, & ante omnia est petenda ab eo qui vult agere ad rescissionem.
- 2 Amplius, ut hæc absolutio sit petenda etiam ab eo qui vult agere ad rescissionem transactionis quamuis alleget defectum consensus ex capite erroris.
- 3 Error ad effectum rescindendi transactionem debet esse circa causam finalem, & sine qua alias quis non fuisset transacturus.
- 4 Absolutiones tot debent peti ab eo, qui vult agere ad rescissionem contractus, quot præcedunt iuramenta.
- 5 Iurans non contrauenire contractui, nec petere absolutioem à dicto iuramento, si vult agere ad illius rescissionem, debet in primis petere absolutioem à iuramento de non petendo absolutioem, & ea obtenta iterum facere se absolueri à iuramento præstito de non contraueniendo contractui.
- 6 Declara, ut absolutio unica sufficiat quando supplicatio est generalis, & omnia iuramenta qua obstant agenti complectitur.
- 7 Item declara nisi plura contineantur iuramenta tendentia ab obseruationem eiusdem actus quia tunc sufficit unicam petere absolutioem ad effectum agendi contra illum actum.
- 8 Absolutio à iuramento præstito in vltima transactione sufficit ad effectum illam impugnandi, licet sint facta diuersa transactiones iurata, præsertim quando per vltimam à prioribus receatur.
- 9 Iuramentum consensu partium remitti potest.
- 10 Absolutio à iuramento in contractu præstito est petenda ab eo qui vult illum impugnare quauis Statutum annullat ipsum iuramentum nisi nullitas, & iniustitia contractus sit detecta antequam quis agere incipiat, & nu. 11.
- 11 Iurans non petere absolutioem à iuramento in contractu præstito potest quoque huius iuramenti absolutioem petere.
- 12 Absolutio à iuramento præstito in contractu nõ requiritur ad effectum reconueniendi.
- 13 Item non datur à iuramento præstito sub prætextu quod contractus sit usurarius, nisi saltem semiplene hoc probatum fuerit, quo casu absolutio peti debet ante terminum solutionis, & n. 15.
- 14 Non est necessaria quando in contractu adest enormissima læsio de qua constat per sententias latis sine opposicione partis de periurio.
- 15 Non datur, nec obtenta suffragatur, ubi quis ante obtentam ipsam absolutioem aliquos actus iudiciales peregerit, per quos fuerit factus periurus, sed est necessaria absolutio à periurio iam incurso, & n. 18.

19 Conceditur absque citatione partis, quando petitur ad babilitandam personam, ut possit agere, secus si petatur, ut per eam tollatur obligatio contractus, & n. 20.

21 Periurium non incurritur à principali, quando procurator agit aduersus contractum iuratum absolute non obtenta, sed tantum processus est nullus.

PRO regula ab omnibus traditur, quod volens agere ad rescissionem alicuius contractus puta transactionis, in primis, & ante omnia debeat ꝑ petere absolutioem à iuramento per ipsum præstito in dicto contractu, vel transactione, quæ sibi ad effectum agendi tantum solet concedi c. 1. de iureiuran. Abb. in c. cum causam n. 13. & in c. cum contingat n. 23. cod. tit. Alex. cõf. 125. lib. 1. & testatur esse comunem opinionem Dec. eam sequutus, conf. 149. nu. 6. & ita semper seruauit Rota. Cassad. decis. vnica de empt. & vendit. Rota diuers. in manuscript. decis. 122. & fuit resolutum coram Robustorio in Tirafonen. decimarum. 10. Octobris 1576.

Extenditur Primo hæc conclusio, ut procedat, etiam si quis alleget defectum ꝑ consensus ex capite erroris l. si per errorem. ff. de iuris. omn. iud. quo casu iuramentum non obstat l. fin. C. de nõ numer. pecun. Quia istud nõ habet locum nisi errore detecto, non autem quando est disputandum de errore, idque ne quis in proprio iuramento sibi ius dicere videatur Gramat. conf. 30. n. 32. lib. 1. Aym. conf. 7. Afflict. decis. 322. & 393. & fuit dictum in supra allegatis decisionibus, & coram Bubalo in Romana legitimæ 20. Maij 1588. & Mediolanen. Afflictus, coram Orano de anno 1587. Idq; præsertim obtinet, quando non constat; An sit talis error qui sufficiat ad effectum rescindendi transactionem, cum ad illius rescissionem error in qualibet causa non sufficiat, sed debet ꝑ error versari circa causam finale Doct. in l. damus. ff. de cond. indebit. Bart. in l. demõstratio. §. quod autem n. 6. ff. de condit. & demonstrat. Et sine qua alias quis non fuisset transacturus, Fulgos. in l. si cum te nu. 4. & ibi Paul. de Castr. nu. 3. ff. de pact. Socin. conf. 159. n. 22. lib. 2.

Secundo extenditur, ut locum habeat quauis plura adsint iuramenta, quia tunc nõ sufficit petere absolutioem quoad vnum iuramentum tantum, sed tot ꝑ debent peti absoluteones, quot præcedunt iuramenta Roman. conf. 326. n. 3. Socin. conf. 59. n. 7. lib. 3. Gramat. decis. 66. nu. 12. & fuit tentum in Romana de Theodolis 28. Februarij 1592. coram Cardinale Blanchetto. Vnde si quis iurauerit nõ venire aduersus contractum, & similiter iurauerit non petere absolutioem à iuramento, debet ꝑ in primis absolutioem petere à iuramento præstito de non petendo absolutioem, & ea obtenta iterum facere se absolueri à iuramento præstito de nõ contraueniendo contractui

Qui ita Bald. in repet. l. 2. n. 91. ad med. ff. de iureiuran. Gramat. conf. ciuil. 25. n. 1. vbi plures allegat Roman. conf. 326. Grat. conf. 23. n. 13. lib. 2. Paris. conf. 43. n. 18. & conf. 96. n. 92. lib. 1. Rolan. conf. 34. nu. 5. & seq. lib. 1. cum alijs per Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 83. n. 46.

6 Sed hoc declaratur, vt non procedat, quando supplicatio pro obtinenda † absolutioe, est generalibus verbis cōcepta, & taliter, quōd omnia iuramenta, quæ obstat agenti completatur, quia tunc si supplicatio ipsa simpliciter signetur, sufficit vnica absolutio, vt per Felin. in c. constitutus nu. 14. vers. amplius dicas de rescript. Paris. conf. 43. n. 15. lib. 3. & ita tenuit Rota in Mediolanen. bonorum 4. Iunij 1597. coram Cardinale Pamphilio, quæ fuit confirmata 5. Iunij 1598. coram Orano.

7 Rursus declaratur, vt habeat locum quando pluralitas iuramentorum tendit ad diuersa, secus si plura † contineantur iuramenta cōdētia ad obseruationem illius actus, quia tūc sufficit vnica petere absolutioem ad effectum agendi contra illum actum Bald. in l. 2. sub n. 164. de iureiuran. Grat. conf. 23. nu. 13. lib. 2. & fuit tentū in vna Romana legatorum 13. Nouembris 1595. coram Orano: Ex quo 8 infertur, quōd si diuersæ sint factæ † transactiones iuratæ, & vltima impugnetur, sufficit petere absolutioem respectu vltimæ, Roman. singul. 499. & ibi Addit. & tenuit Rota in allegata Mediolanen. bonorum 4. Iunij 1597. corā 9 Cardinale Pamphilio: idque præsertim quādo per vltimā transactionē receditur à prioribus, quia tunc censetur remissa iuramenta priora, quæ consensu † partium remitti possunt Alex. conf. 59. n. 2. lib. 1. Et sic non dicuntur plura iuramenta, sed vnicum tantū transfusum in vltimum, vt declarat Caputaquen. decis. 393. incipien. absolutio in fin. lib. 1. in manuscript.

10 Tertio eadem regula extenditur, vt procedat, quamuis Statutum annullat iuramentum interpositum † in aliquo contractu sine certis solemnitatibus, quia hoc etiam casu est necessaria absolutio à iuramento, vt in terminis cōstitutionis Marchiæ tenuit Rota in Firmana bonorū, quæ habetur inter manuscriptas diuersorum decis. 21. Et hoc, nisi constet † euidenter, quod sit locus Statuto, vel nullitas, & iniustitia contractus sit detecta antequam aliquis agere incæperit, secus si non sit detecta, quia tunc is, qui iurauit, non potest propria auctoritate iuramentum cōtemnere, sed debet obtinere prius absolutioem, Bald. conf. 155. lib. 3. & fuit tentum in Tirasonen. Decimarum 8. Octobris 1586. coram Robusterio.

11 Quarto extenditur, vt locum habeat etiam si quis iurasset † se absolutioem, aut relaxationem non petiturum à iuramento, nam huius quoque iuramenti absolutioem, & relaxationem petere debet, vt eleganter adnotauit Bald. in l. 2. col. 28. vers. ex quoad primā quæst. ff. de iureiur. Felin. in c. debitores n. 9. eod. tit.

Sed quamuis regulariter ad reuisionem cōtractus sit necessaria absolutio à iuramento, vt dictum est, tamen hoc non procedit ad effectum reconueniendi: † Immo nec darur, quādo agitur super mercede, & salario, & Signatura alias denegauit talem absolutioem à iuramento ei, qui cōuentus fuerat pro certa summa, ad quā se obligauerat in forma Camera, cū iuramento Cassad. decis. vnica de mut. peti.

12 Similiter quotiescunque à iuramento † præstito absolutio petitur sub prætextu, quod cōtractus sit vsurarius, talis absolutio concedi non debet, nisi semiplenè sit probatum dictum contractum esse vsurarium, Feder. de Sen. conf. 300. nu. 2. vers. Item dico, qui subdit, quod ob tenta d. absolutioe poterit quidem ille venire contra dictum cōtractum, sed iterato debet probare plenè, quod contractus sit vsurarius, nec probationes factæ ad effectū obtinendi absolutioem ei in aliquo deseruire possunt, Et petenda est d. absolutio re integra, & sic ante † terminum absolutiois Io. Andr. in c. debitores super glos. pen. in fine de iure iuran. quem sequitur Feder. de Senis vbi supra vers. Item dico quod absolutio.

13 Præterea huiusmodi absolutio † non requiritur stante enormissima læsione Butr. in c. cū contingat nu. 13. de iure iuran. Angel. in l. vlt. nu. 2. & 3. ff. qui satis. cog. Dec. conf. 180. nu. 6. & 349. nu. 3. Socin. Iun. conf. 48. n. 9. lib. 1. Quod intellige quādo de enormissima læsione constat per sententias latas sine oppositioe partis de periurio, alias semper est necessaria absolutio, cum non sit aperienda via, vt eludatur iuramentum, ita fuit tentum in vna Romana legitime de Vrsinis 20. Maij 1583. coram Bubalo, & in vna Nepesina laudi 10. Decembris 1604. coram Cardinale Millino.

14 Simili quoque modo quoties quis antequā obtinuerit absolutioem † à iuramento aliquos actus iudiciales peregerit, p quos in periurium inciderit, absolutio à iuramento præstito in contractu peti non potest, nec obtenta suffragatur Federic. de Sen. conf. 300. in fin. vers. si enim est lapsus, Anchar. conf. 198. sub n. 3. vers. item aduertendum Alex. conf. 17. n. 3. & 4. lib. 3. & conf. 83. n. 7. lib. 5. & tradunt cōmuniter canonistæ in c. 1. vbi Abb. n. 10. de iureiuran. Sed est necessaria absolutio à periurio iam incurso Afflic. decis. 220. n. 17. quæ nō cōceditur, nisi adsit iusta causa vt per Adden. ad dictum conf. Alex. 83. sub n. 7. littera B.

15 Sed dubium est vtrum absque partis citatione hæc absolutio à iuramento concedatur? & esse concedendam tradit Oldr. conf. 120. & 136. quem sequitur Cassan. conf. 1. n. 106. Idem tenet Affl. decis. 220. Verum hoc intelligitur quando absolutio † petitur ad habilitandam personā, vt nō obstante iuramento possit agere. Nam licet multi velint etiam tunc necessariam esse causæ cognitionem, & partis præsentia, quos recenset Couar. var. reiol. c. 4. n. 6. lib. 1. & Andr. Gail. obseru. 22. n. 2. & 3. lib. 1. ta-
men

raes contraria sententia frequentiori calculo recepta est, & praxi magis conuenit, cum per absolutionem huiusmodi nullum præiudicium aduersario inferatur, cui saluum manet omne ius, quod ex iuramento contractui accedit Oldrad. conf. 220. Rolan. conf. 2. nu. 6. lib. 2. Et hanc sententiam Rota in pluribus causis fuit amplexa, & præsertim in vna Cæsenaten. bonorum 23. Februarij 1573. coram Cardinale Blanchetto, & in alia Papien. bonorū 20. Maij 1604. coram Cardinale Millino, secus si absolutio iuramenti ꝑ petatur, vt per eam tollatur obligatio contractus, quia tunc sine causæ cognitione, & partis citatione non valet. Et ita passim hanc distinctionem seruat Rota, & fuit tentum in illa Colimbrien. relaxationis iuramenti quinta Maij 1606. coram Ortembergo.

Sed animaduertendum est, quod licet principalis ipse agens contra contractum iuratum absolutione nõ obtenta incidat in periurium, vt supra dictū fuit, tamen diuersum est si procurator ꝑ agat, quia procurator non censetur habere mandatū ad ea peragenda, ex quibus cõstituens incidere possit in pœnā: Igitur processus à procuratore factus erit tantū nullus, & nouo processu constituens indigebit præmissa absolutione à dicto iuramento, Ita tenuit Rota in vna Spoletana census, 20. Maij 1598. coram Horatio Cardinale Lancelotto.

Priuilegium exemptionis quando extendatur ad bona acquirenda post concessionem, & si fuit impetratum lite pendente, an dicatur nullum, & subreptitium, vel saltem lite finita sustineatur.
Cap. LXXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium exemptionis extenditur etiam ad bona acquirenda post concessionem, quando eius verba sunt vniuersalia, secus si solum indefinita, & num. 3. & 4.
- 2 Interpretatio lata ex proprietate verborum proueniens in materia etiam odiosa, & alteri præiudiciali admittitur.
- 3 Testator ex vniuersalitate, & geminatione verborum censetur legare etiam bona futura.
- 4 Verba vniuersalia, & geminata comprehendunt maiora expressis, & digniora.
- 5 Verba futuri temporis, quando sunt geminata important canonem latæ sententiæ, secus si non sunt geminata.
- 6 Priuilegium pendente lite impetratum non suffragatur, nec liti præiudicat, nisi de ea fiat mentio, etiam si priuilegium motu proprio fuerit concessum.
- 7 Limita, nisi lis esset turbida, de qua non esset faciendā mentio in motu proprio.
- 8 Subreptio inducitur ob non factam mentionem litis, quotiescumque causa fuit commissa, et pars fuit citata, vel saltem habuit notitiam de lite introducta.

- 11 Priuilegium impetratum lite pendente valet lite finita, quādo sententia fuit lata pro impetrante.
- 12 Declara, quando priuilegium est generale, secus quando est specialiter impetratum in certa lite dolose non ex simplicitate, & ignorantia, quia tunc, licet non præiudicet liti, ea tamen finita sustinetur. & n. 14.
- 13 Subreptio in priuilegijs vitiat ipso iure.
- 15 Priuilegium impetratum lite pendente non faciens mentionem de iure illius, qui sententiam obtinuit non valet etiam lite finita.
- 16 Valet quo ad litem nouiter instaurandam quando sententia fuit lata super eo, quod comperebat de iure communi.
- 17 Princeps concedens priuilegium contra ius commune censetur derogare nedum iure communi, sed etiam sententiæ pro eo lata.
- 18 Priuilegium quantumuis generale impetratum lite pendente non trahitur ad lites pendentes, & sic non comprehendit præterita, vel pendente, sed futura.
- 19 Impetratū in materia super qua fuit lata sententia, que trāsiiit in rem iudicatā, non valet quo ad ipsam sententiam si nõ f. cit de ea mentionē.

Dubitari aliquādo solet, An priuilegium exemptionis extēdatur ad bona acquirenda post concessionem? Et est resol- uendum affirmatiuē, dummodo verba ꝑ priuilegijs sint generalia, veluti si eximantur bona quæcūque, Nam in materia quātumuis odiosa, & alteri præiudiciali non excluditur ꝑ lata interpretatio, & ex proprietate verborū proueniens, vt per Aret. in l. cum lege, post princ. per illum tex. ff. de testam. Calder. conf. 1. in princ. vers. sed posset respōderi, de consanguin. & affinit. Aym. in l. 1. n. 69. ff. de leg. 1. Et si verba non solum sint generalia, sed etiam geminata res caret difficultate; Quia licet stantibus verbis ꝑ indefinitis fortasse nõ comprehendantur bona futura ex not. in cap. quia circa, de priuileg. Et hoc casu possit reddi dubitabilis opinio, de qua per Natt. conf. 340. n. 3. lib. 2. tamen si adsint ꝑ verba vniuersalia, & geminata comprehenduntur etiam futura ex conf. Dec. 113. & fuit decisum per Rotam in vna Cartagenen. Decimarum 10. Decembris 1578. coram Bubalo. Hinc videmus, quod ex vniuersalitate, & geminatione verborum colligitur coniectura ꝑ, quod testator voluerit legare bona etiam futura iuxta conf. Crot. 14. nu. 39. & fuit dictum in causa Spoletina legati 20. Februarij 1585. coram felic. record. Clemente Papa Octauo, tunc Rotæ Auditore. Verba enim vniuersalia ꝑ & geminata comprehendunt maiora expressis, & digniora, vt per Crescen. decis. 32. Et faciūt multa adducta à Doct. & præsertim Sayfel. in l. Balista ad Trebellian. Hinc etiam est, quod ꝑ licet verba futuri temporis important canonem ferendæ sententiæ, si sint geminata, Bald. de pac. Const. 9. hoc quod in vers. cassentur, & irritentur nu. 4. Roman. q. fing. 2.

fig. 2. cum alijs adductis ab Euerardo in loco à vi geminationis num. 9.

Sed aduertendum est, quod si huiusmodi priuilegium pendente lite fuerit impetratū & non suffragatur, nec liti præiudicat, nisi de ea fiat mentio; quæ conclusio procedit non modo in priuilegio ad supplicationem partis, sed etiam in priuilegio motu proprio concessio, quod licet subreptitium dici non possit, attamen nihil operatur ex defectu intentionis concedentis, nisi lis esset turbida, de qua & non esset facienda mentio in motu proprio, ita fuit resolutū per Rotam in vna Cæsuraugustana exemptionis 27. Martij 1585. coram Cantuccio, Vbi etiam fuit dictum, quod ad & inducendam subreptionem ob non factam mentionem litis sufficiebat, quod causa fuisset cōmissa, & quod pars fuisset citata, vel saltem habuisset notitiam de lite introducta.

Sed dubitatio est non leuis in materia ista. An huiusmodi priuilegium valeat saltem lite finita? In hac quæstione Innoc. in cap. fin. vt lit. pend. tenet quod & priuilegium valeat si postea pereat instantia iudicij, quando sententia fertur pro impetrante. Verum hæc doctrina declaratur ibi per Butr. colum. 2. vt procedat, quando priuilegium & est generale, quia tunc non peccat in subreptione, & ab eo causæ exclusæ videntur, super quibus pendent lites; Secus quando priuilegium est specialiter impetratum in certa lite, quia tunc peccat in subreptione, & si dolosè est impetratum non valet etiam finita lite, per cap. super litteris de rescript. Maxime tenendo, quod in priuilegijs subreptio vitiet ipso iure, vt tenet Innocen. in d. cap. super litteris ad fin. vlt. glos. magistrallis; Si vero priuilegium fuit impetratū ex simplicitate, vel ignorantia non valet quidem, vt procedatur ad præiudicium litis; sed bene vt lite finita & pro sit causæ super qua lis pendeat, nisi contra priuilegium sit decisa.

Quidquid sit mihi placet distinctio Abb. in d. cap. fin. vt lit. pend. col. 3. vbi inquit, quod quando priuilegium non facit mentionem de iure illius, qui sententiam obtinuit nec expresse, nec tacite, tunc non valet etiam lite finita, quia non facit mentionem de iure alterius, cui Papa non censetur velle præiudicare; valet tamen secundum eum quo ad litem & nouiter instaurandam, quando sententia fuisset lata super eo quod competebat de iure communi; Nam Princeps faciendo tale priuilegium contra id quod iure communi competeat, videtur voluisse & derogare nedum iuri cōmuni, sed etiam sententiæ pro eo latæ. Idem quod Abb. videtur velle Imol. ibidem dum dicit, quod priuilegium impetratum & lite pendente, licet sit generale non trahitur ad lites pendentes, & sic non comprehendit præterita, vel pendentia, sed futura. Ad idem Felin. in cap. fin. de rescript. col. 13. vbi dicit, quod priuilegium impetratum lite pendente valet, sed non quo ad illam litem, & subdit allegan-

do Cardin. quod non valet priuilegium & in materia, super qua fuit lata sententia, quæ transiit in rem iudicatam quo ad ipsam sententiam, si non fecit de ea mentionem, & ita dicit se consuluisse; sunt notanda illa verba Felini, Videlicet quo ad ipsam sententiam; nam antea dixerat, quod non valet priuilegium quo ad ipsam litem lite pendente.

Legatum factum creditori, quando censetur factum animo compensandi, & nunquid vsusfructus omnium bonorum matri relictus in legitimam ei debitam computetur. Cap. LXXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum factum creditori cum onere non petendi quod sibi debetur, censetur factum animo compensandi, & si fuerit acceptatum creditori præiudicat, etiam si in eius credito plus insit quàm in legato acceptato.
- 2 Idem est si legatum sit factum cum clausula, quod plus petere, nec pretendere possit quauis de causa super bonis, et hereditate sua, aut cum clausula pro omni eo, & toto.
- 3 Clausula (quod plus petere non possit) in legato factio creditori adiecta, non trahitur ad ius de futuro, quod tempore legati ignorabatur, nec ad ius superueniens, quod non habet causam de præterito.
- 4 Item non operatur, quando is, cui legatum est factum, nullum aliud ius habet, cui dicta prohibitio adaptari possit.
- 5 Legatum factum marito non censetur factum animo compensandi cum lucro dotis quod ei deferretur vigore Statuti.
- 6 Factum creditori sine clausula, quod plus petere non possit, &c. non compensatur cum eius credito proueniente ex contractu, vel quasi, sed utrumque debetur legatum, & debitum.
- 7 Factum matri, cui debetur legitima, censetur relictum in compensationem, & in legitimam imputatur.
- 8 Fructus percepti ex hereditate pleno iure quaesita cum onere restitutionis, an computetur in legitimam ascendentium, remissiuè traditur.
- 9 Legitima ascendentibus non debetur naturali vinculo, sed iure positiuo.
- 10 Legatum vsusfructus omnium bonorum matri factum in legitimam ei debitam computatur.
- 11 Legitima ex substantia testatoris debetur.
- 12 Vsusfructus tanquam pars dominij, siue rei, dicitur esse de substantia testatoris, & in eius bonis confisit casualiter, non respectu iuris formalis, & n. 17.
- 13 Potest per testatorem in alium transferri post mortem suam.
- 14 Eius valor æstimatur de tempore obitus testatoris, quod tempus attendi debet, non autem futurus euentus durationis, & perceptionis si ueruum.

- 15 *Officia ad vitā duratura in legitimā cōputātur.*
 16 *Corn. conf. 265. lib. 1. & Socin. lun. conf. 64. sub*
n. 2. lib. 2. declarantur, & n. 18.
 19 *Mater non tenetur legitimam acceptare in fru-*
ctibus, nec in vsufructu. Item nec in sola pe-
cunia, & n. 20.
 21 *Acceptans dispositionem filij tenetur in legiti-*
mam imputare vsufructum sibi relictum, &
quidquid ex dicta dispositione est consequuta.

Non semel in Iudicij s Forensibus dubita-
 ri contingit, Vtrum testator aliquid le-
 gans suo creditori cēseatur relinquere animo
 compensandi? Ex pro resolutione multi casus
 enumerari possent, quos latē enumerat Card.
 Mantica. de coniect. ult. volunt. lib. 10. tit. 2.
 Sed duos tantum principales, & in praxi
 magis frequentes enarrabo.

1 Primus casus est, quādo creditori relinqui-
 tur cum onere non petēdi, quod sibi debetur,
 quod fieri potest, & tunc si creditor legatum
 acceptet sibi præiudicat, & inducitur compen-
 satio l. si ab vno in princ. ff. de leg. 2. cap. offi-
 cij de test. cum alijs per Dec. conf. 425. nu. 8.
 qui subdit id procedere etiam si in eius cre-
 dito plus insit quā in legato acceptato. Et
 quōd legatum factū cum clausula, quōd plus
 2 petere, nec prætere petere possit quauis de
 causa, super bonis, & hæreditate sua, aut cum
 clausula pro omni eo, & toto, &c. intelliga-
 tur factum animo compensandi omne id, quod
 alias legatario super bonis, & hæreditate le-
 gantis quouis modo deberetur, aut prætendi-
 posset, ita ut sequuta acceptatione legati quid-
 quam ultra consequi non valeat, tradit Bald.
 in l. liberti libertæque, num. 34. vers. aut di-
 xit C. de oper. libert. Capra conf. 62. num. 2.
 Ruin. conf. 79. num. 8. lib. 2. latē Card. Man-
 tica d. lib. 10. de coniect. tit. 2. num. 23. & se-
 quen. Et tenuit Rota decis. 527. num. 2. par.
 prima diuers. & in vna Romana bonorum de
 Ceulis 24. Maij, & 28. Iunij 1596. coram Pe-
 nia; In qua fuit dictum, quōd neptis debebat
 esse contenta legato sibi facto ab auo cum di-
 cta clausula ommissa successione patris, Vel
 eo repudiato petere, quod sibi de iure debe-
 batur in bonis patris, vel aui. In hanc senten-
 tiam inclinavit etiam Rota in vna Cæsenaten.
 legati 16. Iunij 1596. coram Gypso,
 quamuis in eo casu legatum excederet legiti-
 mam Legatario debitam; & ad comprobatio-
 nem prædictorum videatur Natta conf. 136.
 num. 2. vers. vbi tamen, Alciat. in l. bonorum
 appellatio, num. 2. de verb. signif. Surd. conf.
 112. num. 21. & sequen. Anchar. famil. quæst.
 lib. 1. quæst. 33. n. 3.

3 Declara, nam hæc clausula ꝑ, quōd plus pe-
 tere non possit, &c. in legato adiecta non tra-
 hitur ad ius de futuro, ꝑ tempore legati igno-
 rabatur, prout neq; extenditur ad ius superue-
 niens, quōd nō habet causam de præterito; Ita
 tētum in Placentina cuictionis 4. April. 1588.
 coram Cardinale Blanchetto.

4 Rursus declara, vt non operetur ꝑ quando
 is cui legatum factum est cum tali prohibi-
 tione, nullum aliud ius habet, cui dicta pro-
 hibitio adaptari possit, vt tennit Rota in cau-
 sa Camerinen. legati 12. Maij 1589. coram
 Cardinale Plato per conf. Ruini 77. n. 8. vers.
 secundo respondeo lib. 2. licet fuerit dictum
 quod hæc limitatio non applicabatur casui, de
 quo in eadem decisione.

Secundus casus est, quando testator legat
 simpliciter, & sine prohibitione petendi quod si-
 bi debetur, & tunc subdistingue alios casus. Pri-
 mus est, quādo marito relinquitur, & hoc casu
 5 non ꝑ censetur ei relictum animo compensandi
 cū lucro dotis, quod ei defertur vigore Statuti
 ad tradita per Rolan. de lucro dotis q. 86. nu.
 11. bene Boer. decis. 244 n. 6. & ita tenuit Rota
 in vna Cæsenaten. præterita restitutionis dotis
 6. Martij 1598. coram Cardinale Seraphino.

6 Tertius est casus, vbi debitum resultat ꝑ ex
 contractu, vel quasi, puta ex causa mercēdis, &
 tunc nō fit compensatio, sed vtrumque debetur
 legatum, & debitū per tex. in l. creditorem ff.
 de leg. 2. & in l. vnica §. sciendum est C. de rei
 vxor. act. Bart. in l. si cum dotem §. si pater n. 3.
 ff. solut. matrim. Ias. in authen. præterea. nu. 18.
 & ibi Dec. n. 11. vers. nūc vero prædicta C. vnde
 vir. & vxor. Alex. conf. 12. n. 5. lib. 2. Corn. conf.
 257. n. 6. vers. sed quando debitor lib. 1. & conf.
 115. n. 2. lib. 4. Paul. de Castr. conf. 35. n. 2. vers.
 quinto ad idem lib. 2. Bertrand. conf. 347. lib.
 2. Afflic. decis. 44. n. 9. & sequen.

7 Quartus casus est, quando legatur ꝑ matri
 cui debetur legitima, nam legatum censetur
 relictum in compensationem, & in legitimam
 computatur ex regula l. omnimodo, & l. sci-
 mus C. de inoffic. testam. Bart. in l. in quar-
 tam n. 10. ad leg. falcid. & ibi Ripa. n. 140. Bo-
 lognet. 295. Picus n. 180. Paris. conf. 93. n. 56.
 lib. 2. & conf. 1. n. 89. lib. 3. Capra conf. 32. n. 7.
 Curt. lun. conf. 180. n. 5. lib. 2. Petr. Ant. à Petra
 de fideicommiss. q. 15. n. 109. prope finem.

Sed hic exoritur dubitatio non leuis. An si
 matri relinquatur vsufructus omnium bono-
 rum huiusmodi legatum censetur factum in
 compensationem, & in legitimam eius impu-
 8 tetur? Et affirmatiuē ꝑ resoluendum est. Quia
 quidquid sit in quæstione illa, An fructus per-
 cepti ex hæreditate pleno iure quæsitā cum
 onere restitutionis computētur in legitimam
 ascendentium, in qua re magna, & difficilis
 est inter Doctores controuersia, nonnullis vo-
 lentibus non imputari, & in hoc legitimam
 ascendentium à pari procedere cum legitima
 descendentium, quæ opinio humanior videtur:
 Alijs vero volētibus fructus esse computādos
 9 cū ascendentibus ipsis ꝑ non debeatur legiti-
 ma naturali vinculo, sed iure positio, l. nā &
 si, de inoffic. testam. quā sentētiā amplectun-
 tur magis cōmuniter Doctores, nempe Bald.
 Alex. Ripa. Franc. Fabian. Montepicus, Berēg.
 Roder. Rolā. Cephal. Riminal. Crassus, & alij re-
 lati ꝑ Surd. decis. 21. n. 11. & Peregr. de fideicō.

- * q. 49. n. 43. & in specie de * magis cōmuni testā-
tur Io. de Garon. in 2. par. authen. ex testamēto
n. 33. C. de secund. nupt. & Emanuel Costa in
repet. c. si pater n. 37. in fi. de testm. licet vter-
que contrariū sentiat. Nihilominus certum est,
10 relictuꝝ vsusfructus matri in legitimā esse com-
putandum, prout resoluit Rota corā Cardina-
le Seraphino in vna Bononien. fideicomissi die
ultima Maij 1600. Ratio enim propter quam
fructus percepti post obitū non videntur im-
putādi in legitimam matris, nempe quia nun-
11 quā fuerunt in bonis testatoris, ex cuius ꝑ sub-
stantia legitima debetur d. l. scimus C. de inoff.
testam. cessat in legato vsusfructus, qui di-
12 citur esse de substantia ipsius ꝑ testatoris, tan-
quam pars dominiꝝ, siue rei, quæ in bonis eius
existit, l. 4. de vsufr. Cuiac. qui optime hęc ma-
teriam tractat ad Papinianꝝ quæstiones lib. 17.
leg. 33. de vsufruct. ꝑ. si vsufructum, & lib. 18.
ad leg. 25. quādo dies legat. ced. & recipit æsti-
mationē, cum & cōstitui per venditionē possit,
vt est decis. Rotæ 2. de empt. & vendit. in antiq.
Ideo licet verū sit fructus perceptos post obi-
tū nunquā fuisse in dominio testatoris, vsufruc-
tus tamen, & ius percipiēdi fructus in eius bo-
13 nis est, & cōsequēter potest testator hoc ius ꝑ in
aliū trāsferre, ita vt post eius mortē perpetue-
tur hęc facultas fructuū percipiēdorū ipsius iu-
dicio, quo casu nō fructus cōputātur in legiti-
14 mā, sed valor vsufructus estimāndus ꝑ de tēpore
obitus testatoris, ꝑ tēpore debet attendi, non
autē futurus euentus durationis, & ꝑceptionis
fructuū, iux. l. hereditatū, ad leg. Falcid. & tra-
dit Ias. in authē. nouissima n. 45. C. de inoff. te-
stam. & Ruin. cōf. 194. n. 8. lib. 2. Prout in simili
15 de officijs ad ꝑvitā duraturis in legitimā impu-
tandis tenuit Rota coram eodem Card. Sera-
phino in vna Rom. de Piattetis 17. April. 1570.
16 Ex quo apparet Corneū ꝑ conf. 265. lib. 1. dū
non vult imputare fructus in legitimā, ex eo ꝑ
incertum est quantum in fructibus capi possit,
quia dependet ex tempore incerto, moueri rati-
one falsa; nō enim imputatio fieri debet fru-
ctuū perceptorū, aut percipiēdorū, sed valoris
ipsius vsufructus estimādi habito respectu ad
tēpore obitus testatoris, vt supra dictū est, &
ideo nō attenditur incertitudo fructuū perci-
piēdorū; Et eadem ratione falsa mouetur Soc-
cin. Iun. conf. 64. sub n. 20. lib. 2. & obiter. Bero.
conf. 41. n. 40. lib. 1. & quod dicit Bero. ibidem
vsufructum non esse in bonis testatoris per l.
17 quod nostrum, de vsufruct. verum quidem ꝑ est
respectu iuris formalis, cum res nostra nobis
seruire non possit; sed est in bonis nostris cau-
saliter tanquam pars siue dominiꝝ, siue rei, seu
fundꝝ, vt supra ex Cuiacio deductum fuit: Sic
enim is, qui ædes possidet non dicitur singu-
las partes possidere, sed domū l. eum, qui ædes
de vsucapion, & tamen non potest negari sin-
gulas Domus partes in eius esse dominio.
18 Præterea respōderi potest, supracitatos ꝑ Do-
ctores loqui in cōstitutione legitimæ à princi-
pio, vt patet ex traditis per Socin. sub n. 11. &

12. & per Corn. sub n. 3. in fin. vers. tamen dum
dicit filias non cogi acceptare illud relictuꝝ; In
quibus terminis procedit etiam conf. Anchar.
128. vt apparet sub n. 2. vers. ego vero, dū vult
institutionem filij intelligendā esse in proprie-
tate, & non in solo vsufructu, loquitur enim in
casu assignationis legitimæ, quæ in vsufructu
non potest relinqui, Cra. de succession. in ꝑ. le-
gitima. q. 15. late Suarez in l. quoniā in priori-
bus ampliāt. 3. n. 5. C. de inoff. testam. qui ca-
sus est valde diuersus ab isto, vbi agitur de im-
putatione vsufructus, quādo fit restitutio post
19 acceptationē legati: Nā licet ꝑ mater nō teneat-
ur legitimā acceptare in fructibus, nec in vsu-
fructu, vt not. glos. in d. l. scimus ꝑ. repletionem
C. de in inoff. testam. & est tex. in ꝑ. ꝑhibemus,
20 authē. de trien. & semis. sicut neq; in ꝑ. ꝑ. ꝑ. ꝑ.
Bart. i. l. suus quoq; ff. de hered. instit. Doct.
in d. ꝑ. repletionē, Ta men vbi agitur de impu-
tatione secus est, Nā postquā in mater accep-
tauit dispositionē filij, quādo vult legitimā de-
21 trahere, tenetur in eā ꝑ imputare vsumfructū,
& ꝑcquid ex bonis filij ex eius dispositione est
consequuta, etiam si titulo legati relictuꝝ fuerit
d. l. omnimodo. & l. scimus C. de inoff. testam.
Doct. in l. in quartam vbi Bolognet. n. 295. ad
leg. Falcid. Cra. in d. ꝑ. legitima q. 20. Vasqu.
de succell. creat. ꝑ. 30. n. 245. Et in specie de im-
putatione vsufructus post illius acceptationē
tradit Ias. in dict. authen. nouissima n. 45. &
Ruin. in præcitato conf. 194. n. 8. lib. 2.

In legitimatione Spuriꝝ quid sit exprimen-
dum, & an eius præsentia requiratur.
Cap. LXXXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Legitimatō Spuriꝝ non valet, nisi in ea fiat men-
tio filiorum legitimorum,
- 2 Itē nō valet, nisi qualitas spurietatis exprimat.
- 3 Verba generalia etiam in beneficijs restringun-
tur, vt odiosa non comprehendant, nisi constet
de mente disponentis odiosa etiam voluisse com-
prehendere.
- 4 Legitimatō filij Spuriꝝ non expresso qualitate
spurietatis non valet, quando filius est duplici
modo spurius, secus si vna tantum qualitas spu-
rietatis in eo concurrat.
- 5 Valet non facta mentione qualitati, quando in
rescripto Principis adsunt verba pregnatia om-
nes defectus etiā non expressos comprehendētia.
- 6 Idem est, quādo idē effectus resultat ex qualitate
non expressa, qui etiam resultat ab expressa.
- 7 In legitimatione Spuriꝝ illa tantum qualitas est
exprimenda, quæ alterat illegitimitatem, non il-
la, quæ aggrauat tantum vitium parentum.
- 8 Legitimatō filij naturalis valet dicendo solum
eum esse naturalem, etiam quōd nulla qualitas
exprimat.
- 9 Absens legitimari non potest, nisi legitimatō sit
facta ab habente facultatem legitimandi etiam
absentes.

10 *Infans (nisi in facultate hoc exprimat) legitimi-
mari nequit, & n. 11.*

12 *Legitimatio facta de absente à non habente facul-
tatem legitimandi absentes, valet si ab ipso ab-
sente ratificetur, & sententia sola legitimati ab-
sente contradictione pro ratificatione sufficit, &
num. 15. & 16.*

13 *Infans in maiori atate potest ratificare legiti-
mationem tempore infantie factam.*

14 *Aetus etiam nullus potest ratificari, quando nul-
litas provenit ex defectu consensus.*

Recepta est apud omnes conclusio, quod in legitimatione Spurij est faciēda men-
tio filiorum legitimorum alias legitimatio non
valet Iacob. de Beluis. in §. & quoniam, in auth.
quib. mod. nat. eff. sui Paul. de Castr. in l. Gal-
lus §. & quid si tantum in fine de lib. & posthum.
vbi Ias. n. 85. Alex. cōf. 25. & cōf. 66. lib. 1. Corn.
cōf. 93. n. 2. lib. 2. Paris. cōf. 3. n. 15. lib. 2. Ro-
lan. cōf. 89. n. 32. lib. 2. cū alijs allegatis supra
in 1. lib. cap. 35. vbi plene explicauit.

Præterea, vt legitimatio Spurij sustineatur
nō sufficit narrare, q̄ sit Spurius, hoc est, natus
2 ex dānato coitu, sed qualitas † Spurietatis est
exprimēda, ita tenet Bald. in l. eā quā C. de fi-
deicō. n. 38. p. tex. in l. Lucius §. Lucius Titius ff.
3 de leg. 2. vbi habetur q̄ † verba generalia etiā
in beneficijs restringūt, vt odiosa nō cōpre-
hendant, nisi cōstet de mēte disponentis odio-
sa etiam voluisse comprehendere; Idem tenet
Dec. in cōf. 338. n. 7. & Felin. c. postulasti n. 2.
de rescript. quo loci plura ad hoc allegantur.

4 Sed hoc videtur limitandum, quando † filius
esset duplici modo Spurius, vtputa natus ex
vxorato, & moniali, secus si vna tantum qua-
litas spurietatis in eo concurreret, quia tunc,
vt concessio legitimatitatis aliquid operetur eā
qualitatem comprehēderet, pro hac opinione
allego cōf. Ias. 11. n. 2. lib. 3. in quo plura pro
hac parte adducuntur.

5 Secundo limita, quando in rescripto † Principis
adsunt verba prægnantia omnes defectus etiam
non expressos comprehendunt, vtputa qua-
litercunque, & ex quocumque coitu natus ille
sit, vt per Felin. in loco supra citato n. 2. vers.
declara prædicta.

6 Tertio limita, vbi idem † effectus resulta ex
qualitate nō expressa, q̄ etiā resultaret ab ex-
pressa Fel. ibidē vers. 2. declaratio, allegat An-
gel. cōf. 201. Quidā Bartholomæus in 1. dubio.

7 Quarto limita, vt illa † qualitas sit exprimen-
da, quæ alterat illegitimitatem, non illa, quæ
aggrauat tantum vitium parentum, Felin. in
loco supracitato vers. Tertia declaratio, per
Rotam de fil. presyt. decis. 4. in antiq. & decis.
1. qui fil. sint legit. in antiquior.

In legitimatione autē naturalis sufficit dice-
8 re eū esse naturalē † nullā exprimēdo qualita-
tē, vt per Felin. ibidē vers. quarta declaratio.

Illud præterea admonēdi sumus q̄vt legitima-
tio Spurij valeat, requiritur illius præsentia, cū
9 absēs legitimari nō possit, nisi legitimatio sit
facta ab habēte facultatē legitimandi etiā ab-

sententes Signor. cōf. 127. n. 3. & in vltimis verbis
Curt. Sen. cōf. 19. n. 15. Cephal. cōf. 186. n. 21. si-
10 mile videmus † in infante, q̄ i ista materia equi-
paratur absēti Bald. cōf. 204. sub n. 1. lib. 2. Ias.
cōf. 125. col. fin. vers. tertio facit lib. 4. Ad hoc
11 .n. vt infans legitimari † possit, debet id in fa-
cultatib. specialiter exprimi Dec. q̄ de cōmuni
cōf. 367. sub n. 2. Ruin. cōf. 72. n. 8. lib. 3. Crot.
* cōf. 296. n. 22. & seq. li. 3. Curt. Sen. q̄ cōmune
dicit cōf. 63 sub n. 52. Soci. cōf. 295. n. 11. lib. 2.

Est tamen aduertendū, q̄ huiusmodi legiti-
12 matio potest ab ipso Spurio † absente ratifica-
ri & à ratificatione robur, & firmitatē accipit
quāuis sit facta à nō habēte specialē facultatē
legitimandi absentes, §. generaliter authen. qb.
mod. nat. eff. sui Barbat. cōf. 34. col. 11. sub n.
14. lib. 2. Ruin. cōf. 119. n. 5. lib. 1. & cōf. 71. n. 5.
lib. 3. Cephal. cōf. 186. sub n. 23. decis. Pedemōt.
109. n. 22. in fin. Siluestr. Aldobr. qui alios alle-
13 gat cōf. 41. n. 9. Sic quoq; infans in † maiori etate
ratificat legitimatōnē tempore infantie fa-
ctam Salic. in l. iubemus vers. & adde q̄ sufficit

C. de emancip. liber. Roman cōf. 194 sub n. 9.
vers. ita, & pariter in legitimatione Alex. cōf.
11. n. 15. lib. 7. Dec. cōf. 397. n. 2. in fin. & n. seq.
Corn. cōf. 172. in princ. lib. 1. Socin. in l. Gallus
§. forsità n. 6. ff. de lib. & posthum. Soc. Iun. cōf.
97. nu. 24. & seq. lib. 2. Paris. cōf. 5. sub 8. lib. 2.
Achil. decis. 4. q. fil. sint legit. Put. decis. 2. eod.

14 tit. Ant. Aug. eod. tit. §. 7. Actus † enim etiā nul-
lus ratificari potest, quando nullitas provenit
ex defectu consensus Dec. d. cōf. 367. sub n. 4.
Non. n. propter absentiā est absolutē nulla legi-
timatio, sed pēdet à ratificatione, & habet sta-
tū implicitū validitatis, Ruin. cōf. 90. sub n. 3.
vers. & similiter nō obstat lib. 3. Et hęc opinio-

15 nē † quod per ratificationē cōvalidetur legiti-
matio absentis tenuit Rota corā Ludouisio in
causa Romana Apothecarū 1. Februa. 1602. &

16 13. Ianuarij 1603. In qua fuit etiā dictū, q̄ sola
sciētia legitimati † sine contradictione sufficit
pro ratificatione per cōf. Bald. 146. sub n. 8. lib.
1. Roman. sing. 594. Dec. cōf. 55. post nu. 7. &
cōf. 367 sub n. 3. Bero. cōf. 176. n. 6. & 26. lib. 2.
Socin. Iun. cōf. 97 n. 26. lib. 2. Boer. decis. 160.
in fine, Couar. in Epit. in 2. parte cap. 8. §. 2.
sub num. 13. & hanc eamde sententiam tenuit
etiam Rota in Perusina bonorum de Vbal-
dis 27. Iunij 1586. coram Orano.

Filius legitimatus, an excludat substitutū
sub conditione si hæres decesserit sine fi-
lijs legitimis, & naturalibus, & qd si ver-
ba substitutionis sint concepta de natis
ex legitimo matrimonio. C. LXXXVIII.

S V M M A R I V M.

1 Legitimus facit deficere cōditionem fideicōm-
si (si hæres sine filijs legitimis, & naturalibus
decesserit) etiam q̄ legitimatio sit facta cū clau-
sula, sine præiudicio venientium ab intestato.

2 Idem est quamuis sit substitutus filius testatoris

3 Exclusio substituti nō tendit ad commodū illius

qui solus est positus in conditione, sed ad fauorem hæredis grauari, ut possit de bonis suis libere disponere.

- 4 Legitimus per rescriptum non venit, quando verba testamenti loquuntur de nato ex legitimo matrimonio.
- 5 Testatoris dispositio ab omnibus obseruanda est, & non rescindenda etiam rescripto Principis.
- 6 Princeps quamuis soleat interpretari voluntates defunctorum, non tamen solet per clausulas generales illis derogare.
- 7 Legitimus nunquam excludit substitutū contra voluntatem testatoris, etiam tacite collectā.
- 8 Expressum dicitur totum id, quod sequitur ex eo, quod reperitur expressum, vel colligitur ex mente.
- 9 Legitimus per interpretationem passiuam, & adequatiuam iuris cōmunis in omnibus equiparatur nato ex legitimo matrimonio, & assignatur iura omnia, & successiones, quas habent illi, qui ab initio legitimi nascuntur.
- 10 Succedit quamuis vocentur legitimi nati, nisi testator expresse loquatur taxatiue, & exclusiue ad legitimatos.
- 11 Verba quando non sunt omnino clara quamuis recipiant aliquem intellectum præsumptum ex sui proprietate, nihilominus ex alia interpretatione non extranea, vel absurda possunt recipere alium sensum, Præsertim à Principe.

Egregia etiam est iuris disceptatio, An legitimus faciat deficere cōditionem fideicommissi si hæres institutus sine filiis legitimis, & naturalibus decesserit; In qua re affirmatiue est resoluendum, etiam quod legitimatio sit ꝑ factū cum clausula Sine præiudicio venientū ab intestato, ut per Ruin. cōf. 173. n. 2. lib. 1. Rolan. conf. 83. nu. 19. lib. 3. Rimin. Iun. conf. 186. n. 33. lib. 4. Hieron. Gabr. conf. 19. n. 17 lib. 1. Cephal. conf. 442. n. 5. Tob. Nonius conf. 69. nu. 6. & alios infinitos, qui à supra citatis allegantur: Item quamuis ꝑ sit substitutus filius testatoris, ut tenuit Rota in vna Camerinen. fideicommissi 25. Octobris 1596. coram Penia, quæ opinio, licet Bald. cōf. 347. n. 3. lib. 3. Menoch. conf. 318. n. 15. Bero. in cap. in præsentia de probation. n. 285. & sequen. & Cardin. Mantica lib. 11. de coniect. tit. 10. n. 25. tenuerint contrarium, est magis vera, & communis, ut testatur Ripa in l. ex facto ꝑ. si quis rogatus il. n. 24. ff. ad Trebell. quem referunt, & sequuntur Michael Crass. in ꝑ. fideicommissum n. 7. Peregr. in tract. de fideicom. art. 23. n. 39. & Molin. de primogen. Hispan. lib. 3. c. 3. n. 2. Etenim qualitas substituti nō ponderatur ad restringendū vim illius conditionis, Si sine filiis legitimis, & naturalibus decesserit, sed testatoris, & hæredis grauari, ut post Alex. conf. 94. n. 3. lib. 1. censuit Ripa in d. ꝑ. si quis rogatus n. 24. Peregrin. vbi supra art. 28. n. 45. vers. ampliatur secundo, & Odd. in tract. de compendiosa substit. par. 6. ꝑ. an naturales limit. ꝑ. vers. in contrarium. Cum enim

3 ista exclusio ꝑ substituti nō tendat ad cōmodum legitimi, qui solum est positus in conditione, nō vocatus, iuxta glos. in l. lucius ff. de hæred. instit. Sed ad cōmodum, & fauorem hæredis grauari, ut possit de bonis suis libere disponere, non videtur posse assignari sufficiens ratio, aut rationabilis differentia, propter quā legitimus nō debeat excludere substitutum etiam si sit filius testatoris, cum non possit cōsiderari affectio testatoris magis erga filium, quam nepotem legitimatū, cum nepotem non vocet, ut dixi, sed solum ponat in cōditione ad exclusionem substituti, Et hanc sententiam, reprobando Salicetum tenuit Alex. in d. l. ex facto ꝑ. si quis rogatus n. 7. vers. fallit etiam quarto ff. ad Trebellian. Atque etiam pro nepote legitimo aduersus filiū testatoris substitutū consuluerūt Paris. conf. 8. lib. 2. & Paul. de Monte Pico conf. 24. late Rolan. conf. 83. n. 19. lib. 3. Socin. Iun. conf. 77. n. 5. lib. 3. & alij plures relati à Tiraquel. in l. si vnquā in verbo susceperit liberos n. 84. C. de reuocan. donatiō.

Sed in hac materia quæstio nascitur ardua, & perdifficilis, si nō enī quod legitimatio sit facta à supremo Principe cum clausula Quod legitimus in omnibus, & per omnia succedat, habeatur, & excludat in legatis, & fideicommissis prout succederet, & excluderet si natus, & procreatus esset de legitimo matrimonio. Dubitatur an propter formam, tam amplā talis legitimus excludat substitutū sub conditione, Si filius testatoris hæres institutus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis, & procreatis.

Cum hæc quæstio in facto extitisset, adducebātur pro parte negativa illa verba testamenti de legitimo matrimonio natis, & procreatis, ex quibus videbatur testatorē habuisse respectū ad initium, seu natiuitatem filiorū legitimorum, quo casu non venit ꝑ legitimus per rescriptum Principis Bald. in l. Gallus ꝑ. si eius vbi etiam Imol. & Socin. n. 5. vers. tertius ff. de lib. & posthum. Paul. de Castr. in l. fin. n. 5. C. de his qui ven. ætat. impetran. Alex. conf. 2. n. 13. lib. 1. Ant. de Butr. in c. per venerabilem n. 17. & ibi etiā Præposit. Alexand. qui fil. sint legit. Dec. conf. 626. col. 1. Afflict. decis. 195. nu. 3. Ruin. conf. 92. nu. 12. prope fin. vers. nec etiam possunt lib. 3. Cephal. conf. 111. num. 6. Couar. in epit. de sponsal. part. 2. cap. 8. ꝑ. 2. in fine idem Cephal. conf. 82. n. 12. Gabr. conf. 21. n. 31. lib. 1. Card. Mantica lib. 11. de coniect. tit. 3. n. 23. Odd. in tract. de compend. part. 6. cap. ult. nu. 6. Peregr. qui alios citat de fideicommiss. art. 23. num. 45.

5 Neque obstare videtur clausula illa generalis posita in rescripto, Quod legitimus excludat omnes quos excluderet si natus esset de legitimo matrimonio, quia non operatur contra voluntatē testatoris, quæ ab omnibus obseruanda est, & non rescindenda etiam rescripto Principis ꝑ. disponat testator in authen. de nupt. l. si testamentum C. de testam. Ruin. conf.

conf. 80. n. 12. lib. 3. Socin. Iun. conf. 65. nu. 11. cum sequen. lib. 2. Card. Mantic. d. lib. 11. de coniect. tit. 3. num. 9. late Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 6. n. 7.

Quamuis enim Princeps soleat interpretari voluntates defunctorum l. 1. C. de leg. l. qui filium §. fin. ad Trebel. Clement. quia contingit de relig. dom. Dec. conf. 357. nu. 5. & col. fin. vers. non obstat Card. Mantic. d. lib. 11. tit. 10. n. 41. Nunquam tamen solet per clausulas generales illi derogare d. l. si testamentum C. de testam. Paris. conf. 12. n. 153. lib. 2. Socin. Iun. d. conf. 65. n. 3. lib. 2. & conf. 110. n. 26. lib. 3. Aym. conf. 747. n. 45. Couar. d. cap. 6. n. 7. Et ideo, sicut si nominatim fuisset dictum per testatorem, quod succedant legitime nati, & non legitimati non esset dubium quod legitimatus etiam cum d. clausula non excluderet substitutum, quia dicunt Doctores, quod nunquam legitimatus per substitutum contra claram mentem testatoris, Io. Dilect. de arte testan. tit. de substit. caut. 15. in fine Cephal. col. 127. n. 17. Ita etiam videtur dicendum, quod non excludat, quando aliunde apparet de ista mente testatoris, quia par est virtus taciti, & expressi l. cum quid ff. si cert. pet. nec refert quid ex æquipollentibus fiat, immo expressum per dicitur totum id, quod sequitur ex eo, quod reperitur expressum, vel colligitur ex mente l. cum hoc iure de vulgar. l. tale pactum §. fin. cum glof. ff. de pact. Aym. conf. 147. n. 2. & conf. 149. n. 11.

Cum igitur ex verbis testamenti constaret de voluntate testatoris, quod voluit succedere natos de legitimo matrimonio, dicendum videbatur legitimatum non posse excludere substitutum.

Sed istis non obstantibus contraria sententia amplectenda est tamquam verior. Siquidem ratio propter quam legitimatus per relictum Principis excludit substitutum sub conditione si institutus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, militat etiam quando verba substitutionis sunt concepta de natis ex legitimo matrimonio, ergo idem ius statuere oportet ad l. illud ff. ad leg. aquil. cum vulgar. Quod autem vigeat eadem ratio probatur, nam in primo casu illud propterea statutum est, quia per interpretationem passivam, & adæquativam iuris communis legitimatus in omnibus æquiparatur nato ex legitimo matrimonio, & assequitur iura omnia legitimorum, & suorum, & successiones omnes, quas habent illi, qui ab initio legitimi nascuntur §. illud. & §. liceat igitur Authen. quib. mod. nat. eff. legit. Paris. conf. 1. n. 57. lib. 2. Cephal. conf. 606. lib. 4. cum alijs adductis per Tyraquel. in l. si unquam in verbo susceperit liberos n. 77. & sequen. C. de renocan. donat. late Peregrin. de fideicom. art. 23. n. 26. cum sequen. Et considerant Aret. & serè omnes in l. Gallus §. si eius, & §. & quid si tantum de lib. & posthum. Curt. Sen. col. 17. col. 2. in princip. Io. Dilect. de arte testan. caut. 15. in fin. Hac autem ratio interpretationis passivæ, & adæquativæ militat etiam in substitutione con-

cepta de natis ex legitimo matrimonio, quando ut in casu proposito Princeps legitimando disponit, quod legitimatus excludat omnes quos excluderet si vere natus, & procreatus esset ex nuptiis legitimis: Nam per interpretationem hanc passivam, & adæquativam Princeps declarat voluntatem testatoris loquentis de legitime natis esse, ut veniant etiam filii legitimati, qui per viam regulæ, & in omnibus æquiparantur legitime natis, ut dictum est.

Et ista proculdubio censetur bona interpretatio, cum verba testatoris non sint clara in contrarium: Nam esto, quod illa verba natis de legitimo matrimonio de iure recipiant intellectum de his, qui tempore natiuitatis sunt vere, & naturaliter nati de legitimo matrimonio & non de legitimatis; Tamen cum testator non fuerit expressè loquutus taxative, nec exclusivè ad legitimatos, non est extranea, nec absurda interpretatio Principis sumpta ex vi dictæ rationis passivæ, & adæquativæ, quod legitimatus, qui est vere legitimus, & in omnibus æquiparatur legitime nato excludat substitutum, Nam quando verba non sunt omnino clara, quamuis recipiant aliquem intellectum præsumptum ex sui proprietate, nihilominus per alia interpretatione non extranea, vel absurda possunt recipere alium sensum, Et Princeps lex viua potest sicut alij inferiores habentes potestatem disponendi in illa materia capere illum alium sensum, non ex vi novæ, sed antiquæ dispositionis Bart. in l. ab executore nu. 7. de appellat. Bald. in l. 3. circa fin. C. de com. vel Epist. Aret. conf. 84. n. 5. Et quod Princeps hoc faciat per interpretationem hanc passivam, & adæquativam iuxta voluntatem testatoris, non autem intendendo illi derogare, tenent passim Doct. qui agunt hac de re, etiam ubi verba substitutionis sunt concepta de natis ex legitimo matrimonio. Videatur Socin. conf. 63. n. 22. lib. 3. qui bene loquitur Dec. conf. 624. nu. 6. Ruin. conf. 167. nu. 19. lib. 2. Gozzad. conf. 29. n. 22. Lauren. de Pinu conf. . . qui consuluit in eodem casu in quo consuluit Collegium Patavinum, de quo per Mant. conf. 191.

Ex his itaque colligitur responsio ad argumenta in contrarium deducta: Nam Primum procedit quando in legitimatione non adest clausula, Quod legitimatus in omnibus, & per omnia succedat, & excludat in fideicommissis, sicut succederet, & excluderet si natus, & procreatus esset de legitimo matrimonio, quo casu cessat ratio interpretationis passivæ, & adæquativæ, de qua supra, & consequenter verba substitutionis concepta de natis ex legitimo matrimonio de iure recipiunt intellectum de his, qui tempore natiuitatis sunt vere, & naturaliter nati legitimi, & non de legitimatis.

Aliud vero argumentum procedit ubi legitimatus fuit à testatore clare, & aperte exclusus, ita ut non sit locus alicui contrariæ interpretationi iuridicæ, tunc enim, quia Princeps per dictam clausulam generalem procedit per viam

viam declarationis, & interpretationis voluntatum defunctorum, & non per viam derogationis, vt dictum est, impossibile est, quod comprehendat fideicommissum, in quo testator clare interpretatur cōtrarium, sicut esset impossibile, quod natus ex legitimo matrimonio admitteretur contra substitutum si constaret testatorē enim noluisse admittere. At secus quando legitimatus expresse, & clare non est exclusus per testatorem, vt in casu supra relato, tūc enim licet testator loquatur de legitime natis nihilominus legitimatus excludit substitutū, quia Princeps lex viuā potest inducere interpretationē iuxta voluntatem testatoris ex ratione p̄siniæ interpretationis, & adæquationis legitimati cū nato de legitimo matrimon.

Mulier quando ex sola confessione puniatur de adulterio, & inibi sententia Magnæ Curia Vicariæ Neapolis contra decisionē Afflicti defensa. Cap. LXXXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulier principaliter de adulterio inquisita si delictum confiteatur ex sola confessione potest puniri, secus si confessio fuit facta incidenter in inquisitione super alio delicto.*
- 2 *Confessio delicti facta a reo incidenter valet ad Iudicem instruendū, vt possit formare inquisitionem, & non vt ex ea sola infligat p̄nam.*
- 3 *Magna Curia Vicaria Neapolis repræsentat personam Regis, & potest statim pronunciare sine nouo processu super confessione incidenter facta.*
- 4 *Decis. Afflicti. 176. declaratur.*
- 5 *Reus potest de omnibus criminibus, quæ confessus est licite condemnari, quando præcessit inquisitio generalis, & extraordinaria tanquam contra famosum, & de multis criminibus labefactum secus si præcessit inquisitio, seu accusatio specialis super vno crimine.*

Communis, & vera est illa distinctio, quòd vbi mulier de adulterio principaliter inquiritur, si delictum confiteatur possit ex sola confessione de adulterio puniri, secus si dicta confessio fuit facta † incidenter in inquisitione super alio delicto, quia tunc ex ea nō potest condemnari, etiam quod ex dicta iudiciali confessione sequatur notorium, sed oportet quòd specialiter inquiratur de adulterio, & detur sibi copia defensionis, vt dicit Bart. in l. 2. §. si publico ff. de adult. & in l. si confessus ff. de Custod. reorū. Et ita decisum fuisse in Sacro Cōsilio Neapolis tradit Afflicti. decis. 176. qui dicit fuisse reuocatam sententiam Magnæ Curia Vicariæ, quæ condemnauerat mulierem ex eo solo, quòd cōstabat de adulterio per eius confessionē incidenter in iudicio factā, dum examinaretur super furto, & ad hoc fuit allegata doctrina Bald. in l. mercalē C. de cōd. ob turp. caus. Vbi dicit, quod dicta confessio valet ad † Iudicem instruendū, vt possit formare inquisitionem, & non vt ex ea sola infligat p̄nam, quia

dicta confessio est sine instantia; Ideo reus non potest puniri, quia iudicium non est ad hoc ordinatum.

Sed ego considero, quòd poterat saluari sententia Magnæ Curia: Quia illa repræsentat personam † Regis; Vnde videtur, quòd potuerit statim pronunciare sine nouo processu super confessione incidenter facta à muliere de adulterio; Et illud quòd dicit Afflicti. procedit in alijs Iudicijs interioribus; Hoc colligo ex traditis per Abb. in c. 2. col. 2. de confess. sequitur Corset. in singular. suis in verbo confessio col. 12. ad idem Iacobin. in tract. de fraud. in verb. Princeps in 5. speciali.

Vel potest dici, quòd decisio Afflicti locum habeat in casu † solum, in quo loquitur, videlicet, vbi præcessit accusatio, vel inquisitio specialis super vno crimine, quia tūc pro alijs criminibus, de quibus in iudicio actum non fuit, reus non potest damnari, Secus si præcessit inquisitio extraordinaria, tāquam contra famosum, & de multis criminibus labefactum, vt fit in Regno auctoritate litterarum Regaliū, quæ incipiunt, de iuris censura, &c. quia tunc reus potest de omnibus † criminibus, quæ confessus est licite condemnari, vt eleganter declarat Lucas de Penna in l. 1. colum. vlt. C. de numerarijs lib. 12.

Vtrum pater ex causa ingratitude possit priuare filium primogenitura anti qua, & bonis ei debitis vigore consuetudinis Regni Neapolis. Cap. XC.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pater possidens maioratum ex causa ingratitude non potest priuare filium primogenitura, quæ illi iure sanguinis defertur.*
- 2 *Exhereditatio patris non nocet filio in bonis, quæ non habuit à patre, sed ab auo.*
- 3 *Filius emancipatus ab auo non potest à patre in potestatem reuocari, etiā si illi ingratus fuerit.*
- 4 *Exhereditatio fit solum ab eo, qui potest, & tenetur instituire, & in bonis proprijs tantum, non autem alterius.*
- 5 *Ius primogenitura competens filio ex dispositione, vel priuilegio Principis per patrem, aut alia tolli non potest.*
- 6 *Tex. in cap. licet, de vot. declaratur.*
- 7 *Filius propter ingratitude potest à legitima exheredari.*
- 8 *Maioratus possessor tenetur eius comoditate vti salua rerum substantia, et super hoc cautionem prestare.*
- 9 *Dominus propter ingratitude potest priuare Vassallum feudo etiam antiquo.*
- 10 *Consuetudo fortius operatur, quam ius cōmune.*
- 11 *Agnatio conseruatur per diuitias.*
- 12 *Filius propter ingratitude nō potest priuari à patre bonis in quibus per fideicommissum succedit.*
- 13 *Potest priuari medietate bonorū ei debita vigore consuetudinis Regni Neapolis*

14 *Dispositio quaelibet est reducenda ad ius commune etiam per improprietaem.*

Maxima controuersia reperitur in illa quaestione, An Pater idemquē maioratus possessor ex causa ingratitudinis possit priuare filium primogenitura, quæ illi nō hæreditario iure, sed sanguinis defertur. Plures namque affirmatiuam sententiā amplexi fuerunt, nempe Oldr. conf. 94. num. 16. Innoc. & Io. Andr. in c. licet de voto, quos refert, & sequitur Franc. in rubr. de testam. q. 5. n. 63. lib. 6. Alberic. in prohem. Digest. §. discipuli, & in l. donationes quas parentes, n. 4. C. de donat. int. vir. & vxor. Abb. conf. 3. n. 3. lib. 2. Alex. conf. 87. n. 4. lib. 6. Ripa in l. nemo potest n. 7. ff. de leg. 1. Curt. Iun. in authen. non licet n. 4. C. de lib. præter Martin. Lauden. in tract. de primogen. q. 19. dicens ex omnibus causis enumeratis à Iustiniano in §. causas, ex quibus patri licet filium exheredare, ex eisdem posse primogenitū priuare primogenitura, idē tenet Guliel. de Benedict. in repet. c. Rainutius in verbo, in eodem testamento n. 203. de testam.

Contrariam vero opinionem tenet Corn. in l. 1. col. 3. vers. præterea C. de condit. insert. Io. de Terra Rubea in tract. contra rebelles trac. 1. cōclus. 10. Guliel. de Mōteferat. in tract. de success. Regum n. 19. Emanuel Costa de patruo, & nepote. fol. 152. & nonnulli alij quos refert, & sequitur Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 9. n. 2.

3 Et hanc sententiā ꝑ ego amplectendam, censo tamquam ueriores, per tex. in l. Paulus la 2. in fine. ff. de bon. libert. Vbi exhereditatio patris nō nocet filio in bonis libertorum, quæ filius ꝑ non habuit à patre, sed ab Auo. Et bene facit doctrina Bart. in l. si liberatus. ff. de adoptione. ubi inquit ꝑ emancipatum ab Auo nō posse à patre in potestatem reuocari, etiam si ingratus patri fuerit.

4 Præterea pro hac opinione, maximum argumentum est, quod ꝑ exhereditatio fit ab eo solum qui potest, & tenetur instituire, nec potest quis à bonis alterius, sed à proprijs tantū filium excludere, alias inepta dicitur priuatio, aut exhereditatio, l. quidam cum filium, in fin. ff. de hæred. instit. Cū igitur ius primogenituræ nō à patre, sed à primo institutore, & iure sanguinis deferratur, consequens est, ut pater ab eo filium excludere non possit.

5 Et hoc multo magis procedit, quando ius istud primogenituræ competit filio ex dispositione, vel privilegio Principis: Nam cū id ius tunc consequatur primogenitus ex speciali dispositione, ut notant Bart. in l. ut iururandi §. si liberis. ff. de oper. libert. & Bald. in auth. et uideatur probari ex c. 1. cū ibi not. per Bald. de success. feud. sequitur ipsum primogenitum, cum primū in lucem prodijt id ius ꝑ consequi & haberi, & spe firma, & inuariabili, quæ per patrem, aut alium tolli non potest, cū trā-

sierit in contractum c. 1. de probat. Io. Andr. in c. significasti de foro compet. Abb. conf. 85. col. 1. lib. 1. quem refert, & sequitur Tiraquel. de iure primog. q. 21. n. 7.

Nec præmissis obstat tex. in c. licet, de voto, ubi filius non adimplens voluntatem patris iure primogenituræ ab ipso parente priuari potest. Nam ideo ꝑ ibi filius Regni successionē priuatus fuit, quod ipse se expresse ad votum paternū implendum astrinxerat, ut constat ab illis uerbis, Et id assumpto Crucis signaculo te sine dilatione adimpleturum promissisti: & iterum ex illis, Ne si onus tibi à patre iniunctum, & à te sponte susceptum, &c. Cum igitur filius ad implendum hoc votum se obligasset, non mirū est si ex propria obligatione Regni successionē priuatus fuerit, etiā si à patre illa non acquisiisset, quia agebatur de implenda obligatione propria, ex qua poterat filius etiam bona propria, & aliunde acquisita amittere: Ita textum illum interpretantur Io. Lecorier de primogen. lib. 3. quæst. 6. Guliel. de Benedict. in d. c. Raynutius vers. si absque liberis n. 21. Couar. in c. si hæredes de testam. nu. 10. & uerum, & germanum sensum appellat Molin. in loco supracitato n. 5.

7 Nec facit, quod à legitima ꝑ exheredari possit filius ingratus, quam ille tamen non consequitur à patre, sed ex legis prouidentia, l. si arrogator. ff. de adopt. quia in primogenitura, seu maioratu uiget diuersa ratio, cum neque auascat, neque minuat ex facto possessoris, qui ꝑ tenetur eius comoditate uti salua rerum substantia, & ob hanc rem cautionē quoque præstare debet l. Imperator Adrianus ff. ad trebellian. Sed legitima filiorum, vel minuitur, vel augetur, atque parentes in hoc sedulam operam nauare solent, ut ampliores facultates liberis suis relinquāt, & hoc est commune parentum votum, l. pen. ff. de bon. liber. Ideo non mirum si permisit lex, ut filij possint ex causa ingratitudinis illa priuari.

9 Nihil etiam facit, quod feudo antiquo ꝑ possit Dominus priuare feudatariū propter eius ingratitudinē, c. 1. §. prædictis quæ sit 1. caus. benef. amit. in uerbis feud. quem tex. ad hoc allegat Iacob. de S. Georg. de feud. n. 65. Curt. in eod. tract. 2. par. 3. part. princ. q. 3. n. 6. nam in illo casu expressum ius est propter fidelitatem, quam Vassallus ratione feudi Domino præstare tenetur. Quæ ratio cessat in filio, & cum illud sit penale non debet extēdi ad alias personas, iuribus vulgaribus.

Sed dubitatur hic subsequenter, stante consuetudine, quæ uiget Neapoli incipiente, & si testator, quod habens bona paterna, vel materna non possit de ipsis disponere, nisi de medietate, aliam uero medietatem teneatur relinquere proximioribus ex parte patris in bonis paternis, vel proximioribus ex parte matris in bonis maternis; Nunquid filius, qui commisit ingratitudinem contra patrem, ex qua iusta uenit exheredandus possit priuari me-

- medietate bonorum debita vigore dictæ consuetudinis? Hæc quæstio fuit in facto : Et pro parte negatiua adducebatur, quod ista medietas maiori vinculo deberetur, quam alia, vt concludit Afflic. decis. 310. in fine, Debetur enim
- 10 ex consuetudine, & sic † fortiori iure, quam iure communi, vt firmat Bart. in l. viros. C. de diuersi. offic. lib. 12. Doct. in l. 2. de vulg. & pupillar. Secundò, quia si filius iste excluditur, quia ingratus, & tãquam indignus, nullus potest ei obijcere indignitatem, nisi fiscus, glos. in l. 15. §. 1. ff. famil. hærcis. Tertio, quia consuetudo est fundata iuridicè, ne scilicet bona exeant descendentes, per quos agnatio conseruatur stantibus diuitijs, sine quibus † ruit nomen familiæ, vt declarat Rom. cõs. 15. Bald. & post eum Ang. conf. 67. Quarto consuetudo vult medietatem peruenire ad descendentes; ergo censentur vocati per fideicommissum, Bart. in l. qui Romæ, §. duo fratres, de verb. obligat. Et consequenter non videtur, quod
- 12 filius priuari † possit, l. filiusfamilias, §. Diui, & ibi notatur ff. de leg. 1.

- In contrarium allegabatur, quia verisimile est, quod si esset cogitatum de tam enormi factò, vtique consuetudine esset inducitur, vt filius in totum esset exclusus, glos. in l. tale pactum §. fin. ff. de pact. l. mulier, ad trebellian. Secundò, quia si secus esset inducerentur filij ad delinquendum, quod vitandum est, l. conuenire de pact. dotal. Tertio, quia in feudis filij possunt exheredari, & tamen in eo veniunt ex lege concedentis Andr. in cap. 1. col. 1. de success. feud. Et ista opinio mihi † videtur verior, quia hæc medietas succedit in locum legitimæ, quæ filius ob ingratitude priuari potest, d. l. si arrogator, ff. de adopt. Et vt inquit Bald. in prohem decret. colum. vlt. in veteri testameto narratur, maledictionem patris ita odiosam esse, quod euertebat Domum filiorum. Et magna est potestas patris in filium l. 1. C. de pat. qui fil. distr. quæ nimis angustaretur si ingratum filium non posset punire: Et permittente iure cõmuni hoc videtur fieri, postquam cõsuetudo expresse non decidit, & quilibet dispositio est reducenda ad ius commune, etiam per improprietatem, Bald. in l. præscriptione col. 10. C. si con. ius vel vtil. publ.
- 13

Mulier habens feudum cum consensu Domini obligatum pro dote, si renunciaret dicto iuri hypothecæ in manibus debitoris possidentis ipsum feudum, an teneatur impetrare nouum consensum: Et si feudum sit venditum cum pacto de retrouendendo, & eodem consensu, an in retrouenditione alius consensus requiratur. Cap. LXXXI.

SVMMARIVM.

- 1 Mulier habens feudum cū consensu Domini obligatum pro dote potest sine nouo consensu re-

nunciare dictum ius hypothecæ in manibus debitoris possidentis ipsum feudum.

- 2 Remissio etiam iuris realis, quod, quis habet in feudo fieri potest sine consensu Domini.
- 3 Transactio super feudo non est prohibita de iure communi feudorum, secus de iure speciali Regni Neapolis.
- 4 Consensus Domini adhibitus in venditione feudi facta cum pacto de retrouendendo nõ est necessarius quãdo postea feudum retroueditur.
- 5 Decretum Iudicis in pignoratione rei vupilli operatur, vt creditor possit rem pignoratã vendere sine alia Iudicis permissione.
- 6 Item consensus Domini adhibitus in alienatione rei feudalis in dotem date, operatur, vt translatio dominij, quæ faciendã est soluto matrimonio non requirat alium consensum.

Dubitari etiam solet in materia feudali si mulier habeat feudũ cum consensu Domini obligatum pro dote, & renunciaret huic iuri hypothecæ in manibus debitoris possidentis feudũ, an nouus consensus requiratur? Bartol. de Capua, quæ refert Afflic. decis. 312. sub num. 8. in quadam appostilla ad Constit. Regni, quæ incipit Constit. Diuæ memoriæ, & in l. 4. §. fin. de man. vind. tenet per illum tex. quod valeat dicta † renunciatio sine consensu, cum tendat ad feudi liberationem.

In contrarium verò Ant. de Alexan. ad dictã Constit. adducit Andr. de Isern. in const. 1. dum dicit idem in remissione iurium, quæ habet in feudo, nam ista censetur donatio, arg. l. si mulier ff. de cond. ob. caus. & ad d. §. fin. respondet, quod minor non erat prohibitus generaliter omnem contractum facere, sed solum manumittere sine Prætoris, ideo si consensit debitori manumittere seruum pignoratũ sibi, videtur ipse manumittere, propterea valet contractus sine Prætoris. Sed hoc casu lex prohibet omnem contractum, per quem feudum diminuitur, aut commutatur cap. 1. de prohib. alien. per Lothar. Et per hanc renunciationem ius acquisitum, scilicet hypothecæ commutatur de me in debitorem, seu possessorem feudi cui remitto hypothecam. Similiter ad illud, quod hæc remissio valeat, quasi tẽdens ad feudi liberationem, & sic ad augmentum eius, dicit nullum esse augmentum feudi, siue sit hypothecatũ, siue nõ, nam semper Dominus habet iura sua integra.

Igitur pro concordia idem Antonius sic distinguit, vt Andr. de Isern. in dicta constitutione intelligatur de iuribus realibus; Sed Bartholom. de Capua de iure hypothecæ, & sic de actione hypothecaria, quæ nõ est in rē scripta, sed personalis iuxta not. in rubr. ff. si cert. pet.

- Ego vero existimo dici posse, quod remissio etiam iuris † realis, quod quis habet in feudo fieri possit sine Domini consensu, ex traditis per Afflic. d. decis. 312. num. 8. vers. sed si tertius. Item quia talis remissio videtur quãdã transactio, quæ † non est prohibita de iure cõmuni

muni feudorum, vt in cap. feudorum, transactio, & istud videtur innuere Andr. de Ifern. in d. cap. 1. de prohib. alien. per Lothar. & vide Franc. Aret. conf. 14. col. 9. Sed in Regno Neapolis hoc non procederet, vbi transactio indistinctè prohibetur, vt in d. cōst. Diuę memorię.

Sed dubium oritur non contemnendum; Venditum est feudum cum pacto de retrouendo, & in ipso pacto interuenit consensus Domini; Quęritur an postea in retrouenditione futura debeat alius consensus interuenire?

- 4 Et dicendum est alium consensum ꝑ non esse necessarium. Primò, nam is videtur velle consequens, qui consensit suo antecedenti, l. illud, ff. de acquir. hæred. l. quamuis, C. de fideicom.
- 5 Secundò, quia ꝑ consensus, siue decretum Prætoris in pignoratione rei pupilli se extendit, vt creditor possit ipsam rem pignoratam vèdere sine alia permissione Prætoris, l. pupillorum §. si pupillus, ff. de rebus eorum. Tertiò, quia
- 6 consensus Domini adhibitus ꝑ in alienatione rei feudalis in dotem datæ operatur, vt translatio domini, quæ facienda est soluto matrimonio non requirat alium consensum, secundum Imol. in l. vsu fructu, ff. solut. matrim. contra Bart. qui ibi scripsit contrarium. Et ad propositum circa pactum de retrouendo, vide Bald. nouel. in vltimo priuilegio dotis.

Per lapsum temporis data obseruantia inuestituræ non præsumi confirmationem Apostolicā in concessione decimarum laicis facta post Concilium Lateranense demonstratur. Cap. LXXXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Laicus non habens titulum ab Ecclesia non potest ius decimandi quocunque temporis cursu præscribere.
- 2 Detentatio sola non sufficit ad præscribendum.
- 3 Laicus, vt possit decimas percipere debet ultra immemorabile probare etiam famam priuilegię Apostolice, vel quod possederit decimas tanquā Vassallus Ecclesię, & num. 4.
- 5 Est capax decimarum consensu Pape interueniente.
- 6 Solemnitas confirmationis præsumitur, vbi constat de titulo cum illius obseruantia per longū tempus licet titulus sit inualidus.
- 7 Amplia, vt talis confirmatio præsumatur spacio triginta, vel quadraginta annorum etiam non probata scientia Pape.
- 8 Alienatio rei Ecclesię licet sit prohibita absque beneplacito Sedis Apostolice, tamen ex cursu temporis, quando constat de titulo præsumitur confirmata.
- 9 Confirmatio Apostolica in concessione decimarū laicis facta post Concilium Lateranense nullo temporis cursu præsumitur, nisi illud sit immemorabile, & concurrat fama priuilegię, vel recognitio feudalis, & num. 10.
- 11 Possessio à iure improbata non releuat, nec indu-

cit aliquam præsumptionem pro possidente.

- 12 Contra Ecclesiam regulariter præscribitur spacio quadraginta annorum.

IN materia decimarum disputari solet, An ex lapsu temporis cum obseruantia inuestituræ in concessione decimarum laicis facta post Concilium Lateranense, confirmatio Apostolica præsumatur? Pro cuius quæstionis resolutione tres casus considerandos propono.

- 1 Primus est, quando laicus ꝑ nullum habet titulum ab Ecclesia, sed solum probat possessionem, quæ habet principium post Concilium Lateranense, & in isto casu etiam si esset supra centenariam ei non suffragatur, quia cum laici sint incapaces ad obtinendum decimas tempus non potest eis suffragari, & possessio est impræscriptibilis, c. causam quæ, de præscript. cap. cum Apostolica vbi omnes, de his, quæ fiunt à Prælat. sine consen. capit. nam dicitur
- 2 habere solam detentionem, quæ non ꝑ sufficit ad præscribendum, Vasq. quæst. illustris. lib. 2. cap. 89. num. 6. vers. cæterum superest, Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 17. nu. 6.

Secundus casus est, quando quis probat immemorabile, & sic possessionem ante Conciliū, & in hoc sunt duæ opiniones: Vna, quod sufficiat allegare titulū, alia quod requiratur fama tituli, vt per Doct. in d. c. cum Apostolica, & per Gabr. de præscript. concl. 1. n. 22. Rota tamen in causa Toletana decimarum 27. Aprilis 1584. coram Cardinale Blanchetto, & alias sæ-

- * pè tenuit opinionē Hostien. magis* communē,
- 3 quod non sufficiat allegare titulū, ꝑ nisi etiam probetur fama tituli, & hæc sequitur Collect. in c. ad hoc, n. 5. & 6. de decim. Felin. in d. c. causā quæ n. 3. de præscript. Paris. conf. 107. n. 110. li. 1. Alex. conf. 6. n. 5. lib. 1. Iaf. conf. 156. n. 1. & 2. lib. 2. Aym. conf. 174. n. 2. Rebuff. conf. 133. Menoch. conf. 291. n. 41. cum seq. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 86. per totam, Bero. conf. 2. & per totum lib. 1. Couar. d. c. 17. n. 5. & 6. Guidobon. decif. 62. Caputaquen. decif. 242. par. i. latè Balb. de præscript. 1. par. 3. princ. q. 7. n. 14. vsq; ad finem, Cappel. Tolos. quæst. 440, Cassan. cōf. 34. à principio vsque ad num. 16.

- 4 Est bene verum, quod si laicus possidebat ꝑ tanquam Vassallus Ecclesię certum quid dando Ecclesię iufficeret etiam nō probata fama tituli, & sic id quod potest fama tituli, potest & operatur etiam ista recognitio, Io: Andr. in cap. 2. §. fancimus col. fin. de decim. lib. 6. Quod tenuit Rota, vt per Caputaquen. decif. 267. lib. 1. manuscriptis, & decif. 242. par. 1. in impressis, qui bene loquitur.

Tertius casus est, quando laicus habet titulū ab Ecclesia post Concilium Lateranense de cuius obseruantia constat, sed non apparet de confirmatione Apostolica, quæ si adesset concessio esset valida, quia laici tã ante Conciliū, quam postea cum confirmatione Apostolica fuerūt, & sunt ꝑ capaces decimarū, & ideo cum consensu

consensu Papæ semper laicis potuerunt dari, vt per omnes in d.c. cum Apostolica. Imol. Io. Andr. & alij in c. quod sicut, de elect. Felin. in d.c. causam quæ col. 2. vers. dicit tamé Abbas de præscript. Seissel. de fæud. tit. quæ res in fæud. dari possint, mihi fol. 360. secundum paruum impræssionem, Caputaq. decif. 241. par. 1. in impressis. Et iste est casus quæstionis propositæ, in qua præsupponitur constare de titulo, & etiam de illius obseruantia, sed dubitatur de sola confirmatione Apostolica, An scilicet per lapsum temporis præsumatur.

- Et pro parte affirmatiua. Primo adducitur, 6 quod vbi constat † de titulo habito ab Ecclesia cum illius obseruantia per longum tempus præsumitur solemnitas confirmationis etiam ex titulo inualido iuxta tradita per Ruin. cõf. 35. n. 24. lib. 1. post Aret. cõf. 36. n. 1. vers. circa primum Dec. cõf. 469. n. 9. Aym. de antiq. tempor. §. vidimus in genere n. 27. Et licet aliqui velint nõ præsumi cõfirmationem, nisi data sciëntia Papæ, tamen magis vera, & communis * opinio est, quod spacio triginta, † vel quadraginta annorum etiam nõ probata scientia Papæ præsumatur Alex. cõf. 27. n. 8. lib. 4. & in l. qui in aliena nu. 11. vers. & propterea, de acquir. hæred. Socin. cõf. 254. n. 4. lib. 2. Corn. * cõf. 181. n. 21. lib. 2. & de * cõmuni Curt. Sen. cõf. 76. n. 3. Dec. cõf. 36. n. 8. vers. vltimo non obstat Gemin. cõf. 87. vers. sed & quantum ad hoc Franc. Marc. decif. 473. n. 3. Gramat. decif. 79. n. 2. Et quando excedunt centum anni res caret omni difficultate Mohed. decif. 52.

Secundo adducitur simile de alienatione rei Ecclesiasticæ, quæ licet † sit prohibita per extranaganté Pauli II. absque beneplacito Sedis Apostolicæ, tamen ex cursu temporis, quando constat de titulo, præsumitur solemnitas cõfirmationis, vt p. Fab. decif. 22. & fuit pluries in Rota resolutum, ergo pariter in isto casu.

- Quibus tamen non obstantibus opinio cõtraria tanquam verior amplectenda est, quod 9 scilicet per lapsum temporis † confirmatio nõ fit præsumenda, siquidem veriamur in materia decimarum im præscriptibili, in qua laici sunt omnino incapaces: Nam licet aliqui Doctores teneant, quod ante Concilium Lateranense celebratum ab Alexandro Tertio anno 1179. laici essent capaces iuris decimandi, & quod Ecclesia poterat eis concedere decimas in fæudum, tamen post dictum Concilium effecti fuerunt p̄nitus incapaces quia ius nedũ expresse prohibuit infæudationem, sed etiam statuit ne possent decimæ per laicos aliquo temporis cursu præscribi ratione spiritualitatis c. prohibemus de decim. c. cum causam, de præscript. Card. cõf. 88. n. 3. Rebuf. de decim. q. 13. nu. 64. Et ideo nullus temporis lapsus eis suffragatur propter incapacitatem, nisi illud 10 fit immemorabile † & probetur etiam fama, privilegij Apostolici, vel recognitio fæudalis, vt supra dictum est, tunc enim data immemorabili non datur incapacitas absolute, quia

potest dici laicum fuisse inuestitum ante Concilium Lateranen. Sed data inuestitura post Concilium datur incapacitas absolute; Vnde sicut hoc casu ratione incapacitatis non possunt laici præscribere, quia ius resistit etiam possessioni, vt per Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 16. Ita nec etiam potest præsumi cõfirmatio Apostolica, quia talis possessio à iure † improbata nõ releuat, nec inducit aliquam præsumptionem pro possidente Alex. cõf. 70. n. 4. lib. 3. cum alijs per Gabr. d. conclus. 1. n. 63. Et propterea videmus, quod immemorabilis, quæ regulariter facit, vt præsumatur melior titulus de mundo, non potest hunc effectum operari, vt confirmatio præsumatur, quia necessaria est probatio famæ privilegij, vt Rota, & * Doct. magis communiter * tenent, alias si ex lapsu temporis confirmatio præsumeretur frustatoria redderetur dispositio tex. in d. c. cum causam, de præscript.

Nec facit, quod vbi constat de titulo cum illius obseruantia per longum tempus, regulariter præsumatur solemnitas confirmationis quia hoc procedit in alia materia, non autem in materia decimarum im præscriptibili, & cuius possessio in laico est improbata à iure, vt supra dictum est.

Et ita quoque tollitur simile de alienatione rei Ecclesiasticæ, quia hoc procedit in alienatione aliarum rerum Ecclesiasticarum, in quibus licet ius resistat, tamen non est prohibita 12 præscriptio, cum regulariter † præscribatur contra Ecclesiam spacio quadraginta annorum c. de quanta, de præscript. cum simil. At in infæudatione decimarum in laicos, nedum ius expresse resistit, sed etiam disponit quod possessio non suffragetur, nec possint decimæ per laicos aliquo temporis cursu præscribi ratione spiritualitatis d. c. cū causam de præscript. c. dudum de decim. Vnde sicut in dictis iuribus sublata est vis inductiua præscriptionis ex cursu temporis, ita etiam censetur sublata vis inducendi præsumptionem confirmationis, ne quod vna via prohibetur, alia via admitti videatur cõtra regulam cum quid, de regul. iur. in 6. Et ne fraus fiat legi, quæ verbis, & non rebus imposita esset contra l. 1. & 2. C. commun. de legat. Quid enim prodesset prohibere decimas posse vilo vnquam tempore præscribi à laico d. c. cū causam, si laicus posset allegare præsumptionem confirmationis Apostolicæ?

Nec dicatur d. c. cum causam procedere, quando quis nititur sola possessione absque titulo habito ab Ecclesia, quia ille tex. procedit etiam concurrente concessione Ecclesiasticæ, secularisue personæ, vt ibi expresse dicitur, nec potest intelligi disiunctiue, quia concessio sola absque possessione non potest inducere præscriptionem, vt est notum, & ille tex. non potest cauillari, & ita tenuit Rota in eausa Placentina decimarũ 31. Ianuarij 1586. coram Bubalo.

Confessio procuratoris de recepto, an & quādo Domino praeiudicet, & nunquid debitor soluens falso procuratori liberetur. Cap. XCIII.

SVMMARIVM.

- 1 Confessio de recepto facta à procuratore non habente mādātum speciale ad exigendū non praeiudicat Domino, etiā si constet de numeratione.
- 2 Item non praeiudicat Domino, quamvis sit facta à procuratore habente mādātum ad exigendū, nisi constet de numeratione.
- 3 Nocet principali, etiā quod de numeratione nō constet, quando procurator non solum habet mādātum ad exigendū, sed etiā ad quietandū, & exactam pecuniam confitendū secundum unam opinionem, sed contraria est magis communis.
- 4 Procurator ad exigendū non censetur habere facultatem quietandi, nisi facta reali solutione, etiā si habeat mādātum cum libera, & n. 5.
- 6 Si partem debiti recipiat, & quietantiam faciat de toto, non per hoc sunt sublata principali actiones contra debitorem, praesertim si in mādātō dicatur, & de habitis, receptis, & recuperati quietandū.
- 7 Tutor, item Pater legitimus administrator filij, & quilibet, cui permessa est libera administratio honorum donare non possunt.
- 8 Procurator habens mādātum ad exigendū, recipiendū, & per pactum debitorem liberandū, & componendū, si confiteatur pecunias recepisse, Domino praeiudicat.
- 9 Item confitens exigisse Domino praeiudicat, si decretum Iudicis interuenit.
- 10 Idem est, quando quietatio facta per eum continet actionum cessionem.
- 11 Idem, quādo essent adiecta verba aliqua, ex quibus denotaretur realis numeratio.
- 12 Procurator generaliter constitutus ad omnia negotia Domini, ut sunt institores si confiteatur pecuniam à debitore recepisse, praeiudicat Domino.
- 13 Idem est, quando Dominus in mādātō iurasset se ratum habiturum quidquid per procuratorem factum fuerit, tametsi contrarium nonnulli teneant, etiā si in mādātō adessent alia clausula appendicia.
- 14 Confessio procuratoris de recepto quando constat de fraude illius nunquam Domino praeiudicat.
- 15 Debitor soluens pecuniam, & sic quantitatem falso procuratori non liberatur, etiā si habuerit iustam causam credendi eum esse verum procuratorem creditoris, secus si soluerit certā speciem, seu rem particularem, & n. 16. & 17.

Est frequens in foro illa quaestio; An Confessio procuratoris de recepto praeiudicet Domino? Qua in re sunt distinguendi aliquot casus. Primus est in procuratore, qui

non habet mādātum speciale ad exigendū, Et nulli dubium est, quod nō nocet etiā si de numeratione constaret l. hoc iure ff. de solut.

2 Secundus est casus quādo procurator habet mādātum ad exigendū, & tunc eius confessio similiter Domino nō praeiudicat, nisi aliter cōstet de numeratione, ita Bart. in l. 2. §. in mutui autem n. 6. ff. si cert. pet. Cephal. conf. 101. n. 18. & sequen. lib. 1. & est communis opinio, teste Sarmien. scelestar. interpretat. lib. 3. cap. 11. nu. 1. tametsi contrariam vti veriore defendat ibidem.

3 Tertius est casus in procuratore, qui nedum habet mādātū ad exigendū, sed etiā ad quietandū, & exactam pecuniam confitendū, & tūc istius procuratoris confessio nocet Domino etiā quod de numeratione non cōstet secundū cōmunem, de qua testatur idem Sarmien. vbi supra n. 1. Bart. tamen in loco praallegato contrariū voluit, & haec secūda opinio mihi magis placet, quā etiā frequentius receptā esse (licet contrariam veriore dicat) scribit Alciat. in l. solutionis n. 3. de verb. signif. Strac. in tract. de assecurat. de adiecto par. 3. n. 125. Grat. cōf. 12. n. 72. lib. 1. post Papien. de forma libel. in hypothecaria in verbo mortuo n. 23.

4 Intelligitur enim in mādātō concessa potestas quietandi facta reali solutione, & non alias, Boer. decis. 281. & si procurator aliter faceret videretur donare, quod sibi non permittitur; Quinimmo etiā si haberet mādātum cum libera, id facere nequiret, Natta conf. 341. n. 2. lih. 2. & conf. 25. n. 4. lib. 1. & tradunt communiter Doct. in d. l. 2. §. creditum

ff. si cert. pet. Vnde si partem recipiat, & quietantiam faciat de toto, non per hoc sublatae principali actiones cōtra debitorem, text. est ad litteram in l. nō abstulit, vbi scriben. C. de nouat. Socin. conf. 92. lib. 4. Capic. decis. 16. n. 7. Suarez, qui communē dicit in repet. l. post rem iudicatam cap. quia supra visum est num. 15. & 16. Et haec opinio praesertim procedit si in mādātō dicatur, & de habitis receptis, & recuperatis quietandū, per rationem positam ab Abb. in c. cum olim el. 1. n. 4. de offic. deleg. sequitur Felin. in cap. si cautio n. 87. de fid. instrum. Simile videmus in tutore, in patre legitimo administratore filij, & in eo, cui permessa est libera administratio per eandem rationem, nam taliter confitendo donare videntur, quod eis non permittitur per text. in l. prima §. mutuam ff. si quis in fraud. Natta consil. 545. num. 13. 14. &

16. vbi de communi, & nu. 19. 20. & sequen. lib. 3. ac in tutore, curatore, executore, aut alio administratore cōmunem dicit Tiraquel. de retract. conuent. §. 4. glos. 6. num. 13. cum praecedenti, Idem in Sindico Vniuersitatis firmat Alex. conf. 132. sub n. 6. lib. 4.

8 Limita hanc secundā opinionem, si in mādātō adsit potestas exigendi, recipiendi, & per pactum liberandi debitorem, & componendi, nam tunc confiteri poterit in Domini praeiudicium

- dicium ex tex. cum glos. in l. lucius §. tutelæ ff. de administrat. tut. Bart. & Ang. in d. l. nō abstulit C. de nouat. Soarez in loco citato n. 17.
- 9 Secundo limita, nisi decretum Iudicis + interuenisset, quoniam confessio procuratoris, tunc Domino præiudicaret Angel. in l. 2. C. de prædijs Curialibus lib. 10. Ias. in d. §. creditum num. 21.
- 10 Tertio limita, quando quietatio facta + per procuratorem habentem mandatum speciale ad quietandum contineret cessionem actionū Boer. decis. 281. n. 18.
- 11 Quarto limita, quādo essent adiecta + verba aliqua ex quibus denotaretur realis numeratio, prout si esset dictū, se plenè, integrè, realiter, & cum effectu satisfactum esse, Bald. in rubr. C. de reuocan. his, quæ in fraud. cred. col. fin. sub n. 6. vers. quod si adijciatur, Thob. Non. conf. 67. num. 25. iuncto num. precedenti, sed ego de veritate huius limitationis valde dubito ex traditis per Alex. conf. 179. n. 3. vbi Addit. in litera. C. lib. 2.
- 12 Quinto limita si quis esset + generaliter procurator cōstitutus ad omnia negocia Domini, vt Institores, tunc enim si confiteretur ligaret Dominum Bald. in d. l. nō abstulit C. de nouat. Qua tamè de re ambigit Suarez. in loco citato n. 18. & 21. sed conferunt posita à Tiraquel. de retract. lign. §. 9. glos. 3. sub n. 10. & de instituto à Rolan. conf. 4. n. 12. lib. 4.
- 13 Sexto limita quando Dominus in mandato iurasset + se ratum habiturum quidquid per procuratorem huiusmodi factum esset, tunc enim Dominus teneretur ex confessione procuratoris Castren. conf. 409. consideranda sunt verba lib. 1. Sed istam limitationem reprobatur Bolognet. in d. l. 2. §. redditum nu. 47. si cert. pet. & ampliat dato etiā quod in tali mandato adessent aliæ clausulæ appendiciæ citat Oldra. Conf. 238. & Roman. conf. 279.
- 14 Quintus est casus, & hic nullam habet difficultatem, quando constat + de fraude procuratoris contentis; & tunc non nocet Domino eius confessio l. 1. §. si mutuum ff. si quid in fraud. Sarmie. in loco supra citato n. 6. & n. 11.
- Sed non ineleganter hic queritur, vtrum solutio pecuniæ falso procuratori à debitore facta liberet soluentem, Et resoluendum + est non liberare per l. falsus procurator, & ibi Alberic. n. 15. Bald. n. 18. C. de furt. & l. si indebitum, vbi ibidem notat Castren. ff. rem ratam haberi, & l. si procurator §. Celsus ait ff. de cond. indebit. Et licet Bart. in l. si procuratori n. 19. & post eum Roman. n. 11. Alex. n. 16.
- 15 ff. de cōd. cau. data, & c. voluerint + debitorem habentem iustam causam credendi cum esse, verum procuratorem creditoris liberari, id tamen procedit quando soluitur certa species, seu res particularis iuxta terminos l. cum fundus §. seruum tuum ff. si cert. pet. Secus autem vbi soluitur pecunia, & sic quantitas, quia tunc ex tali solutione, nunquam liberatur debitor soluens falso procuratori: Ita tenuit Ro-
- ta approbando hanc distinctionem in vna Romana pecuniaria 15. Octobris 1593. coram Orano, in terminis numularij, q. soluerat + certam quantitatem pecuniæ vni, quem debitor credebat esse procuratorem creditoris, ex quo utebatur eius opera in similibus negocijs, vt ex alijs solutionibus, & mandatis constabat. Item quia ipsemet in banco eiusdem numularij consignauerat pecuniam, ex qua resultabat creditum illud aduersus numularium. Idem fuit resolutum in alia Romana falsitatis mandatorum 11. Februarij 1598. coram Camillo Peregrino, in terminis solutionis factæ in executionem mandatorum falsorum, quæ fuerant præsentata à creditoris famulo, qui consueuerat exigere pecunias cum mandatis Domini, & cuius opera idem Dominus in similibus negocijs utebatur. Et nihilominus, quia solutio facta apparebat in executionem falsi mandati fuit dictum illam solutionem cedere debere damno soluentis.

De reseruatione beneficiorum aliqua obseruatione digna adnotantur, nec non facti species deciditur. Cap. XCI V.

S V M M A R I V M.

- 1 Reseruatō Papa generalis aliquorum beneficiorum fauorabilis dicitur, & non odiosa, secus si sit facta ad fauorem certæ personæ, & n. 3.
- 2 Papa reseruans beneficia nemini iniuriam facit.
- 4 Reseruatō inducitur solum verbis expressis.
- 5 Papa manus appositio inducit reseruationem beneficij.
- 6 Reseruaciones beneficiorum clausa in corpore iuris, quæ sint.
- 7 Reseruatō beneficiorum de qua in c. licet, & in c. prelati de præben. in 6. non comprehendit parochiales vacantes pro tempore, quo Sedes Apostolica vacat.
- 8 Collatio beneficiorum Prothonotariorum Apostolicorum non valet, nisi de illorum reseruatione specialiter mentio fiat.
- 9 Beneficia Prothonotariorum non participantium sunt Papa reseruata.
- 10 Item beneficia Prothonotariorum, qui à legatis de latere creantur.
- 11 Amplia, vt ad effectum dictæ reseruationis non sit necessarium docere de acceptatione officij Prothonotariatus.
- 12 Regula 3. Cancell. reseruans beneficia vacantia per obitū familiarum Cardinalium, non exigit consensum Cardinalis existētis extra Curiam.
- 13 Habet locum etiam quo ad beneficia, quæ familiaris decedens obtinebat ante mortem Cardinalis defuncti, item quo ad acquisita durante familiaritate prioris Cardinalis.
- 14 Requirit consensum Cardinalis per extensionem factam in Cancellaria, vel Camera.
- 15 Non requirit probationem familiaritatis continuatæ per quattuor menses, quidquid sit, quo ad effectum regulæ 32.
- 16 Decisio Card. Paleotti 22. est reuocata.

- 17 Vicarius Cardinalis Episcopi, quomodo dicatur eius familiaris.
- 18 Regula 3: Cancell. est preparatoria regula 30.
- 19 Eius reseruatio fuit inducenda etiam in gratiam Cardinalium & n. 22.
- 20 Nō cessat quamuis cesset familiaritas per mortē Cardinalis reiecta opinione Gemin. & Fastol.
- 21 Beneficia semel affecta semper durant affecta.
- 22 Regula 3. Cancellaria non comprehendit beneficia ad Collationem Cardinalium Episcoporum spectantia, & n. 24.
- 23 Reseruatio generalis beneficiorum, item appositio manus Papæ nō afficit beneficia iurispatronatus laicorū, etiam si iurispatronatus sit mixtum, & n. 26. & 27.
- 24 Priuatio beneficiati, etiam ob cōtumacium inducit reseruationem beneficiorū, quibus fuit priuatus, clausam in corpore iuris.
- 25 Episcopus post resignationem Ecclesie non potest se intromittere in collatione beneficiorum in ea vacantiū, sed dicuntur Papæ reseruata, es n. 31.
- 30 Itē post resignationē censetur omne ius, & possessionem, quam in Ecclesia habuit à se abdicasse.
- 32 Item non habet beneficium alternatiuæ concessū Episcopis residentibus in eorum Ecclesijs.
- 33 Regula de triennali non prodest ei, qui innitur collationi nulla, & Papæ reseruata.
- 34 Titulus incoloratus dicitur, quando est ipsi iure nullus.
- 35 Titulus nullus non tribuit aliquam exceptionē, aut effectum.
- 36 Regula de triennali non prodest habenti titulum infectum.
- 37 Beneficium dicitur electiuum etiam quod sit de minoribus, quādo electio fit à Capitulo, & Episcopus confirmat.
- 38 Reseruatio per extrauagantem ad regimen, de præben. comprehendit etiam beneficia electiua.
- 39 Non comprehendit, nisi beneficia, quæ promoti ad Cathedralis tempore promotionis obtinebant.
- 40 Dispositio loquens de beneficijs non comprehendit electiua, nec modum prouidendi per electionem, & n. 43. (tinetur,
- 41 Dignitas electiua appellatione dignitatis nō con-
- 42 Reseruatio, de qua in regula Cancellaria 21 non comprehendit beneficia electiua, quādo in dispositione est expressus aliquis nouus modus prouidendi, sed contrarium defenditur infra n. 61.
- 44 Papa per regulas Cancellaria non censetur uelle inducere nouas reseruaciones in præiudiciū Concordatorum Germaniæ, nisi de eis expressam, & specialem mentionem fecerit.
- 45 Reseruaciones inducæ per regulas Cancellaria non comprehendunt beneficia Germaniæ.
- 46 Extrauagans ad Regimen approbatur in concordatis Germaniæ.
- 47 De beneficijs promouendorum tempore vacationis Ecclesie, & promotionis disponi non potest.
- 48 Item beneficia promouendorum ante promotionē non vacant, nec possunt resignari etiam sequuta electione, & n. 49. 50. & 51.
- 52 Papa procedens per viam declarationis nihil noui inducit, nec alteri præiudicat.
- 53 Interpretatio fieri debet, ne Papa in reseruacionibus beneficiorum eludatur.
- 54 Factum tempore belli dicitur, quando iam bellum imminet.
- 55 Paria sunt aliquid esse in actu, vel in via deductionis ad actum. (fiat.
- 56 Promotio dicitur facta, quādo parum superest, ut
- 57 Regula Cancellaria 21, prohibet non solum prouisiones beneficiorum, quæ obtinebant promoti ante promotionē, sed etiam resignationes, et n. 60.
- 58 Prohibita uno prohibetur etiam aliud, per quod ad illud peruenitur, præsertim ubi militat eadē ratio, & eadē mens legis, & eius equitas, & n. 59.
- 62 Constitutio, seu lex aliam declarans, debet intelligi secundum terminos legis declaratæ.
- 63 Prouisionis beneficiorum appellatione in materia fauorabili, comprehenduntur etiam electiua, secus si materia sit odiosa, & n. 64.
- 65 Dignitates maiores post Pontificales in Cathedralibus, & principales in Collegiatis Ecclesijs Germaniæ vigore Concordatorum, Papæ reseruantur, etiam si sine electiua, & n. 66.
- 67 Exceptio debet esse de regula.
- 68 Distio (vero) est aduersatiua, & inducit repetitionem omnium qualitatum expressarum in præcedenti dispositione.

Nemo ignorat, quā sit frequens disputatio de reseruacione beneficiorū, igitur in hac materia aliqua scitu digna in vnum colligere placuit. Et præ cæteris illud notandū est, quod reseruatior generalis aliquorū beneficiorū, quā Papa facit, fauorabilis dicitur, & nō odiosa; Et ratio est, quia Papa est Ordinarius Ordinariorū: Vnde quādo reseruat sibi collationem aliquorum beneficiorū, reducere videtur ipsam collationē ad suā primæuā naturā, quod est fauorabile, & dum trahitur iure suo nemini iniuriam facit, Aneas de Falcon. in tract. de reseruacione. in secundo prælud. fol. mihi 249. Tom. 1. 5. tract. par. 1. quo loci subiungit, quod reseruatior facta ad fauorē certæ personæ bene odiosa est, quia causat votū captandæ mortis illius, quod beneficium possidet, Vnde intelligit Doct. dicentes reseruaciones esse odiosas, ut loquantur de huiusmodi reseruacionibus factis ad fauorē personarum particularium, & non de alijs.

4 Rursus est obseruandū, quod reseruatior inducitur solū verbis expressis, & sic quando Papa expresse dicit, reseruamus talia, & talia beneficia, ut scribit idem Aneas in eod. tract. in Tertio Præludio, n. 3.

5 Similiter animaduertendū est, quod appositio manus Papæ, quæ effectum reseruacionis operatur, ita demum inducitur, quando Papa aliter nō reseruando ipsum beneficium, intromittit se circa illius dispositionem, exempli gratia si mandet Electoribus, ne aliquod certū beneficium conferat, ut in c. si eo tempore, de elect. Vel quādo beneficio vacanti dat cōmendatarium, Aut quādo dat prouisionem Ecclesie vacanti; Vel quādo facit mandatum de

providēdo: Et ista manus appositio operatur, vt nemo præter Papā in d. beneficio sic affecto se intromittere possit, vt per eundem Aneam in d. tract. de referuat. in Tertio Præudio.

6 Item est omnino aduertendū, q̄ plures sunt reseruaciones in corpore iuris clauſe. Prima est illa, de qua in c. licet & in c. præſeti, de præben. in 6. Vbi dispositioni Papæ omnia beneficia vacantia in Curia, & sic apud Sedem reseruātur. Item beneficia Curialiū morientū etiam in loco vicino Curia Rom. per duas dietas legales, & morientū in itinere, dū Curia transferretur de loco ad locū; Verum scias, q̄ sub dicta reseruacione non cōprehendūtur Parrochiales vacātes pro tempore, quo Sedes Apost. vacat, sed Ordinarij locorū illas cōferre poterūt nō obstante dispositione d. c. licet, & d. c. præſenti, vt probat tex. in c. si Apostolica, de præb. in 8.

7 Secūda reseruatio in corpore iuris clauſa est illa, de qua in Extrauag. ex delicto, Ioānis XXII. in tit. de elect. Et i Extrauag. ad regimē, Benedicti XII. in tit. de præb. In quibus reseruātur nedum Cathedrales, & earū Superiores sedes, Monasteria, & regulares Ecclesia, sed etiā prioratus, Officia, vel administrationes eorūdem, Dignitates, Personatus, præbendæ, & quæcumq; beneficia cum cura, vel sine quocūque nomine censeātur, quæ apud Sedē vacauerint siue per mortem, siue per depositionē, aut priuationē eorū, qui prædicta obtinent. Item quæ per electionem, cassationē, postulationū expulsionē, renunciationē quarumlibet, prouisionē, trāſlationem, seu per consecrationē, aut benedictionē vacare contingerit. Et scias, quod ad effectū prædictæ reseruacionis apud sedē vacare dicuntur omnia beneficia, dignitates, Ecclesie, & Monasteria, quæ p mortē Cardinalis vbi cūque secutam vacauerint. Prout idem quoq; iudicatur de beneficijs, & dignitatibus quibus cūque Officialiū Papæ, Videlicet Vicecancellarij, Camerarij, Notariorū, Auditorū contradictorū, Correctorum, Scriptorū litterarum, Penitentiariorū, & Abbreuiatorū, Item Cappellanorū Papæ, & quorumlibet aliorum Officialiū, etiam si extra Curiam trāsmisi pro negotijs Papæ, vel Sedis Apostolica mori contingerit, etiam si Nūcij, vel Legati fuerint. Idem de beneficijs Nunciorum, Legatorū, Auditorum Sacri Palatij, Thesaurariorū in terris Ecclesie, & put latius legitur in dictis Extrauagātibus.

Tertia reseruatio in corpore iuris clauſa est illa, de qua in extrauagātī execrabilis, de præben. quæ reseruāt omnes dignitates, & beneficia, quæ tāquā incompatibilia cum alijs, quæ possidentur intra tempus in d. Constitutione præstitutum, dimittuntur.

Quarta reseruatio clauſa in corpore iuris est de beneficijs eorum, qui promouentur in Episcopos post cōsecrationem, iuxta not. in c. cum in cunctis, de election. de qua paulo inferius in resolutione quæſtionis, quæ ex facto cōtingit latius agendum est.

Præterea in hac materia est etiā obseruādū,

q̄ beneficia Prothonotariorū Apostolicorū per eorū mortē, vel alio modo vacantia, adeo sunt Papæ reseruata, vt collatio facta de ipsis, nisi in prouisione de dicta reseruacione specialis, & expressa mentio facta fuerit, nō valeat, nec vigore clausularum generalium sustineatur, vt per Guidobon. decis. 61. Quod locū habet etiā quo ad beneficia Prothonotariorū non participatiū, quæ pariter sunt reseruata, vt tradit Put. decis. 313. lib. 1. Verak. decis. 330. lib. 1. in manuscript. & 404. par. 2. & tenuit Rota in Astoricen. de los Pagos, 19. Decembris 1588. corā Comitulo, vbi fuit conclusum id procedere etiā in Prothonotarijs non creatis à legatis de latere; Et idem fuit resolutū in Placentina Scotiastræ 9. & 13. Aprilis 1584. corā Robusterio, & in Casaraugustana beneficij 26. Februarij 1603. coram Horatio Card. Lancelotto, in qua fuit dictum, quod ad effectum dictæ reseruacionis non erat necessarium docere de acceptatione Offici Prothonotariatus.

12 Simili quoq; modo adnotandū est, quod regula tertia Cancellariæ reseruans beneficia, vacātia per obitū familiarium Cardinalium non exegit consensum Cardinalis existentis extra Curia, Guidobon. decis. 20. Et habet locū etiā quoq; ad beneficia, quæ familiaris decedēs obtinebat ante mortē Cardinalis defuncti, & nedum quoad beneficia acquisita durante familiaritate prioris Cardinalis, sed etiam quo ad alia prius quæſita, Aneas de Falcon. in tract. de reseruāt. effectū 22. cū alijs per Guidobon. decis. 21. Et pro consensu Cardinalis requisito per hanc regulam non sufficit, quod in supplicatione prouisionis reperiatur subscriptio, seu appositio manus dicti Cardinalis, sed necessarium est, quod consensus ponatur in Cancellaria, vel Camera per Cedula ipsius Cardinalis, Guidobon. decis. 22. Item ad effectū reseruacionis ex capite familiaritatis, de qua in d. regula nō est necessaria non illius continuationis probatio per quattuor menses, quidquid sit quo ad effectū regulæ 32. de præſtando consensu Cardinalis præſentis in Curia, quando impetratur beneficium à Papa vacās per obitū familiaris Cardinalis, vt ex verbis regulæ in fine videre est. 16 Neq; attendi debet decisio Card. Paleot. 22. Nā ex alia subsequēte 29. constat de illius reuocatione, & ita fuit decisum in Seguntina beneficij 12. Maij 1589. coram Orano, vbi agebatur de Vicario Cardinalis Episcopi Seguntini in domo dicti Cardinalis cōmorantis, Et fuit dictum, quod ad effectū d. regulæ, non requirebatur supradicta probatio familiaritatis p quattuor menses, Et ad dictū Simonet. in tract. de reseruāt. quæſt. 35. volentis Vicarium non cēferi familiarem ad effectum dictæ regulæ, fuit responsum, quod loquitur de Vicario absente, non de illo, qui retinetur domi.

Reseruatio tamen inducāta, propter familiaritatem Papæ operatur, vt beneficium liberæ collationi Papæ intelligatur reseruatum, nec requiritur consensus Cardinalis, in cuius familiaritate

rate beneficiatus existens decessit, Cassad. decis. 9. de præben. Et ratio est, ut ibi dicitur, quia maius lumē offuscat minus: Quæ cōclusio procedit etiā si ille Papa decesserit, & ita per illius obitum familiaritas fuerit extincta, ut videtur est apud Cassad. decis. ult. de præben. qui licet nihil firmer, rationes tamen adductæ pro hac parte rationes in contrariū deductas longe superant; Et ita in fortioribus terminis fuit resolutū per Rotam in causa Beneuentana beneficiorum 15. Decembris 1597. coram Card. Seraphino, Vbi cum per mortē Comitiss della Zenga, qui alias à Sixto Quinto fuerat creatus familiaris ipsius Papæ vigore priuilegiarū Conclauistarum, & postmodum effectus fuerat familiaris Cardinalis Aragonæ, & talis præsupponebatur tempore sui obitus, vacassent nonnulla beneficia, quæ idē obtinebat de tempore, quo creatus fuit familiaris Papæ, sicq; contenderetur, An in collatione faciendā de dictis beneficijs per Clementem Octauum successorē dicti Sixti Quinti, esset necessarius cōsensu Cardinalis Aragonæ, iuxta regulam Cancellariæ 31. de impetran. benefic. vacan. per obitum famil. Cardinalium, An vero spectarent ad liberam collationem ipsius Papæ; Pro Papa fuit resolutum, ea ratione, quia licet per obitum Sixti Quinti cessasset familiaritas, nō tamen effectus illius cessauerat, nec reseruatō ipsa per Extrauagantem Pauli II. quæ est vltima de præben. prout etiā attestatur Gambar. de offic. & potest. legat. lib. 3. nu. 134. qui allegat aliam decisionem. Et ad illud, quod ex aduerso deducebatur, quod dictus Comes ratione dicti priuilegij erat familiaris fictus, & non verus, fuit responsum, priuilegium fecisse ipsum verum, certum, & indubitatum familiaritatem: Nam licet familiaritas requirat mentē, seruitium, & dentem, nihilominus Papa potest facere, quo ad effectum iuris, ut non verus pro vero, & proprio familiari habeatur.

18 Porro admonēdi sumus, quod dicta regula tertia reseruans beneficia vacantia per obitū familiarium Cardinalium est quodammodo præparatoria regulæ trigessimæ: Inducta est enim huiusmodi reseruatō non tam fauore Papæ, quam in gratiam Cardinalium, quod satis ostendere videtur antiqua quæstio, An cessate familiaritate, puta p mortē Cardinalis, cesset quoque reseruatō, in qua licet opinio Gemin. cōs. 93. & Fastol. dubio 53. non sit recepta, qui putabant cessare, cum repugnet regula illa, quod

19 beneficia semel affecta, semper durant affecta, Felin. in c. in nostra correl. 21. de reseruat. Rota decis. 20. de præben. in antiq. per Bisignet. & extat declaratio Pauli II. in Extrauagan. ad Roman. tit. de præben. inter cōmun. & concludit Aeneas de Falcon. in tract. de reseruat. effectū 27. & Sarnen. in Regul. de impetran. benefic. vacan. per obit. famil. Cardin. quæst. 18. tamen hæc controuersia arguit receptissimum fuisse apud omnes dictā regulam tertiā fuisse

22 aditam in gratiam Cardinalium, Alioquin du

bitare, An expiraret per eorum obitum fuisset absurdissimum. Hinc infertur eam ita esse intelligendam, ut faueat Cardinalibus, non autem ut de eorum iure quidquam detrahat; Et ideo videtur dicendum eam non comprehendere beneficia ad eorum collationem spectantia, tum quia nō solum inutilis, sed etiam plerumque damnosa esset huius regulæ, prouisio, tum quia absurdū esset tollere Cardinali Ordinario Collationem, quæ sibi competit iure proprio ex dispositione iuris cōmunis, & eam dare alteri superinducto ratione solius familiaritatis, quæ iure singularitatis competit. Et ita in terminis proprijs huius quæstionis concludit Sarnen. post Aneam de Falcon. in dicta regula 30. quæst. 19.

Sed ut per mendicata suffragia non eamus, habemus super hac re claram Pontificum prouisionē in regula 32. in qua disponitur ut huiusmodi beneficia ad collationem, et quamuis aliam dispositionem Cardinalis Ordinarij collatoris libere spectare censeantur. Nec obest, quod adsit ibi clausula, cessantibus reseruationibus, &c. quoniam ea innuit præseruare alias reseruationes, de quibus in præcedenti regula mentio facta fuerat, & quæ obstat huiusmodi regulæ. Sed ne videatur hæc interpretatio minus legitima, tollitur omnis dubitandi ansa ex Constitutione Alexandri Sexti 32. in qua disertè hæc controuersia deducitur, & demum statuit beneficia pertinentia ad collationem Cardinalium non comprehendi in d. Regula 3. sed ab ea excipi, cuius vestigijs inherentes ceteri Pontifices dictā Constitutionem in formā regulæ contrahentes formarunt dictā regulam.

Non obstat, quod Pius Tertius in dicta regula, dum ait (per beneficia ad alterius Cardinalis collationem spectantia in præcedenti regula non cōprehendantur) videatur restringere dictam declarationē, quo ad hoc, ut cuius familiaris ille defunctus existit consensus requirendus nō sit, ita quod videatur innuere regulam in reliquis etiā obseruandā, quia nihilominus procedit ulterius, & vult, quod talia beneficia ad collationē Cardinalis Ordinarij libere spectare censeantur. Illud vero, quod limitate dicitur respectu consensus, ideo fuit appositū, quia in impetrationibus huiusmodi beneficiorum, quādo vacat in Curia, Papa voluit seruari formā in alijs, quæ statuit dicta regula 30. et in super requiri consensum Ordinarij Collatoris si præsens fuerit in Curia: sed hæc tantūmodo locum habent in ijs beneficijs, quæ dicuntur in Curia vacare, non autem in beneficijs Vrbs, quæ non comprehenduntur sub reseruatione illa vacationis in Curia.

25 Illud præterea in hoc tractatu est obseruatō dignum, quod generalis beneficiorum reseruatō in beneficijs iuris patronatus Laicorum locum non habet, ut per Gemin. in c. 2. n. 2. & ibi Frac. n. 8. de præben. in 6. Guidobon. decis. 23. & tenuit Rota in Neapolitana Rectoria 13. Februarij 1598. coram Horatio Card.

- Lancellotto. Vnde infertur, quod licet propter appositionem manus Papæ regulariter reseruatō beneficij inducatur iuxta cap. vt nostrū, de appellat. & supra fuit deductū, tamen hoc non procedit in beneficio iuris patronatus laicorum, in quo non cadit tacita reseruatō, quæ resultat ex appositione manus Papæ, sicut nec cadit expressa, Lopus allegat. 84. n. 6. & allegat. 96. per totam, Gemin. in d. cap. 2. 21. & n. 8. de præben. in 6. Quod habet locum etiam
- 27 in iure patronatu ꝛ mixto, quia qualitas laicalis præseruat ab affectōne, Collect. in c. ex tenore, nu. 4. de concess. præben. Mandos. super regul. 1. quæst. 10. num. 8. Crescen. decis. 136. Achil. decis. 3. de iure patron. Put. decis. 137. lib. 3. Et ita fuit resolutum in vna Valentina beneficij Sancti Iacobi de anno 1576. coram Robusterio, & in alia Firmana beneficij 13. Maij 1596. coram Card. Pamphilio.
- 28 Sed neque ommittendum est, quod ꝛ priuatio facta in Curia contra eum, qui personaliter fuit mōnitus ad comparandum, & non comparuit, & propterea in contumaciam fuit priuatus quamuis absens esset, & sic extra curiam, inducit reseruatōnem illorum beneficiorum, quibus ille fuit priuatus clausam in corpore iuris iuxta tex. in cap. 2. de præben. in 6. & per notata ibidem *cōmuniter à scribentibus, qui volunt illum tex. generaliter procedere in omni vacatione in Curia, etiā si non sit per obitum, Ita Guidobon. decis. 32.
- Pari quoque ratione est aduertēdum, quod
- 29 Episcopus ꝛ post resignationē Ecclesię liberē in manibus Superioris factā nō potest se intromittere in collatione beneficiorū in ea vacantiū, quia ex quo renunciauit censetur omne ius, & possessiōnem, quam in Ecclesia habuit à se abdicasse Bisignet. decis. 3. n. 2. de renūciat. Innocen. in c. super hoc, post n. 5. vers. Itē quia reus, de nunciat. Paris. conf. 39. n. 3. lib. 4. Et quidem respectu possessiōnis nulla cadit dubitatio, nā
- 30 hoc frequentissime fuit receptū, vt ꝛ censeatur amissa possessiō d. decis. 3. & decis. 4. eod. tit. in nouis. Cassad. decis. 2. n. 3. eod. tit. & decis. 4. n. 10. de restit. Spoliat. Sarnen. de infirm. resign. q. 29. & de annali q. 57. vers. pro quo est diligenter, Addit. ad decis. primam, de renūciat. in nouis, n. 7. & 8. Achil. decis. 10. eod. tit. Amisā itaq; possessiōne, sequitur quoq; ius cōferendi, quod in fructu est, fuisse amissum c. cōsultationibus, de iure patron. glos. in c. cum olim, & ibi Doct. de maior. & obediē. Abb. in c. cum olim, n. 4. de caus. posses. & propriet. Quod etiā nō absque ratione procedit, quia cum Episcopatus quomodolibet vacantes sint dispositioni Sedis Apostolicę reseruatū, necessarium est,
- 31 quod omnia ꝛ beneficia vacantia, & ad collationem Episcopatum pertinentia sint etiam reseruatā, quodque à nemine præterquā à Papa possint conferri, & quod alias factę collationes sint nullę, Rota decis. 20. de præben. in antiquis, & decis. 4. eod. tit. in antiquiorib. Et ita in his terminis fuit resolutum in

- vna Seguntina beneficiorū, prima Iunij 1592. coram Orano, in cuius facti specie prædicta, tanto magis procedebāt, quia Ecclesia Seguntina nō modo fuerat reseruatā tanquā vacans in Curia per resignationem in manibus Papæ, in xta cap. 2. de præben. in 6. Sed etiam quia
- 32 dimissa Ecclesia ꝛ cessauerat beneficium alternatiuæ concessum Episcopis residentibus in eorum Ecclesijs, Adeo quod fuerat factus locus regulę reseruatorię octo mensium, inter quos mensis Februarij, quo beneficia vacauerant, erat comprehensus, quæ cum habeat decretum irritans, afficit etiam ignorantes cap. dudum de præben. in 6. & cap. cognoscentes, vbi post Felin. & Dec. Bero. num. 49. & sequen. de Constitut. Et prædicta locum habent non obstante triennali, quæ hoc in casu prouiso ab Episcopo suffragari non debet; Nam cum regulā requirat titulum coloratum, impossibile est, quod illum ꝛ habeat innitens collationi nullę cap. factas, in fin. 7. quæst. 2. Sarnen. de Trien. quæst. 27. in fin. Et quæst.
- 34 35. etiam in fine. Etenim titulus ꝛ incoloratus est, quando est ipso iure nullus glos. in cap. cum nostris, in verbo, de facto, de concess. præben. Felin. in cap. ex tenore, de rescript.
- 35 Rebuff. conf. 190. Titulus autem ꝛ nullus non tribuit aliquam exceptionem, aut effectum, l. quoties, ff. qui satisd. cogā. Rebuff. dicto
- 36 consil. 190. sicut nec regulā ꝛ de triennali suffragatur habenti in titulum infectum. Accorambon. decis. 22.
- Verum enim uerō non inconueniēs videtur hoc in loco subijcere quæstionem, quæ ex facto contigit, cuius facti species ita se habet. Vacante in partibus Germaniæ Ecclesia Cathedrali Capitulum elegit in Episcopum Archidiaconum dictę Ecclesię, qui post electionem, & ante obtentam confirmationem à Papa dictum Archidiaconatum pure, & libere in manibus Capituli resignauit, & Capitulum resignationem admittens elegit in Archidiaconum N. Verum cum prætenderetur Archidiaconatum vacasse ob promotionē dicti Archidiaconi, & propterea esse Apostolicę Sedi reseruatū, Papa de eo prouidit B. qui litteras expediuit in forma breuis directas Auditori Camerę pro exequutione suę gratię. Cum igitur orta esset controuersia inter istos super dicta p̄uisione, cōtigit dubitari, An dictus Archidiaconatus esset Sedi Apost. reseruat⁹ ad effectū, vt gratia B. esset executioni demādata?
- Et pro resolutione est præsupponendū, quod dictus Archidiaconatus erat prima dignitas in Ecclesia post Pontificalē, & erat electiua, quæ vt apparebat electio fiebat à Capitulo, & Episcopus cōfirmabat, quo casu ꝛ beneficiū dicebatur electiū etiam quod esset de minoribus, ad tradita per Felin. in c. in nostra 32. correl. ante n. 27. de rescrip. Card. conf. 103. n. 16. in fine.
- Cum hoc præsupposito videbatur dicendū, Archidiaconatū nō fuisse reseruatū; Nam reseruatō per extrauagantem ad regimen, quæ

38 ꝑ comprehendit etiam electiua non videbatur intrare, quia ibi reseruantur solum beneficia,
 39 quæ promoti ad Cathedrales ꝑ tēpore promotionis obtinebant, & sic inspiciēdū videbatur tēpus promotionis; Sed iste Archidiaconus electus in Episcopū tēpore resignationis iā resignauerat Archidiaconatum in manibus Capituli: Ergo tempore promotionis non obtinebat, & sic non dicebatur reseruatum.

Minus etiam videbatur intrare reseruatō, de qua in reg. 21. quia non loquitur de beneficijs electiuis, & dispositio loquens de beneficijs ꝑ nō comprehendit electiua c. cū in illis ꝑ. illis vero, de præben. in 6. Felin. in c. in nostra 32. correllar. de rescript. & ideò Io: Monach. in c. Inquisitores n. 1. de hæret. dicit, quod ꝑ appellatione dignitatis nō venit dignitas electiua, seqtur glos. pragm. sãct. in c. licet, in verbo, obstaculo, de elect. & i terminis regul. qnō cōphēdat electiua Sarnē. sup regul. de anal. q. 11.

42 Quod proculdubiò procedit, quando in dispositione est expressus ꝑ aliquis nouus modus prouidendi, tūc enim nō venit ꝑ prouisio per electionē; glos. in Clem. 1. in verb. quāuis de præb. Rota decif. 11. de præben. in nouis.

Præterea, quāuis etiam dicta regula comprehenderet dignitates electiuas, adhuc tamē videbatur Archidiaconatum præfatum nō esse reseruatum, quia cū in Concordatis Germaniæ relinquatur libera facultas Ordinarijs cōferrēdi exceptis reseruationibus in eis expressis, vt in ꝑ. placet, videbatur reseruationē inductā per regul. 21. nō cōprehendere beneficia Germaniæ, quorū collatio ad Ordinarium spectat vigore Cōcordatorū: Cum. n. Cōcordata cōtineat cōtractū inter Sedē Apost. & nationē Germanicā, non censetur Papa per regulas
 44 Cancellariæ ꝑ voluisse inducere nouas reseruationes in præiudiciū cōcordatorū, nisi de eis expressā, & specialē mētionē fecerit, ad text. in c. ex multiplici, de decim glos. in clem. 2. de sepult. Anchar. conf. 20. ante n. 3. Aym. conf. 25. n. 20. Et ideò reseruationes ꝑ inductæ per regulas non comprahendunt beneficia Germaniæ, vt per Cassad. decif. vnica, de pact. Pnt. decif. 48. lib. 1. Crescent. decif. 55. lib. 1.

Sed prædictis nō obstantibus resoluendū est Archidiaconatum, de quo agitur esse reseruatum ex dispositione extrauagantis ad Regim. de præben. in hoc etiā approbata ꝑ per cōcordata Germaniæ in ꝑ. rursus. Ex qua extrauaganti reseruantur omnia beneficia, quæ obtinēt promoti ad Cathedrales Ecclesiās; Vnde cū dictus Archidiaconus fuerit promotus ad Cathedralē Ecclesiā sequitur, quod Archidiaconatus reseruatus remanserit.

Nec facit, quod dicta extrauagans loquatur solū de beneficijs vacantibus tēpore promotionis, & Archidiaconatus tēpore promotionis iā esset resignatus, quia cum fuerit resignatus post electionē ad Episcopatū, & eo tēpore, quo sola confirmatio Papæ expectabatur, & electus iam certus esset de proxima promotio-

ne, resignatio non tenuit, non solum ex regula
 47 Cancellariæ 24. alias 21. quæ ꝑ prohibetur disponi de beneficijs promouēdorū tēpore vacationis Ecclesiæ, & promotionis, sed etiā de iure: Nā etsi de iure certū sit ꝑ beneficia ante ꝑ motionē nō vacare ad effectū, vt de illis disponi possit, c. cum in cunctis c. cū verò, de elect. Quia tamē post electionē imminet vacatio, & beneficia vacatione subiacēt, nō videtur, quod
 48 interī resignari possint. Authē. res. quæ, C. com. de leg. Maximè, quia ex hoc Papa eluditur, Rota in antiq. de permut. decif. 13. vbi plura in proposito, & resignatio ꝑsumitur facta in fraudē ex eo qd scribit Bart. in l. post cōtractū n. 8. ff. de donat. Et ideò bene intrat isto casu reseruatō inducta ex dicta extrauaganti ad regimē, & ex cōcordatis de obrinētibus beneficia tēpore ꝑ motionis: Quia si Papa tollit collationes medio tpe factas, & cōsequētē resignationes, vt
 49 infra deducā, resignatio Archidiaconatus cōtra ꝑhibitionē regulæ nullū ius abdicauit ꝑ resignatē, & Archidiaconatus cōtinuò stetit per nes resignatē quousq; fuit ꝑmotus, c. fin. de renūciat. Io: Andr. i c. ex ore, de his, qd sūt a maiori par. cap. Rebus. i praxi. tit. resign. expess. n. 1.

Et ex hoc bene tollitur id, quod dicebatur reseruationē inductā per regul. 21. nō cōprehendere beneficia Germaniæ, attento quod in concordatis expressē dicitur, quod Papa non utitur alijs reseruationibus, quā in expressis, quia dicta regula non inducit reseruationē aliquā, nec venit contra concordata, quæ de vacantibus beneficijs loquuntur, quia Papa per istam
 51 regulam, non videtur aliud facere, quam ꝑ impedire, ne per resignationes intra illud tēpus faciēdas beneficia vacent, quod potest facere, neque ex hoc dicitur alicui præiudicium inferre, Rota in nouis de præben. decif. 21. col. 4. vers. Quartum, & vers. Octauum probatur, & decif. 14. de renunc. in antiq. maximè circa fin. Bisignet. eod. tit. decif. 4. circa fin. Felin. in c. in nostra correl. 34. de rescript. glos. pragm. Sãct. tit. de collat. ꝑ. itē insup i verbo disponere col. 3. vers. poterūt ergo. Et quatenus etiā regula nō impediret vacationē intra illud tēpus adhuc nō veniret cōtra cōcordata, quia nō induceret nouā reseruationē beneficiorū vacantiū ante promotionē, sed quasi per viā declarationis videretur procedere interpretādo illa verba, tempore promotionum, quæ habentur in extrauaganti ad regimē, & in cōcordatis, vt
 52 cōprehendant omne tēpus post vacationē Ecclesiæ, & quādo Papa ꝑ procedit per viā declarationis nihil noui inducit, nec alteri præiudicat, Gomes. latè super regul. de nō tollen. iure quæsit, q. 13. n. 7. Maximè quia ista declaratio videtur rationalis, & iuri conformis cū alias Papa sēper eludi posset ab eo, qui esset, electus: Nā statim sequuta electione, vel habita certitudine ꝑ motionis futuræ, quilibet beneficia resignaret, & interpretatio ꝑ faciēda est
 53 ne Papa eludat, Rota in antiq. de rerū permut. dicta decif. 13. Et bene dicit qd obtinere beneficia

34 ficia tempore promotionis quando illa eo tē-
 pore obtinet quo promotio instat ; Nā, & di-
 citur factum ꝛ tempore belli,quādo iam bellū
 35 imminet,vt per Doct. in l. diuortio in princip.
 ff. sol. matrim. & paria sunt ꝛ aliquid esse in a-
 ctu,vel in via deductionis ad actū Socin. conf.
 36 10. n. 8. lib. 4. Et promotio dicitur facta ꝛ quan-
 do parū superest, vt fiat l. & si nō sūt ꝛ. infecti
 ff. de aur. & argen. legat. glos. in ꝛ. cum ex alie-
 na, in princip. Instit. de rer. diuis.
 Nec dicatur regulam prædictam annullare
 solum prouisiones beneficiorum, quæ obtine-
 bant promoti ante promotionem, nō autē re-
 signationes, quia cum ibi annullentur colla-
 37 tionis, & prouisiones, quæ fiunt ex causa resi-
 gnationis consequenter censentur ꝛ etiā an-
 nullata ipsæ resignationes ex regula, quod
 quando vnū prohibetur, prohibetur etiam
 38 aliud, per quod ꝛ ad illud peruenitur c. cū quid
 de reg. iur. in 6. Quod præsertim habet locum
 vbi militat eadem ratio in prohibitione ante-
 cedentis ꝛ eadem mens legis, & eius æquitas
 39 vt declarat post alios Vincet. Cæroc. in d. c. cū
 quid in 3. reg. in vlt. limit. In casu autē nostro
 hæc regula emanauit ad tollendum fraudes,
 quæ fiebant Pontifici post electionem : Nam
 scientes se esse promouendos ad Ecclesiam iā
 vacantem resignabant beneficia, vt hoc mo-
 do tolleretur reseruatō inducta per Extraua-
 gan. ad regimen, vt hebetur in commento di-
 ctæ regulæ. 24. in 2. parte. Hæc autē ratio frau-
 40 dis euitandæ, ne fieret Pontifici præiudiciū in
 sua reseruatione necessario suadet, quod etiā
 in dicta regula resignatio ipsa ꝛ sit prohibita, &
 annullata quia si ea non prohiberetur ex sola
 annulatione prouisionis, quæ facta esset ex cau-
 sa resignationis nō præseruaretur ius Papæ,
 vt beneficia essent ei reseruata, quia in hac re-
 gula nulla sit reseruatō, vt dixi, & ideò possēt
 Ordinarij iterum conferre, ex quo beneficium
 vacat per resignationem, & non per promo-
 tionē ad tradita in c. susceptum de rescriptis.
 lib. 6. Et in simili declarat Sarnen. in regula de
 infirm. q. 17. n. 2. & q. 24. vers. sed prædictis nō
 obstantibus. Ad effectū autem, vt istret reser-
 uatio Papæ de beneficijs, quæ in fraudem resi-
 gnatur necesse est, ꝛ ipse resignationes annul-
 letur, quia eis nullis existentibus remanet ius
 pænes pmonēdos, ꝛ deinde vacat ꝛ promotio-
 nē d. c. cū in cūctis, de elect. Et cōsequēter cum
 ratio postulet, ꝛ dicta resignatio sit ꝛhibita,
 vtique ea cēsetur ꝛhibita ꝛ annulationē pro-
 uisionis ex eius causa factæ, quod clarissimē
 ex eo apparet, ꝛ quæcūque beneficia, quæ pro-
 mouēdi obtinebant vocātur ab effectu, & sine
 45 vacatura per promotionē excludēdo aliū mo-
 dū vacādi. Quod factum fuit maxima cum ra-
 tione, quia satis videtur facta huiusmodi re-
 signatio in fraudem, & præiudiciū Papæ, ex
 quo per eam tolleretur illud ius, quod de pro-
 ximo in spe habere debebat per promotionem
 resignantis, vt considerat decis. 21. de concef.
 præben. in nouis.

Non obstat, quod regula Cancellariæ non
 videatur loqui de beneficijs electiuis propter
 illa verba restricta ad collationem, prouisio-
 nem, & dispositionem glos. in Clem. 1. in ver.
 quamuis, in fine, de præben. cum alijs supra
 61 allegatis ; Primo ꝛ quia si est etiam de iure,
 vt dixi, quod resignatio non teneat, parum
 refert, an regula habeat locum in electiuis,
 vel ne. Secundo, quia hæc regula nihil aliud
 in effectu voluit, quā prouidare ne Papa per
 istas resignationes, quæ fiunt ante promotio-
 nem eludatur facultate conferrendi beneficia,
 quæ alias per promotionem vacarēt, & sic ve-
 nit declaratiue ad reseruaciones præcedentes,
 quæ expresse loquuntur etiam de electiuis, vt
 legitur in extrauag. ad regimen, & in concor-
 62 datis. Et ideo regula ista debet intelliigi, vt
 loquatur similiter de electiuis, & secundū ter-
 minos ꝛ constitutionis declaratæ l. nihil. ff. de
 coniung. cum emancip. lib. Castrenf. conf. 338,
 n. 5. lib. 1. & ita arguit glos. super reg. Cancel-
 lariæ 13. ad interpretationem illius regulæ.
 Tertio quia ista regula emanauit ad obuian-
 dum fraudibus, & est favorabilis, vt per glos.
 ibi & Rebus. in concordat. tit. de mādāt. Apo-
 stol. ꝛ. statuimus in fine, Mandos. super eadem
 reg. q. 1. nu. 5. Sarnen. in reg. de verisimil. not.
 obit. q. 1. præsertim quia tendit ad coadiuuan-
 dam reseruationem generalem Papæ, quæ cen-
 setur favorabilis, Aeneas de Falcon. de reseru.
 in 2. prælud. Et in ea adest verbum generale
 63 prouisionis, &c. quod verbū generale in ꝛ ma-
 teria favorabili comprehendit etiam electiua,
 vt declarat Felin. in d. c. in nostra num. 28.
 ad fin. de rescriptis. Io. de Silua de benef. par. 3.
 q. 1. nu. 16. & sequen. Rebus. super concord. ꝛ.
 præfati, in verbo, prouisionis, &c. Paris. conf.
 144. n. 14. lib. 4. Mandos. super reg. de idiomat.
 q. 2. Contraria autem loquuntur in terminis
 64 clem. 1. de præben. in rescripto ꝛ odiofo ad be-
 neficia, quia si rescribatur pro beneficio spe-
 ctante ad collationem vnus singularis perso-
 næ in materia odiosa non rescribitur de spe-
 ctante ad prouisionem Collegij, vt per Doct.
 ex aduerso allegatos. Ex quo igitur in casu no-
 stro sumus in materia favorabili, non odiosa,
 & adfunt verba clara importantia etiam ele-
 ctionem, non est dubium etiam beneficia ele-
 ctia comprehendendi.

Præterea tollitur omnis difficultas, quia in
 concordatis in ꝛ. de cæteris vero, Papa dum
 libere dimittit collationem aliorū beneficio-
 rum Ordinarijs inferioribus, ad quos spectat,
 65 ultra reseruaciones prædictas reseruatur etiam
 maiores dignitates ꝛ post Pontificales in Ca-
 thedralibus, & principales in Collegiatis, ex
 qua reseruatione duo resultant. Primum quod
 reg. 21. comprehendit etiam has primas digni-
 tates, quas Papa sibi reseruatur, & sic compre-
 henduntur sub regulis. Secundū quod in omnē
 euentum cū Archidiaconatus de quo agitur sit
 prima dignitas, vigore concordatorum est re-
 66 seruata Sedi Apostolicæ; Quod ꝛ procedit etiā
 sit

fit electiua, quia cum supra in cōcordatis fuerit facta mētio de beneficijs electiuis, & postea subiiciatur de cæteris vero, &c. intelligendum est etiam de electiuis, quia exceptio debet esse de regula glos. in rubr. de reg. iur. in 6. Bart. in l. si eum §. qui iniuriarū ff. si quis caut. cum simil. Et quia adest dictio (vero) quæ † est aduersatiua, & inducit repetitionem omnium, qualitatum expressarum in præcedenti dispositione Bald. in l. omnes Populi sub n. 21. de iust. & iur. Alex. in l. si filius à patre in princ. sub nu. 6. de lib. & posthum. Ruin. conf. 111. nu. 6. lib. 3. Socin. Iun. conf. 83. n. 10. lib. 1.

Cum igitur constet de reseruatione ex ipsis met concordatis versamur in claro, quod Capitulum non potuit disponere de hoc Archidiaconatu vti Sedi Apostolicæ reseruat.

Ecclesia parrochialis quæ sit, & de iure sepeliendi illi competenti. Item quando decima ei sit persoluenda, non ineleganter explicatum. Cap. XCV.

S V M M A R I V M.

- 1 Parrochialis ecclesia illa dicitur, quæ habet parrochiam, id est locum deputatum, in quo populus habitat ad Curam animarum congregatus.
- 2 Parrochia ex decem personis constituitur, quibus recedentibus manet Parrochia habitu, licet non actu, & illis reuersis iterum dicitur Parrochia habitu, & actu, & n. 7.
- 3 Non desinit esse Parrochialis actu etiam si Parrochiani, qui in parrochia habitant ex aliqua causa, vel culpa ibi non recipiant sacramenta.
- 4 Curatus, ut iura Parrochie consequatur sufficit quod per eum non stet quin ministret Ecclesiastica Sacramenta.
- 5 Parrochiani vnius Ecclesie, licet audiant diuina, & Sacramenta percipiant in aliena Parrochia, non tamen efficiuntur de illa Parrochia, nisi animo perpetuæ habitationis cum rerum substantia ibi fiant incola.
- 6 Culpa seu negligentia Curati in administrando Sacramenta Parrochianis, quæ ea de causa cogatur accedere alia loca, non immutat statum Ecclesie.
- 7 Parrochialis Ecclesia differt à Curata.
- 8 Ecclesie parrochiali cõpetit ius sepeliendi omnes intra parrochiam de gentes, etiam si sint exteri, & forenses habentes hospiciu in Ciuitate.
- 9 Idem est de viatoribus trãseuntibus, nec habentibus hospiciu in Ciuitate, dummodo intra fines Parrochie moriantur reiecta opinione glos. in c. in nostra, de sepult. & aliorum nonnullorum.
- 10 Ius sepulture pendet ab administratione Sacramentorum.
- 11 Parrochialis Ecclesia de iure communi habet intentionem fundatam super primitiis, & decimis omnium fructuum, qui licite acquiruntur, & colliguntur intra fines Parrochie, & n. 13.
- 12 Decima illi persoluenda est absque diminutione, vel detractione quamuis prædium decimatoriu duplicem fructum afferat in anno.
- 13 Idem est quamuis prædium euertatur, & reduca-

- tur ad nouam speciem fructuum, & n. 16.
- 17 Exigens decimam solum de quadam specie fructuum puta grani, vel olei non amittit ius, & possessionem respectu decimæ aliorum fructuum, immo talis possessio est conseruatur etiam respectu fructuum, qui subrogantur in locum eorum, qui ex prædio decimali prius colligebantur.
  - 18 Eius nomine agi potest contra Dominum, vel possessorem etiam pro annis præteritis, quibus decima soluta non fuit.
  - 19 Consuetudo in soluendis decimis vni Ecclesie potius quàm alteri attendi debet, si aliud de iure cautum non reperiatur.
  - 20 Decima animalium Ecclesie solui debet, quando amplius non indigent lacte.
  - 21 Pro virili est distribuenda si animalia pro parte anni morentur in Parrochia Domini sui, et partim in aliena, nisi consuetudo aliud in contrarium disponat.
  - 22 Ecclesia vna potest contra aliam ius decimandi præscribere, dummodo concurrat titulus, & possessio quadraginta annorum, vel sola possessio immemorabilis.
  - 23 Declara, quãdo Ecclesia nõ est Parrochialis, secus si agatur de prescriptione vnius parrochialis aduersus aliam, quæ tunc sola quadragenaria sufficit.
  - 24 Idem est, ubi agitur de prescriptione inter Ecclesiam non parrochiale, & aliam similiter non parrochiale.
  - 25 Mutatio feminis nõ mutat obligationem soluendi decimam.
  - 26 Decima debetur de fructibus subrogatis in locum illorum, qui prius colligebantur, & quorum decima solus solbat.
  - 27 Nõ debetur de fructibus subrogatis, quando decima fructuum, qui prius colligebantur erat debita ratione prescriptionis, nisi etiam respectu subrogatorum de sufficienti prescriptione doceatur.
  - 28 Libertas non soluendi decimam in totum præscribi non potest, etiam à personis religiosis, etiã si per mille annos constaret non fuisse solutam, & nu. 30.
  - 29 Monachus contra Episcopum, vel Ecclesiam Parrochiale non debet allegare prescriptionem, sed consuetudinem.
  - 30 Rector potest facere compositionem super modo soluendi decimam suæ Ecclesie, & talis compositio durat solum eo viuente, nisi à Papa fuerit confirmata.
  - 31 Non potest facere compositionem diminutiua quantitatatis cum laicis sine consensu Papæ.
  - 32 Potest prohibere possessoribus agrorum ne fructus percipiant, nisi eo, vel eius procuratore vocato.
  - 33 Item inuito Domino, vel possessore prædij potest Custodem apponere, qui fructus custodiat.
  - 34 Decima consignanda est in horreo Rectoris Ecclesie expensis debitoris, nisi consuetudo sit in contrarium.

Quoniam de Ecclesia Parrochiali sæpe fit mentio, opere præcium est, quænam illa sit exponere, & ibi quoque de iure sepulture, nec-

necnon de decimis illi debitis pauca quædam
 2 annectemus. Ecclesia igitur quæ habet Parochiam, idest, locum deputatum, in quo Populus habitat ad curam animarum cõgregatus, dicitur Parochialis, Goffred. in sum. de paroch. Abb. in c. extirpandæ §. qui vero n. 20. de præben. Siluestr. in verbo, parochialis; Et sufficiunt
 3 decem ad contrahendum parochiam, Specul. in tit. de not. crimin. §. 8. vers. quidam tenent; Qui si recedant manet Parochialis habitu, licet nõ actu, & illis reuersis iterum dicitur parochialis habitu, & actu, glos. communiter * approbata in c. licet canon in verbo, parochia, de elect. in 6. quã ibi sequuntur Auchar. n. 5. vers. quærit glos. Gemin. n. 6. & Franc. n. 2. Silva de benefic. par. 3. q. 42. Rebuf. in praxi tit. de non-promo. n. 35. Recuperat enim statum suum, quasi iure postliminij, Io. Andr. ibidem in nouel. col. 3. in glos. sed nunquid; Nec desinit esse parochialis actu, etiam si parochiani, qui in parochia habitant ex aliqua causa, vel culpa, ibi non percipiunt diuina, itaut Curatus nullum
 4 laborẽ sustineat, quia ad effectum, vt ¶ Curatus consequatur iura parochialia, sufficit quod p eum non stet quin ministret Ecclesiastica Sacramenta, vt per Abb. in d. §. qui vero nu. 11. Rebuf. in concordat. tit. de collat. §. statuimus in verbo, parochialis, vers. qui dicatur parochianus. Quod habet locum, quamuis Parochiani ¶ audiunt diuina, & Sacramenta percipiãt in aliena parochia, quia nõ propterea efficiuntur de illa parochia, nisi animo perpetuæ habitationis cù rerum substantia ibi hãt Incolæ, & Parochiani, Clem. dudum §. huiusmodi, de sepult. Doct. in c. is qui, vbi Franc. nu. 1. & alij eod. tit. lib. 6. Similiter si Curatus neglexerit administrare Sacramenta Parochianis, qui ea de causa fuerint coacti accedere ad
 6 alia loca ad ea percipienda, hæc culpa, ¶ & negligentia Curati nõ potest mutare statum Ecclesiæ, Rebuf. super concordat. de collat. §. statuimus il 2. in verbo, Parochialis, vers. qui dicatur Parochianus, Petr. de Vbald. in tract. de canon. Episc. & paroch. quæst. 11. n. 15. & quæst. 12. n. 16. Lup. de Castil. in tract. de canonica port. c. 2. n. 40. Præsertim si constet Ecclesiam habere limites, intra quos adsint habitatores, Goffred. in sum. de Paroch. Siluestr. in sum. in verbo, parochia, Vitalin. in clem. 1. n. 48. de præben. Card. conf. 48. nu. 2. Roman. conf. 356. Rebut. in d. §. statuimus, circa principium, Nec probetur huiusmodi habitatores recessisse, vel saltẽ remanserint decem personæ, quæ sufficiunt ¶ ad constituendam parochiam, vt dictum est, per doct. Specul. d. tit. de not. crim. §. 8. vers. quidã
 7 tamẽ, quam Rota canonizauit in vna Toletana parochialis 15. Maij 1587. coram Cardinale Platto Aduerte tamen ad vnum in hac materia valide necessarium, quod parochialis ¶ Ecclesia differt à curata, & ideo non tenet consequentia est curata, ergo parochialis, vt bene declarat Hoied. de benefic. incõpatib. c. 13. n. 2.
 Potro Ecclesia Parochiali competit ius se-

9 pelliendi ¶ omnes intra parochiam degentes, etiam si sint exteri, & forenses habentes hospiciũ in Ciuitate, nam hi quoque sunt sepeliendi in Ecclesia Parochialis habitationis, cum in ea sumantur Sacramenta, Archid. post antiquiores in c. 1. n. 3. de sepult. in 6. Ant. de Butr. in c. 1. n. 9. & Abb. n. 4. eod. tit. Summa Siluestr. in verbo sepultura n. 8. cum alijs. Idẽ puto de
 10 viatoribus trãsentibus ¶ nec habentibus hospiciũ in Ciuitate. Nã licet secundum vnam opinionẽ hoc casu ius sepulturæ spectet ad Cathedralẽ, quã tenet glos. in c. in nostra, de sepult. Innoc. Hostien. & Io. Andr. in c. 1. de sepul. Nihilominus alia est verior, quod scilicet spectet ad parochialẽ intra cuius fines quis obiit, & hanc tenet Archid. Butr. Abb. & Sũma Siluestr. in locis supra citatis; Et hæc sententia eo magis procedit si per parochialẽ fuerint moriẽti administrata Sacramẽta; Nã ius Sepulturæ ¶ multũ pendet ab administratione Sacramentorum, vt tradunt * communiter Doct. in d. c. 1. Eo enim ipso quod percipiunt Sacramenta, videntur elegisse sepulturam, vt per Butr. in d. c. 1. nu. 9. Abb. n. 4. & Siluestr. nu. 8. Franc. & Gemin. in c. 1. de sepult. in 6. Lapsus in c. fin. eod. tit. & ita tenuit Rota in vna Hispanen. iuris votandi 9. Iulij 1595. coram Cardinale Seraphino.

Similiter quoq; Ecclesia parochialis habet
 12 intentionem ¶ fundatam de iure cõmuni super primitijs, & decimis fructuum, qui colliguntur intra fines parochia, Doct. in c. fin. de paroch. & in c. cù contingat, de decim. Put. decis. 371. lib. 1. latẽ Card. conf. 26. n. 4. & sequen. adeo vt
 13 ipsi decima sit ¶ presoluenda de omnibus dictis fructibus licitẽ acquisitis, c. nuncios, & ibi Glos. c. nõ est, vbi Abb. in 2. not. de decim. & ab
 14 ique aliqua ¶ diminutione, vel detractiõne, c. cù homines, c. nõ est, i fin. de decim. Mohed. decis. 69. Rebuf. in tract. de decim. q. 11. n. 3. Item quamuis prædium decimatorium duplicem fructum producat in anno. Et de pastu quoque animalium decima persoluenda est: Et si
 15 prædium euertatur, & reducatur ad ¶ nouam speciem fructuum, de illis non minus solui debet, quã de primis, latẽ Euerard. conf. 183. per tot. Et quod de nonalibus eadem decima Ecclesiæ debeat tradit Rebuf. de decim. q. 14. n. 29. quẽ sequitur Melchior Palaez in tract. maioratuũ q. 10. n. 32. Abb. conf. 71. n. 1. lib. 1. Alber. Brun. de augumen. conclus. 17. in prin.
 16 Et si ¶ species fructuũ, vel plãtationis sit mutata industria hominis, quod propterea non cesset obligatio soluendi decimam de illis, sicut prius soluebatur de alijs, probat tex. in c. cù in tua, vbi Butr. n. 2. in fin. & n. 5. vers. Vnde dicit, & c. Abb. n. 3. & alij * cõmuniter, de decim. Et Rota tenuit in pluribus causis, nempe in Calaguritana decimarum 30. Ianuarij 1562. coram Caputaquen. in Conchen. decimarum 1. Iulij & 16. Decembris 1591. & 20. Aprilis 1592. corã Cardinale Pãphilio, & in alia Conchen. decimarũ de Garzinaria 19. Iunij 1595. coram

coram Cardinale Mantica, quæ fuit confirmata, 27. Decembris 1596. coram Cardinale Scraphino.

17 Sed & si Ecclesia decimam petierit, aut etiã exegerit solum ꝑ de quadam specie fructuum, puta grani, vel olei, nõ propterea amittit ius, & possessionem respectu decimæ aliorum fructuum, Quinimmo per perceptionẽ vnus speciei, alio in possessione non existente, illi conseruatur possessio percipiendi decimam ex omnibus alijs fructibus etiã subrogatis in locum eorum, qui ex prædio decimali prius colligebantur, ad not. in cap. commissum, & in c. cum in tua, de decim. Rota decis. 2. n. 3. de præscrip. in nouis, Felin. post alios in cap. auditis n. 19. eod. tit. cum proueniãt ab eadem radice, nempe à iure decimandi, Balb. de præscript. 2. par. quæst. 2. n. 17. & 18. Couar. pract. quæst. cap. 37. n. 5. & tenuit Rota in Hispalen. iuris votandi 6. Februarij 1576. coram Episcopo Lauretano, & in illa Corduben. decimarum 21. Octobris 1596. coram Cardinale Pamphilio; Quod adeo 18 verum est, vt etiam nomine Ecclesiæ ꝑ agi possit cõtra Dominum, vel possessorem pro annis præteritis, quibus decima soluta nõ fuit, Abb. post Io. Andr. in c. pastoralis, & in c. cum homines de decim. Federic. de Sen. cõf. 81. Euerard. cõf. 83. nu. 3. Et fuit tentum in vna Sabinen. decimarum de mense Maij 1597. coram Gypfio, vbi ad decisiones Caputaquen. 12. & 244. par. 1. fuit responsum, illas forsan locũ sibi vendicare in decimis minutis, de quibus loquitur tex. in d. c. cum in tua, & ibi glos. in verbo, Minutas, de decim. istæ enim non multum habentur in consideratione, arg. l. scio de in integr. rest. Rebu. vbi proximẽ q. 13. n. 51. Propterea, non tenet argumẽtum de decimis minutis ad grossas, nec in eis militat tanta ratio, Turcremat. in c. reuertimini n. 11. vers. ad sextum, 16. q. 1. Vel dici potest, Caputaquen. loqui in eo, qui in sola præscriptione se fundat, vt patet ex iuribus per ipsũ allegatis, quo casu intrat regula tantum præscriptum, quantum possessum, l. 1. §. si quis, de itinere actusque priuat. cum concordant. Secus vbi Ecclesia se fundat generaliter super omnibus fructibus ex dispositione iuris communis.

19 Illud autem nõ recipit dubitationem, quòd in soluẽdis decimis ꝑ vni Ecclesiæ potius quã alteri, consuetudo attẽdi debet, si iure cautum aliud nõ reperiatur, c. ad Apostolicã, in fin. de decim. quem tex. sic intelligunt Innocen. ibi, & Abb. n. 3. & probatur expressẽ in c. cũ sint homines, eod. tit. Vbi Parrochiani vnus Ecclesiæ colebãt prædia sita in alia parrochia, & dubitabatur cui Ecclesiæ decima esset persoluẽda, & deciditur consuetudini standum esse, quia in eo casu non erat dispositum, cui Ecclesiæ esset magis debita: Et in his terminis loquitur decis. Achil. de Graf. 2. de decim. in manuscriptis, & Put. decis. 154. lib. 1. Et talis consuetudo inducitur spacio decem annorum, vt per Abb. in d. c. ad Apostolicã, & in d. c. cum sint homines

nu. 6. ad fin. & ita tenuit Rota in illa Toletana decimarum coram Cantuccio de anno 1581. posita inter decis. diuers. 163. par. 2. & in illa Oxomen decimarum 18. Maij 1590. coram Cardinale Plato, & in Calaguritana decimarũ 12. Februarij 1599. coram Corduba.

20 Neque etiam omittendum est, quòd animalium decima ꝑ ita demum Ecclesiæ præstanda est, quando ipsa animalia amplius non indigẽt lacte, nec ratio aliqua expẽsarum factarum in illis custodiẽdis habenda est, Vincen. de Frãch. decis. 114. n. 1. In huiusmodi tamen decimarũ solutione consuetudo inspici, ac seruari debet, si de illa constet; Et si de consuetudine non appareat, tunc secundum Hostien. in d. cap. ad Apostolicã, de decim. si pro parte anni ꝑ animalia morentur in Parrochia Domini sui, & partim in aliena, æquum est, vt inter ipsas parrochias decima pro virili diuidatur, arg. l. qui saltum ff. de leg. 3. cum alijs de quibus per Bertrand. cõf. 205. n. 1. vol. 4.

22 Præterea admonendi sumus, quòd vna ꝑ Ecclesia potest contra aliam ius decimandi præscribere c. de quarta de præscript. cũ alijs per Rotam decis. 14. nu. 2. de iudic. in nou. Dũmodo cõcurrat titulus, & possessio quadraginta annorum, vel sola possessio immemorabilis, c. 1. de præscrip. in 6. & ibi Gem. Frãc. & alijs, Card. Zabarel. cõf. 26. n. 5. Mil. in verbo, præscribi an possit ius decimarum, Din. in reg. possessor. nu. 27. vbi etiam Couar. in 2. par. §. 5. sub n. 2. vers. quinta conclusio, Balb. de præscript. par. 2. part. 3. quæst. 6. sub n. 10. vers. limita istam.

23 Quod intellige respectu Ecclesiæ, quæ non sit parochialis, nam ipsa, vt præscribat aduersus parochialem decimas prædiales illi de iure debitas, indiget forte quadragennaria cum titulo secundum Abb. in d. cap. cum sint homines, n. 6. circa finem, de decim. secus si agatur de præscriptione ꝑ vnus parochialis aduersus aliam, quia tunc sola quadragennaria sufficit secundum Abb. vbi supra, & tenuit Rota in illa Toletana decimarũ de Vargas 20. Maij 1596. coram Cardinale Blanchetto, & in illa Ciuitaten. decimarum 28. Iunij 1596. coram Gypfio. Et idem est, quando ꝑ agitur de præscriptione inter Ecclesiam non parochialem, & aliam similiter nõ parochialem, vt fuit tentum in vna Valentina decimarum de Gandia 2. Maij 1603. 10. Decembris eiusdem anni, & 19. Martij 1604. coram Card. Pamphilio.

25 Aduertendum tamen est, quòd hæc conclusio de præscriptione non procedit quoad fructus subrogatos in locum illorũ, qui prius colligebantur, & quorum decimandi ius fuit præscriptum. Nam licet ꝑ mutatio seminis nõ mutet obligationẽ, c. commissum, & c. cũ in tua de decimis. Hostien. in summa eod. tit. §. fin. q. 10. Bolognet. cõf. 29. nu. 3. Adeo vt si decima frumenti sit debita alicui Ecclesiæ, & loco frumenti ꝑ ferratur crocus, do croco tanquam de subrogato eidem Ecclesiæ decima debeatur, Rota apud Paleot. decis. 70. & fuit tentum in vna

Conchen.decimarum 5. Maij 1600. & 27. Iunij 1601. coram Cardinale Pamphilio : Nihilominus hoc non procedit, quando decima ꝛ frumenti erat debita ratione præscriptionis, quia tunc decima crocei nati in loco, in quo alias ferebatur frumentum, non debetur, nisi pariformiter pro parte Ecclesiæ de sufficienti præscriptione respectu decimæ crocei doceatur, ita Rebuf. de decim. quæst. 6. n. 35.

Sed hoc etiam adnotandum est, quòd licet ius decimandi aliquando præscribi possit, tamen libertas ꝛ non soluendi decimas in totum præscribi non potest, etiam à personis religiosis, Rebuf. in d. tract. de decim. q. 13. n. 60. vers. sed libertatem, late Balb. de præscript. 5. part. princ. q. 7. n. 3. & seq. Hinc Hostien. in summa de consuetud. §. fin. nu. 14. vers. ergo discretus Monachus, dicit, quòd contra Episcopum, vel Ecclesiam Parrochiale non debet Monachus allegare ꝛ præscriptionem, sed consuetudinem, sequitur Ruin. conf. 142. nu. 11. vers. & per hoc infert lib. 5. Et tali consuetudo debet esse præscripta saltem spacio quadraginta annorum, glos. ult. cū qua transeunt omnes in c. quibusdam, §. ille quippe, de decim. Henric. Boich. in c. peruenit, n. 9. eod. tit. Gemin. in c. 2. §. cæterū n. 3. & Frac. in §. diocessani, n. 1. in fin. eod. tit. lib. 6. Balb. vbi supra par. 1. quintę par. princ. q. 7. n. 3. vers. fallit. Et quòd talis libertas nõ soluendi decimã præscribi non possit, etiam si per mille ꝛ annos constaret non fuisse solutum, probat tex. in c. causam, & ibi omnes Doct. de præscript. & concordantes plures allegat Thomas Triuisan. in decis. sua civili 29. n. 15.

Potest autem à Rectore fieri ꝛ compositio super modo soluendi decimam, & talis compositio durat eo viuente, nisi à Papa fuerit confirmata, quia tunc durat perpetuo, Zabarel. consil. 146. numer. 2. Non tamen fieri potest compositio diminutiua ꝛ quantitatis cum laicis sine consensu Papæ, Glos. Abb. & alij in cap. venerabilis, de confirmat. vtil. vel inutil. & in cap. ex multiplici de decim. & in c. 2. de transact. Bertrand. conf. 14. & conf. 116. lib. 1. Rebuff. in tract. de decim. quæst. 13. num. 19. & sequen. vsque ad num. 27.

Item descriptio fructuum pendentium in agris ad instantiã Rectoris fieri potest, quemadmodum etiam possessori agrorū potest prohiberi ꝛ ne fructus percipiat, nisi Rectore, vel eius procuratore vocato, Guid. Pap. decis. 283. num. 1. Sic etiam inuito Domino, vel possessore agrorum potest apponi ꝛ custos, seu guardianus, qui dictos fructus custodiat, & videat ne Rector in eius decima defraudetur, Vincen. de Franch. decis. 117. nu. 2. vers. & nouissimè iudicauit, late Plot. in l. si quando nu. 133. C. vnde vi. Et huiusmodi decima regulariter in horreo ipsius Rectoris ꝛ consignanda est expensis debitoris, Glos. in cap. reuertimini 16. q. 1. in verbo, in horreo, & in c. decimas ead. caus. quæst. 7. in verbo, in horreum : Nisi obstet consuetudo, nam illi standum est, Rebuff. de de-

cim. quæst. 13. vers. quartus nu. 49. & 50. cum alijs per Vincen. de Franch. decis. 124. n. 3.

Legatarius an possit acceptare partem legati, & partem repudiare, & nunquid fructus rei legatæ ante acceptationem illi debeantur. Cap. XCVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatarius partem rei legatæ acceptare, & partem repudiare non potest.
- 2 Voluntas testatoris scindi non potest.
- 3 Legatarius vbi plures res ei sunt relicte, potest vnā earum acceptare, & alteram repudiare, nisi legatum sit factum sub nomine vniuersali peculij, supellectilis, & similia.
- 4 Habens electionem si vnā rem acceptet, aliam repudiare tenetur.
- 5 Fructus rei legatæ ante acceptationem ad legatarium non spectant, nisi res fuerit propria testatoris, quo casu fructus illi debentur à die adita hereditatis, etiam ante acceptationem, nisi legatum sit conditionale, & nu. 6. & 7.
- 8 Legatum conditionale non transit in legatarium, nisi purificata conditione.

IN ore omnium posita est illa iuris conclusio, quòd legatarius rei legatæ partē acceptare, & partē ꝛ repudiare minime potest, l. legatarius pro parte, de leg. 1. l. neminem, de leg. 2. Idem est in hæreditate, l. 1. & 2. de acquir. hæredit. l. quidam elogio, de iur. deliberan. Ratio est, quia ꝛ voluntas defuncti scindi nõ potest, l. eū qui §. pro parte, ff. de his quibus, vt indign. l. nã absurdū, ff. de bon. libert. Et istud quidem obtinet, quando vna res tantū legatur, secus si plures legentur, quia tunc non censetur vnū legatum, sed plura, Quocirca legatarius ꝛ vnā rem acceptare, & alteram repudiare poterit, nisi sub nomine vniuersali legatū sit factum, veluti si quis leget supellectilem, argentum, seu peculium, hoc enim casu legatum, etiam si plures res cõtineat, tamen vnicū est, nec poterit legatarius rem vnā acceptare spreta altera, l. quoties plures ff. de leg. 1. In legato autem alternatiuo legatarius habens ꝛ electionē potest rem vnā acceptare, & aliam repudiare tenetur, l. si illud, aut illud ff. de leg. 2.

Sed dubium est, an fructus rei legatæ ante acceptationem ad legatarium spectent? Et dicendum est ꝛ non spectare, nisi res fuerit propria testatoris, & cuius recta via potuerit transferri dominium, quia tunc fructus illius à die aditę hereditatis legatario debetur etiam ante acceptationem, per tex. in l. Herrenius la 1. ff. de vsur. l. quæsitum ibi, quia & si fundum, ff. de acquir. rer. domin. Bald. in l. 1. nu. 2. vers. 2. oppono, C. de vsur. & fruct. legat. Aret. in l. cū res legata, num. 1. vers. 2. nota, ff. de leg. 1. vbi Ias. n. 9. vers. tertio diligenter, Ruin. conf. 50. n. 10. vers. & vbi legatum lib. 2. Soc. Iun. cõs. 182. num. 21. vers. quibus sic stantibus lib. 2. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 9. n. 5. vers. illud profectio

fecto. Vnde si res fructifera legetur ad effectū
constituendi ꝛ dotem, fructus etiam deberi
tenuit Rota in vna Prænestina hæreditatis die
1. Februarij 1580. coram Vicecomite, & faciūt
decisiones Cæsaris de Grassis 1. & 2. de vsuris;
Quod procedit licet mulier nondum accepta-
uerit legatum sibi factum ratione dotis; quia
sufficit, quod non repudiauerit, vt ratione do-
minij, quod ad illam pertransiuit à die aditæ
hæreditatis, interim donec repudiet, fructus
debeantur etiam ante acceptationem, l. apud
Iulianum, alias est l. cum seruus §. 1. vbi Bald.
nu. 2. in fin. Paul. de Castr. nu. 3. & communiter
Doct. ff. de leg. 1. Couar. lib. 1. var. resolut. cap.
9. num. 5. veri. nam licet legatarius. Limita-
nisi legatum esset conditionale, nam pendente
conditione ꝛ non debentur fructus, ex quo do-
minium est hæredis, Couar. vbi supra num. 5.
circa medium: Nam conditionale legatum
non transit, nisi à die purificatæ conditionis,
Ias. in l. 1. ff. de leg. 1. num. 115. vers. Quinto, &
num. 126. vers. Vltimo. Ei ita tenuit Rota in
vna Romana donorum de Ceulis 25. Maij 1601.
coram Penia.

In legato alternatio electio cuius sit, hæ-
redis ne, an legatarij. Cap. XC VII.

S V M M A R I V M.

- 1 In legato alternatio electio est legatarij, quā-
do verba executiua in eum diriguntur, vel su-
mus in dubio; Secus si verba dirigantur in hæ-
redem, quia tunc electio ad ipsam spectat, & n.
2. & 3.
- 4 Electio rei legata ad legatarium deuoluitur,
si hæres in termino ei dato à testatore non
eligerit.
- 5 Idem est si hæres non eligat intra terminum
sibi à Iudice præfixum ad instātiā legatarij.
- 6 Tex. in l. statuliberum, §. fi. de leg. 2. declaratur,
& num. 7.
- 8 Mora vsque ad litis contestationem purgari
potest.
- 9 Hæres habens electionem incerta persona de-
certis potest eligere, donec illi certi, vel vnus ex
eis petierit.
- 10 Mora purgationi non est locus post ius alteri
quæsitum ex legis dispositione, maxime re inte-
gra non existente.

DVbitari etiam non semel contingit cum
illud, aut illud testator legauit, cuius
sit electio, hæredis ne, an legatarij? Et

- 1 si quidem verba ꝛ executiua referantur ad le-
gatarium, vt si dixerit testator, Percipito talē,
aut talem rem, electio erit legatarij, l. planē. §.
si ita Titio, ff. de leg. 1. vbi quoniam testator
dixit fundum Seianum, aut vsumfructum tibi
habeto, videtur electionem ipsi legatario con-
cessisse. Si autem verba ad hæredem porrigan-
tur, eius erit electio, l. si ita scriptum, §. fin. de
leg. 2. Sed si ex verbis testatoris non possit cō-
cipi, cui ille electionem concessam esse volue-

3 rit, legatarij erit electio, vt plenius voluntatē
testantis interpretemur, glos. in l. Titio, de leg.
2. quam ibi sequitur Bart. in 1. opposit. Bald.
Alber. Paul. de Castr. Imol. & ceteri, & commu-
niter receptā esse tradit Salic. in l. plerumque
§. si res, ff. de iure dot. & eam sequitur Imol. in
cap. iudicante num. 17. de testam. & ibi Co-
uar. Ias. in l. beneficium n. 15. ff. de Const. prin-
cip. & in l. qui duos in princ. de leg. 1. & in §.
huic tamen num. 12. Instit. de act. Roman. qui
de communi *attestatur in l. 2. §. ex his, nu. 19.
ff. de verb. obligat. Ripa in cap. inter ceteras,
num. 70. de rescript.

4 Similiter vbi electio rei legata spectat ꝛ ad
hæredē, si ipse nō elegerit in termino ei à testa-
tore præfixo, electio in legatarium trāsfertur,
vt est tex. in l. statuliberum §. fin. de leg. 2. vbi
Doct. benē Castren. in l. qui duos, nu. 3. de leg.
1. Anchar. in cap. si pluribus, in vlt. notab. de
præben. in 6. & plures congerit Tiraq. de re-
tract. Lignag. §. 24. glos. vnica, num. 9. & 10. Si-
mon de Pret. de interpret. vlt. volunt. cart. 12.
num. 6. Si verò terminus non est præfixus à tes-
tatore ad eligendum hæres poterit eligere in-
tra annum, per tex. in l. fin. §. Sed & si quis, C.
commun. de leg. Sed cautela est, quod lega-
tarius faciat à Iudice sibi statui terminū, quo
5 elapso si hæres non elegerit, pariter ꝛ transfer-
tur electio ad legatarium, vel habetur electio
pro facta in præiudicium ipsius hæredis, Bart.
in l. cum, qui certarum, §. 1. num. 4. de verb. ob-
ligat. & bene per Aret. in l. legato generaliter
colum. penult. vers. sed ista ratio ff. de leg. 1. &
ibi Ias. num. 19.

6 Non obstat, quod d. l. statuliberum ꝛ non
procedat vbi terminus præfixitur solutioni, vt
videtur tenere Cuman. ibi in 2. lect. Quia dico,
quod hæc opinio non est vera; Nam ipse in pri-
ma lectura dat rationem, quod dum terminus
præfixitur solutioni in necessarium antecedes
præfixitur etiam electioni; Et ratio Floriani
tollit omnem difficultatem, quod præfixio ter-
mini dum pendet est in fauorem hæredis, post
eius lapsū est in fauorem legatarij: Non vi-
detur ergo constituenda differentia inter ter-
minum appositum solutioni, vel electioni, vt
habetur in decis. Ianuen. 134. num. 10. & te-
nuit Rota in vna Romana Bonorum 29. Mar-
tij 1585. coram Orano.

7 Non etiam obstat limitatio ꝛ deducta ex do-
ctrina Iason. & aliorū in d. l. legato generaliter
de leg. 1. Videlicet quod ille tex. non procedat
in re, quæ non sit in dominio, seu hæreditate
testatoris, quia respondetur, quod in d. l. lega-
to non agitur de trāsferenda electione de hæ-
rede in legatariū propter lapsū termini, sed
ibi dicitur, quod in legato generali electio est
legatarij, & ratio est, quia tunc videtur lega-
ta optio legatario, quæ opinio non habet lo-
cum, nisi in rebus hæreditarijs, vt ibid. per Ias.
n. 18. quod nihil facit ad quæstionē nostram in
qua quæritur, an electio fieri debeat infra cer-
tum terminum præfixum.

- 8 Demum nō obstat, quōd mora possit purgari vsque ad litis contestationē, vt per Bart. in l. si quis Titio §. si hæres in fin. de leg. 2. quia hoc est verum in terminis, in quibus loquitur
- 9 Bart. Videlicet, quando hæres habet † electionem incertæ personæ de certis, nam tunc etiam post moram hæredis in eligendo, durat facultas eligendi in hærede, donec illi certi, vel vnus ex eis petierit, vt declarat Bart. in l. cum quidam la secunda, sub n. 6. de leg. 2. ad quem tex. se remittit Bart. in d. §. si hæres. In casu autem nostræ quæstionis, si in tempore præstituto hæres non elegerit vnā ex rebus alternatiuè legatis, statim deuoluitur electio ad legatarium, vt in d. l. statuliberum, Et
- 10 post ius † alteri quæsitum ex legis dispositione, non est locus purgationi moræ, iuxta tradita per Aym. conf. 216. num. 23. Maxime re integra non existente, vt per eundem Aym. conf. 246. n. 5.

Minori datur restitutio in integrum aduersus lapsum temporis concessi ad reluendum rem paternam, & quando inconsulto hæreditatem adiuit. Cap. XCVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Minor aduersus lapsum temporis ei à lege, vel Statuto concessi pro reluenda re paterna, restitutionem in integrum petere potest.
  - 2 Amplia, vt etiam contra tutorem, vel curatorem suum agere possit personali actione, pro eius indemnitate, quamuis alienatio fuerit facta eo consentiente.
  - 3 Item amplia, vt minor eligens vnā viam, in alia sibi non præiudicet.
  - 4 Minori datur restitutio etiam aduersus alienationem factam solemniter, quādo ex ea aliquod præiudicium sibi infertur.
  - 5 Vassallus minor habet restitutionē in integrum etiam lapsō anno, infra quem lege iubente inuestitura renouari debet.
  - 6 Minori nunquam restitutio in integrum denegatur, nisi à lege, vel statuto expressè sit cautum.
  - 7 Restitutio in integrum propter iustam ignorantiam datur indistinctè, siue illam petens sit maior, siue minor, etiam si cum ipso nihil gestum fuerit.
  - 8 Ignorantia in hærede præsumitur.
  - 9 Quadriennium, quod datur ad petendam restitutionem in integrum, incipit currere à die scientiæ.
  - 10 Restitutio in integrum datur illi, qui petit se restitui ad lucrum sine damno alterius, secus si cum damno.
  - 11 Conceditur minori, qui inconsulto hæreditatem adiuit, etiam si hæreditas sit opulenta, & lucrosa. & num. 12.
  - 12 Item, quamuis confecerit Inuentarium, & hæreditatē adiuerit cum auctoritate Curatoris, contra quem possit habere regressum, & n. 14.
  - 13 Minor restitutionem alterius minoris non impedit, quando certat de damno euitando.
  - 16 Hæres, siue minor, siue maior etiam si per plures annos nullo confecto. Inuentario possederit bona virtute secundi testamenti, quod putabat validum, tamen si postea detegatur nullum, potest denuo adire ex testamento valido absque aliqua restitutione.
  - 17 Noua aditio hæreditatis, vbi ex noua causa conceditur, debet nouum etiam tempus dari ad conficiendum inuentarium.
- R** Ecepta est ab omnibus conclusio, quōd minori datur restitutio in integrum aduersus lapsum temporis ei à lege, vel † statuto concessi pro reluenda re paterna Alciat. post alios de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 20. nu. 2. Hoc idē tenet Specul. in tit. de primo, & secundo decreto §. 5. n. 33. vers. quid si minor. Immo datur ei hæc restitutio, quamuis alienatio fuerit facta eo cōsentiente, & cum tutoris sui, aut curatoris auctoritate, quo casu etiam
- 1 contra † tutorem, vel curatorem agere potest personali actione pro indemnitate sua, l. minor. C. de tut. vel curat. Neque vnā tantum
  - 2 viam eligendo sibi in † alia præiudicat, l. 1. & l. etiam C. eod. tit. Cum enim minori concedatur restitutio aduersus alienationem † factā solemniter, ex eo quod sibi aliquale præiudicium illatū fuerit, iuxta tex. in l. quædam C. de præd. minor. in l. lex quæ C. de administr. tut. & in l. 3. ff. de minor. multo magis ei danda est aduersus lapsum temporis concessi ad reluendum, seu ad contradicendum alienationi in eius præiudicium factæ, cui non fuit contradicendum per tutores, aut agnatos simplici negligentia eorum, vel forte malitia, & dolo. Vnde Clar. in §. fraudum quæst. 49. nu. 5. ex communi * opinione Doctorum, inquit, quod Vassallus minor † habet restitutionem in integrum etiam lapsō anno, infra quem lege iubente inuestitura renouari debet? Et huiusmodi restitutio nunquā censetur † denegata ipsi minori, nisi à lege, uel statuto id expressè caueatur late Dec. conf. 556. num. 8.
- Sed aduerte, q̄ si contractus fuerit celebratus cum defuncto, & tempus redimendi effluerit pupillari ætate durate, tunc nō competit minori succedenti remedium restitutionis ratione personæ, ex quo nihil cum eo gestum fuit, sed propter iustam causam ignorantie,
- 7 quo casu † indistinctè quis potest restitui siue sit maior, siue minor etiam si nihil sit gestum cum ipso, vt post Bart. in l. Æmilius nu. 5. ff. de minor. declarat Ias. in l. cum filius familias §. in hoc n. 6. de verb. obligat. Cagnol. in l. 2. nu. 219. C. de pact. inter empt. & vendit. Est enim generale, quod in hæredē ignorantia præsumatur l. q̄ in alterius, vbi Dec. & Cagnol. de reg. iur. Paleot. decis. 40. Caputaquen. decis. 207. part. 3. Quinimmo secundū Alex. conf. 71. incip. Videtur prima cōsideratione lib. 1. & Abb. in c. 1. in fine, de præscript. etiam si pupillus, vel minor læsus stetit per centū annos, quōd non petijset restitutionē, nihilominus ei ignorantiam

numquam currat tempus, nam quadriennium quod datur ad illam petendam incipit currere à die scientiæ, cum à principio tempus sit vtile, licet ex post facto sit continuuum l. fin. C. de temp. in integr. restit. peten.

Declara tamen prædicta non procedere, vbi ex pacto de redimendo venditor ageret de lucro consequendo, emptor autem de damno euidendo, puta si bona erant prius irrevocabiliter alienata, & promissio de retrouendendo fuerit facta ex interuallo, & sic processerit ex mera liberalitate emptoris, cum ad id nullo pacto cogi posset l. donari ff. de donat. & l. donari de reg. iur. Et boca interim fuerint aucta in precio, quo casu emptor patrimonij diminutionem, & iacturam pateretur, per ea quæ habentur in l. 3. ff. de dño infect. glos. in c. canonici, in verbo, damnis, de offi. deleg. in 6. & in c. sæpe de elect. in verbo, iacturam, eod. lib. Tūc enim, quia petens restitui non petit ratione damni, quod passus sit, sed ratione lucri cessantis, succedit communis theoricæ glos. & Doct. in l. sciendum ff. ex quibus caus. maior. Quod aut quis petit se restitui ad lucrum sine damno alterius, & conceditur restitutio l. si quis Titio eod. tit. Aut cum alterius damno, & non debet concedi, vt est casus in d. l. sciendum, & faciunt notata per Bart. in l. si Insulam in 6. quæst. ff. de verb. oblig. in l. fin. C. de codicill. & in l. fin. §. & si præfatam C. de iure deliber. Vbi ad lucrum consequendum non succurritur ignorantibus ex clausula generali si qua mihi, &c. Et bene comprobatur ex his, quæ vult idem Bart. post alios in l. si duo, ff. de acquir. hæredit.

Præterea restitutio in integrum est concedenda minori etiam quando inconsulto hæreditatem audiuit l. 1. & authen. si omnes C. de minor. ab hæredit. se abstin. cum alijs cumulatis per Oddum de restit. in integr. q. 62. art. 2 sub n. 15. vers. sed contra est veritas. Maxime quando hæreditas est pluribus litibus implicita l. minoribus ff. de minor. Azzo. in summa C. si min. ab hæredit. se abstin. Bald. in l. 1. n. 5. in fine eod. tit. Roman. in l. cum hæreditate sub. n. 5. vers. sequenda tamen est opinio Bart. vbi etiã Aretin. post n. 3. ff. de acquir. hæredit. Odd. eod. tract. q. 4. eod. ar. n. 79. Surd. decis. 30, n. 75. Quia interest minoribus litibus non molestari d. l. in minoribus, quod interesse consideratur etiam in maiore c. finem litibus, de dol. & contum. l. 1. ff. de inoff. testam. Et propterea est restituendus licet hæreditas sit opulenta, & lucrosa glos. in d. l. minoribus, Bero. conf. 68. sua. n. 83. vers. argum. l. minoribus lib. 1. Et quamuis cõfecerit inuentarium, quia inuentarium non tollit vexationes, neque impedit restitutionem minoris Bald. in l. 1. in fin. C. si minor se ab hæred. abstin. Salicet in d. authen. si omnes in fin. Bero. d. conf. 68. sub. n. 85. vers. præterea minor Phanuc. de inuent. parte 3. n. 26. Surd. conf. 87. n. 9. in fine & n. seq. Odd. de restit. quæst. 62. art. 2. n. 21. Quod procedit etiã si hæreditatē adi-

- uerit facultate Curatoris cõtra quem posset habere regressum, quia nihilominus est in electione ipsius si velit agere cõtra ipsum, vel petere restitutionem l. etiam, & l. fin. C. si tut. vel curat. Cuman. in l. si minoris num. 2. ff. de administr. tut. Roman. conf. 163. n. 5. Paris. conf. 10. n. 65. lib. 1. late Odd. quæst. 22. art. 3. sub. n. 16. vers. sed breuiter. Et hoc remedium competit etiam cõtra Ecclesiam, & alias minores, nam hi restitutionem alterius minoris impedire nõ possunt, quãdo certat de dño euitando Anchar. in c. auditis in fin. de restit. in integr. Roman. conf. 166. n. 14. Paul. de Cestr. cõf. 37. n. 5. lib. 2. cum alijs per Cephal. conf. 7. n. 12.
- Immo hæres siue minor sit, siue maior etiã si per plures annos nullo confecto inuentario possederit bona hæreditaria virtute secundi testamenti, quod putabat validum, nihilominus si postmodum detegatur eius nullitas potest denuo adire ex primo testamento valido absque alia restitutione per text. vbi glos. & Doct. in l. si is ad quem hæreditas ff. de acquir. hæredit. iuncta l. nec is §. 1. eod. tit. Et cū hæc sit noua aditio ex noua causa debet nouum etiam tempus habere ad conficiendum inuentarium iuxta conf. Cuman. 73. maxime quando subest causa, quare prius neglexerit Inuentarium facere, Videlicet, quia in secundo testamento, quod putabat valere hæreditas nõ erat ita grauata legatis, & propterea nõ existimauit Inuentarium debere esse necessarium Ita fuit resolutum per Rotã in vna Vrbenetana legati 13. Iunij 1588. coram Cardinale Plato.

De subreptione intra quantũ tempus oppositã possit breuis explicatio. Cap. XCIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Subreptio vitiat gratiam ipso iure.
- 2 De subreptione dari potest solum intra quadraginta annos à tempore d. a. e.
- 3 Dicitio (quandocumque) in materia subreptionis prescriptionem longissimi temporis non excludit.
- 4 De subreptione in litteris beneficalibus, & gratia post sententiam opponi potest, dummodo ante quadraginta annos.
- 4 Confirmatio, & noua gratia per obseruantiam, & diuturnitatem quadraginta annorum presumitur.
- 6 De subreptione intra quadraginta annos dari non potest, si in litteris sit apposta clausula, quod de subreptione, etc. nec nõ clausula sublata.
- 7 Clausula sublata, &c. releuat impetrantem ab onere probandi, & adimit parti, & Iudici facultatem aliter interpretandi, & iudicandi, etiam quod versetur in gratia concessa ad postulationem partis.

Quamuis subreptio generaliter vitiet gratiam ipso iure, vt est communis opinio relata per Felin. in c. ad audiẽtiam il. 2. num. 22. vers. litteræ beneficales, de rescript.

Caputaquen. decif. 224. parte vltima in imprefsis, Nihilominus dubium est intra quantum tempus de subreptione opponi poffit? Et dicendum ꝑ de subreptione. opponi poffe intra quadraginta annos, illis autem elapsis amplius de ea dari nequit, ad quem effectum subreptio cōsideratur de tempore datæ cap. si de tempore de reſcript. lib. 6. cum alijs per Felin. in cap. eam te, eod. tit. Et licet Imol. in d. cap. ad audientiam velit, quòd quando subreptio operatur nullitatem gratiæ poffit de ea quandoque opponi, tamen intelligitur ante quadraginta annos, quoniam in hac materia illa ꝑ dictio (quandocumque) & fimiles ita accipitur, vt præſcriptionem longiſſimi temporis non excludat, Inſtit. de perpetuis, & tempor. act. in princip. Angel. conf. 55. num. 3. Nec facit quod etiam poſt ſententiã in litteris beneficialibus, & gratiæ poffit opponi de subreptione, quia hoc verum eſt dummodo ꝑ ante quadraginta annos opponatur, Anchar. in d. cap. ad audientiam, in fine, ſiquidem per obſeruantiam, & diuturnitatem tanti temporis ꝑ præſumitur etiam noua gratia, & confirmatio Caſſad. decif. 3. in fine, de cauſ. poſſeſſ. & proprietatis.

6 Sed aduerte ꝑ quod neque intra quadraginta annos de subreptione dari poteſt, ſi in litteris ſit appoſita clauſula, quod de subreptione, &c. gloſ. in l. qui habebat ꝑ. 1. ff. de manumif. teſtam. Dec. cōſ. 456. n. 1. & cōſ. 557. n. 8. Quod intellige verum concurrente clauſula ſublata, quæ releuat ꝑ impetrantem ab onere probandi, & adimit parti, & Iudici facultatem aliter interpretandi, & iudicandi etiam, quod verſemur in gratia cōceſſa ad poſtulationem partis, Put. decif. 377. lib. 3. Secus ſi clauſulæ iſtæ non eſſent ſimul iunctæ Put. decif. 213. lib. 2. & dixit ſæpe Rota, & ſignanter in vna Calaguritana Iuriſdictionis coram Ioan. Baptiſta de Rubeis, ſub die 30. Maij 1580. & in vna Pampilonen. Archidiaconatus 19. Martij 1593. coram Cardinale Pamphilio.

De conſuetudine quomodo ſit probanda, & quanto temporis ſpacio inducatur dilucida explanatio. Cap. C.

S V M M A R I V M.

- 1 Conſuetudo per teſtes non probatur, niſi deponat de temporis diuturnitate, de viſu actus, cuius conſuetudo allegatur, & de illius frequentia.
- 2 Frequentia ex duabus vicibus inducitur.
- 3 Conſuetudo probatur etiã per instrumenta quando tot instrumenta concurrunt, vt verifimiliter ad notitiã totius Populi, vel maioris partis deuenierit.
- 4 Item probari debet in indiuiduo in caſu de quo agitur.
- 5 Non inducitur ex actibus varijs, et difformibus.
- 6 Si ſit negatiua, opus eſt, vt teſtes exprimant, quod actus fuerint facti propter contradiccionem alterius partis impugnantis, & in vim, ad effe-

Etumque inducendi conſuetudinem.

- 7 Item ad probandam conſuetudinem teſtes debent eſſe concordantes circa eoſdem actus, & quamuis non ſint interrogati debent rationem cōgruam allegare.
- 8 Conſuetudo contra ius debet eſſe immemorabilis.
- 9 Immemorabilis non probatur per teſtes minoris ætatis quinquaginta annorum.
- 10 Item non probatur, niſi per teſtes cōiunctim deponentes de viſu per quadraginta annos, de auditu à maioribus, quod ita viderunt ſuo tẽpore, & quod nec ipſi, nec eorum maiores viderunt, vel audiuerunt aliquid in contrarium, & de publica voce, & fama ante motam litem.
- 11 Teſtes de immemorabili deponentes debent expreſſe eius requiſita recensere, nec ſufficit ſi dicant articulum verum, niſi reddant rationem ſui dicti.
- 12 Item debent deponere per dictionem, & citra, alias ſi tali dictione (citra) vtantur ſine copula, non probant.
- 13 Dicitio (citra) abſque copula poteſt verificari in vna vice.
- 14 Teſtes deponentes per dictionem (citra) abſque copula probant immemorabile alijs concurrentibus, dummodo addant aliquam dictionem temporis continuatiuam.
- 15 Item probant immemorabilem cum dictione (citra) abſque copula in Regno Hispaniarum.
- 15 Immemorabilis non probatur per instrumenta confeſta ſuper actibus ipſis, ſecus ſi adducantur instrumenta, ſeu ſcriptura, in quibus enuncietur ipſa immemorabilis, ſeu que ipſam canonigent, dummodo enunciatiuæ ſint antiquæ, & num. 17.
- 18 Conſuetudo inducitur per ſolum conſenſum Populi, Vniuerſitatis, Collegijue etiã abſq; actutũ frequentia, & temporis diuturnitate, quando de dicto conſenſu ſaltem tacite apparet.
- 19 Mulier ſemel, & iterum pro aliquo intercedens non dicitur verè interceſſioni conſentire, niſi biennium tranſeat.
- 20 Stilus induciſur abſque curſu temporis, niſi ſit contra ius, quo caſu debet eſſe legitime præſcriptus.
- 21 Stilus eſt conſuetudo iudiciaria continens ordinem, & ſeriem rerum gerendarum, & quomodo differat à conſuetudine.
- 22 Obſeruantia communis, ſeu conſuetudo interpretatiua induciſur abſque temporis diuturnitate.
- 23 Item conſuetudo præter ius, qua non detrahit iuri Eccleſiæ, temporis diuturnitatem non expoſcit, ſed ſufficit probare per aliquos actus aliquando ita ſeruatũ fuiſſe.
- 24 Conſuetudo cōtra ius de iure ciuili, vbi de poſitiuis diſpoſitionibus agitur, inducitur per lapſũ decem annorum, ſecus de iure canonico.
- 25 Ius Canonicũ tractans de fide, vel de Sacramentorum ſubſtantia, nullo tempore præſcribitur, & nulla conſuetudine mutari poteſt.
- 16 Idem eſt, ſi tractat de priuilegijs perſonarum Eccleſiaſticarum, & de illarum prærogatiua, que

qua libertas ecclesiastica dicitur.

- 17 *Amplia, etiam si agatur de consuetudine inducenda contra aliquos particulares Religiosos.*
- 18 *Consuetudo aliqua induci non potest in praedictum bonorum Ecclesiasticorum, nisi per spatium temporis immemorabilis, vel saltem centum annorum, & n. 29.*
- 19 *Contra ius Canonicum (ubi agitur de iuribus, & rebus temporalibus acquirendis, amittendis, & alijs civilibus dispositionibus,) non inducitur, nisi spacio quadraginta annorum secundum communem, sed iuxta veriorum sententiam decem anni sufficiunt, & n. 31.*

* Communis est sententia Doctorum, quod ad probandam consuetudinem testes debent deponere de tribus coniunctim; Nemp de temporis duratione, de visu actus cuius consuetudo allegatur, & de illius frequentia ita & taliter, quod appareat interuenisse tacitum consensum Populi, vel maioris partis Curt. Iun. conf. 184. n. 10. & istud consilium sequitur Rota, ut per Put decif. 364. n. 3. lib. 1. late Dec. conf. 215. sub n. 2. vers. Tertio quia, Aym. conf. 134. n. 6. Et 7. Et quod ad inducendam consuetudinem requiratur actuum frequentia tradit etiam Bart. in l. de quibus n. 10. & ibi Ias. n. 39. ff. de legib. Crescent. decif. 1. de praeben. Frequentia autem inducitur per ex duabus vicibus, glos. 2. in c. monasterio in fin. de vit. & honest. cler. Ruin. conf. 34. n. 4. lib. 1. Afflict. decif. 305. n. 10. Bart. in l. certi conditio ff. si cert. pet. & in l. item mela vers. sed si alimenta. ff. de alimentis, & cibis. legat.

3 Per instrumenta autem ad hoc, ut probetur consuetudo tot debent instrumenta concurrere, ut verisimiliter ad notitiam totius Populi, vel maioris partis deueniret, Ias. in d. l. de quibus in fin. de legib. Abb. conf. 43. n. 6. circa medium lib. 2. Natta conf. 574. n. 14. & 16. Rota diuers. decif. 72. par. 2.

4 Item consuetudo probari debet specificiter in casu de quo agitur, Aym. conf. 96. nu. 4. Natta conf. 175. n. 15. & n. 37. Alex. conf. 196. n. 13. lib. 2. Rolan. conf. 69. n. 24. lib. 3. Rota diuers. decif. 172. n. 2. par. 1. Et testes debent deponere de actibus conformibus, quia ex discordantibus, & varijs consuetudo non inducitur, Aym. conf. 96. n. 5. & col. 313. n. 4. Bart. & alij in l. 2. in fin. princ. ff. solut. matrim. Dec. conf. 8. n. 4. vers. secundum quia, Et si consuetudo sit negativa opus est ut testes expriment, quod actus fuerint facti propter contradictionem alterius partis impugnantis Franc. in cap. fin. col. 2. post. med. vers. sed, queritur quid si canonici, de consuetud. lib. 6. Abb. in c. Abbate n. 10. & sequen. de verb. signif. Cotta decif. 393. Item quod fuerint facti in vim, & ad effectum inducendi consuetudinem Dec. col. 215. n. 4. Aym. col. 197. sub n. 12. vers. optime facit. Si quidem in dubio praesumitur animus seruandi ius commune Capr. conclus. 13. nu. 3. Neuzan. col. 9. n. 31. Et testes debent esse concordantes circa eisdem actus Aegid.

decif. 64. Alex. conf. 45. n. 4. & conf. 196. nu. 14. lib. 2. Et quamuis non sint interrogati debent rationem congruam allegare Innoc. in c. cum causam, de testib. Dec. d. conf. 215. sub n. 3. vers. praeterea, Et tenuit Rota in Salamantia Optionis 18. Maij 1575. coram felic. record. Clemente Papa Octauo tunc Auditore.

8 Si autem consuetudo sit contra ius debet esse immemorabilis Ias. in d. l. de quibus col. fin. ff. de legib. Dec. conf. 141. nu. 2. & conf. 185. n. 172. & hanc dicit communem opinionem Rocch. de Curt. in repet. c. fin. vers. quero an Doctori, de consuetud. & tenuit Rota apud Mohed. decif. 2. de consuetud. alias 209. Unde requirit arctiorem, & clariorem probationem Aegid. decif. 65. Nam testes debent esse ad minus quinquaginta annorum Caputaqua. decif. 71. n. 2. par. 3. & debent deponere cum omnibus requisitis, de quibus per glos. communiter receptam, & a Rota saepissime comprobata in c. 1. in verb. memoria, ubi Archid. Gemin. Franc. & alij de praescript. in 6. Videlicet de visu per quadraginta annos, de auditu a maioribus, quod ita viderunt suo tempore, & quod nec ipsi, nec eorum maiores viderunt, vel audierunt aliquid in contrarium, & de publica voce, & fama ante motam litem, Couar. in reg. possessor part. 2. §. 3. nu. 7. Mile. in repet. in verbo, testis ad probandam memoriam Balb. de praescript. in 2. par. quaest. 6. n. 24. late Gabr. conclus. 1. de praescript. n. 74. Caputaqua. d. decif. 71. par. 3. Mohed. decif. 253. & fuit resolutum in vna Tullen. Iurisdictionis 22. Maij 1596. coram Cardinale Pamphilio, & in Pamplonen. decimarum 21. Maij 1603. coram eodem, & in Valentina decimarum 14. Nouembris 1597. coram Penia.

9 Et quilibet testis debet deponere de omnibus requisitis de quibus supra, alias si vnus de vno deponat, & alius de alio, non fit coniunctio, ut fuit dictum in Hispalen. decimarum de Tribuxena 20. Maij 1594. coram Cardinale Mantica. Et debent a testibus dicta requisita expressere & recenseri, alias si dicant articulum verum, non probant, nisi reddant rationem sui dicti, Caputaqua. d. decif. 71. n. 3. & decif. 291. parte 3. & fuit tentum in vna Iacen. parrochialis 27. Iunij 1603. coram Cardinale Pamphilio. Praeterea testes super immemorabili deponere debent per dictionem, & citra, alias si tali dictione (citra) vtantur sine copula, nihil probant, quia dicitio illa absque copula potest verificari in vna vice, ut fuit dictum in allegata Hispalen. decimarum de Tribuxena 6. Iunij 1580. coram Cardinale Seraphino, & in vna Burgen. decimarum 10. Martij 1597. coram Orano, & ita passim seruat Rota per doctrinam Bart. in l. Celsus n. 24. de vsucapion.

11 Limita nisi testes deponentes per dictionem (citra) absque copula, adderent aliquam dictionem temporis continuatiuam, ut semper, perpetuo & similes, ut fuit tentum in dicta Burgen. decimarum 10. Martij 1597. coram Orano, &

no, & in vna Tirafonen. iuris præsentandi 21. Octobris 1594. coram Litta, quæ videtur tenere, quòd etiam absque dictione (citra) dictio (semper) operetur respectu quadragennariæ.

15 Secundo limita, vt non procedat in Hispanijs, vbi non solet aduerti, an testes deponant cum copula, vel ne, vt fuit dictum in allegata Pampilonen. decimarum coram Cardinale Pamphilio ex Molin. lib. 2. de primogen. Hispan. cap. 26. n. 39. in fine.

Dubium autem est, an consuetudo immemorabilis per instrumenta, & scripturas probari possit? Et non posse tenet glos. in d. c. 1. vbi Io. Andr. in fin. Franc. n. 5. Gemin. n. 16. de præscript. in 6. Alex. conf. 16. n. 17. vers. confirmo hoc lib. 5. Natta conf. 636. nu. 14. lib. 3. Aym. de antiq. tempor. parte 4. vers. materia ista nu. 39. & alij qui fuerunt allegati in vna Aquinaten. Sancti Eleuterij 19. Aprilis 1602. coram Ludouisio.

In contrarium tamen facit decis. Put. 209. lib. 2. & Caputaquen. decis. 347. par. 3.

Sed pro cõcordia sic distinguendũ est secundum Rotam in vna Burgen. Quindenniorum 8. Martij 1599. coram Litta. Ant adducuntur 16 Scripturæ, & instrumẽta confecta super actibus ipsis ad probandam immemorabilem, & hoc casu non probat eam, sicque procedit opinio glos. & aliorum, ea ratione, quia cum ex dictis scripturis, & instrumentis constet de initio, merito ex illis resultare non potest probatio immemorabilis, quæ ad sui essentiam desiderat memoriam initij non extare, vt alias fuit dictum in vna Salamantina Iurisdictionis 22. Aprilis 1580. coram Cardinale Seraphino, dum reprobata fuit sententia eorum, qui vouerunt centenariam dici immemorabilem.

Aut vero ad probationem illius adducuntur scripturæ, & instrumẽta, in quibus enunciatur ipsa immemorabilis, seu quæ ipsam canonizant, approbant, & de ea attestantur, & tunc negari non potest, quin eam probare valeant, tum quia scriptura, & instrumentum probat 17 quæ cantat, tum etiam quia per ÷ enunciativas antiquas immemorabilis probatur, & ita loquuntur Put. & Caputaquen. in decisionibus supra citatis, & fuit etiam tentum in vna Bracharen. Monasterij 19. Nouembris 1597. coram Cardinale Pamphilio, & in vna Burgen. Iurisdictionis 20. Decembris 1596. coram Orano.

Præterea animaduertendum est in hac materia probandi consuetudinem, quod si de tacito ÷ consensu Populi, Vniuersitatis, Collegijue constare posset absque actuum frequentia, & temporis diuturnitate, neutrum eorum requireretur, sed solus consensus sufficeret pro forma consuetudinis. Et sic ad consuetudinis esse solus consensus requiritur, tempus vero, & actuum frequentia ad faciliorem probationem, ita adnotauit Bald. in d. l. de quibus nu. 14. ff. de legib. Et ratio est, quia, & si pluries Populus, vel Vniuersitas aliquid fieri permiserit, potest esse tamen, quòd ab illa voluntate

recesserit, vnde necessario temporis diuturnitas requiritur, ad hoc, vt firmiter, & cum deliberatione conuenienti consensisse dicatur, ita colligitur ex Bart. in l. 2. n. 17. C. de legib. Et Ant. de Butr. in d. c. fin. n. 38. & Card. n. 27. & Bellam. n. 21. de cõsuetud. Et facit elegans exemplum mulieris intercedentis, quæ ÷ & si semel, & iterum pro aliquo intercedat, tamen non dicitur vere intercessioni consensisse, nisi biennium trãserit, l. si mulier la. 2. C. ad Sen. Conf. Velleian. ibi, sibi imputet, si quod sapius cogitare potuit, & euenire, & cæt.

20 Limitatur in stylo, ad quem ÷ introducendum tempus nõ requiritur, Ant. de Butr. in d. c. fin. n. 46. de consuetud. & Aym. in tract. de antiquit. tempor. in 4 parte n. . . Nisi sit contra ius, quia tunc debet esse legitime præscriptus, Alex. conf. 36. in fin. & conf. 212. n. 21. lib. 6. Aym. conf. 28. n. 19. Rebuf. ad constitut. Gal. tom. 3. tit. de consuetud. art. 20. glos. 13. nu. 16. vers. ad secundum. Roch. de consuetud. sect. 8. in fin. vers. si autem est contra ius. Est autem 21 stylus ÷ proprie in terminis nostris, secundum communem sententiam, consuetudo iudicialia continens ordinem, & seriem rerum gerendarum, & differt à consuetudine, nam consuetudo est id, quod continet æquitatem, vel iniuriam, iustum, vel iniustum in rebus agendis, ita colligitur ex Bart. in d. l. de quibus nu. 9. Alex. n. 52. Ant. de Butr. in d. cap. fin. n. 6. Card. n. 15. Aym. d. 4. parte n. 36. Rebuff. in d. tract. de consuetud. glos. 12.

22 Secundo limitatur ÷ in communi obseruantia, siue consuetudine, quam interpretationem vocant, vulgo communem opinionem, quæ versatur in communi intelligentia alicuius legis dubiæ, Dec. conf. 156. in fin. Alex. conf. 8. n. 9. lib. 6. cum concordantibus per eum.

23 Tertio limitatur in consuetudine præter ius ÷, quia si non veniat ad detrahendum iuri Ecclesiæ, ad eam inducendam non est necessaria temporis diuturnitas, vt existimat Paul. de Castr. conf. 347. n. 4. vers. & certè curius decem annorum lib. 1. Aym. de antiq. temp. parte prima. §. 4. vers. limitatur cū seq. Oldrad. conf. 225. nu. 24. in fin. sed sufficit probare per aliquot actus, aliquando ita seruatum fuisse, & ista est verior, & magis recepta sententia, quam post Nicol. de Matarel. in d. l. de quibus, tenet Butr. in c. fin. sub n. 47. vers. ex his dicit de consuetud. Et sequuntur Alex. conf. 8. nu. 7. lib. 5. Aret. conf. 11. nu. 5. prope fin. vers. sed tamen, Roch. de Curt. in rubr. de cõsuetud. n. 23. circa mediũ, vers. exemplificatur etiã, Dec. in l. semper in stipulationibus, in fin. de regul. iur. & in l. liberis n. 19. C. de collat. & in c. cū M. Ferrariensis, n. 7. post princip. de constit. in cap. at si clerici n. 25. de iudic. in c. 1. sub nu. 38. de postul. prælat. & in conf. 10. n. 10. in fine, & conf. 48. col. 1. vers. & in tali consuetudine, & conf. 156. prope fin. vers. & ista consuetudo, & conf. 441. sub nu. 13. Aret. in d. c. cum M. Ferrariensis nu. 15. Socin. conf. 111. n. 4. in fin. lib. 1. Purpurat.

purat. in l. certi conditio §. si nummos, n. 21.
 ff. si cert. pet. Gabr. de cōsuetud. conclus. 1. n. 70
 Natta cons. 406. n. 26. lib. 2. Aym. con. 118.
 sub n. 2. & cons. 201. n. 12. & cons. 294. col. 16. in
 fin. vers. nec dicant, & col. sequen. in princip.
 vbi dicit sufficere aliquo tempore vtrumque
 breui ita fuisse seruatum, & in responso pro
 genero n. 317. circa medium vers. ad hęc gra-
 tiosè, Bellon. cons. 1. n. 3. Menoch. de arbitr. ca-
 su 83. n. 10. Et ita tenuit Rota apud Put. decis.
 283. incipien. voluerunt Domini in fine lib. 1.
 & in vna Salamantina portionis 20. Decemb.
 1585. coram Cantuccio.

Similiter est etiam aduertendum, quod ad
 probandam consuetudinem contra ius non
 semper requiritur tempus immemorabile;
 24 Nam de iure † civili, vbi de posituiis disposi-
 tionibus agitur, secundum communem opi-
 nionem sufficiunt decem anni. glos. Bart. Al-
 ber. Alex. & alij in d. l. de quibus, & l. 2. C. de
 legib. adducunt omnes hanc rationem, quia
 iura volunt consuetudinem longam esse, vt
 in rubr. ff. de legib. & in rub. C. eod. sed longū
 dicitur tempus decennij §. 1. Instit. de vsucap.
 * Comprobatur hęc sententia * cōmunis, quia
 vbi consensus tacitus debet elici ex cursu tē-
 poris ad voluntatem mutandam, decennium
 sufficit, tex. est in l. sancimus C. de testam. vbi
 de voluntate solemnī per voluntatem minus
 solemnem mutanda agitur, sicut hic de mutā-
 do expresso cōsensu legis per tacitum consen-
 sum consuetudinis.

Inspecto autem iure canonico maior est
 difficultas; Nam pleriquē volunt, quod ad in-
 ducendam consuetudinem dicto iuri contra-
 riam quadraginta anni sufficiant, moti per c.
 auditis de rescript. & per c. fin. d. cōsuetud. si-
 mul iunctis; Pleriquē verò alij dicunt requiri
 immemorabilem; alij multi asserunt consue-
 tudinem nullo tempore induci. Ego autem
 sic distinguo.

25 Aut ius † Canonicum tractat de fide, vel de
 Sacramentorum substantia, & hoc nullo vn-
 quam tempore præscribitur, & nulla consue-
 tudine mutari potest d. c. fin. de consuetud. &
 c. fin. de præscrip.

26 Aut ius Canonicum † tractat de priuilegijs
 personarum Ecclesiasticarum, & de illorum
 prærogatiua, quæ libertas Ecclesiastica dici-
 ditur, & hoc etiam casu consuetudo contra-
 ria nullo tempore firmari potest glos. & Doct.
 in c. clericus, de iudic. & de iure Ciuili est tex.
 in l. fin. C. de Sacros Eccles.

27 Ampliatur etiāsi contra † aliquos particu-
 lares Religiosos induceretur, Card. in c. per-
 pendimus de sent. excom. Felin. in c. Ecclesia
 Sanctæ Mariæ col. 2. de constit. Io. Andr. in c.
 fin. de immunit. Eccles. in 6. & Roch. in d. c. fin.
 sect. 5. n. 21.

Aut ius Canonicum tractat de rebus Ec-
 clesiasticis, & conclude; quod in præiudicium
 28 bonorum Ecclesiasticorum non potest † con-
 suetudo aliqua induci; Ita omnes in authen.

casta, vbi Bart. & alij C. de Sacros. Eccles. & in
 d. c. Ecclesia S. Mariæ, & in c. 1. de consuetud.

Limita nisi talis consuetudo sit firmata spa-
 29 cio † centum annorum Rota decis. 11. num. 4.
 de consuetud. in antiquis, vel sit immemora-
 * bilis, & ita intelligo communem * opinionem
 quod in consuetudine contra ius immemora-
 bilis requiratur.

30 Aut denum ius canonicum † tractat de iu-
 ribus, & rebus tēporalibus, acquirendis amit-
 tendisve, & huiusmodi ciuilibus dispositioni-
 bus. Et tunc omnes in d. c. fin. de consuetud.
 & in d. l. de quibus consentiunt, quod requi-
 rantur quadraginta anni. Sed ego non video,
 quare ad inducendam consuetudinem contra-
 31 riam hoc casu non sufficiat † decennium, sicut
 sufficit de iure ciuili, de cuius dispositionibus
 posituiis agitur: Nam argumentum illud, in
 quo omnes se fundant, scilicet, quod iura de
 iure canonico non præscribuntur, nisi quadra-
 ginta annis, d. c. auditis non videtur bonum:
 Quia in præscriptione est diuersa ratio: Nam
 in præscriptione extremum agens, id est, præ-
 scribens est infirmū, & debile, nec statim ope-
 ratur, extremum vero patiens præiudicium
 maximum sentit, & irreuocabile, nam aufer-
 tur ei irremediabiliter res propria sine facto
 suo; sed in consuetudine e contra, Extremum
 enim agens est potentissimum, quia Populus si
 vellet, posset statim legem expressè tollere.
 Extremum autem patiens nullum præiudiciū
 sentit; Quia nouum ius, quod consuetudine
 inducitur, cum ad futura tantum, nō ad præ-
 sentia, trahatur negocia, nulli ius suum auferi;
 Et si vniuersis simul præiudicium faceret, præ-
 iudicium est reuocabile, cum statim noua lege
 possit consuetudo tolli, l. 3. §. diuus ff. de se-
 pulchr. viol.

Sublata consuetudine per legem, vel Sta-
 tutum an immemorabilis sublata cen-
 seatur. Cap. C I.

S V M M A R I V M.

- 1 Immemorabilis non tollitur per legem, vel Sta-
 tutum etiam si fuerit dictum nulla consuetudi-
 ne obstante, vel sublata omni consuetudine.
- 2 Limita nisi fuerit dictum sublata quacumque
 consuetudine secundum vnā opinionem, sed
 contrarium Rota tenuit, & n. 4.
- 3 Dictio (quacumque) habet maiorem vim quam
 dictio (nulla) vel (omnis) & se extendit ad ma-
 iora expressis etiam improperia.
- 5 Sublata quacumque consuetudine per legem etiā
 immemorabilis sublata censetur quando quis
 se fundat in sola consuetudine secus quādo iun-
 dat se in alio iure ad cuius probationem ad-
 ducit præsumptiuē continuationem vetustissi-
 mæ consuetudinis.
- 6 Item sublata consuetudine immemorabilis etiam
 tollitur, vbi per legem reprobatu consuetudo
 vti iniqua, & irrationabilis.
- 7 Idem est quando lex, vel Statutum expressè tol-
 lit

lit etiam priuilegia .

- 8 *Immemorabilis non est proprie priuilegium, sed dicitur priuilegium fictum, & tacitum .*
- 9 *Sublato priuilegio uero cęsetur etiam sublatum tacitum, & fictum .*
- 10 *Veritas ubi non habet locum nec fictio quoque .*
- 11 *Dispositum in casu uero debet cęseri dispositum etiam in tacito, & non expresso .*

Subsequitur alia disputatio utilis & frequēs, Vtrum scilicet sublata consuetudine per legē, vel Statutum ipsa immemorabilis sublata cęseatur? In qua quęstione est dicendū immemorabilem regulariter nō tolli, etiam si fuerit dictū nulla consuetudine obstante, vel sublata omni consuetudine Bald. in l. omnes n. 10. & Angel. in fine, C. de præscript. 30. an. Afflict. decis. 254. n. 5. Felin. in rubr. de præscript. n. 18. vers. fm. Aym. de antiquit. tempor. par. 4. num. 186. Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. n. 25. Couar. var. resolut. lib. 3. cap. 13. n. 5.

2 Limita si fuerit apposita dictio vniuersalis (quęcūque,) nam per talem dictionem immemorabilis etiam tollitur glos. in Clem. 1. in verbo (quanticūque) de foro compet. cum cōcordantibus per Tiraquel. in loco præallegato n. 26. & per Couar. in eod. loco nu. 5. in princ. Et ratio est, quia talis dictio habet longē maiorem vim, quā dictio generalis (nulla) vel (omnis) & se extendit ad maiora expressis etiā impropria, vt late per Tiraquel. de retract. lign. §. 1. glos. 7. n. 20. cū pluribus sequen. Gabr. lib. 6. de verb. signif. conclus. 4. per totam.

4 Contrariū t̄ quod neque hoc casu immemorabilis tollatur tenent Ruin. conf. 13. in fine. lib. 2. Dec. cōf. 171. n. 15. & conf. 496. n. 10. Bertrand. conf. 98. n. 12. lib. 1. Couar. vbi supra n. 5. Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 30. Et hanc secundā opinionem amplexa fuit Rota in vna Burgen. Quindenniorum 15. Maij 1600. coram Corduba, vbi alie decisiones fuerunt allegatę.

Si vis tenere primam opinionem eam declarā, vt procedat, quando quis se fundat in sola consuetudine, quia tunc apposita dictione vniuersali (quęcūque) cęsetur sublata etiam consuetudo immemorabilis, secus quando fundat se in alio iure, ad cuius probationem adducit præsumptiuē continuationem vetustissimę consuetudinis, sic declarat Felin. in c. dilecti de maior. & obed. col. pen. circa fin. vers. contra hoc arguitur.

Secundo limita principalem conclusionem, vbi per legem reprobatur consuetudo vti iniqua, & irrationalis, nam tunc cęsetur etiam sublata consuetudo immemorabilis Couar. d. lib. 3. var. resol. c. 13. sub n. 5. vers. aduertendū tamē, Duen. in regul. 144. ampliāt. 3. itavt nec in futurum possit de nouo introduci, Roch. de consuetud. cap. fin. sub n. 527. vers. cogita vtrū, Gabr. vbi supra d. conclus. 1. n. 32. Abb. in d. c. fin. n. 22. Ant. de Butr. n. 53. Tiraq. de vtroq; retract. in proem. n. 18. cum sequen.

7 Tertio limita quando lex, vel Statutum t̄ ex-

presse tollit etiam priuilegia, nam multo magis cęsetur tollere consuetudinem immemorabilem, quę non habet tantam vim, sicut priuilegium, & illo facilius tollitur, vt per Felin. in d. cap. dilecti, de maior. & obed. Ripa in l. quominus nu. 102. ff. de fluminib. Quod enim non potest acquiri priuilegio, nō potest etiam acquiri præscriptione tēporis immemorabilis secundū Bellamer. conf. 27. circa princip. Nam talis consuetudo non est proprie priuilegium Socin. conf. 260. num. 22. lib. 2. Cassan. consil. 34. num. 13. sed dicitur priuilegium fictum, & tacitum Aym. de antiquit. part. 4. num. 128. & 150. Vnde sublato priuilegio uero multo t̄ magis cęsetur sublatum tacitum, & fictum, vt subdit Aym. d. nu. 128. ad fin. Nam vbi non habet locum veritas t̄ nec fictio quoque, l. qui ad certum ff. locat. Tiraquel. de retract. lign. §. 15. glos. 1. n. 10. ad fin. Immo licet à pari procederent hoc casu verum, & fictum, nihilominus t̄ dispositum in vno debet cęseri, dispositum in alio etiam non expresso, Dec. in l. factum §. in pēnalibus nu. 16. ff. de reg. iur. Præsertim si lex, vel Statutum habeat clausulam derogatoriam non obstantibus priuilegijs, & alijs quibuscumque consuetudinibus; Nam licet concedamus, quod dictio illa vniuersalis (quibuscumque) de sui natura non comprehendat immemorabilem, tamen ob expressionem priuilegiorum, quę habent maiorem vim, quā immemorabilis, sine dubio comprehendit etiam immemorabilem per tex. in c. qui ad cogen. de procurat. lib. 6.

Obseruantia contractus à quo sit probanda, & quomodo probetur, paucis explicatum. Cap. CII.

SVMMARIVM.

- 1 *Obseruantia contractus est probanda ab eo, qui illam allegat .*
- 2 *Idem est de consuetudine .*
- 3 *Decima laicis concedi non possunt ultra vitam cōductoris, etiam si solemnitates interuenerint, quę in alienatione rerum Ecclesiasticarum requiruntur .*
- 4 *Obseruantia Statuti præsumitur, nisi Statutum sit contra ius .*
- 5 *Obseruantia contractus debet probari clare, & aperte ab eo, qui illam allegat, non autem præscriptiuē, quando agitur de præsumenda confirmatione Apostolica ob temporis antiquitatem iuncta obseruantia contractus .*
- 6 *Item obseruantia debet esse vniformis .*

Vlgaris est illa conclusio, quod obseruantia contractus est probanda ab eo, qui illam t̄ allegat, quia cum sit facti non præsumitur, Bertrand. conf. 149. n. 2. & sequen. lib. 1. par. 1. & conf. 130. n. 3. lib. 2. ead. part. 1. Misin. ger. conf. 10. n. 88. & sequen. & de consuetudine, t̄ quę & ipsa obseruantia dici potest idem scribit Dec. consil. 149. post num. 2.

Et hæc conclusio multò magis procedit si sit obseruantia contractus à iure improbat, vt est locatio decimarum perpetua in laicos; Quia non possunt decimæ laicis ꝑ concedi vltra vitam conductoris, etiam si solemnitates interuenerint, quæ in alienatione rerum Ecclesiasticarum requiruntur, Card. post alios in. c. cū apostolica in 4. quæst. de his quæ à Prælat. Ias. conf. 73. n. 21. lib. 3. Bero. conf. 21. n. 5. & sequen. lib. 1. Mohed. decis. 4. & 248. Vnde obseruantia necessariò probari debet, quia quando aclus est contra ius ea non præsumitur, licet alias præsumeretur, vt diximus de statuto, cū insobseruantia licet præsumatur, Tom. de Tanis decis. 25. Gozzad. cōf. 16. n. 16. Bero. cōf. 173. n. 54. lib. 1. tamen fallit, quando statutum est contra ius, vt tenuit Rota in vna Ieodien. Canonatus corā Cotta die 16. Nouembris, 1571. & fuit dictum in illa Valentina Emolumentorum coram Cantuccio.

Præterea dicta conclusio multò etiam magis locum habet, quando agitur de præsumenda ꝑ confirmatione Apostolica ob temporis antiquitatem iuncta obseruantia contractus, nam tunc debet obseruantia probari clare, & aperte ab eo, qui illam allegat, non autè præsupitiuè, quia esset inferre de præsupitione ad præsupitionem, quod non licet, l. 1. C. de dot. promiss. Bero. conf. 160. n. 13. lib. 2. optime ad propositum Ruin. conf. 29. numer. 3. vers. non obstat, & n. sequen. lib. 4. Crot. conf. 46. n. 15. & seq. lib. 1.

Sed neque sufficit obseruantiam probare, nisi, & illa vniformis existat, quia de diformi non est habenda ratio, l. nemo alieno, §. temporis ff. de reg. iur. Bart. in l. 2. in princ. n. 22. ff. solut. matrim. Dec. conf. 8. post n. 4. vers. nam quandoque potestas, & conf. 11. n. 12. Crauet. conf. 379. n. 16. lib. 3.

An ex prohibitione alienationis adiecta post pupillarem substitutionem cum causa, quia vult bona remanere in agnatione, & deuenire de vno in alium iuxta gradus prærogatiuam, sit inductum fideicommissum in omne tempus, etiam post pupillarem ætatem, ex facto non ineleganter diferitur. Cap. CIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Substitutio facta filio decedenti in pupillari ætate dicitur pupillaris.
- 2 Limitata ad certū tēp^o vltra illud nō extenditur.
- 3 Grauumen iniunctum sub certa conditione, sub contraria ademptum censetur, & n. 11.
- 4 Prohibitio alienationis stans per se, & posita in parte testamenti separata à substitutione, inducit fideicommissum absolutum nedum in casu alienationis, sed etiam mortis, quando autem venit accessorie, & consequutiue ad substitutiones præcedentes, non inducit nouum fideicommissum, sed à præcedentibus substitutionibus regulatur. & n. 8.

5 Iungitur substitutioni præcedenti, quando statim post pupillarem substitutionem in eodē capitulo, & sub eodem verborum contextu immediate per verba participia subsequitur.

6 Idem est quando in prohibitione adiecta dictio repetitiua tam in hereditate, & bonis apposta, quàm in personis.

7 Dictio repetitiua stat accessorie, & refert omnes conditiones præcedentis dispositionis.

9 Prohibitio alienationis subsequens vbiq; præcedunt substitutiones expressè in certis casibus, censetur adiecta retento eodem themate, & facta ad corroboracionem dictarum substitutionum, vt arctet prohibitos tantum eo casu, quo grauati sunt restituere.

10 Ratio generalis (quia vult bona conseruari in familia) apposta in prohibitione alienationis vltra casus illarum non extenditur.

12 Operatur fideicommissum separatum in casu contrauentionis.

13 Prohibitus alienare, si post defectam conditionem alium heredem instituat, non dicitur contrauenire.

14 Ius quæsitum vocatis in casu contrauentionis ante conditionis euentū non tollitur ex eo, quod postea deficiat conditio.

15 Clausula in testamento adiecta (quod bona vadant de vno in alium, & semper ad proximiorē) quid importet.

16 Dictio (adeo) est continuatiua, sed iuncta cum dictione (quod) est illatiua, & declaratiua, sicut dictio, ita quod.

17 Hereditas ad tempus dari non potest.

18 Prohibitio expressa testatoris de non alienando, quando non est separatim facta diutius non durat, quàm duret legis prohibitio, licet sit efficacior, & siue præcedat, siue sequatur semper censetur facta respectiue ad substitutiones expressas.

19 Vt operetur non persona prohibita spectantur, sed illa, quarum fauore facta est.

Testator instituit Ludouicū, & Octauium eius filios masculos legitimos inuicemque substituit vulgariter pupillariter, & per fideicommissum, & vltimo eorum decedenti in pupillari ætate substituit Franciscū patruelem, & eo non existente illius filios in stirpes, prohibens, & vetans dictam eius hereditatē, vel partem eius alienari per quempiam ex dictis suis hæredibus institutis, cum velit dicta bona sua remanere in agnatione, & familia testatoris, adeo quod deuenire debeat de vno in alium iuxta gradus prærogatiuam, & sic semper ad ipsius testatoris proximiorē. Prædefuncto Octauio testator decessit relicto post se Ludouico altero filio, qui obiit sine testamento iam pubes factus nullis relictis filijs, sed tantum Hortensia matre ab eo hærede instituta. Sed quia filij Francisci patrueles, qui sunt proximiores de agnatione præcedunt dictam hereditatem ad se spectare vigore fideicommissi; Ideo dubitatur; an ex dicto testamento

mento inductum sit aliquod fideicommissum, cui sit factus locus per mortem Ludouici ad fauorem dictorum filiorum?

Et quidem clarum est, quod vsque ad clausulam prohibens, &c. substitutio de illis facta, est tantum pupillaris, † quia est facta filio decedenti in pupillari etate, l. 1. §. 1. & l. qui liberis in princip. de vulgar. glos. in l. præcibus in fin. C. de impub. Quæ substitutio cum sit limitata vsque ad certum tempus, vltra illud nõ extenditur † l. si quis ita, ff. de vulgar. Paris. conf. 23. col. penult. lib. 3. Ex quo enim sub conditione, si decefferit in pupillari etate, testator filium grauauit, sub contraria † conditione censetur tale grauamen ademisse, vt bene declarat Cefal. conf. 17. nu. 19. & seq. Card. Alban. conf. 1. num. 6. & sequen. Vnde cum Ludouicus decefferit iam pubes factus euauit dicta substitutio, & consequenter vsque ad dictam clausulam non est inductum aliquod fideicommissum per obitum Ludouici ad fauorem filiorum Francisci, vt notatur in l. secunda, in l. verbis ciuilibus, & in l. in pupillari, ff. de vulgar.

Sola difficultas est, An ex prohibitione alienationis adiecta post pupillarem substitutionem cum causa, quia vult bona remanere in agnatione, & deuenire de vno in alium iuxta gradus prærogatiuam sit inductum fideicommissum in omne tempus, etiam post pupillarem etatem. Et resoluendum est non esse inductum nouum fideicommissum; Quia prohibitio hæc alienationis non stat per se, nec est posita in aliqua parte testamenti p̄nitus separata ab ipsa substitutione, quo casu non est dubium, quod induceret † fideicommissum absolutum nedum in casu alienationis, sed etiam mortis, vt notat Aret. in l. qui Romæ, §. cohæredes, col. 2. vers. vbi autem, & ibi Socin. nu. 17. de verb. obligat. idem Socin. conf. 57. col. 1. lib. 3. & tenuit Rota in illa Romana Vinearum de Maximis, sed est iuncta cum substitutione præcedenti, quia statim post substitutionem pupillarem in eodem † capitulo, & sub eodem verborum contextu immediatè subsequitur ipsa prohibitio alienationis concepta per participia, quæ stant continuatiuè, & a præcedenti substitutione dependent Anchar. conf. 157. nu. 2. vers. sed subtilius; Insuper in hac prohibitione † adest dictio repetitiua tam in hæreditate, & bonis apposita, quam in personis, ibi, dictam hæreditatem, dicta bona, dictis hæredibus, quæ dictio † stat quoque accessoriè, & refert omnes cõditiones præcedentis dispositionis, Dec. conf. 291. num. 6. Paris. conf. 86. num. 36. lib. 2. & in terminis prohibitionis factæ cum istis relatiuis fuit dictum in causa Foroliuini de anno 1580. coram Cardinale Serafino, & in Faentina fideicommissi 12. Ianuarij del 1582 coram Cardinale Blanchetto. Cum igitur prohibitio hæc veniat accessoriè, & consequentiuè ad præcedentes substitutiones siue illam referamus ad priorem substitutionem recipro-

cam inter ipsos filios institutos, siue ad posteriorem substitutionem pupillarem factam vltimo ex filijs in pupillari etate morienti, illa non inducit nouum fideicommissum, sed regulatur † a præcedentibus substitutionibus, ad quas venit consequentiuè, vt Rota tenuit in causis præallegatis, & alias sæpè, & in Bononien. de Pepulis coram Oradino del 62. de qua per Caputaquent. decis. 121. lib. 2. in manuscript. & in alia Bononien. honorum de Bonasonis coram eodem Caputaquen. del 75. & optimè distinguendo plures casus in vna Foroliuini. fideicommissi de Monsignanis 19. Martij del 79. coram felic. record. Clemente Papa octauo tunc Rotæ Auditore. Vbicunque enim præcedunt substitutiones expressæ in certis casibus † prohibitio alienationis subsequens censetur adiecta retento eodem themate, & facta ad corroborationem dictarum substitutionum, vt arctet prohibitos eo casu tantum, quo grauati sunt restituere iuxta conf. Dec. 636. pluries canonizatum in Rota Alex. conf. 59. num. 8. lib. 3. Card. Alban. d. concl. 1. num. 9. & communem* dicit Cefal. d. conf. 17. num. 24. & sequen.

Quæ omnia eo magis procedunt in casu isto, quia si testator voluisset Ludouico filio omni tempore decedenti sine filijs substituere eius agnatos, & familiam ineptè in substitutione restrinxisset se ad tempus pupillaris etatis, & superflua remaneret ipsa pupillaris substitutio, si fideicommissum absolutum pro omni tempore, & in omni casu adiectum esset & ideo potius dicendum est, quod pater voluerit filio tantum prouidere in casu obitus in pupillari etate, & sic pro eo tempore, in quo sibi prouidere non porerat ob defectum etatis, relicta illa libera disponendi facultate post pubertatem, confusus de filio, quod esset dispositurus de suis bonis ad fauorem familie prout prudentem decet, Mariam. Iun. conf. 95. num. 18. lib. 1.

Non obstat ratio generalis apposita in prohibitione, quia vult bona conseruari in familia; Quia etiam si alias posset inducere fideicommissum in casu mortis, restringitur nihilominus † ex substitutionibus expressis, vt vltra casus dictarum substitutionum non extendatur, Alex. conf. 139. col. 2. lib. 6. quem mirè commendat Rub. Alexand. in l. Gallus, §. quidam rectè, num. 68. Idem Alexand. conf. 59. col. fin. vers. non obstat lib. 3. Ruin. conf. 153. sub. num. 5. lib. 2. Sociu. Iun. conf. 29. num. 24. vers. Secundò etiam dico lib. 4. Cefal. d. cõf. 17. num. 28. paulò ante fin. Menoch. conf. 85. n. 118. Curt. Sen. conf. 45. cui totum collegium Papiæ subscripsit. Et optimè declarat Alciat. in l. pater filium, §. fundum sub num. 5. vers. maior est dubitatio, & sub num. 8. vers. ergò hanc sententiam de legat. 3. & consil. 207. sub num. 10. lib. 9. Et videtur tex. in terminis in Authent. de restitut. fideicommissi. §. nos igitur, vbi amplissimis verbis posita erat ratio per testato-

testatorem, quod volebat perpetuò bona in familia remanere, & tamen Imperator ibi decidit eam restringi ad casum præcedentis substitutionis, idque Rota sequuta est in dicta causa Bononien. de Populis.

Et hoc suadetur viua ratione, quia, vt supra dictum est, quando aliquis † grauat sub cõditione eidem sub contraria cõditione censetur ademptum grauamen, si ergò hæres grauatus sub cõditione censetur factus liber ab omni grauamine deficiente dicta cõditione, non est verisimile, quod testator dum incontinenti posuit prohibitionem alienationis cum dicta ratione, voluerit etiam se incontinenti corrigere, grauando hæredem eo casu, quo voluit eum esse liberum, vt bene declarat Card. Alban. d. conf. 1. num. 8. & sequen. Censetur ergò testator voluisse, quod talis prohibitio alienationis cū dicta ratione finiatur eo casu, quo finiuntur præcedentes substitutiones, & consequenter cum in dictis substitutionibus præcedentibus non comprehendatur iste casus obitus Ludouici post pubertatem, quia prior substitutio reciproca est restricta inter filios institutos, alia est pupillaris tantum, dicendum est prohibitionem alienationis hoc casu non suffragari.

Non obstat, quod dixit Rota in causa Vrbeuetana fideicommissi coram bo: me: Cardinale Pamphilio 21. Maij 1587. quod scilicet prohibitio alienationis † cum tali ratione operatur etiam fideicommissum separatum, quia illa decisio procedit in casu contrauentionis, in quo solum operatur prohibitio alienationis, Menoch. d. conf. 85. num. 110. Secus vbi defecta cõditione prioris substitutionis expirauit etiam ipsa prohibitio, vt hic, quia tunc grauatus † de non alienando, qui post defectam cõditionem alium hæredem instituit, non cõtrauenit, vt bene post alios declarat Cefal. d. conf. 17. num. 22. & sequen. & num. 25. Ideò vocatio facta in casu contrauentionis huic casui non applicatur; Bene autem applicaretur, vt in dicta Vrbeuetana, si dum pendebat adhuc purificatio cõditionis præcedentis substitutionis, prohibitus alienare alienasset; Puta facta erat substitutio, si Titius decederet sine filijs, Titius in vita alienauit, & sic cõtrauenit ante defectum cõditionis primæ substitutionis, hoc enim casu cum adhuc duret dicta prohibitio non defecta cõditione substitutionis, illa contrauentio inducit vocationem, etiam quod postea substitutionis cõditio deficiat, quia cum habeat suam particularem vocationem in casu contrauentionis, & tunc ante defectum cõditionis prioris substitutionis fuerit contrauentum, acquisitum fuit ius vocatis in casu contrauentionis, quod non † tollitur ex eo, quod postea deficiat cõditio, & sic res deueniat ad casum, à quo incipere non poterat, quia ex hoc non tollitur ius quæsitum antequam ad illum casum deueniat, vt habetur per omnes in l. pluribus, §

si placet de verbor. obligat. Diuersum est, quando defecta cõditione præcedentis substitutionis fit alienatio, quia cum defecta dicta cõditione deficiat etiam prohibitio alienationis, nulla datur contrauentio, & sic non intrat dispositio vocatorum in casu contrauentionis, & nos sumus in hoc casu, vt dictum est.

Nec quidquam facit, quod testator post rationem subdat, quod bona † vadant de vno in alium, & semper ad proximiorum, quia hæc verba sunt ad illius causæ extensionem posita, vt si bona remaneant in agnatione deueniant de vno in alium secundum gradus prærogatiuam consil. 153. num. 9. ad vlt. volunt. libro primo, Paris. consil. 75. num. 34. lib. 2. Card. Alban. dict. consil. 1. num. 13. qui dicit, quod nullus Index sapiens aliter iudicaret. Et eo magis, quia etiam hæc vltima pars est concepta verbis illatiuis, & declaratiuis: Nam dictio, † adeò, est continuatiua, l. iuris gentium, §. adeò, de pact. Sed cum dictione, quod, est illatiua, & declaratiua, sicut dictio, ita quod, Dec. consil. 227. num. 5. & sic his vltimis verbis noluit inducere separatum fideicommissum, sed declarare quomodo agnati admittendi essent si præcedens substitutio extitisset, & prohibitio non euauisset.

Non obstat, quod prohibitio sit facta omnibus tam institutis, quam substitutis, Et ideò sicut institutio filiorum est indistincta, cum hæreditas † ad tempus dari non possit, §. hæres Instit. de hæred. instit. Ita, & prohibitio de non alienando illis facta indistincta esse debet, vt scilicet comprehendat omne tempus, Hoc argumentum, vt opinor, nullius prorsus est momenti; Nam instituti sunt prohibiti fauore eorum, qui ipsis sunt substituti, & sic filius fauore alterius filij, & superstes filius fauore eorum, qui illi substituntur; omnes verò indistinctè prohibiti sunt, sed instituti respectiue ad substitutionem illis factam, & donec substitutiones locum habebunt; Sed cessantibus substitutionibus cessat prohibitio, quia quando non est separatim † facta diutius non durat, quam duret legis prohibitio licet sit efficacior, Dec. d. conf. 636. col. 2. Et siue præcedat, siue sequatur, semper censetur facta respectiue ad substitutiones expressas, vt declarat Gabr. consil. 132. num. 21. lib. 1. & ante eum Rosellus consil. 79. num. 6. inter consil. Alexand. de Neuo, qui loquitur de prohibitione facta omnibus hæredibus, & successoribus ante institutionem, & substitutionem, cum causa, vt perpetuò, & in infinitum bona remaneant in agnatione, Et vult prohibitionem esse restrictam ad casus, in quibus restitutio esset fienda secundum substitutiones expressas, vt per Alex. d. conf. 59. lib. 3. Cozzad. conf. 70. nu. 16. Ergò prohibitio est indistincta, sicut institutio, sed est restricta ad substitutiones expressas; Ad hunc enim † effectum nõ personarum prohibita spectantur, sed illarum, quarum fauore

fauore fit prohibitio, vt notant omnes in l. filiusfamilias, §. Diui, de leg. 1. Itaut cessante substitutione cesset prohibitio: Alias cū prohibitio alienationis semper fiat hæredibus institutis confunderetur illa communis opinio, & prohibitio alienationis est regulanda à casu præcedentis substitutionis, & plures decisiones Rotæ essent reuocandæ, & præsertim decisio facta in dicta causa Bononien. de Pepulis, Vbi prohibitio facta supradictis filijs hæredib. masculis fuit intellecta, quod haberet locum verificata conditione prioris substitutionis.

Conclusio igitur hoc in casu non esse indutum nouum fideicommissum ad fauorē agnationis, sed dicta bona spectare ad matrem Ludouici.

Testator ius habens in re, illam simpliciter legans quid legare intelligatur.
Cap. CIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Testator aliquid simpliciter legans censetur legare solum ius quod habet in re illa, etiam quod a morte ipsius extinguatur ex legis dispositione reiecta opinione Imola, & num. 2.
- 2 Amplia etiam si legatum sit factum coniuncta persona.
- 3 Idem est, quando legatum, seu alienatio fit titulo lucratiuo etiam si res ipsa certis finibus designetur, secus si fiat titulo oneroso.
- 4 Testator legans rem communem cum hærede tota intelligitur legare.
- 5 Idem est si res non sit communis utrique, sed pars sit testatoris, & pars hæredis.
- 6 Dominium in fideicommissarium non transit nisi facta restitutione.
- 7 Testator legans per verba vniuersalia, omnia, & quacumque bona, &c. censetur etiam bona fideicommissi relinquere.
- 8 Legans omne fundum dicitur etiam partem alteri, quam hæredi debitam legare.

Doctores communiter admittunt illam iuris conclusionem, quod habens ius in aliqua re, si rem illam simpliciter liget ius tantum, quod habet intelligatur legasse, etiam quod dictum ius post mortem ipsius extinguatur l. quod in rerum §. si usufructum, vbi Bart. Bald. & alij hoc notant, & in l. si domus §. fin. ff. de leg. 1. & est tex. in l. vxor patruo, vbi Glos. Cyn. Bart. Bald. Salicet, & Ang. C. de leg. de * communi Corn. conf. 84. num. 2. lib. 2.

- 1 Nec huic sententiæ refragatur dictum Imol. in d. l. quod in rerum, §. si usufructum, dum telligit id non procedere, vbi tale ius legantis morte eius deficiat ex legis dispositione, cuius ignorantia prætendi non potest, & quod propterea hæres videatur grauatus dictum ius redimere, & tradere legatario, Quia respondetur, quod contra Imol. est communis opinio, vt ipsemet ibi in fine fatetur, & tradit Corn. d. conf. 84. num. 2. vers. nec placet opinio Imol. vbi

ad omnia respondet, subdens, quod ab ista communi saltem in iudicando non est recedendum.

- 2 Amplia nam dicta conclusio procedit etiam in legato post facto coniuncta personæ, l. Stico, ff. de usufr. legat. vbi Bart. num. 5. Idem Bart. in d. l. quod in rerum, §. si usufructum, ff. de leg. 1. Corn. conf. 103. num. 1. lib. 4. & d. conf. 84. num. 2. vers. quod procedit lib. 2. Idem tradit Bald. p. illum tex. in l. habitatio, C. de usu, & usufr.

- 3 Secundo amplia etiam in legatis post alienationibus, quæ fiunt titulo lucratiuo, nam tunc quoque censetur quis concedere solum ius quod habet in re, licet rem ipsam certis finibus designauerit, vt probat tex. in d. l. si domus, §. fin. ff. de leg. 1. Secus autem est, quando alienatio fit titulo oneroso, vt puta per viam venditionis; Sic distinguendo tenuit Rota in vna Eugubina Terrarum 18. Decembris 1570. coram Cardinali Serafino, est eius decisio 122. lib. 1. in manuscriptis.

- 4 Intellige tamen prædicta, nisi legetur res, quæ sit communis cum hærede post, quia tunc testator dicitur legare totam rem, etiam pro parte ipsius hæredis: Nam ratio præcedentis conclusionis tunc cessat, videlicet quod non sit verisimile testatorem voluisse grauare hæredem ad redimendam rem legatam; Nam quando est ipsius hæredis non est opus quod redimat, l. vnum ex familia, §. si rem, ff. de leg. 2. vbi Glos. & Bart. & de communi * testatur Comes. in tit. de legat. num. 14.

- 5 Amplia hanc declarationem, etiam quando res non est communis utrique, sed pars est testatoris, & pars hæredis, nam adhuc testator censetur totam relinquere, Bart. in l. cum filius §. Dominus per illum tex. & ibi Imol. num. 18. de leg. 2. & in l. serui electione, §. fin. de leg. 1. Corn. conf. 84. num. 7. lib. 2. Ruin. 25. num. 18. lib. 2. Rub. Alex. conf. 95. num. 8. in fin. cum seq. de communi * Ripa in d. l. serui electione, §. fin. num. 113. Socin. Jun. conf. 68. num. 13. lib. 4. de communi, * Couar. in cap. filius noster, nu. 3. vers. quia, & si testator, de testam. sequitur Card. Mantica. lib. 9. tit. 1. num. 21. de coniect. plenè Menoch. conf. 349. num. 8. lib. 4.

- 6 Et hinc alias ego inferebam in quadam facti specie, quod licet portio bonorum, quam testator possidebat esset peruentura ratione fideicommissi ad hæredem, tamen cum hæres esset institutus simul cum vxore censebatur testator disposuisse etiam de dicta portione, & ista est communis * opinio, vt tradit Card. Man. vbi supra num. 21. Ruin. d. conf. 25. num. 18. lib. 2. Quia, vt omnes dicunt censetur relinquere etiam ius, quod ad hæredem est peruenturum, siue uti hæredem, siue iure proprio.

- 7 Et licet aliqui hoc limitent, quando testator dixit suam, quia tunc si pro parte est sua pro parte dicitur relinquere, tamen istud est verum, si quando relinquebat pro parte erat sua, secus si tempore testamenti in totum erat sua, nam quamuis esset grauatus restituere, hoc tamen non efficit, quod interim non sit sua; Nam in fideicommissarium post non transit dominium, nisi

nisi facta restitutione, l. restituit, ff. ad trebell.

Idque multo magis procedit, vbi testator
8 vtitur verbis vniuersalibus, omnibus, & quibuscumque bonis, &c. Nam tunc censetur etiã bona fideicommissi relinquere, iuxta cons. Bellon. 9. sub num. 6. versicul. & in primis moueor Ruin. consil. 150. num. 13. lib. 3. Alciat. cons. 611. num. 1. aliã 135. in princip. lib. 9. tom. 3. Alba consil. 73. num. 6. bene Socin. Iun. qui loquitur de verbis vniuersalibus geminatis, omnibus, & quibuscumque, consil. 68. num. 16. lib. 4. Paul. Leon. consil. 13. post numerum 12. Tyber. Decian. consil. 57. num. 26. lib. 1. Nam & in fortioribus terminis, quando testator legat fundum, qui est pro parte alterius non sui hæredis nec ab eo honorati, si legando vtatur verbis vniuersalibus, vt lego omnem fundum, ratione illius dictionis vniuersalis (omne) dicitur etiã partem alteri debitam legasse, Aret. in §. non solum sub num. 5. circa medium Instit. de legat. Salicet. in l. cum alienam num. 6. vers. fallit in
* casibus, C. de legat. de cõmuni * attestatur Pedroch. Brixien. in consil. 7. num. 104. & tradunt Bart. Ang. Castren. Alex. Iaf. & alij cõmuniter in d. l. serui electione, §. cū fundus, ff. deleg. i. Cephal. qui alios recēset cõf. 775. n. 28. & 29. lib. 5.

Re aliena legata, seu titulo institutionis relicta, quando ex præsumpta testatoris voluntate res ipsa præstanda sit, vel saltem eius æstimatio. Cap. CV.

SVMMARIVM.

- 1 Res aliena testamento relicta ab hærede legatario præstanda est si potest redimi, alioquin æstimatio arbitrio boni viri debetur. & num. 2.
- 3 Amplia, vt æstimatio quoque debeat, si redemptio sui natura sit difficilis, veluti si prædium minoris, vel dotale relictum fuerit.
- 4 Res hæredis legari potest, non etiam res propria ipsius legatary, etiam si legatarius rem postea alienauerit. & num. 5.
- 6 Institutio filij in re propria eiusdem filij non valet, quamuis res pertineat ad eã ratione proprietatis solum, vsusfructus vero ad patrem spectet, & num. 41.
- 7 Legatũ rei alienæ, quã testator ignorabat alienã esse non valet, nisi persona priuata facta fuerit.
- 8 Non valet etiam coniuncto factum, quando testator tempore, quo legatum reliquit, credidit rem ad se spectare ex aliquo titulo speciali, qui tamẽ eo ignorante fuerit extinctus, nisi filio factum fuerit, & num. 12.
- 9 Res aliena titulo institutionis relinqui potest, ne dum filio, sed etiam extraneo, & num. 10. contrarium in filio, vide infra num. 45.
- 11 Institutus in re certa dato sibi cohærede vniuersali dicitur legatarius.
- 13 Dispositio l. Stichæ, de vsufr. legat. in institutione filij locum non habet.
- 14 Testator habens actionem personalem ad rem, si rem simpliciter legauerit, censetur solum relinquere ipsam actionẽ, qua ad eam rem competit.
- 15 Æstimatio rei alienæ legata non debetur, si ex coniecturis appareat testatorem noluisse illam relinquere, & nu. 16. & 17.
- 18 Declarationis natura est non tribuere aliquid de nouo.
- 19 Dictio (ideo) denotat causam finalem.
- 20 Effectus non debet egredi terminos sue causæ.
- 21 Donatio ex causa nuptiarum facta filio, cedit in eius legitimam, & in illa censetur institutus.
- 22 Detractiones omnes etiam alias secundum regulas iuris debite excluduntur, quando testator vtitur verbis denotantibus integritatem suæ hereditatis.
- 23 Æstimatio rei alienæ legata non debetur, si totã hereditatem absorbeat, & num. 26.
- 24 Testator non præsumitur plus voluisse honorare legatarium, seu institutum in re particulari, quã hæredem vniuersalem.
- 25 Item non præsumitur hæredi plus oneris, quã licri dare voluisse.
- 27 Testator legans rem alienam, eius æstimationem censetur relinquisse ex legis præsumptione.
- 28 Quando lex ex coniectura voluntatem alterius interpretatur, talis coniectura non tollitur, nisi euidenter contraria voluntas ostendatur.
- 29 Legatum fauore filiorum est latissimẽ interpretandũ, quamuis hæres institutus esset magis dilectus & num. 31. & 32.
- 30 Card. Mantica tit. 11. de cõiect. lib. 6. declaratur.
- 33 Interpretatio potius faciendã est, quod testator voluerit relinquere æstimationem, quã facere testamentum nullum ex præteritione filij in re aliena instituti.
- 34 Expresum in concursu debet præualere tacito, & præsumpto, præsertim quando tacitum deditur ad destructionem expressi & nu. 35.
- 36 Falcidia detrabi potest ab hærede, quando legatum ultra dodrantẽ hereditatis ascendit, etiã si res titulo institutionis fuerit relicta, & nu. 37.
- 38 A testatore potest prohiberi.
- 39 Testatorũ gratia fuit inducta, ne scilicet intestati decederent.
- 40 Testamentum, in quo pater filium præterijt est nullum ipso iure, & nu. 47.
- 42 Institutio hæredis in rebus alienis fieri non pot.
- 43 Institutus in vna re, nullo dato cohærede succedit per ius accrescendi in vniuerso patrimonio testatoris, nisi sit institutus in re aliena.
- 44 Ius accrescendi locum non habet, quando portio valide à testatore per institutionẽ nõ fuit data.
- 46 Querela inofficiosi testamenti, quæ filio competit, ad eius descendentes transmittitur.
- 48 Legitima in bonis Auiæ paternæ subducto patre de medio per mortem nepotis, debetur.
- 49 Statutum Vrbs prohibens mulieribus ne possint testari de dote stantibus filijs, habet locum etiam si extant nepotes.
- 50 Nepotes ex filio gaudent eisdem iuribus, quæ patri competeat.
- 51 Dispositio legis, vel statuti loquens de filijs, locũ habet etiã in nepotibus, quãdo principaliter fauore filiorũ facta est, licet in odiũ alterius reddet.
- 52 Statutum excludens filias stantibus filijs extenditur etiam ad nepotes.

Cæterum dubitari nunc contingit, si testator in re legata nullum ius habeat, sed ea omnino sit aliena, quid in huiusmodi legato ab hærede sit præstandum. Et pro resolutione dicendum est, hæredem t̄ teneri rem ipsam redimere, eamque legatario præstare si potest, si autem eam non potest redimere, ex coniectura voluntatis, quam lex ipsa interpretatur, æstimationem eius dare debet, §. non solum, Instit. de legat. l. cum alienam, C. eod. tit. Et talis æstimatio t̄ arbitrio boni uiri consideranda est, ut inquit Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 116. in fine; Vnde si Dominus petat immensum præterium hæres non tenetur rem redimere, nequæ legatario immensum illud præterium dare; Sed satis est, quod iustam æstimationem præstet, l. si domus, §. in pecunia, ibi immensum præterium, de legat. 1. l. non dubium, §. fin. & l. qui concubinam, §. ult. de legat. 3. Idem est si Dominus nollit rem vendere, nam ex præsumpta testatoris voluntate æstimatio quoquæ debetur, si legatarius eius rei commercium non habeoat, nequæ ipsi aliqua culpa imputari possit, ut in l. Sed si res aliena, cum glos. de leg. 1. l. filiusfamilias, §. si quid aliquid, eod. tit.

Simili quoquæ modo æstimatio debetur, quando redemptio t̄ rei sui natura est difficilis, l. apud Iulianum, aliàs incipit, Idem Iulianus, §. constat de legat. 1. Veluti si fundus minoris legatus fuerit, ut per Bartol. in d. §. Constat, num. 6. quem alij sequuntur, & præsertim Aret. column. penult. circa medium, qui de communi * attestatur: Vel prædium dotale fuerit relictum, quia tunc eius æstimatione præstandam esse, quamuis absquæ solemnitate iuris alienari non possit contra glos. æstima-
uit Iacob. de Arena, quem Bartol. sequitur in l. dotalem, ff. de testament. milit. & * communiter eam glos. reprobari tradit Bald. in d. l. cum alienam, numero 8. C. de legat. & Paul. de Castr. in dicto §. constat, numero 6. & Alex. num. 11.

Porrò animaduertendum est, quod licet testator t̄ possit legare rem hæredis, & legatum valeat, siuè scienter, siuè ignoranter factum fuerit, l. vnum ex familia, §. si rem, de legat. secundo, & adnotauit Ias. in dicta l. cum alienam, num. 10. Couar. in cap. filius, numer. 3. de testament. Gabr. consil. 132. numero 65. lib. primo. Nihilominus si res propria t̄ ipse legatarij relinquatur, legatum inutile est, nequæ eius æstimatio debetur, l. proprias, C. de legat. Quod procedit etiam si legatarius rem postea alienauerit, quia tunc nequæ res ipsa, nequæ illius æstimatio præstanda est, l. cum pater, §. pater filia, & ibi Bart. diffusè explicat, ff. de leg. 2.

Sic etiam videmus institutionem t̄ filij in re propria eiusdem filij nullam esse, tametsi res pertineat ad eum ratione proprietatis solum, vñsfructus verò ad patrem spectet, Bald. in l. Scimus, numero 9. versicul. quarto qua-

ritur, C. de inoffic. testamen. & consil. 93. nu. 7. lib. 3. Corn. consil. 228. numero 4. lib. 4. Paul. de Castr. consil. 453. sub num. 4. versic. quantum autem ad dictam filiam lib. 2. Alex. consil. 20. nu. 6. lib. 3.

Præterea, quod dictum est legatum rei alienæ validum esse, æstimationemque ex coniectura voluntatis deberi, intelligi debet iuxta distinctionem dicti §. non solum Instit. de legat. & dictæ l. cum alienam C. eodem tit. Si defunctus sciebat rem alienam esse, secus t̄ si ignorabat, quia tunc legatum non sustinetur, nisi coniunctæ personæ factum fuerit, ut puta patri, vel uxori, & cæteris similibus personis, quibus verisimile est testatorem fuisse legaturum; Siquidem hoc in casu supradicta distinctio non habet locum, sed æstimatio ipsa debetur, siuè testator sciuerit, siuè ignorauerit rem alienam esse, quemadmodum expressè disponitur in dicta l. cum alienam, & ibi est communis opinio Doctorum de qua per Gomez. tomo primo variarum resolut. cap. 12. numero 13. & per Craef. in §. legatum, quæst. 14. numero 3. Et hoc quidem verum est, nisi testator tempore, quo legatum reliquit coniuncto, crediderit rem, quam legauit ad se pertinere ex aliquo titulo speciali, qui tamen eo ignorante fuerit extinctus, quia tunc legatum etiam coniuncto factum non valet, nequæ æstimatio debetur, l. Stichus in fine, ff. de usufruct. legat. & ibi glos. & Bartol. numero 5. Couar. in dicto cap. filius, numero 4. de testament. Cardin. Mantica de coniect. ult. volunt. lib. 6. tit. 12. numero 4. versicul. Et hoc sanè: Nisi sit factum filio, ut infra dicemus.

Sed hoc in loco se offert non leuis dubitatio; An scilicet quemadmodum res aliena potest legari, ut supra diximus, sic etiam titulo institutionis relinqui possit? In hac quaestione Dominus Annibal Marefcottus Iurisconsultus hac nostra ætate præstantissimus, & præceptor meus, cum hic casus contingisset, interrogatus respondit institutionem nullam esse, & propterea æstimationem non deberi, præsertim quando institutio facta est de filio, cui à patre non potest id quod pro legitima debetur relinquere in re aliena, ut per Bald. in l. cum rem alienam numero 11. versicul. extra quaeritur, C. de legat. cum alijs per eum allegatis in eius consilio, quod in fine huius capitis ponitur. Et hæc quidem opinio in puncto iuris forsan verior est; Rota tamen ex æquitate, & fauore testamenti ne reddatur nullum contrariam opinionem t̄ in pluribus causis fuit amplexa, & præsertim in vna Romana hæreditatis 13. Iunii 1611. coram Horatio Cardin. Lancellotto, & iterum de eadem anno in vna Bononiens. fideicommissi 16. Decembris coram Sacro; In quibus fuit dictum, quod filius institutus in re aliena non potest dici præteritus, cum in eius loco succedat æstimatio, in qua institutio filij sustinetur, Baldus in dicta
l. Sci-

L. Scimus, num. 9. & ibi Castren. numero 4. Salicet. num. 8. versicul. quare propter, Iaf. num. 3. C. de inoffic. testamen. Idem Bald. in l. humanitatis, numero 63. C. de impuber. & alijs substitut. Corn. consil. 23. numero 3.

* lib. 1. de communi * Cras. in dicto §. legatum, quæst. 14. numero 3. Gomez. variat. resolut. tom. primo cap. 10. num. 16. in fine, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 116. n. 15. & 24

10 Extenditur hæc vltima opinio, vt habeat locum etiam † in extraneo, cui res aliena titulo institutionis fuerit relicta dato sibi cohæredæ, vniuersali, quia licet in eo fauor testamenti nõ

11 concurrat, nihilominus dicitur † legatarius, Bartol. in l. quoties, C. de hæred. instit. quem communiter Doctores sequuntur, vt per Crot. in repet. l. 1. num. 69. ff. de legat. 1. Socin. Jun.

* conf. 134. num. 6. & 7. lib. 1. qui de * communi attestatur, Surd. conf. 113. num. 13. Honded. conf. 83. num. 28. lib. 1. Afflict. decif. 38. num. 5. in fine, Et cõsequenter æstimatio rei alienæ legata ei debetur, vt in iuribus præallegatis

12 Rursus extendi debet; Nam fauore testamenti ne rumpatur valet institutio † de filio in re aliena, quamuis testator tempore institutionis crederet illam rem ad se pertinere ex titulo aliquo particulari, qui tamen eo ignorante extinctus fuerit; Quia dispositio l. Stichus, de usufruct. legat. in filij † institutione locum non habet, vt tenuit Rota in allegata Romana hæreditatis 18. Aprilis 1611. coram eodem Card.

13 Lancellotto, vbi fuit allegatus Gugliel. de Cuneo, quem refert, & sequitur Bald. in d. l. Scimus num. 9. & Paul. de Castr. num. 41. C. de inoffic. testam. Emanuel Costa in cap. si pater in 2. parte, in verbo, subsequenter, & filia, num. 6. de testamen. Guglielm. de Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, eodem testamento relinquens il primo, num. 262. in fine eod. tit.

14 Tertiõ etiam extenditur; Nam quamuis testator habens actionem personalem si instituat filium in re aliena, videatur illum instituere in illa actione tantum, hoc tamen secundum Rotam in proximè allegata decisione non videtur habere locum in omni actione personali, quæ nihil habeat commune cum re, in qua filius fuit institutus, sed in illa actione personali, quæ competit ad rem ipsam: tunc enim verum est, vt inquit Surdus post alios, quod censetur illud ius, siue reale, siue personale relictu, & loquitur quando res est testatori debita, & in his terminis loquitur etiam Bald. in d. l. cum rem alienam, num. 2. in fine, & alij per Surd. allegati d. consil. 113. num. 15.

Verum admonendi sumus, quod articulus iste, An ex legato, seu institutione facta in re aliena æstimatio debeatur, sicut omnes alij vltimarum voluntatum pendet præcipuè à verisimili mente testatoris; Vnde si ex coniecturis appareat, † quod eius voluntas non fuerit relinquere æstimationem, vtique ea non debetur vt in specie adnotarunt Socin. Jun. conf. 74. nu.

15 18. lib. 1. & Alciat. conf. 31. num. 44. lib. 9.

tit. 11. vers. Et quod æstimatio.

Et primam quidem coniecturam ex eodem Alciat. deducit Cardin. Mantica lib. 6. de coniect. titul. 12. num. 11. Videlicet, si testator domos, vel prædia aliena legauerit masculis dumtaxat pro conseruanda familia, &

16 nomine suo in Ciuitate, quia tunc † res ipsæ præstandæ sunt, non autem illarum æstimatio, quoniam si ea deberetur facile euenire posset, quod exterus, qui esset de familia, & ius possidendi in territorio non haberet, pecunia recepta ad suum externum domicilium reuertetur, & ita eluderet voluntatem testatoris.

17 Altera est coniectura, quando testator † per viam declarationis processit, quam considerauit Rota in allegata Romana hæreditatis prima Februarij 1613. coram Sacrato; Ibi enim testator instituta hærede vxore sua, de Marco Antonio filio suo vnigenito ita loquutus fuerat.

Declaro hauer lasciato al Signor Marco Antonio mio figliuolo li Castelli di Vignanello, e Parrano, come per disposizione, & scrittura fatta da me; però voglio, che non possa dimandare altro della mia heredità, & l'istituisco, & nomino Erede in detti Castelli con detta espressa conditione. Vnde cum,

prædicta Castra tempore testamenti non spectarent ad testatorem, sed ad filios dicti Marci Antonij ex multis causis, & præsertim ex eo, quod ante testamentum ob præterita delicta prædicti testatoris fuerant confiscata, & postea concessa dictis filijs mediante solutione scutorum decem millium;

fuit dictum, sub dicto legato, quamuis de re aliena non venire æstimationem dictorum Castrorum, quia scilicet testator processerat per

18 viam declarationis, cuius natura † est non dare aliquid de nouo, l. hæredes palam, §. si quid post factum, ff. de testament. glos. in cap. per tuas, in verbo, de nouo, de donat. Felin. in cap. super quæstionem, num. 1. de offic. delegat. Dec. in l. adita, num. 47. C. de eden. Et licet ex verbis subsequenteribus. (*Però l'istituisco, & nomino Erede in detti beni*) prætenderetur testatorem minimè stetisse in terminis simplicis declarationis, tamen fuit ponderatu, quod illa institutio non fuerat per se, sed ob causam, nempe quia testator relinquerat, vt cõstabat ex illa dictione (*però*) quæ dinotat causam finalem, Crauet. conf. 192. n. 21, vers. tertiõ arguitur, Socin. conf. 159. n. 21. lib. 2. Bec. consil. 20. n. 13. Vnde institutio nõ debebat egredi iam

19 relictu, ne effectus † egrederetur terminos suæ causæ contra notata in l. in agris, ff. de acquir. rerum domin. & in l. age, C. de transact. & in l. cancellauerat, ff. de his, quæ in testam. delin. Bald. in rubr. ff. de rerum deuif. ad fin. Dec. conf. 551. num. 9.

20 Tertia assertur coniectura, si testator ante testamentum filio certa bona donauerit ob causam nuptiarum, quæ filius alienauerit; Nam si pater deinde in illis filium hæredem instituat, æstimatio non debetur, sed cum

- 21 donatum ꝛ cesserit in legitimam ipsius filij, in illa censetur institutus, iuxta tradita per Ripā in l. in quartam, nu. 148. ff. ad leg. Falcid. Rolan. conf. 44. nu. 3. & sequen. & conf. 70. nu. 13. & 14. lib. 4. Bec. d. conf. 20. nu. 24. cum pluribus
- * sequen. & de communi. * Cras. in §. legitima, quæst. 25. nu. 3. Præsertim si filius prohibeatur aliud ex hæreditate petere, quia testator vult illam totam ad hæredem vniuersalem institutum peruenire, tunc enim manifestè excluditur præstatio æstimationis: Quia quando testator vtitur verbis denotantibus integritatem suæ hæreditatis excluduntur ꝛ omnes detractio-
- 22 nes etiam alias secundum regulas iuris debite, vt patet ex eo, quod in materia Falcidia, & Trebellianicæ tradiderunt Bald. in l. cum patrem, nu. 4. C. de iure dot. Ripa in l. Centurio, nu. 170. vers. Contrarium, ff. de vulgar. & pupill. Alexand. conf. 101. num. 6. 7. & 9. lib. 6. Crauet. conf. 174. num. 1. Gabr. in tit. ad Trebel. conclus. 6. 7. & 8. in princip. Cardin. Mantica. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 14. num. 17. & 21. cum alijs per Modern. Hispan. in specul. commun. opinion. quæst. 31. versic. Sed his non obstantibus.

- Quarta coniectura deducitur, quando æstimationo ꝛ rei alienæ legatæ absorbet totam hæreditatem, quam Rota fuit amplexa in allegata Romana hæreditatis coram Sacratio; Et ratio est, quia si diceremus testatorem hoc casu voluisse relinquere æstimationem, sequeretur, quod plus voluisset honorare ꝛ legatarium, siue institutum in re particulari, quàm hæredem vniuersalem contra præsumptionem, de qua in l. filium, §. sed si portio, ff. de legat. præstan. latè Card. Mantica. de coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 24.
- 23
- 24 Imò dare plus oneris, quam lucri, contra notata per Bald. in l. Sed & si susceperit, §. 1. in princip. ff. de iudic. Simon de Prætis de interpret. vlt. volunt. lib. 4. dub. 3. num. 23. cum alijs per Surd. conf. 493. num. 5. & 6. Et iste modus ponderandi valorem hæreditatis, & illud, quod est remansurum apud hæredem, videtur potens coniectura ad interpretandam voluntatem testatoris, l. quidam in testamento, ff. de legat. 2. Bart. in l. 1. num. 14. eodem tit. Simon de Prætis d. dubio 3. num. 24. cum alijs per Cardin. Mantica. de coniect. lib. 6. tit. 12. num. 1. Et in specie ad effectum ne dicatur relicta æstimationo scribit Aret. consil. 155. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 10. n. 25. & Cardin. Mantica. de coniect. lib. 9. tit. 10. num. 13. vers. Sed admonendi.
- 25
- 26

Verum est animaduertendum, quod in præallegata decisione concurrebant aliæ duæ præcedentes coniecturæ; Et insuper ex notis iurgijs, quæ alias intercesserant inter patrem, & filium, colligebatur patrem non bene fuisse affectum erga filium; Et proindè omnibus simul iunctis, non est mirum, si eo magis redi debatur in uerisimile, quod per indirectum voluisset illi relinquere totam suam hæreditatem. Ceterum si hanc coniecturam solam conside-

- remus, vtique apparebit eam non sufficere ad tollendam contrariam præsumptionem,
- 27 quam facit lex, quod testator ꝛ legans rem alienam eius æstimationem censetur relinquisse, dicto §. non solum, & dicta l. cum alienam; Nam licet vna coniectura per aliam tollatur l. licet Imperator, de legat. primo, Nihilominus vt ibi notat Bartol. quando
- 28 lex ex coniectura ꝛ voluntatem alterius interpretatur, talis coniectura non tollitur, nisi euidenter voluntas contraria ostendatur, quod probat etiam l. ex facto, §. item quæro, in fine de vulgar. & pupill. substit. in illis verbis, nisi contraria voluntas aperte ostendatur. Sed ab huiusmodi æstimatione rei, non euidenter coniectura colligitur, quod testator voluerit filio illam relinquere, quamnis totam hæreditatem absorbeat, quia legatum ꝛ favore filiorum est latissime interpretandum, l. cum rem alienam, C. de legat. etiam si hæres institutus sit magis dilectus, vt in l. Aurelius, §. Titius testamento facto, de lib. legat. Vbi legatum liberationis patri relictum plenissime interpretatur, quamuis filij fuerint hæredes instituti, qui multo magis sunt coniuncti, & dilecti, l. nam et si parentibus, in princip. ff. de inoffic. testam. l. Scripto in fin. ff. vnde liber. l. isti quidem in fin. ff. quod met. caus. & l. vlt. in princip. C. de curat. furios.
- 29
- 30 Et ita intelligi debet Cardin. Mantica ꝛ supra allegatus in dicto tit. 11. libr. 6. de coniectur. dum inquit, quod institutus est magis dilectus quia hoc dicit ad ostendendum non esse bonam limitationem, videlicet quod sit latè interpretandum legatum, dum tamen non sit relictum à pari, vel magis dilecto: Nam inquit Mantica, si ista limitatio esset vera, aut nunquam, aut valde de raro legatum ratione coniunctionis esset latè interpretandum, quia semper institutus dicitur magis dilectus, & ita procedit Mantica arguendo d. num. 24. ibi. Sed ego considero, & c. ita vt nulla præsumptio ꝛ maioris dilectionis instituti non tollat, quin legatum sit latè interpretandum ad fauorem filij d. l. cum rem alienam; Et sic ad fauorem filiorum latissime fit intræptatio legat. quamuis ꝛ institutus sit magis dilectus, vt in d. §. Titius testamento facto; qui tex. licet loquatur in parte, tamen multo magis locum habet in filio, quia vt ibi dicitur præsumptio propter naturalem affectionem facit omnia videri concessa, nisi aliud sensisse testatorem ab hæredibus eius probetur. Quod de plano videtur procedere, quando hæres institutus est persona extranea, legatarius verò filius qui magis præsumitur dilectus, quàm extraneus iurib. vulgaribus. Præsertim si testator scienter filio rem alienam reliquerit, quia tunc potest dici, quod voluerit se conformare cum dispositione iuris comunis; quo casu hæres non potest dici grauatus in plus, neq; hæreditas potest dici damnosa, quia ijs omnibus fuit à lege prouisum, & in specie per facultatem adeundi hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij.
- 31
- 32

Præterea aduersus eandem coniecturâ vltra fauorem personæ filij, cõcurrit etiam fauor testamenti, quia si dicamus æstimationē nõ deberi, testa mētū vitio præteritionis filij erit nullum, quod præsumendū est testatorē abhõrruisse: Idcirco interpretatio potius faciendâ est, q̃
 33 testator ÷ voluerit relinquere æstimationē, quâ facere actum frustratorium, & subijcere suum testamentum vitio nullitatis; ex traditis p̃ Meuocho. d. præsumpt. 116. n. 24. & seq. & cõsiderat Bald. in d. l. Scimus, n. 9. C. de inoffic. testamen.
 Neq; obstat responsio, quæ affertur in d. decisione, quod scilicet, si detur æstimatio, quæ absorbeat totâ hæreditatē, institutio hæredis remanebit superflua, & cõsequenter testamentū, si non ex sui forma, saltē in substantia, & quo ad effectum erit nullum, & frustratorium; Et proinde cū concurrat ex vna parte voluntas præsumpta testatoris elicitâ ex eo, ne alias testamentū reddatur nullū, & ex altera habeamus expressam, quod imò voluit hæredē habere de
 34 suis bonis, videtur, quod in concursu ÷ expressū debeat præualere tacito, & præsumpto, iuxta notata in l. doli clausula, & in l. eum qui in fine, ff. de verb. oblig. Clement. quamdiu, & ibi glos. in verbo expressus, de appellat. cap. non potest, de
 35 præben. in 6. Maximè quando tacitum ÷ deducitur ad destructionē expressi, l. cum filio, §. filio, vbi Bart. in sũmario, ff. de vulgar. & pupil. Dec. conf. 416. n. 10. Crauet. cõf. 32. n. 2. Quia replicari potest, quod imò testamentum nõ erit superfluum, quia ubi legatum ÷ vltra dodrantem hæditatis ascendit licet falcidiam detrahere, l. 1. in princ. ff. ad leg. Falcid. §. & cum super. Instit. eod. tit. Abb. in c. Raynutius il 2. de testam. etiã
 37 si res titulo ÷ institutionis fuerit relicta, vt per Aret. conf. 12. n. 5. in fin. & nu. 6. Corn. conf. 236. n. 2. & 3. lib. 3. quam sententiam cõmunem, * & indubitata esse post Socin. Iun. affirmat Cardin. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 13. n. 10. Et sic apparet, quod quarta pars Falcidæ apud hæredem est remansura, reliquū verò debet habere filius ex præsumpta mente defuncti qui Falcidiam non prohibuit, cum tamen illã
 38 prohibere ÷ potuisset, §. si verò expressim, in Authen. de hæred. & Falcid. Authen. sed cū testator, ad leg. Falcid. Cum alijs per Card. Mat. lib. 4. de coniect. tit. 5. art. 10. n. 28. cuius contrarium sequeretur, si testamentum esset nullū vitio præteritionis filij, quo casu hæres vniner
 39 salis nihil haberet, contra expressam mentē testatoris, qui voluit ipsum habere de bonis suis se confirmando cum dispositione legis, quæ in hoc casu detractionem Falcidæ permittit ipsorum testatorum ÷ gratia, ne scilicet in testati moriantur, vt inquit text. in d. §. 1. Instit. de lege Falcidia.

Responsum Clarissimi Iurisconsulti Domini Annibalis Marescotti.

40 Clari, & indubitati iuris est ÷ testamentum, in quo pater filium præterijt, esse nullum, l. inter cætera, ff. de lib. & posthum. §. aliud quoq; capitulum, §. si autem hæc obseruata nõ fue-

rint, §. si autem hæc omnia, in Authen. vt cū de app. Cognoscit l. maximum vitium; C. de liber. præterit. Instit. de exhæredat. liber. in princip. Glos. in Auth. ex causa, & ibi communiter DD. C. de liber. præterit. Et hanc cõmunē opinionem * dicunt omnes Craus. de success. §. testamētum, q. 35. n. 2. eam receptissimam dicit Valquius de success. progressu, §. 18. n. 9. & seq. Vnde cum Dominus Alphonsus Marescottus in suo testamento nil aliud titulo institutionis reliquerit Marco Antonio filio, nisi Castra Iulianelli, & Parrani; quæ non erant propria illius, cum ijs fuerit per fiscum. & Camera Apostolicâ priuatus; Sed erant ipsius Marci Antonij, & filiorum, quibus dicta Castra per dictam Camera Apostolicam fuerunt concessa, dicitur illum præterijisse.

41 Quãdo enim ÷ filius in re sua propria instituitur hæres à patre institutio est nulla, & nullum est testamentum, & filius dicitur præteritis, si talis res pertineret ad filiū ratione proprietatis solum vsusfructus verò spectaret ad patrem testantem, ita Bald. in l. Scimus, n. 11. vers. quarto queritur, C. de inoffic. testam. Idem Bald. in l. suus quoq; nu. 4. & ibi Imol. n. 5. vers. idem dicit si in re propria, ff. de hæred. instit. Dec. in l. posthumo, n. 7. vers. Et quod Glosa dicit, C. de bonor. posses. cõtra tabul. Bald. conf. 93. Si in eodem, in fine n. 7. lib. 3. Castren. conf. 455. ad primū puto dicendum, quod institutio sub nu. 4. vers. Quantum autem ad dictam filiam, lib. 2. Alex. conf. 20. n. 6. lib. 3. Aym. Crauet. conf. 142. num. 10. Corn. conf. 228. nu. 4. lib. 4. Paris. conf. 2. num. 6. & 7. & conf. 33. num. 74. lib. 2.

Et si diceretur Castra ista non fuisse ipsius Marci Antonij, sed filiorum, cū illis à Camera Apost. fuerint cõcessa, & ab eis mediante ipso Marco Antonio eorum patre, vti legitimo administratore fuisse empta, & acquisita. Nihilominus Marcus Antonius solum in ijs institutus à patre dicitur præteritus, cum institutio hære
 42 dis ÷ in rebus alienis fieri non possit, & facta nõ valeat, perinde ac si hæres institutus non esset, l. conficiuntur, §. si post, vers. huius autem testamentum, ff. de iure codicil. l. vlt. C. de hæred. instit. Paris. conf. 26. nu. 17. lib. 2. Michael Craus. de success. §. Testamentum, quæst. 24. in princ.

* vbi dicit, ita teneri per * omnes tum in l. 1. ff. de testament. tum in l. filiusfamilias, §. Diui ff. de legat. 1. Anton. Gómez. variarum resolut. tomo 1. cap. 7. nu. 16. Et hoc adeo verum est,

43 vt licet institutus ÷ in vna re, nullo dato cohærede succedat per ius accrescendi in vniuerso patrimonio testatoris, l. 1. §. ex fundo, ff. de hæred. instit. hoc tamen nõ habet locum in instituto in re aliena, cum ius accrescendi ÷ locum non habeat, quando portio validè à testatore per institutionem nõ fuit data, Ita dicunt prædicti doctores, & hanc esse cõmunem * opi-

* opinionem testatur Ferdin. Valquius de success. progressu §. 30. n. 21. Et hoc præsertim locum habet ÷ in filio, cui à patre non potest id, quod pro legitima relinquatur; relinqui in re aliena,

ita Bald. in l. cum rem alienam, n. 11. vers. extra queritur, C. de legat. Ripa in l. in quartam nu. 128. & ibi Paul. de Monte Pico nu. 116. vers. limitatur istud, & num. 177. ff. ad leg. falcid. Roderic. Suarez in repet. l. quoniam in prioribus n. 6. C. de inoffic. testam. Fabianus in Authen. nouissima, n. 124. C. eod. tit. Cuchus in tract. legitimæ, in tit. quibus in rebus constitui possit legitima, n. 17. Et hanc esse cõmunem* opinionem affirmat Ferdin. Vasq. in citato loco de success. progressu lib. 1. §. 4. numer. 18. vers. limita, Et Crassus d. tract. de success. §. legitima, quæst. 15. n. 5.

* Et si cū Gulielmo relato à Baldo in d. l. sci- mus, n. 9. C. de inoffic. testam. contra cõmunẽ opinionem teneamus, testamẽtum hoc valere, licet res aliena filio titulo institutionis fuerit relicta; Attamen vult, quòd hoc casu istius rei æstimatio debeatur, prout debetur, quãdo res aliena fuit ligata, l. cum aliena C. de legat. §. non solũ, Instit. eod. sequitur Fernan. Vasq. in d. §. 4. n. 25. & Cuchus in loco supra citato n. 17. Nec in hoc casu subintrare distinctionẽ illam, quam faciunt iura in legato rei alienæ in d. §. non solum, & in d. l. cum alienam subdit Bald. in loco mox citato, dicẽs, quòd quamuis error induxerit patrem ad relinquendum rem alienam credendo esse propriã; nihilominus fauore testamẽti debetur æstimatio, ne corruat testamẽtum; licet hoc non possit considerari in casu, de quo agimus, cum supponatur Alphonsum testatorẽ optimẽ sciuisse, Castra relicta filio nõ esse propria, sed aliena; Vnde concludendũ est, quod aut institutio facta de filio in Castris, quæ non erant testatoris, sed aliena, non valet ex cõmuni opinione Doctorũ. Aut valet: Primo casu testamẽtum erit nullũ præteritione filij, & à nepotibus ex ipso filio præterito nullũ poterit dici; Aut institutio illa valet, vt testamẽtum sustineatur, & Castrorum relictorum æstimatio debebitur, Et stante nullitate testamẽti, ius illud dicendi nullum competit filijs ipsius Domini Marci Antonij à patre præteriti ad exemplũ quærelæ † inofficiosi testamenti: quæ & si non fuerit præparata, ad decedentes tamen trãsmittitur, Paul. Castren. quem alij sequuntur, in l. si pater tuus, in fine, C. de inoffic. testamẽt. Quod eo magis est dicẽdum in casu nostro, cum ius istud dici possit præparatũ; Ad effectum enim, de quo agitur, sufficit quæcũque præparatio, vt dicitur in d. l. si pater, & ibi glos. in verbo, propositum; Et dicitur præparatum, quando is, cui illud competit, ad aliquem actum exteriorẽ processit, per quem pateat suum propositũ, vt dicit Castren. in d. l. si pater, n. 2. Vnde cū in casu nostro supponatur Dominum Marcum Antonium mortuo patre coram Iudice declarasse volũtatem suam, quòd nolebat acquiescere testamento factõ à patre tãquam iniusto, satis dicitur illud testamẽtũ nullum nõ approbasse: Hoc autem sufficere ad impediendum effectum ipsius testamẽti post glos. dixit Bart. quem alij sequun-

tur in l. filio præterito num. 17. ff. de iniust. & irrit. testamea.

47 Et hoc præcipuẽ procedit stante illa opinio- ne cõmuni, & vera, quod testamẽtum † præteritione filij in potestate constituti sit nullum ipso iure, vt expressẽ probant verba l. maximũ vitium C. de liber. præterit. & Instit. de exhæredat. liber. in princip. Et hæc esse* cõmunem opinionem testatur omnes in l. posthumo C. de bonorum posses. contra tabul. las. ibi n. 23. licet tenent cõtrarium, Alexan. n. 16. Zucchar, n. 91. Rimin. n. 5. Curt. Iun. n. 45. & Decius n. 9. dicit in hoc non esse laborãdum vt in re clara, & ad hoc multa iura allegat, & hanc dicit veram, & cõmunem * Boer decis. 96. n. 1. Iul. Clar. in §. testamẽtum quæst. 43. n. 2. Crassus in loco citato. §. testamẽtum, quæst. 48. n. 3. vbi non solum dicit hanc cõmunem, sed monet ab ea non esse recedendum. Cum ergo fuerit nullum testamẽtum, nec à filio approbatum, immo impugnatum, nescio quid impedimenti esse possit, quin à nepotibus † ex dicto filio possit intentari nullitas ipsius testamẽti, & hoc præsertim si id faciant excipiẽdo contra hæredem in eo institutum.

48 Quo ad illud, An istis nepotibus debeatur legitima in bonis Auix paternæ subducto patre da medio per mortem, non insisto, cum textus apertos habeamus tam filijs, quã † nepotibus, filijs de medio sublatis, deberi legitimam §. primum itaque illud, in authen. de hæred. & falcid. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta ff. de inoffic. testam. §. cum filius, Instit. de hæredit. quæ ab intestat. defer. Et hoc dictum vti verissimũ admittunt omnes Authen. in nouissima C. de inoffic. testamen.

49 Quo ad vltimum, An Domina Iulia potuerit testari de suis dotibus stante Statuto Vrbs prohibente mulieribus, ne possint testari de dote stantibus filijs, Breuiter respondeo † pro negatiua, licet enim illi filij non extarent tempore testamẽti, & mortis, aderant tamen nepotes ex filio, qui subintrantes in locum patris gaudent † iisdem iuribus, quæ patri compete- 50 bant §. cum filius Instit. de hæred. quæ ab intestato defer. §. ergo, in Authen. quib. mod. nat. offic. sui. Et dispositio legis, vel statuti loquẽs 51 de filijs locum habet etiam † in nepotibus, præsertim quando illa facta est in fauorem filiorũ principaliter, licet redũdet in odium alterius, vt est in casu nostro, cum statutũ, de quo agitur principaliter filiorum fauorem considera- uerit, vt omnibus patet, ita Bart. in l. liberorum num. 6. vers. Aut continet promissionem, quem alij sequũtur, ff. de verborum signific. Et ad hoc dictum Bart. se remittunt Bald. Alex. & alij omnes in l. Gallus. §. instituens. ff. de liber. & posthum. Alciar. in l. filij appellatione n. 2. & sequen. ff. de verb. signific. sequitur Decianus multos allegans conf. 26. n. 7. lib. 2.

52 Confirmatur hoc optimo simili, de quo per Bart. in d. l. liberorũ, n. 12. vbi concludit, quod statutum † excludens filias stantibus filijs habet

bet locum etiam in nepotibus, sequitur Bald. in l. maximum vitium n. 11. & sequen. & ibi Sa licer. n. 8. C. de liber. præterit. Alex. conf. 26. n. 10. lib. 3. Dec. conf. 372. n. 8. vers. postremo, late Roman. conf. 129. per totum, cum alijs multis allegatis à Deciano conf. 9. nu. 6. vers. sed & si statutum lib. 2.

Vnde cum statutum prohibeat dispositione dotis stâtibz filijs, & sic in fauorem filiorum, habebit locum etiam in casu nostro, stantibus nepotibus ex filio defuncto.

Statutum quòd si duo notarij insimul, vel simpliciter de eodem instrumento rogati fuerint, quilibet debeat se subscribere notulæ alterius, vt erroris materia euitetur, an comprehendat Notarios forenses, & an hæc subscriptio sit facienda tempore rogitus, vel possit fieri ex interuallo. Cap. CVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Notarij forenses in conscriendis instrumentis, & illorum rogibus tenentur seruare solemnitates statutorum loci, vbi ipsa instrumenta conscriunt.
- 2 Subscriptio vtriusque notarij per statutum requisita in instrumento (de quo duo notarij simul, vel simpliciter fuerint rogati) est de forma & solemnitate substantiali.
- 3 Statutum continens aliquid, quod non est de iure communi dicitur tradere formam.
- 4 Forma omnis, seu qualitas à statuto requisita in dubio censetur substantialis.
- 5 Verbum (debet) semper inducit formam substantialem.
- 6 Forensis faciens actum in iurisdictione statuentium eorum statutis ligatur, siue Statutum loquatur per verba comprehensua, siue per verba prohibitiua.
- 7 Statuta vrbis ratione solemnitatis ligant etiam forenses, & omnes contrabentes in Vrbe.
- 8 Ratio expressa in statuto operatur, vt illius dispositio comprehendat omnes personas, in quibus eadem ratio militat, & sic etiam forenses, præsertim si respiciat commodum illorum, qui sunt in Ciuitate, & nu. 9.
- 10 Statutum licet loquatur in personam, tamen comprehendit etiam forenses, quando loquitur cum modificatione respiciente solemnitatem actus.
- 11 Statutum conceptum in personam cum modificatione si fuerit certa solemnitas seruata, & statutum conceptum in personam simpliciter, & absolute, quomodo differant.
- 12 Statutum non potest disponere circa personam, nisi sit subdita.
- 13 Subscriptio vtriusque notarij, vbi à statuto requiritur in aliquo instrumento, fieri debet incontinente, & non ex interuallo, maxime si in statuto sit expressa ratio, vt erroris materia euitetur, & n. 14.

- 15 Ratio expressa in lege, vel statuto facit, vt per viam comprehensionis veniat ille casus, in quo eadem ratio militat, etiam si non esset expressus.
- 16 Solemnitas, & forma debet esse iuncta cum ipso actu, & adesse loco, & tempore contractus.
- 17 Scriptura notarij nõ dicitur perfecta antequam ab eo fuerit subscripta.
- 18 Instrumenti fides non potest stare in pendentibus, nec ullam recipit diuisionem.

Plerisque in locis iure municipali cauetur, quòd si duo notarij insimul, vel simpliciter de eodem instrumento, vel testamento rogati fuerint, quilibet debeat se subscribere notulæ alterius, vt amoueatur erroris materia, quod statutum viget Romæ; Ideo de duobus dubitari contingit. Primo, an hoc statutum comprehendat etiam notarios forenses? Secundo, An hæc subscriptio sit facienda tempore rogitus, vel possit fieri ex interuallo?

- Quod attinet ad primam difficultatem affirmatiue est resoluendum, siquidem vera, & communis est conclusio, quòd Notarij ¶ forenses in conscriendis instrumentis, & illorum rogibus tenentur seruare solemnitates statutorum loci, vbi ipsa instrumenta conscriunt, vt in authent. vt præpon. nom. Imperat. §. si qua vero, Bart. in l. cunctos Populos C. de sum. Trinit. n. 13. & 14. Din. conf. 31. Ruin. conf. 207. per tot. lib. 1. Bero. conf. 89. etiam per totum lib. 3. Rolan. conf. 91. nu. 17. lib. 3. Lambertin. qui alios citat, de contract. glos. 2. in verbo, mulierum, num. 27.
- 2 Subscriptio autem notarij ¶ per statutum requisita est de forma, & solemnitate substantiali, vt deducitur tum ex eo, quòd ita scripserunt Andr. de Ifern. in Constit. Regni lib. 1. tit. 83. de fid. & auctor. instrument. cap. instrumentorum robor, post princip. ibi, quia si vnum substantiale deest nihil valet, quod agitur, Roman. conf. 203. num. 2. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 10. sub num. 12. vers. Item, quando lex, vel statutum mandat, vbi subdit quòd eius omisio vitiat, Alex. conf. 141. num. 10. lib. 2. Brun. in tract. de forma, sub rubr. quando aliquid cens. traditum pro forma col. 13. vers. & cum prædicta opinione, Socin. viden. conf. 2. n. 2. & 3. vers. ex quibus inferro, & n. 5. vers. sed de solemnitate, & n. 10. vers. præterea lib. 3.
  - 3 Tum etiam quia, quando ¶ statutum continet aliquid, quod non est de iure communi, tunc dicitur tradere formam Anchar. conf. 45. visa quadam petitione, Marsil. conf. 65. num. 14. Paris. conf. 61. num. 13. lib. 3. Aym. conf. 182. num. 10. Pedemont. decif. 165. num. 11. Et in dubio omnis forma, vel qualitas requisita ¶ à statuto censetur substantialis, Bald. in l. comparationes in 3. opposit. C. de fid. instrum. & post alios Rimin. lun. conf. 23. num. 18. lib. 1. Et si statutum vtatur verbo (debet) prout facit statutum Vrbs, res caret dubitatione, quia hoc verbum ¶ semper inducit formam, & substantiam

stantiam Archid. in c. quorundam sub nu. 3. vers. & hanc sententiam, distinct. 23. Marf. qui loquitur in statuto d. conf. 65. nu. 6. Signorol. conf. 87. n. 4. Brun. in loco supracitato col. 10. vers. verba necessitatina.

Secundo quòd comprehendantur forenses ex eo probatur, quia notarij non ligantur ab hoc statuto immediatè, sed mediante eorum facto, videlicet mediàte exercitio notariatus, & actu rogatus, quem faciunt in iurisdictione, statuentium, propter quem subijciunt se illorù iurisdictioni, quo casu statutum † indubitanter ligat forenses, siue loquatur per verba comprehensua, siue per verba prohibitiua Bald. in l. de qbus, sub n. 28. vers. quarto quæritur, ff. de legib. Præposit. in c. quæ cōtrà col. 2. circa fin. vers. aut circa formam contractuum distinct. 8. Brun. de statut. art. 6. quæst. 1. col. 5. vers. ad idem facit, Natta conf. 149. sub n. 5. & 6. lib. 1. & conf. 389. nu. 5. lib. 2. Curt. in c. 2. q. 12. vers. modo præmissam conclusionem, & vers. tertio infertur, de consuetudin. Et in terminis † statutorù Urbis, quòd ratione solemnitatis ligèt forenses, & omnes contrahentes in Vrbe sunt decisiones Rotæ apud Caputaq. lib. 3. decis. 195 & 206. in impressis, vbi refert Dec. conf. 283. & Gozzad. conf. 40. n. 13. & communem opinionem omnium Doctorum in l. cunctos populos C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.

Tertio accedit ratio euitandi erroris materiam, quæ expressa † in statuto facit, vt illius dispositio comprehendat omnes personas, in quibus eadem ratio militat, & sic etiam forenses, Bart. in l. qui ædificium ff. de seruit. urban. prædiorum, Ias. in authen. quas actiones n. 17. & 22. C. de Sacrosan. Eccles. Alex. cōf. 36. num. 11. & 12. lib. 6. Paris. conf. 56. n. 9. lib. 3. & vbi statutum est factum ex iusta causa, prout est factum istud, vt erroris materia euitetur ligat etiã forenses, Christof. de Castel. conf. 23. num. 8. Natta confil. 672. sub nu. 49. lib. 4. Præsertim si respiciat commodum illorum, † qui sunt in Ciuitate, Brun. in d. tract. de stat. art. 6. quæst. 1. col. 3. in fine, vers. pro quo facit, quod voluit. Bart.

Et prædicta locum habent, quamuis statutum loquatur in personam, quo casu non videtur, quod possit, neque velle comprehendere notarios forenses, ad tradita per Bart. in d. l. cunctos populos, cum alijs per Gabr. de stat. conclus. 8. n. 12. Quia istud † non procedit quando statutum loquitur cum modificatione respiciente solemnitatem actus, quia tunc indistinctè ligat forenses, siue sit conceptum in rem, siue in personam, Gabr. vbi supra num. 15. Anchar. in repetit. cap. canonum statuta, quæst. 12. col. pen. vers. quid dices de obligatione, de constit. sequitur Aret. conf. 54. col. 2. propè fin. vers. ista sententia, & latius conf. 73. nu. 6. & 7. Ias. conf. 59. col. vlt. vers. Secundò, & notabilius lib. 3. Lambert. de statut. Mediolan. glos. 2. in verbo mulierum, nu. 28. Socin. conf. 131. num. 2. vers. est etiam aduertendum lib. 4. & in proprijs ter-

minis notarij tenuit Rota in vna Spoletana hæreditatis de anno 1579. 22. Maij coram Cantuccio.

11 Nec mirum si est differentia † inter statutum conceptum in personam cum modificatione, si fuerit certa solemnitas seruata, & statutum conceptum in personam simpliciter, & absolute; Nam in 2. casu ideo non afficit forenses, quia non potest disponere de persona sibi non subdita. Primo verò casu ideo ligat forenses, quia solemnitas actus pertinet ad iurisdictionem eius, in cuius territorio actus explicatur, & propterea variatur secundum diuersitatem locorum, l. 3. in fin. ff. de testib. l. 2. ff. quemadmodum testam. aperian. cum similib. Sed persona vbique est informis, & non potest statutum circa † eam disponere nisi, sit subdita, vt per Bart. in d. l. cunctos populos, num. 26. quem sequitur ibi Salicet. col. 5. post med. vers. quia proximè Aret. n. 14. propè fin. vers. breuiter, Ias. in 2. lect. n. 86. vers. nota perpetuò, Idem Ias. conf. 59. col. 2. post med. vers. istud dubium lib. 3.

Circa secundam difficultatem dicendum est subscriptionem vtriusque notarij à statuto requisitam de necessitate requiri, quòd incontinenti fiat, † & non ex interuallo, Afflict. qui loquitur in simili quæstione in Constit. Regni in cap. in causa deposit. lib. 3. rubr. 33. vers. secundo notat Innocen. Idem voluit Alex. conf. 141. lib. 2. vbi concludit notas, in quibus huiusmodi subscriptio requiritur non posse amplius ex interuallo subscribi, & ideo esse nullas, sequitur Cefal. conf. 238. sub n. 2. lib. 2.

Idque præsertim si in statuto sit expressa ratio, vt † erroris materia amoueat, nam ex interuallo cadit obliuio, l. peregrè, ff. de acquir. possess. Aym. conf. 28. & conf. 65. sub num. 10. Pariter ex interuallo possent dari occasiones fabricandi falsitates, cum tamen subscriptio vtriusque notarij requiratur præcipue ad euitandas falsitates, & errores. Alex. conf. 141. n. 10. lib. 2. Socin. conf. 2. sub n. 2. lib. 3. quia partes nõ confidunt de vno notario, Natta conf. 672. nu. 45. lib. 4. Vbi propterea dicit vnum debere se subscribere instrumento alterius, & e conuersò, Ex quia ratione intelligimus, in quo casu loquatur Bald. in l. suum in fin. C. de iure deliberan. Et quando hæc ratio est † expressa in statuto facit, vt per viam comprehensionis veniat ille casus, in quo eadem ratio militat, etiam si non esset expressus ad not. in l. si verò §. de viro vbi Ias. ff. solut. matrim. & in Authen. quas actiones, C. de Sacros. Eccles.

16 Accedit quia ea, quæ sunt de forma, vel solemnitate, prout est subscriptio vtriusq; notarij, debent esse contemporanea cum ipso actu, & adesse loco, & tempore contractus, Imol. in Clem. causam, §. pen. de elect. Bald. cōf. 447. lib. 1. in fin. Vbi subdit, quod omnis solemnitas debet esse iuncta cum actu sicut forma cum materia latè Brun. in tract. de forma, sub rubr. de potest. & effect. form. col. 4. circa medium.

Præterea subscriptio notarij requiritur ad per-

17 perfectionem factus, quia, ut dicit Bald. in l. contractus, num. 5. in fin. C. de fid. instrum. ubi requiritur subscriptio Tabellionis scriptura non dicitur perfecta antequam subscribat, sequitur Menoch. conf. 48. nr. 1. lib. 1. Et ideo dicit Paul. de Castri. l. hac consultissima. in fin. princip. C. de testam. quod scriptura, quae requirit subscriptionem notarij, & quae illa caret dicitur imperfecta ratione voluntatis, quia subscriptio designat finem; idem dicit Gramat. decis. 106. num. 35. Cest. conf. 409. n. 19. lib. 3. Si ergo requiritur ad perfectionem voluntatis, & instrumentum, sequitur, quod non potest fieri ex interuallo, quia alias sequeretur, quod vnus, & idem contractus diuerso tempore celebraretur contra l. i. cum ibi not. de verbor. obligat. l. haec de palam, ibi, & vno contextu, ff. de testam. Et sequeretur, quod fides instrumenti staret in pendenti, cum tamen illa non nullam recipiat diuisionem; Felin. post Bald. in cap. ad audientiam, num. 2. de rescript.

Concludo itaque statutum, de quo agitur comprehendere notarios etiam forenses, & subscriptionem fieri debere de tempore rogatus, & non ex interuallo.

Acta vnius causae an probent in alia inter easdem personas, & coram eodem Iudice. Cap. CVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta gesta in vna causa non probant in alia etiam coram eadem Iudice, & inter easdem personas, nisi producantur.
- 2 Opinio Abbatis, & Felini, quod Iudex possit moueri ex his, quae sunt extra acta reprobat.
- 3 Possessio, seu quasi ex remed. b. fin. C. de edict. Diu. Adu. tot. non acquiritur si solum testam. exhibeatur Iudici, sed productio in actis fieri debet.
- 4 Instrumentum cuius vigore agitur debet produci in actis illius notarij, qui causam tractat, nec sufficit fuisse productum in actis alterius notarij eidem Iudici, & tribunali inservienti.
- 5 Productio facta in iudicio limitata ad certum finem, & effectum ad alium, et diuersum non suffragatur.
- 6 Productio specialis actorum, quorum copia datur, operatur, ut illa tantum sint de actis, & non reliquus processus.
- 7 Acta gesta in vna causa, in alia sine productione non probant coram eodem Iudice, & inter easdem partes, etiam quando sumus in eadem instantia in genere.
- 8 Probationes in causa conuentionis factae, non prosunt in causa reconuentionis.
- 9 Iudex non potest supplere de facto.
- 10 Productio facta ante litem contestatam in eadem instantia in genere, non probat etiam inter easdem personas, nisi fiat de nouo tempore litis contestatae.
- 11 Productio debet esse realis cum specificatione iurium, & termino ad opponendum, alias si sit ver-

- balis solum, non sufficit.
- 12 Amplia, ut procedat etiam in causis summarijs, & ubi mandatur procedi de plano, & manus Regia.
  - 13 Testium depositiones ubi producuntur in diuersa causa electio est illius, contra quem producuntur, an velit stare illorum depositionibus, vel testes repetere, nisi sint mortui.

Non semel consuevit in dubium reuocari, si coram eodem Iudice, & inter easdem personas duae causae, seu duae instantiae vertantur, An acta gesta in vna earum probent in alia?

- 1 Et dicendum est, quod non probant, nisi productio fiat apud acta vtriusque causae iuxta doctrinam Bart. in l. naturaliter §. nihil commune n. 32. ff. de acquir. possess. quam sequitur Ias. ibidem n. 158. Curt. Iun. in l. 2. n. 108. C. de eden. Marhesil. singul. 160. & ibid. Aden. Alex. conf. 82. n. 5. lib. 1. Senat. Pedemont. decis. 1. n. 40. & tenuit Rota decis. 445. par. 1. diuers. n. 2. & 3. ubi fuit reiecta sententia Abbatis, & Felini in c. pastoralis §. quia vero, de offic. delegat. quod Iudex possit moueri ex his, quae sunt extra acta, ex traditis per Couar. var. resolut. cap. 1. n. 9. lib. 1. qui sub n. 2. reprobatur opinionem Guidonis Pap. decis. 29. Hoc idem voluit Rota apud Chiffan. decis. 179. in manuscriptis reiecta decis. Afflic. 18. bene idem Couar. lib. 5. var. resolut. cap. 1. n. 5. Felin. in c. quoniam contra nu. 39. de probat. & fuit resolutum in vna Romana censu 4. Decembris 1595. coram Cardinale Pamphilio.
- 3 Hinc est, quod ad effectum acquirendi quasi possessionem ex remedio l. ult. C. edict. Diui Adu. tollen. non sufficit quod testamentum exhibeatur Iudici, ut per Bald. ibidem nu. 42. in fine, sed productio in actis fieri debet, nec sufficit priuata Iudicis scientia, Idem censuit Angel. in d. l. fin. col. 1. & voluit Castren. in l. 1. §. editiones, n. 2. ff. de eden. & Ias. in authen. quae supplicatio n. 3. in fine C. de praecib. Imperat. offeren. Qui vno ore affirmant probationum instrumenta illisque similia esse Iudici in actis exhibenda, quod probat etiam Dec. in rubr. de probat. n. 7. & Neuizan. conf. 37. nu. 26. & sunt iura aperta in l. quinquaginta, in fine ff. de probat. in l. iubemus C. de liber. cau. & in c. quoniam contra, de probat. Immo dicit Bald. ubi supra Iudicem non posse ex suo officio supplere tanquam notorium; Et propterea videmus non sufficere instrumentum, cuius vigore agitur per acta vnius notarij fuisse productum in actis alterius notarij eiusdem Iudicis, seu tribu-nalis, sed debet produci in actis eius, qui causam tractat, ut alias fuit tentum per Rotam in dicta Romana censu coram Card. Pamphilio.
- 4 Et praedicta tanto magis procedunt, ubi productio facta in alio iudicio est limitata ad certum finem, & effectum, nam ad alium, & diuersum finem non debet suffragari, Egid. decis. 630. Grat. conf. 14. num. 17. lib. 1. Praesertim quando

- quādo pars deuenit ad specialem productio-
nem data copia nonnullorum actorum, nam
6 illa tantum, quorum ꝑ copiam dedit, sunt de
actis, non autem reliquus processus, vt post
Abb. Castr. Aret. Alex. & alios quos allegat te-
net Senat. Pedemont. d. decis. 1. nu. 47. & 50.
Ias. in l. sciendum ꝑ. morte n. 28. de oper. nou.
nunciat. Aym. conf. 12. in fin. Cagnol. in l. 2. n.
125. C. de eden. Socin. Inn. conf. 134. n. 3. lib. 2.
- Præterea sententia Bartoli locū habet etiā
7 quando ꝑ sumus in eadem instantia in gene-
re, nam sufficit in specie causas esse diuersas
secundum Alexan. in d. conf. 82. nu. 5. lib. 1. vbi
8 post Bart. infert, quōd probationes factæ ꝑ in
in causa conuentionis non profunt in cau-
sa reconuentionis, & sic in eadem instantia,
in genere, ex quo in specie propter diuersitatē
actuum instantiæ sunt diuersæ ex diuersitatē
libellorum, alias secundum eum sequeretur,
9 quōd Iudex suppleret de facto, quod ꝑ non est
dicendum, l. 1. cum ibi not. C. quæ defunt Ad-
uocat. part. Iudex suppleat.
- 10 Quinimmo in eadem ꝑ instantia in specie
productio facta ante litem contestatam non
probat etiam inter easdem personas, nisi fiat
de nouo tempore probationis fienda, & sic lite
cōtestata, vt bene post Feder. de Senis, & alios,
quos allegat tradit Marfil. singul. 170.
- Et talis productio debet esse realis ꝑ cum
specificatione iurium, & termino ad opponen-
dum, nam verbalis tantum non sufficit, nec
Iudex in illa se fundare potest, vt tenet idem
Bart. in extrauagan. ad reprimendum in ver.
de plano n. 3. ad fin. Roman. conf. 156. nu. 3. &
conf. 519. per totum, & ibi adden. Dec. in c. 1.
n. 64. de probat. & ita semper practicari vidi,
quōd vbiicumque acta facta in vna causa ver-
bo tantum producuntur ad probandum in
alia, nullam faciunt fidem, Cassad. decis. 7. in
fine de appellat. & decis. 1. in fine de except.
Gomes. in regula de annali q. 4. n. 5. qui testa-
tur de silo Rotæ.
- 12 Quod procedit etiam in causis ꝑ summarijs,
& vbi mādatur procedi de plano, & manu re-
gia, quia hoc non tollit substantiam iudicij,
Aret. in c. dilecti n. 13. de Iudic. Roman. d. cōf.
519. n. 3. & 4. Bart. in d. ver. de plano nu. 3. ad
fin. Maxime si fuerit processum in vim com-
missionis habentis clausulā, prout de iure, Bal.
in l. quæcumque n. 13. C. de seru. fugit. Aym.
conf. 171. Mohed. decis. 204. Crescen. decis. 121.
- Aduertendum ramen est ad vnum necessa-
rium, in hac materia: Quod si acta, ꝑ quæ pro-
ducuntur in diuersa causa sint depositiones
testium examinatorum, electio est illius, con-
tra quem producuntur, an velit stare illorum
depositionibus, vel testes repetere, vt dicit
tex. in l. fin. C. de testib. Nisi sint mortui, quo-
niam tunc omnino eorum depositionibus stā-
dum est, vt in ead. l. fin. & not. Papien. in pra-
ctica, in forma oppos. contra testes, vers. sunt-
que, n. 12. Quem videas, nam ibi post Doct. in
l. 2. C. de eden. in l. gesta. C. de re iudic. & in

d. l. fin. C. de testib. satis plene, & eleganter
tractat, quando verum sit, quōd acta gesta in
vna causa non faciant fidem in alia inter eas-
dem personas, & quando inter diuersas.

Impensæ factæ in cultura, & colligendis
fructibus, an & quando deduci possint.
Cap. CVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Impensæ factæ pro cultura, & fructibus colli-
gendis ab eo deduci possunt, qui tenetur fructus
soluere.
- 2 Fructuum appellatione illud solum venit, quod
superest deductis sumptibus, & impensis, &
num. 12.
- 3 Annulla, vt impensæ factæ pro fructibus colligen-
dis etiam a mala fidei possessore deduci possint
nisi per vim, & iniuriam fructus surripuerit
reuelata opinione Sarmientis, & n. 4. & 5.
- 6 Colonus, qui suis manibus agræ coluit potest la-
boris propriæ estimationem deducere, etiam si ob
non solutam pensionem expellatur maturis fru-
ctibus, secus si conduxit fundum ad partem Do-
mino reddendam, & n. 7. & 8.
- 9 Possessor bonæ fidei impensas factas in cultura ꝑ
testi petere, quamuis pauci, aut nulli fructus
fuerint collecti, dummodo possideat ex titulo vni-
uersali, secus si ex particulari, & n. 10.
- 11 Impensæ factæ pro colligendis fructibus deduci
possunt, licet quis iubeatur integros fructus re-
stituere.
- 13 Item quamuis Ecclesie, vel alteri pia causa fru-
ctus sint restituendi.
- 14 Non deducuntur, quando fructus sunt præstan-
di in certa quantitate, aut mensura.
- 15 Itē non deducuntur in solutione decime prædia-
lis, seu realis, quæ debetur ex fructibus, secus si
solutio fiat pro decima personali, quæ prouenit
ex hominis ingenio, & negotiatione, & n. 16.
- 17 Item non deducuntur, quando legatum fructuum
alias inutile redderetur.
- 18 Similiter non deducuntur, quando habetur rela-
tio ad fructus pendentes, siue extantes secundum
aliquorum sententiam, sed contrarium videtur
verius, & n. 19.
- 20 Favor publicus diuino equiparatur.
- 21 Impensæ factæ pro habendis fructibus non dedu-
cuntur, quando de ipsis fructibus gabella est
soluenda secundum vnā opinionem, sed con-
traria est verior, & n. 22.
- 23 Decima, quæ soluitur Ecclesie est tributum ani-
marū egentium. Et super omnia est fauorabilis.
- 24 Gabella quæ soluitur Fisco ex fructibus agrorū
est odiosa.

Quando fructus ab aliquo soluēdi, aut re-
stituendi sunt nunquid deducantur
sumptus pro cultura, & fructibus ip-
sis colligendis facti non infrequenter ambigi-
tur. Quia in re affirmatiua extat regula, has
impensas ꝑ deduci posse per text. in l. fundus,
qui ff. famil. hærciscun. & in l. si a Domino, vel
a pa-

à patre §. fin. ff. de pet. heredit. & in l. fructus ff. solut. matrim. In quibus locis dicitur fructuum & appellatione id dumtaxat contineri, quod superest deductis huiusmodi impensis; Et ita quoque tradunt communiter Doctores nempe Glos. Bart. Ang. & alij in l. in fundo ff. rei vendicat. glos. in §. ex diuerso, vers. certè illud, & ibi Doct. Ias. de rerum diuis. Speculat. in tit. de expens. §. 1. vers. expensæ igitur Bald. conf. 53. in fine lib. 1. latè Felin. in cap. ad nostram n. 3. de iure iuran. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 3. n. 3. Pinel. in l. 2. part. 2. cap. 3. n. 4. C. de relinq. vend. Natta conf. 536. n. 8. Afflict. decis. 252. n. 6. Boer. decis. 44. n. 24. 25. & sequen. Capic. decis. 20. n. 1.

Et ista quidem regula extenditur primo, vt procedat etiam in & malæ fidei possessore, vt est casus in d. l. si à Domino §. vlt. & tradit Roman. singul. 336. vbi reprobatur Bart. contrariū tenentem, & volunt ibi recentiores apostilantes, & Cotta in memorialib. in verbo, Statuto Mediolani cauetur, vbi latissime Cassan. conf. 61. n. 5. & 6. Et nouissime Sarmien lib. 1. select. interpretat. cap. 10. n. 15. qui illud fortius affirmat, prædonem quemuis semper deducere has impensas ad fructus colligendos, Idem tradit Tiraquel. de retract. cōsanguin. §. 15. glos. 1. n. 2. 1. & n. 2. Vbi hoc extendit procedere etiā in foro cōscientiæ ex Ricard. in 4. sent. distinct. 15. art. 5. quæst. 6.

Sed quidquid Sarmien. & Tiraquellus dicat, Ego existimo ampliacionem istam non procedere in eo, qui pendentes fructus alieno & in fundo per vim, & iniuriam furtim delinquendo rapuit; Is enim impensas, quas in collectione huiusmodi fructuum fecit non deducit, sed tenetur integram ipsorum fructuum quantitatem restituere, textus est in l. si seruus seruū §. si oliuam ff. ad leg. Aquil. Nec obstat d. l. si à Domino §. fin. quæ de prædone loquitur, & de fraudatore est tex. in l. ait Prætor §. per hanc ff. de his quæ in fraud. credit. Quia vt inquit Bald. in l. 3. nu. 5. C. de condict. ex leg. inter prædones, & malæ fidei possessores dantur gradus, Nam alij sunt improbi, alij improbiore, quidam vero improbiissimi, hoc est ipsi fures, qui delinquendo rapiunt, alienaq; bona inuadunt. Et hi sunt, quos ob delictum, & facinus iura huiusmodi impensis priuant, quod & sentit glos. in d. §. si oliuā in penultima solut. Florian. in l. fundus. ff. commun. diuidun. & probatur etiam ex tex. in l. ex argento ff. de cond. furt. & in l. 1. C. de infan. expos. vbi Bald. & Salic. Et ita se habet communis Doctorum sententia, quam tenent Couar. in regul. peccatum par. 2. §. 6. n. 3. de reg. iur. lib. 6. Menoch. de recuperan. remed. 15. n. 38. Peregr. de fideicom. ait 50. n. 25. & 27. & latè defendit. Garf. de expens. & meliorat. cap. 2. n. 17 per totum, vbi reprobatur Sarmientum & existimantem nullam esse differentiam inter furem prædonem, & reliquos malæ fidei possessores.

Secundo dicta regula extenditur, vt proce-

6 dat etiam in & colono, qui suis manibus agrum coluit, seruit, fructus uè collegit, nam his quoque laboris proprii æstimationem deducit ex sententia Bald. & Salicet. in l. si quis sciens, C. de rei vèdicat. Idem Bald. in l. & de col. 3. vers. sed nūquid Colonus C. locat. vbi ampliat etiā

7 si colonus & propter non solutam pensionem, expellatur maturis fructibus, siquidem huiusmodi operarum suarum precium adhuc potest repetere, quod etiam tradidit Abb. in c. nostrā n. 8. in fine de reb. Eccles. nō alienan. Tiraquel. in loco supra citato, glos. 1. n. 30. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 3. n. 4. & Garfias in d. tract. de expens. & meliorat. cap. 1. n. 14.

Sed hoc intelligitur in simplici Colono, non autem in eo, qui conduxit fundum ad partem fructuum Domino reddendam; Is, namque, & expensas minimè deducit, cum pro cultura, & fructuum ipsorum collectione aliam partem obtineat, Ita Corn. conf. 289. n. 10. vers. & hinc est lib. 1. Io. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de locat. §. postquam vers. quid si tibi locauit fundum, Bart. Bald. & alij in l. 1. C. de fruct. & lit. expens. Bertrand. conf. 255. nu. 4. lib. 1. Afflict. decis. 252. n. 8. vers. propterea dicit.

Tertio extenditur, vt locum habeat etiam si pauciores, & aut nulli fructus fuerint percepti: Nam bonæ fidei possessori adhuc integri hi sumptus debentur tex. est in l. quod si sumptus. ff. de pet. heredit. Quid si sumptus quidem fecit (inquit Vlpianus) nihil autem perceperit fructuum, æquissimum erit rationem horum quoque in bonæ fidei possessoribus haberi: Sic etiā tradit Speculat. in tit. de expens. §. 1. vers. quid si excedunt: Qui tamen cum glos. in d. l. quod si sumptus, istud intelligit & in bonæ fidei possessore vniuersali; Aliud itaque dicendum est, vbi non in iudicio vniuersali versamur, sed in particulari, puta rei vèdicationis, vt post alios declarat Peregr. de fideicom. art. 50. n. 24. & 28.

Quarto extēditur, vt habeat locum tamen si aliquis & iubeatur integros fructus restituere, quia intelligitur deductis huiusmodi impensis secundum Bald. & Salicet. in d. l. 1. vterque col. 2. C. de fruct. & lit. expens. per tex. in l. 1. in verbo, fructus integros C. de his, quibus vt indign. Et ratio est, quia appellatione fructuum ex interpretatione legis & id dumtaxat continetur, quod superest impensis ipsis deductis, vt dixi supra, & facit tex. in l. diuortio §. vlt. ff. solut. matrim. qui loquitur de fructibus integris, & tamen intelligitur subtractis huiusmodi sumptibus; Quod etiam voluit Ias. in d. l. fructus n. 15. ff. eod. tit. Corn. conf. 289. col. vlt. num. 5. vers. nec obstat quod dixi lib. 1. & latè Ruin. conf. 62. n. 3. vers. sed ad hoc respondetur lib. 1. qui ex mente Bart. & aliorum hoc extendit procedere tam in dispositione legis, quam hominis per l. fundi Trebatiani ff. de vsu, & vsufr. legat. & not. in l. si quis argentum §. 1. C. de donat. Et licet contrariū teneant Roman. in d. l. fructus, Alex. conf. 133. n. 4. vers. & similiter in proposito lib. 5. Tiraq. de retract.

con-

confanguin. §. 15. glos. 1. num. 9. tamen ab hac limitatione ego non recedo ex rationibus adductis per Ruin. d. conf. 62. n. 4. & 5. & nu. sequenti, quas per te vide.

13 Quinto extēditur, vt procedat etiam, quando fructus ꝑ Ecclesię, vel alteri pię causę sunt restituendi, quia tunc quoque fit deductio harum impensarum glos. in cap. si tibi concessio, in verbo, fructus, de præben. in 6. Gemin. conf. 78. col. vlt. vbi inquit, generaliter appellatione fructuū Ecclesię, intelligi de fructibus deductis impensis ministrorū, & onerū, Et tex. & glos. in cap. grauis de restit. spoliat. qui statuūt huiusmodi deductionem fieri, loquūtur nominatim in fructibus Ecclesię restituendis, quod & tradidit Tiraquel. reprobata aliquorum sententia in d. §. 15 glos. 1. n. 13.

14 Econtra vero supradicta regula limitatur, vt nō procedat ꝑ quando expressa fuit aliqua certa quantitas, aut mensura, veluti si fuit dictum, Dono tibi decem corbes frumenti ex tali fundo, tunc enim expensę non deducuntur per l. si debitor §. verisimile cum ibi not. ff. de contrahen. empt. & ita volunt Bart. Bald. Imol. Alex. & alij cōmuniter in d. l. fructus ff. solut. matrim. Bart. in tract. gabel. in 2. parte 8. par. princip. in 5. quæst. Capic. decis. 20. n. 15. Ratio est, quia impensę nō possunt minuere quod certum est, & determinatum l. merito §. a me ff. de legat. 2. Alex. in d. l. fructus col. 2. vers. hoc tamen, & in addit. ad Bald. in d. l. 1. C. de fruct. & lit. expens.

15 Hinc est, quod in solutione decimarum, quę debentur ex fructibus non fit aliqua ꝑ deductia impensarum culturę, vel collectionis per tex. in c. tua nos, & c. non est in potestate, & in c. cum homines, de decim. & voluit glos. in d. l. si a Domino, vel a patre §. vlt. in verbo, impensis, & ibi Bald. & Alberic. ff. de pet. hzredit. Rebus. in tract. de decim. q. 11. n. 2. Velasc. de iure emphyt. q. 17. n. 10. ad fin. latē Capic. dicta decis. 20. n. 12. Quod intelligitur verū in decima prædiali ꝑ, seu reali, quę percipitur Dei beneficio, vt dicta iura loquūtur, secus autem est in decima personali, quę soluitur ex aliqua negotiatione, prouenitque ex hominis ingenio, ex hæc enim impensę deducuntur, vt cauetur in c. pastoralis vbi glos. in verb. deducendas Innoc. & alij de decim. Bald. in d. l. 1. col. 1. & ibi quoque Angel. in fine C. de fruct. & lit. expens. & tradit Capic. d. decis. 20. nu. 3. & 5. vbi loquitur de decima piscationis.

17 Secundo limitatur, vt nō procedat in legato fructuū ꝑ, quod alioqui esset inutile si huiusmodi expensę deducerentur per tex. in l. qui concubinam §. qui hortos iuncta glos. ibi, qui id scienter declarat ff. de leg. 3. & ita intelligit Bart. in l. his verbis §. vlt. ff. eod. tit. ea scilicet ratione, quia omnis dispositio, ita interpretari debet ne sit inutilis, & superflua iuribus vulgaribus.

18 Tertio limitatur, vt non obtineat, quādo habetur relatio ꝑ ad fructus iam pendentes, siue

extantes, quia tunc debent intelligi integri, vt nunc sunt, & sine deductione impensarū, secundum Bart. Bald. & alios in d. l. fructus ff. solut. matrim. & præsertim Alex. col. 2. vers. secundo limita, Bertrād. cōf. 255. visis petitionibus col. pen. lib. 1. Sed ego ꝑ puto hanc limitationē non esse verā ex his, quę dixi supra in quarta ampliatione, & ex rationibus adductis per Ruin. in conf. ibi allegato n. 4. & 5.

20 Quarto limitatur, vt non procedat, vbi agitur de iure publico, cuius fauor ꝑ diuino æquiparatur l. fin. C. de Sacrosan. Eccles. tunc enim impensę factę pro habendis fructibus non deducuntur, vt si statutum mandet, quod de fructibus soluatur gabella, nam solui debet ꝑ absq; deductione dictarum impensarum ratione iuris publici Paul. de Castr. in d. l. fructus ff. solut. matrim. Idem tradit Bald. in d. l. si a Domino, vel a patre §. fin. de pet. hzred. licet a plerisque in contrariam sententiā allegetur, & vult Afflic. decis. 252. n. 7. vers. item vbi datur.

22 Sed contra ꝑ istam limitationem tenet Angel. in d. l. fructus per regulā illius legis, & per l. fundi Trebatiani de vsufruct. legat. cuius sententiam veriore puto, prout etiam tradit Felin. in cap. ad nostram n. 3. de iure iuran. cum non sit eadem vtriusque ratio, quia anima respicit ius diuinū, & ius publicū corpus. Quod comprobatur, quia decima ꝑ quę soluitur Ecclesię est tributum animarum egentium, vt dicitur in cap. tua nobis, de decim. Ideo est super omnia fauorabilis l. sancimus C. de Sacros. Eccles. Gabella ꝑ vero, quę Fisco soluitur ex fructibus agrorum, est odiosa, Bart. in l. si pupillus §. vlt. ff. ad leg. falcid. Vnde æquum est, vt quę iuris constitutio in ceteris iuris partibus locū habet, aduersus rem publicam in odiosis tributis non habeat, vt per Alex. in d. l. fructus, & Garf. de expens. & meliorat. cap. 11. n. 60. Et Tiraquel. de retract. cōfanguin. §. 15. glos. 1. n. 12.

Meliorationes necessariae, quę sint, & quis possessor illas deducat. Cap. CIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Impensa, seu meliorationes necessariae dicuntur, quę fiunt propter impendendi necessitatem, ne res vel pereat, vel deterior fiat.
- 2 Regulariter deducuntur a possessore præsertim bonæ fidei.
- 3 Idem est in habente titulum iure utilis dominij tantum, vt est Vassallus, & emphyteuta.
- 4 Idem in herede grauato, cui melioramenta necessaria a fideicommissario solui debent, quamuis sciret rem esse fideicommissio subiectam.
- 5 Amplia, vt etiam expensę litis pro conseruandis, & reparandis rebus hereditarijs factę repeti per heredem grauatum possint tanquam necessariae, itant nec cum fructibus perceptis sint cōpensandę, & n. 6.
- 7 Impensa, seu meliorationes necessariae debentur, etiam si res, in qua factę sunt perierit sine tantum culpa possidentis, reiecta differentia Bartoli.

zoli secundum Menochium, sed opinio Bart. est communior, & n.8.

- 9 *Debentur quamuis Dominus fundi minus fuisset impensurus si ipse reparaciones, aut melioraciones fecisset, dummodo impendens moderatas, & solitas impensas non excefferit.*
- 10 *Item debentur, etiam si possessor rem meliorando formam agri immutauerit.*
- 11 *Item sunt persoluenda, etiam si ab amico possessoris contemplatione facta fuerint, licet sit secus quando impense fiunt ratione consanguinitatis, & amicitia, qua intercedit cum ipso Domino, & num. 12.*
- 12 *Item debentur, quamuis facta sint Domino inuito, aut etiam protestante ne fierent, dummodo respiciant utilitatem publicam, aut similem causam.*
- 14 *Item debentur nedum solo detentori, ut colono commodatario, & similibus, sed etiam possessori mala fidei, siue is titulum habeat, siue non, & siue melioraciones consistant in faciendo, siue in reficiendo, & n. 15.*
- 16 *Declarat, nisi possessor mala fidei sit etiam fur, vel nisi res, in qua melioraciones facta fuerunt perierit, & n. 17.*
- 18 *Impense necessariae, quae sunt modicae quantitates non persoluntur.*
- 19 *Item non persoluntur, quando rei utilitatem perpetuam non respiciunt, sed solum impendentis commodum pro tempore, quo ipse possidet.*
- 20 *Item nec debentur, quando sunt adeo magna, ut Dominus non possit eas soluere, & propterea cogatur rem derelinquere, sed quomodo hoc sit intelligendum traditur ibi in fin. remissive.*

Preter impensas, quae fructuum quærendorum colligendorumque gratia fiunt, de quibus proximè egimus, aliae quoque sunt ipsi rei coherentes, quae melioraciones dicuntur. Harum autem praecipue sunt, quas necessarias vocamus, hoc est, quae fiunt propter impendendi necessitatem ne res vel pereat, vel deterior fiat, ut dicitur in l. impensae ff. de verbor. significat. puta si vetera aedificia instaurentur, ageres fiant, flumen auertatur, in demortuum locum, aliae arbores subrogentur, & similia, quae enumerantur in l. 1. & 2. & in l. impensae necessariae ff. de impens. in reb. dotal. fact. ubi Bart. & alij, & latè tradit Peregr. in tract. de fideicom. art. 50. num. 6. & sequen. qui plura de necessarijs impensis, quibus res melior redditur affert exempla.

Haec igitur melioraciones necessariae regulariter et deducuntur, & persoluedae sunt, praesertim possessori enim titulo, & bona uide, ut est text. in l. qua ratione, in princ. ff. de acquir. rer. domin. & in l. Paulus, in fine. ff. de except. & in l. si in area ff. de condit. indebit. & in l. domum C. de rei vendic. ibi, nullam habeat repetitionem, nisi necessarios sumptus fecerint; Ex qua lege iura antiqua extenduntur, ut propter necessarias impensas, non solum

retentio concedatur, sed etiam actio, ut infra suo loco dicemus.

Ampliatur primò haec conclusio, ut procedat etiam in eo, qui habet titulum non iure directi dominij, sed utilis tantum, ut in Vassallo, & emphyteuta: Nam Vassallus quoque finito faudo has impensas deducit, ut per Doctor. in §. si Vassallus, hic finitur lex, & c. Aluar. in cap. 1. si quis de manso post num. 5. de controuer. inuestit. Clar. in §. faendum, quæst. 88. nu. 1. Et de emphyteuta est tex. in l. Colonus in princ. ff. locat. & tradunt omnes in l. 2. vbi Ial. n. 27. C. de iure emphyt.

Secundò ampliatur, ut procedat etiam in eo etiam, qui scit rem esse fideicommissio subiectam, ut in haerede grauato; Nam huic quoque melioramenta necessaria a fideicommissario solui debent iuxta l. domos ff. de leg. 1. Alciat. conf. 63. num. 13. lib. 9. tom. 3. vel haeredibus ipsius, Bellon. conf. 66. num. 12. & sequen. Ruin. conf. 38. num. 25. lib. 1. Vincen. de Franchis decis. 109. num. 2. & sequen. ubi inquit, quod solui debent attento tempore restitutionis ipsius rei, quod an verum sit infra videbimus. Idque locum habet nedum in melioramentis in re restituenda factis ante conditionis euentum, sed etiam in expensis et litis pro conseruandis, vel recuperandis rebus haereditarijs, quae inter necessarias reputantur, repetique per haereditatum a fideicommissario possunt, Campeg. inter. conf. Grati conf. 9. num. 17. lib. 2. qui dicit ita Bald. consulisse, & est communis opinio, ut tradit Emil. conf. 14. ad fin. & per totum Alexan. conf. 162. colum. fin. lib. 2. Fanuc. de inuent. parte 3. num. 42. Peregr. de fideicom. articul. 50. numer. 9. & 11. ubi allegat multos alios, & tenuit Rota in Romana Viridarij 28. Maij 1590. coram Cardinale Seraphino, & in Bononien. de Formagliarijs 29. Nouembris 1604. coram Ludouisio, in qua fuit etiam dictum huiusmodi impensas pro sustinenda lite factas non esse compensandas et cum fructibus perceptis per glos. in l. emptor §. superfluum, in fine ff. de rei vendic. Alex. conf. 123. in fin. lib. 1. Ruin. conf. 38. sub num. 25. versic. non obstat lib. 1. & latè tradit Rolan. conf. 28. sub nu. 17. lib. 1.

Tertiò ampliatur, tametsi res etiam, in qua melioraciones huiusmodi factae sunt perierit sine tamen culpa possidentis l. sed an vltro §. 1. ff. de neg. gest. l. si necessarias, in princ. ff. de pignorat. act. latè Tiraquel. qui plures cumulat de retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 10. Quod sanè in eo est indubitatum, qui nomine Domini rem detinet, ut in commodatario, depositario, negotiorum gestore, & similibus dict. l. sed an vltro, & l. sine haereditaria ff. de negot. gest. l. si seruus ff. famil. haeriscun. Casren. conf. 443. colum. 1. lib. 1. In eo autem, qui possidet nomine proprio difficultas versatur. Idcirco Bart. in l. in fundo sub n. 6. ff. de rei vendic. distinguuit inter iudiciū particulare rei vendicatio-

- tionis, & vniuersale, vt est petitio hæreditatis, & in hoc casu vult dari actionem, in altero autem solam retentionem, sed absolutè detrahi reiecta differentia Bart. censuit Menoch. dicto remed. 15. recuper. n. 512. & 521. Verum ipse
- 8 à sententia † Bart. non recederem, quia re particulari precepta nulla est ratio, vt pro meliorationibus in ea factis verus Dominus teneatur bonæ fidei possessori, cum posset rem ipsam si extaret dimittere l. hoc amplius §. 1. ff. de damn. infect. & ita contra Menochium crebriori calculo receptum esse testatur Peregr. de fideicom. d. art. 50. n. 30.
- 9 Quarto ampliatur etiam si Dominus † fundi minus fuisset impensurus, si ipse reparaciones, aut melioraciones fecisset per tex. in l. si quis alicui §. impendia ff. mandati; Dummodo ille non excesserit moderatas, & solitas impensas arg. l. properandum §. & si quidem, ibi, expensas, quæ consueto modo, &c. & iterum §. siue autem ibi, pro solitis expensis C. de iudic.
- 10 Quinto ampliatur licet possessor † rem meliorando formam agri immutauerit, Verbi gratia, si in fundo empto vineas instituerit, vt de conductore dicitur in l. Colonus, quæ est penult. in princ. ff. locat. quem tex. dicit singularè Tiraquel. d. §. 7. glos. 1. nu. 16. & in usufructuario est tex. in l. æquissimum §. proinde vers. & si forte ff. de usufruct. vbi, & vites & oliueta eijciuntur, & mutatur forma rei, & latè probat Io. Garf. in tract. de expens. & meliorat. c. 14. n. 11. contra Castren. conf. 270. lib. 2. qui existimauit plantationem, & deboscationem, seu reductionem Montis ad culturam non pertinere ad meliorationem, & hæc * cõmunem dicit Rolan. conf. 28. n. 21. & 22. lib. 1. reiecta Castren. opinione, & plenè cõprobat Rimin. Iun. conf. 411. n. 17. & sequen. lib. 4.
- Sexto ampliatur, vt procedat etiam si melioramenta huiusmodi ab amico † possessoris contemplatione fuerint facta, vt declarat Rolan. conf. 10. n. 9. & 10. lib. 1. & Menoch. d. remed. 15. n. 509. licet aliud sit, quando † impensæ fiunt ratione consanguinitatis, & amicitia quæ intercedit cum ipso Domino, quæ ab impendente non repetuntur, vt tradit Socin. Sen. conf. 26. n. 4. lib. 1. per tex. in l. ex duobus §. fin. ff. de negot. gest.
- 11 Septimò ampliatur, quamuis † melioraciones factæ sint Domino nolente, aut etiam protestante ne fierent, dummodo respiciant interesse publicum, aut similem causam, vt per Socin. conf. 26. num. 12. & 13. lib. 1. Vbi loquitur de sumptibus factis pro defensione Castri, quod alius occupare volebat, & decidit quòd reperi poterant etiam ab inuito actione negociorum gestorum, quia interesse reipublicæ concernebant.
- Octauò ampliatur, vt locum sibi vendicat etiam † in solo detentore, vt colono, commodatario, & similibus. Hi enim expensas, & melioraciones necessarias etiam deducunt per l. colonus ff. de vi, & vi armat, & l. in rebus §.
- possunt ff. de commodat. Immo colonus expelli non potest ob non solutam pensionem, nisi ei melioramenta soluantur, vt in l. Dominus horreorum §. 1. vbi Bart. ff. loc. & in l. Colonus in princ. ff. eod. tit. & tradit Paris. conf. 79. num. 16. lib. 3.
- 15 Nono ampliatur etiam in possessore † malæ fidei, siue is titulum habeat, siue non, per tex. in l. domum in fine, vbi omnes C. de rei vendicat. Item siue melioraciones consistant in faciendo, siue in reficiendo, vt tradit Bart. in l. in fundo n. 11. ff. de rei vendicat. Alciat. in l. impensæ n. 2. de verb. signif.
- 16 Sed istud intellige, nisi † is malæ fidei possessor sit etiam fur, quia tunc necessarias impensas in re furtiua factas non deducit, tex. est in l. ex argento ff. de cond. furt. & in l. 1. C. de infan. expos. & in l. si quis seruum §. si oliuam ff. ad leg. acquil. vbi glos. Bald. & Salicet. id notant, & faciunt tradita superius in proximo præcedenti capite in prima ampliacione.
- 17 Rursus intellige, nisi res in qua † melioraciones factæ fuerunt sit precepta, nam tunc malæ fidei possessor pro hæiutmodi impensis etiam in iudicijs vniuersalibus de alijs rebus nihil detrahit l. planè ff. de pet. hæredit. l. si pupilli §. sed & si quis negocia, in fine, de negot. gest. Habentur siquidem, ac si factæ non fuissent, quare cessat omnis æquitas. Natta. conf. 536. num. 11. lib. 3. Peregr. de fideicom. art. 50. nu. 28. Menoch. d. remed. 15. recuperan. num. 539.
- Sed quamuis regulariter impensæ necessariæ persoluendæ sint, vt dictum fuit, tamen hoc limitatur, vt non procedat, quando † impensæ sunt modicæ quantitatis, Castren. conf. 270. col. 3. vers. si vero parua lib. 2. per l. omnino ff. de impens. in reb. dot. fact.
- 18 Secundo limitatur, vt non obtineat † quo ad impensas, & melioraciones, quæ rei vtilitatem perpetuam non respiciunt, sed solum impendentis commodum pro tempore, quo ipse possidet l. 3. & seq. ff. de impens. in reb. dot. fact. Bald. in l. 1. n. 5. & l. 1. n. 27. C. de iure emphyt. Alciat. in l. impensæ nu. 2. ff. de verb. signific. Boer. decis. 44. Alex. in l. diuortio §. impendia n. 3. ff. solut. matrim. & conf. 4. n. 7. lib. 5. Gomez. de contract. cap. 3. n. 20.
- Tertio etiam limitatur, vt non procedat
- 20 quando impensæ sunt † adeo magnæ, vt Dominus non possit eas soluere, & propterea cogatur rem relinquere. Hoc enim casu, nec necessario, nec vtiliter factæ videntur tex. est in l. in fundo ff. de rei vendicat. & in l. sed an vltro §. 1. ibi, Quid enim si eam insulam, ff. de negot. gest. per quem tex. sic decidit Bald. consil. 116. col. 2. num. 4. vers. ex præmissis apparet lib. 1. subdens arbitrio Iudicis hoc committendum esse, qui iudicet inspecta qualitate rei, & personarum per dict. l. in fundo. Idem voluit Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. num. 5. & Menoch. d. remed. 15. recuperan. num. 533. Quod tamen quomodo sit acci-

accipiendum dicam infra in tertia limitatione sequentis Capituli.

Melioramenta vtilia quę dicantur & quando deduci possint, copiosè declaratum.
Cap. C X.

S V M M A R I V M

- 1 Meliorationes vtilis, qua dicantur.
- 2 Regulariter impendenti rescipiuntur.
- 3 Amplia j. vt sint rescipiendæ, etiam si sint facta in fundo minoris, quando impendens possidebat cum titulo, & bona fide.
- 4 Amplia ij. quamuis facta sint causa colligendorum fructuum, & fructus aliqui non fuerint percepti.
- 5 Amplia iij. quamuis maritus vtiliter in rem uxoris impenderit, tametsi pro huiusmodi impensis rem dotalem retinere non possit.
- 6 Amplia iij. etiam in socio, qui in rem communem vtiliter impendit.
- 7 Amplia v. etiam in herede per fideicommissum conditionale grauato restituere ei, qui tenetur alij postea restituere. Secus si fideicommissarius alteri etiam restituere sit obligatus, & ille alter alteri, & nu. 8.
- 9 Amplia vi. etiam in Vassallo, & emphyteuta, nisi meliorationes sint facta ex conuentione, qua specialiter exprimitur, & n. 10. & 11.
- 12 Clausula ad meliorandum in concessione emphyteusis adiecta intelligitur, quo ad culturam, & minimas refectiones, non autem quoad magnas impensas, & noua adificia.
- 13 Vassallus, & emphyteuta amittunt melioramenta etiam vtilia, quando emphyteusis, vel feudum ob eorum culpam deuoluitur.
- 14 Limita, quando soluitur pensio æquiuallens fructibus.
- 15 Limita ij. quando in emphyteuta, & Vassallo nulla potest considerari culpa damnosa Domino directo.
- 16 Meliorationes vtilis debent persolui etiam vsufructuario, si sint magne, & in rescipiendo consistant, secus si consistant in adificando de nouo, & num. 17.
- 18 Amplia, vt sint rescipiendæ etiam negociorum gestori, commodatario, mandatario, tutore, curatori, & creditori in re pignorat.
- 19 Item amplia, vt persolui debeant etiam colonos, & Inquilinos, si sint perpetua, non pro tempore conductionis tantum, & dummodo ex conuentione aliud actum non sit, quamuis eorum culpa ob non solutam pensionem eijciantur.
- 20 Item amplia, vt persoluenda sint etiam à venditore, qui rem auocat remedio l. 2. C. de rescind. vendit. nisi lesio esset enormissima, et sic in magno excessu ultra dimidiam, & n. 21.
- 21 Item amplia, quo ad melioramenta facta à Clerico, vel Pralato in rebus Ecclesie ex bonis suis patrimonialibus, secus si impenderit ex fructibus beneficij.
- 22 Contrariam sententiam vti veriore tenent Al-
- ciat. & Surd. reprobata doctrina Abbatis.
- 24 Meliorationes vtilis facta à Clerico, seu Pralato in re Ecclesie de suo patrimonio ad insu spectant eius vita tantum durante, nec eo mortuo per testamentum ad eius heredes, seu alios transferuntur.
- 25 Declara dummodo melioramenta sint annexa bonis Ecclesie, ita vt separari queant, secus si possint separari.
- 26 Meliorationes vtilis non debentur, nisi impendens de utilitate, & melioratione doceat.
- 27 Item non debentur, quando per diuersam materiam facta sunt, secus si ex eadem materia.
- 28 Declara verum quo ad deductionem, non respectu estimationis, quam bona fidei possessor conseruitur, si illam ante restitutionem petat.
- 29 Impensa, & meliorationes quamuis vtilis, quando sunt adeo magna, & excessiua, vt Dominus illas persolvere nequeat, & cogatur habere rem pro derelicto, non debentur.
- 30 Limita i. nisi Dominus eas impensas esset facturus.
- 31 Limita ij. respectu abrasionis, quam possessor bona fidei potest facere, si meliorationes sint separabiles, & sine lesione status rei id fieri possit, & dummodo ex abrasione utilitatem sit consequuturus secus si nullam utilitatem, aut modicam.
- 32 Limita iij. respectu retentionis rei, qua datur impendenti rem ipsam possidenti.
- 33 Impensa, seu meliorationes vtilis, si res meliorata perierit, non debentur, etiam bona fidei possessori, quando agitur iudicio particulari vendicationis, secus si iudicio vniuersali petitionis hereditatis.
- 34 Item non debentur, quando amicitia causa aliquid impensum fuit.
- 35 Impensa facta in remouendo tutores suspectos non repetitur ab amico, qui illam fecit.
- 36 Procurator, qui amici sui filium defendit in iudicio, impensam non repetit, sed donandi animo eam fecisse presumitur.
- 37 Amicitia præter communes regulas plurimum operatur.
- 38 Impensa vtilis modica non deducitur, nisi sit separabilis, & n. 39.
- 40 Impensa modica, qua dicatur.
- 41 Possessor mala fides, quando impensas possit repetere, & n. 41.
- 42 Possessor bona fidei impensas à se factas eo tempore, quo erat in bona fide, repetere potest, licet postea mala fides superuenierit. Possessor autem mala fidei factas tempore mala fidei non repetit, quamuis bona fides superueniat.
- 44 Possessor dubitans de sua bona possessione meliorationes, & expensas tanquam bona fidei possessor deducit, qua ante dubitationem, vel post fecit; illas autem quas fecit tempore dubitationis, deducit eo modo, quo mala fidei possessor.

Vtilis meliorationes dicuntur, quæ meliorem rem faciunt, deteriorem esse non simulant, vt arbuti pastinatio, vltra quam necesse fuerit,

fuerit, sic definit Iurisconsultus in l. impensæ §. 1. ff. de verb. signif. Est autem generalis regula, quòd impendenti huiusmodi meliorationes reficiantur † ab illis, quibus res ipsa restituitur, vt tradunt Io. de Anan. conf. 32. num. 10. vers. item aduertendum. & ibi Bolognin. n. 15. & Alex. conf. 168. n. 8. lib. 2.

Extenditur primum ista regula, vt procedat etiam respectu † meliorationum factarum in fundo minoris, quando impendens possidebat cum titulo, & bona fide per tex. in l. intra vtile §. vlt. vbi glos. de minor. & tradunt Curt. Iun. conf. 6. in fine, & Tiraquel. de retract. conuen. §. 7. glos. 1. n. 7.

Rursus extenditur, quamuis expensæ †, seu meliorationes factæ sint causa colligendorum fructuum, & fructus aliqui non fuerint collecti ex l. Prætor §. & ipsi itaq; ff. de bon. author. iud. possid. l. q. si sumptus ff. de pet. hæredit. secus si fructus percepti fuerint, quia tunc cum illis fit compensatio l. à Domino vel à Patre §. vlt. ff. de pet. hæredit. Natta conf. 536. n. 9. lib. 3.

Tertio extenditur etiam si maritus † vtiliter in rem vxoris impenderit, nam is quoque meliorationes consequitur l. quod dicitur §. fin. & toto tit. ff. de impen. in reb. dot. fact. l. diuortio §. impendia. ff. solut. matrim. & l. fin. ff. de fund. dot. & vult Alex. conf. 162. col. 2. lib. 7. tametsi pro huiusmodi impensis rem dotalem retinere non possit, nec executio ipsa retardetur l. vnica §. sed nec ob impensas C. de rei vxor. act. Neque hoc casu maritus compensat fructus cum impensis, quia cum illos suos iure dominij fecerit cessat compensatio l. emptor & ibi glos. in verbo superfluum, ad finem. ff. de rei vendic. Afflic. decis. 87. num. 6. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 8. n. 4.

Quarto extenditur † etiam in socio, qui in rem communem vtiliter impendit l. in hoc iudiciu. ff. eom. diuid. l. si vt proponis C. de edific. priuat. Corn. conf. 222. lib. 2.

Quinto extenditur etiam † in hærede per fideicommissum cõditionale grauato, tex. est in l. domos hæreditarias. ff. de leg. 1. & in l. mulier §. sed etenim, & in l. vbi purè §. qui in distrahendis. ff. ad Trebellian. Corn. conf. 180. n. 8. lib. 4. Ruin. conf. 378. col. vlt. lib. 1. & conf. 135. n. 12. lib. 3. Bellon. conf. 65. n. 12. Vinc. de Franchis decis. 109. & in terminis quo ad impensas ab hærede grauato factas pro impetratione breuis facultatis construendi Molendinum, quæ saltem erat vtilis ad tollenda plura impedimenta tenuit Rota in vna Bononien. de Fornagliarijs 29. Nouembris 1604. coram Ludouisio, per iura proximè allegata, & per Capr. conf. 55. n. 8. Paris. conf. 55. n. 22. lib. 3. & Ayin conf. 202. post numerum 51.

Sed hoc intelligitur verum secundum Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 26. nu. 15. vers. sed mea sententia, quando † grauatus restituit ei, qui non tenetur alij postea restituere, cum hoc casu omnis impensa eius lucro cedat, secus si fideicommissarius alteri etiam

restituere sit obligatus, & ille alter alteri, quia tunc huiusmodi impensæ non reficiuntur ne ipse à sequenti repetat, & sequens ab alio, & sic ne detur progressus in infinitum per l. fideicommissa §. qui decem, vbi doct. ff. de leg. 3.

Sextò ampliatur etiam † in Vassallo, & emphyteuta cap. 1. §. si Vassallus tit. hic finitur lex Feder. Vbi Bald. Aluar. & alij hoc notant, Ias. in l. 1. num. 26. & in l. 2. num. 27. C. de iure emphyt. Dec. in authen. qui rem nu. 14. C. de Sacros. Eccles. & conf. 326. in fine, & conf. 518. col. vlt. Guid. Pap. decis. 169. & 438. Ruin. conf. 24. n. 10. lib. 1. Rota diuers. decis. 398. u. 2. par. 1. & decis. 312. n. 2. part. 2. Surd. decis. 78. nu. 3. & decis. 300. nu. 20. Gabr. conf. 80. nu. 26. vsque ad finem lib. 2. vbi inquit melioramenta hoc casu ad hæredes pertinere, siue facta sint ab vltimo, siue à primo, quia trãeunt iure hæreditario, & tanquam res hæreditariæ.

Verum hæc ampliatio limitatur primò, vt non procedat si meliorationes † ex conuentione sint factæ, nam hæc succedunt loco precij bonorum in feudum, vel emphyteusim concessorum, ceduntque in vtilitatem Domini directi, & ideo non sunt ab eo restituendæ, per tex. in l. fundi partem ff. de contrahen. empt. & notat Bald. in l. penul. in addit. ff. locat. Afflic. in d. c. 1. §. si Vassallus n. 12. hinc finitur lex Feder. Honded. conf. 51. nu. 40. lib. 1.

Sciendum tamen est, quòd ad effectum, vt emphyteuta ab ijs impensis excludatur vigore conuentionis, non sufficit quòd in contractu apponatur clausula generalis, & consueta (ad meliorandũ &c.) sed requiritur, quòd speciatim istud in concessione † exprimat, vt contra Afflic. tenet Pinel. in l. 2. parte secunda num. 10. C. de rescind. vendit. cuius sententiam ipse veriore puto, quia cum dicta clausula tacite insit, nihil operatur l. 3. ff. de leg. 1. Semper enim tacite intelligitur, quòd quælibet concessio sit facta ad meliorandum, non deteriorandum, vt inquit Bald. in d. cap. 1. §. si Vassallus num. 2. Et hæc opinio præsertim locum habet si meliorationes, aut impensæ sint magnæ: Nam clausula ad meliorandum † intelligitur quoad culturam, & minimas refectiones, nõ autem quo ad magnas impensas, & noua ædificia, quia emphyteuta ad ea non tenetur, vt tradit Cuman. conf. 37. circa finem.

Secundò limitatur, vt non procedat, quando feudum, vel emphyteusis deuoluitur propter culpam, quia tunc Vassallus, † & emphyteuta amittunt etiã melioramẽta l. 2. & ibi Doct. C. de iure emphyt. Guid. Pap. d. decis. 169. & 438. de cõmuni Bero. famil. quest. 19. in fine, & q. 96. nu. 4. Rolan. conf. 28. nu. 12. & sequen. & num. 16 lib. 1. Clar. in §. feudum quæst. 88. in princip. & in §. emphyteusis quæst. 45. in fine.

Sublimita hanc limitationem secundum Rotam in vna Romana melioramẽtorum 20. Nouembris 1581. coram Cardinale Seraphino duobus

14 duobus modis, & primo, vt nō procedat, quan-
do soluitur † pensio æquivalens fructibus, quia
tunc sapit naturam locationis Bart. in l. 1. n. 4.
& ibi Ias. n. 35. C. de iure emphyt. Aret. cōf. 55.
nu. 4. Bellon. cōf. 21. n. 18. Natta, qui de com-
*muni † restatur cōf. 49. post num. 7. Cagnol. in
l. 2. n. 202. C. de rescind. vendit. Clar. in §. em-
phyteusis. quæst. 1. prope finem, & consequen-
ter locum habet contraria dispositio, vt ca-
dens à locatione culpa sua meliorationes vti-
les non amittat l. colonus ff. locat. & ibi Bart.
& Castren. num. 4. Et hoc idem tradit ibi Ful-
gos. & Ias. in l. 2. num. 28. C. de iure emphyt.
vbi hoc idem inquit procedere in colono ad
longum tempus.

Secundò sublimita, seu potius declara, vt
procedat, quando culpa cedit in aliquod dam-
num, vel præiudicium Domini directi, veluti si
emphyteuta cesset in solutione, vel dominium
neget, aut tentet interuertere possessionem
15 Domini, secus si nulla † considerari possit cul-
pa dānosa, vt quia in emphyteusi Ecclesiastica
beneplacitum Apostolicum nō sit impetratum
in tempore, cum talis nullitas non sit inducta
ad fauorem ipsius Ecclesiæ, Aret. cōf. 77.
num. 6. Vel meliorationes non sint factæ in-
tra tempus conuentum, sed longe postea,
quod non solum non est ipsi Domino præiu-
diciale, sed vtile propter domorum ætatem,
quam considerat Iurisconsultus in l. domus, ff.
de leg. 1.

Septimò extēditur principalis conclusio, vt
16 locum habeat † etiam in usufructuario per tex.
in l. hætenus vbi Angel. ff. de usufruct. & in l.
eum ad quem C. eod. tit. Corn. cōf. 86. lib.
4. Quod tamen intelligere debes respectu im-
pensæ magnæ in reficiendo factæ, quæ si ad
utilitatem proprietarij respiciat ab usufru-
ctuario repeti potest, cum de suo illam facere
non teneatur Angel. & Alexan. in l. 1. §. vfu-
fructuarius ff. de usufruct. Pic. in l. Titia §.
Titia, num. 148. quæst. 58. de leg. 2. Gozad.

* cōf. 94. num. 37. vbi dicit esse † communem
Molin. qui pariter communem dicit de pri-
mogen. Hispan. lib. 1. cap. 27. num. 11. Istud-
que procedit, siue usufructuarius sit à lege,
constitutus, siue ab homine; Vnde si pater in
reficiendo fundum aduentitium vtiliter im-
penderit, cuius vsum fructum habeat ratione
patriæ potestatis, filius, qui in re aduentitia
reperit meliorationes factas magnæ quanti-
tatis, valorem ipsarum tenetur cum alijs fra-
tribus conferre, cum ad patrem pertinere di-
cantur, Bald. in authen. excipitur num. 4. C.
de vfu fruct. Paul. de Castr. in l. fin. §. vbi
autem in vnum, num. 7. C. de bon. quæ liber.
Pinel. in l. prima, parte 2. num. 69. C. de bon.
matern. Molin. in loco supra citato lib. 2. cap.

17 27. nu. 10. Secus autem si usufructuarius † no-
uum ædificium construat, aut vetus diuidat
vel immutet, quia tunc huiusmodi impensas
non repetit, nec minus ædificium tollere po-
test per l. æquissimum. §. sed nec dietas & l.

sed & si quid, & d. l. hætenus §. fin. & l. fe-
quen. ff. de usufruct. Cum enim sciat rem esse
alienam, nec iure dominij possideat subiacet
regulæ. §. ex diuerso, Instit. de rer. diuis. Idem
18 dicas in † negociorum gestore, l. sed an vl-
tro, & l. quæ vtiliter. ff. de negot. gest. Idem
in conmodatario l. in rebus. §. possunt. ff. com-
mod. Idem in mandatario l. si vero. §. si mihi
ff. mand. Idem in tutore, & curatore l. cum.
plures §. fin. ff. de administrat. tut. & l. 3. §.
sufficit ff. de contr. & vt act. Idem in credito-
re in re pignorata l. si necessarias, & l. si seruos
ff. de pignor. act.

Octauo extēditur, vt habeat locum etiam
19 in Colono † & inquilino, qui pariter huiusmo-
di impensas deducunt si perperuæ sint, non
pro tempore conductionis tantum tex. est in
l. habitator ff. de rei vendicat. & in l. colonus,
vbi Bart. ff. locat. Castren. cōf. 270. lib. 2. &
dummodo ex conuentione aliud actum non
sit, vt de Vassallo, & emphyteuta dictū est Ias.
in d. l. 2. nu. 28. C. de iur. emphyt. post Bart.
in l. iubemus §. sane C. de Sacrosanct. Ec-
cles. Sciendum tamen est, quòd colonus, &
inquilinus in hoc differunt ab emphyteuta, quia
melioramēta ab his deducuntur, quamuis ei-
ciantur eorū culpa ob non solutam pensionem
vt in d. l. colonus ff. locati, & ibi Castren. n. 4.

Nono extenditur, vt procedat etiam quoad
20 impensas, & meliorationes ab emptore factas
in re, quam venditor † postea auocat remedio
l. 2. C. de rescind. vend. Nam venditor repel-
li poterit, nisi illas persoluat Bald. in d. l. 2.
num. 23. quæst. 19. per l. intra vtile §. fin. ff.
de minorib. quem tex. notat idem Bald. in l.
fin. num. 5. C. commun. de legat. Et quamuis
contrarium teneat Salicet. in dict. l. 2. quæst.
17. Nihilominus opinio Baldi verior, & rece-
ptior est, quam sequitur Alexan. ad Bart. in d.
§. fin. & Cagnol. in d. l. 2. num. 153. vers. sed
non est recedendum, Ant. Burg. in cap. cum
causa nu. 56. de empt. & vendit. Iacob. à San-
cto Georg. in l. si res §. 1. num. 5. ff. de iure
dot. Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 8.
nu. 4. Boer. decif. 47. nu. 8. & vltra eos in mi-
nore rem vendicante est tex. in l. si prædium,
in fine C. de præd. minor.

21 Sed hoc intelligi debet, nisi † læsio esset enor-
missima, & sic in magno excessu vltra dimidiā
arguendo ex iuribus proximè allegatis a con-
trario sensu, dum loquuntur in meliorationi-
bus bona fide factis, quæ hoc casu non adest,
quia dolus re ipsa dicitur interuenisse, qui
æquiparatur dolo ex proposito ex traditis per
Cagnol. in d. l. 2. num. 81. vers. ex quibus C.
de rescind. vend.

Decimo extenditur, vt obtineat etiam quo
22 ad † melioramenta facta à Clerico, vel Prælato
in rebus Ecclesiæ ex bonis suis patrimonia-
libus, licet aliud sit, quando Clericus impendit
ex fructibus beneficij, vt per Abb. in c. de mul-
ta n. 14. de præben. & in c. fin. n. 2. de pecul. cle-
ric. & ibidem Inuocen. Imol. & alij, qui dicunt

Clericum posse rem sic melioratam retinere, donec eorum æstimatio persoluatur, quamuis beneficio sit priuatus, cum etiam in beneficiis retentio concedatur. Idem tenet Ias. in l. si non sortem, §. si centum, nu. 10. in fine vers. amplia istam fallentiã, ff. de cond. indeb. Boer. decis. 44. nu. 14. ad finem, Afflict. in d. cap. 1. §. si Vassallus, n. 15. hic sine lex. Feder. Menoch. de recuperan. posses. remed. 15. nu. 16. Peregr. de fideicom. art. 50. nu. 43.

- Contrariam sententiã, quòd imò Clericus impendens circa rem Ecclesię de suo patrimonio videatur donare, & consequenter minimè repetat, tenet Alciat conf. 38. in fine, vbi hoc admittit pro absoluto licet vellit, quòd si ob eã causam clericus cū aliquo contraxerit debitum, quòd non erat solutum tempore mortis clerici, illius solutio spectet ad Ecclesiã, vel eũ, qui in beneficio successit. Et loquitur in eo, qui fecit multa melioramenta in Domo Ecclesię, sed aliquid non fuerat solum lapidatũ. Et hæc secunda opinio mihi magis placet, quam firmat Surd. conf. 3. num. 35. cum sequen. & per totum lib. 3. vbi dicit hanc opinionem esse veriore, & reprobatur doctrinam Abb. in loco supra citato. Hanc quoque approbare videtur Rota decis. 761. nu. 5. par. 1. diuers. dum vult huiusmodi meliorationes factas per Prælaturũ, vel Clericum in rebus Ecclesię esse suas in vita, sed de his non posse testari per tex. in c. fin. de pecul. cleric. qui loquitur de melioratione proveniente ex industria clericus, & sic ex eo, quod est, ius proprium, & de quo alijs testari potest iuxta c. quia nos, de testam. Et tamen si fiat in vtilitatem Ecclesię ea solum vti in vita poterit.

- Verum hæc opinio declaratur, vt procedat quando melioramenta sunt annexa bonis Ecclesię, nec separari possunt, cum hoc casu impendens videatur donare, Alex. conf. 44. nu. 6. in fin. lib. 3. Redoan. de rebus Eccles. non alien. quæst. 72. cap. 1. nu. 6. præsertim quando impensæ sunt modicæ, vel consistunt in ædificijs, de nouo constructis, vt supra de usufructuario diximus. Secus quando meliorationes sui natura separari possunt, quia tunc cedunt lucro eius qui illa fecit, cum non præsumatur donasse, quæ auferre potest, Anchar. & Abb. in d. c. fin. vterque num. 2. & Imol. num. 3. de pecul. cleric. Redoan. d. cap. 1. nu. 7. & bene facit tex. in l. vtilis, ff. de pet. hæredit. vbi etiam prædõni datur potestas tollendorum eorum, quæ sine detrimento rei tolli possunt.

- Sed quamuis melioramenta vtilia regulariter ab impendente deduci possint, vt dictũ est, Nihilominus huic conclusioni dantur nonnullæ limitationes: Quarum prima est, vt locum non habeat, nisi de vtilitate eius, quòd impensum est appareat. Neque enim sufficit probare impensam, nisi simul probetur ipsa melioratio Chissan. decis. 93. Rota diuers. decis. 398. nu. 4. par. 1. Et quòd prætendens impensas tanquã vtilẽ debeat vtilitatem probare tradit Socin.

Iun. conf. 61. sub num. 3. lib. 3. Bero. conf. 33. nu. 6. lib. 2. Neguf. de pignor. 4. mēbr. 5. par. princip. post num. 11. & tenuit Rota in vna Bonon. de Formagliarijs 20. Decembris 1604. coram Ludouiso ex traditis per glos. in l. fundo, C. de rei vendicat. & per Abb. in cap. 1. num. 4. de restit. in integr.

- 27 Secunda limitatio est, vt procedat solum, cum per diuersam materiam hæ meliorationes factæ sunt, vt cum Domus ædificatur in fundo, vel quid simile, quod per plumbationem fieri dicitur, secus si ex eadem materia factæ sint, quòd per ferruminationem vocant, veluti, cum in fundo plantatur arbor, quæ radices egerit, Hoc enim casu nullam esse impensarũ deductionem faciendam existimat Bart. in d. d. l. in fundo, num. 7. & 8. de rei vendicat. per l. si posteaquã fundi possessor, ff. eod. tit. Quòd intellige verum, quòd ad deductionem, non respectu æstimationis, quam bonæ fidei possessor consequitur, si illam ante restitutionem petat, tex. est in l. aut si ante, ff. de rei vendic. & in colono, qui in scio Domino vineas plantauit est tex. in l. colonus in princip. ff. locati, & hanc esse veriore, & magis receptam * opinionẽ asserit Menoch. d. remed. 15. recuperan. numero 258. & 259.

- Tertia limitatio est, vt non procedat, quando impensæ & meliorationes sunt adeo magnæ, & excessiue, vt Dominus illas minimè persolvere possit, sed cogatur habere rem pro derelictio tunc enim non ad vtilitatem, sed in fraudem factæ censetur, nec persoluedæ sunt per tex. in d. l. fundo, & ibi Bart. num. 8. in fine, de rei vendic. & in l. si seruos, ff. de pignor. act. & in l. vtilium in fine, de impens. in rebus dot. fact. & in l. sed an vltro §. 1. ff. de negot. gest. & in l. impensæ §. vtilis ff. de verb. signif. ibi, ne cogatur fundo, aut mancipijs carere, Ad idem tex. in l. quòd si seruus §. proinde, ff. de in rem verso. Bald. conf. 372. lib. 3. Aym. conf. 3. nu. 19. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 5. Peregr. de fideicom. art. 50. nu. 33.

- Sed hæc limitatio primò declaratur, vt non obtineat, quãdo Dominus eas impensas erat factururus, quia tunc licet si pauper, tamen illas restituere cogitur, vt habetur in d. l. in fundo, & in d. l. sed an vltro §. 1. de negot. gest. & tradit Tiraquel. vbi supra, Pinel. in l. 2. par. 2. cap. 3. nu. 5. C. de rescind. vendit. & Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 10. nu. 17.

- 31 Secundò declaratur, vt non procedat respectu abrasioni, Nam bonæ fidei possessor huiusmodi meliorationes tollere potest, si separabiles sint, & sine læsione prioris status rei id fieri possit, vt habetur in d. l. in fundo, & in l. Iulianus, ff. de rei vendicat. & in l. vtilis, ff. de pet. hæredit. Et dummodò etiam ex abrasione impendens vtilitatem consequatur, secus si nullã vtilitatem, aut modicã sit consequuturus, quia tunc nec abrasio conceditur d. l. in fundo, vbi glos. in verbo, nihil de rei vendicat. l. pro volũtarijs, ff. de impens. in reb. dot. fact. & consuluit

Curt. Iun. consil. 165. numero vndecimo.

32 Tertiò etiam declaratur, vt non habeat locum quoad ipsam retentionem si meliorationes separari nequeant, hoc enim casu ne Dominus cum possessoris iactura locupletetur, retentio pro melioramentis conceditur, vt tradunt Alciat. consil. 17. tom. 2. lib. 6. & Menoch. dicto remed. 15. nu. 524. per d.l. in fundo, vers. finge pauperem, de rei vendic.

33 Quarta affertur limitatio ad dictam principalem conclusionem, vt non procedat si res meliorata perempta fuerit, quia tunc nec bonè quidem fidei possessor has impensas deducere potest secundum Bart. in d.l. in fundo nu. 8. ea ratione, quia huiusmodi impensæ ope retentionis tantum cõsequi possunt l. si in area in fin. ff. de cond. indebit. quæ exerceri non potest in re, quæ nõ est in rerum natura ad leuius qui in prouincia, ff. si cert. pet. Et hæc quidem conclusio est verissimã in rei vindicatione, secus in iudicio vniuersali petitionis hæreditatis, ex allegat. per Tiraquel. de retract. conuen. glos. 1. §. 7. num. 10. vers. quid autem si omninò perierit res.

34 Quinta limitatio est, vt non obtineat, quando amicitia causa aliquid fuit impensum, l. is, qui amicitia, ff. de negot. gest. vbi impensa facta in remouendo tutores suspectos non repetitur ab amico, qui illam fecit. Sic etiam procurator, qui amici sui filium defendit in iudicio, non repetit impensam, sed donandi animo præsumitur id fecisse, stante amicitia, quæ sibi cum patre intercedebat Bald. in l. 2. nu. 2. C. de dot. Mascard. de probat. conclus. 554. n. 56. iniquiens id præsertim obtinere, quando cū amicitia coniuncta est pia causa; plurimum enim
35 operatur amicitia præter communes regulas, vt latissimè probat Tiraquel. in l. si vnquam in verbo, liberis, num. 92. cum multis sequen. de reu. donat.

36 Sexta adducitur limitatio, vt non procedat quoad modicam impensam, nam maritus, hæres usufructuarius, Colonus emphiteuta, & similes eam non deducunt l. hætenus, ff. de usufruct. l. in rebus, §. possunt, ff. commodat. l. omninò, ff. de impens. in reb. dot. fact. Castren. cõs. 270. col. 3. vers. si verò parua lib. 2. Rolan. consil. 28. num. 26. lib. 1. Menoch. de recuper. posses. remed. 15. num. 552.

37 Quòd intellige verum in impensa inseparabili non in ea quæ separari potest, Rota Perusina decis. 58. num. 2. Et in proposito modica impensa est, quam iudex ita arbitratur secundum glos. iu. d.l. hætenus, quam ibi sequuntur omnes, & præsertim Angel. nu. 2. Bart. in l. Scio in princip. ff. de in integr. rest. Vnde non probo sententiam Alex. in l. diuortio, §. impendia, nu. 3. ff. de solut. matrim. modicam scilicet impensam appellari, quæ non concernit perpetuam rei vtilitatem, licet sumptuosa sit, & econtra magnam impensam appellari, quæ respicit perpetuam vtilitatem rei, etiam si quo ad sumptum modica fuerit; Quòd & voluit Ruin. consil. 14.

num. 3. lib. 1. Sed magnam, vel paruam impensam accipiendam puto attendenda quãtitate sumptuum, quod & æquius est, & magis consonum textui in d.l. omninò, de impens. in rebus dot. fact. & in d.l. hætenus, de usufruct. & in l. in reb. §. possunt, ff. cõmod. ibi (naturalis ratione) & ibi (modica impensa) & ita intelligunt Paul. de Castr. d. consil. 270. lib. 2. Bald. & alij citati à Pe regrin. de fideicom. art. 50. nu. 13.

41 Septima, & vltima limitatio est, vt non procedat in male fidei possessore. Nam aut is cõstruit de nouo sciens se in alieno ædificare, & nihil repetit, quia Domino donare videtur, l. adeo, §. ex diuerso, ff. de acquir. rer. dom. & §. ex diuerso Instit. de rer. diuis. Corn. consil. 243. n. 6. lib. 2. Neuzan. consil. 78. in fine, Nisi tanquam negociorum gestor fecerit, quia tunc potest repetere, quatenus Dominus est factus locupletior, l. si pupilli, §. at si quis, ff. de negot. gest. & l. domum, C. de rei vendic. arguendo à contrario sensu, ibi (non eorum negocium gerentes, quorù res est.) Vel nisi Dominus is sit, in cuius persona consistere donatio nequeat, vt cum vir in hæreditario vxoris fundo ædificat, l. vxor. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. cum vir. ff. de except. dot. Alciat. in l. impensæ, num. 6. in fine, ff. de verb. signific.

42 Aut non ædificat de nouo, sed vtiliter tantum ultra id, quod est necesse impendit, & tunc neq; meliorationes consequitur, vt Rota tenuit in vna Sutrina melioramentorum 9. Decembris 1589. coram Cardinale Seraphino, in qua fuit dictum melioramenta lite pendente, facta deberi si sint necessaria, non autem si sint solum vtilia; Sed hoc procedit, quo ad expensarum estimationem, non quo ad abractionem, quia etiam possessori male fidei licentia datur sine læsione prioris status rei meliorationes auferre, l. domum, & l. 2. in fine C. de rei vendic. & l. habitator, ff. eod. tit. Loriotus in l. fructus col. 6. vers. impensæ vtilis de reg. iur. Dummodò tamen ex abractione aliquam vtilitatem sit consequuturus, & Dominus non offerat rudera estimationem, Castren. in d.l. domum; Vel nisi eam impensam Dominus esset factururus, aut re venale tunc haberet per l. in fundo de rei vendic. & l. nisi venalem, ff. eod. tit. Aut res ipsa, in qua fuerunt factæ meliorationes perierit, per tex. in l. planè, ff. de pet. hæred. Alciat. in d.l. impensæ nu. 6. de verb. signific.

43 Illud præterea admonendi sumus pro declaratione huius limitationis, quòd si eo tempore quis impenderit, quo erat bonè fidei possessor, licet mala fides postea superuenerit, adhuc impensa deducitur, vt bonæ fidei, Bart. in d.l. in fundo, nu. 12. ff. de rei vendic. E contra verò impensæ factæ tempore male fidei non repetuntur, quamuis bona fides superuenerit, & ratio est, quia in his animus attenditur, & singula momenta spectantur, l. qui bonæ fidei, in princip. vers. Quæstio in eo est, ff. de acquir. rer. dom. & licet Bart. in d.l. in fundo, nu. 13. in hoc cogitandū relinquat, Attamen ego allego tex. in l.

in l. Iulianus la. 2. ff. de rei vendic. Vbi ei, qui a principio fuerat bonæ fidei superueniente mala fide pro huiusmodi impensis abrasio nõ exceptio de dolo conceditur. Idem puto obseruandum in eo, ¶ qui nec bonæ, nec malæ fidei est, qualis est, qui dubitat; is enim meliorationes, & expensas tanquam bonæ fidei possessor deducit, quæ ante dubitationem, vel post fecit, illas autem, quas fecit tẽpore dubitationis deducit eo modo, quo malæ fidei possessor, Ita Menoch. de recuperan. remed. 15. num. 549. qui in hanc sententiam adducitur, eo quod dubitans habeatur, vt possessor malæ fidei.

Impensæ voluptuariæ, quæ sint, & quando impediens illas consequatur. Cap. CXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Impensæ voluptuariæ sunt, quæ speciem dumtaxat exornant non etiam fructum augent.
- 2 Non deducuntur per modum æstimationis, sed solum per abrasionem.
- 3 Limita primo si Dominus offerat æstimationem.
- 4 Limita 2. quando impensa sui natura est inseparabilis, vel cum maximo rei incommodo, & nulla, aut modica utilitate detrahentis separationem admittit.
- 5 Limita 3. quando Dominus ipse dictas impensas fuisset factururus.
- 6 Limita 4. in impensa facta in re venali, ad cuius æstimationem Dominus tenetur.
- 7 Limita 5. in mala fidei possessore, qui voluptarias impensas non deducit, nec abradit, quando sunt inseparabiles, secus si absque detrimento rei separari possint, & nu. 8.

Aliæ sunt impensæ, quæ nec vtilis, nec necessariæ sunt, sed solum voluptuariæ, quæ speciem dumtaxat exornant non etiam fructum augent ¶ vt sunt Viridaria, & aquæ salientes, incrustationes, hoc est tectoria parietum, ex crustis marmoreis, Item picturæ, de quibus loquitur tex. in l. impensæ, §. fin. & ibi Alciat. num. 9. ff. de verb. signific. In his itaque extat talis regula, quod huiusmodi ¶ impensæ nec a marito, nec ab alio deducuntur per modum æstimationis, sed solum per abrasionem, l. in fundo, §. censulimus, de rei vendic. & ibi Bart. num. 10. & l. pro voluptuarijs, ff. de impens. in reb. dot. fact. Idem in colono, & detentore post Castren. conf. 268. col. 3. vers. de expensa verò lib. 2. tradit Menoch. remed. 15. recuperan. nu. 556. & Peregr. de fideicom. art. 50. nu. 54. vers. Has etiam.

- 3 Sed hæc regula fallit primo si Dominus offerat æstimationem, quia tunc abrasio nõ permittitur etiam si aliter pacto esset conuentum, Bald. in d. l. in fundo in fine, de rei vendic. qui loquitur in fortiori casu, nempe quando impensa est utilis, Idem tradit Marfil. singul. 410.
- 4 Secundo fallit, quando ¶ impensa in re facta, separationem sui natura non admittit, vel cū maximo rei incommodo, & nulla, aut modica

utilitate, detraheatis, quia tunc nec abradere potest possessor, nec æstimationem consequi d. l. in fundo, Præsertim si res sit dotalis, aut minoris licet consenserit ipsa mulier, vel minor, vt declarat Menoch. d. remed. 15. numero 535. & 536.

Tertio fallit, quando Dominus ipse dictas impensas ¶ factururus fuisset, quia tunc eo etiam inuito soluenda est possessori æstimatione, per d. l. in fundo, Et ratio est, quia sua volutate quodammodo factæ dicuntur, quare vt vtilis habentur l. 3. §. proinde, ff. de in rem vers. & ibi Bart. num. 10.

6 Quarto etiam fallit, quando ¶ impensa fit in re promercali, hoc est, quam Dominus venalem habeat tunc enim utilis reputatur, & ob id ad illius æstimationem Dominus tenetur d. l. in fundo in fine, de rei vendic. & ibi Bart. num. 10. & est tex. in l. quod si ex res, ff. de impens. in reb. dot. fact. Ex quo infert Alciat. in d. l. impensæ, num. 9. de verb. signif. Quod si in prædio Urbano maritus cænacula, quæ locari solent picturis exornet, pictura erit utilis nõ simpliciter voluptuaria, tanto enim pluris cænaculum locabitur, quia ornatius.

7 Quinto fallit in ¶ malæ fidei possessore, nã is voluptuarias impensas nec deducit, nec abradit glos. fin. in fin. in d. l. in fundo, Vbi tamen Bart. anxie distinguit, & subdistinguit multa cumulando. Tu dicas cum Alciat. in d. l. impensæ, num. 11. Quod aut impensa a malæ fidei possessore facta separationem sui natura non admittit, & tunc videtur donare, nec tollere potest, §. ex diuerso Instit. de rer. diuis. Aut talis impensa ¶ sui natura est separabilis, & licitum est ei auferre sine detrimento rei, cum non possit dici, quod donauerit id quod auferre potest hoc probat tex. in l. vtilis, ff. de pet. hæred. ibi, Nam prædoni probè dicitur non debuisse in alienam rem supervacuas impensas facere, vt tamen ei potestas fiat tollendorum eorum, quæ sine detrimento rei tolli possunt. Supervacuas enim impensas intelligo voluptuarias, & ad ornatum, vt ex eod. tex. paulo inferius colligitur in illis verbis, Videamus ne ad picturam quoque marmorum, & ceterarum voluptuariarum rerum impensas æquè proficiet nobis doli exceptio, & c. & utique proficiet, si modo bonæ fidei possessores sumus, Nã prædoni, & c.

An & quando pro impensis, & meliorationibus retentio concedatur, accuratius quam hætenus factum sit explicatum. Cap. CXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Retentio rei regulariter datur impendenti donec expensa, & melioramenta ei persoluantur.
- 2 Amplia etiam si ex aliqua alia causa res ipsa retineri non possit.
- 3 Procurator, vel scriba possunt retinere acta, & processus litis donec pro expensis eis solvantur, quod debetur.

- 4 Retentio pro melioramentis datur etiam in rebus Ecclesiæ, & in beneficialibus.
- 5 Contrarium in re meliorata ex pecunijs patrimonialibus Clerici reprobata opinione Abbatis firmat Surd. cons. 313. lib. 3.
- 6 Item pro melioramentis retentio datur contra tertium.
- 7 Ius retentionis transit etiam in successores singulares.
- 8 Conductori datur retentio pro melioramentis, etiam si expellatur ob non solutam pensionem.
- 9 Possessori mala fidei pro melioratione retentio datur, nisi in re aliena edificauerit scilicet nullam habens causam à Domino, secus si causam habeat, vel ante impensam Domino denunciauerit, ut rem repeteret, & nu. 10. 11. & 12.
- 13 Idem est in impensa necessaria, quam possessor non obstante eius mala fide etiam notoria iure retentionis recuperat.
- 14 Emptor siud eius successor singularis conuentus hypothecaria potest retinere rem, donec ei soluat impensa, aut præcium melioramentorum, quatenus ex eis res ipsa facta sit preciosior; Vel potest, si vult absolui à dicta actione, aëtori soluere primam res estimationem detractis melioramentis, secundum opinionem Bariol. & aliorum, sed contrarium defendit Covarruias, num. 15. & 16.
- 17 Aestimatio rei meliorata, que ab emptore hypothecaria conueto persoluitur, quomodo fieri debeat.
- 18 Retentio rei ex causa melioramentorum datur etiam in executione sententiæ, vel rei iudicæ.
- 19 Item in iudicijs etiam executiuis, & priuilegiatis, ut est actio spoly, vel quando agitur vigore obligationis Cameralis.
- 20 Item datur, quamuis valor melioramentorum non sit plene iustificatus, dummodò in genere constet de illorum existencia.
- 21 Similiter melioranti retentio datur, quamuis ab eo, qui executionem petit offeratur cautio de solvendis melioramentis cum fuerint liquidata, reiecta opinione Gozzadini.
- 22 Declara, nisi in differendo subsit aliquod periculum, quia tunc cautio admittenda est.
- 23 Item declara non procedere in Regno Neapolis, ubi indistinctè fit executio sententiæ cum fideiussione.
- 24 Maritus, vel eius heres soluto matrimonio rem dotalem ex causa melioramentorum non potest retinere.
- 25 Retentio vnius rei non datur propter impensas in alia re factas, nisi in iudicio vniuersali petitionis hereditatis, vel fideicommissi, vel impensa in vna re facta excedat valorem vtriusque rei, & nu. 26. 27. & 30.
- 26 Clausula (solutis prius melioramentis) adiecta in sententiâ condemnante ad restitutionem rei quomodò intelligatur, quado sententiâ continet plures res separatas, vel connexas, & numero 29. & 31.
- 27 Retentio ex causa melioramentorum non datur, quando intra terminum præfixum melioramenta ipsa non fuerint liquidata.
- 33 Item nec datur, quando possessori fuit denunciatum ne edificaret.
- 34 Item non datur, si post liquidationem Dominus petat cum melioramentis compensari fructus à possessore perceptos.
- 35 Impensa facta pro collectione fructuum cū fructibus perceptis compensantur.
- 36 Melioramenta compensantur etiam cum fructibus non perceptis culpa possidentis.
- 37 Possessor bonæ fidei tenetur fructus à se perceptos compensare cum melioramentis, quando nullum habet titulum, vel inuvalidum, ita ut fructus tempore, quo percepti fuerunt ad ipsum non spectarent, secus si de dicto tempore res erat ipsius, licet esset restituenda in euentum alicuius conditionis, & nu. 38. & 39.
- 40 Emens rem dotalem à marito ignoratè fructus ex ea perceptos durante matrimonio facit suos, nec tenetur cum melioramentis compensare.
- 41 Possidens iure dominij fructus suos facit, nec tenetur illos cum meliorationibus compensare, etiam si postea per restitutionem in integrum titulus resoluatur.
- 42 Melioramenta integra nulla facta compensatione cum fructibus perceptis, debentur feudatario, emphyteuta, & usufructuario.
- 43 Item facta in re subiecta fideicommissò ante conditionis euentum integre restituenda sunt heredibus grauati sine vlla compensatione fructuum ab ipso grauato perceptorum.
- 44 Heres grauati si non fuit morosus in restitutione, sed culpa à fideicommissario processit, fructus perceptos post purificatum fideicommissum lucratur, nec illos compensat cum melioramentis factis in bonis restituendis.
- 45 Limita, ut fructus non lucratur quotiescumquè restitutio fideicommissi fit ipso iure.
- 46 Iura hereditaria penes heredes remanent inutilia, ubi dominium ipso iure transit in fideicommissarium.
- 47 Fructus fideicommissi ab herede percepti postquam cessit dies restituendæ sunt Ecclesiæ, vel Hospitali, quorum fauore dominium transit ipso iure etiam absque interpellatione extraiudiciali reprobata opinione Cephalii.
- 48 Mora fauore minoris ipso iure contrahitur.
- 49 Heres grauati non lucratur fructus perceptos post purificatum fideicommissum, quando fideicommissarius ignorauit fideicommissum extare, vel fuit absens tempore purificati fideicommissi, & nu. 51.
- 50 Fructus fideicommissi solum ad heredem spectant quando illos percepit negligentia fideicommissarii.
- 51 Fructus percepti ex melioramentis à possessore bonæ fidei factis non compensantur cū ipsis sumptibus, sed pro melioramentis retentio rei illi est concedenda, reiecta opinione Menochy.
- 52 Habens prædium pignori, si illud meliorauit, fructus meliorationum cum melioramentis non compensat.
- 53 Possessor bonæ fidei fructus ex proprijs melioramentis perceptos etiam post litem contestatam lucratur.

- lucratur, contra Peregrinum, cuius opinio reprobatur.
- 55 Item fructus melioramentorum suos facit si Dominus rei sit in mora restituendi quantitatem impensam.
- 56 Emptor pro rata præcij soluti ex æquitate fructus lucratur.
- 57 Fructus pro usu pecunia non debentur.
- 58 Possessor bona fidei fructus consumptos ante litem motam restituere non tenetur, nec cum melioramentis compensare.
- 59 Declara, nisi ex fructibus ipsis sit factus locupletior, etiam si fructus sint industriales, dummodo in iudicio vniuersali versetur.
- 60 Possessor bona fidei in iudicio particulari fructus industriales ante litem motam perceptos, quatenus locupletior factus sit, restituere tenetur secundum unam opinionem, sed contraria est magis communis, & in præci seruetur, & numer. 61. & 62.
- 63 Limita, quando non accessorie, sed principaliter agitur ad ipsos fructus, quos quis principaliter petit tanquam spoliatus.
- 64 Spoliatus annua præstatione potest petere in iudicio possessorio fructus subtractos.
- 65 Rota, ubi agitur principaliter ad fructus subtractos, actione spoliij, solet spoliatorem condemnare etiam ad fructus perceptos ante litem motam.
- 66 Acquisitio facta in S. & si hæreditas, Instit. de offic. iudic. locum habet in fructibus naturalibus, non autem in industrialibus.

Illud quoque explicandum est, quod sæpè in controuersia venit, videlicet quando nam pro expensis deducibilibus, de quibus supra loquuti sumus, possessori retentio concedatur. Circa quod regulam affirmatiuam cõstituas, vt scilicet retineri res possit, donec impensæ, & melioramenta ipsa soluantur, per l. si in area, de cond. indebit. glos. & Doct. in l. si non sortem §. si centum, & ibi las. num. 10. ff. eod. tit. Bald. in l. in fundo in 4. not. ff. de rei vendic. Ruin. conf. 100. n. 6. lib. 4. Negusan. de pignor. 4. membr. 5. par. n. 8. Capic. decis. 17 nu. 7. & passim tenet Rota, vt per Put. decis. 471. & 474. lib. 2. Peregr. decis. 16. lib. 2. in manuscriptis, & fuit resolutum in vna Romana Domus 18. Iunii 1602. coram Cardinale Faphilio, & alias sæpè.

Extenditur hæc conclusio, vt procedat etiã si ¶ ex aliqua alia causa res ipsa retineri non posset, vt cum quis reperit bouem alienum in fundo suo, & cum retinuit per aliquod tẽpus, & alimentauit, nam si vult retinere, vt soluantur sibi damnum, non potest per tex. in l. quintus, & in l. Seij ff. ad leg. Aquil. si autẽ vult retinere, vt restituatur sibi impensæ alimentorũ tũc potest, Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsum. 50. & Plot. in l. si quando num. 874. C. vnde vi. Et ratio est, quia cum impendia conuertantur in vtilitatem ipsius rei, merito debet posse res ipsa retineri, donec satisfiat l. in summa, & ibi Salicet. de pignor. Sic etiam procurator, ¶ vel

scriba possunt retinere acta, & processus litis donec pro expensis eis soluantur, quod debetur Bald. in l. fin. C. commodat. vbi plura alia exẽpla refert, sequitur las. in d. l. si non sortem §. si centum n. 10. vers. limita. ff. de cond. indebit. Boer. decis. 15. n. 3.

4 Secundò extenditur etiam in rebus ¶ Ecclesiæ, & in beneficialibus, vt cum hæres Clerici mortui rem melioratam ex pecunia patrimoniali ipsius clerici vult retinere donec de impensis satisfiat, nam hoc sibi concedendum est secundum Abb. in c. de multa n. 14. de præben. quem sequitur las. in d. l. si non sortem §. si centum n. 10. vers. amplia istam fallentiam, de cond. indebit.

5 Sed reprobata ¶ opinione Abb. contrarium firmat Surd. conf. 333. nu. 35. cum seq. & per totum lib. 3.

6 Tertiò extẽditur, vt obtineat nedum contra eum, ¶ à quo impendens causam possidẽdi habet, sed etiam contra tertium Socin. Sen. conf. 15. n. 20. vers. quinimmo lib. 1. per tex. in l. qui iniuriæ §. fin. ff. de furt.

7 Quartò extenditur etiam ¶ in singularibus successoribus, in quos, transit hoc ius retinẽdi, vt puta in emptore pro melioramentis à primo emptore factis Roman. singul. 177. incip. tu scis, quòd faciens, per tex. in l. in hoc iudicio §. impendia, vers. sed is, qui à me. ff. commun. diuid. Ripa in l. vbi pure, §. qui in distrahendis. ff. ad Senat. Consult. Trebell. Boer. decis. 44. n. 14. & 19. Negusan. de pignor. 4. membro in fine 5. part. princip. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. num. 15. Aym. conf. 248. in princ. Galef. ad form. oblig. Camer. in 4. partic. q. 2. n. 15.

8 Quintò extenditur, quamuis ¶ conductor expellatur ob non solutam pensionem, quia nihilominus rem poterit retinere donec sibi meliorationes reficiantur l. colonus, in princ. ff. locat qui tex. secundum Bart. procedit etiã quoad bona Ecclesiæ l. pen. ff. locat. Idem tradit Bald. in l. ædem col. 2. vers. sed nunquid colonus. C. eod. tit. & Socin. Sen. d. conf. 15. nu. 20. lib. 1. Qui subiungit singularem successorem, hoc casu teneri stare colono, licet alias non teneretur, per l. colonus. ff. de vi, & vi armat.

9 Sextò ampliatur, vt obtineat etiam ¶ in mala fidei possessore, cui datur retentio donec satisfiat Bart. in l. in fundo n. 11. vers. tu dicas, & vers. si vero. ff. de rei vendicat. Aret. in §. certè sub n. 2. vers. si autem eo tempore, Instit. de rer. diuision. Negusan. de pignor. in 4. membro 5. partis princ. sub n. 20. & fuit sæpius decisum per Rotam, & signanter in allegata Romana Domus coram Cardinale Pamphilio.

10 Limita quando notorie constat de mala fide impendentis Menoch. de recuperan. possess. remed. 11. n. 21. Veluti cum quis ¶ in re aliena sciens ædificat, nam præsumitur donare d. §. ex diuerso Instit. de rer. diuis. glos. in l. in fundo. ff. de rei vendic. Corn. conf. 222. n. 2. lib. 2. & conf. 86. n. 2. lib. 4. Ideo dictas meliorationes amit-

amittit, vt ex pluribus firmat Gabr. conf. 157. lib. 1. & in eo, qui scienter rem fideicommissio subiectam emit est tex. in l. fin. §. fin. vbi las. n. 3. & alij C. com. de legat.

11 Sublimita istam limitationem, si impendens causam ꝛ d Domino habeat, quia tunc nedum retentio, sed etiã actio illi conceditur, tamen si sciat re esse alienam, Cuman. conf. 57. Dec. cõf. 518. Castren. conf. 237. lib. 1. quos in hunc propositum citat Gabr. d. conf. 157. sub n. 6.

12 Secundò sublimita, quando ante impensam possessor ꝛ mala fidei denunciavit Domino, vt rem repeteret si putaret eam esse suam, & tamen ille non repetijt, & possidens fecit meliorationes, quia tunc illas potest repetere, & ei retentio datur l. aut si ante ff. de rei vendic. Bart. in d. l. in fundo n. 7. ff. eod. tit.

13 Tertiò etiã sublimita in impensa ꝛ necessaria, sine qua res illa periisset, hoc enim casu non obstante mala fide notoria possessor eam recuperat iure retentionis officio in Iudicis implorando, & non per viam exceptionis, secus quando impensa est tantum utilis, quia tunc meliorationem solum tollit si potest sine læsione rei, alias sibi imputare debet, & si sit voluptuaria illam absolutè perdit, Ita Salicet. in l. domum n. 10. C. de rei vendicat.

14 Septimò dicta principalis conclusio extenditur, vt procedat ꝛ etiã si emptor, qui fecit melioramenta conueniatur hypothecaria ab aliquo creditore, quia pro liberando ipsam rem d dicta hypotheca, non cogitur soluere debitũ ipsi creditori, vt cogitur alius possessor, qui nõ fecit melioramenta in re iuxta l. quamdiu C. de distract. pignor. Sed potest, si vult, retinere rem donec ei soluatur impensa, aut præcium melioramentorum, quatenus ex eis res ipsa facta sit præciosior, iuxta tex. in l. Paulus §. pen. ff. de pignor. Vel saltẽ poterit absolui ab actione ista soluendo auctori primam rei æstimationem, videlicet valorem rei detractis melioramentis, vt probat tex. in l. 2. C. de præd. & omnibus reb. nau. lib. 11. vbi expressim hoc adnotarunt Bart. Io. de Platea, & Alex. in addit. ad Bart. Ang. & Paul. de Castr. in l. si cõuenerit §. si fundus ff. de pignor. act. Corfet. in singul. verb. melioratio, Socin. Sen. conf. 224. lib. 2. ad fin. Brun. tract. de augment. 5. conclus. princ. vers. 5. Negusan. post alios de pignor. 4. membro 5. part. nu. 21. vers. vndecima conclusio.

15 Contrariam sententiam ꝛ quòd immo non possit reus inuito auctore, nisi integrum debitũ soluat meliorationes retinere, nec satis sit rei æstimationẽ agenti hypothecaria soluere eiusdem rei attentò statu priusquam melioraretur ex pluribus defendit Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 8. n. 2. & sequen.

16 Sed retenta prima opinione, quæ communis est, eam ꝛ declara procedere non tantum in ipso meliorante, sed etiã in eius successore singulari, qui rem ipsam non meliorauit, ex his quæ supra dixi in quarta ampliacione.

17 Rursum declara, vt in hoc casu æstimatio ꝛ rei

fiat deductis meliorationibus iuxta præsentis temporis conditionem, perinde ac si meliorata non esset, Negusan. de pignor. d. 4. membro par. 5. n. 21. per not. in l. domos ff. de legat. 1. Couar. in loco supra citato sub nu. 3. vers. ceterum, Vbi assignat rationem, quia valoris ipsius rei intrinsecum incrementum cedit omnino in utilitatem ipsius creditoris, cui res fuit, & est obligata.

18 Octauo dicta cõclusio ampliatur, vt procedat, licet ꝛ q̄s in iudicio nõ allegauerit huiusmodi impensas, & meliorationes à se factas, ideoq; Iudex illum cõdemnauerit rem restituere, nam adhuc potest in executione sententiæ, vel rei iudicatæ excipere de dictis melioramentis, & illa probare, & rem retinere, donec ei persoluantur, cum talis exceptio non impugnet sententiam, sed respiciat illius executionem, quæ fieri nõ debet, nisi solutis melioramentis, Ita Bart. in d. l. in fundo n. 16. ff. de rei vendic. Speculat. in tit. de execut. sent. §. postremo vers. quid si bona edificauit, & ibi latè Io. Andr. in addit. Ripa in l. vbi pure §. qui in distrahẽdis. ff. ad Trebellian. Aym. conf. 148. n. 2. Rolan. conf. 28. n. 3. lib. 1. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. nu. 14. Negusan. de pignor. d. 4. membr. 5. partis n. 10. vers. 2. conclusio, Benintend. decis. 77. n. 1. Boer. decis. 43. nu. 9. & fuit resolutum per Rotam in d. causa Romana Domus corã Cardinale Pamphilio, & in alia Romana Saluiani interdicti 19. Nouembris 1593. coram Penia, In qua fuit dictũ, quòd si exceptio hæc in executione non admittatur poterit legitimè appellari per conf. Alexan. 85. num. 6. vers. præterea etiã lib. 5.

19 Nono extenditur, vt locum habeat etiã in Iudicij ꝛ executiuis, & priuilegiatis, vt cum agitur actione spoliij Pont. de spol. lib. 4. n. 63. & tenuit Rota in allegata Romana Domus; Vel cum agitur executiuè vigore obligationis Cameralis, & probatũ est extare melioramenta, vt eleganter deducit, & comprobat Galef. de obligat. Cameral. in 4. particula quæst. 2. num. 12. quem refert, & sequitur Bursat. conf. 60. num. 3. lib. 1. Idem in iudicio attentatorum tradit Lancellot. de attent. par. 3. cap. 25. quæst. 29. num. 10.

20 Decimò extenditur, etiã si valor ꝛ melioramentorum nõ sit plenè iustificatus, quia pro habenda retentione sufficit, quòd constet in genere de illorum existentia; Et iuxta stylum Rotæ ante executionẽ præfigi solet terminus pro eorum liquidatione ne alias propter moram liquidandi executio retardetur Put. decis. 12. de re iudic. & decis. 471. in fine lib. 2. Peregr. decis. 16. lib. 2. & fuit dictum in allegata Romana Domus coram Cardinale Pamphilio.

21 Idque procedit quamuis ab eo, qui executionem ꝛ petit offeratur cautio de soluendis meliorationibus, cum fuerint liquidatæ, vt per Capic. decis. 17. Ruin. conf. 84. in fine lib. 1. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 13. Galef. d. part. 4. q. 2. n. 13. Et licet contrarium te-
neat

neat Gozzad. conf. 100. n. 21. Benintend. decif. 77. n. 10. Negufan. de pignor. part. 5. memb. 4. n. 10. Nihilominus præcedēs opinio verior est, vt attestatur Menoch. de recuperan. possess. remed. 15. nu. 569. & eam amplexam fuisse Rotam tradit Galef. in loco supra allegato, & est decif. Put. 12. de re iudic. Et ita fuit tentum in vna Terracinen. Paludum 17. Maij 1559. vt in manuscript. diuersi. decif. 139. Vbi N. Cardinalis habebat sententiam restitutoriam exequendā in paludibus possessis per Gottifredos, in quibus facta erant multa melioramenta restituenda ipsis Gottifredis, & certa pars erat liquidata, & alia erat liquidanda, & Cardinalis instabat pro executione offerens dare idoneam cautionem banchariam de soluēdis melioramentis; Et Gottifredi volebant vti retentione bonorum, donec ei reficerētur melioramenta, & fuit dictum, quod non sufficebat cautio, sed erat danda retentio per allegatam decif. Capic. 17.

22 Quod intellige verum, nisi in † differendo subsit aliquod periculum, quia tūc cautio admittenda est, Castren. conf. 270. n. 3. vers. Nec enim subest lib. 2. Capic. d. decif. 17. in fine; Præsertim quando incontinenti probationes non offeruntur Bald. conf. 309. circa finem lib. 2.

23 In Regno † tamen Neapolis indistinctè fit executio sententię cum fideiussione, vt tradit Vincent. de Franch. decif. 112. n. 17.

Sed quāuis regulariter pro impensis, & meliorationibus retentio concedatur, vt dictum est; Nihilominus huic conclusioni dantur plures limitationes; Quarum prima est, vt non procedat quoad melioramenta à marito † facta in bonis dotalibus, nā licet vir soluto matrimonio ea petere possit, vel eius heredes, retinere tamen res dotales propter huiusmodi impensas non potest, tex. est in l. vnica §. sed neque ob impēsam C. de rei vxor. act. sed quomodo hoc intelligatur cognosces ex Alex. cōf. 162. visis narratis lib. 2.

25 Secunda limitatio est, vt non habeat locum in re diuersa, quoniam † vna res non potest retineri pro impensis in alia re factis, glos. in l. planè in verbo deducat, & ibi Alberic. & Angel. notant ff. de per. hæredit. Idem Alberic. in l. si in area, in sig. ff. de cond. indebit. facit tex. in l. si non sortem §. si centum, in fine, cum ibi not. per Doct. ff. eod. tit.

26 Declara hanc limitationē, vt procedat tantum in iudicio † particulari, puta cum agitur rei vëdicatione, secus in iudicio vniuersali, hoc est petitionis hæreditatis, vel fideicommissi, quia tunc vna res bene potest pro alia retineri, d. l. planè, de per. hæred. etiam si res fuerit perempta, in qua meliorationes factæ sunt, secundum Bart. in l. in fundo sub num. 6. ff. de rei vendicat.

27 Rursus declara, vt procedat, quādo res sunt prorsus † separata, ita vt impēsa in vna re facta aliam non respiciat, secus si sunt cōnexa, quia tunc non fit restitutio aliarum rerum, nisi so-

lutis melioramentis factis in re illi annexa, vt declarat Peregr. de fideicom. artic. 50. n. 69. & ante eum Castren. d. conf. 270. lib. 2. n. 1. & seq. Vbi loquitur de executione sententię condemnantis ad restitutionem † solutis prius melioramentis, & concludit, quod si sententia plures res separatas contineat, & in aliquibus appareant facta fuisse melioramēta, in aliquibus non, respectu earum rerum; in quibus nulla sunt facta melioramenta, sit faciendā executio sententię, etiam nulla præstita fideiussione de soluendis dictis melioramētis, respectu autem rerum, in quibus apparent facta melioramenta, executio suspendatur, donec fiat liquidatio, & melioramenta cum effectu persoluantur; Secus si sententia rem vnicam contineat, vel † plures, sed adeo connexas, vt vna sine alia stare non possit, quia tunc ex mente Castren. non fit restitutio priusquā meliorationes actor refundat, propter clausulam, solutis prius, & c. iuribus, & allegationibus per eum allegatis, quæ sequitur concordātes allegando Negufan. de pignor. 4. membr. 5. part. n. 10. vers. 3. conclusio, Qui tamen non distinguit res separabiles, & non separabiles, vt facit Castren. Sic quoque scribit, & Castren. declarat Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glos. 1. n. 12.

30 Tertiò declara, vt non procedat, quādo impensa † in vna re facta excedit valorem vtriusque rei, quia tunc in omnibus retentio concedenda est, sic limitat Boer. decif. 44. n. 19. vers. illud dictum Pauli.

31 Quarto declara, vt non obtineat, quādo verba † sententię, ita sunt concepta, vt etiam res, in quibus nulla sunt facta meliorementa comprehendant, tunc enim respectu earum non fit executio, etiam si sint separabiles, nisi prius solutis meliorationibus, vtputa si dictā sit, nulla bona esse relaxanda actori, nisi antea solutis reo impensis factis in aliquibus ex bonis præfatis; Ita declarat ipse Castren. in d. conf. 270. sub n. 2. vers. aliter secus lib. 2.

32 Tertia assertur limitatio ad dictam principalem conclusionem, vt non habeat locum, quando † intra terminum præfixum melioramenta non fuerunt liquidata, quia tunc stante mora nō est amplius locus retentioni, ne alias sit in potestate petentis propter moram liquidandi retardare executionem sententię, Put. decif. 471. n. 2. vers. & tanto magis lib. 2.

33 Quarta limitatio est, vt non procedat, quādo possessori † fuit denunciatum, ne ædificaret, quia tunc propter temeritatem retentio ei denegatur, siue is mala fide possideat, siue bona, l. aut si ante denunciatum, ff. de rei vendicat. Salicet. in d. l. domum, in fine C. de rei vendicat. Bald. cōf. 257. sub n. 3. lib. 1. Boer. decif. 44. n. 8. Gabr. conf. 157. n. 3. circa mediū lib. 1.

34 Quinta est limitatio, vt locum non habeat, si † post liquidationem Dominus opponat de fructibus ab ipso possessore perceptis, petatque illos cum melioramentis cōpensari; tunc enim cōpensatio admittenda est, & retentio denegatur,

gatur, sic docuit Lorient. in l. fructus col. 24. vers. sed quod de fructibus ff. de reg. iur. per l. quod si artificem, de rei vëdicat. Adde Bald. conf. 309. in fine lib. 2. & Capic. decis. 93. nu. 12. Vbi inquit, quod huiusmodi compensatio fit etiam si non opponatur.

35 Extenditur primum hæc limitatio, vt procedat etiam quoad impensas, quæ fiunt pro collectione fructuum, nam hæc quoq; cum fructibus perceptis compensantur, nec pro illis retentio datur, vt dicunt omnes in l. fructus, vbi late Iaf. n. 10. ff. de solut. matrim. Bald. conf. 167. in fine, & conf. 305. ad euidetiam lib. 1. & probatur in l. diuortio §. impendia ff. eod. tit. & in l. 3. in fine, de impens. in reb. dot. fact.

36 Secundò extenditur, vt locum sibi vendicat etiam quo ad fructus non perceptos, quos tamen possidens sua culpa non percepit cum percipere potuisset, ad late tradita per Menoch. de recuperan. possession. remed. 15. n. 606.

37 Tertio extenditur, vt procedat etiam in possessore bonæ fidei, qui licet fructus interim donec possidet regulariter suos faciat, bonæ fidei, in princip. ff. de acquir. rer. domin. §. si quis à non domino, Instit. de rer. diuis. tamen tenetur eos compensare cum expensis melioramentorum, vt in cap. ad nostram de reb. Eccles. non alien. & in l. emptor, & in l. sumptus ff. de rei vëdicat. Curt. Iun. conf. 165. nu. 15. vbi testatur de* communi Felin. in c. cum causa nu. 29. de sent. & re iudic. Gail. pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 121. n. 14.

38 Sed istud intelligendum est, si possidens nihil habet titulum, vel inualidum, ita vt fructus tempore, quo percepti fuerunt ad ipsum non spectarent, sed ad illum, qui nunc agit ad re, tunc enim, sicut ex æquitate fructus propter bonam fidem conceduntur bonæ fidei possessori, ita ex eadem æquitate debent in expensis melioramentorum imputari, Felin. in d. c. cum causa n. 29. Corn. conf. 86. n. 8. lib. 4. Alex. conf. 154. nu. 5. lib. 6. Secus si tempore, quo fructus percepti fuerunt res erat percipiētis, licet esset restituenda alteri in euentum alicuius conditionis; Quia tunc possessor ratione dominij fructus suos absolutè facit, nec imputat cum impensis in re factis glōf. in d. l. emptor, in princ. ff. de rei vëdicat. in verbo, superfluū, in fine, quam sequuntur Bald. Angel. & Imol. in l. in Insulam §. 1. ff. solut. matrim. Bald. & Alex. in l. domos hæreditarias, vterque nu. 10. ff. de legat. 1. late idem Alex. d. conf. 154. lib. 6. & conf. 162. n. 3. lib. 7. Socin. Iun. qui de* communi attestatur col. 182. n. 36. lib. 2. Afflict. decis. 87. n. 6. Natta. conf. 256. n. 3. per totum lib. 2. Negusan. de pi gnor. 4. membro 5. part. n. 13. & 14.

40 Ex quo inferitur, quod si quis ignoranter emerit à marito rem dotalem, & in ea fecerit melioramenta, & postea ab vxore, vel eius hæredibus cogatur illam restituere, fructus perceptos durante matrimonio cum sumptibus compensare non tenetur, quia ad maritum spectassent, Ita Alex. d. conf. 154. lib. 6.

41 Rursus inferitur, quod etiam si ex gratia speciali per restitutionem in integrum titulus resoluatur, tamen possidens iure dominij fructus suos facit, nec tenetur illos cum meliorationibus compensare, Curt. Iun. conf. 6. ad finem per tex. in l. intra vtile §. 1. ff. de minor. & in restituito ex gratia ad bona confiscata tradit Ruin. conf. 165. u. 7. lib. 4.

42 Tertio etiam inferitur, quod feudatarius, & emphyteuta integra melioramenta consequuntur sine deductione fructuum ab ipsis perceptorū, cum eo tempore, quo fructus ceperunt essent domini, sic scribit Castren. conf. 250. col. vlt. ante n. 4. lib. 2. Ruin. conf. 132. n. 4. lib. 2. Iaf. in l. 2. n. 32. C. de iure emphyt. & omnes in c. 1. §. si Vassallus tit. hic finitur lex Feder. Idem in usufructuario tradit Corn. conf. 86. lib. 4. Et de eo, qui ex pacto, vel lege tenetur retrouedere Ruin. conf. 84. nu. 16. & ante eum Bald. conf. 303. ad euidetiam, vterque lib. 1. Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. glōf. 1. n. 4.

43 Quarto deducitur, quod melioramenta in re subiecta fideicomisso facta ante conditionis euentum integre restituenda sunt hæredibus grauati nulla facta compensatione cum fructibus interim per hæredem grauatum perceptis, cum eo tempore, quo res fuit apud eum esset dominus, l. domos ff. de leg. 1. Rolan. conf. 28. n. 17. Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. c. 26. nu. 14. vers. nec hoc casu, qui cõcordates allegat; Nec euentus conditionis trahitur retro quo ad ipsū dominium rei, & commodum fructuum secundū Bart. & alios in l. fin. §. sed quia C. commun. de legat. per tex. in l. 1. §. 1. ff. ad Silanian.

44 Et istud quidem procedit etiam quoad fructus, perceptos post purificatū fideicomissum, si tamen hæres non fuerit morosus in restitutione, sed ipse fideicommissarius, quia tunc hæres fructus lucratur l. in fideicommissariam ff. ad Trebell. l. si quis bonorū §. 1. ff. de legib. nec tenetur illos compensare cum melioramentis factis in bonis restituendis, vt scribit Cephal. conf. 49. n. 22. & 23. lib. 1. Ruin. conf. 117. lib. 3. Aym. conf. 316. n. 2. Gabr. conf. 121. nu. 58. vers. fructus autem perceptos post diem lib. 1.

45 Limita supradictam illationem quotiescunque restitutio fit ipso iure, vt in casibus, quos enumerat glōf. in l. pen. in fine C. ad Trebel. & ita restringit Bart. in d. l. in fideicommissariam n. 4. ff. ad Trebel. & alij omnes sequuntur: Ratio est secundum Ripam ibid. nu. 14. quia vbi dominium transit ipso iure in fideicommissarium, iura hæreditaria penes hæredem remanent inutilia; Idem tenet Aret. conf. 155. n. 11. Capra cõf. 32. n. 16. & 17. vbi dicit fructus fideicommissi ab hærede perceptos postquam cessit dies restituēdos esse Ecclesie, vel hospiti, quia fauore Ecclesie dominium ipso iure transit l. vlt. C. de Sacros. Eccles. Card. Matic. de cõiect. vlt. volūt. lib. 7. tit. 10. n. 30. vbi reprobatur Cephalus, qui in cõf. 50. n. 10. voluit quod hoc casu aliqua salte extraiudicialis interpellatio sit necessaria & ita etiã tenet Surd. decis. 25. n. 19. & 20. n. 32.

* vbi attestatur de communi * cōtra Cefalum, & plures alios citat. Sic etiam in minore dicendum est, quia † fauore minoris mora contrahitur ipso iure l. in minorum. C. in quib. cau. in integr. rest. non est necess. & ita intelligit, & declarat Gabr. d. conf. 121. n. 58. in fine & n. 59. Mantie. d. tit. 10. n. 8. in fine.

Secundo limita, quando fideicommissarius 49 ignorauit † fideicommissum extare, puta si agebatur de fideicommissio auī, cuius ignorantiam nepotes iuste possunt prætendere, Alciat. conf. 777. in fin. Grat. conf. 132. n. 7. & 8. lib. 2. & facit tex. in l. mulier. §. si hæres, ff. ad trebel.

50 vbi dicitur, fructus † solum ad hæredem spectare, quādo illos percepit negligentia fideicommissarij: Vbi ergo ob iustam ignorantiam cessat negligentia, fructus remanent apud hæredē sine titulo, & consequenter restituēdi sunt, & cū meliorationibus compensandi, Ita Surd. decif. 25. n. 11. & 12. vbi alios plures allegat,

* & de cōmuni * testatur post Costam in c. si pater, in verbo, obliqua, n. 58. de testam. in 6. & Grat. d. conf. 132. lib. 2.

51 Tertio limita si fideicommissarius † abfuerit tēpore purificati fideicōmissi, quia tūc nō dicitur negligēs, & ideo hæres nō facit fructus suos, vt declarat Bart. in d. l. in fideicōmissariū n. 1. vers. qñ mora. ff. ad Trebel. & sequūtur alij oēs ibi, vt inquit Ripa n. 10. Grat. cōf. 132. n. 7. lib. 2. Gabr. d. cōf. 121. n. 58. vers. fructus autē.

Sed hoc in loco oportune dubitatur, An bonæ fidei possessor teneatur fructus perceptos ex melioramentis ab ipso factis compensare, cum sumptibus, vel potius retentio ei concedatur? Et dicendum † est retentionem concedendam, nec fructus cum melioramētis compensari, sed ad possessorem bonæ fidei spectare, per tex. in l. ceterum, in fin. ff. de rei vindic. quem dicit esse notandum Roman. singul. 37. & tradunt Bald. & Angel. in d. l. ceterum, Tiraque. de rera. confanguin. §. 15. glof. 1. n. 20. Bero. in c. 1. n. 24. de vsur. Idem tenet Paul. de Castr. conf. 386. visis, & ponderatis omnibus, & c. in antiquis impressis Papiæ, quod consiliū nō reperitur in vltimo impressis, vbi vult mulierem, † quæ prædiū pignori habebat, & melius reddiderat, fructus meliorationū non imputare: Sic quoq; celsuit Negusant. de pignor. 4. membr. 5. part. n. 20. & est decif. Afflic. 87. n. 6. & 7. Vincēt. de Franc. 191. n. 11. Surd. 282. n. 30. Et quamuis contrariū sentiat Menoch, post Couar. d. remed. 15. recuper. n. 610. & Gab. cōf. 151. n. 9. lib. 1. Attamē hæc opinio* cōmuni

52 datur? Et dicendum † est retentionem concedendam, nec fructus cum melioramētis compensari, sed ad possessorem bonæ fidei spectare, per tex. in l. ceterum, in fin. ff. de rei vindic. quem dicit esse notandum Roman. singul. 37. & tradunt Bald. & Angel. in d. l. ceterum, Tiraque. de rera. confanguin. §. 15. glof. 1. n. 20. Bero. in c. 1. n. 24. de vsur. Idem tenet Paul. de Castr. conf. 386. visis, & ponderatis omnibus, & c. in antiquis impressis Papiæ, quod consiliū nō reperitur in vltimo impressis, vbi vult mulierem, † quæ prædiū pignori habebat, & melius reddiderat, fructus meliorationū non imputare: Sic quoq; celsuit Negusant. de pignor. 4. membr. 5. part. n. 20. & est decif. Afflic. 87. n. 6. & 7. Vincēt. de Franc. 191. n. 11. Surd. 282. n. 30. Et quamuis contrariū sentiat Menoch, post Couar. d. remed. 15. recuper. n. 610. & Gab. cōf. 151. n. 9. lib. 1. Attamē hæc opinio* cōmuni

53 est, & in praxi magis recepta, quam suo tempore seruasse Rotam testatur Galef. ad formā obligat. Cameral. 4. partic. q. 2. n. 13. in fine & in terminis est decif. Put. 276. in vna Romana duorum Gallorum in fine lib. 3. Hanc quoq; tenuit Rota in vna Romana fideicōmissi de Valle 21. Februarij 1575. coram Cardinale Blāchetto, quæ habetur in impressis diuers. decif. 294. par. 1. in qua fuit dictum fructus esse liquidandos secundū priorē statū rei antequā

* cōmuni est, & in praxi magis recepta, quam suo tempore seruasse Rotam testatur Galef. ad formā obligat. Cameral. 4. partic. q. 2. n. 13. in fine & in terminis est decif. Put. 276. in vna Romana duorum Gallorum in fine lib. 3. Hanc quoq; tenuit Rota in vna Romana fideicōmissi de Valle 21. Februarij 1575. coram Cardinale Blāchetto, quæ habetur in impressis diuers. decif. 294. par. 1. in qua fuit dictum fructus esse liquidandos secundū priorē statū rei antequā

esset meliorata. Idē fuit resolutū in vna Bononien. Terrarū 4. Nouēbris 1579. corā Cantuccio, & in eisdē impressis diuers. decif. 112. par. 2. Vbi agebatur de interpretatione sententiæ, quæ mandabat cū fructibus cōpensari melioramēta pro cōcurrenti quantitate, & fuit dictum, quod erat intelligenda de fructibus perceptis ex re ipsa, non de fructibus prouenientibus ex melioramentis.

54 Ex quo apparet † non bene loquutū fuisse Peregrin. de fideicom. art. 50. n. 68. dū inquit bonæ fidei possessorem fructus ex melioramētis perceptos post litē contestatā non lucrari; Siquidem is, qui bona fide impendit ob superuenientiā litis non definit esse Dominus melioramentorum, cū nō animo donandi illa fecerit; Vnde ædificium nō cædit solo, vt probat tex. in l. Senatus §. Marcellus. ff. de legat. 1. & tradit Ruin. conf. 165. n. 4. lib. 4. Et consequenter cū dicatur ex re propria, non aliena fructus percipere, pro rata melioramentorū fructus lucrari debet, præsertim si Dominus rei sit

55 in mora † restituēdi quantitātē impēsam, quia tunc saltē ratione interesse verisimilis hi fructus impendenti debētur, iuxta l. fin. §. fin. de fundo dot. secundum primum intellectum gloria, quæ rationē admittit etiam Gabr. d. conf. 251. sub n. 9. vers. demum, & c. Sicuti dicitur de

56 emptore, qui † pro rata precij soluti ex æquitate fructus lucratur, Alex. cōf. 73. n. 2. lib. 2. & notatur in l. curabit. C. de act. empt. Et quauis

57 nullus fructus debeatur † pro vsu pecuniæ, quia non est dare vsu in pecunia, vt inquit idem, Alex. conf. 21. lib. 4. Secus tamē est vbi fructus percipiūtur ex re, quæ effecta est fructuosa propter impēsam, quia tūc recuperatur expēsa integræ, & fructus cum illis nō cōpensantur, vt post Angel. tradit Afflic. d. decif. 87. n. 7. cuius opinionē sequitur quoque, & verā esse dicit Velasc. de iure emphyt. q. 25. nu. 26. asserens eā apud Lusitanæ tribunalia admissam fuisse.

Subsequentè illud admonendi sumus, quod licet bonæ fidei possessori, qui fructus percepit regulariter retentio pro melioramentis non detur, cum teneatur fructus cum illis compensare, vt dictum est. Nihilominus † hoc nō procedit in fructibus consumptis ante tēpus mortæ litis, hos enim bonæ fidei possessor non restituit, nec cum meliorationibus compensat, l. quæsitum, in fine, de acquir. rer. domin. l. sequitur §. Iana. ff. de vsucapion. Bart. in l. & ex diuerso. ff. de rei vindicat.

59 Quod intellige verum, dummodo † ex fructibus ipsis non sit factus locupletior, alioquin tenetur illos omnino restituere, vt declarat Menoch. d. remed. 15. recuper. n. 585. Quod sane in iudicijs vniuersalibus cōcedunt omnes etiā respectu fructuum industrialium, ex tex. claro in l. item veniunt. §. eos autē. ff. de pet. hæredit. Sed in iudicio particulari, puta rei vëdicationis, An bonæ fidei possessor fructus industriales ante litē motā perceptos, quatenus locupletior factus existat, restituere teneatur, contradictio non

non modica inter scribentes reperitur : Nam Bart. in d.l. & ex diuerso n. 7. de rei vendicat. partem † affirmatiuam est amplexus, eamque sequuti sunt Angel. in l. illud §. prædio, circa finem, de pet. hæredit. & conf. 160. num. 5. & alijs in locis, Alberic. in l. fructus num. 6. versic. quare ergo nõ competat, & in l. in Insulam num. 6. ff. solut. matrim. communemque opinionem * esse testantur Purpurat. & Alciat. relati à Couar. var. resolut. lib. 1. c. 3. nu. 6. vers. tertia conclusio : Eadem sententiam tenuerunt etiam Doct. quos citat Menoch. d. remed. 15. recuperand. n. 598. Ratio autem huius opinionis fundata videtur in æquitate l. si me & Titium ff. si cert. pet. l. si cum seruum, cod. tit. l. nam hoc natura, de cond. indebit. Æquitas enim suadet, vt fructus ex re mihi debita restituantur gloss. in §. & si hæreditas, in verbo, non habetur, Instit. de offic. iudic. Propterea dicebat Socin. conf. 25 1. n. 25. lib. 2. huiusmodi sententiam maiorem æquitatem continere.

61 Sed istis non obstantibus negatiua † opinio amplectenda est, quã firmarunt vtriusque iuris glossatores in d.l. & ex diuerso ff. de rei vendicat. in §. si quis à non Domino Instit. de rer. diuis. in c. grauis, de restit. spoliat. & alibi, Azzo in summa, de rei vendicat. n. 2. Petr. & Cyn. in l. certũ, n. 4. C. cod. tit. in l. nõ est ambiguum C. famil. herciscun. Speculat. de fruct. & interef. §. 1. n. 2. Et quamuis dicat non teneri, nisi ad præciũ tamẽ est corruptus, & legi debet, nec ad præciũ, vt animaduertit Lambertia. in loco iura citando, Bart. post Dyn. quem allegat in l. quod Nerua, n. 25. ff. deposit. Bald. in d. l. & ex diuerso, in 2. lect. nu. 5. vers. tu distingue, & in d.l. certum, n. 3. cum alijs cõgestis per Lambertiu. de contract. gloss. 1. in verbo, & in alienatione, n. 234. & pluribus sequen. asserens opinionem hanc hodie magis * communem esse ; eademque opinionẽ tenet Gabr. de acquir. re, domin. conclus. 2. Et quidem ex Doctorum dinumeratione demptis tantũ aliquibus, nempe Suma Angel. in verbo fructus n. 1. Siluestr. cod. verb. n. 2. Armil. in verbo fructus, il 2. Qui in foro conscientie loquuntur, & materiã quo ad forum contentiosum tractare omittunt, satis clare patet hanc esse magis * communem, præsertim habito respectu ad auctoritatem illam tenentium iuxta tradita per Alex. conf. 7. n. 2. lib. 4. Natta conf. 130. n. 5. lib. 1.

62 Et tanto magis hæc opinio amplectenda est, quia † seruatur in praxi, vt tradunt Pinel. in l. 2. part. 2. cap. 4. n. 47. C. de rescind. vedit. Ægid. in d.c. grauis nu. 8. in fine, de restit. spoliat. vbi dicit, quod cõtrarium ponere, esset facere lites inextricabiles, & n. 40. circa medium affirmat Rotam hanc opinionẽ seruasse, & ita fuit tentum in vna Romana fructuum portarum 14. Octobris 1585. coram Gypso, vbi etiam dicitur sic hodie seruari de stilo Rotæ, quæ non condemnat possessorem bonæ fidei, nisi in fructibus post litem contestatam perceptis.

Sed istud debet intelligi, quãdo agitur prin-

cipaliter ad rem aliquã, cuius fructus veniunt accessoriẽ restituẽdi iuxta decis. 4. & 10. de restit. spoliat. in nouis, & Cassad. decis. 1. de caus. posses. & propriet. Io. Paul. decis. 36. & 120. Caputaquen. decis. 27. par. 2. in impressis : Secus quãdo † particulariter agitur ad ipsos fructus, quos qs particulariter petit tanquã spoliatus, prout fit in annuis præstationibus, in quibus

63 spoliatus † potest petere iudicio possessorio ipsos fructus subtractos Gig. de pens. q. 47. n. 8. & habetur in decis. 3. de restit. spoliat. in antiquis.

65 Tunc enim Rota † condẽnare solet etiã ad fructus perceptos ante litẽ motã, vt fuit resolutũ in vna Mediolanen. fructuum 26. Maij 1589. coram Card. Platto, & tradit Paleot. decis. 336. Nec obstat supradictæ opinioni, quod sicut in iudicio vniuersali, ita etiam in particulari fructus restituendi veniant secundum equiparationem factam in §. & si hæreditas, Instit. de offic. iudic. Quia † huiusmodi æquiparatio potest locum sibi vendicare in fructibus naturalibus, non autem in industrialibus, vt sentire videntur Faber in d. §. si quis à non Domino num. 3. Instit. de rer. diuis. Aegy. vbi supra num. 8. in princip. & Bald. in d.l. & ex diuerso n. 5. ff. de rei vendicat.

An pro melioramentis actio concedatur, & qualis, non ineleganter discussum. Cap. CXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Melioramenta post factam restitutionem rei ab eo, qui iure proprij dominij rem possidebat extraordinario tantum remedio l. si me, & Titium ff. de pet. hæredit. actione scilicet factum, vel incerti conditione repetuntur.
- 2 Si sint necessaria, vel vtilia actione negotiorum gestorum possunt repeti, quando impediens rem possidebat iure alieno, nisi Dominus fuerit protestatus ne fierent.
- 3 Medicus potest sumptus, quos fecit curando infirmum, actione negotiorum gestorum repetere, quãuis fuerint facti infirmo nolente, seu inuito.
- 4 Soluens pro condemnato ad pœnam corporalem potest actione negotiorum gestorum pecuniam repetere, non obstante protestatione, ne illa solueretur.
- 5 Melioramenta, quãdo actione relatione ex eodem contractu repeti possint.
- 6 Maritus, qui in rem dotalem vtiliter, aut necessario impendit sine voluntate uxoris, pro consequendis melioramentis habet contrariam actionem de dote, vel negotiorum gestorum; si vero uxore volente, habet actionem mandati.
- 7 Impensa ab alio facta de mandato viri in re dotali soluto matrimonio à viro repetuntur, ac si ab eo facta fuissent.
- 8 Retrahens rem ex pacto, vel ex lege ea sibi restituta non solutis meliorationibus, iure actionis conueniri potest.
- 9 Hæres grati, qui rem fideicommissõ subiectam à se melioratam sine deductione impensarum

rum restituit, pro consequendis meliorationibus conditionem incerti habet.

- 10 *Condictio incerti, quæ impendenti datur pro consequendis melioramentis, quia importet.*
 11 *Competit generaliter, ubi ordinaria actio non datur.*

Contingit sæpenumero, ut possessor bonæ fidei rem à se melioratâ nulla exceptione retentionis opposita restituat, velitq; postmodum per viam actionis impensas repetere; Idcirco videndum est, an sit audiendus, & quæ actione experiri possit. Etenim Iuriscultus in l. si in area, in fine ff. de cond. indeb. disponit nullo alio modo, quàm per retentionem impensas eum seruare posse: Tex. autem in l. qui exceptionem §. si pars. eod. tit. & in l. quod si nulla ff. de leg. 1. vult incerti cōditionem ei competere, quasi plus debito soluerit: Vlpianus quoque ad consequendas expensas actionem præstat in l. si seruos ff. de pignor. act. ibi, erit contraria actio; Et etiam Papinianus in l. diuortio §. impendia, vers. planè ff. solut. matr. ibi, erit eius impensæ petitio, Quæ iura ex diametro videtur pugnare cum d. l. si in area, quæ solam retentionem tribuit.

Igitur pro declaratione sic distinguendum est. Aut tradens rem nulla retentione facta iure proprii dominij possidebat existimans eam ad se pertinere irrevocabiliter, & tunc quia rem meliorando neminem alium obligare voluit, ad recuperandas huiusmodi impensas de rigore iuris nullam habet actionem, sed dumtaxat exceptionem ex d. l. si in area, in fine, dum loquitur de eo, qui rem hereditariam melioravit, cum existimaret se heredem esse, & sic Dominum perpetuum, ex quo restituere non erat grauatus, & ita illum tex. intelligit glos. ibid. in verbo, seruare posse, Bart. in fine, Salicet. & Paul. de Castr. in primo notab. & Ias. nu. 1. Cyn. in l. si quis sciens C. de rei vendicat. Idem Castren. conf. 270. col. 3. vers. sed in contrarium lib. 2. De æquitate tamen, quia Dominus, cui res meliorata tradita est, non debet locupletari cum aliena iactura, impendenti ꝑ succurritur extraordinario remedio l. si me, & Titium ff. de pet. hæred. actio: e scilicet in factum, vt tradit Castren. in d. l. si in area, cuius doctrina communiter approbatur, & illam refert, & sequitur Ias. ibidem n. 1. Vel incerti conditione, vt infra dicam.

- 1 *Aut vero ipsam rem possidebat iure alieno & in eam impendit necessario, vel utiliter Domino profuturus, & hoc casu, quia utile negotium gessit, dominumq; sibi obligauit, pro meliorationibus actio ei negotiorum gestorum datur, nisi Dominus protestatus fuerit ne melioramenta fierent, quia tunc hæc actio locum non habet, vt in l. fin. C. de negot. gest. Quod intellige, nisi impensæ interesse Reipublicæ, aut similem causam respiciant, vt bene per Socin. conf. 26. n. 12. & 13. lib. 1. vbi loquitur de impensis factis pro defensione Castris, quod alius occupa-*

re volebat, qui sumptus interesse publicum consernebant. Sic etiã Medicus ꝑ licet quandoq; sit infirmo exosus, potest sumptus, quos fecit eum curando repetere actione negotiorum gestorum, vt dicit glos. in c. prouidendum distinct. 83. Et soluens pro condemnatoꝝ ad aliquam pœnam corporalem hac actione experiri poterit, non obstante protestatione, ne pecuniæ solueretur, vt not. Bart. in l. Stichus ff. de pec. legat. Io. Andr. quem sequuntur ibidem Gemin. & alij in c. laicus, de foro compet. lib. 6. facit glos. in l. apud antiquos C. de furt. & tex. in l. si quis in acrijs §. Proculus ff. de instit. per quæ iura ita adnotauit Bald. in d. l. fin. C. de negot. gest.

5 *Aduertendum tamen est, quod hoc casu impendenti quandoque actio datur ex eodem contractu, Vt in colono, qui agit ex conducto aduersus locatorem pro huiusmodi impensis necessarijs, & utilibus l. dominus horreorum §. 1. ff. locat. Castr. conf. 270. col. 3. n. 3. vers. sed colonus lib. 2. Et in commodatario est tex. in l. in rebus §. possunt, & ibi not. omnes ff. commod. Et in creditore, qui in rem pignoratam necessarias impensas fecit est text. in l. si necessarias, & in l. si seruos ff. de pignor. act. Et de eo, qui restitutum omnino nouerat rem quam meliorabat, vt emphyteuta, late scribit*

6 *Rimin. Iun. conf. 411. lib. 4. Et de maritoꝝ, qui in rem dotalem, utiliter aut necessario impendit sine voluntate mulieris, vt habeat contrariam actionem de dote, vel negotiorum gestorum, si vero muliere volente actionem mandati tradit Alex. conf. 162. col. 1. ante nu. 2. lib. 7. & Bald. conf. 341. in fin. lib. 1. Vbi plus dicit, quod impensæ ab alio factæ de mandato viri in re dotali soluto matrimonio à viro repetuntur, ac si ab eo factæ fuissent: Sic etiam retrahens rem ex pacto, vel ex lege, vt ea sibi restituta non solutis meliorationibus ꝑ conueniri possit iure actionis scribit Tiraquel. de retrahat. conuent. §. 7. glos. 1. n. 7.*

9 *Similiter heredem grauatum, qui rem ꝑ fideicommissum subiectam à se melioratam sine deductione impensarum restituit, conditionem incerti habere, quasi plus debito soluerit, vult tex. in d. l. qui exceptionem §. si pars ff. de cond. indebit. & in d. l. quod si nulla de leg. 1. & tradit utrobique Bart. & alij communiter Idem voluit Corn. conf. 180. num. 8. lib. 4. & Ruin. conf. 38. num. 25. lib. 1. & conf. 65. num. 6. lib. 4. Quæ actio illud ꝑ importat, vt res, quæ tradita fuit, pinguius scilicet cum meliorationibus retradatur retinenda iterum ab eo, qui tradiderat quousque quid fieri debeat iudicetur secundu Paul. de Castr. in l. sed & si me putem §. cum inter in princ. per illum tex. ff. de cond. indebit. & per l. si binarum ff. de feruit. Urban. præd. & conueniunt verba tex. in d. §. si pars, & in d. l. quod si nulla, ibi, quasi plus debito soluerit. Quæ ratio militat tam in bonis subiectis restitutioni quàm non subiectis; Vnde existimo quod actio ista generaliter competat ꝑ vbi ordinaria actio pro melioramentis prædi-*

10 *num. 6. lib. 4. Quæ actio illud ꝑ importat, vt res, quæ tradita fuit, pinguius scilicet cum meliorationibus retradatur retinenda iterum ab eo, qui tradiderat quousque quid fieri debeat iudicetur secundu Paul. de Castr. in l. sed & si me putem §. cum inter in princ. per illum tex. ff. de cond. indebit. & per l. si binarum ff. de feruit. Urban. præd. & conueniunt verba tex. in d. §. si pars, & in d. l. quod si nulla, ibi, quasi plus debito soluerit. Quæ ratio militat tam in bonis subiectis restitutioni quàm non subiectis; Vnde existimo quod actio ista generaliter competat ꝑ vbi ordinaria actio pro melioramentis prædi-*

prodita non sit iuxta doctrinam Bart. communiter receptam in d.l. sed & si me putem §. cum inter num. 6. de condit. indebit.

Aestimatio melioramentorum quomodo sit facienda, & quod tempus inspiciatur. Cap. CXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aestimatio melioramentorum (quando Dominus illam soluere non tenetur, sed impendenti tantum cōceditur abraſio) fieri debet, ac ſi ab aedificio eſſent ſeparata, ſi autem Dominus teneatur ad illorum ſolutionem eſt facienda prout valent aedificio iuncta, & nu. 2.*
  - 2 *Facienda eſt inſpecto tempore, quo melioramenta facta fuerunt, quando eorum valor creuit ſecundum unam opinionem.*
  - 3 *Contrarium, quod immo melioramenta ſint ſoluenda iuxta valorem currentem tempore reſtitutionis, non ſecundum tempus, quo facta fuerunt, tenent Bart. & aly, & eſt communis, & verior ſententia, num. 5.*
  - 4 *In aſtimatione melioramentorum (ubi minor, vel Eccleſia reſtituitur in integrum aduerſus contractum) attenditur tempus factae meliorationis quamuis de tempore praſenti res ſit precioſior, ſecus ſi meliorationes ex tempore ſint attritae, & minus valeat, quàm fuerit impenſum, quia aſtimatione ſit ſecundum tempus praſens, & nu. 7.*
  - 5 *Attenditur quod minus eſt, quando poſſeſſor ſola eſt bona fidei, & nullum in re dominium habet.*
  - 6 *Aestimatio melioramentorum ſit ſolum reſpectu eius, quod eſt impenſum tempore meliorationis, nec attenditur incrementum, vel deterioratio precij, quando faciens melioramenta non pro ſe impendit, ſed pro Domino, qui fruſtus recipit.*
  - 7 *Fieri debet inſpecto tempore reſtitutionis rei, quando ille, qui meliorauit eſt Dominus directus, vel utilis. (genus.)*
  - 8 *Tex. in l. domos ff. de leg. 1. quomodo ſit intelligenda.*
  - 9 *Aestimatio fieri debet rem totam ſimul aſtimando, non autem per partes.*
  - 10 *In rebus immobilibus precioſis, quae fruſtus non reddunt, vel minores iuſto valore fieri debet non ex redditibus, ſed conſiderata materia, & forma, id eſt qualitate, & quanti eo in loco eius qualitatis domus ſeu bona communiter venduntur reprobacha opinione Natta.*
  - 11 *Periti electi ad aſtimandum ex eiſdem rebus iudicare debent, ex quibus teſtes teſtimoniũ ferre.*
- Q**uia dubitari ſolet ſapiffime, quomodo debeant meliorationes, ſeu impenſae aſtimari, non ab re fore duxi, ſi paucis rem alioqui in foro ſummæ utilitatis explicabo. Igitur communi calculo eſt receptum, vt quando Dominus rei ad melioramentorum ſolutionem non tenetur, ſed tantum impendenti conceditur illorum abraſio, vt in caſu l. domum C. de rei vendicat. & l. in fundo ff. eod. tit. ſi Dominus offerat ruderum valorem, quod potest, eorum ꝑ aſtimatione fiat, ac ſi ab aedificio eſſent ſeparata, & ſic quantum habiturus eſſet

impedens illis detractis, nō quanti valet aedificium ipſum integrum, & incorruptum, vt declarat d.l. in fundo in illis verbis, his rebus ſub latis, & ibi not. Bal. in 3. not. & in c. 1. §. ſi Vaſfallus tit. hic finit. lex & c. Iaſ. in l. 2. nu. 29. C. de iure emphyteotico. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. nu. 6. Peregrin. de fideicom. art. 50. nu. 78. verſ. ſecundus caſus. Quod tamen quomodo intelligatur cognoſces ex Corn. conf. 86 circa primum, in fine primi dubij, lib. 4.

- 2 Si autem Dominus ꝑ ad melioramentorum ſolutionem teneatur, tunc melioramenta ſolui debent prout valent aedificio iuncta, vt tradit Bald. in d. c. 1. §. ſi Vaſfallus nu. 3. vbi inquit, quod ita ſeruat conſuetudo; Idem etiam dicit Bald. in authen. excipitur poſt nu. 2. C. de bon. quæ lib. latè Clar. in §. feudum q. 88. num. 2. qui alios allegat, & repræhendit Beroum contrarium tenentem, ſubdens hanc opinionem eſſe æquiorē, & in iudicijs ſeruandam; Hæc quoque tenuit Rim. Iun. conf. 411. nu. 2. lib. 4. & Garſ. de expenſ. & melioration. cap. vlt. nu. 5.

Contradictio tamen non modica inter ſcribentes reperitur in hoc caſu, Vtrum ſi creuerit melioramentorum valor, aſtimatione ſit facienda inſpecto tempore, quo melioramenta facta fuerunt, an vero inſpecto tempore, quo res ipſa reſtituitur: Nam quod ꝑ non habeatur ratio valoris rei tempore reſtitutionis, ſed tantum illius ſummæ, quæ verè impenſa fuit a principio, tenet Marzar. in Epitom. fideicom. q. 65. & latius cōſ. 10. verſ. melioramēta, Vbi firmat hanc conſuſionem, vt id tantū debeatur, quod impenſum fuit, non quanti res melior eſt facta; Et ita quoque tenet Caſtr. conf. 270. col. 3. lib. 2. Burſar. qui plures allegat conf. 11. nu. 40. & conf. 71. num. 23. lib. 1. Cagnol. in l. 2. num. 125. C. de pact. inter empt. & vendit. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. n. 8. Rimin. Iun. d. conf. 411. n. 51. & ſeq. & conf. 435. nu. 77. lib. 4. Gabr. conf. 168. in 8. quæſt. n. 111. lib. 1. Capic. decif. 93. nu. 9. Decif. Peruſina 58. n. 15. Fundatur hæc opinio in l. in fundo. ff. de rei vendicat. in illis verbis, ſolum quod impenſum eſt: Neque enim plus in rem Domini verſum eſt, niſi quatenus impenſum fuit, etiam ſi res hodie plus valeat. l. ſi fundum, de in rem verſ. Quam ſententiã tenuit etiam Felin. in c. cū caufa n. 28. de ſent. & re iudicat. Neguſan. de pignor. 4. mēbro 5. part. n. 11. Petra de fideicom. q. 15. n. 271. dicens crebriori calculo* firmatam.

- 3 *Contrariam opinionē, quod ꝑ immo ſoluenda ſint melioramenta iuxta valorem currentē tempore reſtitutionis, non ſecundum tempus, quo facta fuerunt, firmant Bar. & Bal. in l. Domos hæreditarias. ff. de legat. 1. vterque nu. 1. Angel. nu. 2. Paul. de Caſtr. n. 7. Alex. poſt princip. Iaſ. n. 4. & ibi etiam Cuman. Ruin. conf. 14. n. 3. & conf. 38. n. 25. lib. 1. & conf. 117. ſub n. 1. lib. 3. & conf. 165. num. 6. lib. 4. & eſt de mente Corn. conf. 86. n. 8. lib. 4. & conf. 158. nu. 8. lib. 3. Rol. conf. 28. n. 14. & 15. lib. 2. Cephal. conf. 311. num. 93. lib. 3. Molin. de primogen. Hiſpan. lib. 1.*

lib. 1. cap. 26. n. 13. Ant. Gomef. super leg. Tau-
 * ri n. 3. vbi de *cōmuni, Vasq. de iure emphyt.
 q. 25. n. 28. vers. decima conclusio; communem
 5 etiam ff. dicunt Menoch. remed. 15. recuperan.
 n. 557. & Gail. pract. obseruat. lib. 2. obseruat.
 121. nu. 12. & veriorē esse testatur Thesaur.
 decif. 251. sub n. 4. Mouentur omnes ex tex. in
 d. l. domos, ponderando verbum (extantibus)
 iuxta communem lectionem, quod de præsenti-
 bus ædificijs intelligitur, non de præteri-
 tis: Quæ tamen inductio non videtur bona;
 Nam, & si admittamus Papinianum eo loco
 designare ædificiorum extantium æstimatio-
 nem faciendam, non tamen designat, secun-
 dum quod tempus æstimatio fieri debeat, vt
 etiam animaduertit Menoch. in loco supra al-
 legato num. 558.

6 Vnde pro resolutione nonnullos casus ipse
 distinguo. Primus est, quando minor, vel Ec-
 clesia restituitur in integrum aduersus cōtra-
 ctum, & tunc attenditur tempus factæ melio-
 rationis, & fit solutio illorū tantum sumptuū,
 quos verè aduersarius fecit, licet de tempore
 restitutionis res fuerit facta præciosior, quàm
 sit quantitas impensa, vt tradit Abb. in cap. 1.
 n. 4. de restit. in integr. & ibi Bero. n. 38. cum
 sequen. Alciat. respō. 23. in fine lib. 3. & tenuit
 Rota diuers. decif. 186. n. 3. par. 2. vbi assignat
 rationē, quia restitutio huiusmodi omnia re-
 ponit in pristinum statum: Vnde satis est, quòd
 ille contra quem conceditur restitutio non sit
 in damno, tametsi minor, vel Ecclesia fiat lo-
 cupletior arg. l. nam hoc natura ff. de cond. in-
 7 debit. cum similib. Secus t̄ autem si meliora-
 tiones ex tempore essent attritæ, & minus va-
 lerent, quàm esset impensum, nam eo casu fie-
 ret æstimatio secundum tempus præsens, nec
 damnum impendentis attendetur, ne scilicet
 Ecclesia, vel minor, quibus succurritur per re-
 stitutionem in integrum ad fauorem, & utili-
 tatem suam, damnum patiantur plus soluendo
 quàm ad eos peruenerit, cum in concursu tol-
 leretur potius damnum aduersarij, quàm ip-
 sius Ecclesiæ, vel minoris, Sic post alios decla-
 rat Bero. in d. cap. 1. n. 4. vers. præterea, de re-
 stit. in integr. per l. quod si minor §. restituo
 ff. de minoribus.

8 Secundus casus est, cum is, qui impendit est
 solum t̄ possessor bonæ fidei, nullū habens dō-
 minium in re, & tunc, vt restituatur æstima-
 tio melioranti, attenditur id quod minus est,
 Vnde si impensa fuerint cētum, fundus autem
 ob id melior factus sit in centum quinquagin-
 ta, centū sunt restituenda, idest tantum quan-
 tum impensum est à principio, non quanti res
 præciosior est de tempore restitutionis. Et si
 e diuerso impensa sunt centum, melioratio au-
 tem appareat in quinquaginta, ea tantū quin-
 quaginta sunt in obligatione, idest id solum,
 quod res valet de tempore præsentis, non quod
 impensum est per text. in d. l. in fundo in princ.
 iuncta glos. in verbo, plus petitio, & ibi quo-
 que Bart. & alij ff. de rei vendicat. Negusan.

de pignor. 4. membro 5. part. n. 11. Felin. in e.
 cum causa. nu. 28. de sent. & re iudic. Et quòd
 dispositio d. l. in fundo procedat solum in bo-
 næ fidei possessore, qui à Domino causam non
 habeat post Bald. & Paul. de Castr. tradit Corn.
 conf. 86. lib. 4. vers. vel alias in simili, Rolan.
 conf. 28. sub n. 18. lib. 1. Et tenuit Rota d. de-
 cif. 186. n. 5. part. 2. diuers. Et in his terminis
 intelligi debet decisio facta 20. Iunij 1586.
 coram Cardinale Blanchetto in illa Placenti-
 na bonorum pro Cardinale Albano contra Pu-
 teabonellos, & in illa Romana Viridarij 15.
 Nouembris 1593. coram Cardinale Seraphino.

9 Tertius casus est, quando is, qui meliora-
 menta fecit nō pro se impendit, nec ad sui uti-
 litatem, sed pro domino, qui fructus percipit,
 & tunc solum fit æstimatio eius, quod est impen-
 sum tempore meliorationis, nec attenditur in-
 crementum, vel deterioratio in præcijs rerum
 contingens, vt est casus in l. sed an vitro §. 1.
 ff. de negot. gest. & in l. si necessarias, in prin-
 cip. ff. de pignor. act. & in l. 3. §. sufficiat ff. de
 contr. & util. act. Socin. conf. 26. n. 9. lib. 1.

10 Quartus, ac vltimus casus est t̄, vbi ille, qui
 rem meliorem reddidit est Dominus, vel direc-
 ctus, vel utilis, vel reuocabiliter, & tunc æsti-
 matio fieri debet inspecto tempore restitutio-
 nis rei secundum dispositionem d. l. domos de
 leg. 1. vt tradit Menoch. d. remed. 15. recupe-
 ran. nu. 565. Ruin. conf. 14. col. 3. in fine, & col.
 seq. lib. 4. Rolan. conf. 28. n. 18. lib. 4. Verum hoc
 est temperandum, vt talis æstimatio fiat non
 simpliciter secundum tempus præsens, sed con-
 sideratis omnibus temporibus sequendo verā,
 & germanam Florentinarum Pandectarum le-
 ctionem in d. l. domos à cunctis ex recentiori-
 11 bus approbatam, quæ vt attestatur Antonius
 Augustinus lib. 3. emendat cap. 1. circa mediū,
 Ita se habet (Et ædificiorū ætatibus examina-
 tis;) Ætas enim eo loco pro antiquitate lumi-
 tur, vt tradit Thesaur. d. decif. 251. sub n. 3. &
 n. sequen. qui propterea causam arbitrariam
 iudicat, quod & censuit Menoch. in loco supra
 citato n. 565. & de arbitr. iudic. casu 258.

12 Est præterea aduertendum ad vnum neces-
 sarium in hac materia, quòd in t̄ æstimatione
 facienda res debet æstimari tota simul, non
 autem per partes, l. Mzuius §. fin. ff. famil. her-
 ciscund. l. 1. C. commun. diuid. Felin. in e. cum
 causam n. 1. vers. item adde quòd quando, de
 testib. Surd. decif. 155. n. 5. Ideo Rota in vna
 Romana Palatijs 5. Maij 1610. coram Ortem-
 bergo tenuit in palatijs, & rebus immobilibus
 præciosis, quæ fructus non reddunt, vel mino-
 res iusto valore, æstimationem esse faciendam,
 13 non ex redditibus, t̄ sed considerata materia,
 & forma, idest qualitate, & quanti eo in loco
 eius qualitatis domus communiter vèduntur,
 non autem, vt domus æstimetur quanti mate-
 ria, & opere constant nulla habita relatione
 quāti communiter res eius qualitatis vendan-
 tur, vt male videtur sentire Natta conf. 322.
 nu. 4. Nam id præcipue considerandum venit
 etiam

etiam in domibus præciosis iuxta regulam, quòd res tanti valet, quanti vendi communiter potest; Ideoque Periti diligenter quidem materiam, & formam inspicere debebunt, sed præterea etiam inuestigare quanti eiusmodi domus vendi communiter soleat, quia text eisdem rebus iudicare debent, ex quibus testes testimonium ferre, Gabr. cõf. 168. n. 114. vers. quando vero, & duob. sequen. lib. 1.

Sententia lata ex breuitate temporis, quando sustineatur, paucis declaratum.
Cap. CXV.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex subrogatus alteri Iudici, coram quo fuerat causa instructa, potest statim causam expedire, absque noua dilatione, dummodo intercesserit tantum tempus, ut verisimiliter instrui potuerit, licet non plene.*

2 *Sed illud quoque adnotare placuit, quod in praxi multoties contingit, videlicet, quod quamuis ex breuitate temporis sententia reddatur nulla, tanquam præsumatur sine causæ cognitione lata, glos. in l. prolata C. de sent. & interlocut. omni. iud. Cald. de re iudic. cõf. 10. tamen hoc non procedit in Iudice subrogato alteri Iudici, coram quo fuerat causa instructa, tunc enim dilatio non requiritur pro instructione causæ, sed Iudex subrogatus potest statim illam expedire, quia sufficit, quod potuerit instrui, licet non plene, ut sententia non reddatur nulla, Dec. in c. Eccles. S. Mariæ n. 23. vers. & cõclusio Bart. de constit. Et est in terminis decisio Putei 4. de Iudic. Et ideo in Rota subrogatus potest eadē die tenere terminum, & sententiare, quia sufficit, quod verisimiliter potuerit esse instructus, nam tunc breuitas temporis non consideratur, sic tenuit Rota 17. Iunii 1560. coram Caputaquen. ut ipse dicit in decis. 233. lib. 1. in manuscriptis.*

Possessio defuncti quando in hæredem continuetur breuis expositio. Ca. CXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Possessio defuncti non continuatur in hæredem sine apprehensione, quando ipse defunctus corpore, & animo suo possidebat, & nullum extat statutum continuas possessionem.*
- 2 *Transit in hæredem per solam continuationem coloni hæredis nomine, quando defunctus animo suo, & corpore alieno possidebat.*
- 3 *Item transit in hæredem sine aliquo factō, quando defunctus alieno animo, & corpore possidebat.*
- 4 *Transit ipso iure, quando adest statutum de continuanda possessione defuncti in hæredem.*
- 5 *Interdictum retinendæ competit hæredi contra turbantem possessionem defuncti absque actuali apprehensione, ubi statutum mandat eius possessionem continuari.*
- 6 *Statutum mandans continuari possessionem defun-*

cti in hæredem, non habet locum in bonis, quæ a defuncto naturaliter tantum possidebantur.

- 7 *Item non habet locum, quando possessio erat apud defunctum ex causa de sui natura non transitoria ad hæredes.*
- 8 *Item nec procedit, quando possessio naturalis fuit medio tempore ab initio occupata, nisi fuerit vera turbatio.*
- 9 *Hæres potest prosequi iudicium, & obtinere maintenancem a defuncto petitam, & qua ratione ciuilibus possessionis ei debita fuisset si vixisset.*

SI queratur, An possessio defuncti in eius hæredem continuetur duo casus sunt distinguendi. Primus est, quando nullum extat statutum continuans possessionem, Et tunc subdistingue secundum Rotam in Vrbeuetana Castrorū de Ceruaria 18. Maij 1569. coram Cardinale Seraphino: Quod aut defunctus corpore, & animo suo possidebat, & talis possessio non continuatur in hæredem sine apprehensione; Aut corpore alieno possidebat, & hoc casu sufficit continuatio coloni hæredis nomine secundum opinionem Iacobi de Rauēna, quem sequuti sunt Angel, & Alex. in l. qui vniuersas, §. quod per colonum, de acquiren. posses. Aut alieno animo, & corpore possidebat, & per eius mortem non interrumpitur possessio, sed in hæredem sine aliquo factō transit, ut per glos. in l. si quis pro emptore, in verbo, non habere. ff. de vsucapion.

Secundus casus est, quando adest statutum de continuanda possessione defuncti in hæredem, quod statutum viget Bononiæ, & Mediolani, & tunc vera, & cõmunis opinio est, quod possessio ipso iure transeat, Tiraquel. in tract. le mort saisit le vif. in præfatione, in 6. declaratione, n. 5. & sequen. & nu. 13. vbi reprobatur contrarium tenentes: Ex quo inferitur, quod hæredi competit interdictum retinendæ contra turbantem possessionem defuncti absque aliqua actuali apprehensione, ut tradit Menoch. in 3. remed. retinendæ num. 59. Et talis possessio dicitur vera, licet modus acquirendi sit fictus; Ripa respons. 80. nu. 79. Tiraquel. in præalleg. declarat. 1. n. 4. & 6.

Aliquoties tamen hæc continuatio statuti non habet locum. Et primò quidem locum non habet in bonis, quæ a defuncto naturaliter tantum possidebantur, Imol. consil. 16. col. 2. Iaf. in conf. 147. n. 3. lib. 2. & in terminis bonorum feudaliū, & emphyteoticorū tradunt Corn. conf. 173. in vlt. dubio lib. 2. Iaf. conf. 152. circa princip. & col. vlt. lib. 4. Rub. Alexand. conf. 121. & fuit decisum in Imolen. bonorum 20. Aprilis 1592. coram Cardinale Pamphilio.

Secundò prædictū statutū non habet locum, quando possessio erat apud defunctū ex causa de sui natura non transitoria ad hæredes, Alex. cõf. 159. n. 4. lib. 2. & cõf. 153. n. 4. lib. 6. Riminal. Iun. cõf. 545. n. 35. & 36. lib. 5. Menoch. cõf. 139. n. 18. & in terminis statuti Mediolanen. fuit resolutum

solutum in vna Mediolanen. bonorum, 28. Martij 1594. coram Cardinale Millino.

- 8 Tertiò non procedit, quando possessio naturalis fuit medio tempore ab initio occupata, Ias. in l. si forori n. 2. vers. limita C. de iur. delib. Alex. in l. si hæredes n. 4. de acquir. posses. & d. conf. 153. sub n. 4. circa med. lib. 6. Tiraquel. vbi supra in declarat. 8. Rota decis. 27. n. 13. parte prima. diuersi.

Quòd intellige verum, nisi mera fuerit turtio, quæ defunctum non prinauit sua possessione, si non habuit se pro spoliato, ad notata per eundem Tiraquel. in d. tract. in 3. declarat. parte 2. num. 15. Hinc est, quòd si defunctus dum vixit super tali turbatione litem introduxerit, & mandatum de manutenendo petierit,

- 9 possunt post eius obitum ipsius filij, & hæredes (cum quibus eadem lis, & instantia continuatur, l. hæres absens ff. de iudic. notat Doct. in cap. quia licet, eod. tit.) prosequi dictum iudicium, & obtinere manutentionem, quæ ratione suæ ciuilibus possessionis debita fuisset defuncto si vixisset, iuxta notata per Menoch. in d. remed. 3. retinendæ n. 262. qui alios citat, Et ita fuit resolutum in vna Bononien. de Carnalibus 11. Ianuarij 1602. coram eodem Cardinale Pamphilio.

Cætera ad materiam huius statuti spectantia videas apud Menoch. in d. remed. 3. retinendæ n. 56. & sequen. & Tiraquel. in loco supra citato; Nam omnia referre nõ est mei instituti.

In iudicio Saluiani interdicti, quid sit probandum, & an propter moram debitoris possint liquidari damna, & interesse; Itẽ an pignus distrahi possit. Cap. CXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 In iudicio Saluiani interdicti duo extrema sunt probanda, scilicet creditum cum hypotheca, & possessio debitoris de tempore obligationis, vel postea, alias vno horum deficiente non est locus dicto interdicto.
- 2 Saluianum interdictum nõ habet locum cessante hypotheca.
- 3 Super fundo dotali exerceri non potest.
- 4 Fundus dotalis à viro nõ potest obligari, nec hypothecari etiam accedente consensu uxoris, siue expressè res fuerit data pro fundo dotali, siue tacitè de mente partium appareat, & n. 5.
- 6 Amplia etiam si fundus dotalis fuerit æstimatus dummodo æstimatio non fuerit facta tempore constitutionis dotis, aut paulo post, s. ex intervallo.
- 7 Saluianum interdictum nõ competit super mercibus venalibus postquam distracta sunt.
- 8 Declara verum in mercibus particularibus apotheca, quæ quotidie venduntur, vel permutantur, secus si vendatur tota hypotheca, vel eius pars, ita vt penes emptorem non desinat esse corpus vniuersale.
- 9 Hypotheca datur in grege, quæ durat etiam eo

vendito, & alienato.

- 10 Non datur pro bonis extra dotalibus nisi expressè, vel tacitè mulier cõsentiat, quod vir illa administret, quia tunc efficiuntur paraphrenalisa, & num. 11.
- 12 Mulier pro bonis paraphrenalibus habet tacitam
- 13 Saluianum interdictum non datur super bonis emphyteoticis expressè prohibitis alienari etiam large alienationis sumpto vocabulo.
- 14 Hypotheca, seu obligatio rei emphyteotica de iure communi non censetur prohibita, nisi adsit expressa hominis prohibitio.
- 15 Emphyteusis non venit sub generali obligatione bonorum, quando prohibetur eius alienatio sub pœna caducitatis, vel apponatur pactum, quod in casu alienationis sine Domini consensu solum cum melioramentis ad ipsum Dominum directum reuertatur, & n. 16.
- 17 Expressum dicitur, quod venit in necessarium antecedens expressi sui, & virtualitèr inest rationi prolata.
- 18 Clausula (sine Domini consensu) adiecta in prohibitione alienationis rei emphyteotica, intelligitur eo volente, & declarante, non autem, vt super tali re possit validè imponi hypotheca.
- 19 Saluianum interdictum non datur super melioramentis in re emphyteotica factis, quando melioramenta ipsa sunt expressè alienari, & hypothecari prohibita.
- 20 Limita; nisi emphyteuta sit pauper, & hypotheca constituatur ad effectum edificandi in solo ad meliorandum concessio.
- 21 Primum; extremum in Saluiano interdicto, hoc est creditum cum hypotheca, plenè, & concludenter est probandum, nisi essemus in re antiqua quo casu sufficit leuior probatio, etiam per inditia, & coniecturas, & n. 22.
- 23 Secundum extremum Saluiani, hoc est possessio rei conuenti, per leuiores, & semiplenas probationes probatur.
- 24 Amplia, vt etiam sufficiat sustentatio litis vna cum adminiculo aliquo secundum obseruantiam Rota.
- 25 Actio ex vtili Saluiano interdicto datur pro recuperatione damnorum, & interesse, quãdo pro illis competit hypotheca.
- 26 Remedium Saluiani interdicti assumit naturã iudicij, & causa super qua agitur.
- 27 Damna, & interesse regulariter propter moram debentis soluere veniunt in quocunque iudicio.
- 28 Eorum liquidatio non potest fieri in iudicio Saluiani, quãdo pro illis nulla competit hypotheca.
- 29 Opinio Couarruina, quod debitor in Saluiano possit cogi ad solutionem alioquin, quod pignus detrahatur, reprobat.
- 30 Per Saluianum interdictum sola possessio auocatur, non autem dominium.
- 31 Hypothecaria, & Saluianum interdictum quomodo differant.
- 32 In hypothecaria creditor potest obtinere, vt pignus distrabatur, in Saluiano autem secus.
- 33 Declara, nisi impetretur commissio, per quam debitori prefigatur terminus ad satisfaciendum

*de sorte principali cum damnis, & interesse, quia tunc eo elapso proceditur ad subbasta-
tionem.*

Vulgata est iuris conclusio, quòd ad obtinendum in Saluiano interdicto actor duo extrema debet probare, videlicet creditum suum cum hypotheca, & possessionem debitoris de tempore obligationis, vel postea, alioquin altero ex ijs deficiente non est locus huic remedio, iuxta notata per Bart. in l. 1. ff. de Saluian. interdict. Rolan. conf. 14. n. 13. lib. 1. Natta conf. 532. n. 1. lib. 3. & conf. 474. nu. 34. lib. 2. Neguf. de pignor. 3. membr. 8. part. n. 19. vers. septima conclusio, Menoch. de adipiscen. remed. 3. n. 162. & sequen. Put. decis. 207. nu. 2. lib. 1. Et fuit dictum in vna Romana Saluiani interdicti 25. Iunij 1599. coram Penia, & in quampluribus alijs causis.

Dixi creditum cum hypotheca esse probandum, quoniam cessante hypotheca & saluianum interdictum non intrat, Corn. conf. 190. nu. 2. lib. 1. Natta d. conf. 474. n. 34. Ex quo inferitur, quòd super fundo dotali istud remediū exerceri nequeat, cum non possit obligari, nec hypothecari, l. fi. C. de reb. Eccles. nō alien. l. vnica §. & cum lex. C. de rei vxor. act. glos. Instit. quib. alien. lic. vel non in princip. & ibi Angel. n. 6. Neguf. de pignor. in 2. membro 2. par. prin. n. 58. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 36. n. 2. etiam accedente & consensu vxoris: Quia fundus dotalis nedum à viro obligari potest, sed nec ab ipsa muliere; imò neque ab vxore, & marito simul, vt per Neguf. & Surd. supra allegatos, Pract. Papien. in forma libel. quo vxor agit ad dotem glos. 1. n. 3. Et ad hunc effectum sufficit, vt constet nedum & expresse, sed etiam tacite de mente partium, quod voluerunt rem dare pro fundo dotali, l. si æstimatis, cum ibi notaris. ff. solut. matrim. Aret. conf. 84. Sed quādo est dubium lib. 2. Socin. Iun. conf. 41. nu. 11. lib. 1. Couar. pract. quæst. cap. 28. nu. 2. vers. sed ex contrario, Et ita fuit resolutum in vna Romana Saluiani interdicti 4. Decembris 1600. coram Horatio Cardinale Lancellotto, Non obstante, quòd in eo casu fundus dotalis fuisset æstimatus, & receptus pro scutis 800. quia cum dicta æstimatio & non fuisset facta de tempore constitutionis dotis, aut paulo post, sed ex interuallo, fuit dictum, quòd illa non faciebat emptionem, & venditionem ad effectum, vt intraret Saluianum, cum non esset verisimile contrahentes à priori contractu voluisse recedere, nec esset inducenda donatio rei dotalis, aut alienatio, quæ ex dicta extinctione, quæ emptionem faciebat sequi potuisset, iuxta not. per Bald. & alios. in l. si ex cōuentione. C. de pact. Aret. vbi supra, vers. præterea dicit Bald. Socin. Iun. d. conf. 41. num. 14. Barbat. conf. 19. col. fin. lib. 4. Couar. d. c. 28. nu. 10. vers. Vndecimo illud: Sed talis æstimatio censēbatur facta, vel vt rei valor probari posset, vel vt cognosceretur pro, qua quantitate

bona viro consignabantur, vel ad alium effectum, vt tradunt Doct. in d. l. si ex cōuentione, Aret. & alij supra allegati, Rolan. conf. 92. nu. 6. lib. 2.

Secundo ex eadem conclusione inferitur:

- 7 Quòd non potest agi Saluiano & super mercibus venalibus, postquam distractæ sunt, cum in eis non cadat hypotheca, l. cum tabernam, vbi Bald. & Salicet. n. 7. ff. de pignor. Bart. in l. si constante n. 73. ff. solut. matrim. & ibi Alex. & Grot. in 2. lectura n. 139. & sequen. Ripa in l. 1. n. 8. de pignor. Negufan. eod. tit. in 2. memb. 2. par. prin. in 6. ampliati. n. 23. Comes. in §. itē Seruiana n. 22. Instit. de action. Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 5. n. 2. Put. decis. 297. lib. 2.
- 8 Quòd intellige verum & iuxta terminos d. l. cum tabernam, in mercibus particularibus tabernæ, seu apothecæ, quæ quotidie venduntur, vel permutantur, & ad illū vsum sunt simpliciter destinatæ; Istæ namque, ne commercium impediatur, censentur tantum obligatæ secundum suam destinationem, & sic cum qualitate, quatenus non reperiantur alienatæ, Ideo illis distractis cessat hypotheca, & consequenter Saluianum interdictum; Secus autē si alienaretur tota taberna, vel eius pars itaut penes emptorem non desineret esse corpus vniuersale, nam hoc casu bene intraret dictum remediū, quia manente eodem corpore durat eadem hypotheca, vt sentit Bald. in l. vbi adhuc n. 19. C. de iure dot. Bald. nouell. in d. l. si constante n. 72. Ripa in d. l. 1. n. 9. ff. de pignor. Sic etiam videmus, quòd quādo ex pluribus animalibus fit vnus grex, & sic vnum corpus natura aptum reddere fætus, & alios producere fructus, per alienationem & huiusmodi gregis, & corporis non extinguitur prior hypotheca, vt declarat Neguf. de pignor. par. 2. n. 20. cum sequen. Et ideo est locus Saluiano, vt fuit tentum in vna Romana pecudum 26. Iunij 1596. coram Gipsio, quæ fuit confirmata die 24. Maij 1600. coram Cardinale Millino, reiecta alia decisione facta coram eodem Gipsio sub die 24. Aprilis 1598. in qua pro maiori parte Dominorum contrarium fuerat resolutum.
- Tertio deducitur Saluianum interdictum, non dari pro bonis extradotalibus, cum pro illis nulla & competat tacita hypotheca, quæ non inducitur, nisi in casibus à iure expressis glos. fin. in fin. in l. 2. ff. de priuil. credit. Bald. in l. 2. ff. ex quib. cau. pign. vel hypotheca contrahitur, Ripa in l. dabimus n. 9. ff. de priuil. credit. Roman. conf. 454. Surd. decis. 471. n. 10. In iure autem non habetur, quòd competat vxori tacita hypotheca pro bonis extradotalibus, prout sunt illa, quæ obuenerunt post contractum matrimonium, Iacob. de Sancto Georg. in l. dotis fructus n. 1. vers. puta ff. de iur. dot. Bertrand. conf. 19. n. 11. par. 3. Guid. Pap. decis. 468. n. 5. Afflict. decis. 44. n. 1. Papien. in forma libel. Quomodo vxor agat ad dotem, in ver. tanquam n. 3. Decian. respons. vlt. vbi multos congerit lib. 4. nu. 5. Nisi expresse, & vel tacite

mulier consentiat, quòd vir bona administret, quia tunc efficiuntur parafronalia Ias. in l. si maritus n. 12. C. de procurat. Guid. Pap. d. decif. 468. n. 8. Afflic. d. decif. 44. nu. 3. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 24. n. 6. & per consequens datur Saluianum, cum pro bonis parafronalibus ¶ mulier habeat tacitam hypothecam, l. ult. C. de pact. conuen. quam ibi Bald. sub princ. dicit vnicam, & alibi non reperiri l. vbi adhuc, in princ. C. de iure dot. Azzo. in sum. C. in quib. cau. pign. vel hypothe. Bald. conf. 478. sub n. 1. lib. 5. Ias. in §. fuerat n. 41. Instit. de action. Dec. conf. 521. nu. 6. Neguf. de pignor. in 4. membr. 2. par. n. 63. Couar. var. resolut. lib. 1. cap. 7. n. 1. & fuit tentum in vna Bononien. pecuniaria 11. Decembris 1600. coram Coccino.

Quarto etiam deducitur, quòd super bonis emphyteoticis ¶ expresse prohibitis alienari, etiã large alienationis sumpto vocabulo Saluianum non potest exerceri, cum prohibita censetur omnis hypotheca, glos. in l. fin. vers. vel hypotheca. C. de reb. Eccles. non alien. Socin. Sen. conf. 75. n. 2. vers. sed his non obstantibus lib. 1. cù alijs, de quibus in Romana Domorù 3. Iunij 1577. corã bo. me. Cardinale Lancelotto quæ est diuers. 425. nu. 8. par. 1. in impressis, & in terminis Saluiani fuit resolutum corã Litta in Romana Saluiani interdicti 17. Maij 1602. Quamuis enim de iure communi non sit prohibita obligatio, seu hypotheca rei emphyteoticæ, quia non est proprie alienatio, vt per Clar. in §. emphyteusis q. 18. & 21. Grat. conf. 54. n. 5. lib. 1. Ruin. conf. 150. n. 14. lib. 3. Cappe. Tolos. decif. 462. & tenuit Rota coram Iusto in vna Romana census 17. Martij 1600. Nihilominus vbi adest expressa hominis ¶ prohibitio cum dicta clausula, hypotheca etiã prohibita censetur per præallegatos & per Ripã in l. obligatione generali n. 4. ff. de pignor.

Idem est si prohibeatur alienatio rei emphyteoticæ sub pœna caducitatis, quia neque hoc casu ¶ emphyteusis venit sub generali obligatione bonorum, Bart. in l. Codicillis §. institutio nu. 5. de legat. 2. cum alijs per Gabr. de reg. iur. conclus. 12. n. 12. Et consequenter non est locus huic interdicto, vt tenuit Rota coram Coccino in Romana Saluiani interdicti 2. Decembris 1601. & coram Penia die 9.

Iunij 1603. Vbi pactum, ¶ quod si emphyteuta alienaret sine Domini consensu, solum cum melioramentis ad Dominum directum reuerteretur, fuit interpretatum, quod saltem virtualiter ipsam prohibitionem sub pœna caducitatis continebat, cum satis expressum dicitur ¶ quod venit in necessarium antecedens expressi sui, & virtualiter inest orationi prolata l. Prætor ait §. interdictum vbi glos. in verbo expressum, & Bart. in princ. hoc notat. ff. de oper. nou. nunc. l. cum quid vbi glos. in verbo pro tacito. ff. si cert. per. cum alijs per Tirraquel. de legib. connub. glos. 7. §. 7. nu. 179. & per Gail. pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 2. n. 2.

& 4. Similiter clausula (sine Domini consensu) fuit ¶ intellecta ad effectum tantum deuolutionis, & caducitatis, quæ interesse Domini directi cõcernit, & quæ re vera nõ incurritur nisi eo volente, & declarate, vt pluries fuit resolutum, non autem ad effectum, vt super tali re per concedentem expresse prohibita alienari possit valide imponi hypotheca, maxime in præiudicium possidentis rem ipsam, qui dictæ hypothecæ non consenserit, ad decif. Caputaq. 17. parte 1. in impressis, & fuit in simili tẽtum in Romana Vineæ 2. Iulij 1598. coram Cardinale Seraphino.

Amplia, vt neque super melioramentis in ¶ re emphyteotica factis detur Saluianum quando melioramenta ipsa sunt expresse alienari, & hypothecari prohibita, nisi emphyteuta sit pauper, & hypotheca fuerit constituta ex causa ædificandi ¶ in solo ad meliorandum, concesso, nam hoc in casu potius dicendũ est hypothecã permissam esse, cum sit utilis domino, vt dixi supra in hoc lib. cap. 75. n. 30. & fuit decisum in vna Romana deuolutionis domorù 21. Februarij 1575. coram Cantuccio.

Illud præterea sumus admonendi, quod primum extremum ¶ præsentis iudicii, hoc est creditum cum hypotheca, plene, & concludenter est probandum, Caputaquen. decif. 328. nu. 6. & decif. 368. par. 2. in impressis, qui ita in Sacro Rotæ Auditorio seruari attestatur, Sarnen. in regul. de infirm. resign. q. 36. Crescent. decif. 302. Achil. decif. ult. de testib. Et hæc* crebriorem, & veriolem sententiam dicit Menoch. in 5. remed. adipiscen. n. 678. Nisi essemus ¶ in re antiqua, quia tunc ratione difficultis probationis sufficit leuior probatio, Cassad. de procurat. decif. 3. n. 3. etiam per indicia, & coniecturas, vt per Curt. Sen. conf. 76. nu. 4. Paris. conf. 104. n. 42. lib. 1. late Menoch. de arbitr. iudic. cas. 115. n. 2. & 3.

In probatione autem secundi extremi, videlicet possessionis rei conuenti ¶ sufficiunt probationes semiplenæ, & leuiores, Rota in nouis decif. 117. seu 8. de restit. spoliat. Caputaq. decif. 400. lib. 1. in manuscript. vbi quod sufficit reum constituisse procuratorem ad locandum, & fructus exigendum, hæc enim possessorium concernunt Socin. Sen. conf. 205. nu. 5. lib. 2. & videtur fateri se possessorem arg. l. generaliter in fin. C. de non numer. pecun. & sic talis qualis ex aduerso asseritur l. si proponas §. 1. vbi Bal. ff. de inoffic. testam. Quinimò passim ¶ Rota tenet, quòd sustentatio litis vna cum adminiculo aliquo ad huius extremi probationem sufficiat, vt per Cæsarem de Graf. decif. 1. n. 2. de restit. spoliat. Caputaquen. decif. 369. nu. 1. parte 2. in impressis, & fuit dictum in vna Regien. bonorum de anno 1576. coram Cardinale Blanchetto, & alias sæpius.

Sed ab hoc loco non alienum videtur perquirere, An in iudicio Saluiani, quando debitor est in mora, possint liquidari damna, & interesse? Et pro resolutione distingue duos casus.

25 sus. Primus est quando † pro damnis, & interesse competit hypotheca, & tunc pro illorum recuperatione intrat actio ex utili Saluiano, maxime cum hoc remedium assumat naturam

26 Iudicij † & causa super qua agitur glos. pen. in l. 1. de interdict. sine extraordin. act. & ita tenuit Rota in vna Romana damnorum, & interesse 21. Febr. 1591. coram Card. Seraphino.

27 Alius casus est, quando pro damnis, & interesse nulla competit hypotheca; Et tunc licet regulariter † in quocunque iudicio propter moram debentis soluere veniant damna, & interesse, vt per Anchar. conf. 150. n. 3. Nihilominus, in iudicio Saluiani † non potest fieri huiusmodi liquidatio, ex quo fructus computantur in sortem l. 1. de distract. pignor. c. conquestus, de vsur. Negusap. de pignor. 5. membr. 5. part. princip. Nisi de iure probaretur, quod in hoc iudicio debitor teneretur soluere, & in euentum non solutionis possit creditor obtinere, vt pignus distrahatur, & sibi adiudicetur, quoniam si hoc fieri posset, tunc bene possent liquidari damna, & interesse, sed

28 veritas est in contrarium; nam fundamentum illud † quod in Saluiano debitor possit cogi ad solutionem alioquin, quod pignus distrahatur, vt per Couar. variar. resolut. lib. 3. cap. 18. n. 4. & pract. Papien. in tit. de libel. in hypothecaria in vers. cum fructibus non est tutum, cum per Saluianum † auocetur sola possessio iuxta notata per Doct. in l. 1. de Saluiano interdicto Iaf. in §. item Seruiana §. nu. 85. Instit. de action. Ideo non potest illius vigore procedi ad subhastationem, & deliberationem per quam auocatur dominium, vt fuit resolutum in causa Romana 80. millium coram Rubeo 15. Iunij 1576. & in vna Senogalien. Prædij 5. Nouembris 1594. coram Cardinale Seraphino, reprobata opinione Couar. quæ solum procedit in actione hypothecaria non in

30 Saluiano interdicto, quod multum differt † ab hypothecaria, cum iudicium hypothecariæ sit petitorium; Saluianum vero possessorium in primo datur appellatio in secundo denegatur; In primo admittitur exceptio, in secundo excluditur saltem quando requirit altiorem indaginem; In primo præsupponitur pignus, in secundo minime; Quæ omnia sunt clarissima in iure, vt per Negusant. in 1. membr. 2. part. nu. 1. cum plurib. sequen. Corn. conf. 190. nu. 3. & 7. lib. 1. Ang. Iaf. & alij in d. §. item Seruiana, Instit. de act. Ripa in rubr. de pignor. nu. 19. Menoch. in remed. 10. adipiscen. nu. 7. vbi alios recenset, & nu. 180.

31 Et quamuis vigore hypothecariæ auocetur possessio, sicut vigore Saluiani interdicti, non propterea hypothecaria desinit esse petitorium prout videmus in rei vendicatione, qua mediante quis consequitur possessionem, & tamen iudicium est petitorium l. is qui destinauit, & ibi Bart. ff. de rei vendicat. Ex quibus non est mirum † si in hypothecaria creditor potest obtinere, vt pignus distrahatur, in Saluiano au

tem secus, quia in Saluiano non discutitur principaliter de validitate crediti, sed eius discussio reseruat in petitorio, postquam creditor consequutus est possessionem bonorum, quo fit, vt creditor non possit petere quod pignus vendatur, quia debitor potest opponere de inualiditate crediti, & sic de necessitate deueniendum est ad petitorium, vt bene per Natam conf. 532. colum. 1. & 2. Alioquin si in Saluiano pignus distrahi posset, debitor ipse multum grauaretur, nam ultra quod in Saluiano de inualiditate crediti opponere non posset in distractione etiam pignoris ab ista exceptione nullitatis, seu inualiditatis excluderetur quod non est dicendum. Et licet Saluianum interdictum sit in fauorem creditoris, cum sit iudicium summarium, & possessorium non admittens exceptionem discussionis, neque appellationem, vt supra dictum est, non propterea in odium ipsius redundat, quod pignus vendi non possit, ex quo est in eius facultate auocare possessionem bonorum a debitor, & statim agere in petitorio, & docere de validitate sui crediti, & obtenta victoria, in petitorio, postea agere ad distractionem pignoris, vt sibi soluatur. Sed aduerte nam, vt fuit dictum in allegata causa Senogalien. prædij, necessarium † est hoc in casu impetrare commissionem, per quam ipsi debitori terminus præfigatur ad satisfaciendum de sorte principali cum damnis, & interesse, quo elapso proceditur ad subhastationem.

Bona inuecta, & illata per conductorem in re locata quando sint Domino tacite hypothecata pro pensione ad effectum, vt sit locus Saluiano interdicto.
Cap. CXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Saluianum interdictum qualiter locatori prouideat.
- 2 Illata, & inuecta in prædium Vrbanum per conductorem regulariter sunt Domino tacite hypothecata pro pensione.
- 3 Idem est quoad inuecta, & illata in prædium rusticum, licet Menoch. & alij contrarium teneant, & num. 4.
- 5 Amplia, vt illata, & inuecta in prædium vrbanum sint tacite hypothecata ne dum Domino ipsius prædij sciente, sed etiam ignorante; secus quoad inuecta, & illata in prædium rusticum quia scientia Domini est necessaria, & n. 6.
- 7 Amplia 2. vt etiam inuecta, & illata per minorem conductorem sint tacite hypothecata secundum unam opinionem, sed contraria est communis, & verior, & nu. 8.
- 9 Amplia 3. vt inuecta, & illata per colonum partiarium sint etiam tacite hypothecata, & pro illis detur Saluianum interdictum.
- 10 Amplia 4. vt etiam bona coloni, qui pro pensione non soluit pecuniam, sed aliquam speciem sint

sint tacite obligata.

- 11 *Amplia 5. ut etiam illata, & inuecta per sub conductorem sint tacite obligata licet sint inuecta in pradium rusticum.*
- 12 *Amplia 6. ut inuecta, & illata sint hypothecata ne dum pro pensione domus, sed etiam pro eius deterioratione.*
- 13 *Amplia 7. ut semel inuecta, & illata remaneat tacite hypothecata, etiam quod deinde amoveatur & in aliam partem transportentur.*
- 14 *Amplia 8. ut etiam inuecta, & illata per amphibiteutam sint tacite hypothecata.*
- 15 *Amplia 9. ut etiam illata, & inuecta in porticu seu area rei locatae sint tacite hypothecata.*
- 16 *Amplia 10. etiam quoad illata, & inuecta in naui conducta.*
- 17 *Amplia 11. etiam quoad inuecta, & illata in molendinum, licet nonnulli contrarium teneant.*
- 18 *Amplia 12. ut inuecta, & illata sint tacite obligata, etiam quod Dominus sibi specialiter prospexerit de obligatione certarum rerum.*
- 19 *Amplia 13. etiam quoad illata, & inuecta per conductorem, qui finita locatione illam continuat.*
- 20 *Limita 1. in inuectis, & illatis non eo animo ut ibi toto tempore locationis sint permansura.*
- 21 *Limita 2. in nominibus debitorum.*
- 22 *Limita 3. in rebus alienis illatis inuectisue per conductorem, quod tamen declara distingueno nonnullos casus, & nu. 23. 24. 25. 26. & 27.*
- 28 *Limita 4. in mercibus venalibus inuectis, & illatis in re locata, sed quomodo hoc sit intelligendum per distinctionem nonnullorum casuum declaratur nu. 29. 30. 31. 32. & 33.*
- 34 *Limita 5. in pecunia inuecta, & illata in pradium urbanum eo animo, ut diem pro usibus quotidianis expendatur, secus si ibi sit recondita, ut sit loco peculij; Illata vero in pradium rusticum nunquam est hypothecata & num. 35. & 36.*
- 37 *Limita 6. in inuectis, & illatis, quae non veniunt in generali obligatione, & in quibus non potest fieri executio, nisi in re locata non adsint alia bona, in quibus Dominus possit satisfieri, & num. 38.*

Saluanum interdictum prouidet locatori, ut pro pensione rei locatae adipiscatur a colono, seu inquilino possessionem rerum nedum expresse obligatarum, sed etiam tacite et putarum, quae in re locata illatae inuectaeve fuerunt, ut tradit Menoch. in 3. remed. adipiscen. posses. n. 3. & Nouell. regul. 127. in princip. Videndum est igitur quando bona inuecta, & illata per conductorem ut supra, censentur tacite hypothecata pro pensione, quia ex hoc etiam cognoscetur, an & quando in isto casu competat, vel non competat Saluanum interdictum.

Et primo quatenus attinet ad inuecta, & illata per conductorem in pradium urbanum, dicas ea et regulariter esse Domino tacite hy-

pothecata per tex. in l. eo iure, in princip. ff. in quib. ca. pign. vel hypot. tacit. contrah. & consequenter super illis datur utile Saluanum interdictum, ut tradit idem Menoch. vbi supra nu. 51. & sequen. licet aliqui ibi per eum relati nu. 46. contrarium tulerint.

Quatenus vero attinet ad inuecta, & illata in pradium rusticum, dicas similiter et quod ea sunt tacite hypothecata, & quod super illis competit saluanum, secundum magis receptam opinionem de qua testatur Menoch. in d. 3. remed. nu. 33. & 41. in fin. & est glos. in §. item seruiana, in verbo coloni, Instit. de act. quam sequuntur Ias. ibi nu. 29. Comes. n. 13. & 30. Mising. nu. 12. Negusan. de pignor. in 4. membr. 2. par. nu. 147.

Contrarium et disputando defendit ipse Menoch. in loco supra citato nu. 33. & sequen. vbi nu. 36. allegat concordantes, quod videlicet bona inuecta, & illata in fundum rusticum non sint tacite hypothecata, & hanc contrariam opinionem sequitur, & dicit communem Aldobran. in additio. ad summam Roland. pag. 116. a tergo par. 1. sub vers. noua additio.

Regula igitur sic firmata, quod illata, & inuecta per colonum, seu inquilinum sint tacite hypothecata Domino pro eius pensione, & quod pro illis competat saluanum interdictum amplia, & limita pluribus modis.

Et primo amplia, ut inuecta, & illata in pradium urbanum et sint tacite hypothecata nedum Domino ipsius praedij sciente, sed etiam ignorante glos. in d. l. eo iure §. stabula, in verbo non multum ff. in quib. cau. pign. vel hypot. tacit. contrahit Menoch. vbi supra n. 35. Franc. Marc. decis. 501. nu. 18.

Limita hanc ampliationem non procedere in inuectis et, & illatis in pradium rusticum, quia isto casu ad inducendum hanc tacitam hypothecam est necessaria scientia Domini illius praedij glos. in d. §. item seruiana, in verbo coloni, & in d. l. eo iure in verbo obseruatur, Sall. in l. certi iuris sub nu. 2. vers. secundo, quia C. locat. Menoch. qui de magis communi testatur d. remed. 3. a dipiscen. n. 35. Afflict. decis. 184. Franc. Marc. d. decis. 501. n. 118.

Secundo amplia, ut etiam inuecta et & illata per minorem conductorem sint tacite hypothecata Bald. in litem quia n. 3. vers. secundum hoc ff. de pact. & ibi Ias. n. 20. vers. ista secunda opinio, & tulerunt multi relati a Tiraquel. de legib. conubial. pag. 548. n. 189. & est communis teste Aldobrand. in addit. ad summam Roland. par. 1. pag. 116. ac teste eod. Menoch. vbi supra n. 70. & sequen. vbi etiam refert concordantes, relati etiam a Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 8. & sequen. vbi de communi, & ibi etiam adducuntur rationes huius opinionis, quam etiam communem dicit, & late tueretur Surd. decis. 287. n. 24.

Contrarium et tulerunt multi relati ab eodem Tiraquel. d. pag. 548. n. 193. & hanc opinionem

- nionem dicit veriolem, & sequitur ipse Menoch. vbi supra num. 65. & sequen. vbi allegat concordantes, & Simoncel. de decreto vbi supra num. 8. & sequen. reprobatis contrarijs hanc quoque sequitur vti communem, & concordantes citat. Et hæc quidẽ sententia negatiua procedit, etiam quod minor conduxerit domum suo statui cõuenientem Simoncel. ibidem nu. 17. Item locum habet etiam in bonis inuectis in prædium rusticum ibidem num. 19. Econtra vero hæc eadem sententia limitatur, quando locator haberet possessionem rerum inuectarum per minorem in domum conductam, nam tunc datur ei retentio Simoncel. vbi supra num. 20. Rursus limitatur in bonis inuectis per scholarem minorem in domum cõductam, cuius bona sunt tacite obligata pro pensione exceptis libris & vestimentis, Simoncel. ibidem num. 21. & sequen. Item limitatur in bonis mobilibus, quæ seruando seruari non possunt, idem Simoncel. vbi supra nu. 7. vbi hanc vltimam limitationem declarat procedere in adulto secus in pupillo.
- Aliæ fuerunt in hac re Doctorum opiniones, & distinctiones, de quibus te remitto ad Menoch. vbi supra nu. 79. & sequen. & Simoncel. ibid. nu. 16.
- 9 Tertio amplia, vt etiam inuecta † & illata per colonum partiarium sint tacite hypothecata, & pro illis competit Saluianum interdictum secundum * communem de qua per Menoch. d. 3. remed. adipiscen. n. 82. & sequen.
- 10 Quarto amplia, etiam in colono † qui pro pensione non soluit pecuniam, sed aliquam speciem, puta decem saccos frumenti, quia etiam eius bona erunt tacite obligata, & pro illis competit Saluianum interdictum secundum communem opinionem * de qua testatur Addit. ad Roman. singul. 236. Aldobrand. in loco supra citato, Menoch. ibid. num. 88. & seq. vbi etiam respondet ad contraria.
- 11 Quinto amplia † vt etiam illata, & inuecta per subconductorem in prædium vrbicum sint tacite obligata pro eius pensione, & pro eis competit Saluianum interdictum, secundum * cõmunẽ * de qua testatur Menoch. vbi supra nu. 96. & seq. Aldobrand. in addit. ad summam Rolan. par. 1. d. pag. 116. a tergo. Item additio ad Roman. singul. 391.
- Et hæc ampliatio procedit etiam in bonis inuectis, & illatis per subconductorem, prædij rustici secundum magis * communem opinionem, de qua ibidem per Menoch. n. 99. & sequen. vbi respondet ad contraria.
- 12 Sexto amplia †, vt inuecta, & illata sint hypothecata nedum pro pensione domus, sed etiam pro eius deterioratione l. 2. ff. in quib. caus. pign. tacit. contrahat Ias. in l. Item quia sub num. 1. in fin. ff. de pact. Menoch. vbi supra n. 101. & seq. Aldobrand. vbi supra d. pag. 116. a tergo vers. noua additio.
- 13 Septimo amplia †, vt semel inuecta, & illata sint tacite hypothecata, etiam quod deinde per conductorem fuerint amota, & in aliam partem transportata, Menoch. in loco supra citato n. 103. & sequen. Aldobran. vbi supra dict. pag. 116. a tergo.
- 14 Octano amplia †, vt etiam † inuecta, & illata per emphyteutam sint tacite hypothecata, & pro illis competit Saluianum interdictum, vt per Bald. in authen. si quas ruinas sub n. 5. prope fin. C. de sacros. eccles. Ias. in §. item Seruiana n. 53. instit. de action. Negus. de pignor. in 4. membr. 2. part. n. 127. in fine, Surd. decis. 32. Menoch. vbi supra n. 107.
- 15 Nono amplia †, vt etiam illata, & inuecta in porticu, seu area rei locatæ adhuc sint tacite hypothecata, Negus. d. 4. membr. par. 2. sub n. 138. ver. quinto amplia, & nu. 139. Menoch. vbi supra nu. 146. & seq. & Aldobrand. d. pag. 116. a tergo.
- 16 Decimo amplia †, vt etiam inuecta, & illata in naui conductæ sint tacite hypothecata pro pensione nauis, Negus. d. 4. membr. par. 2. n. 140. Bald. in d. l. certi iuris sub n. 7. C. de locat. Veronen. de seruit. Vrbic. prædior. rub. 11. vers. quod de naui Menoch. vbi supra nu. 150. & seq. Aldobrand. d. pag. 116.
- 17 Vndecimo amplia †, vt etiam inuecta, & illata in molendinum censeantur tacite hypothecata pro illius pensione, Menoch. in loco citato nu. 152. & sequen.
- Contrarium tenet Aldobrand. in addit. ad sum. Rolan. parte 1. pagin. 116. a tergo, vers. noua additio.
- 18 Duodecimo amplia †, vt inuecta, & illata sint tacite hypothecata, etiam quod Dominus sibi specialiter prospexerit de obligatione certarum rerum, Bald. in d. l. certi iuris nu. 13. C. locat. & post Fabr. tenet Aret. in §. itẽ Seruiana sub n. 4. vers. quod si locat or, vbi Zas. nu. 68. Instit. de actio. Surd. conf. 209. n. 12. lib. 2.
- 19 Decimotertio amplia †, vt etiam tacite hypothecata censeantur inuecta, & illata per conductorem, qui finita locatione illam cõtinuat, Menoch. vbi supra n. 157.
- Limita primo suprascriptam regulam, vt non censeantur tacite hypothecata † inuecta, & illata in prædio non eo animo, & ibi perpetuò, hoc est, toto tempore locationis essent permansura, l. in prædijs, in fin. ff. in quib. caus. pig. vel hypotheca tacit. contrah. Ias. in §. item Seruiana n. 40. & ibi Zas. nu. 18. Comes. nu. 19. Bellon. n. 29. instit. de action. Salicet. in d. l. certi iuris, in princ. vers. oppono C. locat. Menoch. d. remed. 3. adipisc. n. 126. & 143. Aff. decis. 184.
- 20 Secundo limita †, vt nomina debitorum, puta instrumenta crediti, non sint tacite obligata Ias. in d. §. item Seruiana n. 41. qui de communi * attestatur Bellon. n. 30. vers. item inferitur, Salicet. in d. l. certi iuris n. 5. Menoch. vbi supra n. 143. & sequen. Aldobr. in addit. ad summam Rolan. d. pag. 116. a tergo.
- 21 Tertio limita †, vt res alienæ inuectæ, & illatæ per conductorem non sint tacite hypothecatæ, vt per Aldobrand. vbi supra pag. 116.

- a tergo in versibus additio par. 1.
Verum quia hec limitatio plures recipit declarationes, ideo distingvas plures casus.
- 23 Primus sit casus † in bonis alienis inuectis possessis à conductore bona fide, & ista bona dicas esse tacite obligata, & super illis competere Saluanum interdictum, glos. in litem, quia, in verb. illata. ff. de pact. Angel. in d. §. itē Seruiana n. 3. Iaf. n. 53. in fine, Misinger. n. 15. Menoch. d. 3. remed. adipiscen. n. 108.
Secundus sit casus in bonis alienis inuectis mala † fide à conductore possessis Domino illorum ignorante, & tunc dicas, quòd ista non sunt tacite hypothecata pro pēsiōe Menoch. vbi supra n. 109. vbi de veriori, & magis * cōmuni opinione attestatur.
- 25 Tertius casus † sit in bonis alienis inuectis mala fide à conductore possessis Domino illorum sciente, & tunc similiter dicas, quòd nec sunt tacite hypothecata, secundum magis commūne, de qua ibid. per Menoch. n. 110. licet aliqui ibi per eum relati tauerint contrarium, qui similiter testantur de magis communi.
- 26 Quartus † sit casus, quando Dominus illorum bonorum inuectorum, & illatorum est in dolo, & patitur, vt conductor ex eorum transportatione decipiat locatorem, & tunc tacite hypothecata intelliguntur, Menoch. ibidem n. 112.
- 27 Quintus † sit casus in bonis depositatis, seu comodatis ipsi conductori, & per eū inuectis, & illatis in re cōducta, & tūc dicas talia bona esse tacite hypothecata, vt per Nouel. reg. 127.
- 28 Quarto limita † regulam principalem in mercibus venalibus inuectis, & illatis in re locata, quæ pro pēsiōe eius non sunt tacite hypothecata, secundum Aldobrand. vbi supra pagin. 116. à tergo; Verum quia hæc etiam conclusio patitur plures declarationes, ideo pariter plures casus sunt distinguendi.
- 29 Et primus quidē casus † est in mercibus venalibus illatis, & inuectis in prædiū rusticum, & tunc dicas eas non esse aliquo pacto tacite hypothecatas pro pēsiōe, Menoch. vbi supra n. 126.
- 30 Secundus est casus † in prædio urbano, puta domo conducta ab eo, qui licet negocietur, eam conduxerit non vt ibi negocietur, sed solum vt inhabitet, & tunc dicas, quòd mærces venales per istum conductorem inuectæ in hæc Domum nō sunt tacite hypothecate, Menoch. in loco citato n. 127. & fuit opinio Conani lib. 4. comment. iur. ciuil. cap. 16. n. 8.
- 31 Tertius est † casus in prædio Urbano conducto à mercatore ea intentione, vt ibi negocietur, & vendat, puta in aurifice conducente Domū cū hypotheca, In cōducente horreū seu magazēnū, itē in cōducente tabernā. Horū in quā, & similiū mærces venales in prædiū conductum inuectæ & illatæ sunt tacite hypothecata pro eius pēsiōe Menoch. vbi supra nu. 128. & sequen.
- 32 Quartus est † casus in domo cōducta à Patre familias, qui nedum in ea cum sua familia inhabitat, sed etiā ibi reponit suos redditus, puta vinum, & frumentum, quorum pars deseruit victui suæ familiæ, partem vero vendit, & dicas, quòd istæ mærces licet venales sunt tamen tacite hypothecata pro pēsiōe, Menoch. vbi supra n. 132. & seq.
- 33 Quintus † est casus, quando in Domo cōducta non adsunt alia bona, quā mærces venales, & tūc dicas eas esse tacite hypothecatas Villalob. in lit. O. n. 6. vbi etiam alia in materia.
- 34 Quinto limita † eamdem regulam in pecunia inuectæ, & illata in prædiū urbanum, quæ si fuit inuectæ ea intentione, vt dietim in quotidianos vsus expendatur, non est aliquo pacto hypothecata pro pēsiōe Iaf. in d. §. item Seruiana n. 47. Gomez. n. 20. Zaf. n. 22. Inst. de act.
- 33 Si vero pecunia est illata in prædiū urbanum, & recondita in arca non vt dietim expendatur, sed vt loco peculij sit, & tunc censetur hypothecata pro pēsiōe, Gomez. in d. §. item Seruiana n. 24. Menoch. vbi supra n. 133. Dec. conf. 472. n. 7. vers. & ad idem, Corn. cōf. 49. n. 11. lib. 3.
- 36 Pecunia † vero inuectæ in prædiū rusticum indistincte, & semper non erit hypothecata, Menoch. ibid. d. nu. 135.
- 37 Sexto limita, † vt ea omnia, quæ non veniūt in generali obligatione, & in quibus non potest fieri executio, similiter illata, & inuectæ, non dicantur tacite hypothecata, Angel. in d. §. item Seruiana sub n. 1. in fin. & ibi Iaf. n. 63. Zaf. n. 22. Menoch. d. remed. 3. adipiscen. n. 139. vbi infert ad lectum, libros, & ad arma militis, Aldobrand. d. pagin. 116. à tergo. Nouel. d. reg. 127. vbi infert ad boues, & alia instrumenta rustica ad agriculturam necessaria.
- 38 Sublimita hanc limitationem non † procedere, quando in re locata non adsunt alia bona, in quibus dominus possit satisfieri, quia tunc, & ista hypothecata erunt, Gomez. in d. §. itē Seruiana n. 22. in fin. Petra Sancti. singul. 35. Menoch. vbi supra n. 140.

Creditor habens rem debitoris, quando possit illam pro suo credito retinere.

Cap. CXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor possidens sine vitio rem debitoris, non tenetur illam restituere, nisi sibi offeratur sūtū creditum, siue illud creditum habeat hypothecam, siue non.
- 2 Amplius procedere in debitore cuiuslibet rei tam Chirographario, quam sine Chirographo.
- 3 Possidens rem non tenetur illam restituere, quando ex rationabili aliqua causa potest retinere, etiam si in re illa hypotheca, aut pignoris ius non habeat.

4 *Amplia, ut nec in iudicio spoliij sit facienda restitutio sine idonea cautione, quando ex restitutione posset sequi damnum irreparabile creditori, & illi non sit cautum in petitorio.*

A pud omnes est receptum, quod creditor, qui reperitur in possessione sine vitio non tenetur restituere rem, nisi sibi offeratur suum ꝛ creditum, & hoc sine illud creditum habeat hypothecam, siue non l. vnica C. etiam ob. Chirogr. pet. qui tex. procedit tam ꝛ in debitore pecuniæ, quam alterius cuiuslibet rei, tam in debitore Chirographario, quam sine Chirographo, vt late declarat, & prosequitur Negus. in tract. de pignor. & hypothec. in prima parte tertij membri 5. partis princip. num. 45. vsque ad num. 50. Et generaliter traditum est, eum qui ꝛ possidet non tenere restituere cum ex rationabili aliqua causa possit retinere, etiam si in re illa hypothecæ, aut pignoris ius minime habeat, vt pluribus exemplis ostendit Franc. Bal. in tractat. de pignor. & hypoth. cap. 13. vbi circa finem ponit exemplum de eo, qui rem commodatam ex iusta causa negat restituere, quia propterea non videtur Dominis possessionem interuertere, per text. in l. si quis rem de acquiren. posses. Quod sane multo fortius habet locum in casu, in quo adfunt lites, & controuersia ratione aliorum creditorum, ex quibus licet facile suspicari debitorem habita bonorum suorum possessione haud facilem futurum in solutione, vnde satis iusta oritur causa retinendi, & pignori incumbendi, donec saltem præstetur cautio, quamuis credita sint in diem, l. quæsitum, ff. de pignor. vbi glos. & Salicet. in dict. l. vnica. quæst. 14. faciunt tradita per Afflict. decis. 108. Et istud procedit quamuis ageretur spolio, quia si ex restitutione sequi possit damnum irreparabile creditori ꝛ, & illi non sit cautum in petitorio, non est facienda restitutio, nisi saltem idonee caueatur, Abb. in c. veniens, il secundo, colum. 2. de testib. tradunt Doct. in l. naturaliter, §. nihil commune vbi late Salicet. colum. 3. vers. limitabam, Alexan. num. 149. ff. de acquiren. posses. Paris. conf. 22. num. 103. lib. 1. Grat. conf. 10. num. 31. lib. 1. Cozzad. conf. 9. n. 69. & conf. 10. nu. 42. Boer. decis. 232. colum. fin. Et ita decisum fuit in vna Romana rationis bancharij 9. Martij 1586. coram Cardinale Pamphilio.

Vtrum pater soli primogenito possit relinquere feudum, in quo omnes filij æqualiter succedunt. Cap. CXX.

SVMMARIVM.

1 *In feudo de iure communi omnes filij æqualiter succedunt.*
2 *Tex. in cap. 1. de succes. feud. prohibens de feudo testari an solum intelligatur de dispositione*

qua fit inter extraneos, an vero etiam de ea qua fit inter liberos, & nu. 17.

- 3 *Feudum iurisdictionale magis regi debet per unum quam per plures.*
4 *Propter utilitatem publicam tollerari debet, vt quis iure suo priuetur.*
5 *In feudo iurisdictionali de consuetudine primogenitus tantum succedit.*
6 *Pater potest feudum vni ex filijs relinquere itaut ceteri reuocare non possint, dummodo ceteris liberis relinquat legitimam secundum vnã opinionem, sed contrarium defenditur infra nu. 7. & seq.*
7 *Pater feudatarius non potest alterare naturam feudi in præiudicium agnatorum, ad quos feudum est reuersurum, nisi ipsi consentiant.*
8 *Non potest de feudo testari Domino non consentiente, nisi feudum sit francum, & liberum & nu. 9.*
10 *Item sine Domini consensu non potest feudum vni filiorum prælegare, licet sit feudum nouum, nisi lex, vel pactum feudi aliud suadeat, & nu. 11. & 12.*
11 *Item vbi viuatur iure francorum non potest eundo genito feudum dare, nisi primogenitus fuerit ingratus.*
12 *Similiter in feudo, in quo omnes filij æqualiter succedunt non potest disponere, vt vnus filiorum habeat duas partes in feudo, alter vero tertiam.*
13 *Potest feudum nouum, & etiam antiquum dummodo sit hereditarium vni ex filijs in totum legare cum consensu Domini, secus si feudum sit ex pacto & prouidentia, & nu. 16.*
14 *De feudo in quo omnes filij æqualiter succedunt non potest disponere in præiudicium alterius filij.*
15 *Frater, qui cum alijs in feudo succedit non potest alteri partem suam legare.*
16 *Dispositio testamentaria nulla valet in præiudicium eorum, qui ex lege feudi succedunt, nisi eis consentientibus.*
17 *Alienatio feudi per contractum solum inter viuos permittitur inter agnatos, non inter extraneos.*

Valde controuersa est illa quæstio, An pater possit disponere, quod solus primogenitus succedat in feudo, in quo omnes filij deberent succedere, puta, quia essemus in terminis iuris communis, vel viueretur iure longobardo: Etenim Paul. de Castr. conf. 179. incip. in causa quam magnificus colum. 3. vers. sed in contrarium, lib. 1. tenet, quod licet omnes ꝛ filij debeant æqualiter succedere de iure cõmuni feudorũ c. 1. in si. qui feud. dar. poss. tamen pater possit in testamento disponere ꝛ solus primogenitus succedat, quia ꝛ c. 1. de success. feud. dũ prohibet ordinationem testatoris in feudo, intelligitur de extraneo, in quem non potest feudatarius disponere, non autem

- de persona filij, maxime si hoc faciat ob bonum publicum, veluti quando feudum est iurisdictionale, quod ꝑ expedit magis regi per vnum, quam per plures l. 1. §. nouissime. ff. de orig. iur. Nam ratione communionis orinatur discordia l. cum pater. §. dulcissimus. ff. de leg. 2. Vnde subiungit Castren. quod licet æquum non sit, quod alij filij eorum iure priuentur l. 2. §. 1. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. tamen propter bonum ꝑ quod inde sequitur tollerari debet iuxta notata in l. 1. in princ. ff. de iust. & iur. præcipue ob consuetudinem, quæ solet esse in dominijs terrarum, & feudorum ꝑ iurisdictionalium, quod primogenitus succedat arg. l. venditor. §. si constat. ff. com. præd. Hanc eandem sententiam, quod ꝑ pater possit feudum vni ex filijs relinquere itaut cæteri reuocare non possint, tenent Alexand. consil. 12. numero 14. lib. 5. Ias. post Castren. consil. 236. col. fin. vers. pro eadem parte lib. 2. & consil. 107. col. 2. vers. ad idem bene facit, lib. 4. Speculatio. de locat. §. nunc aliqua, versic. 78. Iacob. Ardiz in summa tit. quib. mod. feud. amit. pag. 12. §. ad prædictum, vers. verum, licet non possit, Bald. in auth. si quas ruinas col. 4. vers. iuxta hoc quarto. C. de Sacros. Eccles. & consil. 451. incipien. Nobilis Marchio in si. lib. 1. dumodo (inquit) cæteris liberis relinquat legitimam, Anchar. consil. 114. pro Domina Paula in 1. dubio Gozzad. consil. 25. in hac causa col. 1. vers. septimo: tametsi aliqui ex prædictis loquantur in emphyteusi.
- 7 In contrarium autem facit ꝑ, quod feudatarius non potest alterare naturam feudi in præiudicium agnatorum, ad quos feudum est reuersurum, nisi ipsi consentiant text. est ex quo id notat Aluarot. in c. 1. col. 4. Anagnat. Ad idem facit cap. primum. §. præterea quib. mod. feud. amit. Item quod ius testandi ꝑ in feudis non competit; Nā formam, & originem feudi feudatarius non potest mutare c. 1. de succes. feud. & cap. 1. §. donare vbi Bald. num. 3. qualiter feud. alien. possit. Nisi feudum sit francum, & liberum, vt voluit Bald. in authen. nisi rogati in fin. C. ad trebellian. vel nisi Dominus consentiat, idem Bald. in d. §. donare nu. 2. ad fin. & in cap. Imperialem in princ. col. 6. de prohib. alien. per fæder. Et propterea refert Martin. Layden. in c. 1. in princ. col. 1. qui feud. dar. poss. quod cum esset in via accedendi ad Papiam, & decessisset Marchio Mantuæ, fuit ab eo quæsitum, an valuerit testamentum dicti Marchionis, in quo hæredem vniuersalem primogenitum instituerat, & dicit se respondisse negative, quia ꝑ in bonis feudalis non licet facere testamentum, per tex. in d. c. 1. de succes. feud. quod dictum refert, & sequitur Ias. in l. de quibus, column. 22. C. de legib.
- Præterea accedit quod voluit Bald. in l. item videndum §. item videamus num. 2. ff. de

- pet. hæredit. & Angel. in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de legat. 1. qui dicunt, quod
- 10 pater ꝑ non potest legare feudum vni suorum filiorum, quia ius, quod habet eius morte finitur, argum. l. vxor patru. C. de legat. Idem voluit Barbat. in rubr. de feud. col. 4. vbi refert de hoc fuisse arduam quæstionem, in Vrbe inter Dominos de Sabellis, & quod in ista in quæstione consuluerunt præstantiores Doctories Italiae, aliqui pro vna parte, aliqui pro alia, & quod ipse cõsuluit pro parte negativa, quod scilicet feudum nullo modo poterat prælegari vni filiorum; Hoc etiam voluit idem Barbat. in feudo antiquo dicens istam, * esse communē opinionem; in cõs. 55. quod habetur inter consil. Alex. col. pen. n. 17. vers. & per cõsequens cõmunis esse videtur cõclusio lib. 4.
- Quinimo Andr. de Ifern. in cap. 1. de natur. succes. feud. col. 6. voluit quod pater ꝑ neque etiam feudum nouum possit vni ex filijs relinquere sine consensu Domini, per rationem supradictam, quia sine Domini consensu nulla valet ordinatio in feudo; Et dicit idem Andr. in c. omnes filij, si de feud. fuer. controuer. quod Vassallus non potest assignare,
- 12 feudum vni ex hæredibus suis, nisi lex ꝑ & pactum feudi aliud suadeat, & subdit quod vbi viuunt iure francorum non potest pater secundo genito feudum dare, nisi ꝑ primogenitus fuerit ingratus. Et similiter in feudo in quo omnes filij equaliter succedunt, non potest pater disponere, vt vnus filiorum habeat
- 13 duas partes in feudo ꝑ alter vero tertiam, & si ipse hoc disponeret adhuc filij vocarentur æqualiter ad feudum, vt per eundem Ifern. & clarius per Aluar. in d. c. 1. in princip. de succes. feud. Vbi refert sic consuluisse Cardin. Floren. & credo quod sit consil. incip. Redemptoris nostri inuocato suffragio, Ad primum.
- Et licet Bald. in c. 1. §. decedenti qui feud. dar. pos. referens Iacob. de Ardiz. dicat quod
- 15 potest pater ꝑ vni filiorum totum feudum, hæreditarium assignare, de quo dicto meminit Alex. consil. 12. perspectis his lib. 5. tamen hoc debet intelligi cum consensu Domini, alias secus, vt expresse determinat Andr. in d. c. 1. col. 6. de nat. succes. feud. & Aluarot. in d. c. omnes filij, & Alex. consil. 28. in causa & lite. verten. circa fin. lib. 5. Vbi ita consuluit in causa Antoninae Tomacellæ filiæ q. Greci Tomacelli, in qua idem consuluerunt quæplures famosissimi Doctores, & audiui pro ista parte ita alias fuisse votatū in Sacro Cõsilio Neap. Sed secus esset in feudo ex pacto, & prouidentia secundum eum ibi, & voluit Bald. & Angel. in d. l. it ē videndum §. fin. & in d. cap. Imperialem col. 5. In princip. de prohib. alien. per Federicum. Ex quo resultat ꝑ vera conclusio, quod pater feudum nouum, & etiam antiquum dumodo sit hæreditarium possit vni ex filijs in totum legare cum consensu Domini, secus si feudum sit ex pacto & prouidentia, vel si Domini

si Domini consensus non interueniat, & ita alias fuit decisum Neapoli in causa Baronis Bonatorum cum Oristella nepte contra Dominum Matthæum de Afflictis tunc Aduocatum.

17 Nec est verum † quod dispositio d. c. 1. de success. feud. debeat intelligi, & restringi ad dispositionē, quæ fit inter extraneos non autem ad eam, quæ fit inter liberos proximè successuros, prout dicit Paul. de Castr. in conf. allegato, quoniam contrarium determinat expresse Doctores supra citati; & maxime Andr. de Ifern. in d. cap. 1. de nat. success. feud. Aluar. in d. cap. omnes filij si de feud. fuer. controu. Alex. d. conf. 28. lib. 5. Idem videtur tenere Andr. in Cōstit. hac edictali la secōda vbi reprehendit glos. ibi volentē valere testamentū in feudo, dū generaliter dicit, nulla ordinatione testatoris in feudo manente inter eos, qui essent alias successuri per tex. in d. c. 1. de success. feud. & sic vult, quod talis dispositio in testamento non valeat, etiam inter eos, qui sunt successuri; Hæc eandē conclusionē firmat idem Andr. in Cōstit. Regn. constitutionem in princ. dū firmat quæstionē, quod in feudo, in quo viuatur iure longobardo, & sic in quo omnes filij æqualiter succedunt, nō potest pater disponere sine consensu Regis in præiudicium alterius filij. Idem etiam voluit Bald. in cōf. 397. præmittendum est ad euidentiā lib. 4. vbi dicit, quod legatum feudi non valet etiam in proxime successorum sine consensu Domini. Idem etiam voluit Bald. conf. 259. alias 161. incip. cū essent plures fratres lib. 3. vbi consuluit, quod si plures fratres † successerunt in feudo non potest vnus eorum alteri partem suam legare, quia, nulla ordinatione testamenti in feudo valet in præiudicium eorū, qui ex lege feudi succedunt nisi eis † consentientibus d. c. 1. de success. feud. in princ. c. 1. qualiter olim pot. feud. alien. & cap. 1. de grad. succ. in feud. & respondet ad id 20 quod dicitur, alienationem feudi † inter agnatos permissam esse, licet nō inter extraneos per tex. in c. 1. de alien. feud. pater, & in c. 1. §. sed si res, p. quos fiat inueltit. Quod procedit in alienatione inter viuos, non in dispositione testamentaria, & hoc clarius consuluit Ludouic. Roman. conf. 476. Christi nomine repetito & c. Et sic concludendū est, quod nō interueniente consensu talis dispositio non valeat, & consequenter sicut ipse disponēs posset eam reuocare, pari formiter, & eius hēredes Andr. de Ifern. in d. §. donare col. 7. Vide late disputantem, Card. Alex. in cap. 1. col. 6. vers. quæro post Bald. de prohib. feud. alien. per Federic. & Loffredum conf. 11. num. 39.

Executio quando, & quibus exceptionibus impediatur non in eleganter explicatum; Cap. LXXI.

S V M M A R I V M.

1 Executio sententia impeditur per tertium con-

tradictorem ratione solius possessionis rei per sententiam alteri adiudicata.

2 Item impeditur, si tertius de cuius interesse agitur non fuerit citatus, licet tres sententia sint lata.

3 Tertius veniens ad causam pro suo interesse non impedit executionem, seu expeditionem ipsius cause, si non possideat.

4 Successor non impedit executionem sententia contra eius auctorem late, quando hereditario iure succedit, secus si alio iure succedat, & numero 5.

6 Probationes contra auctorem facta non nocent successor in maioratu, nisi in prosecutione litis fuerit citatus saltem per proclama, vel aliquos actus fecerit, per quos sibi præiudicauerit.

7 Tertius, qui sciuit causam agitari, si post sententiam compareat pro suo interesse ad retardandam illius executionem, non auditur, etiam data cautione de restituendo.

8 Fideiussor iudicij dicitur, qui pro principali debitor coram Iudice, & in loco iudicij, & apud acta, aliquid promittit.

9 Sententia lata contra principalem ipsi etiam non citato præiudicat.

10 Executio sententia, seu exequendi ius spacio 30. annorum præscribitur.

11 Retardatur donec acta fuerint integre transportata.

12 Item suspenditur pendente causa restitutionis in integrum, etiam si commissa causa restitutionis, aduersarius obtineat commissionem cum clausula, quod iudex ad legitimam executionem procedat, & num. 13.

14 Executio sententia, quando est capta, per restitutionem in integrum non retardatur, quamuis restituito computat de iure communi, ut in minore, & Ecclesia.

15 Item, quamuis non sit capta non retardatur per restitutionem in integrum obtentam a minore, vel Ecclesia, vbi viget vehemens prescriptio calumnia.

16 Ut dicatur capta sufficit literas executoriales fuisse decretas, & relaxatas.

17 Clausula (si quid exequendum in primis, & ante omnia exequatur) posita in commissione executionem suspendit.

18 Intelligitur prout de iure.

19 Suspendit solum, donec de iustitia sententia cognoscatur.

20 Debet iustificari ex eisdem actis ab eo, qui illius vigore executionē petit, secus, quando reus vult executionem impedire, quia tunc sufficit, quod detegatur iniustitia sententia etiam ex nouiter deducendis.

21 Probationes etiam post sententiam admittuntur, quando tendunt ad corroboracionem probationum antiquarum.

22 Exceptio dotis, quæ obijcitur ab uxore bona mariti possidente contra creditores eiusdem mariti, impedit executionem sententia ad eorū fauorē late, etiā si uxor sit hæres mariti, dūmodo hereditatē

- adiuerit cum beneficio inuentarij, & n. 25.
- 23 Habens hypothecam anteriorem ceteris creditoribus præferri debet.
- 24 Exceptio, quæ non impugnat sententiam ad impediendam eius executionem, etiam post sententiam opponi potest.
- 26 Creditoris iura confunduntur, ubi ipse debitori suo succedit nisi adiuerit hereditatem cum beneficiis legis, & inuentarij.
- 27 Inuentarij beneficium operatur, ut actiones, quæ competunt heredi in effectu non confundantur.
- 28 Item operatur solum, ut quis damnum non patiat, non autem, ut lucrum faciat.
- 29 Uxor possidens bona mariti habet electionem, in quibus bonis uelit dotem retinere.
- 30 Heredes, qui fecit inuentarium potest citatis citandis officium iudicis implorare, ut sibi res aliquas pro suo credito assignet.
- 31 Uxor pro dote non agit contra tertios possessores bonorum mariti, nisi in subsidium, & facta prius discussione aduersus eius heredes, et n. 32
- 33 Exceptio etiam obligationis cameralis retardatur quando ex ventre instrumenti, cuius vigore agitur oritur defensio, et nullitatis exceptio.
- 34 Instrumentum, in quo locus deficit dicitur nullum.
- 35 Secundum consuetudinem Neapolitanam quando debeat esse subscriptum à Iudice, & testibus.
- 36 Executio obligationis Cameralis retardatur per exceptionem nullitatis nascentis ex ventre instrumenti, etiam si altiore indagine requirat.
- 37 Item retardatur, quando instrumentum in forma Camera fuit vulneratum per sententiam, etiam quod aliter de nullitate opponi non posset.
- 38 Item executio sententiæ retardatur, quando nullitas ex eisdem actis deducitur, dummodo sit ex defectu citationis, iurisdictionis, vel mandati, & nu. 39.
- 40 Nullitas ex defectu iurisdictionis impedit executionem sententiæ, etiam si requirat altiore indaginem.
- 41 Opponi potest, quamuis à statuto prohibeatur dari de nullitate.
- 42 Exceptio nullitatis impedit executionem sententiæ, quando incidenter proponitur, secus si principaliter, quia tunc fit executio firmo manente iudicio nullitatis, nisi Iudex nullitatis præuenerit inbibendo antequam actor executionem petat, & nu. 43. 44 & 45.
- 46 Exceptio melioramentorum executionem sententiæ retardat, etiam si uersetur in iudicio possessorio, & executiuo.
- 47 Actio pro melioramentis non datur, sed solum retentio.
- 48 Exceptio retentionis ob melioramenta opponi potest etiam post sententiam in illius executione, & si non admittatur potest appellari, aut actio spolijs intentari, seu via nullitatis, quamuis ageretur Saluiano interdicto & nu. 49.
- 50 Argumentum de toto ad partem ualet, etiam respectu temporis.
- 51 Exceptio retentionis ob melioramenta non retardat executionem, nisi de illorum existentia in genere saltem constet.
- 52 Exceptio compensationis, ubi debitum est liquidum, ad retardandam executionem opponi potest, etiam post sententiam.
- 53 Non admittitur contra obligationem Cameralem, Item nec contra alias obligationes iuratas, nisi creditum, quod quis compensare intendit, superuenerit post promissionem iuratum de soluendo & nu. 54.
- 55 Iuramentum intelligitur rebus sic stantibus.
- 56 Attentata sunt parganda antequam ad executionem sententiæ procedatur, etiam respectu fructuum qui non sunt liquidi.
- 57 Exceptio attentatorum suspendit omnia iudicia quantumuis priuilegiata, etiam spolijs.
- 58 Fallit si notorie constet de non iure petentis reuocari attentata respectu negocij principalis.
- 59 De non iure alicuius retentione quando dicatur constare.
- 60 Tertius non existens in lite ad impediendam executionem non potest dare de attentatis in dicta lite commissis per alterum ex collitigantibus, nec ipse dicitur attentare si faciat aliquid in præiudicium alterius ipsorum, dummodo non habeat causam ab altero ex collitigantibus, alias secus, & n. 62.
- 61 Priuilegium reuocationis attentatorum non egreditur personas, inter quas illa fuerunt commissa.
- 63 Exceptio attentatorum non retardat executionem sententiæ, ubi ex actis constat de desertione appellationis.
- 64 Attentata commissa duratibus decem diebus datis ad appellandum per viam nullitatis reuocantur ex stylo Rotæ etiam lite deserta, non obstante re iudicata.
- 65 Executio sententiæ Iudicis à quo, qui lapso tempore ad docendum de prosecutione appellationis præfixo executus fuit, non dicitur attentata.
- 66 Impedimentum ad prosequendam appellationem appellanti solum suffragatur ad effectum ne causa dicatur deserta, sed non, ut executio facta post lapsum termini ad docendum de prosecutione dicatur attentata.
- 67 Exceptio administrationis tutela non impedit executionem, quæ fit a muliere pro restitutione dotis contra bona mariti, nisi constet ad eius manus peruenisse magnam summam pecuniarum, ex qua sibi præsumatur satisfecisse, & nu. 68.
- 69 Item non admittitur contra obligationem Cameralem.
- 70 Exceptio supplementi legitime non retardat executionem, neque immisionem, quæ fit vigore Saluiani interdicti.
- 71 In iudicio Saluiani interdicti exceptiones altiore indagine requirentes non admittuntur.
- 72 Filio pro legitima datur retentio, non autem pro supplemento illius.
- 73 Pro supplemento legitime non datur hypothecaria, aut actio ex testamento, sed condictio ex lege, & sic actio personalis.

- 74 Exceptio discussionis in iudicio executio non admittitur.
- 75 Exceptio dominij executionem non retardat, nisi dominium esset iam probatum, vel incontinenti probetur.
- 76 Non admittitur in iudicio recuperanda, quamuis incontinenti probari possit.
- 77 Fallit in tertio se dominum asserente, qui in iudicio recuperanda impedit restitutionem, non obstante suspensione petitorij.
- 78 Exceptio dominij incontinenti probata opponi potest etiam contra agentem remedio l. fin. C. de adict. Diu. Adr. tollen.
- 79 Agnatus possidens bona feudalia, & docens de iure suo incontinenti, & se comprahensum esse in inuestitura feudi, dicitur legitimus contradictor, & impedit ne alius immittatur.
- 80 Factum ubi est probatum, disputatio iuris non facit, quod exceptio dicatur requirere altiore indagationem, nisi in discussione iuris vertatur subtilitas, vel magna difficultas, & n. 81.
- 82 Dubium iuris intricati, & controuersi equiparatur dubio facti.
- 83 Exceptio periurij repellit agentem a limine iudicij, quando agitur ex eodem contractu cuius vigore intenditur periurium.
- 84 Non retardat executionem obligationis presertim cameralis, nisi sit liquida, & n. 86.
- 85 Qualibet causa etiam leuis excusat a periurio, sicut etiam excusat a dolo.
- 87 Compensatio de liquido ad illiquidum non admittitur.
- 88 Liquidum perfecte non dicitur, quod per sententiam non fuerit liquidatum.
- 89 Exceptio compromissi non retardat executionem obligationis cameralis, si compromissum sit voluntarium, secus si sit necessarium, videlicet factum vigore statuti, & n. 91.
- 90 Arbitri electi secundum ius commune non suspendunt iurisdictionem, sed altera partium potest redire ad iudicem ordinarium, tametsi aduersus eum pena adiecta in compromisso committatur.
- 91 Compromissum necessarium, ut pote factum vigore statuti iurisdictionem iudicis non suspendit.
- 92 Exceptio non adimpleti impedit executionem etiam aduersus obligationem cameralem.
- 93 Intrat quamuis in minori parte verificatur.
- 94 Item habet locum, quamuis statutum prohibeat omnem exceptionem.
- 95 Intrat etiam contra cessionarium.
- 96 Exceptio, quae cadenti obstat, repellit etiam cessionarium.
- 97 Impedit executionem si a parte opponatur, alias iudicium valet, presertim in contractibus nominatis, nisi ex officio iudicis fuerit suppleta, & num. 98.
- 99 Opponi potest etiam post sententiam, & in illius executione.
- 100 Executio sententiae retardatur per appellationem, quotiescumque ea venit admittenda, secus si appellatio non sit permissa.
- 101 Appellatio de iure ciuili in iudicio momentanea possessionis non datur.
- 102 Delatio appellationis facta per iudicem in causa momentanea possessionis, aut alia executiva, non operatur effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuum.
- 103 Reuerentiales in forma dati, intelliguntur sub conditione, quatenus scilicet sententia appellationem admittat, & quoad illam tantum partem, quae admittitur.
- 104 Executio sententiae generaliter retardatur, ubicumque constat de non iure agentis, quamuis agatur in mero possessorio.
- 105 Laicus spiritualia possidere non potest.
- 106 Agenti spolio in causa beneficii obstat exceptio specialis reservationis beneficii, etiam quod spoliatus ipse iustificasset prouisionem suam titulo colorato.
- 107 Reservatio Apostolica inficit titulum, & possessionem.
- 108 Exceptio intrusionis in beneficiis repellit agentem interdicto recuperanda.
- 109 Agenti interdicto recuperanda in beneficiis non obstat exceptio notorij criminis, sed tantum defectus proprietatis.
- 110 Spoliatus uxore agens interdicto recuperanda repellitur exceptione proprietatis propter peccatum.
- 111 Item repellitur exceptione affinitatis, & consanguinitatis in tali gradu existentis, super qua Papa dispensare non poterat.
- 112 Debet probare titulum matrimonij, si negetur.
- 113 Non repellitur propter exceptionem frigiditatis, & impotentiae, sed bene per exceptionem publica honestatis, dummodo excipiens se offerat paratum illam incontinenti probare.
- 114 Impedimentum publica honestatis dirimit matrimonium etiam contractum.
- 115 Spoliatus uxore agens ad illius recuperationem repellitur exceptione minoris aetatis tempore contractus matrimonij, seu quo pretenditur factum in Ecclesia.
- 116 Amplia, ut aetas debeat esse perfecta, nec sufficiat probare, quod mulier, seu virgo a decimo quarto anno distaret tantum per duos menses.
- 117 Maritus agens interdicto recuperanda quod debeat probare remissive traditur.
- 118 Exceptiones, quae opponi possunt a principali ad retardandam executionem, possunt etiam opponi a fideiussore, etiam ipso principali inuito, & n. 119.
- 120 Fideiussor, qui scienter, & dolose omisit opponere exceptiones tam sibi, quam principali competentes, non potest solutum a principali repetere, secus si ignoranter.
- 121 Scientia exceptionum principali competentium in fideiussore non praesumitur, sed illam principalis probare debet.

Regulariter executio sententiae per tertium contradictorem impeditur ratione solius possessionis rei + per sententiam alteri adiudicatae glos. in l. a Diuo Pio. §. si super rebus, in verbo, controuersia fiat, & ibi las. n. 9. qui attestatur

- * testatur de* communi. ff. de re iudic. Quinimo
 2 executio ꝑ etiam trium conformium impedi-
 tur si tertius, de cuius interesse agitur nõ fue-
 rit citatus, vt scribunt Card. in Clem. vt calu-
 nlijs & Vitalin. ibid. nu. 89. & seq. eod. tit. per
 tex. in c. veniens de testib. il. 2. Alex. conf. 83. n.
 12. lib. 3. Rota decis. 13. de re iudic. in anti-
 quis, Et fuit tentum in vna Burgen. de Elines
 26. Nouembris 1588. coram Orano.
- 3 Dixi (ratione folius possessionis) quia ꝑ ter-
 tius veniens ad causam pro suo interesse non
 impedit eius expeditionem, & multo minus
 executionem sententiæ, quando ipse non pos-
 sidet, cum sua non interfit rem super qua lis
 pendet esse magis penes actorem, quam reum,
 Bart. in l. penult. in 1. not. ff. de petit. heredit.
 in hoc. in c. cum super col. 3. sub n. 4. vbi Felin.
 n. 17. de re iudic. Bisignet. decis. 4. de iudic. &
 dixit Rota in vna Bononien. successione 10.
 Nouembris 1597. coram Corduba.
- 4 Similiter successor ꝑ licet executionem sen-
 tentiæ latæ contra eius auctorem regulariter
 nõ impediatur. l. hæres absens, & l. si ijs. ff. de iu-
 dic. impedit tamen si succedat alio iure, quam
 hereditario, puta maioratus, nisi in discussio-
 ne ꝑ causæ fuerit citatus saltem per procla-
 ma, cum hoc casu sententia, & res iudicata ip-
 sum afficiat, Bart. in l. 1. ff. de pign. Achil. decis.
 3. de re iudic. Alex. in l. sæpe nu. 125. eod. tit. &
 tenuit Rota in illa Hispalen. decimarum de Vil-
 lalua 18. Iunij 1582. coram Cantuccio, & in
 Calaguritana panis 10. Nouembris 1597. coram
 Cardinale Seraphino, in qua hac materia fuit
 6 vtilitata, & fuit dictum ꝑ probationes contra au-
 ctorem factas non nocere successori in maio-
 ricatu, nisi in prosecutione litis fuerit cita-
 tus, vel aliquos actus fecerit, per quos sibi
 præiudicauerit.
- 7 Idem est si tertius ꝑ sciuit causam agitari, &
 post sententiam comparuit pro suo interesse,
 quia tunc ad retardandam executionem non au-
 ditur, etiam data cautione de restituendo, l.
 is a quo vbi Bart. & Doct. de re iudic. Boer.
 decis. 79. n. 3. Fel. in d. c. veniens n. 10. vers. 2. fal-
 lit de testib. Item quauis ipse quoque possideat,
 Alex. in d. l. a diuo Pio §. si super rebus n. 24. ff.
 de re iudic. Natta conf. 437. n. 2. lib. 2. Honded.
 conf. 25. n. 19. lib. 1. Rota Perusina decis. 26. sub
 n. 6. Vestr. in praxi lib. 5. cap. ult. n. 25. Couar.
 pract. quæst. cap. 13. n. 2. Sic quoque dicendum
 8 est de fideiussore iudicij, hoc est, qui ꝑ pro prin-
 cipali debitore coram Iudice, & in loco iudicij,
 & apud acta aliquid promissit Bar. in l. 1. ff. ind.
 sol. Ruin. conf. 98. n. 4. lib. 5. Surd. conf. 326. nu.
 25. lib. 3. & conf. 271. n. 39. & 46. lib. 2. Senten-
 tia ꝑ enim lata contra principalem ipsi quoque
 etiam non citato præiudicat, cum fingatur
 vna cum principali condemnatus Bart. & alij
 in loco supra citato, Alex. in l. sæpe sub nu. 17.
 ff. de re iudic. Guid. Pap. decis. 26. Surd. d. conf.
 271. n. 3. & sequen. & conf. 22. & fuit tentum
 per Rotam in causa Romana fideiussione
 20. Nouembris 1602. coram Coccino.

- Præterea executio sententiæ impeditur si
 lapsi sint triginta anni à die, quo illa fuit rela-
 xata, ratio est, quia tunc ꝑ ius exequendi præ-
 scriptum censetur Bald. in l. debitori num. 11.
 10 C. de pact. per l. sicut. C. de præscript. triginta.
 vel quadraginta annorum. Eo enim tempo-
 re lapsa omnis actio, & officium Iudicis con-
 quiescit. Idem tenet Lanfranc. de Oriano in
 repetitione l. admonendi n. 26. ff. de iur. iuran.
 Addit. ad Speculat. in tit. de executione sent.
 §. postremo in verb. contrarium, vbi inter ca-
 sus, in quibus executio sententiæ non est con-
 cedenda, iste etiam enumeratur. Idem tenet
 Abb. in c. fin. n. 32. vers. in contrarium facit, de
 præscript. Balb. de præscript. in 4. part. 4. part.
 princ. q. 31. n. 1.
- 11 Pari ratione executio ꝑ impeditur, vbi acta
 non fuerunt integre transportata, vt fuit deci-
 sum per Rotam in vna Licien. Abbatia 19.
 Nouembris 1593. & 22. Maij 1595. coram Car-
 dinale Pamphilio.
- 12 Similiter ꝑ pendente causa restitutionis in
 integrum regulariter executio suspenditur
 107 glos. in l. 1. C. si de moment. posses. l. vnica. C.
 nil nouari in integr. rest. pend. Doct. in l. 4. §.
 * condemnatum, vbi las. n. 26. de * comuni atte-
 statur. ff. de re iudic. Decian. conf. 45. nu. 23. &
 seq. lib. 1. Afflic. decis. 356. n. 3. Capic. decis. 53.
 13 n. 1. Quod procedit ꝑ etiam si commissæ causa
 restitutionis aduersarius obtineat commissio-
 nem cum clausula, quod Iudex procedat ad
 legitimam executionem, nam adhuc illa im-
 peditur, vt scribit Odd. de restit. par. 1. quæst.
 43. nu. 8.
- 14 Limita tamen, nam ꝑ restitutio in integrum
 non impedit executionem, quando est iam ex-
 pta Alex. conf. 123. n. 6. lib. 6. Put. decis. 10. de
 restit. in integr. Quamuis restitutio competat
 de iure communi, vt in minore, & Ecclesia,
 quia licet talis restitutio regulariter impe-
 diat executionem, vt per Doct. in c. suscitata
 de restit. in integr. Mohed. decis. 177. non ta-
 men impedit executionem inchoatam, Put. d.
 decis. 10. de restitut. in integr. & decis. 285.
 incip. die 1. Iunij lib. 2. Alex. d. conf. 223. lib.
 6. num. 6.
- 15 Secundo limita, vbi vigeret ꝑ vehemens præ-
 sumptio calumniæ, quia tunc neque minor,
 vel Ecclesia per restitutionem in integrum
 executionem impediunt Afflic. decis. 356. nu.
 5. Cassad. decis. 1. sub num. 3. de restit. in
 integr. Odd. d. q. 43. num. 88. & sequen. Vn-
 de si aduersus minorem, vel Ecclesiam duæ
 sententiæ conformes essent latæ, contra quas
 nihil ex eisdem actis deduceretur, nec proba-
 tiones in promptu afferrentur, ex quibus con-
 stare posset de illarum iniustitiâ, hoc calu-
 satis calumniosè restitutio in integrum
 petita videretur ad effectum impediendi vl-
 teriorem executionem dictarum sententiarum.
 Ita fuit resolutum per Rotam in vna Burgen.
 decimarum de Scalate 29. Octobris 1586. coram
 Bubalo, & in vna Cartagenen. Decanatus 18.

16 Decembris 1587. coram eodē, in qua fuit di-
ctum ad hunc effectum satis dici captam exe-
cutionem, quando litteræ executoriales fue-
runt decreæ, & relaxatæ.

17 Sed illud quoque non recipit dubitationem
quod clausula ꝑ si quid exequendum in primis,
& ante omnia exequatur, posita in commissio-
ne executionem retardat, vt tradit Odd. in lo-
co supra citato, & Lancelot. de attent. part. 2.

18 cap. 18. n. 54. Cum enim hæc clausula ꝑ intel-
ligatur prout de iure Ias. in l. causas n. 7. C. de
transact. Crescent. decis. 42. prius est cogno-
scendum de exceptionibus oppositis antequam
ad executionem procedatur, Rota diuersi. de-
cis. 487. n. 7. lib. 3. part. 3. Paleot. decis. 69. Hon-
ded. conf. 29. n. 24. lib. 2. Vnde talis clausula

19 solum suspendit ꝑ donec de iustitia sententiæ
cognoscatur Paleot. decis. 133. Caputaquen.
decis. 180. in fin. lib. 1. in manuscriptis.

20 Est tamen aduertendum, quod qui ꝑ vigore
huius clausulæ executionem petit tenetur eam
iustificare ex eisdem actis, Abb. in c. inter cate-
ras n. 8. & ibi Felin. de re iudic. & fuit resolu-
tum corā Cardinale Pamphilio in vna Roma-
na census 4. Decembris 1595. Secus si reus vult
executionem impedire, quia tunc sufficit, quod
detegatur iniustitia sententiæ etiam ex noui-
ter deducendis, cum id tendat ꝑ ad corroborati-
onem probationum antiquarū, quod potest
fieri etiam post sententiam Bald. in c. in princ.
de fid. instrum. & in authen. si quis in aliquo
n. 2. & seq. C. de edend. faciunt not. per Gabr.
de testib. conclus. 21. n. 38. & fuit late deducū
coram Horatio Cardinale Lancelotto in cau-
sa Tudertina officij Cancellariæ 19. Ianuarij
1598. & in vna Romana Saluiani interdicti 8.
Februarij 1602. coram Coccino.

Subsequēter videndum est, An exceptio do-
tis, quæ obijcitur ab vxore bona mariti possi-
dente contra creditores eiusdem mariti, impe-
diat executionem sententiæ ad eorum fauorem

22 latæ? Et affirmatiuè ꝑ est resoluendum, præ-
sertim si vxor anteriorem habeat hypothecā,

23 quo casu cæteris ꝑ præferri debet l. 2. l. si fun-
dum, & l. afsiduis §. & ideo vers. exceptis C.
qui pot. in pign. habeat. Et huiusmodi excep-
tio, quæ non impugnat sententiam ad retar-

24 dandam eius executionem etiam ꝑ post senten-
tiam opponi potest l. ex diuerso §. si in iudicio,
& ibi Bart. Paul. Roman. Alex. & alij. ff. soluti
matrim. Gozzad. conf. 86. n. 25. Negus. de pi-
gnor. part. 5. membr. 4. n. 10. Tiraquel. de re-
tract. conuent. §. 7. n. 14. & seq. Roland. conf.

25 28. n. 3. in princ. Quod procedit etiam si vxor
sit hæres mariti, dummodo hæreditatem adi-
uerit cum beneficio inuentarij: Quia licet, quan-

26 do creditor ꝑ succedit debitori fiat confusio l.
2. §. vlt. seu pen. ff. de hæred. vel act. vend. &
l. 1. §. pen. in fin. ff. ad leg. Falcid. tamen hoc fal-
lit, quando hæres adiuit hæreditatem cum be-
neficio inuentarij, quia tunc constituitur in eo-
dem statu, in quo futurus esset, si non adiuisset
hæreditatem, & facit censeri iacentem ipsam

hæreditatem, vt not. Bald. in l. vlt. §. in compu-
tatione n. 3. & Ias. n. 4. C. de iur. delib. Qua ra-

27 tione ꝑ beneficiū Inuentarij operatur, vt actio-
nes, quæ competunt hæredi in effectu non con-
fundantur, idem Bald. in l. irritum C. ad leg.
Falcid. & in l. si vxor nu. 2. C. de bon. auct. Iud.

possid. Roman. cōf. 276. n. 2. Ias. in l. more n. 33.
de acquit. hæred. Et licet istud nō videatur ha-
bere locum, si appareat hæreditatem esse sol-
uendo, ita vt vxor, quæ est hæres cum benefi-

28 cio inuentarij possit creditoribus, & sibi ipsi
pro dote satisfacere, quo casu non videtur, ꝑ
inuentarium possit ei porodesse, vt lucrum fa-
ciat, sed ꝑ solum vt damnū non patiat Bart.

in l. cum emptor in fin. & ibid. Alex. ff. ad leg.
Falcid. Bald. in d. l. vlt. §. in computatione n. 9.
Paul. n. 1. & Ias. n. 8. C. de iur. delib. Socin. Iun.

29 conf. 108. n. 42. lib. 2. Nihilominus contrarium
est verius, quia ꝑ vxor adhuc habet electionem
in quibus bonis velit dotem retinere d. l. vlt.

30 §. in computatione vers. si vero ipse C. de iur.
delib. Nam ꝑ hæres, qui fecit inuentarium po-
test citatis citandis a iudicibus officium im-
plorare, vt sibi res aliquas pro suo credito as-

signent Bald. in l. debitori n. 1. cum seq. & ibi
Ias. n. 3. C. de pact. Et ita tenuit Rota in vna Ci-
uitatis Castelli census 10. Maij 1565. corā Car-

31 dinale Mnntica: In qua fuit dictum, quod sen-
tentia per quam in Saluiano interdicto fuerat
pronunciatum creditores mariti immittendos
esse in possessionem eius bonorū, quæ ab vxore

32 possidebantur, non poterat executioni de-
mandari etiam si hæreditas esset opulēta, vxore
scilicet se opponente, quæ poterat in dictis
bonis dotem officio Iudicis retinere saluo iure
dictis creditoribus agendi cōtra quoscum-

33 que alia bona possidentes: Secus tamen esset
dicendum si possessio esset ꝑ penes tertium, quia
tunc vxor deberet contra mariti hæredes ex-

periri l. dotis actione ff. soluti. matrim. Bald. in
l. pen. sub n. 1. C. de non numer. pecun. Dec. in
l. dotis n. 3. C. de collat. Socin. conf. 131. nu. 7.

34 vers. amplius dico lib. 1. Rolan. conf. 77. nu. 35.
lib. 1. Bursat. conf. 4. lib. 1. Nam in subsidium
tantum ꝑ vxori datur vtilis rei vendicatio con-

35 tra bona mariti penes terrios possessores exi-
stentia pro recuperatione suæ dotis probato
scilicet, quod non adsint alia bona, vt in l. in re-
bus, & ibi Bald. n. 18. C. de iur. dot. Rolan. conf.

36 92. n. 22. & seq. lib. 2. Marsil. singul. 191. Ias. in
§. actionum n. 84. Instit. de act. Bald. Nouel. in
tract. de dote part. 7. priuil. 23.

Præterea sciendū est, quod executio obliga-
tionis, seu iudicium executiuum illius vigore,
intentatum retardatur quotiescūque ꝑ ex ven-
tre instrumenti, cuius vigore agitur oritur de-

37 fensio, & exceptio nullitatis, quamuis obliga-
tio sit in forma Camera, quæ licet non admit-
tat, nisi exceptionem falsitatis, solutionis, & pa-
cti de non petendo, vt not. Cassad. decis. vnica
de mut. petit. tamen fallit, quando ex vêtre in-
strumenti oritur defensio, & nullitatis exceptio
Bart. in l. 1. §. & pauci n. 3. ff. quod vi, aut clam.
Alex.

- Alex. conf. 20. n. 2. & 3. lib. 6. Sarnen. in cōpēd. signat. n. 84. Achil. decis. 3. Felin. in rubr. de except. n. 2. Socin. conf. 27. n. 3. vers. secundo com pulsus lib. 4. Ias. conf. 170. vers. & si diceretur lib. 2. Cassad. decis. 10. de rescript. Et ratio est quia nullitas instrumenti reddit probationem nullā, qua sublata non potest dici constare de obligatione Afflic. decis. 285. n. 1. Roman. cōf. 42. Et ita fuit decisū in causa Romana Domus & nullitatis corā Cardinale Paleotto del 61, & rursus in vna Neapolitana nullitatis instrumēti 4. Iulij 1574. coram Cotta; Vbi in instrumēto, cuius executio petebatur, apparebat de nullitate †, quia non aderat locus ad Rot. decis. 5. & 6. de fid. instrumen. in antiqu. Et instrumentum secundum consuetudinem Neapolitanam nō erat † subscriptum à Iudice, & Testibus Afflic. decis. 160. Capic. decis. 29. n. 2. & sic fuit decisum quod obligatio in forma Camerę impediatur.
- 34 Et aduerte, quod dicta obligatio † retardatur etiam si exceptio nullitatis oriens ex ventre instrumēti altiore indagine requirat, quia talis exceptio admittitur in quocumque iudicio Cassad. decis. 10. de rescript. Sarnen. in compen. signat. n. 89. & 85. Bald. in l. ex prædijs n. 1. C. de euict. Roman. conf. 42. n. 3. Dec. conf. 8. n. 7. cum similibus.
- 35 Idem est si instrumentum † obligationis in forma Camerę iam fuisset vulneratum per sententiā, etiam quod aliter nullitas opponi non posset Felin. in c. inter Monasteriū limit. 8. de re iudic. Ripa in l. naturaliter §. nihil cōmune nu. 72. de acquir. posses.
- 36 Hinc etiam est quod executio sententię † impeditur, quando eius nullitas ex eisdem actis deducitur, cum dicatur euidens, & notoria, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. Abb. conf. 44. nu. 3. vers. sed his non obstantibus part. 1. Roman. conf. 51. sub num. 1. vers. Secus, Oldr. conf. 106. num. 4. Corn. conf. 204. nu. 5. lib. 2. Cephal. conf. 263. num. 15. lib. 2. Afflic. decis. 283. num. 2. Contard. de moment. posses. limit. 9. num. 33. cum alijs per Couar. præct. quæst. cap. 25. num. 2.
- 37 Declara dūmodo † secundū Bullas Pōtificiū nullitas proueniat ex defectu citationis, & mā dati, seu etiā iurisdictionis, quæ impedit † executionem, quamuis altiore indagine requirat, Alex. in d. l. 4. §. condemnatum, nu. 22. & Ias. n. 19. Menoch. de adipiscen. remed. 4. n. 889.
- 38 & quamuis à statuto sit prohibitum dari † de nullitate, vt per Socin. conf. 83. n. 26. lib. 4. post Anchar. conf. 271. n. 5. Dec. conf. 8. nu. 7. vers. secundo responderetur, Couar. d. c. 25. nu. 4.
- 39 Et hoc nullam habet difficultatem, quando vna ex præfatis nullitatibus incidenter † proponitur, ex allegatis per Vant. de nullit. tit. quot, & quibus mod. nu. 34. vers. sed nullitas, Rota decis. 5. in princip. de except. in nouis, Alex. conf. 33. n. 9. lib. 1. Afflic. decis. 283. n. 2.
- 40 Secus si principaliter †, quia tūc verior, & magis communis * opinio est, quod nullitas executionem non impediatur, vt per Contard. de moment. posses. limit. 7. n. 19. & hanc tenent, Innoc. in cap. cū in iure n. 1. & 3. de offic. de leg. Bald. in l. 1. n. 1. C. ne lic. tertio prouoc. Rom. in l. si feriat in fin. de ferijs Alex. conf. 83. n. 9. lib. 5. Paul. de Castr. conf. 260. n. 5. vers. circa quod, & vers. ex quibus lib. 1. Ruin. conf. 61. n. 8. lib. 5. Grat. conf. 163. n. 41. lib. 2. Vant. vbi supra n. 19. Menoch. de adipiscen. remed. 4. nu. 882. Lancelott. de attent. part. 2. cap. 17. n. 60. & n. 90. qui de communi * attestatur.
- 41 Vnde hoc in † casu semper fit executio firmo manente iudicio nullitatis, vt docet Vant. vbi supra n. 29. in fine, Nisi Iudex † nullitatis præuenisset inhibendo antequam actor executionem peteret, quia tunc executio suspēditur iuxta doct. Castren. in aūthen. quæ supplicatio nu. 3. vers. aut incipit à nullitate C. de precib. Imper. offer. quam sequitur Menoch. in loco citato n. 883. & Ripa in d. l. 4. §. condemnatum sub nu. 28. ff. de re iudic. & licet Vant. d. tit. quot, & quib. mod. n. 30. contrariū tenuit, tamen verius est, quod facta inhibitione executio impediatur, quam opinionē firmat Lancelot. in loco citato n. 64. vers. ego tamen firmiter; Præsertim si inhibitio sit Rotalis, quæ siue iusta, siue iniusta semper est timenda Achil. decis. 29. de appellat. Accorambon. decis. 52. Put. decis. 395. n. 1. lib. 2. Caputaquen. decis. 93. n. 1. par. 2. & fuit dictum in causa Romana Saluiani interdicti 14. Decembris 1598. coram Horatio Cardinale Lancelotto.
- 42 Sed explorati quoque iuris est, quod † exceptio melioramētum retardat executionem sententię, cum pro illis detur retentio, l. si in area ff. de condit. indebit. Aret. in §. ex diuerso, Instit. de rer. diuis. Negul. in tract. de pignor. memb. 4. part. 5. nu. 8. Peregr. decis. 16. lib. 2. Quod procedit etiam in iudicio possessorio, & alijs executiuis, quia cum pro recuperandis melioramentis † non competat actio, sed tantum retentio d. l. si in area ff. de cond. indebit. Bart. in l. 2. nu. 3. vers. & ideo, de appellat. recip. Dec. conf. 18. n. 2. Sequitur, quod etiam in possessorio propter præiudicium irreparabile, executio sit suspendenda: Hinc est quod exceptio retentionis ob melioramenta etiam † in executione opponi potest, & nisi admittatur potest legitimè appellari Alex. conf. 85. n. 6. vers. præterea lib. 5. Quinimmo nisi per retentionem, vel saltem per cautionem melioramenta prætendenti succurratur, potest illud nedium remediū appellationis, sed etiā actionem spoliij, & viam nullitatis intentare, Contard. in l. vnica C. si de moment. posses. q. 24. n. 32. & ita in foro Capitolino seruandum testatur Lucas. Pet. in præct. Capitolina tit. de caus. nullit. nu. 2. vers. & ex rationibus, & fuit decisum in vna Romana Saluiani interdicti 19. Nouembris 1593. coram Penia; In qua fuit dictum, quod supradictum præiudicium non cessabat ex eo, quod ageretur † Saluiano interdicto, in quo satisfacto creditore, Domus cum melio-

melioramētis reuerſuræ erant ad primos poſſeſſores: Nam licet iſta ratio ſuaderet non eſſe perpetuum præiudicium, medio tamen tempore non tollebatur præiudicium, ex quo creditor iure ſibi competente priuabatur, quod ſatis erat, cum valeat ꝛ argumentum de toto ad partem, etiam reſpectu temporis, Bald. in l. ſi cui ff. de leg. 1. Iaſ. in l. diuortio, §. quod in animo notab. 2. ff. ſol. matrim. Gomez. in regul. de trien. q. 8. n. 3.

Ad effectum tamen, vt impediatur executio ꝛ propter iſtam exceptionē ꝛ debet conſtare de melioramētis ſaltē in genere, quo caſu ex ſtylo Rotę præſigi ſolet terminus pro illorū liquidatione Put. decif. 471. in fin. lib. 2. Peregrin. decif. 16. lib. 2. & fuit dictum in cauſa Romana Domus, 18. Iunij 1602. coram Cardinale Pamphilio, & alias ſape, & dicto termino trãſactõ ſi melioramenta non fuerint liquidata proceditur ad executionem Socin. col. 62. n. 3. lib. 1. Put. d. decif. 471. n. 2. Accorambon. decif. 8. Rota diuerſ. decif. 112. in fine part. 2. Cætera, quę ad hanc exceptionē ſpectant, vide ſupra in hoc lib. c. 112. vbi plenē hanc materiã tractauimus.

Præterea illud etiã dubitatione caret, quod exceptio ꝛ compensationis executionem retardat, cum etiam poſt ſententiam opponi poſſit, vt ex multis probat Sebaſt. Medices in tract. de compenſ. n. 25. per totum, & quæſt. 31. n. 9. part. 1. quibus Adde Afflic. decif. 121. n. 3. & decif. Florent. 42. n. 8. Surd. decif. 191. num. 7. Rota diuerſ. decif. 253. num. 3. & 257. num. 5. lib. 2. parte 3. & decif. 708. ead. parte lib. 3. vbi dicitur quod iſtud procedit quando debitum eſt liquidum, alias ſecus.

In obligatione tamen camerali hæc exceptio non admitteretur ad retardandam illius executionē, cum iuramentum, quod in ea continetur in forma ſpecifica impleri debeat c. ad noſtram, de iure iuran. Galeſ. ad quartam part. oblig. cam. q. 2. n. 6. in fin. vbi atteſtatur, ita etiam vſu receptum eſſe. Et hanc opinionem in obligationibus iuratis eſſe magis cõmunem, & melioribus rationibus fundatam, dicit Narra conf. 54. n. 5. & de magis cõmuni atteſtatur quoque Surd. conf. 82. n. 25. lib. 1. Tiraquel. de retract. lign. §. 1. gloſ. 3. n. 6. Iaſ. in l. eum qui n. 5. de iure iur. late Senat. Pedemõ. decif. 92. n. 19. vſque ad 35. Et licet multi contrarium tenentes recenſeantur ibi nu. 2. & ſeq. & per Surd. d. conf. 82. num. 6. tamen eorum

opinio poteſt procedere, quando ꝛ hereditum, quod quis compẽſare intendit, ſuperuenit poſt promiſſionē iuratam de ſoluendo, ſecus ſi præceſſit, quia tunc non admittitur compenſatio. Abb. in d. cap. ad noſtram n. 3. verſ. quod dicendum, Afflic. decif. 381. n. 3. & 4. Capic. decif. 167. n. 8. Surd. conf. 246. n. 15. lib. 2. Burſat. conf. 106. n. 1. in fin. lib. 1. Galeſ. vbi ſupra n. 9. & ratio diuerſitatis eſt, quia cum quis promiſſit medio iuramẽto ſoluere tempore, quo iam ipſe erat creditor, videtur ſe obligaffe ad non compenſandum, ſecus ſi debitũ poſtea ſit con-

tractum, quia tũc cenſetur illud feciſſe animo compenſandi, cum iuramentum ꝛ intelligatur rebus ſic ſtãtib, cap. quemadmodum, de iure iuran. Pariſ. conf. 121. num. 4. lib. 1. & alij proxime allegati.

Sed neque eſt omittendum, quod exceptio attentatorum ſuſpenderit executionem, cum eorum purgatio in primis ꝛ, & ante omnia fieri debeat, etiã reſpectu fructuum, etiam quod non ſint liquidũ, quia quicquid dixerit Mohed. decif. 317. non ſufficit oblatio cum deſiſtione vnus iulij pro non liquidis, ſed debet fieri realis, & actualis reſtitutio, iuxta doctrinam Bald. in cap. conquerente de reſtit. ſpoliat. Caputaq. decif. 170. par. 1. n. 7. & decif. 270. n. 4. part. 2. & 224. lib. 1. in manuſcript. Paleot. decif. 369. in fin. Peregrin. 246. lib. 2. Put. 143. in vna Oueten. lib. 1. & fuit reſolutum 16. Octobris 1592. in cauſa Panormitana Archidiaconarus corã Penia, & per prius in vna Regien. bonorum de Gonzaga 27. Maij 1579. coram fel. rec. Clemente Papa Octauo, tunc Auditore; Quæ licet loquatur in ſpolio, multo tamen magis procedit in attentatis, quæ omnia ſalia iudicia ſuſpenderunt quantumuis priuilegiata, etiam ſpolij cap. nõ ſolum, in fine, de appellat. in 6. Rotã decif. 1. de ordin. cognit. in antiquis Caputaq. decif. 231. lib. 1. in manuſcript.

Limita, niſi notoriẽ ꝛ conſtet de non iure petentis reuocare attentata reſpectu negocij principalis, quia tunc talis exceptio nõ ſuſpenderit Rota decif. 2. de reſtit. ſpoliat. in nouis: Et notoriẽ dicitur conſtare de non iure ꝛ per ſententiam, quæ tranſierit in rem iudicatam, vel per confeſſionem partis, Caſſad. decif. 3. de reſtit. ſpoliat. in fin. Put. decif. 203. lib. 1. vbi inquit, aliam probationē reſpectu non iuris non excludere contrariam probationē: Idem tradit Ægyd. decif. 103. & ita quoq; declarauit Rota in cauſa Romana beneficiatus S. Petri 2. Maij 1569. coram Cardinale Seraphino, & in Nucerrina hæreditatis 13. Nouẽbris 1595. corã Iuſto.

Secundõ limita ꝛ reſpectu tertij non exiſtentis in lite, nam is non poteſt dare de attentatis commiſſis in dicta lite per alterum ex collitigãtib, nec ipſe dicitur attentare, vbi aliquid in præiudicium alterius eorum faciat, Ant. Auguſt. in Epitom. tit. vt lit. pend. in princ. n. 16. qui allegat Peregr. decif. 97. lib. 1. Achil. decif. 28. de appellat. Et ratio eſt, quia ꝛ priuilegium reuocationis attentatorum non aggreditur perſonas, inter quas illa fuerunt cõmiſſa, Ruin. conf. 75. n. 9. lib. 5. & fuit tentum in cauſa Vlixbonen. beneficij 24. Nouẽbris 1597. coram Horatio Cardinale Lancelotto: Dummodo tamen tertius ꝛ non habeat cauſam ab vno ex collitigãtib, alias ſecus, vt per Afflic. decif. 354. n. 21. Peregrin. decif. 96. lib. 1. & fuit dictum in cauſa Vrgellen. Archidiaconatus 24. Nouẽbris 1581. coram Gypſio.

Tertio limita ꝛ, vbi ex actis conſtat de deſertione appellationis, Lancelot. de attent. in 2. par. cap. 12. ampliãt. 1. num. 1. & 2. iuncto nu. 8.

- n.8. & 20. Rota decis. 1. de appellat. in nouis, & decis. 76. eod. tit. in antiq. Quod intellige de attentatis commissis lapsis decem diebus datis ad appellandum; Secus si illis durantibus fuissent commissa, quia tunc de stylo Rotæ etiam lite deserta non obstante re iudicata per viam nullitatis reuocantur, Cæsar de Grass. decis. 2. de appellat. & fuit resolutum in vna
- 64 Ariens. Parochialis 1. Julij 1596. coram Penia, & alias sæpe. Et quod attentata non dicatur executio sententiæ Iudicis à quo, qui lapsa tempore ad docendū de prosecutione appellationis præfixo, exequutus fuit, tradit Feder. de Sen. conf. 27. n. 2. Idem tenuit Rota decis. 13. & 25. de appellat. in nouis, & fuit decisum in causa Abulen. Capellanæ 17. Decēbris 1589.
- 65 coram Cardinale Seraphino, in qua dictum fuit quod allegatio impedimenti suffragatur quidem ad effectum, vt appellans excusetur à desertione causæ, sed nõ vt executio facta post lapsum terminum ad docendum de prosecutione dicatur attentata.
- Cæterum in hac materia dubitatio exoritur, An exceptio redditionis administrationis tutelæ impediatur executionem, quæ fit à muliere pro restitutione dotis contra bona mariti? Et non impedire est resoluendum iuxta
- 67 communem * Doctorum sententiam, quos citat Negus. de pignor. 1. membr. quintæ part. princ. n. 36. reprobatio cõsilio Socini 180. lib. 2. Idem voluit Dec. conf. 552. Vinius decis. 317. n. 1. lib. 2. Et hanc quoque sententiã tenuit Rota, vt per Sarnen. decis. 65. licet in decis. Put. 146. lib. 1. iste articulus non fuerit decisus; Sed hoc idem fuit resolutum in Romana Saluiani interdicti de
- 68 Columna 19. Nouēbris 1599. coram Horatio Cardinale Læcelotto. Nec facit quod exceptio ista fuerit alias per Rotam admissa in alia Romana hereditatis de Beuilaqua die 15. Maij 1591. coram Orano, Nam hoc ideo factum fuit, quia in ea facti speciem cõstabat ad manus mulieris peruenisse notabiles pecuniarum summas, ex quibus iuxta decis. Afflict. 13. n. 16. de sua dote vel alium de pupillu debitis sibi præsumebatur satisfecisse: Hoc autem cessante hæc exceptio nõ admittitur, præsertim concurrēte obligatione Camerali, cõtra quã nõ admittitur exceptio requirens altiorē indaginē, vt in terminis huius exceptionis tenuit Rota in causa Romana tutelæ 12. Februarij 1603. coram Card. Seraphino.
- 69 Præterea sciendum est, quod neque exceptio supplementi legitimæ retardat executionem, aut immissionem, quæ fit vigore Saluiani interdicti, cum in hoc iudicio pariter rejiciantur exceptiones altiorē indaginem requirentes l. fin. C. quor. bonor. & l. 2. cum ibi not. C. de ædict. Diui Adr. tollen. qualis est ista, in qua venit prius liquidandum quantum remanserit in hereditate deducto ære alieno, vt tenuit Rota in alia Romana Saluiani interdicti 3. Julij 1606. coram suprascripto Cardinale Læcelotto.
- 70 Nec facit, quod filio competat retentio ratione legitimæ Gabr. conf. 36. n. 1. lib. 2. &

- quod pro ea detur hypotheca, quia pro supplemento non potest competere aliqua retentio, cum illud debeat capi de manu hæredis
- 73 Alex. conf. 134. n. 4. lib. 4. Neque pro supplemento legitimæ datur hypothecaria, aut actio ex testamento, sed conditio ex lege, & sic actio personalis, vt per Rimin. Iun. conf. 339. n. 35. Et supplementum petitur contra voluntatem testatoris, vt in his terminis habemus decis. Put. 137. lib. 2. vbi reprobantur consilia Decij, & Fulgosij, qui contrarium tenuerunt.
- 74 Similiter in eodem iudicio Saluiani exceptio discussionis non admittitur cum illa quoque altiorē indaginē requirat, vt per Gabr. de fid. instr. conclus. 1. n. 108.
- 75 Idem dicas de exceptione dominij secundum communem * opinionem, de qua testatur post alios Franc. Sarmien. de reddit. Eccles. par. 3. cap. 2. n. 23. & tenuit Rota in causa Romana census 22. Decēbris 1596. & in alia Sarzanen. bonorum 28. Iunij proxime sequētis coram Card. Seraphino, & coram Orano in alia Romana Saluiani interdicti 18. Maij 1598.
- Quod intellige, nisi dominium esset iam probatum, vel incontinenti probaretur, quia tunc executio, seu immissio bene suspendenda esset, Gozad. conf. 7. nu. 2. & Paleot. decis. 321. Put. decis. 54. lib. 2. & decis. 233. & 243. lib. 3. Et istud procedit in quocumque remedio adipiscendæ, quia si quando agitur interdicto recuperandæ, quod est fauorabilius, quàm interdictum adipiscendæ, cum in eo non admittatur exceptio dominij etiam incontinenti probanda, vt per Doct. in l. si vi de iudic. reprobata ibi glos. in fin. vt ibi per Paul. de Castr. n. 4. cum multis alijs, qui cumulari possent; Tertius, qui asserit se Dominum impedit restitutionem, vt per Gabr. qui plures congerit de reg. iur. conclus. 1. n. 45. non obstante etiam suspensione petitorij, vt fuit resolutum in causa nullius Castrorum coram Oradino, multo fortius hoc procedit in possessorio adipiscendæ: Nam licet in hoc remedio actor non teneatur probare dominium, sed tantum possessionem, non propterea sequitur, quod volens ex aduerso dominium incontinenti probare, vel docere de non iure agentis, non sit admittendus, cum ista sint separata, & diuersa, & magnū est commodum actoris, qui releuatur ab hoc onere, & illud transfert in aduersarium.
- 78 Hinc est, quod exceptio dominij incontinenti probata opponi potest etiã contra agentem remedio l. fin. C. de ædict. Diui Adr. tollen. & consequenter impedit immissionem, vt per Bart. in d. l. fin. n. 21. vers. si vero allegat, & ibi Dec. n. 43. Put. decis. 316. incip. per obitu lib. 1. Et hoc præsertim procedit in materia fraudi, in qua si femina petat immitti in possessionē vigore dictæ l. fin. Agnatus possidens, & docens de iure suo incontinenti, & se esse comprehensum, dicitur legitimus contradictor, & impedit immissionem, vt per Bart. in d. l. fin. n. 20. & ibi Dec. nu. 48. Brun. inter conf. aud. conl.

conf. 18. n. 12. Gozzad. conf. 50. n. 26. Put. decis. 229. Aloysia Pallauicina lib. 1. Dec. conf. 317. n. 8. Abb. conf. 78. nu. 16. & fuit resolutum per Rotam in vna Ariminen. bonorum 27. Octobris 1586. coram Bubalo; Non obstante quod talis exceptio tanquam requirens altiore[m] indaginem videretur reseruanda in petitorio, vt per Doct. in d. l. fin. Ruin. conf. 27. num. 7. lib. 5. Socin. Iun. conf. 75. num. 18. & seq. lib. 1. Pedemont. decis. 26. num. 6. Quia fuit dictum, quod quando factum est probatum disputatio iuris non facit, quod exceptio dicatur requirere altiore[m] indaginem per Franc. in c. primo. vers. limita de lit. contest. in 6. Nat. cof. 502. nu. 10. Socin. Iun. conf. 67. n. 9. & seq. lib. 4.

81 Quod intellige verum, nisi factum in discussione iuris vertatur subtilitas, & magna difficultas, Rota decis. 103. part. 1. diuers. in impressis, Odd. de restit. in integr. quæst. 8. num. 44. Tunc enim succedit, quod dicitur, factum dubium iuris intricati, & controuersi æquiparari dubio facti, Capic. decis. 10. num. 19. Et in his terminis fuit tentum per Rotam coram Cardinale Seraphino in causa Romana de Salamonibus 4. Nouembris 1575. & in Tudertina officij Cancellariæ 19. Ianuarij 1598. coram Horatio Cardinale Lancellotto.

Verum in hac materia contruerti etiam solet, An exceptio periurij impediat executionem obligationis Cameralis. Et dicendum est, quod licet ista exceptio repellat agentem a limine iudicij, quando agitur ex eodem contractu, cuius vigore per iurium intenditur, l. si quis maior. C. de transact. Roman. singul. 493, & fuit dictum coram bon. mem. Laurentano in vna Romana deuolutionis Molendini die 23. Februarij 1579. Non tamen retardat executionem dictæ obligationis, nisi sit liquidâ, nam vbi non adest perfidia, aut dolus, neque periurium potest intelligi, c. quærelam de iur. iuran. Alex. & Iaf. in l. qui iurasse n. 3. ff. eod. tit. Alex. in l. ult. nu. 6. ff. qui satisfacere. cogan. Felin. in c. 1. nu. 28. de iure iurand. Ripa in c. ex parte n. 23. cum seq. de rescript. Vnde factum quælibet causa etiam leuis excusat a periurio, sicut excusat a dolo, Grat. conf. 50. n. 75. lib. 1. & nu. seq. Et generaliter vbi ex actis hæc exceptio redditur dubbia, ita vt requirat altiore[m] indaginem, donec per tres sententias conformes, seu rem iudicatam de periurio non liqueat, factio obligationis Cameralis, quæ est certa non debet retardari, quia de liquido ad illiquidum factio compensatio non admittitur, l. ult. C. de compensat. Nec potest dici perfecte liquidum, factio quod per sententiam non fuerit liquidatum, Bald. in l. item quia in 2. lect. n. 1. ad si. vers. nõ potest dici. ff. de pact. & ita fuit resolutum per Rotam in vna Romana Affictus 2. Aprilis 1593. coram Cardinale Mantica.

89 Pari ratione factio compromissi executionem dictæ obligationis non retardat, vbi compromissum fuit factum voluntarie, quia Arbitri factio electi secundum ius commune non

suspendunt iurisdictionem, sed altera partium ad Iudicem ordinarium redire potest, quãuis aduersus eã pena adiecta in compromisso committatur, l. si quis re. ff. de arbitr. glos. & Doct. in Clem. quamdiu, de appellat. Secus autem factio compromissum sit necessarium, videlicet factio vigore statuti, quia tunc Iurisdictione Iudicis Ordinarij, & consequenter illius executione suspenditur, Blanc. de compromiss. n. 17. in princ. & fuit dictum in allegata Romana affictus.

92 Exceptio autem non implemẽti factio impedit executionem etiam aduersus obligationem Cameralẽ, l. Julianus. §. offerri, ff. de act. empt. Corn. conf. 29. n. 17. lib. 1. Aym. conf. 151. n. 10. Put. decis. 357. lib. 3. Caputaq. decis. 117. par. 3. Galef. de oblig. Camer. 4. par. quæst. 1. n. 7. Et talis factio exceptio intrat etiam si in minori parte verificetur, Dec. in l. cum proponas la 2. n. 5. vers. 4. ampliatur. C. de pact. Rolan. conf. 53. n. 23. lib. 1. Surd. conf. 101. n. 1. & seq. lib. 1. & cof. 400. n. 28. lib. 3. Put. decis. 340. n. 1. lib. 1. & decis. 357. circa fin. lib. 3. Caputaq. decis. 316. n. 2.

94 part. 3. Item factio procedit quamuis statutum prohibeat omnẽ exceptionẽ. Bal. in l. prædijs n. 1. de euct. Rom. conf. 244. sub num. 5. vers. primo enim, Aym. d. conf. 151. n. 10. Rolan. conf. 54. n. 33. lib. 1. & conf. 69. n. 11. lib. 4. Et intrat etiam contra cessionarium, ad tex. in l. cum res. C. de donat. Bal. in l. etiam n. 1. ff. de execut. rei iud. Socin. Sen. conf. 236. n. 1. lib. 2. Salicet. in l. quoties ante n. 2. vers. oppono ad extra. C. de don. quæ sub mod. late Surd. conf. 4. n. 6. & seq. lib. 1. facit tex. in l. apud Celsum. §. de auctoris. ff. de dolo mal. & quod tradit Tiraquel. de retract. lign. §. 1. glos. 9. n. 130. & seq. factio Exceptio namque, quæ cedenti obstat repellit quoque cessionarium, Bero. conf. 32. n. 46. lib. 2. Surd. d. conf. 4. n. 6. & seq. & in terminis huius exceptionis tenuit Rota in causa Romana præcij fundaci die 1. Iunij 1607. coram Manzanedo.

Intellige tamen, vt exceptio non implemẽti executionem impediatur factio si a parte opponatur, alias tenet iudicium, præcipue in contractibus nominatis, vt tradit Roman. in l. filiz licet numer. 8. & ibi Alexand. n. 3. vers. sed ista. C. de appellat. Felin. in c. tamen numero 4. vers. prima est, de simon. plura refert Tiraquel. de retractat. lign. §. 1. glos. 17. numero 4. & tenuit Rota diuers. decis. 810. numero 6. part. 1. & fuit dictum coram Cardinale Blanchetto in vna Romana Venæ ferri 24. Februarij 1592. Quod est verum, nisi ex officio Iudicis hæc exceptio fuerit suppleta, prout factio suppleri potest, iuxta Doct. supra relatos, & tradit Roman. conf. 244. sub n. 5. vers. breuiter respõdetur, & Aym. conf. 151. n. 10. vers. & adeo; Et quod ista exceptio opponi factio possit etiam post sententiam, & in illius executione tradit idem Aym. vbi proxime n. 10. Menoch. conf. 1. nu. 397. & conf. 65. n. 4. lib. 1. Corn. conf. 79. sub n. 6. lib. 1. Gemin. conf. 149. n. 1. vers. quia immo, & fuit receptum in dicta Romana præcij fundaci, in qua fuit dictum, quod sicut in execu-

- tione mandati poterat præfata exceptio opponi, ita etiam poterat offerri implementum, ea ratione, quia exceptio non implementi non impedit ortum actionis, & obligationis, sed tantum exercitiū ipsius actionis, & illius executionem, vt tradit Aym. dict. conf. 151. n. 10. circa med. not. Ias. in litē quia n. 21. vers. limita conclusionē, ff. de pact. & Bald. in l. si executione, n. 25. C. de non numer. pecun. & in l. arbitratorum n. 3. C. de arbitris, Vnde impedito tantummodo per exceptionem non implementi executio actionis impedita dicitur, quia exceptione cessante per superueniens implementum, cessabit etiam impedimentum dictæ actionis, & executionis.
- Illud porro est indubitatum in hac materia
100. quod executio sententiæ retardatur ꝑ appellacionem, quotiescunque ea venit admittenda, secus si appellatio non sit permessa, vt in iudicio momentaneæ possessionis, in quo ꝑ de iure civili non appellatur l. 1. vbi Cyn. Bart. & communiter * Doct. C. si de momēt. posses. tūc enim executio non suspenditur, quamuis Index detulerit appellacioni per concessionem reuerentialium. Nā Rota in vna Romana damnorum, & interesse 10. Iunij 1591. coram Penia interpretata fuit hanc delacionem ꝑ vt non operetur effectum suspensiuum, sed solum deuolutiuum per Beniten. decis. 17. Item quia reuerentiales in forma ꝑ dati intelliguntur sub conditione, quatenus scilicet sententia appellacionem admittat, & quo ad illam tantū partem, quæ admittitur, Socin. Iun. conf. 18. lib. 1. & sic quo ad lites, & expēsas, vt per Achil. decis. 8. de appellat.
- Sed neque omittendum est, quod generaliter ꝑ executio retardatur, vbi cumque constat de non iure agentis, quamuis agatur in mero possessorio Cassad. decis. 1. sub n. 10. de restit. spoliat. Rota diuers. decis. 140. lib. 3. par. 3. exemplum datur in materia beneficii, in qua agentis spolio obstat exceptio, quod sit laicus quæ exceptio cōcludit tam quo ad proprietatem quam quo ad possessionem, cum laicus ꝑ spiritualia possidere non possit c. causam, de præscript. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune n. 81. ff. de acquir. posses. Item ei obstat exceptio ꝑ specialis reservationis beneficii, etiam quod spoliatus ipse iustificasset prouisionem suam titulo colorato; & ratio est quia reservatio Apostolica ꝑ inficit titulum, & possessionem c. si eo tempore de elect. in 6. Ita ex pluribus concludit Socin. sen. in l. rem quæ nobis n. 19. ff. de acquir. posses. vbi plene examinat hūc articulum, quem sequitur de cōmuni* attestando Ripa in loco supra citato n. 82. vers. ego nō puto: Cū enim papalis reservatio inficiat titulum, sequitur quod spoliatus dicatur intrusus ex eo quod titulum non habeat ab habente potestatem conferendi secundū Panormit. in c. quia diuersitatem, de concess. præben. Et quod in beneficiis ꝑ exceptio intrusionis repellat agē tē interdicto recuperandæ probatur etiam in
- c. patet 3. q. 1. & facit glos. in Clem. vnica de caus. posses. & propriet. Vbi inquit, quod exceptio defectus proprietatis huic agenti obstat etiā quod ei non obstat ꝑ exceptio notorij criminis, ea ratione, quia tale crimen non inducit priuationem ipso facto Abb. in c. ex parte n. 21 de restit. spoliat. per tex. in c. referrete de præb.
- 109
- 110 Simili quoque modo vxore spoliatus ꝑ agens interdicto recuperandæ repellitur exceptione proprietatis propter peccatū c. literas de restit. spoliat. glos. in c. 1. eod. tit. Vbi habetur quod talis spoliatus agēs repellitur exceptione ꝑ affinitatis, & consanguinitatis in tali gradu existentis, super quo Papa dispensare non poterat: Vnde contrarium videtur concludendū, vbi opponatur de tali consanguinitate, super qua Papa dispensare possit: Sed tu dicas alia ratione actorem repelli hac exceptione, quia scilicet possessio habet ad eō admixtam causā proprietatis, vt sine ea stare non possit ad tex. in l. 1. ff. de lib. hom. exhiben. Et ideo necesse est
- 111
- 112 ex parte spoliati ꝑ probare titulum matrimonij si illud negetur c. ex transmissa, & c. ex parte vbi late Abb. n. 19. de restit. spoliat. Ripa in d. l. naturaliter §. nihil commune n. 83. ff. de acquir. posses. Et quod non sit concedenda restitutio vxoris, vbi illam petens confiteatur consanguinitatem, vel illa sit notoria est tex. in c. ad decimas de restit. spol. in 6. cum alijs per Abb. in d. c. ex parte n. 21. vers. & ideo si petens eod. tit. sic etiam huic agenti licet ꝑ non obstat exceptio frigiditatis, & impotentia, vt per Abb. vbi supra num. 25. vers. Item secundum Innoc. obstat tamen exceptio publicæ honestatis, dūmodo excipiens se offerat paratum illam incontinenti probare d. c. litteras de restit. spoliat. Et ratio est, quia est ꝑ impedimentum dirimens matrimonium etiā contractum c. sponsam de spōsal. & tradit. Gemin. conf. 24. n. 4. Pari ratione taliter agenti ꝑ obstat exceptio minoris ætatis tēpore contractus matrimonij, seu quo prætenditur factum, in Ecclesia, vt est tex. in d. n. ex parte M. de restit. spoliat. Et ratio est, quia propter defectum consensus ratione minoris ætatis, non fuit possessio matrimonialis translata. Ita Gemin. d. conf. 24. n. 2. iuncto n. 8. qui subdit nō sufficere si probetur, quod illa à 14. anno distet tantum per duos menses, quia ꝑ in hac materia ætas debet esse perfecta ex ibi allegatis per eum,
- 113
- 114
- 115
- 116
- 117 Quid autem in hoc ꝑ casu probare debeat vir agens interdicto recuperandæ vide per Abb. in d. c. ex parte n. 25. & seq. de restit. spoliat. qui benè loquitur.
- Postremo notandum est, quod exceptiones,
- 118 quæ opponi ꝑ possunt à principali ad retardandam executionem, possunt etiam opponi a fideiussore l. 2. ff. quæ res oblig. poss. Bald. in l. tam mandatori, numero 15. C. de non numer. pecun. Paris. conf. 121. numero 9. & 10. lib. 1. & conf. 96. numero 39. lib. 3. Mars. in rubr. de fideiuf. numero 268. Surd. conf. 20. numero 1. l. 1. Et talis ꝑ oppositio fieri
- 119

fieri potest etiã inuito ipso principali, vt declarat Bal. Paris. Surd. in locis supra citatis. Et siue dictæ exceptiones certæ fuerunt ante, vel post fideiusionem præstitam l. defensiones C. de except. Paris. d. conf. 131. nu. 8.

- 120 Bene verum est, quod fideiussor dolo omiserit opponere ꝑ exceptiones tam sibi quã principali competentes nõ poterit à principali repetere l. si fideiussor. ff. mand. l. exceptione, vbi Bart. Paul. & omnes de fideiussor. Alex. cõf. 59. n. 1. lib. 1. Paris. conf. 104. n. 1. lib. 3. Et hoc concurrẽte in fideiussore scientia exceptionis sibi vel principali competentis: nam illa cessante nihil illi potest imputari iuxta distinctionem tex. in d. l. fideiussor quam sequitur Bal. in l. cõstitutionem, n. 2. C. de vsur. Salic in i. fin. n. 2. & 13. C. mäd. & approbauit Rota decis. 113. n. 12 par. 1. diuers. & in illa Romana Saluiani interdicti 1. Iunij 1609. coram Manzanedo. Quod in tantum est verum, vt eadem l. si fideiussor in vers. potuit dicat. Potuit enim atq; debuit reus promittendi certiorare fideiussorem suum ne forte ignorans soluant debitum. Vnde sciẽtia
- 121 nõ ꝑ præsumitur in fideiussore, & illã probare debet aduersarius, cū sit suũ fundamentum, & cõsistat in factõ, cuius ignorantia præsumitur l. in bello, §. facta. ff. de capt. & post lim. reuerf.

Soror in Regno Neapolis, quando à successione feudis excludatur. Cap. CXX.

SVMMARIVM.

- 1 Soror in Regno Neapolis nõ excluditur à successione feudis, nisi sit maritata, & dotata de bonis fratris, de cuius successione agitur, & nu. 6.
- 2 Faudum secundum constitutiones Regni peruenit ad fratrem cum onere maritandi sororem.
- 3 Amplia, vt fratre differente soror possit petere vt portio feudis, sibi pro sua dote assignetur.
- 4 Habes actionem in re dicitur re ipsam habere.
- 5 Statutum excludens sororem dotatam à fratre à successione ipsius fratris nõ habet locum, si frater dotauit de bonis ipsius sororis.
- 7 Soror, vbi sunt plures fratres viuentes iure longobardo, quorum vnus eam dotauit, an censeatur exclusa ab hereditate dotantis tantum, vel potius omnium, remissiue traditur.

IN Regno Neapolis soror à successione feudis excluditur, quando duo copulatiue concurrunt iuxta constitutionem, vt de successione, videlicet, quod ꝑ sit maritata, & quod sit dotata de bonis fratris, de cuius successione agitur, vt declarat Andr. in dicta cõstit. in ver. coniugate, & dotate, Idem Andr. in cõstit. in aliquibus, col. 9. vers. non obstat lex si pater, Vnde si dos data à fratre non deriuat ex substantia fratris, non potest dici exclusa vt post alios declarat las. in l. 1. §. si veteres, de acquir. possess.

Nec dicatur, quod satis videtur dotata de bonis fratris, quia succedendo patri dicitur factum patrimonium fratris, l. sed si plures, §. in arrogato. ff. de vulg. & pupillar. Quia secundum aliam Cõstitutionem Regni, quæ incipit

- 2 In aliquibus, fauda ꝑ perueniunt ad fratrem cū onere maritandi sorore, & consequenter onus inhæret ipsi faudo, vt per Andr. in dictis Constitutionibus, & in Constit. post litem, ad quam dotem petendam datur actio, in tantum, vt fratre differente etiam ꝑ portio feudis peti, & assignari possit, vt declarat idem Andr. in d. Constit. in aliquibus, col. 4. vers. si ergo valet Igitur quantum adest æris alieni, tantum abest a patrimonio, & ab hereditate, & bonis l. qui mandato de negot. gest. l. rem in bonis, de acquir. rer. domin. Et licet ista dos soluta dicitur proprium patrimonium filiarum, & æs alienum ei debitum, & per consequens non effectum patrimonium filij. Quod etiam cõprobat, quia
- 4 soror ꝑ quæ habet actionem in rem dicitur ipsam rem habere l. qui actionem. ff. de reg. iur. l. bonorum. §. in bonis, ff. de verb. obligat. Et ideo medullitus intelligendo dicitur de suo proprio dotes accepisse, non de fratris substantia. Vnde dicebat Bald. in l. neque mater in l. fin. C. de iur. dot. quod statutum ꝑ excludens sororem dotatam à fratre à successione ipsius fratris, si frater dotauit de propria portione sororis, soror non excluditur, sed fratri succedit, sequitur Corn. conf. 171. vers. itẽ huiusmodi statuta, lib. 4. & Campeg. in tract. de dote in vlt. part. q. 35. incip. si statuto. Et assignatur ratio, quia causa exclusionis est dos: Ergo ad hereditatem dotantis restringitur, ita Campeg. in d. vlt. part. q. 64. an filia.

Non immerito itaque in Regno facta fuit alia lex per Regina m Ioannam II. quæ vulgo dicitur la Flingeria, per quã ꝑ declaratur, quod soror viuens iure Francorũ, tunc excluditur à successione fratris, quando fuit maritata, & dotata de bonis illius, aliã vbi de bonis fratris dotata non fuit, non excluditur à successione bonorum fratris, & ponderanda sunt verba, de bonis fratris, quia bona dicuntur deducto ære alieno, vt sunt iura vulgaria. Ergo si paragium est tanquam æs alienum submouendum, vt dixi, sequitur, quod ad effectum, vt soror excludatur, requiratur dos de propria substantia fratris: Et ita decisum fuit Neapoli in causa Comitatus Mignani pro Domina Portia Ferra Mosca ex sententia in Camera lata de anno 1550. Et pro ista quaestione in terminis vide Lucam de Penia, in l. fin. col. pen. C. quando, & quib. quarta pars lib. 10. Et si sint ꝑ plures fratres viuentes iure longobardo, & vnus dotauerit; An soror tantum censeatur exclusa ab hereditate dotantis, vel omnium, Vide Corn. conf. 134. lib. 2. & conf. 123. eodem libro, & de reservatione facta per sorore, vide quæ dicit Ruin. conf. 99. n. 10. lib. 1. & conf. 49. n. 7. & per Aym. conf. 70. nu. 60.

Legatum certæ quantitatis frumenti annuatim soluendæ de horreo testatoris, an sit præstandum si frumentum in horreo non sit reconditum. Cap. CXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum certæ quantitatis frumenti annuatim soluenda de horreo testatoris ab hærede præstari debet, si culpa, vel dolo ipsius frumentum in horreo non reperiatur.
- 2 Non est persolvendum ad hærede, quando sine eius culpa horreum est exhaustum.
- 3 Declara, ut hæres teneatur etiam pro tempore præterito, quando horreum exhaustum impletur.
- 4 Item declara, ut legatarius possit agere etiam ratione introituum vberrimorum, qui fuerunt in præteritum, quando horreum, vel Camera fuit in præteritum satis plena, & in sequentibus annis exhausta.

Testator legauerat Mæuio decem modia frumenti annuatim soluenda de horreo ipsius testatoris, euenit, quod culpa, vel dolo hæredis, ne solueret legatum, frumentum in horreo non reperiatur, dubium fuit, An hæres teneretur? Et affirmatiue dixi resoluendum argum. l. ex diuerso §. si. ff. solut. matrim. l. Nesselnius §. pen. ff. de re iudic. Secus si sine culpa hæredis horreum fuisset exhaustum, quia tunc legatum non fuisset persolvendum, cum hæres esset tantum obligatus, quando frumentum esset in horreo. Et propterea legatarius expectare debebat, ut ibi esset tanta quantitas frumeti, ex qua posset legatum solui: Quia illa verba (de horreo ipsius testatoris) stabant taxatiue; Ex quo enim dixerat de tali loco, de illo, & non de alio actu videbatur, nisi probatum fuisset contrarium, l. 1. ff. de exercit. act. l. non aliter. §. igitur in re dubia, ff. de leg. 3.

- Intelligebam tamen istud cum temperamento,
- 3 Videlicet, quod quando horreum exhaustum fuisset repletum, hæres teneretur etiam pro tempore præterito, quo non potuerat solvere, l. legatum, §. fin. ff. de annuis legat. l. ex eo, ff. de vin. & oleo legat. debet enim recompensari sterilitas cum fertilitate, l. si vno in princ. ff. locat. Vnde si horreum, vel Camera fuisset in præteritum satis plena, & in sequentibus annis exhausta, & testator dixisset, quod legatum de primis introitibus solueretur poterat legatarius etiam agere ratione introituum vberrimorum, qui fuerunt in præteritum, quia eadem ratio est de augmento, & repletione præterita, sicut de futura, ut probat tex. in d. l. ex eo, & tenet glos. in d. l. legatum. §. fin. & in terminis voluit glos. fin. in c. vobis 12. q. 2. Et ita in pensione soluenda per Prælatum tenet Felin. in c. ad audiendum il seculo, col. 6. vers. sexta conclusio de rescript. Et ista etiam allegaui in alio casu occurrenti, in quo venditi erant certi introitus percipiendi ex quodam territorio, allegabatur non fuisse perceptos fructus propter sterilitatem; Ego dicebam, quod cum maiores fructus essent in præteritum collecti, ex hoc tunc tenebatur, quamuis ibi essent duæ rationes, scilicet venditio introituum, & demum ad maiorem cautelam esset facta promissio de soluendo in Ciuitate Viterbij, & sic non gratia ta-

xationis, ut late probat Dec. conf. 224. & Felin. in loco supra citato; Vide Gozad. conf. 82. & eundem Dec. conf. 183.

De requisitis ad constituendum debitorem in mora super his, quæ Bart. Alex. Ias. & Dec. scripserunt plena declaratio.

Cap. CXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Mora requisita quæ sint.
- 2 Mora per debitorem non committitur, nisi fuerit, interpellatus.
- 3 Amplia, ut vna etiam interpellatio sufficiat.
- 4 Amplia 2. ut etiam sufficiat vna interpellatio extraiudicialis in his, quæ debentur iure actionis, vel obligationis, secus in his quæ debentur officio iudicis nobili, & nu. 5. & 6.
- 7 Mora non committitur per debitorem ante litem contestatam, quando creditor prius fuit morosus, Videlicet, quia noluit recipere pecuniam sine iusta causa, sed an istud sit verum, vide in fin. n. 8. & 9.
- 10 Interpellatio extraiudicialis non constituit debitorem in mora, quando debitor antea fuerat in mora, & post dictam moram creditor non interpellauit, sed contrarium tenuit Ias. & est verior opinio, ut infra n. 11.
- 12 Sufficit ad constituendum debitorem in mora etiam si sit facta per verba enunciatiua.
- 13 Interpellatio non requiritur ad effectum moræ, quando reus tenetur ex delicto.
- 14 Requiritur solum in contractibus innominatis secus in contractibus bonæ fidei, seu stricti iuris.
- 15 Non requiritur in extraneo, qui mulieri dotem promissit.
- 16 Item nec requiritur in debitore obligato minori 25. annis per contractum bonæ fidei, vel per fideicommissa, aut legata.
- 17 Idem est in obligato Ecclesie, vel alijs locis pjs nomine legati, vel fideicommissi.
- 18 Item non requiritur in obligato pupillo.
- 19 Item nec interpellatio est necessaria in obligato Fisco.
- 20 Item nec quando quis promissit se aliquid facturum, & curaturum, licet contrarium Decio magis placeat.
- 21 Similiter interpellatio non requiritur, quando fuit promissum aliquid consistens in faciendo quod habet tractum successiuum.
- 22 Idem est, quando debitor ante interpellationem dixit, nolo adimplere quod promissi.
- 23 Idem est etiam, quando quis obligatur cum iuramento, & scit creditorem indigere.
- 24 Declara nisi debitor promiserit ad diem incertum.
- 25 Debitor excusatur a mora propter difficultatem, quando promissit aliquid, quod in faciendo consistit.
- 26 Amplia etiam si interpositum esset iuramentum.
- 27 Limita in eo, qui tenetur ad sistendum, vel ad representandum aliquem in iudicio, nisi casus mortis acciderit in eo, qui representari debebat, & n. 28.

- 29 Limita 2. quando factum debet explicari mediante pecunia.
- 30 Debitor, qui promisit dare aliquam speciem propter difficultatem à mora excusatur, dummodo difficultas sit magna, ita ut quodammodo casui fortuito equiparetur, & n. 31.
- 32 Perdit beneficium excusandi se à mora propter difficultatem negando debitum, si postea de mendacio conuincatur.
- 33 Contrarium tenet Alex. cuius opinio an sit vera, vide infra n. 34.
- 35 Debitor quantitatis non excusatur à mora propter difficultatem.
- 36 Contrarium tenet Salicet. & alij nonnulli, quorum opinio reprobat.
- 37 Difficultas excusat à mora, quando nascitur à iusta causa, vel impedimento.
- 38 Idem est, quando debitor fecit quantum potuit, et fuit impeditus à casu fortuito, vel ab aliquo, contra quem non potest habere regressum.
- 39 Item excusat, quando debetur quantitas respectu certa speciei.
- 40 Debitor post interpellationem debet scire, et intelligere se debere, alias in mora non constituitur.
- 41 Quando dicatur scire, vel scire debere tradit Bart. & alij remissiuè allegati.

V Su frequentissima est, & maxime utilis disputatio de mora: Ideo pro pleniori eius cognitione primo est videndum de requisitis ad ipsam moram contrahendam, & de hoc agemus in præsentis capite: Secundo videndum est de illius purgatione, & de hoc in sequenti pertractabimus.

Circa primum caput dicas ad constitutum debitorem in mora tria esse necessaria. Primum est, quod debitor fuerit interpellatus. Secundum, quod habeat facultatem dandi post interpellationem, vel dolo desinat habere. Tertium, quod post interpellationem sciat, vel intelligat, vel scire, aut intelligere debeat se debere.

Quod attinet ad primum requisitum, quod debitor tria debeat interpellari, Ita tenet glos. in l. quod te, & ibi Bart. in 3. col. vers. venio ad secundum, & ibid. Alex. n. 8. Ias. nu. 58. & 59. ff. si cert. pet. & est tex. in l. Titii textores §. fin. de leg. 1. & in l. si ex legati causa, & in l. nemo rem suam §. fin. de verb. obligat.

Amplia hanc conclusionem, ut tria etiam interpellatio sufficiat, & plures non requirantur tex. est in l. Seia §. vsuras, & ibi not. Bar. de legat. 2. idem Bart. in l. mora ff. de vsur. & in l. qui Romæ §. seia cauit, de verb. obligat. Idem voluit Imol. in cap. ex litteris col. 2. vers. quædam vero, de constit. Et est communis opinio de qua testatur Ias. in d. l. qui Romæ §. cohæredes nu. 8. eum seq. de verb. obligat. & tenet etiam Dec. in d. l. quod te n. 42.

Secundo amplia, nam sufficit etiam vna interpellatio extrajudicialis, Ita tenet glos. in d. l. qui Romæ §. cohæredes in verbo, testato, & ibi Bart. in princ. Alex. nu. 6. & Ias. nu. 10. Item

glos. in l. fideiussor obligari §. fin. & ibi Bart. ad finem ff. de fideiussor. Item glos. 4. in l. amplius, & ibi Bart. in 2. opposit. ff. rem rat. haberi; Item glos. magna in princip. in l. vinum ff. si cert. pet. Idem tenet Bart. in l. si ex legati causa, & in l. si decem cum petiero vers. quaro an ista, de verb. oblig. & in l. qui vxori ff. de adult. & in l. non solum §. morte col. 12. vers. item an sit necesse ff. de nou. oper. nunc. & in l. cum postularem ff. de dam. infect. idem voluit Ias. in d. l. quod te n. 21. ff. si cert. pet.

5 Declara, & intellige istam ampliationem solū procedere in his, quæ debentur iure actionis, vel obligationis, secus in his, quæ debentur officio Iudicis, ita tenet Bart. in l. si ex legati causa ad finem de verb. obligat. & ibi Alexan. num. 6. per tex. in d. l. cum postularem, quem dicit ibi in princip. Bart. esse singularem ad hoc ff. de damn. infect.

Ratio est, quia cum nascitura sit actio ex officio Iudicis, à Iudice postulari, & impetrari debet, qui partem cogat hoc facere, & sic necessaria est interpellatio iudicialis, ita dixit Bart. in l. 1. col. 4. in fin. ff. de iurisd. omn. iud.

6 Intellige tamen de officio Iudicis nobili, & non mercenario, quia cum istud deseruiat actioni intentatæ, sola interpellatio extrajudicialis constituit in mora, secundum Ias. in l. vinum n. 15. ff. si cert. pet.

Et adeo verum est, quod sit necessaria interpellatio iudicialis, quando debetur aliquod officio Iudicis nobili, quod non sufficit libelli oblatio, sed requiritur litis contestatio, ita notat Bart. & Alex. in rubr. C. de in ius voc. Et facit ad hoc, quod dicit idem Bart. in l. qui vxori, §. quid ergo, & in l. 1. ff. de adulter.

Secundo declara, & intellige eandem ampliationem non procedere, quando ipse creditor prius fuit in mora, videlicet, quia noluit recipere pecuniam sine iusta causa, & postea interpellat debitorem extra iudicium, nam isto casu requiritur contestatio litis, est bonus tex. in l. sed si alia. ff. de constit. pecun. tenet Ias. in d. l. vinum n. 16. de verb. obligat. & in l. si ex legati causa n. 17. ff. eod. tit.

8 Contrarium voluit Bart. in l. item illa, col. 3. vers. & eodem modo, ff. de constit. pec. in d. i. dicens, quod si actor fuit in mora recipiendi debet ire ad domum debitoris, & ita purgabit moram suam; Idem tenet Alex. in l. qui Romæ §. cohæredes n. 6. de verb. obligat. per l. Celsus §. fin. cum l. seq. ff. de recept. arbitr. Idem notat Alex. in d. l. qui Romæ, numero 2. & latius in d. l. vinum numer. 11. ff. si cert. pet. Et dicit quod in d. l. sed si alia, in qua Ias. se fundat, non fuerat facta aliqua interpellatio ante litis contestationem, & ideo expectatur litis contestatio; sed si fuisset facta, alia interpellatio non expectaretur.

9 Quidquid dicat Alex. mihi placet opinio Ias. quia tex. in d. l. sed si alia, dicit, quod quidquid fecerit actor ante tempus iudicij ipsi nocet; Ergo dici potest, quod etiam si facta fuisset alia

- interpellatio, ei nō prodesset, & per hoc teneo cū Ias. qui respondendo ad l. Celius dicit, quod illa lex loquitur in pœna, & nō in mora, & facilius quis excusatur à mora, quàm à pœna, vt ipse tradit in d. l. vinum n. 16. Et sic vera est hæc secunda declaratio secundæ ampliacionis.
- 10 Declara tertio modo dictam † ampliacionē non procedere, quando debitor fuerat in mora, & post istam moram creditor non interpellat, nam isto casu non sufficit, quod interpellat extraiudicialiter; Nā ex eo, quod per illā moram creditor interpellauit, videtur remittere morā, quæ precedebat, l. Æmilius, in vers. dicebam, & ibi Bart. not. col. 2. in princip. ff. de minor. & in l. non solum, §. morte, col. 7. in fin. vers. circa primum, ff. de noui oper. nunciat.
- 11 Contrarium † tenuit Ias. in d. l. vinum, n. 16. vers. 3. principaliter. ff. si cert. pet. & in l. si ex legati causa, nu. 18. de verb. obligat. Quia geminata mora diuerso tēpore facta magis gravat moram, & vbi alias admitteretur purgatio moræ, si interueniat geminata interpellatio non admittitur; Ita probat tex. in l. trahetitia, ibi, interpellare instituerat, iuncto §. de illo, ibi, interpellatus. ff. de action. & obligat. Et iste intellectus ad illā legem est * cōmunis, vt demonstrat Ias. in l. si Insulam n. 15. ff. de verb. obligat. Et ad l. Æmilius, in qua Bart. se fundat respondetur tribus modis per Ias. in d. l. si ex legati causa; Et sic ista tertia limitatio secundæ ampliacionis non est vera.
- Amplia supradictam secundam ampliacionem, vt sufficiat † vna interpellatio extraiudicialis etiam si facta esset per verba enunciatiua, Videlicet egerem illa pecunia quā debes; Vel scio te habere discretionem de pecunia, quam mihi debes; Vel scio, quod es discretus in soluendo, & similia; Ita tenet Bart. in l. etiā hoc modo, per illum tex. ff. de legat. 1. Et latius in l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandauerit, alias incipit Pater scio, ff. de acquir. hæredit. vbi dicit, quod huiusmodi verba enunciatiua habent vim verborum dispositiuorum: Idem tenuit Ias. in d. l. vinum nu. 16. vbi testatur de communi * opinione, & in d. l. qui Romæ, §. cohæredes num. 10. de verb. obligat. & Bart. in l. non solum §. morte col. 12. vers. sed quid si, ff. de nou. oper. nunciat: Quidquid Ias. sibi contrarius dicit in l. si ex legati causa n. 15. de verbor. obligat.
- Limita supradictam principalem conclusionem, quod debitor debeat interpellari, vt non procedat †, quando reus tenetur ex delicto l. merito, & ibi glos. quæ allegat concordant. ff. de vi, & vi armat. Ratio est, quia fur, & morosus æquiparantur cum fur semper dicatur esse in mora l. inter stipulantem §. penult. & ibi glos. 2. ff. de verbor. obligat. & Bart. in d. l. quod te col. 2. vers. aut loquimur, & Alexan. num. 8. ff. si cert. pet.
- Secundo limita, vt procedat in contractibus innominatis, in quibus quando pars adimpleuit pro parte sua, non per hoc alter contrahēs constituitur in mora, sed requiritur interpellatio: Secus est † in contractibus bonæ fidei, & in contractibus stricti iuris habentibus instar bonæ fidei, in quibus implementum ab vna parte factum constituit in mora alteram partem l. curabit C. de act. empt. Ita tenet Ias. in d. l. quod te n. 13. per l. in minorum C. in quib. cau. in integr. rest. non est neces. Idem tenet ibi Alex. num. 8. per l. Iulianus ex vendito ff. de act. empt. Ratio quare implementum in contractibus innominatis non constituat in mora, & in nominatis constituat est ista secundum Ias. præallegat. Quia idem actus non potest inducere obligationem, & constituere in mora, l. quod dicimus ff. de solut. declarat etiam, Bart. in l. quoties, & in l. ita stipulatus sum te fisti in 2. quæst. princip. vers. 3. videndum, de verb. oblig. Idem Bart. in l. si Insulam in 4. opposit. & ibi Alex. n. 22. & 17. eod. tit. At in contractibus innominatis implementū est causa inducendæ obligationis, & actionis l. ex placito C. de rer. permutat. Ergo istud implementum non potest etiam causare moram, sed in contractibus nominatis implementum non est causa inducendæ obligationis l. iuris gentium ff. de act. & obligat. Ergo potest causare moram: Ad hæc vide quæ dicam infra, vbi agam de purgatione moræ ex parte rei in 2. limitatione secundi casus.
- 15 Tertio limita † in extraneo, qui mulieri dotem promisit, nam per lapsum biennij absque interpellatione constituitur in mora tex. est in l. fin. C. de iur. dot. & Alexan. in d. l. quod te num. 8. & latius Bart. Alex. & alij in l. de diuisione ff. solut. matrim.
- 16 Quarto limita † in debitore obligato minori 25. annis per contractum bonæ fidei, vel per fideicommissa, aut legata: Nam tunc ex sola tarditate solutionis constituitur in mora l. Titia Seio §. vsuras, & ibi glos. 2. & in l. minorū C. in quib. cau. in integr. rest. non est neces.
- 17 Quinto limita † in obligato Ecclesie, vel aliis venerabilibus locis nomine legati, vel fideicommissi: Nam tunc sine interpellatione constituitur in mora ex sola tarditate solutionis, Ita voluit glos. in verbo Iudicium in §. ex maleficijs vers. idem mixta, Instit. de action. quam sequitur Alexan. in d. l. quod te n. 8. qui allegat concordantes.
- 18 Idem † est in obligato pupillo secundū Ang. Aret. in d. §. ex maleficijs nu. 33. qui allegat multas glosas pro sua opinione.
- 19 Sexto limita † in obligato Fisco, qui absque interpellatione constituitur in mora l. cum quidam §. ex locato ff. de vsur. & ibi glos. in verbo inferuat, quam ad hoc dicit singularem esse, ibi Bologn. in addit. suis, quamuis eam restringat, Idem tenet indistinctè Alex. in d. l. quod te n. 8. qui dicit idem tenuisse Bald. & Roman.
- 20 Septimo limita † quando quis promisit se, aliquid facturum, & curaturum; Nam tunc nō requiritur interpellatio; Ita tenet Alexan. in d. l. quod te nu. 8. qui dicit idem tenuisse Bald.

Quia intelligitur quamprimum potest.

Contrarium magis placet Decio *ibid.* sub n. 44. qui pro se allegat plurimas auctoritates scribentium, quem vide omnino.

21 Octavo limita^r quando fuit promissum aliquid consistens in faciendō, quod habet tractū successuum, videlicet Domum ædificare, & similia: Nā isto casu adest tacita dies infra quā comodē poterit fieri quod promissum est, quā die transacta debitor est in mora per tacitam interpellationem illius diei *tex.* est in l. si insulam, vbi *Alexan.* num. 3. & *Ias.* etiam num. 3. de verb. oblig.

22 Nono limita^r quando debitor ante interpellationem dixit, nolo adimplere. quod promissum; Ita dicit *Alex.* in d. l. quod te in fine 4. colum. per ea quæ notāt *glos.* & *Bart.* in l. tres denunciations C. quom. & quand. *Iud.* qui dicunt, quod si reus citatus dixit, nolo venire, non citabitur ulterius: Sed aduerte vtrum ista illatio fieri possit ex illo dicto, *glos.* & *Bart.* qui dicunt si reus citatus dixit, nolo venire; Vnde vt termini sint equales illatio debet fieri, si debitor monitus vt soluat, dixit, nolo adimplere. Vnde non procedit hæc illatio *Alexand.* Nisi dicas, quod *Alexan.* non infert ex dicto *glos.* & *Bart.* sed allegat pro simili, & intentionem suam non fundat in illo dicto, sed in §. ad hæc quem ipse ibi allegat. Et pro *Alexan.* faciunt ea, quæ ipse tradit in l. qui Romæ in princip. de verb. obligat.

23 Decimo, ac vltimo limita^r quādo quis obligatur cum iuramēto. Quia sciens iste debitor creditorem indigere, & non soluens dicitur esse in mora ex vi iuramēti, ita voluit *Speculat.* in tit. de aduocat §. 1. colum. 6. in fin. vers. sed nunquid is, qui iurauit. Idem tenet *Abb.* in c. breui n. 5. & clarius *Imol.* col. 2. de iure iuran. Idem placuit *Iasoni* in d. l. quod te n. 22.

Contrarium tenuit *Alex.* ibi n. 8. vers. idem vbi quis iurauit, & multi alij, quos enumerat, & confutat *Dec.* *ibid.* n. 43. & detestatur cōmunem esse opinionem *Speculatoris*, & aliorum.

24 Addo hanc limitationem nō procedere, nisi data scientia in debitore; Ideo^r non habet locum in eo, qui promissit ad diem incertā, *Corn. conf.* 26. lib. 1. *Cozzad. conf.* 1. nu. 39. *Bauer.* in *instit.* de minor. in 2. par. num. 20. *Bart.* in l. ita stipulatus in 2. quæst. ff. de verb. oblig. *Dec. conf.* 2. num. 5.

Circa secundum requisitum, videlicet quōd debitor per interpellationem debeat habere facultatem dādi, vel dolo desierit habere, duo casus sunt distinguendi.

25 Primus casus est, quando sumus in debitore faciendi, & tunc nulli dubiū est, quōd talis debitor debet habere faciendi facultatem, alias difficultas excusat eum a mora, ita tenet *Bart.* in d. l. quod te, col. 3. ff. si cert. pet. per *tex.* in l. si vehenda §. pen. ff. ad leg. Rhod. de iactu, & per l. 1. §. iubet, in vers. si frater, ff. de collat. bonorum. Ratio est, quia difficilius est facere, quā dare, Ita notat *Bart.* in l. 4. §. ca-

to, in 8. opposit. de verb. obligat.

26 Amplia^r istam conclusionem procedere, etiam si interpositum esset iuramentum, Ita *Bart.* in d. l. quod te, per c. breui, vbi idem vult *Imol.* de iure iuran. cum *Bart.* tenet *Alex.* in d. l. quod te, nu. 9. Ratio est, quia in quolibet iuramēto intelligitur si potero, vt notatur per *glos.* 22. q. 2. in cap. beatus, quam simpliciter allegat *Alex.* in loco citato sub n. 11.

Limita primo supradictā conclusionem non procedere in eo, qui tenetur ad sistendum, vel ad representandum aliquem in iudicio; Nam isto casu difficultas non excusat a mora, ita dixit *Alex.* in d. l. quod te n. 11. & *Ias.* n. 32. per l. sancimus C. de fideiussor. Ratio specialitatis est, quia habuit tempus sex mensium ad purgandum moram, & ideo nō excusatur amplius ob difficultatem, vt habetur in d. l. sancimus, & notat *Dec.* in d. l. quod te n. 53.

28 Et hoc est verum, nisi casus mortis acciderit in eo, qui representari debebat, vt in d. l. sancimus, ibi, ab hac luce fuerit subtractus; Ad hoc faciunt notata per *Bart.* in l. 2. §. si quis in iudicio ff. si quis cautionibus.

29 Secundo limita^r supradictam cōclusionem non procedere, quando factum debet explicari mediante pecunia, quia tunc de illo facto iudicatur pro vt de quātitate l. 1. §. fin. de verb. oblig. Nisi factū debeat impleri respectu vnus, pecunia autem debeat præstari alteri tertio; Nam tunc licet respectu tertij dicatur debitū in quātitate, tamen respectu eius, cuius gratia præstatur, dicitur debitum in facto. Ita declarat *Ias.* in d. l. quod te n. 33. per l. liber homo §. fin. ff. de verb. obligat.

Secundus casus est, quādo sumus in debitore dandi, & distingue sic; Aut debet dari species, & *Bart.* in d. l. quod te, per illum *tex.* & per l. cum seruus, & l. cum res de leg. 1. tenet quod^r difficultas excuset a mora. Cum *Bart.* consentiunt *Alex.* *Ias.* & *Dec.* in d. l. quod te, & *Imol.* & *Abb.* in cap. breui de iure iuran.

31 Limitatur ista conclusio, vt vera sit, qñ^r ad est tanta difficultas, quod quodammodo casui fortuito æquiparetur, vt in l. quoties §. Prætor, vers. in potestate ff. de noxal. action. Alias secus l. si seruū vers. si autem alienus, de verb. obligat. Ita voluit *Alex.* in d. l. quod te n. 11. in fine, & ante eum *Imol.* vt ipse refert, & sequitur *Dec.* ibi n. 54.

32 Secundo limitatur, vt non procedat in debitore, qui negasset debitū, & postea illud fuerit probatum, & debitor sit de mendacio conuictus; Nam isto casu perdit beneficium excusandi se a mora propter difficultatem, Ita tenuerunt *Salic.* *Angel.* & *Roman.* in l. vinū ff. si cert. pet. vt refert *Ias.* in d. l. quod te n. 30. argum. l. contra negantem C. de leg. aquil.

33 Contrarium tenuit *Alex.* in d. l. vinū n. 12. dicens, quod d. l. contra negātem, quæ imponit pœnam dupli contra negantem illud damnum dedisse, quod probatur, non debet extendi ad casum istum, cum in pœnalibus regulariter nō fiat

- fiat extēſio l. cum quidam, & ibi Bart. de liber. & poſthu. cum ſimilib.
- 34 Iſta reſponſio ꝑ Alex. non euacuat contrariū ſecundum Iaſ. in d. l. quod te n. 30. & Dec. 54. Quia etiam in pœnalibus lex ſi non ſit correſta extenditur, vt per plura quæ adducit ibi Iaſ. apparet: Ideo ipſe tenet cum Alexan. ſed alia ratione, videlicet, quia niſi lex ſpecialiter hoc dicat, quod quis perdat beneficium propter negationē, non debet fieri extenſio per notab. tex. in authen. de non eligen. ſecund. nub. ꝑ. cum igitur, ibi, nec quælibet eſt lex aliquid tale dicens. Idem tenuit Alex. in l. etiam filios ꝑ. licet nu. 7. ff. ſolut. matrim. per d. ꝑ. cum igitur. Huic rationi reſpondet Dec. in d. l. quod te num. 55. quod diſpoſitio d. ꝑ. cum igitur eſt vera in tollendo iure quæſito, & caſus noſter eſt de tollendo iure quærendo, quod facilius tollitur.
- 35 Aut debet dari ꝑ quantitas, & dic quod difficultas non excuſat à mora, Ita Bart. in d. l. quod te col. 3. per l. incendium C. ſi cert. pet. arguendo à caſu fortuito ad moram, & per l. continuus ꝑ. illud ff. de verb. obligat. Idem placet Imol. & Abb. n. 4. in d. c. breui de iure iuran. Alex. in d. l. quod te n. 9. & Iaſ. 32. qui teſtatur de * cōmuni, & pro opinione Bart. allegat l. cum filius familias, de verb. obligat. & l. mora ꝑ. in bonæ fidei. ff. de uſur.
- 36 Contrarium ꝑ tenuerunt Salic. Paul. de Caſtr. & Florian. quos refert, & confutat Alex. & Iaſ. in loco præallegato.
- 37 Limita quod difficultas ꝑ excuſet ſi naſcitur à iuſta cauſa, vel impedimēto, Ita notanter voluit Alex. in d. l. quod te n. 9. ad med. per tex. in l. ſciendum ff. de uſur.
- 38 Secundo limita ꝑ quando debitor fecit per quantū potuit id quod debebat, & poſtea fuit impeditus à caſu fortuito, vel ab aliquo, cōtra quem non poteſt habere reſreſſum: Iſto enim caſu difficultas excuſat à mora, vel ſaltem reſtituitur ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur, Ita dicit, & probat Abb. in d. c. breui n. 4. de iure iuran. quem ſequitur Alex. in d. l. quod te num. 9. ad fin. Sed iſta limitatio mihi videtur eadem cum ſuperiori.
- 39 Tertio limita, quando ꝑ debetur quantitas reſpectu certæ ſpeciei, Ita tenet Abb. præallegat. ſed non allegat aliquam legem; Ego dico pro hoc facere quod notat Bart. in d. l. quod te in 1. oppoſit. & ibi Alex. n. 5. & Dec. n. 25.
- 40 Circa tertium requiſitū, ideſt quod debitor per interpellationem ſciat, vel intelligat, aut ſcire, vel intelligere debeat ſe debere dic inſtrepidanter, quod poſt ꝑ interpellationem debitor ſcire, vel intelligere debet ſe debere, ita dicit tex. in d. l. quod te, vbi Bart. col. 3. ad finem Iaſ. n. 5. & 8. & Dec. n. 16. cum ſequen.
- 41 Quando autem ꝑ debitor dicatur ſcire, vel debere ſcire tradit Bart. in d. l. quod te col. fin. & ibi Iaſ. idem Bart. & ſcribentes latius in l. non ſolum ꝑ. morte, quando tractat de tertia ſpecie proteſtationis ff. de noui oper. nunc. Ali-
- qua tradit Alex. in l. de pupillo ꝑ. qui prociatorio ff. eod. tit. Et hæc de requiſitis ad conſtituendum debitorem in mora dicta ſufficiat.
- Mora quando purgari poſſit, ex Bart. & alijs diligenti ſtudio enarratum atque explicatum. Cap. CX XIV.
- S V M M A R I V M.
- 1 Mora purgatio non admittitur in reo, quando fuit commiſſa propter factum momentaneum.
  - 2 Admittitur in facto ſucceſſiuo, dummodo iura aëtoris ſint integra.
  - 3 Limita, niſi debitor ex facto ſuo ſibi abſtulit facultatem purgandi moram.
  - 4 Item limita, quādo res principalis debet præſtari ſtipulatori, pœna autem tertio.
  - 5 Contrarium tenent Imola, Cuman. & Paul. de Caſtr.
  - 6 Limita 3. quando renunciatum eſſet facultati purgandi moram.
  - 7 Mora commiſſa propter non factum, et negligentiam purgari poteſt, uſque ad litis cōteſtationē.
  - 8 Limita, niſi creditor ex mora debitoris paſſus fuiſſet damnum excedens æſtimationem facti promiſſi.
  - 9 Mora purgatio ex æquitate fuit introduc̄ta.
  - 10 Beneficium legis non intelligitur conſeſſum in præiudicium alterius.
  - 11 Mora purgatio admittitur etiā ſi creditor damnum ſit paſſus ex non facto, quando debitor damnum illud vult reſicere, & factum adimplere etiam ſi mora ſit commiſſa, circa deciforia iudicij, & num. 12.
  - 13 Non admittitur, quando ius aëtoris fictum eſt deterius in ſtipulationibus extraiudicialibus, ſecus in iudicialibus concernentibus ordinationem litis, non autem ſubſtantiam obligationis, & num. 14.
  - 15 Item non admittitur uſque ad litem cōteſtatam, quando ſtatur per ſubterfugium rei quominus lis conteſtetur.
  - 16 Item non admittitur in Iudeis.
  - 17 Similiter non admittitur, quando inſtante aëtoris reus ſoluit pœnam, vel intereſſe, & exequutio fuit facta.
  - 18 Idem eſt quando executio ipſo iure facta eſſet.
  - 19 Limita niſi ipſa lex ulterius procedat diſponendo moram purgari poſſe.
  - 20 Limita 2. quando mora ad nullius damnum tenderet, niſi moroſi.
  - 21 Limita 3. quando executio legis eſt medicinalis.
  - 22 Mora purgatio nō admittitur in hærede, qui monitus à Iudice, vt voluntatem defuncti imple-ret, intra annum non impleuit.
  - 23 Item non admittitur in hærede, qui intra tempora ſtatuta à l. fin. C. de iure delib. non fecit inuentarium.
  - 24 Item nec admittitur in matre, qua non fecit dare tutorem filio, cum primum potuit Prætozem adire.
  - 25 Similiter non admittitur, vbi appoſitum eſt inſtrumentum ſuper promiſſione pœna.

- 26 *Limita de iure canonico, secundum quod etiam ubi adest iuramentum admittitur purgatio mora, quando ius alterius non est factum deterius.*
- 27 *Mora purgatio regulariter non admittitur post litis contestationem.*
- 28 *Limita nisi post litis contestationem offeratur id quod petitur.*
- 29 *Limita secundo si in fideiussore, qui non tenetur ex facto suo, sed ex sua promissione propter factum alienum.*
- 30 *Limita 3. quando ante litis contestationem nulla mora precessit, sed contrahitur in ipsa litis contestatione, quia tunc mora purgatio admittitur usque ad sententiam, vel etiam statim lata sententia, imò pendente etiam iudicio in secunda instantia, & nu. 31. & 44.*
- 31 *Mora purgatio regulariter non admittitur, quando cum certa die, & certa pœna aliquid fuit promissum.*
- 32 *Limita 1. in stipulationibus pratorijs, & iudicialibus quoad preparatoria tantum iudicij secus quoad decisoria, & nu. 34.*
- 33 *Limita 2. ubi in testamentis, & ultimis voluntatibus dies adijcitur causa multiplicanda obligationis, licet in contractibus secus sit.*
- 34 *Limita 3. in die tacita, quam promissor non potuit intelligere, & prauisere.*
- 35 *Limita 4. quando dies est adiecta in pacto nudo, et postea fuit promissa pœna per stipulationem.*
- 36 *Limita 5. quando apposita esset dies tantum a partibus, & lex subintelligeret pœnam idest, interesse, quod ex parte debitoris pœna est. Sed Ias. contrarium tenet, nu. 39.*
- 37 *Limita 6. quando dies adiecta esset causa demonstrationis.*
- 38 *Limita 7. in die incerta quamuis expressa.*
- 39 *Limita 8. si debitum non erat liquidum.*
- 40 *Mora purgatio admittitur ante litem contestatam intra modicum tempus, quando cum die, & non pœna aliquid fuit promissum.*
- 41 *Item admittitur, quando sine die, & cum pœna aliquid promissum est adhibita tamen distinctione.*
- 42 *Actor potest purgare moram ad conseruandam actionem iam constitutam.*
- 43 *Amplia etiam si in stipulatione esset apposita dies, & pœna.*
- 44 *Limita non procedere, nisi intra modicum tempus, & quando rei non interest.*
- 45 *Declara, ut actori concedatur modicum tempus, quando ipse tenetur aliquid offerre, secus si non tenetur offerre, sed recipere, nam tunc semper potest purgare moram, dummodo res non sit perempta.*
- 46 *Actor etiam si tractaretur de libertate adipiscenda, non potest moram purgare ad actionem quarendam principaliter, sed tantum accessorie, nisi reus consenserit actorem purgare moram, & nu. 51. 52. & 53.*

possit purgare ex parte rei; Deinde quando possit ex parte actoris.

Quoad primam inspectionem pro faciliori explicatione quatuor casus sunt distinguendi. Primus est, quando simpliciter, & sine diei adiectione aliquid promissum est, & distinguitur sic. Aut mora est commissa propter factum, & tunc, aut loquimur in facto momentaneo, & dicas quod si propter hoc factum + commissa est pœna, & consequenter mora, non admittitur purgatio moræ Bart. in l. si insulam in 6. quæst. de verb. obligat. per text. in l. 1. §. si rem depositam. ff. deposit. Ratio est, quia in facto momentaneo delictum, seu malefactum est perfecte consummatum.

2 Aut loquimur + in facto successiuo, & tunc si infra paucos dies quis contrafecit admittitur purgatio moræ, dummodo iura actoris sint integra, & ex eo maleficio nullum damnum, senserit actor. Ita Bart. in d. l. si insulam in q. 6. quem sequuntur Alex. ibi nu. 39. & Ias. 36. Ratio est, quia quando est malefactum, quod habet durationem, & tractum successiuum, cum non sit perfecte consummatum, & adhuc supersit tempus, admittitur purgatio moræ, vt per Ias. ibi nu. 36.

3 Limita primo, vt non procedat +, quando debitor ex facto suo sibi abstulit facultatem, purgandi moram; Videlicet, quia occidit rem nam tunc non potest purgari mora ad euadendum pœnâ, & ita intelligitur tex. in l. si feruus §. sequitur in princ. & ibi glos. in verbo constitutio, de verb. obligat. Ratio est, quia hoc casu cessat æquitas, in qua fundatur purgatio moræ d. §. sequitur in fine, vt per Ias. in d. l. si insulam, nu. 37. ad finem. Et hanc opinionem defendit ibidē Alex. n. 42. ver. vel possess. Si vero aliter periret res infra tempus concessum ad purgandam moram, tunc si debitor offerat æstimationem rei prædictæ, liberabitur ab omni alia pœna, sicut si rem ipsam offerret Bart. ibi in quæst. 1. quem sequuntur Alex. & Ias. supra proxime citati.

4 Secundo limita +, vt non procedat, quando res principalis debet præstari stipulatori, pœna autem tertio, vt in l. 3. §. 1. ff. de adimen. legat. Nam tunc si verba contrahentium sint clara, quod intellexerunt, si non dabis, idest, si fueris in mora dandi, tunc non admittitur purgatio moræ, ita tenet Bart. ibi in q. 8. arg. l. fin. C. de transact. & l. 3. C. de nouation. In dubio autem, quando dictum est simpliciter, si non dabis Titio dabis Seio mora purgari potest, vt per eundem Bart. ibi, Quia illa verba, si non dabis, intelliguntur, idest, si dare non poteris d. l. 3. §. 1. ff. de adimen. legat. Et sic non est omnino certum, quod voluerint a Titio auferre per moram debitoris.

5 Contrarium, idest +, quod indistincte possit mora, purgari, tenuerunt Imol. Cuman. & Paul. de Castr. quos refert, & sequitur Alex. ibi sub n. 41. & Ias. n. 38. Ratio, quam assignat hæc est, quia illi tertio, in quem est collata pœna

REstat secundum propositæ materiæ caput, nempe de ipsius moræ purgatione; pro cuius absolute videndum est, quando mora

pæna non acquiritur ius simpliciter, sed in casu quo non purgetur mora; Vnde pæna acquisita tertio propter moram illius, cum sit ei acquisita nõ irreuocabilis, vt procedit l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. sed cum modificatione idest, mora non purgetur ideo debet concedi purgatio moræ.

Possat tamen responderi per Bart. quod quãdo verba contrahentium sunt clara dicendo si non dabis, idest, si fueris in mora, videntur voluisse cõtrahentes ob solam moram pænam esse acquisitam illi tertio, ergo non debet sine facto suo ea priuari d. l. id quod nostrum.

Nisi subtiliter responderes, quod illa verba si fueris in mora, interpretantur, & eam non purgaueris, Ad hoc facit dictum Ias. in d. l. si insulam n. 38. de verb. oblig. quod nõ sequitur, commissa est stipulatio, ergo mora non potest purgari. Ad hoc etiam facit quod notat Dec. in cons. 7. nu. 3. quod de dispositione ab initio pura, & de ea quæ facta est sub conditione, quæ extitit, idem iudicium habetur.

6 Tertio limita ¶ quando renunciatum esset facultati purgandi moram l. pen. C. de pact. & l. sancimus, ibi, nisi pacti tenor. C. de fideiussor. per quem tex. ita tenuit Alex. in d. l. si insulam n. 23. de verb. obligat.

7 Aut mora ¶ est commissa propter non factũ & negligentiam, & facias duas regulas. Prima regula sit, quod potest purgari mora vsque ad litis contestationem tex. est in d. l. si insulam, & ibi Bart. in 1. notab. & Ias. n. 4.

8 Primo limita hanc regulã quando ¶ creditor ex mora debitoris passus fuisset damnum excedens extimationem facti promissi tex. est in l. si cum dies s. fin. cum l. seq. ff. de recept. arbitr. glos. 2. in d. l. si insulam, & ibi Bart. in 1.

9 opposit. Ratio est, quia cum ex æquitate ¶ purgatio moræ sit introducta l. si seruum s. sequitur de verb. oblig. non videtur æquum, cum actor damnum receperit ex mora rei, quod reus admittatur ad moram purgandam. Ita Alex. in d. l. si insulã n. 9. Item purgatio moræ est quoddã beneficium legis, at ¶ beneficium non debet intelligi permillum in præiudicium alterius, Ergo, &c. Ita Ias. in d. l. si Insulam n. 10. per l. impuberi. ff. de administrat. tut.

Sublimita, & intellige supradictam limitationem non procedere, quando reus ¶ omnem indemnitate præstare vellet actori, videlicet adimplere factũ, & præstare, quod actoris interest glos. in l. vtique. ff. de recept. arbitr. quæ communiter* approbatur, vt per Alex. in d. l. si insulam n. 9. & Ias. n. 10. Rip. n. 23.

Amplia hanc sublimitationem nedum si est commissa mora in extraiudicialibus, sed etiã si commissa ¶ sit circa decisoria iudicij. Ita Alex. præallegat. qui dicit idem tenere glos. in d. l. vtique de recept. arbitr.

13 Secundo limita, non admitti ¶ purgationem moræ, quando ius actoris factum est deterius sicut quando ipsius actoris interest moram fuisse commissam, vt supra in proxima præce-

deni limitatione: Nam paria sunt actoris interesse, & ius actoris deterius factum fuisse, ita sentit glos. fin. in d. l. si insulam & ibi scribentes.

Sublimita, & intellige hanc limitationem, ¶ 14 procedere ¶ in stipulationibus extraiudicialibus, secus in iudicialibus concernentibus ordinationem litis, vt stipulatio de sistendo, & huiusmodi: Nam si in istis stipulationibus iudicialibus factæ sint expensæ, & sic interest actoris, non per hoc impeditur purgatio moræ, Nã eas consequetur officio iudicis, qui reum non audit nisi refecatis expensis, sed si ius actoris factum est deterius, & deterioratio concernit substantiam actionis, & obligationis tũc mora non purgatur: Rationem vide supra in prima limitatione huius regulæ. Ita subobscure Bart. in d. l. si Insulam in 1. opposit. & clarius Alex. n. 10. Ias. n. 11.

15 Tertio limita non admitti ¶ purgationem moræ ad litis contestationem, quando statur per subterfugium rei quominus lis contestetur; Nam isto casu non expectatur contestatio litis, sed lis habetur pro contestata secundum Angel. in d. l. si insulam quæ refert, & sequitur ibi Alex. num. 12. Ne aperiatur via fraudi: Ad hoc facit dictum Bald. in l. moræ. C. de vendic. Videlicet, quod mora litis contestandæ eundẽ effectum operatur quæ lis contestata, Et ad hoc faciunt notata per Ias. in d. l. si Insulam n. 13. vers. Item pro ista solutione, & in isto casu intelligenda sunt verba Bart. ibi in 2. oppos.

16 Quarto limita ¶ in Iudeis, quibus non est concedenda purgatio moræ: Nam cum eis nõ æquitas, sed rigor seruãdus est, Ideo nõ permittitur purgatio moræ, quæ fundata est in æquitate l. si seruum. s. sequitur de verb. obligat. late prosequitur Ias. in d. l. si insulã n. 5. & 23.

17 Quinto limita ¶ quando instante actore reus soluerit pænam, vel interesse, & executio facta fuerit l. qui ob rē, & ibi Bart. ff. de cond. indebit. & sequitur Alex. in d. l. si insulã nu. 32.

* & Ias. n. 30. qui testatur de * communi opinione: Ratio est secundum Bart. in d. l. si insulam q. 3. quia solutio habet vim litis contestationis tex. est in l. amplius. ff. rem ratam hab. At post litis contestationem nõ admittitur moræ purgatio, vt dicit tex. in d. l. si insulã, & dicã infra in 2. regula. Ergo nec post solutionem.

18 Sexto limita ¶ quando ipso iure facta esset executio, tunc enim non purgabitur amplius mora, verbi gratia, Testator legauit centum Titio, & si centum hæres non daret, legauit eidem Titio fundum: tunc si hæres non dedit, ipso iure dominium fundi, transit in Titium. Ita exemplificat Bart. in d. l. si insulam q. 4. & ita tenet per l. si js illi legatus, & ibi etiam declarat illum tex. de leg. 2. idem voluit Bart. in l. qui ob rem. ff. de cond. indeb. Alex. in d. l. si insulam n. 33. qui testatur hãc esse* communem opinionem & Ias. n. 31.

19 Sublimita primo modo hanc ¶ limitationẽ vt post executionem factam a lege possit mora purgari, quando ipsa lex vterius procedit dispo-

disponendo moram purgari posse, sic tenet Alex. in loco præallegato.

20 Sublimita secundo modo, nam post executionem ꝛ factam à lege potest adhuc mora purgari, quando mora ad nullius damnum tēderet, nisi morosi, exemplum ponitur in l. mancipiorum. ff. de opt. legat. & tenet Alex. præallegatus. Ad hoc facit, quod purgatio morę fundata est in æquitate d. l. si seruū ꝛ. sequitur de verb. obligat. Et æquum est, vbi nullius damnū interuenit, admitti purgationem morę.

21 Sublimita tertio ꝛ modo dictam limitationem, quando executio legis est medicinalis, vt dicit Ias. in d. l. si Insulam n. 32. Verbi gratia in sententia excommunicationis, quę trahit secum executionem c. pastoralis de appellat. & tamen quādocumque vellit excōmunicatus purgare moram, est audiendus, & absol- uendus, c. 1. de sent. excommun.

22 Septimo limita ꝛ in hærede, qui monitus à Iudice, vt voluntatem defuncti impletet intra annum nō impleuit tex. est in authen. hoc amplius, & ibi Doct. C. de fideicommiss. Nam ei non conceditur purgatio morę.

23 Octauo limita ꝛ in hærede, qui intra tempora statuta à l. fin. C. de iure deliberan. non fecit inuentarium: Namque ei non conceditur amplius posse moram purgare Alex. in d. l. si insulam n. 35. & Ias. n. 31.

24 Nono limita ꝛ in matre, quę non fecit dare tutorem filio cum primum potuit Prætorum, adire l. 2. ꝛ. si mater, iuncto vers. confestim. ff. de Senatuscons. Tertulian.

25 Decimo limita ꝛ quando appositum est iuramentum super promissione pænę, quod certe impedit purgationem morę Bart. in d. l. si insulam quæst. 5. per l. si quis maior annis, & ibi idem Bart. ad fin. C. de transact. cum Bart. concordat Alex. præallegat. n. 37. qui testatur de * communi.

26 De iure tamen canonico ꝛ etiā vbi adest iuramentū purgatio morę admittitur, vbi cumq; ius alterius non est factum deterius c. suam de præben. c. apud misericordem 32. q. 1. & ibi glos. Hostien. in c. dilecti n. 13. vers. si aliqua partium, & ibi Butr. & Imol. de arbitr. Alex. in l. si quis maior n. 7. in fin. & ibi Ias. n. 26. etiam in fin. C. de transact. Grat. conf. 79. n. 11. lib. 1. Bero. conf. 120. n. 20. lib. 1. Caputaquen. decis. 230. lib. 2. & ita tenuit Rota decis. 277. n. 5. par. 2. diuers. & in vna Anconitana fideicommissi 26. Iunij 1598. corā Horatio Card. Lancellotto.

27 Secunda regula sit quod post litis ꝛ cōtestationē nō admittitur purgatio morę tex. est in d. l. si Insulam, & ibi omnes scribentes: Ratio est secundum Bart. ibi in q. 1. quia duplex mora magis nocet, quam vna, quasi vellit dicere, quod ante litis cōtestationem sit alia mora. Hanc rationem reprobat ibi Alex. n. 29. vers. item secundum Bart. & Ias. n. 26. qui dicit hoc ideo esse, quia mora iudicialis, quę contrahitur per litis cōtestationem, grauior est propter contemptum iudicis, & partis, sed non

probat hanc suam rationem aliqua lege. Alex. in loco citato tradit hanc rationem, quam puto veriore, videlicet, quia per litis cōtestationem quasi contrahitur inter partes, Ideo non potest reus inuito actore recedere ab eo super quo facta est litis cōtestatio arg. l. si cut. C. de act. & obligat.

28 Primo limita ꝛ & intellige, vt supradicta regula procedat, quando ab actore petitur, ac lis cōtestatur super vnum, videlicet interesse, & reus offert aliud, videlicet factum: Nam isto casu bene verum est, quod non admittitur purgatio morę post litis cōtestationem, & ita procedit d. l. si insulam secundum Bart. ibi in op. 1. 2. part. faciunt notata ibi per Alex. n. 1. & Ias. n. 1. Sed quando ab actore petitur in cōtestatione litis interesse, vel factum, & à reo offertur factum vel interesse, tunc per istam solam obligationem factam per litis cōtestationem admittitur purgatio morę post ipsam cōtestationem litis tex. est in l. sed si alia. ff. de constit. pecun. sicut si ante litis cōtestationē obtulisset, quod actor petierat moram purgasset l. si seruū ꝛ. sequitur de verb. obligat.

29 Secundo limita ꝛ in fideiussoribus, qui cum non teneantur ex facto suo, sed ex sua promissione propter factum alienum, eis conceditur purgatio morę, Alex. in d. l. si insulam n. 28. sed Bart. ibi non admittit hanc limitationem in omnibus fideiussoribus. Verum contra Bart. tenet etiam Ias. in d. l. si insulam n. 25. vers. tu tamen alio modo per l. fideiussor euictionis. ff. de dol. mal. except. intelligendo illam legem loqui, in purgatione morę, quod non placet Bart. in 3. oppos. 2. part.

Mihi placet opinio Alex. & Ias. contra Bart. Quia cum morę purgatio fundetur in æquitate d. l. si seruū, ꝛ. sequitur, de verb. obligat. Æquum mihi videtur, vt longius tempus concedi debeat fideiussori, quam principali, cum ipse teneatur ex facto alieno.

30 Tertio limita, ꝛ & intellige dictam regulam procedere, quando ante litis cōtestationem præcessit aliqua mora, & ita debet intelligi d. l. si insulam, secus est si ante litis cōtestationem nulla mora præcessit, sed contrahitur in ipsa litis cōtestatione, de quo tradit exemplū Bart. in d. l. si insulam, in 1. quæst. & Ias. sub n. 27. Nam tunc potest mora purgari vsque ad sententiam, sic tenet Bar. vbi supra per l. si quis maior, C. de transact. & per glos. fin. ad med. in l. siue apud acta, eod. tit. quem sequitur Alex. præallegatus sub n. 29. vers. in quantum tamē, & Ias. n. 27. Ripa n. 78. Iacob. de Nigris. n. 234.

31 Et quod vsque ad sententiam mora ꝛ purgari possit, tenet etiam Gabr. conf. 75. n. 7. lib. 2. vbi ampliat procedere etiam statim lata sententia celeri satisfactione, & ita tenuit Rota in multis causis, & præcipue in vna Romana præcij fundaci 1. Iunij 1607. coram Manzanedo, in qua fuit dictum moram purgari posse nedum post sententiam, sed etiam pendente iudicio in 2. instantia.

- 32 Secundus casus est, quando cum certa die, & certa pœna aliquid promissum est, & non admittitur purgatio moræ secundum magis communem * opinionem, de qua testatur Alex. in d.l. si Insulã n. 17. & Ias. n. 17. Ita tenet Bart. ibi in 3. opposit. per I. traiecitia §. de illo, & l. magnam. C. de contrahen. & commit. ten. stipulat.
- Limita primo, & intellige, vt ista magis cõmunis opinio procedat in stipulationibus cõventionalibus, secus ¶ in prætorijs, & iudicialibus tex. est in l. & si post tres. ff. si quis caution. & ibi glos. fin. prope finem, & Bart. in d.l. si insulam in 3. opposit. de verb. obligat. quem sequitur ibi Ias. nu. 17. Ratio diuersitatis est, quia stipulationes conuentionales iudicantur ex mente contrahentium, l. in conuentionalibus, de verb. obligat. Et sic inuito actore nihil immutatur; Secus est in stipulationibus prætorijs, quæ iudicantur ex mente Prætoris, qui cum semper habeat æquitatem ante oculos l. quod si Ephesi, in fin. ff. de eo quod certo loco Videns, quod ius actoris non est factum deterius, admittit purgationem moræ infra paucos dies, vt habetur in d.l. & si per tres, si sit reus principalis; Ita dicunt Bart. & Ias. præallegati, secus si sit fideiussor de iudicio Sisti, cui conceditur purgatio moræ per multos dies.
- 33 Sublimita, & intellige hanc ¶ limitationem procedere in prætorijs, & iudicialibus quoad præparatoria, secus quoad decisoria, & ita procedit tex. in l. Cælius, ff. de recept. arbitr. secundum Bart. in d.l. si insulam, in 8. apposit. qui assignat. rationem istorum dictorum, sed eius ratio non est vera secundum Ias. ibi num. 21. Vnde ipse refert aliam, quam per te vide.
- 34 Secundò limita, ¶ vt hæc magis communis opinio non procedat in die adiecto causa multiplicandæ obligationis, tex. est in l. 1. vers. quod si in annos, ff. de pen. legat. Quod est verum in vltimis voluntatibus, & in his terminis loquitur dicta l. 7. Sed in contractibus, vel apponatur dies causa multiplicandæ obligationis, seu differendæ solutionis, semper idem iuris est, Id est semper constituitur in mora: Ratio diuersitatis hæc est, quia in contractibus, in quibus annum quid promittitur statim nascitur actio & obligatio pro omnibus annis, & sic est vna promissio, & vna stipulatio, l. si Stichum, §. 1. ff. de donat. cau. mort. Et ideò terminus cuiuslibet anni non facit nasci actionem, & obligationem: Ergò potest constituere in mora; Sed in vltimis voluntatibus, & legatis secus est; Nam pro primo anno statim nascitur obligatio, & actio; pro sequentibus autem annis non est nata, neque actio, neque obligatio, sed est conditionalis, vt in l. si in singulos, ff. de annuis legat. Et ideò lapsus cuiuslibet anni facit vnã obligationem; Ergò non potest in mora constituere; Namque idem tempus non debet inducere natiuitatem obligationis, & actionis, & etiam constituere in mora; Ita declarat Bart. in d.l. si insulam in 4. apposit. & ibi Alex. num.
22. & nu. 17. & Ias. n. 17. Idem Bart. in l. quoties, & in l. ita stipulatus sum te sisti in 2. quæstio. princip. vers. 3. est videndum de verb. oblig.
- 36 Tertiò limita, vt dicta communis ¶ conclusio non procedat in die tacita, quam promissor non potuit intelligere, & præuidere, vt in l. si cum dies, §. fin. & l. qui Romæ, §. Flauius de verb. obligat. Quia tunc Prætor ex æquitate, admittit purgationem moræ l. si seruum, §. sequitur de verb. obligat. ita Bart. in d.l. si insulam in 5. opposit. approbatus ab Alex. sub nu. 15. & a Ias. nu. 18. Qui tenet etiam, quod ex quo reus diem intelligere non potuit, non constituitur in mora; Secus si illam tacitam diem promissor potuit præuidere, & intelligere ex natura obligationis; Et in istis terminis debet intelligi l. 1. ibi, nisi forte, ff. de pen. legat. Nam tunc idem operatur dies tacita, & expressa l. idem erit, & si. ff. de verb. oblig.
- 37 Quarto limita, ¶ quando dies est adiecta in pacto nudo, & postea fuit promissa pœna per stipulationem; Quia tunc non constituitur debitor in mora per euentum diei, sed per litis contestationem; Ita notat Alex. in d.l. si insulam nu. 22. per l. nuda C. de cõtrah. & commit. stipulat.
- 38 Quintò limita, ¶ quod dicta communis conclusio non procedat, quãdo esset apposita dies tantum a partibus, & lex subintelligeret pœnam, id est, interesse, quod ex parte debitoris pœna est, nam tunc admittitur purgatio moræ; Ratio est, quia firmitus est, quod quis habet prouisione sua, quàm alterius, l. si filius, §. erit, ff. de fideicommiss. libert. cum simil. adductis per Bart. in d.l. si insulam in 6. opposit. qui assignat duas alias rationes; Sed Ias. ibid. nu. 19. ¶ oppugnat rationes Bart. & refert istam: Quia interesse est pœna incerta, quia debet liquidari per Iudicẽ, l. vnica, C. de sent. quæ pro eo quod int. profer. Et ideò non debet impedire moræ purgationem, sicut dies incertus non impedit, vt apparet in 8. limitatione huius casus; Sed pœna apposita a partibus est certa, & limitata, & non indiget probatione l. si. ff. de prætor stipulat. Ideò talis pœna cum die bene impedit moræ purgationem.
- 39 Sextò limita non ¶ procedere, quando dies adiecta esset causa demonstrationis, vt in l. liber homo, §. decem, de verb. obligat. secundum Alex. in d.l. si insulam nu. 17.
- 40 Septimò limita ¶ in die incerta quamuis expressa, Nam non impedit moram purgari, cum nõ interpellat, sicut dies certa, l. magnam ibi, certo tempore, C. de cõtrahen. & commit. stipulat. Verbi gratia, promissi sub pœna, quòd quando Titius erit legitimæ ætatis ratificabit istum contractum, post diem legitimæ ætatis adhuc possum moram purgare, cum error talis diei sit probabilis; Ita voluit Alex. in d.l. si insulam, num. 16. & Ias. nu. 18. Dec. cons. 2. nu. 5. Soc. cons. 109. num. 4. lib. 1. Ad hoc faciunt quæ dixi in 3. limitatione præsentis casus.
- 42 Octauò limita ¶ non procedere, si debitum non

non erat liquidum, nam tunc admittitur purgatio moræ, Ad hoc facit notabilis tex. in l. seruus §. Imperator. ff. de statulib. & notata per Bart. in l. fin. ad fin. de distract. pignor. & tenet Alex. præallegatus sub n. 20.

43 Tertius casus est, quando cum die, & non pæna aliquid promissum est, & tunc distinguitur sic. Aut lis ÷ non est contestata, & admittitur purgatio moræ, vt per Bart. in d. l. si insulam ad fin. per l. ita quis §. seia, de verb. obligat.

Intellige quando rei non interest, & infra modicum tempus, ita Bart. præallegat. in 2. & 3. opposit. & in col. fin. ad fin. Ad hoc faciunt ibi notata per Ias. n. 19. vers. sed aduerte.

Aut lis est contestata, & tunc subdistinguitur. Aut post litis contestationem offertur id quod petitur, & dic, vt dixi supra in primo casu in prima limitatione secundæ regulæ.

44 Aut vnum petitur, & aliud offertur, & ÷ tunc admittitur purgatio, si ante litis contestationem nulla alia mora fuerat commissâ, alias secus, vt per Bart. in loco præallegato, & vide etiam quod scripsi supra in vltima limitatione dictæ secundæ regulæ primi casus.

Adde, quod etiam fideiussoribus cõceditur purgatio moræ post litis contestationem, vt dixi in 2. limitatione secundæ regulæ dicti primi casus.

45 Quartus casus est, quãdo sine die, & cū pæna aliquid promissum est, Et dic, ÷ quod admittitur purgatio moræ, vt in l. 1. ff. de pen. legat. Quod intellige cum distinctione supra proxime facta.

Vltimo tractandum est, quando mora purgari possit ex parte actoris, & quando non; Circa quod distingue hoc modo. Aut actor vult purgare moram ad conseruandam actionem iam constitutam; Aut vult purgare moram ad actionem de nouo quærendam.

46 Primo casu dicas, ÷ q̄ regulariter potest l. si ita quis §. seia, & ibi Bar. & alij de verb. oblig.

47 Amplia etiam si ÷ in stipulatione esset appositâ dies, & pæna. Ita dicit Bart. in d. §. seia, per illum tex quem approbat Alexan. in d. l. si insulam n. 50. & Ias. ibid. n. 39.

48 Limita ÷ non procedere, nisi intra modicum tempus, & quando rei non interest ita dicit tex. in d. §. seia, & notat Alex. n. 47. in d. l. si insulam.

49 Sublimita, & intellige ÷ quod actori cõceditur modicum tempus, quando ipse actor tenetur aliquid offerre, quia offerre debet infra modicum tempus, & ita procedit d. §. seia, vt per Alex. vbi proxime, secus si nõ tenetur offerre, sed recipere, nã tunc semper potest purgare moram, dũ modo res nõ sit perempta l. Celsus §. fin. cum l. sequen. vbi glos. ff. de recept. arbitr.

50 Secundo casu, quando actor vult purgare moram de actionem ad nouo quærendam, est etiam distinguendum: Nam aut de actione principaliter quærendam, ÷ & non potest mora purgari, l. Thais. §. intra certa tẽpora. ff. de fideicommiss. libert. l. si intra. ff. de statu lib.

51 Amplia hoc esse verum ÷ etiam si tractaretur de libertate adipiscenda, vt habetur in d. l. Thais & in d. l. si intra.

Limita hanc ampliationem, quando seruus debebat facere, vel dare aliquid quod de facili, & cito poterat dari, vel fieri videlicet rationes reddere, & ita loquitur d. l. Thais. §. mera, secus si deberet facere quod est difficile, & haberet longã durationẽ tẽporis, videlicet, dare operas septẽ annorũ, vt in l. Stichum, §. dãna, & in l. seruus qui testamento. ff. de statulib.

52 Limita supradictam ÷ conclusionẽ non procedere, quando reus consensit actorem purgare moram, Ita tenet Alex. in d. l. si insulam nu. 45. per l. Celsus. ff. de recept. arbitr. facit ad hoc l. post diem. ff. de leg. commissor.

53 Aut actor ÷ vult purgare moram ad actionem accessorie quærendam, & potest, Ita dicit Bart. in d. l. si insulam in quæst. 9. per d. l. Celsus §. fin. cum l. sequen. ff. de recept. arbitr.

Hypothecam per contractum præcedentẽ creditori quæsitam, ex subsequenti contractu non tolli, ex facto breuiter demonstratur. Cap. CXXV.

S V M M A R I V M.

1 Contractus præcedens non tollitur per subsequentem in præiudicium eius, cui ex primo contractu est ius quæsitum.

2 Hypotheca extinguitur si res obligata pareat.

3 Cessio nomen non extinguunt.

Octavius emerat merces à Iacob hẽbreo, & sic die 19. Maij 1597. Octavius fuerat effectus debitor Iacob. in aureis 400. pro precio dictarũ mercium, quod nomen Octauij fuerat obligatum Stefano creditori Iacob antiquiori, cum obligatione bonorũ iuxta l. nomen, cū ibi not. C. quæ res pign. oblig. poss. Verum quia 5. Iunij del 97. idem Octavius promiserat hanc pecuniam Zacchariæ sub prætextu, quod dictas merces habuerisset ab ipso per manus Iacob, Dubitabatur, An per hunc cõtractũ vltimũ factum cū Zaccharia cõteretur rescisus contractus venditionis, & emptionis cõtractæ inter Iacob, & Octavium, itaut esset præiudicatum hypothecæ Stephani.

Respondi per contractum cum Zaccharia non fuisse rescisum contractum factum,

1 cum Iacob per Octavium, quia ÷ per contractũ, qui fit post ius quæsitum alteri per alium contractũ præcedentem, non potest tolli contractus antea factus in præiudiciũ eius, cui ex isto primo contractu est ius quæsitum, ad l. si vnus §. ante omnia l. fideiussoris. ff. de pact. nec enim ius vni quæsitum potest ei auferri sine eius facto l. id quod nostrum, de reg. iur.

Nec obstat, quod ex cessione nominis obligati extingatur hypotheca l. 3. C. de nouat. quia hoc efficit peremptio rei, vt quia nomen 2 extingatur, rei enim obligatæ ÷ peremptione perit hypotheca, l. sicut in princip. ff. quib.

quib. mod. ipot. tol. sed donec nomen durat, nulla ratione potest fieri, vt hypotheca nō dureret, & is qui illam habet præferratur, & pecuniam debitam debitori suo non consequatur: Idcirco etiam si cedatur nomen ipsum alteri, adhuc præfertur is, qui hypothecam anteriore
 3 habet, quia cessio ꝑ nomē non extinguit, Alex. cōf. 15. n. 3. lib. 1. Paris. cōf. 107. n. 7. lib. 3. Paul. cōf. 181. n. 5. lib. 1. & sic concludo non fuisse vilo modo hypothecæ priori præiudicatum.

Error in qualitate personæ, in quam delictum committitur, an & quando excuset à delicto. Cap. CXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Delictum sine consensu, & voluntate non committitur.*
- 2 *Percutiens clericum, credens illum esse laicum non incurrit sententiam canonis, si quis suadente.*
- 3 *Offendens mediatores rixæ, quos non intendebat offendere non punitur.*
- 4 *Cognoscens sororem uxoris suæ errans in conditione personæ, non cogitur legitimam uxorem dimittere, neque committit stuprum.*
- 5 *Item cognoscens coniugatam credens solutam nō committit adulterium.*
- 6 *Bartoli distinctio, quòd error in persona, in quam delictum committitur à delicto excuset, reprobatur.*
- 7 *Error in qualitate personæ excusat a delicto quando qualitas in qua erratur est illa, quæ facit effectum delictum, & qua cessante nullum est delictum.*
- 8 *Nihil operatur quando qualitas in qua erratur non facit cessare delictum, nec esse, & hoc respectu pænæ imposita a iure communi, secus si agatur de pænâ à statuto imposita, & n. 10.*
- 9 *Non excusat à delicto, quando qualitas in qua erratur est talis, quæ alterat speciem delicti, & qua vnum delictum facit transire in aliud.*
- 11 *Pænâ statutaria non incurritur, nisi adsit dolus in specio.*

Controuersa admodū est iuris quæstio, An error in qualitate eius, in quem delictum committitur faciat cessare delictum, itaut delinquens non puniatur: Pro affirmatiua enim

- 1 facit, quia cum delicta ꝑ dependeant à consensu, & voluntate delinquentis, c. non est cuiquā, & c. merito 5. q. 1. error impediens voluntatē facit cessare delictum; Secundo allegantur plura iura, nempe tex. in l. si ignorans. ff. locat. ibi, non enim contemnit disciplinam, qui ignorauit militem, & tex. in l. item apud labeonem, §. si quis virgines. ff. ad leg. Iuliam de adult. facit etiam tex. in c. si vero, il 2. de sent. excommunicat. vbi error ꝑ in qualitate personæ clerici, in quem laicum reputatum aliquis manus iniecit inuolentis, facit cessare sententiam canonis, si quis suadente, & idem tenuit glos. in verbo, putabatur, & ibi Bald. not. in l. si qua

per calumniam, C. de episcop. & cleric. facit etiā tex. in l. si cum seruo, & ibi per glos. ff. de iniur. vbi volens percutere seium, si percussit alium, non punitur, & per illum tex. not. ibi
 3 Aret. quòd offendens ꝑ mediatores rixæ, quos non intendebat offendere, non punitur; Item, facit tex. in c. in lectum 34. q. 2. vbi cognoscēs
 4 sororem ꝑ vxoris suæ errans in conditione personæ, non cogitur legitimam uxorem dimittere, neque committit stuprum, & dicit ibi
 5 Glos. quòd cognoscens ꝑ coniugatam credens solutam, non committit adulterium.

Contrariam partem, quòd error non faciat cessare delictum, videtur tenere glos. fin. in l. si pater, C. de hæred. instituen. per tex. in l. eum, qui nocentem §. si iniuria. ff. de iniur. Vbi si quis putat me Luciu Titium esse, cum sim Caius Seius, præualeat quod principale est, videlicet iniuriam mihi facere velle; & per illum, tex. dicit Bald. in l. respiciendum §. delinquit. ff. de pen. quòd si dum vellem percutere Titium percussi Seium, debeo puniri, ex quo dabam operam rei illicitæ.

- 6 Bart. ꝑ vero in d. l. si cum seruo, ff. de iniur. per glos. ibi distinguit hoc modo: Aut quis dat operam rei licitæ, & tunc error excusat, & ita loquitur tex. in d. l. si ignorans. Aut dat operam rei illicitæ, & tunc error non excusat, & ita procedit text. in d. l. eum, qui nocentem, §. si iniuria, quam opinionem videtur approbare Bald. in d. l. respiciendum §. delinquit. ff. de pæn. Sed distinctio hæc confunditur per tex. in c. si quis cū matre, & in c. si quis cū duabus, & in c. qui dormierit 34. q. 2. & in c. si vero, de sentent. excommunicat. vbi dabatur opera rei illicitæ, & tamen error excusat. Vnde Bart. in l. diuus, ff. ad leg. Corn. de sicar. aliter distinguit. Quod aut agitur de pænâ spirituali imponenda, & tunc cum inspiciatur animus error excusat, per tex. in d. c. si vero. Aut agitur de pænâ temporali, & tunc cum inspiciatur euentus, error non excusat, & ita dicit procedere tex. in d. l. eum, qui nocentem. §. si iniuria; Quæ tamen distinctio est contra glos. in d. c. si vero, quæ vult errorem non excusare vbi agitur de incurrenda excommunicatione Et contra eandē facit, quia vbi agitur de pænâ temporali, cum simus in pænalibus mitius est agendū l. in pæn. ff. de reg. iur. In pænâ vero spirituali, cum illa sit medicinalis c. cum medicinalis de sent. excom. lib. 6. durior pars est eligenda, secundū glos. final. * communiter approbatam in c. 1. de scrutin. per tex. in c. cum desideres de sent. excommunicat. Et bene facit tex. in c. significasti de homicid. & ibi Abb. in 4. not. dicēs quod in dubio, vbi agitur de pænâ corporali nō præsumitur delictū, vbi vero agitur de spirituali, tūc in dubio præsumitur delictū per illum tex. & in c. ad audientiam eod. tit. Igitur pro resolutione huius quæstionis nonnullos casus ipse distingo. Primus est;
 7 quando qualitas ꝑ, in qua erratur est illa, quæ facit esse delictum, & qua cessante nullum

si est delictū, & tunc error in qualitate excusat a delicto, & iste est casus d. l. si ignorans. ff. locat. & d. l. itē apud labeonē §. si quis virgines, ff. ad l. l. de adulter. & l. si cū seruo iūcta glos. ff. de iniur. & c. si vero il. 2. de sent. ex cōmunicat. & ibi glos. 1. secundū opinionē Tācredi; Vbi licet deficiente qualitate clericatus sit delictū iniicere manus in laicū, nihilominus respectu sententię canonis, si quis suadente, quę non incurritur, nisi ex iniectione manus in clericum, deficiente clericatu cessat omnino qualitas inductiua delicti.

8 Secundus est casus, † quando qualitas non facit cessare delictum, nec esse, & tunc error nihil operatur, & ita loquitur tex. in d. l. eum qui nocentem §. si iniuria. ff. de iniur. Nam siue sim Titius vt sum, siue sim Caius, vt me putas esse, semper est iniuria, si tu iniuriam inferas; Vnde error tunc nihil operatur.

9 Tertius est casus, † quando qualitas in qua erratur est talis, quę alterat speciem delicti, & quę vnum delictum facit transire in aliud; & tunc error in qualitate bene operatur, & isto modo loquitur glos. fin. in d. l. si ignorans, ff. locat. & in l. si qua per calumniā, C. de Episc. & cleric. & glos. in c. in lectum, 34. q. 2. Et probatur per tex. in d. c. in lectū, & in d. c. si quis cū matre, & c. si quis cum duabus, & c. quidā, ead. caus. & quęst. Error enim qualitatis ibi facit, vt nō remaneāt sine spe cōiugij, qui alias cessante errore remanent, Et isto modo puto prædicta iura reduci posse ad concordiam.

Est tamen aduertendum, nā illud quod in 2. casu dictum est, quod vbi qualitas, in qua erratur non facit de non delicto delictum, neque alterat, nihil operetur, intelligi debet respectu pænę impositę a iure communi, secus † si agatur de pænā a statuto imposita, quia cum errans non sit in dolo, punietur solum arbitrio Iudicis propter culpā, ita limitat Angel. in d. l. respiciendum §. delinquent. ff. de pæn. & in d. l. si cū seruo. ff. de iniur. Bald. in l. 4. §. quacumq; ff. eod. tit. Ias. in l. si per errorem col. 4. ff. de iurisd. omn. iudic. vbi dicit se ita in facto obtinisse. Et quāuis Bald. in l. si quis non dicā rapere colum. pen. tenuerit contrarium ex eo, quod in delictis sufficit dolus in genere, licet sit erratū in corpore; Ego tamē sequor primā opinionē: Quia licet sufficiat dolus in genere, tamē illud est verum, vt puniatur alias de illo delicto; Sed ad incurrendam † pænā statuti, cū statuta maxime pænalia sint stricte interpretanda, requiritur dolus in specie, per l. cū autē §. excipitur, de ædilit. ædict. Bart. in l. quid ergo §. pænā grauior col. 3. de infam. Bald. in l. omnes populi col. 2. de iustit. & iur. & in l. data opera col. 4. C. qui accusar. nō poss. bene Paul. de Castr. in l. si seuerior col. 2. C. de infam. Vbi dicit, quod habuit casum in facto de quodā, qui proiciēdo lapidē occidit trāseuntem; Nam cum Iudex inhærendo verbis statuti, qui occiderit decapitetur, vellet eū ad mortē cōdēnare, fuit per eum liberatus, & idem refert,

& sequitur Ias. in l. 3. §. quod prætor in princip. ff. ne quis eum, qui in ius voc. est.

Ex vulnere sibi illato, quando quis mortuus præsumatur. Cap. CXXVII.

S V M M A R I V M .

- 1 *Vulneratus in rixa ex eo vulnere mortuus præsumitur quando vulnus fuit mortiferum.*
- 2 *Idem est, quando nescitur an vulnus sit mortale si intra octo menses mors sequatur, secus si postea, nisi vulnus non sanatum durauerit vsque ad mortem, & n. 3.*
- 4 *Durante vulnere ex illo quis mortuus præsumitur, licet alia superuenerit infirmitas, nisi imperitię, vel negligentię mendicantium, vel culpa vulnerati id attribui possit, & n. 5.*
- 6 *Idem est etiam sanato vulnere, vbi ex post languor, & stimulus eiusdem vulneris redunlarit ex quo ille postea moriatur.*
- 7 *Vulnerans de homicidio non tenetur, licet vulnus fuerit mortiferum, si vulneratus ab alio postea occidatur, vel aliqua ruina suffocetur.*
- 8 *Idem est si cum baculo, vel clauis non mortifero secundum fidem medicorum vulnerauerit, licet vulneratus postea febre conceptus obierit.*
- 8 *Maleficium ex proposito distinguitur.*

Aliquando dubitari solet, an ex vulnere recepto in rixa, vel aliter aliquis mortuus præsumatur? Et quidem † si vulnus erat mortale dubitationi non est locus l. ait lex §. quid si mortifere. ff. ad leg. aquil. & l. ita vulneratus in princip. eod. tit. Sed difficultas est quādo nescitur, an vulnus sit mortiferū; Hoc enim casu varij varia dixerunt, vt per scribētes in c. præbiterorū, de homicid. Verumtamē in c. 2. de cleric. percus. dicitur, † quod si quis post octo mēses moriatur, propter tēporis prolixitātē, nō ex vulnere illo mortuus præsumitur; Vnde a contrario sensu cōcludi potest, quod si infra octo mēses sequatur mors, ex d. vulnere illato præsumatur sequuta, maxime quia contrariorū eadem est disciplina, l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. Quod autē dicatur modicum tēpus, & non modicum in hac materia relinquatur arbitrio Iudicis, l. 1. C. de iur. deliberan. & l. 2. §. 1. ff. de offic. eius, sicque concludit Odofred. in tract. de percussionibus n. 6. dicens prædicta esse vera, vbi vulnus † nō sanatum durauit vsq; ad mortem: Durante autem vulnere prædicto, licet alia ei superuenerit infirmitas adhuc † mortuus ex illo vulnere præsumitur; Ratio est, quia vulnus ad alia accidētia videtur causā præbuisse, c. præbiterorū c. ad audientia, & c. de cætero de homicid. l. nihil. ff. ad leg. corn. de Sicar. l. qua actione §. Celsus. ff. ad leg. aquil. Quod † intellige verum, quando imperitię, vel negligentię medicantium, vel incurię, seu culpę vulnerati id attribui nō possit l. qui occidit §. vlt. & l. quas actiones §. vlt. ad leg. aquil. c. tua nos, & c. exhibitata de homicid. Et quod dixi, durante † ipso vulnere, procedit eo etiam sanato, vbi ex post languor, & stimulus eiusdem vulneris redun-

darit, eumque adeo affligit, vt redeuntibus alijs humoribus ille moriatur, & ratio est, quia prima causa semper perseuerare, & mortem causare videtur, licet ad tempus vacauerit, d.c.ad audientiam de homicid.

- 7 Aduertendum tamen est, quod si quis mortifere fuerit vulneratus, mox ab alio occidatur, vel aliqua ruina suffocetur, vulnerans non tenebitur de homicidio l. huic scripturæ §. 1. ff. ad leg. aquil. Et idem est vbi quis cum baculo, lapide, vel clauo non mortifere secundum fidem medicorum fuerit vulneratus, quia si fuerit correptus febris, quæ eum tenuerit vsq; ad mortem, & medici deponant, quod si febris non superuenisset, ille mortuus non fuisset, tunc ille, qui vulnus intulit de homicidio non tenetur, sed tantum de vulnere, l. qui occidit, & d. l. huic scripturæ in fine & l. ita vulneratus. ff. ad leg. aquil. ratio est, quia maleficiū ex proposito distinguitur, l. 1. C. de Siccar. nec est verisimile, quod percutiens aliquem baculo voluerit eum occidere, d. l. 1. §. diuus. C. ad leg. Corn. de Siccar.

Barones Regni Neapolitani posse cognoscere de delictis clandestinis, & pro illis agere contra vniuersitates locorū nō ineleganter defenditur. Cap. CXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Barones Regni Neapolis habentes merum imperium possunt cognoscere de delictis clandestinis, & n. 4.
- 2 Dicuntur Iudices ordinarij suorum Vassallorum in summaque potestate constituti, & possunt penam omnium bonorum imponere, & n. 6.
- 3 In primis causis Vassallorum Baronis Rex Neapolis se non intromittit.
- 5 Confiscatio bonorum sub mero imperio comprehenditur.
- 7 Delictum debet puniri in loco, in quo committitur.
- 8 Barones Regni Neapolis etiam habentes merum imperium non possunt cognoscere de crimine barensis, laesa maiestatis, & falsa moneta.

IN Regno Neapolitano extat constitutio super damnis, & maleficijs, quæ clam, & nocturnis temporibus committuntur, disponens, quod si malefactores inueniri non possint, aut sicut multoties accidit per locorum incolas occultentur, homines locorum ipsorū ad damnorum restitutionem teneantur; Finge igitur, quod commissum sit homicidium, aut rapina in territorio Baronis, & nescitur malefactor, dubitatur an Curia Baronis possit agere pro huiusmodi delicto contra Vniuersitatem secundū terminos dictæ constitutionis?

Pro negatiua facit, quia Imperator in fine d. constitutionis dicit, per officiales suos debere procedi & inquiri; Item quia in c. Regni, Clandestinis maleficijs, dicitur, nostro applicanda arario, & sic videtur illam penam debere fisco applicari, & per consequens cognitionem ad Regem spectare.

- Ego tamen semper fui in opinione, quod
- 1 hodie et Barones habentes merum imperium prout communiter omnes habent possint cognoscere de delictis clandestinis; Primo moueor, Nam habens Castrum cum territorio, & pertinentijs, & cum mero imperio, & iurisdictione in Vassallos, prout est communis inuestitura Baronum in Regno, potest cognoscere in suos subditos, quia dicitur et ordinarius Iudex suorum Vassallorum, vt not. Andr. de HERN. in c. 1. §. præterea si inter duos col. 9. de prohib. alien. per Federic. Et in constit. Regni officiorum, &c. Ergo Rex non potest, nec debet se intromittere de primis causis et Vassallorum Baronis, vt post Bald. firmat Iacobin. in tract. de Roydis col. pen. & Laudē. in tract. de Princ. in 1. rubr. concl. 138. incip. Dux Mediolani. Et consuluit Curt. Iun. conf. 2. post tract. de feud.

Secundo moueor, quia si datum est merum imperium, & sic, vt possint condēnare ad mortē, multo fortius videtur concessa iurisdictione, vt possint imponere penam pecuniariā; Nam etiam quando Barones non habebant merum imperium, condemnationes pecuniariæ erant Baronis, multo igitur magis, quando merū imperiū fuit concessum, vt decidit et Andr. in c. 1. vers. hæreditatē de pac. ten. vbi videtur implicite decidere casum istū, dum distinguit, quod ex quo Barones non habent merum imperiū, quando condēnatio fit ratione delicti, & persona condēnatur, bona, seu pœna spectabūt ad fiscū; fecus ergo esset si merū imperiū concessū esset Baronibus, ratione cuius secundū vnā opinionem et venit potestas confiscandi bona, vt cōsuluit Fulgos cōf. 1. Et tetigit Iacob. in d. tract. de Roydis col. 3. in fine, & in trac. feud. in vers. cū vero col. 2. in fine, & in specie sequitur Lucas de Penna in l. 1. col. 8. in fine. C. de priuileg. lib. 12. Et dicuntur Iudices cōstituti et in sūma administratione, & possunt penā omnium bonorū imponere, vt tenet Andr. in cōstit. penā.

- 7 Tertio moueor, nā etiam ratione territorij delictum et debet puniri in loco, in quo committitur, Auth. qua in prouincia. C. vbi de crimin. agi oport. Et sic Iudex Territorij, qui dicitur a terrēdo, debet de hoc cognoscere, nā, vt declarat Andr. in d. §. præterea, territorium exponitur, id est, iurisdictione, seu Castrum cum iurisdictione, & territorio.

Quarto principaliter me mouet, nā in multis priuilegijs, imò in omnibus conceduntur quattuor literæ arbitrariæ, de quibus in capit. cart. 79. cū seq. Et in illis datur potestas cōponēdi delictū clandestinū, frustrā enim daretur ista facultas, si cognitionē Baro nō haberet; Nā secundū terminos illius capit. datur potestas cōponēdi etiam post impositas penas, & sic post condemnationē, quod non licebat sine licētia Principis, quia post condēnationem, non poterat pœna commutari, vt decidit Andr. in c. 1. in verbo, & bona col. 3. quæ sint regalia.

Nec dicatur, quod illud capitulum, seu litera loquitur in persona Iustitiarij, & loquitur

quitur de p̄na applicanda fisco : Nam primo dico, & hæc responsio facit pro resolutione contrariorum, quòd loquitur in tempore, quo tantũ Barones habebant civilem iurisdictionem, vt notat Andr. in locis præallegatis; Nimirum itaque, si verba diriguntur ad Iustitiarium, & sic tunc tractabatur de p̄na applicanda fisco; Secus tamen est, quando merũ imperium fuit concessum: Item si Rex concessit Baroni, vt possit in dānis clandestinis post sententiã commutare p̄nã, satis videtur cōcedere cognitionem homicidij clandestini, quia dicitur esse cōcessum necessariũ antecedens, iuxta plene notata in l. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic.

Quinto est clara determinatio in alia littera incipien. Ne tuorum cart. 81. Vbi in specie datur facultas procedendi ex officio in homicidijs clandestinis, Ergo si talis littera conceditur Baroni, clare videtur data potestas in clandestino maleficio procedendi.

Sexto hoc probò, nam Rex concedendo merum, & mixtum imperium, & sic faciendo eũ supremum Iudicem, vt dicit Andr. in d. constit. p̄nã, &c. in quibusuis priuilegijs excipit crimen h̄eresis, læsæ maiestatis, & falsę monetę; Vnde per istam exceptionem datur intelligi, quòd omnia præter ista dicuntur concessa, vt declarat Dec. in c. cum dilecta col. 3. de confirmat. vtil. vel inutil.

Dilatio data debitori quando profit fideiussori. Et an fideiussor propter moram interpellandi principalem liberetur.

Cap. CXXIX.

SVMMA RIVM.

- 1 Dilatio data principali fideiussori non prodest quando est obligatio dandi, si autem sit obligatio faciendi, & factum ex sui natura cohæreat personæ principalis tantum prodest, secus si factum cadat in obligatione fideiussoria.
- 2 Fideiussor in obligationibus non faciendi nunquam tenetur respectu facti principalis.
- 3 Dilatio duorum mensium, quæ reis eodem iure datur ad soluendum iudicatum, intelligitur etiam concessa eorum fideiussoribus.
- 4 Reus principalis potest accipiendo defensionem fideiussoris ex persona sua opponere beneficium dilationis, licet dilatio ei concessa alias fideiussori non profit.
- 5 Necessarius defensor potest iuuare reum principalem ex iure proprio.
- 6 Mora creditoris in interpellando principalem non liberat fideiussorem principaliter obligatũ.
- 7 Beneficium Authen. presente. C. de fideiussor. cessat ubi fuit renunciatum omni legum auxilio.
- 8 In obligatione Camerali renunciatur omnibus beneficijs, & legum auxilijs.

Quotidie vsu venit, vt disputetur, An debitori dilatio data profit fideiussori:

Qua in re negatiuè est resoluendum

- 1 si sit † obligatio dandi, quia est personalis l. 1. ff. de pact. si autem sit obligatio faciendi, tunc

sic distingue ex theorica Petri in d. l. 1. quem sequitur, Bald. in l. 2. n. 4. C. de præcib. Imperat. offerren. Quod aut factum cohæret personæ principalis tantum ex facti natura, vt quia principalis seruire teneatur, vel quia sit factum industriale, quo casu illius industria tantum videtur electa, & tunc prodest fideiussori non per se, sed per accidens, quia in tali contractu fideiussor non tenetur ad interesse nisi post moram rei: Vnde cum reus non possit dici in mora ex dilatione obtenta, fideiussor non tenetur. Aut verò factum cadit in fideiussoria obligatione, & tunc dilatio data principali non prodest fideiussori, sicut in obligatione dandi, subdit tamen Bald. in l. 2. num. 6. quod Petrus vbi supra dicit hoc verum in obligationibus faciendi, sed quod in obligationibus † non faciendi puta non petere, non impedire, non agere, non erit distinguendum de facto industriali, vel non industriali, quia nunquam fideiussor tenetur respectu facti principalis, sed demum ex mora rei: Et ratio est secundum eum, quia licet fideiussor non faciat, tamen principalis non liberatur l. cum filius §. si stipulatus. ff. de verbor. obligat. Nec huic conclusioni obstat l. fin. §. fin. C. de vsu rei vend. Vbi habetur † quod dilatio duorum mensium, quæ reis condemnatis de iure datur est etiam concessa eorum fideiussoribus de iudicatum soluendo, quia respondetur secundum Bald. in d. l. 2. num. 4. quod dilatio illa non conceditur personæ, sed ipsi causæ iudicati, Et ideo fideiussor de iudicatum soluendo gaudet eodem beneficio, non autem loquitur ille text. de fideiussore contractus, & istam esse veram responsionem dicit Bald. vbi supra, subdens tamen ibi sub numero 5. ex mente Cyni, quod vbi fideiussori non prodest dilatio rei, prodest tamen eius oppositio, quia reus principalis † tanquam procurator in rem accipiet defensionem fideiussoris ex sua persona, & opponet beneficium dilationis, cum speciale sit in necessario defensore, quod possit iuuare † reum principalem ex iure proprio ipsius defensoris l. idemquè §. generaliter, & l. si fideiussor §. quædam cum glos. ff. mand. & l. procurator §. 1. ff. rem ratam haberi, late Surd. conf. 345. nu. 12. lib. 3. & decif. 301. num. 16.

Præterea illud te scire volo, quod sicut dilatio data debitori regulariter fideiussori non prodest, ita nec ei prodesse potest mora interpellandi ipsum † principalem ad effectum, vt liberetur si sit principaliter obligatus per tex. in l. si fideiussor creditori. ff. de fideiussor. vbi bene Paul. de Castr. & fuit resolutũ in vna Romana triũ milliũ 18. Aprilis 1588. corã Card. Blanchetto in qua ad l. si fideiussores cod. tit. quæ in contrariũ allegabatur, fuit responsum, & procedit in casu suo, nõ autẽ quãdo fideiussor se principaliter, & tanquã principalis obligauit, vt distinguit Rui. cõf. 45. n. 5. lib. 5. Quod multo magis, pcedit stãte renũciatione oĩ legũ

- 7 auxilio, tunc ꝑ enim cessat beneficium auth. præsent. C. de fideiussor. Alex. conf. 43. nu. 4.
8 lib. 2. quæ renunciatio ꝑ in obligatione Camerali continetur Put. decis. 466. lib. 2.

Petens in iudicio plus quàm suum sit creditum, qua pœna puniatur, Itẽ quãdo, & vsque ad quod tẽpus desistere possit, vt euitet dictã pœnam. Cap. CXXX.

S V M M A R I V M .

- 1 Aẽtor in iudicio plus petit re, tempore, causa vel loco .
- 2 Si petat debitum ante diem, vel conditionem tẽpus reo duplicatur, nec potest cogi suscipere litem, nisi ei soluantur expensæ .
- 3 Declara dummodo aduersarius conuentus exceptionem illam induciarum ante litem contestatam agenti opponat, secus si postea .
- 4 Item declara in fisco, qui impune potest ante tẽpus petere quod sibi debetur .
- 5 Dilatio à quo tempore sit duplicanda si debitum ante tempus petatur est controuersum, sed verior opinio est, quod sit duplicanda ab initio vsque ad tempus solutionis, & n. 6.
- 7 Aẽtor qui loco, re, aut causa plus iusto petierit, atque hinc damni aliquid aduersario inferrat damni eius triplum restituere tenetur .
- 8 Pœna plus petentium in desuetudinem abiit .
- 9 Aẽtor petens in iudicio plusquam sibi debeat quando, & vsque ad quod tempus desistere possit ad effectũ, vt pœnam euitet, & nu. 15. & 16.
- 10 Penitentia non habet locum post factum consummatum .
- 11 Accusare is proprie dicitur, qui in accusatione perseverat vsque ad sententiam, si autem ante quiescit accusare non videtur .
- 12 Verbum (petere) verificatur ita demum si durat vsque ad sententiam .
- 13 Verba legis respectu pœnæ à lege impositæ cum effectu sunt intelligenda .
- 14 Penitentia in pœnalibus locum habet vsque ad sententiam .
- 17 Aẽtor petens in iudicio plus quam suum sit creditum in expensis litis condemnari debet, quando in ipsa litis contestatione reus veram summã debiti confitetur, et solum negauit illa, quæ in plus petita fuerunt, secus si reus etiam verũ debitum negauit quia tunc vterque dicitur temere litigare, & fit expensarum compensatio .

Plerumque accidit, quod aẽtor in iudicio plus petat, quam sibi debeat, quod fit quatuor modis, vt in §. plus autem cum §. sequen. Instit. ꝑ de action. scilicet, re, tempore, causa, & loco. Re quando plus exigit, quàm suum sit creditum; Tempore quando præmature, id est ante diem, vel cõditionem, quia adimit reo vtilitatem temporis; Loco vbi certo loco quidpiam sibi dari stipulatus, id alibi re-

poscit: Causa quando in alternatiua, cuius electio ad reum conuentum pertinet, alteram tantum partem petit, vel in generali promissione vnam tantum speciem exigit. de quibus est tex. in c. 3. de plus pet.

Igitur qui plus tempore petit hanc patitur pœnam, vt ꝑ reo duplicentur induciæ, nec cogi possit suscipere litem nisi à soluantur expensæ §. hodie autem Instit. de except. & habetur in d. c. 1. de plus pet. Sed hoc intelligitur si aduersarius conuentus exceptionem illam ꝑ induciarum ante litem contestatam agenti opponat; nam si postea id fecerit duplicationis beneficium non obtinebit, sed condemnabitur ad solutionem tunc faciendam, quando tempus, quod alter sua sponte indulsit aduenerit, vt habetur in l. exceptionem. C. de probat. Bald. in l. si extraneus. ff. de cond. cau. dat. vbi etiam docet, quæ sint partes iudicis in condemnatione, si petatur ante tempus. Hoc tamen fallit ꝑ in fisco qui impune potest ante tempus petere ea quæ sibi debentur l. 1. C. de cond. ex leg. quod Bald. receptum esse ait propter publicam necessitatem, quæ semper fiscum vrgere presumitur .

Ceterum ꝑ qualiter huiusmodi induciæ duplicari debeant, an scilicet numerando ab initio à die conventionis, siue promissionis factæ, an verò à petitionis tempore, non modica est inter Doct. controuersia in l. iustus. C. de iure fisci lib. 10. Bart. enim, & Io. de Platea in §. sed hæc quidem Instit. de act. cõsent duplicationẽ solam fieri debere de tempore, quod superest per tex. in l. aut damnus. §. quisquis. ff. de pœn. Vbi dicitur, quod ille, qui rupit confinia debet puniri, vt stet in confinibus duplicato tẽpore, & subiicit ibi tex. duplicandum esse illud tempus, quod supererit dum fugit: Idẽ tenet Abb. in d. c. 1. de plus pet. Sed verius est ꝑ quod imò tota dilatio sit duplicanda, & sic ab initio vsq; ad tempus solutionis per tex. expressum in d. §. hodie Instit. de except. Neque aduersatur d. §. quisquis, qui Bart. fefellit, loquitur quia in pœna corporali, hic vero de pœna pecuniaria tractamus arg. tex. in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & l. de interpretatione. ff. de pen.

Si quis vero ꝑ loco, re, aut causa plus iusto petierit, atq; hinc damni aliquid aduersario inferrat, damni eius triplum restituere tenetur §. sed hæc quidem Instit. de act. d. c. 1. de plus petit. Quod vulgo interpretes ad damnũ sportularum coarctant ob id, quod Imperator in d. §. sed hæc quidẽ, se ad ea referrat, quæ supra dixerit, nẽpe in §. tripl. eod. tit. Quocirca si non intercesserit sportularum damnũ, iura antiqua autem immutata permanere, de quibus in §. si quis agēs. Instit. de act. Sed quia istud generaliter non procedit, atque adeo de pœna plus petentium variatum est à multis annis. Immo plerisq; ꝑ in locis in desuetudine abiit, ideo me remitto ad ea quæ plenius tractant Doctores in d. §. sed hæc quidẽ, & in d. c. 1. de plus petit.

Non

Non est tamen omittenda illa quæstio, quantum & usque ad quod tempus plus petens desistere possit ad hoc, ut pœnam euitet. Etenim variaz sunt Doctorum opiniones: Prima est glos. in d. cap. 1. de plus petit. quæ decidit quod plus petens usque ad litem contestationem pœnitere, & per hoc pœnam euitare possit, postea non item, per tex. in l. vnica, C. de plus petit, & in l. amplius, ff. rem rat. haberi, & facit tex. in l. quamuis, ff. de in ius vocan.

Alia opinio est, quod statim post petitionem inchoatâ inciderit in pœnam, & quod amplius pœnitere nō possit, quia regula est, quod post factum consummatum pœnitentia non habet locum, l. si quis sit fugitiuus in princ. ff. de edilit. ædict. & facit l. eum qui temere, ff. de iudic. & Instit. per tot. de pœn. temere litigan. Sed post institutam actionem utique petitio in plus est consummata. Ergo &c. Et facit ad hoc text. in l. si quis maior, C. de transact. vbi habetur, quod per solam Iudicis interpellationem, vel supplicationem committitur pœna: Et hanc opinionem in effectu tenet Hostien. in d. c. 1. de plus petit, qui expressè concludit, quod etiam ante litem contestatam pœnitere non possit, nisi soluat aduersario interesse. Idem tenet Ant. de Butr. ibid. Ang. Aretin. in d. §. si quis agens Instit. de actio. Alex. in d. l. quamuis, ff. de in ius vocan.

Tertiâ opinio est Abb. in d. c. 1. de plus petit. qui concludit, quod pœnitentia habeat locum usque ad sententiam, & quod pœnitens ante sententiam euitet pœnam; Et hoc probat primo per tex. in d. c. 1. dum dicit, quod plus petens tunc demum incidit in pœnam, si duxerit in iudicio persistendum esse: Dicitur autem in iudicio, dum causa discutitur, & sic usque ad sententiam cap. forus vers. causa, de verbor. signif. Quare sequitur quod is non dicitur in iudicio persistere, qui sententiam non expectat, & per consequens non dicitur in pœnam incidisse. Secundo probatur, quia certum est quod is accusare dicitur, qui usque ad sententiam in accusatione perseverat; si autem ante quieverit accusare non videtur per tex. in l. qui cum maior §. accusasse, ff. de bon. libert. Tertio videtur ex hoc clauus probari, quod illud quod verbum (petere) ita demum verificetur, si duret usque ad sententiam per tex. expressum in l. seruitutem, §. petijisse, ff. de oper. libert. Quare videtur inconuenienter sequi, quod is non dicitur plus petere, qui ante sententiam abstinuit, & pro hoc optime facit tex. in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inoff. testam. in l. alia, C. de his quib. ut indign. & in l. conductores, C. locat. in quibus iuribus expressè habetur quod respectu pœnæ a iure impositæ verba legis intelliguntur cum effectu, ut quia persistit usque ad sententiam, quod optime conuenit cum tex. in d. c. 1. de plus petit, qui dicit eum tantum in pœnam incidere, qui iudicio duxerit persistendum, quod intelligendum est usque ad sententiam, quod optime conuenit cum tex. in d. cap. 1. de plus

petit, qui dicit eum tantum in pœnam incidere qui iudicio duxerit persistendum, quod intelligendum est usque ad sententiam. Et hanc opinionem tenet Bart. in l. in criminali, C. de iurisd. omn. Iudic. vbi expressè dicit, quod in pœnis legalibus locus sit pœnitentiæ usque ad sententiam allegat d. l. si quis maior, §. accusasse; Idem decidit Dyn. in d. l. amplius, ff. rem rat. haberi.

15 Ego in hac opinionum diuersitate quod soleo duos casus distinguere, ex quibus elici potest resolutio totius quæstionis. Primus casus est quando dolus est duplicatus, ut pote quod debitum ab initio dolose contractum est, & postea quoque plus petitum, & hoc casu arbitror veriore esse opinionem glos. in d. c. 1. de plus petit, quod scilicet admittatur pœnitentia tantum usque ad litem contestatam, & in hoc casu proprie loquitur tex. in d. l. vnica, C. de plus petit. Ibi enim actor deliquit in duobus, quia primum exegit dolose cautionem de pluri, Item dolose plus petijt, quam in dolosa cautione comprehenderetur, & hoc quoque sentit Bart. in d. l. in criminali, C. de iurisd. omn. iud. & in d. l. vnica in fin. Excipiuntur tamen in d. l. vnica duo casus.

Primus est si actor post litem contestatam ante sententiam transegit cum reo: Secundus est, si actor in iudicio plus petijt, & reus in iudicio confessus est se totum debere. Tertium casum ponit Io. Andr. in d. c. 1. de plus petit. & glos. & Bart. in d. l. vnica, C. eod. tit. quando scilicet actor post litem contestatam, antequam conuincatur de maiori quantitate, confitetur se plus petijisse. Quartum casum vide apud Abb. in d. c. 1. de plus petit.

16 Secundus quod casus principalis est, quando dolus non est duplicatus; Et tunc si dolose tantum ab initio contractum fuit, ut quia cautio dolose petita sit, non tamen actor desistat habere locum pœnitentia usque ad litem contestatam, si non desistat habet locum pœna criminis stellationatus, si dolus in aliam speciem delicti non cadit, ut ff. per tot. de crimin. stellio. Si verò ab initio dolose non fuit contractum, actor tamen in iudicio plus petijt dolose, & hoc casu puto opinionem Abb. in d. cap. 1. veriore esse, quod scilicet habeat locum pœnitentia usque ad sententiam, idem sentit Bart. in d. l. vnica in fin. C. de plus petit. & ita intelligendus est tex. in d. c. 1. eod. tit.

17 Quod autem hoc casu ad expensas litium attinet, siquidem quod reus in ipsa litem contestatione veram summam debiti confessus est, & tantum negauit illa, quæ in plus petita sunt, & puto actorem condemnandum esse in expensis quia in plus temere litigauit l. cum quem temere, ff. de iudic. Si autem reus etiam verum debitum negauit tunc arbitror faciendam compensationem expensarum, quia uterque litigauit temere, d. l. eum qui temere, & cap. calumniâ de pœn. & facit tex. in l. si dolo, ff. de dolo malo.

Nec obstat huic distinctioni tex. in d.l. quāuis, ff. de in ius vocan. qui vult quod libertus statim cogitur p̄nitere, nec admittitur vsque ad sententiam: Quia ibi non agitur de persistētia in toto iudicio, sed imponitur p̄na primo actui iudiciali, scilicet citationi; Quare statim post citationem incidit in p̄nam, si actionem non remittit.

Pater dotans filiam de bonis paternis, & maternis, si non expressit quantum dederit de bonis paternis, & quantum de bonis maternis, An de suo in totum dotasse p̄sumatur.
Cap. CXXXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater dotans filiam in dubio de suo in totum dotasse censetur, & non pro medietate de bonis maternis, dummodo substantia illius sufficiat ad illam dotem, & tot bona non supersint quae sufficiant ad legitimam aliorum filiorum, & numero 6.
- 2 Amplia etiam si filia, quando fuit nupta renunciauerit bonis paternis & maternis.
- 3 Item amplia, quamuis substantia patris ad dandam eandem dotem alijs filiabus non sufficiat.
- 4 Limita, nisi pater esset negotiorum gestor filia.
- 5 Solutum per patrem pro reddendis delictis filij, si filius habeat bona aduentitia, quorum pater est administrator, solutum p̄sumitur de bonis filij, & non de proprijs, & in portionem filij est computandum.
- 7 P̄sumptio non debet capi, per quam actus reddatur nullus.

Pater, qui dotauit filiam de bonis paternis, & maternis, & nō expressit in specie quantum dederit de bonis paternis, & quantum de bonis maternis, An p̄sumatur de suo dotasse in totum, non exigua videretur dubitatio. Sed pro resolutione est dicendum, quod si substantia patris sufficiat ad illam dotem, in totum de suo dotasse censetur, & non pro medietate de bonis maternis iuxta l. fi. C. de dot. promif. cuius dispositio locū habet, etiam si filia, quando fuit maritata a patre renunciauerit bonis paternis, & maternis, vt per Afflict. decis. 178.

- 1 in nono dubio: Item procedit si quamuis substantia patris non sufficiat ad dandam eandem dotem alijs filiabus, quia nihilominus pater p̄sumitur in totū dotasse de bonis proprijs, & non de bonis filiaē dotatae, vt per eundem Afflict. decis. 179. Quod intellige nisi pater esset negotiorum gestor filiaē suae, quia tunc esset p̄sumendum de bonis filiaē dotatae secundum Bart. in l. Nefenius, in princip. ff. de negot. gest. & in l. cum post mortem, §. i. ff. de administr. tut. de cuius tamen veritate vide per Ias. in l. i. col. 5. ff. solut. matr. & Socin. conf. 57. in fine, & conf. 100. lib. 1. Et bene facit, quia videmus in simili, quod si soluta per patrem pro reddendis delictis filij, si filius hēat bona ad-

uentitia, quorum pater est administrator l. r. C. de bon. mater. soluta p̄sumuntur de bonis filij, & non de proprijs, & quod soluitur est computandum in portionem ipsius filij per doctrinam Bart. in l. Stichus de pecul. legat. nu. 2. per tex. in d. l. Nefenius, de negot. gest. Bald. in authent. ex testamento, quae st. 5. C. de collat. Alex. in l. in quartam, num. 23. ad leg. Falcid. Ruin. consilio 149. num. 14. lib. 3. Anton. Gomez in l. 29. Tauri, nu. 20. Et fuit resolutum per Rotam in vna Spoletana legitimae 15. Nouemb. 1596. coram Cardinale Serafino.

- 6 Ego tamen limitarem p̄citatam decisionē Afflict. 179. quādo si non superessent tot bona patris, quae sufficerent ad legitimam aliorum filiorum, iuxta tradita per eundem Afflict. decis. 86. Et licet ibi dicatur, quod mortuo viro dos potest repeti, tamen si ex post facto, ergo fortius a principio non debet capi p̄sumptio, si per quam actus sit nullus, l. patre furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Et sic si non potest saluari actus dotationis, ne inualidetur, scilicet p̄sumendo patrem dotasse de bonis filiaē, non debemus capere viam, qua actus irritetur, nempe, vt in totum p̄sumatur dotata de bonis patris, l. quoties. ff. de reb. dubijs, cum vulgaribus.

Vsuram non dari nisi in solo contractu mutui veri, vel palliati demonstratur, & ibidem contractus quidam à labe usurariae defenduntur. Cap. CXXXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Usura non datur, nisi in solo contractu mutui veri, vel palliati secundum communem tam Theologorum, quam Canonistarum sententiam, & n. 8.
- 2 Contractus talis iudicatur, qualis à partibus verbis expressis denominatur.
- 3 Simulatio de persona ad personam debet fieri cū suis qualitatibus.
- 4 In contractu mutui dominium de necessitate in accipientem debet transferri.
- 5 Simulatio p̄sumi non potest, nisi data causa simulandi, quae sit rationabilis.
- 6 Locatio inter socios de iure non est prohibita.
- 7 Usura in locatione non potest dari, nisi dominium rei in conductorem transferratur, & n. 9.
- 10 Mutuum contrahitur solum in rebus consistentibus in pondere, numero, & mensura, & quae in genere suo recipiunt functionem.
- 11 Ususfructus non recipit functionem in genere suo.
- 12 Contractus ex sola simultaneitate non dicuntur usurarij.
- 13 Simulatio ex continuatione possessionis non p̄sumitur, ubi quis remansit in possessione ex titulo conductionis.
- 14 Usura ex sola intentione contrahentium, nō data executione voluntatis, non committitur in foro exteriori.
- 15 Pactum, quod pensio debeat esse libera, & exempta ab omnibus expensis, in contractu locationis licite apponi potest.

- 16 Non comprehendit damnum, seu periculum ex natura rei proueniens.
- 17 Casus fortuitus in locatione nunquam excluditur, nisi expresse dicatur, etiam si conductor suscipiat in se omnem damnum, & periculum.
- 18 Periculum amissionis rei locatæ ad locatorem spectat, non autem ad conductorem, quamuis conductor casus omnes fortuitos in se susceperit.
- 19 Palliatio de contractu mutui ad contractum locationis quomodo fiat.
- 20 Diminutio pensionis in locatione supplet omnia grauamina, quæ conductor potest pretendere.
- 21 Pactum assurance capitalis inter socios fieri potest, etiam eodem contextu, quando pars lucri reuultitur.
- 22 Locatio rei fructifera pro certa pensione, & assurance capitalis ualet.
- 23 Pensio iusta, item præcium iustum rei quod dicitur.
- 24 Valor rei æstimatio, item mercedis quomodo fit facienda.
- 25 Lesio in contractu non datur, quando ex dubio euentu potest esse lucrum, & damnum.

SCio nonnullos, qui iudicandi munere funguntur, ita esse iuris scientia ignaros, ut contractus, qui solum sunt iniusti, usurarios uocent, terminosque istos nulla adhibita distinctione confundant. Igitur pro declaratione istius rei est sciendum: Quod usura non datur, nisi in solo contractu mutui veri, vel palliati, Archid. in cap. 1. 14. quæst. 3. Hostien. & Goffred. in sum. tit. de usur. Abb. conf. 62. nu. 4. lib. 1. Corn. conf. 1. num. 21. lib. 4. Et ideo si aliquid lucrum ex alio contractu fiat, siue sit contractus iustus, siue iniustus, non dicitur contractus usurarius, sed ex capite iniustitiæ quod actum est ueniet rescindendum: Et hæc est receptissima omnium tam Theologorum, quam Canonistarum sententia, a qua nemo prorsus disencit, ut fuit late deductum per Rotam in causa Romana montium 14. Decembris 1576. coram sel. record. Clemente Papa Octauo tunc temporis Auditore, & in alia Romana prætensæ usuræ 12. Maij 1603. coram Cardinale Melino. Et ideo tradita est regula generalis, quæ nullam patitur exceptionem, ut inquit Molin. de contract. disputa. 303. num. 7. quod ad iudicandum de uoquoque contractu, an usurarius sit, attendendum est, an in eo mutuum formaliter, aut virtualiter interueniat, & ex eo lucrum intendatur; talis enim contractus est usurarius, & lucrum usura; sin minus usura esse non potest, siue contractus sit iustus, siue iniustus.

Et ex hac conclusione ab usurariæ prauitatis labe defendebam duos contractus initos per N. quorum primus erat societatis, alter locationis; Quia cum non prætenderetur, nec prætendi posset priorem contractum esse contractum mutui formalis, dicebam quod nec etiam ex coniecturis poterat dici contractus mutui palliati, siquidem coniecturis eo casu

locus esse non poterat, cum de rei ueritate liquidissime constaret.

Primò enim constabat illum esse contractum societatis, quia ꝑ a partibus uerbis expressis, & sæpius geminatis ita denominabatur, Bart. in l. 1. num. 3. C. de iur. cal. Socin. conf. 264. nu. 1. lib. 2. Et habebat omnia substantialia contractus societatis, nã & uerque ex socijs aliquid in commune contulerat, & sicut lucrum erat commune, ita etiam periculum, seu damnum, pro medietate spectabat ad N. Quæ omnia demonstrabant illam fuisse societatem, & N. sibi uoluisse acquirere dominium in illa parte l. pignus, C. de pignor. act. Quòd si dominium non fuisset illi quæsitum, utique stolidus fuisset suscipere in se eius periculum, neque potuisset de dicta pertinere disponere locando illam, neque pensiones exigere, neque alia facere, quæ solis Dominis permilla sunt.

Immo si fingebamus illum fuisse contractum mutui, non autem societatis, utique necesse erat dicere etiam, quòd periculum fortis in totum spectaret ad alterum socium; Nam ista simulatio ꝑ de persona ad personam debet fieri cum suis qualitatibus, quod tamen euidenter erat falsum, quia, ut in instrumento legebatur, huiusmodi periculum pro medietate spectabat ad N. l. 4. §. si ab ignoto, de manumif. l. cum propterea, C. si quis alt. vel sibi, Bald. in l. cum præcibus, C. de proba. Ideò non poterat esse mutuum, quia est contra substantiam istius contractus, quod periculum spectet ad mutuantem, cum dominium ꝑ in accipientem transferratur, l. 2. in princip. ubi Doct. ff. si cert. petat. Aym. conf. 145. num. 17.

Quæ res meo iudicio excluderat omninò omnem usuræ suspicionem: quia N. certus esse non poterat saluum sibi futurum esse capitale, quod tamen omninò saluum est in mutuo, siue uero, siue palliato.

Præterea me plurimum mouebat, quòd simulatio ꝑ præsumi non potest, nisi data causa simulandi, quæ quidem debet esse rationalis, Bal. conf. 389. nu. 1. uers. & in contrarium, lib. 4. Bart. conf. 65. incip. factum tale, n. 4. Alex. conf. 111. nu. 1. lib. 3. Rota decis. 1. nu. 2. de donat. in nouis, & fuit sæpius alias conclusum, & præsertim in uia Romana donationis de Grædis 27. Aprilis 1592. coram Penia.

Sed in illo casu nulla simulandi causa considerari poterat, quia cum licite totum illud negotium transigi posset, nempe ineundo contractum societatis, & alium locationis, quænam ratio suadere poterat, ut N. uellet simulate contrahere, & ex contractu licito illicitum facere, & se subijcere peccato mortali, & periculo amissionis suarum pecuniarum in eodem effectum circa lucrum, cum illud posset consequi medio iusto, & licito, & securiori, nempe ueræ societatis, & non simulatæ?

Hoc igitur facto fundamento, quod prior contractus societatis esset uerus, & non simulatus, facile ostendebatur contractum locationis,

nis, non fuisse illicitum, nec usurarium, cum so-
 6 cius ꝛ nullo iure prohibeatur locare alteri so-
 cio portionein suam; & cum dominium dictæ
 portioneis, quod fuerat communicatum N. ex
 primo contractu, non reperiretur in secundo
 locationis translatum in conductorem, non po-
 7 terat esse locus usuræ, quia non data domini-
 j translatione in conductorem non datur mu-
 tuum in ipsa locatione, l. 2. in princ. & ibi Bart.
 Ias. num. 5. Dec. nu. 6. & 7. ff. si cert. pet. Glos. lo.
 de Plat. Aret. Faber & alij in ꝛ: item si cui Inst.
 quib. mod. re contrahi. oblig. Ias. conf. 175. lib.
 2. & fuit tentum per Rotam in dicta causa Ro-
 mana prætenſæ usuræ coram Cardinale Mili-
 8 no, in qua fuit allegatus Abb. conf. 15. lib. 1. Et
 cessante mutuo cessat usura, quia usura ꝛ non
 cadit nisi in mutuo vero, vel palliato, vt supra
 firmatum fuit ex Archidia. & alijs, quibus ad-
 do D. Thom. 2. 2. quæst. 78. artic. 1. & artic. 2. ad
 7. & Nauar. in Manual. cap. 17. numero 206. in
 fine.

Militat enim in hoc casu ratio particularis,
 quia sequuta domini- j translatione in condu-
 ctorem necessario fructus soluuntur pro vsu
 pecuniæ mutuæ, & non pro vsu rei, quæ fuit
 effecta propria ipsius solventis; quæ ratio ces-
 9 sât vbi dominiũ ꝛ remanet penes locatorem,
 quia ista non erat locatio rei, quæ consisteret
 in pondere, numero, & mensura, & qua in ge-
 10 nere suo reciperet functionem, in qua ꝛ solum
 mutuũ contrahi potest d. l. 2. §. 1. & 2. & l. cum
 quid, ff. si cert. pet. Sed erat locatio vsusfructus
 rei, de qua nemo dubitabat, quod nec consi-
 stebat in numero, pondere, seu mensura, nec
 11 etiam ꝛ recipiebat functionem in genere suo,
 cū alius esset vsus, & vsusfructus vnus mensis,
 ab vsu, & vsusfructu alterius, seu vt alter alteri
 posset ita subrogari, vt fungeretur vice alte-
 rius, l. si vsusfructus mihi, ff. de vsusfructu leg.

Nec obstabat, quod dicti contractus essent
 celebrati eodem tempore, quia non propterea
 12 erant ꝛ iudicandi usurarij, vt post Alex. & Soc.
 tradit Aym. d. conf. 145. num. 4. Præsertim cum
 apparet de veritate in contrarium, quo casu
 huic, & similibus coniecturis non erat locus.

Similiter quod dicebatur de excelsiuitate
 pensionis, non pertinebat ad usurariam prauitatem,
 sed tantum ad iustitiam contractus, de
 qua mox agemus.

Præterea ad id, quod dicebatur de cõtinua-
 tione possessionis, quæ inducit præsumptionem
 simulationis, l. sicut, §. superuacuũ, ff. quib. mod.
 pign. vel hypoth. solut. Veronen. de simulatio.
 contr. præsumpt. 24. num. 76. Respondebam,
 quod d. §. superuacuum non habet locum, vbi
 13 quis ꝛ remansit in possessione ex titulo con-
 ductionis, vt bene deducit Roman. conf. 304.
 num. 3. circa medium, vers. Secundò potest re-
 sponderi, l. mol. in cap. illo vos, num. 17. ad fin.
 vers. reuera tamen, de pign. & tenuit Rota de-
 cis. 116. nu. 10. cum sequen. part. 2. diuers.

Simili quoque modo, quod opponebatur de
 indigentia conductoris, seu alterius socij, &

quod N. nihil aliud curabat, nisi, vt ex suis pe-
 cunijs lucraretur, nihil faciebat, quia in factis
 hæc non probabantur: Et si fuissent probata,
 erant admodum leuia, quia intentio lucrandi,
 dummodo non deueniatur ad executionem cum
 modis illicitis, non est improbata a iure, immo
 expresse tradit Innocen. in cap. consultuit, de
 14 vsur. ex intentione ꝛ neminẽ iudicandum vsu-
 rarium, & repetit Bald. in Margarita, in verbo,
 Intentio.

Vltimò ad pactum, quod pensio deberet esse
 libera, & exempta ab omnibus expensis, re-
 spondebam, non probari eum, qui locat rem
 15 suam, & ex pacto reijcit ꝛ in conductore onera,
 & expensas incidere in usurariam prauitatem,
 cum iura admittat similia pacta, & man-
 dent seruari, l. si quis suadum in princip. & ibi
 Glos. ff. locat. Ergo contractus, qui sine dicto
 pacto fuisset licitus, non efficiebatur illicitus,
 & usurarius per appositionem pacti liciti, & a
 iure approbati, vt habetur in l. Iulianus, §. idẽ
 Papinianus, ff. de act. empt. & per D. Tho. 1. 2.
 q. 13. art. 11.

Nec erat verum, quod per dictum pactum,
 tolleretur pactum præcedens in contractu so-
 cietatis appositum, per quod N. promiserat velle
 teneri ad omnia damna, & pericula; Siquidem
 16 appellatione expensarum ꝛ ista non continen-
 tur, Boer. decis. 52. nu. 5. Et multo minus con-
 17 tinentur casus fortuiti, qui nunquam ꝛ veniunt,
 nisi expresse dicatur, etiam si conductor susci-
 piat in se omne damnum, & periculum, vt post
 alios declarat Boss. qui de communi attestatur
 de remiss. merced. conduct. num. 57. latè Surd.
 decis. 326. num. 51. Immo quamuis conductor
 18 ꝛ casus omnes fortuitos in se susciperet, nihi-
 lominus periculum amissionis rei locatæ, ad
 locatorem spectaret, nõ ad conductorem, Boss.
 vbi supra nu. 61. & 85. Surd. d. decis. 326. n. 55.

Quod periculum amissionis capitalis exclu-
 debat certam spem lucri, quæ oritur ex cõtra-
 ctu mutui, & etiam translatione domini- j: Quia
 si dominium fuisset translatum in conductore,
 capitale debuisset perire eius damno, quod ta-
 men erat falsum, quia huiusmodi periculum
 spectabat ad locatorem per prædicta.

Et sic cessabat aliud motuum, quod finita
 locatione res locata remanebat penes condu-
 ctore, & erat in facultate N. repetere pretium
 pecuniarum: Quia cum interim periculum rei
 spectaret ad locatorem, non poterat esse mu-
 19 tuum: quia palliatio ꝛ de contractu mutui ad
 contractum locationis fit solum ad istum effe-
 ctum, vt periculum pertineat ad conductorem,
 & loco rei, cuius dominium transfertur, resti-
 tuatur pecunia, quod non erat in illo casu, vt
 late fuit comprobatum per Rotam in dicta
 causa Romana prætenſæ usuræ, coram Cardine-
 nale Mellino, vbi fuit allegatum conf. Crauette
 145. num. 17.

Concludebam igitur contractus prædictos
 veros fuisse, & licitos, neque vlla ratione po-
 tuisse de usuraria prauitate redargui.

Quod

Quod verò attinebat ad prætenfam iniustitiam; Præsupposito, quòd N. voluerit sibi acquirere medietatē reide qua agebatur, cū omnibus illius emolumentis, Iniustitia ex eo potissimū deducebatur, quòd locator nimis gravabat conductorem in pensione: Sed respondebam, pensionem non fuisse excessivam considerato lucro proveniente ex re ipsa, & quòd ipse N. potuisset percipere deductis expensis, & oneribus, vt ex calculo, & testibus apparebat: ex quo constabat, quòd si N. voluisset teneri ad dictas expensas, multò pluri locasset: Igitur illa diminutio pensionis ꝛ supplebat omnia grauamina, quæ conductor poterat prætere, cap. propter, extra locat. D. Thom. 2. 2. quæst. 61. artic. 2. Ioan. Med. de rest. quæst. 15. versic. hic tamen vnum cum seq. pagina mihi 349.

Et hinc tollebatur obiectio, quæ fiebat, quòd locator volebat esse certus de lucro; Quia si agebatur de lucro pensionis, cum ipse recepisset verum pretium suæ rei locatæ, hoc nõ erat iniustum, toto tit. loc. & cond. Si verò agebatur de utilitate illa, quæ recipiebat ne subesset expensis, & oneribus, & hoc casu cū Aduersarius haberet iustam compensationē lucri, nec etiã erat iniustum, Nauar. in Manual. c. 17. nu. 255. & 256. Nam & hoc modo ꝛ potest etiam fieri pactum assicurationis fortis principalis inter eosdem socios, & eodem contextu, remittendo scilicet partem lucri, Io. Lup. in c. per vestras, in 6. not. §. 12. num. 8. Sum. Siluestr. in verbo, societas 1. q. 2. Nauar. vbi supra num. 254. & in cap. si feneratoris, nu. 32. 14. q. 3. Couar. lib. 3. var. resol. c. 2. late Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 6. art. 2. col. 3. Molin. de contract. disput. 417. conclus. 3. qui dicit ꝛ valere locationem rei fructiferæ pro certa pensione, & assicuratione capitalis.

Non obstat, quòd iusta pensio ꝛ dicatur, ex qua in annos viginti capitur verum, & iustum rei pretium, glos. in authen. perpetua, C. de sacros. eccl. sicuti etiam iustum rei pretium dicitur, ad quòd ascendit annuus redditus viginti annorum, vt per Doctores in l. 2. vbi Cagnol. asserit hanc esse magis * communē opinionem nu. 18. C. de rescind. vendit. Quia hæc consideratio non applicabatur, cum ageretur de molendino posito in flumine, quòd ob imminētia pericula de facili in vno etiã anno perire poterat: Quo casu non erat habenda aliqua annorū ratio, sicut videmus in locatione equorum vecturalium, & similiarum rerum, ex quibus etiam in vno anno capitur verum, & iustum pretium de mercede, & solutione vecturæ, & tamen nemo dixerit istos locatores esse vsurarios, & iniustitiam committere. Sicuti enim ꝛ in considerando valore, & pretio rei multa habētur in consideratione, & præsertim pericula, & mala vicina, vt per Ias. in l. 1. §. si hæres in 3. not. ff. ad Trebel. eodem modo in considerando valore, mercedis considerari debet iactura totius capitalis, quæ in vno etiã anno fieri potest, Ideoque ex dubio euētu, quia poterat esse lucrum,

& damnum, læsio minimè ꝛ considerari poterat, l. fideicommissio, C. de transactionibus, l. si pater puellæ, C. de inoffic. test. Aym. in his terminis d. conf. 145. nu. 8. & 9.

Promissio de soluendo fructus recompensatiuos facta creditori ab hærede debitoris, cni bona subhastata fuerunt retrouendita ab oblatoe iuxta stylum Ciuitatis Perusij, nunquid, stante dilacione ei facta ad soluendum pretium, substineatur. CXXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Stylus, quòd in venditione bonorum, qua fit per subhastationem, habeatur fides de pretio, valet.
- 2 Adiudicatio, & translatio dominij, qua fit a iudice in subhastatione bonorum, censetur facta ab ipso debitore.
- 3 Debitor, cuius bona subhastantur, tenetur de illorum euictione.
- 4 Fructus recompensatiui ex equitate l. curabit illi debentur, qui habent actionem ad retrouendum.
- 5 Actio personalis non datur contra singularem successorem.
- 6 Interesse an sit licitum, vel ne, inspicitur persona creditoris.

Extat stylus in Ciuitate Perusij, vt in venditione bonorum stabiliū, quæ fit per subhastationem habeatur fides de pretio hoc modo, Nam oblatoe promittit creditori alternatiue, vel pretium oblatum illi soluere, vel bona retrouendere, qui quidem ꝛ stylus valet, Dec. conf. 599. num. 5. & sequen. Paris. conf. 44. nu. 8. lib. 1. Si ergo facta tali promissione creditori, ad cuius instantiam bona fuerunt subhastata, oblatoe postea retrouendat dicta bona hæredi debitoris cum onere soluēdi pretium ipsi creditori cum taxatione interesse proportionati, & à creditore hæredi fiat dilatio ad pretium soluendum pro fructibus recompensatiuis iuxta terminos l. curabit. C. de act. empt. Dubitatur, An talis conuentio sit licita.

Hæc quæstio fuit in Rota coram Pamfilio in vna Perusina Spolij, & cum pluries fuisset proposita sub diebus 7. & 21. Maij, & 6. Iunij anni 1607. nunquam fuit decisa. Sed salua semper rectius sentientes sententia, videtur huiusmodi conuentionem, & promissionem non valere: Nam interesse, de quo agitur non potest sustineri, nisi ratione fructuum bonorum emptorum, & propterea vt iuste debeatur, & subrogetur loco dictorum fructuum, necesse est, quòd creditor probet hos fructus ad ipsum spectare, vel ratione dominij, vel alia de causa. In proposito autem ratione dominij non possunt spectare ad creditorem, ex quo ipse nunquam fuit dominus: Nam licet venditio videatur facta ad instantiam creditoris à iudice, & factum

factum Iudicis censeatur factum partis, & sic translatio dominij, quam facit iudex videatur facta ab ipso creditore, tamen veritas est, quòd adiudicatio, † & translatio, quæ sit à iudice, censeatur facta ab ipso debitore, qui erat dominus, non à creditore, penes quem non erat dominium, l. si ob causam, C. de euct. l. si pignora. ff. eod. tit. cap. quoniam frequenter. §. ult. in fine, vt lit. non contest. late Tiraquel. de retract. lign. §. 1. glos. 14. nu. 13. & propterea non creditor, sed debitor † tenetur de euictione, vt ibi dicitur. Non etiam ex alia causa possunt huiusmodi fructus ad creditorem spectare, quia licet creditor cõuenerit cū oblatore, quòd solueret pretiũ, vel illi bona retrouenderet, prout promisit, & illi † qui habet actionem ad retrouendendum, debeantur fructus ex æquitate l. curabit, iuxta decisionẽ Cæsaris de Graf. 187. Attamen nõ cõgebatur oblatores præcise ad retrouendendum, sed alternativè soluere, vel retrouendere; & censeatur elegisse viam soluendi per delegationem factam ex promissione hæredis debitoris ementis dicta bona, qui promisit pretium soluere ipsi creditori. Præterea clarum est, quòd creditor istam actionem ad retrouendendum non habet cum præfato hærede, qui hoc non promisit; Et ista † actio tanquam personalis, quæ cõpetebat contra oblatores non potest intentari contra successorem singularem, l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebel. l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. & vtrobique Doctores. Nec ista actio venit sub cessione, quã fecit oblatores ipsi hæredi, cum in ea veniant iura actiua, non passiva. Et quod in hoc casu æquitas l. curabit, hæredi non proffit, nec illi debeantur fructus recompensatiui, comprobatur ex eo, quia si hæres emptor soluisset totum debitum, & illi nõ fuissent bona integrè tradita, & respectu partis non tradita vellet ad fructus agere vigore dictæ legis, quæ fauet ita emptori, sicut veditori, certè creditor dixisset, ad me hoc non spectat, quia sum tantum creditor pretij: Ita è conuerso non debet etiam posse prætere huiusmodi fructus.

Nec facit, quòd hæres emens ab oblatore, non debeat habere rē & pretium, & ob id debeat fructus recompensatiuos soluere, quia non propterea debet illos soluere creditori, qui nunquam fuit dominus, nec dictos fructus percepisset: Sed debet soluere, aut oblatores, si in illum translatum fuit dominium per subhastationem, aut pro se retinere tanquam hæres debitoris, si ab ipso debitore dominium non fuit abdicatum. Et ratio est, quia † an interesse sit licitum, vel ne, inspicitur persona creditoris, non debitoris, Abb. in cap. super eo, num. 4. de vfuris.

Instantia in Regno Neapolis, quomodo perpetuetur breuiter declararum. Cap. CXXXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia lata perempta instantia de iure communi non valet.*
- 2 *Instantia in Regno Neapolis si fuit facta citatio perpetuatur de triennio in triennium.*

1 **C**onclusio est trita, & communis, quòd sententia lata perempta instantia † redditur nulla per l. perperandum, C. de iudic. quæ lex habet locum etiam in Cõcistorio Principis, vt dicit glos. in authen. vt spõsalia, §. hoc quoque, & in authen. de appell. §. ad hæc. Sed ego Neapoli vidi practicum, quòd † si fuit facta citatio infra triennium, perpetuatur instantia per aliud triennium, & si demum sic alia citatio ad dicendum, & c. infra aliud triennium, similiter per aliud perpetuatur, & ita audiui Sacrum Consilium alias interpretatum fuisse pragmaticam, quæ loquitur de instantia non restituenda, & fuit in causa Domini Siluestri Tomacelli cum cognatis suis; Et tunc fuit dictum, quòd in causa illorum de Coco cum hæredibus Ioannis Andreae Fagellæ sacrum Consilium fortius practicanit, quod sufficit vnica citatio ad dicendum, & c. etiam quod elapsi essent nouè anni, & sic tres instantiæ: Et alias vidi processum, in quo extat hoc decretum. Die penultimo Iulij 1507. in causa Philippi de Afflicto, cum Iacobo, & Rogerio Saluidio super officio Guardianatus partuum Calabriae, & peremptione instantiæ opposita, communi voto omnium Dominorum sacri Consilij, & Magnifici Iacobi de Agello, & Marcelli Garella Præsidentium Regiæ Camerae Summarie in eodem sacro Consilio præsidentium, conclusum est, quòd non obstante oppositione peremptionis instantiæ stãte stilo sacri Consilij procedatur ad sententiam. Similiter de anno 1558. fuit determinatum in causa D. Innocentiæ de Sangro de Sulmona, cum Domino Petro de Sangro in petitione decimæ quartæ partis quorundam Castrorum, quòd haberet locum exequutio sententiæ, non obstante, quòd esset lata perempta instantia.

Creditor quando possit rem sibi obligatam euincere per ius offerrendi.

Cap. CXXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ius offerrendi competens secundo creditori, non habet locum, quando primus creditor auctoritate legis, vel pacti vendidit bona debitoris, secus si debitor dederit illa in solutum, vel vendiderit primo creditori, & ipse creditor alteri.*
- 2 *Hypotheca secundi creditoris per translationem dominij rei hypothecata a debitore in primum creditorem factam, non extinguitur.*
- 3 *Ius offerrendi competit creatori hypothecario etiam in causa appellationis, & in actu ipsius executionis, & nu. seq.*

- 4 Exceptio liquida ex eisdem actis potest à Iudice suppleri ex officio, quamuis de illa non sit oppositum.
- 5 Prior in tempore est potior in iure.
- 6 Creditor habens generalem hypothecam habet electionem in quibus bonis vult agere.
- 7 Non habet ius offerrendi contra secundum creditorem bona debitoris possidentem ex speciali hypotheca.
- 8 Ius offerrendi competit cuilibet possessori etiam iniusto.
- 9 Anterior creditor possidens rem hypothecatam, habet ius offerrendi contra secundum.
- 10 Ius offerrendi intra quantum tempus locum habeat traditur remissive.
- 11 Possidens rem alteri hypothecatam pro confirmatione suæ possessionis, non tenetur offerre totum creditum, si excedat valorem rei, sed sufficit offerre usque ad verum pretium.
- 12 Non potest cogi ad accipiendam oblationem, nisi sit pro toto credito.

Praterea illud quoque adnotare placuit, quod sæpe in praxi euenire solet, videlicet, quod si primus creditor auctoritate legis, vel pacti vendidit bona debitoris, securus est ipse emptor, vt non possit et conueniri à secundo creditore offerrente primum debitum, sed si debitor dedit in solutum, vel vendidit primo creditori, & ipse creditor alteri, tunc secundus creditor potest euincere per ius offerrendi primum debitum ipsi emptori per tex. in l. i. C. si antiq. cred. non obstante, quod per translationem dominij in primum creditorem eius hypotheca videatur extincta, quia id procedit, quando dominium irreuocabiliter quaeritur, nõ et quando reuocabiliter, tex. est & ibi Bar. & communiter Doctores in l. ex sextante. §. Latinus largus, ff. de except. rei iud. & notatur in l. libera quædam Theodora, C. de sent. & interlocut. omn. iud. Videatur Afflic. decis. 16. qui subiungit, talem oblationem si non fuit facta in prima instatia, posse fieri in causa et appellacionis, per regulam non posita ponam, & c. de qua in l. per hanc, C. de tempor. appellat. Item quia de exceptione non opposita, si liquidè constat ex eadem scriptura, iudex et ex officio habet rationem, vt in l. eum qui ita, §. qui ita, vbi Bart. ff. de verb. oblig. Alex. & Iaf. in l. nam & postea; §. si damnetur, ff. de iure iuran. Imò quod quodcumque etiam post sententiam latam, & in actu ipsius executionis hæc oblatio fieri possit, tenet Bart. in l. si stipulatus fuero decem in mille, ad fin. ff. de solut. quem sequitur Negusan. de pign. 3. membro 5. par. nu. 21.

Sed fingamus, quod primus creditor habens generalem obligationem agat contra secundum rem ex hypotheca speciali possidentem, vtrum possit obtinere? Pro affirmatiua enim facit, quia et prior in tempore est potior in iure, regul. qui prior, de reg. iur. in 6. Item quia habes generalem hypothecam, habet electionem in et qua re vult agere l. reditores. ff. de distract. pign. l. si generaliter, C. qui pot. in pign.

habeant. Sed contrarium est verius, nam dicta iura procedunt, vbi res obligata esset penes debitorem, non autem quando secundus et creditor habet specialem hypothecam, & est in possessione, l. quamuis la 2. C. de pignor. vbi hoc in terminis tenet Bal. in vers. Quid si bona sunt primo. Et facit, quia et ius offerrendi competit cuilibet possessori l. Paulus, §. si. ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. l. mulier, & l. Sempronius, ff. qui pot. in pign. habeant. etiam si possessor esset iniustus, vt tenet glof. in d. l. mulier, quæ sequuntur ibi Bart. & Salic. & communiter Doctores:

9 Adeo quod si prior et etiam creditor possident rem hypothecatam non habeat locum oblatio per secundum creditorem, quando ipse primus creditor offert secundo, nam tunc poterit retinere sicut quilibet possessor, iuxta decis. Afflic. 259. per text. in l. i. & ibi glof. C. qui pot. in pign. habeant. & in d. l. Paulus, §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.

Sed aduerte pro declaratione predictorum, quod si prior creditor fuit absolutus, eo quia secundus non soluit, seu actualiter non obtulit, tunc non poterit secundus creditor amplius agere offerrendo, Ita Bald. cons. 50. lib. 3. & videas Afflic. decis. 187. & Capic. decis. 41. & 202. vbi ponunt infra quantum et tempus, & in quibus casibus oblatio locum habeat, qua de re per plures quaestiones tractat etiam Negus. in tract. de pign. & hypothec. 3. memb. 5. part. princ. per tot.

Item aduerte, quod in hac materia possessor obtinet duo priuilegia. Vnum est, quod et non tenetur offerre totum creditum si excedit valorem rei possessæ, sed sufficit quod offerat usque ad verum pretium ipsius rei, Aym. consil. 298. num. 16. vers. secundo respondeo libro 1.

12 Aliud est, quod possidens et non potest cogi ad accipiendam oblationem, nisi sit pro toto credito, Aym. vbi supra num. 16. vers. tertio respondeo.

An mulieres viduæ, & non nuptæ in Regno Neapolis gaudeant priuilegio coniugatis concessio, vt in causis criminalibus possint per procuratorem litigare.

Cap. CXXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum, seu priuilegium, quod mulier nupta in causis criminalibus possit litigare per maritum, vel alium procuratorem, habet locum etiam in muliere maritata non ducta ad domum.
- 2 Item habet locum etiam si mulier antequam causa finiatur desinat esse coniugata.
- 3 Origo rei, & initium est spectandum.
- 5 Rationes dua finales, vbi in eadem dispositione concurrunt, licet vna cesset, non cessat dispositio, si altera remaneat.
- 5 Lex, seu atutum loquens in aliquo casu ratione frequentioris usus, nõ excludit casum omissum, quando eadem ratio concurrat.

6 *Procuratori in causa criminali ad accusandum constituto, est dandum mandatum speciale iurandi in animam constituentis, quod ipse constituens credit crimen expressum verum esse, & se illud posse probare.*

IN Regno Neapolis extat Statutum, quod mulier nupta in causis criminalibus possit litigare per maritum, aut aliū procuratorem. Ego dum ibi comorarer occasione litiū, & controuersiarū vertentium inter Episcopū, & Ducem Andriæ, dicebam, quod istud Statutum habet locum in muliere nupta etiam non ducta † ad domum, secundum communem opinionem, pro qua adducebam quò d. decidit Bald. in l. i. vers. secundo quæro. C. vnde vir, & vxor. Sed excitabatur vna difficultas; An scilicet mulier nupta habens priuilegium Statuti, illud amittat, si antequam causa finiatur desinat esse coniugata. Pro affirmatiua adducebatur, l. i. cum ibi not. C. in quib. cau. rest. in integr. non est neces. Pro negatiua vero allegabatur tex. in l. Titia §. vsuras, & quod ibi not. ff. de leg. 2. & in l. fin. C. de iniur. Vbi vxor tamdiu gaudet illo priuilegio, quamdiu viuunt eius vir. Ego fui in opinione, quod † mulier potiatur dicto priuilegio: Primo per tex. in l. si filius. ff. de verb. oblig. Vbi initium actus spectatur, & originem rei † inspiciendā esse probatur quoq; in l. clā possidere. ff. de acq. posse. Secundo, nam ratio, quæ militat in coniugata viget in non coniugata, vt patet in l. maritus, C. de procurat. Vbi licet prima ratio cesset, secunda † tñ remanet, q̄ sufficit, vt in §. affinitatis Inst. de nupt. Tertio mouebam, quia Statutū respexit frequentiam, nam frequentius mulieres nuptæ solent esse in iudicio; Ergo non excluduntur atq; mulieres viduæ, & nō nuptæ: Nā quando lex loquitur † in aliquo casu ratione frequentioris vsus, quia scit ita solitam fieri magis frequenter, non per hoc negat, quin idē sit in alio casu omissō, ita voluit glos. in clement. i. in verbo p̄sidentes, de rescript. & ibi Butr. Card. & Imol. glos. prima in l. i. C. de his, qui ad eccles. confug. & in authen. Cassa, in verbo, per Italiam, C. de Sacros. Eccles. & in l. vnica, in verbo; sponsa, C. de rapt. virgin. Bald. & Doct. & in l. i. §. si quis rusticus, de pac. ten. & firmat Andz. de Isern. in constitut. Quamplurimum, & late Corset. in singul. iuis, in verbo, frequentia, col. 33.

Et aduerte, quod in casibus, in quibus permessa est accusatio per procuratorem, ipsum crimen, & persona, quæ debet accusari, clare & singulariter in ipso mandato est exprimenda, & procuratori est daanda specialis potestas iurandi † corporaliter in animam constituentis, quod ipse constituens credit ipsum crimen expressum verum esse, & se illud posse probare secundum Luc. de Pen. in l. tam collatores, col. 6. C. de re milit. lib. 12.

Clausula sine præiudicio quid operetur.
Cap. CXXXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Clausula sine præiudicio est præseruatiua iurium.*
- 2 *Facit actum conditionale, ita vt si ex eo aliquod præiudicium inferratur, actus perinde habeatur, ac si factus non fuisset.*
- 3 *Censetur apposta à Signatura in qualibet commissione ad præseruandam legitimam executionem.*
- 4 *Clausula, sine præiudicio executionis litterarum Apostolicarum adiecta in commissione cause principalis, operatur, quod non possit procedi in negotio principali, nisi parito.*
- 5 *Dominus rei emphiteotica post factam declarationem caducitatis, recipiens canonem pro tempore decurso post panam caducitatis commissam, ipso facto intelligitur caducitatem remittere, nec potest amplius agere ad deuolutionem.*
- 6 *Amplia etiam si protestetur se canones recipere, sine præiudicio deuolutionis, & nu. 8.*
- 7 *Protestatio contraria facto nihil operatur.*
- 9 *Dominus post factam declarationem caducitatis canones tantum petendo sibi præiudicat, quamuis eos non recipiat.*

VTilis est & frequens materia huius clausulæ; Sed quia diffusè ab alijs pertractatur, ego pauca quædam solum adnotabo. Est igitur † hæc clausula præseruatiua iurium. Berro. in cap. 1. num. 32. de rescript. Paul. de Castr. conf. 312. num. 4. lib. 1. Paris. conf. 23. num. 142. lib. 1. & conf. 70. num. 18. lib. 5. Put. decif. 197. num. 23. lib. 1. & decif. 32. libro 2. Item reddit quidquid † geritur conditionale, & sic operatur, quod quatenus inferratur præiudicium, perinde sit ac si actus non fuisset factus, Put. dicta decif. 32. numero 1. libro 2. & fuit dictum in causa Caputaquen. præcedentiæ 17. Iunij, 1577. coram Card. Blanchetto, Item est præseruatiua omnium iurium, Paris. consilio 5. numero 40. libro 1. Et censetur † apposta à Signaturam in qualibet commissione ad præseruandam legitimam executionem ad decif. Egid. 41. & Cassador. decif. 8. numero 5. de rescript. & fuit resolutū in causa Nouarien. decimarum 11. Decembris 1573. coram eodem Cardinale Blanchetto, & in vna Auellina Archipræsbyteratus 6. Aprilis 1590. coram Penia. Et si clausula † sine præiudicio executionis litterarum Apostolicarum in commissione cause principalis sit adiecta, operatur, vt non possit procedi in negotio principali, nisi parito, sicut dicitur de clausula, sine retardatione solutionis pensionis per Sarnens. in compend. signat. iust. numero 84. Put. decif. 19. de pension. Ioan. Paul. decisione 61. cui ista æquipollet, vt fuit tentum in Siracusana.

præhementiarum 5. Octobris 1584. coram Bubalo, & in dicta Anellina Archipræsbiterus, coram Penia. Sed circa istam clausulam occurrit vna dubitatio. Tu scis quod Dominus † rei emphiteotica post factam declarationem caducitatis recipiens canonem pro tempore decurso post pœnam caducitatis commissam, ipso facto intelligitur caducitatem remissive, nec potest amplius agere ad deuolutionem, l. post diem, ff. de leg. commif. l. commissa, C. de pact. inter empt. & vendit. glos. in cap. potuit, in verbo expelli, & ibi Imol. sub nu. 38. de loc. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. 23. num. 34. Socin. conf. 66. sub nu. 19. vers. tertio quia lib. 3. Ruin. conf. 119. num. 4. & consil. 155. num. 8. lib. 5. Rolan. conf. 87. num. 32. lib. 1. Menoch. qui receptissimam hanc conclusionem appellat, in tract. de recuper. posses. remed. 9. nu. 152. Corn. conf. 187. sub nu. 1. lib. 1. Alex. conf. 5. nu. 19. lib. 5. & conf. 14. nu. 12. lib. 2. Dec. conf. 138. col. fin. vers. etiam dici potest, Rimin. conf. 221. num. 17. & sequen. lib. 3. Affli. decis. 129. nu. 10. Finge igitur quod ipse in actu receptionis protestetur, se canones recipere sine præiudicio deuolutionis, seu caducitatis, dubitatur, An hæc clausula præseruet dictum ius.

Bart. in l. 2. num. 8. in fin. C. de iur. emphit. tenet quod sic. Sed contrarium † est resoluendum quia huiusmodi protestatio est cõtraria facto, & ideo † nihil operatur, c. cum M. Ferrar. de const. c. sollicitudinem, de appellat. l. cum plures, §. locator huiusmodi, ff. locat. & conduct. & ita in terminis tenet Cyn. in d. l. 2. n. 5. & Salic. nu. 14. & Card. Zabar. in d. cap. potuit, num. 15. vers. vigesimo quinto quæro, & Ant. de Butr. ibid. num. 19. & Imol. num. 37. de loc. & conduct. Et † opinio Bart. est contra communem, vt profitetur Ruin. conf. 110. nu. 4. lib. 1. quam etiam cõmunem attestatur Gig. de pens. q. 37. nu. 7. & Clar. in §. emphiteutis, q. 10. paulo post princip. dicens incompatibile esse, quod pensio recipiatur pro tempore decurso post caducitatem, & quod saluum sit ius caducitatis, & consequenter, quod quis eodem tempore habeatur pro emphiteuta, & pro non emphiteuta: Igitur quidquid cantet protestatio, factum præualet verbo, cum vtrumque saluari non possit, Bald. conf. 8. nu. 2. lib. 2. cum alijs adductis per Paris. conf. 10. num. 48. lib. 1. & Crauet. conf. 69. num. 16. vers. Inde & c. Et ita fuit resolutum per Rotam in vna Romana deuolutionis domus, 2. Decembris 1592. coram Cardinale Mantica.

9 Quæ decisio locum † habet etiam si Dominus tantummodo canonem non solum petierit, licet illum non receperit, quia adhuc non obstante dicta protestatione sibi præiudicat, l. ad solutionem, C. de re iudic. l. in d. l. 2. num. 128. vers. secundo quæro, post Alber. ibid. num. 6. C. de iur. emphit. Salicet. in d. l. commissa, in fi. C. de pact. inter emp. & vendit. Tiraq. de retract. conuen. §. 1. glos. 2. nu. 64.

Donatio facta cum solemnitatibus requisitis in loco, vbi contractus fuit celebratus, an sustineatur quo ad bona existentia in alia Prouincia, seu territorio, & nunquid ad bona postea acquisita extendatur, ex facto non ineleganter explicatum. Cap. CXXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Locus vbi donatio fit respectu solemnitatem attendi debet, & cum ea solemnitate actus valet etiam quo ad bona alibi sita.
- 2 Testamentum factum Venetijs cum duobus testibus valet etiam quo ad bona Romæ existentia, licet Roma cum tali solemnitate non valeret.
- 3 Statutum quando disponit de solemnitate actus, sufficit facere actum secundum illam solemnitatem, & habet locum etiam in bonis alibi sitis.
- 4 Contractus debet celebrari secundum solemnitatem loci, vbi fit, & non loci vnde quis originem ducit, & num. 6.
- 5 Statutum extenditur etiam extra territorium, quando personam subditi simpliciter inhabitat.
- 6 Donatio facta in Ciuitate Prænestina per Ciuem Romanum valet, licet non seruetur solemnitas statutorum Vrbs.
- 7 Facta simpliciter compræbendit solum bona tempore donationis, non etiam ea, quæ aonans postea acquisiuit.
- 8 Legatum simpliciter factum refertur ad tempus testamenti, non autem mortis.
- 9 Ius de futuro in contractu, & donatione inter viuos non censetur compræbensum, nisi expresse dicatur.
- 10 Donatio etiam omnium & singulorum bonorum mobilium, & immobilium, iurium, & actionum verbis vniuersalibus, & generalibus facta, ad bona futura non extenditur.
- 11 Participium resoluatur in relatiuum, & verbum temporis presentis.

Accidit sæpenumero, quod alienigenæ, & forenses possideant bona stabilia extra domicilium, & locum originis, & de dictis bonis disponant per donationem, vel aliter nõ seruatis solemnitatibus requisitis in loco, vbi bona existunt, sed tantum loci vbi contrahunt, Dubitatur itaq; An huiusmodi cõtractus sustineatur. Ego habui hanc quæstionem in facto, nam Ciuis Florentinus commorans Florentiæ donauerat bona per eum possessa in districtu Vrbs non seruata solemnitate statutorum, quæ vigent ibi, sed tantum Ciuitatis Florentiæ, dubitabatur, An donatio esset valida. Respondi affirmatiuè, quia † in respicientibus solemnitate debet attendi locus vbi donatio fit, & cum ea solemnitate actus valet etiam quo ad bona alibi sita: Vnde testamentum factum

- 2 Venetijs cū duobus testibus operatur ꝛ etiam in bonis Romæ existentibus, licet Romæ cum tali solemnitate testamentum non valeret, vt post Specul. & alios antiquos dicit Bart. in l. 1. num. 36. cum sequen. vbi Bald. num. 7. Salicet. num. 12. Aret. num. 14. Signor. nu. 5. & sequen. C. de sum. Trinit. & fide Cathol. Bald. in l. hac, in princip. & ibi Castren. C. quemadmod. testamen. aper. de communi Alex. consilio 128. nu. 2. versic. licet aliud esset lib. 1. Vbi inquit, quod
- 3 quando ꝛ statutum disponit de solemnitate actus, sufficit facere actum secundum statuta loci vbi fit, & habebit locum etiam in bonis alibi sitis, & ibi dicit istam esse cōmunem, idem scribit Socin. iun. consil. 95. numero 4. libro 2. qui pariter de communi attestatur, & Cagnol. in l. fin. num. 28. de iurisdic. omn. iud. Ancha. conf. 163. post princip. Gabr. de statut. conclus. 8. Idque tanto magis procedit, quia statutum Urbis nō inhabilitat personam simpliciter, sed solum mandat contrahi cum certa solemnitate, alias vult contractum non valere, quo casu non habet locum, nec in Ciue Romano extra territorium, seu districtum Urbis contrahente,
- 4 sine tamen fraude, quia debet seruare ꝛ solemnitate loci vbi contrahit, & non loci vnde dicit originem l. 1. C. de emancip. lib. Bart. in dicta l. 1. num. 32. C. de summa Trinit. & fid. Cathol. quem ibi omnes sequuntur, bene Aretin. conf. 54. qui loquitur in terminis donationis, quem sequitur Ruin. conf. 201. num. 8. libro 1. Corn. conf. 185. num. 9. cum seq. lib. 2. Iaf. conf. 48. lib. 1. & conf. 59. lib. 3. Capra, conf. 144. Bald. conf. 418. lib. 4. tunc enim statutum extenditur
- 5 ꝛ extra territorium, quando personam subditi simpliciter inhabilitat, Put. decis. 19. num. 1. lib. 2. Et ideò sicut si Romanus cōtraheret in Marchia teneretur seruare solemnitate constitutionum Marchiæ, Bart. in l. cunctos populos, num. 13. vers. & primo quæro, C. de sum. Trinit. Gabr. de statut. conclus. 8. nu. 4. & 22. pari ratione subditus ꝛ contrahens extra locum suæ originis debet seruare statutum loci vbi contrahit, Et ita tenuit Rota coram Cantuccio in vna Prænestina donationis, quod valuit donatio facta à Domicella Romana sine solemnitatibus statutorum Urbis, cum donauerit ꝛ in
- 7 Ciuitate Prænestina, quæ non soluit sal focaticum, quod etiam resoluerunt Domini in illa Romana de Ceulis coram Orano, quo ad solemnitate subscriptionum, & alia per statutum Urbis requisita in donatione, & fuit solum referuatū, vt videretur, An quo ad insinuationem statutum inhabilitaret personam, cū vtatur verbo, non possit.

Cōcludebam igitur, quod si statutum Urbis non annullat donationem factam per Ciuem Romanum in loco extra districtum, quamuis eius solemnitates non fuerint seruatae, & agatur de bonis Romæ existentibus, multo minus annullabat dictam donationem factam Florentiæ à Ciue Florentino.

Sed in eadem facti specie excitabatur alia

- difficultas; An scilicet prædicta donatio comprehenderet solum bona tempore donationis, an vero etiam ea, quæ donans postea acquisierat in eodem Urbis districtu & quia donatio erat simpliciter facta respondi, quod bona postea acquisita ꝛ non comprehendebantur, per regulam, l. si ita, ff. de aur. & argen. legat. & l. si ita scriptum, ff. de leg. 2. vbi legatum simpliciter factum ꝛ refertur ad tempus testamenti, non autem mortis: Quæ leges cum loquantur in testamentis, quæ à die mortis testatoris robur accipiunt, multo magis procedunt in donatione inter viuos, & in contractu, in quo
- 10 ius ꝛ de futuro non censetur comprehensum, nisi expresse dicatur, l. si ita stipulatus fuerim, §. si stipulamur, & l. si à colono, ff. de verb. obligat. Et istud dicebam procedere, quamuis donatio esset omnium, & singulorum bonorum, mobilium, & stabilium, iurium & actionū, verbis vniuersalibus, ꝛ & generalibus facta, quia vniuersalitas verborum non extenditur ad futura Clar. in §. donatio, quæst. 15. versic. idem dicendum; Præsertim cum donatio esset concepta de bonis in districtu Urbis possessis, & ad ipsum spectantibus, & pertinentibus, quæ participia resoluebantur ꝛ in relatiuum, & verbum præsentis temporis, & exponenda erant, idest, quæ possidet, & ad ipsum pertinent, & spectant. glos. in Clem. 1. in verb. dignitatibus, de præben. Ripa post Bart. in l. Centurio num. 113. ff. de vulgar. & pupil. & fuit resolutum per Rotam in causa Romana donationis de Massa 8. Maij 1591. coram Cardinale Blanchetto.

Substitutio compendiosa facta impuberi per verbum commune sine dinumeratione temporum, quando est restricta ad bona testatoris, An intra tempus pupillaris ætatis sit pupillaris, vel potius sit omni tempore fideicommissaria, ex sententia Rotæ declaratum.

Cap. CXXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Substitutio compendiosa facta impuberi per verba communia sine dinumeratione temporum, quando est restricta ad bona testatoris, omni tempore post aditam hereditatem est fideicommissaria.
- 2 Item substitutio restricta ad bona testatoris potius censetur legatum certæ partis hereditatis, quam directa substitutio.
- 3 Dicitio (eius) & dicitio (sic) quando in tertia persona proferuntur, referuntur ad testatorem, & num. seq.
- 4 Substitutio ex quibus verbis censetur ad bona testatoris restricta.
- 5 Verbum equiuocum positum in vna parte testamenti debet interpretari, prout clare reperitur positum in alia parte testamenti & nu. 42.
- 6 Substitutio vna semper declaratur per aliam, vbi omnes substitutiones sunt factæ per copulā, &.

- 7 Verba prohemij licet necessario non concludant, multum tamen deseruiunt ad colligendam mentem disponentis.
- 8 Opinio Sforz. Odd. quod substitutio solum dicatur restricta ad bona testatoris, quando fuit facta cum dictione taxatiua (tantum) reprobatur.
- 9 Posset procedere, quando substitutio esset facta in forma pupillari, vel per verba directa, non autem quando est facta sine mentione pupillaris aetatis, sine distributione temporis, & sine verbis directis.
- 10 Dictio (eius) refertur ad bona utriusque, tam testatoris, quam pupilli, quando apparet testatorem velle pupillariter substituere.
- 11 Pater per pupillarem non potest substituere filio, seu nepoti emancipato.
- 12 Substitutio compendiosa facta per verba communia sine dinumeratione temporis continet pupillarem, quando est facta mentio pupillaris aetatis.
- 13 Amplia, ut haec pupillaris dicatur expressa verbis generalibus.
- 14 Item amplia, siue verbum (impuber,) vel (pupillus) in substitutione sit adiectum verbo dispositiuo, siue executiuo.
- 15 Limita quando substitutio est restricta ad bona testatoris, quo casu non sufficit pupillaris indicta ex simplici commemoratione pupillaris aetatis, sed requiritur substitutio pupillaris formalis, & specifica, & quod pupillaris aetas sit posita in conditione.
- 16 Presumptio, quae capitur ex restrictione ad bona testatoris, ut voluerit facere substitutionem omni tempore fideicommissariam, non admittit interpretationem in contrarium, nisi liquido appareat de contraria voluntate.
- 17 Substitutio filiorum testatoris facta nepti, seu nepoti impuberi operatur, ut sub vulgari contineatur pupillaris ad exclusionem matris.
- 18 Compendiosa facta impuberi, sine dinumeratione temporum, non continet pupillarem matre existente in medio, nisi filij testatoris sint substituti.
- 19 Coniectura desumpta ex affectione substitutorum ad inducendam pupillarem ad exclusionem matris, non attenditur, ubi substitutio facta pupillo est restricta ad bona testatoris, & facta per verba communia.
- 20 Testator quando durius agat cum matre, quam ipsa lex.
- 21 Restrictio substitutionis facta pupillo ad bona testatoris operatur, ut verbum commune censeatur obliquum, nec ad directum trahi possit.
- 22 Substitutio restricta ad bona testatoris facta per verbum commune dicitur facta in re certa.
- 23 Decisio Guido Pap. § 22. declaratur.
- 24 Substitutio facta impuberi instituta in re certa continet pupillarem, quando in substitutione non fuit repetita illa res certa, secus si fuit repetita, quia tunc est semper fideicommissaria.
- 25 Distributio bonorum per quotas facta per testatorem inter substitutos operatur, ut substitutio censeatur directa, non autem fideicommissaria.
- 26 Item operatur, ut omnia bona censeantur relicta, & num. 28.
- 27 Testator substituens filio pupillo per verbum commune in omnibus eius bonis, vel in tota eius hereditate, censeatur etiam bona pupilli comprehendere secundum Bart. cuius tamen opinio communititer damnatur, ut infra nu. 32.
- 29 Distributio bonorum per quotas, ubi substitutio est restricta ad bona testatoris, & facta per verbum commune, non potest operari substitutionem directam, & pupillarem, & nu. 31.
- 30 Substitutio indefinitè facta filio pupillo in quotis bonorum, vel quotis hereditatis, censeatur facta in bonis ipsius pupilli diuisis per quotas.
- 33 Dictio vniuersalis (omnia) in substitutione adiecta efficit, ut illa etiam comprehendatur, quae alias non comprehenderentur.
- 34 Possidens pro indiuiso cum alio dicitur in qualibet gleba, & totam rem possidere, & nu. 35. Declara ut infra nu. 43.
- 36 Probans se possidere fundum communiter pro indiuiso cum alio, dicitur probare, quod possidet totum fundum: Declara ut nu. 41.
- 37 Possidens pro indiuiso rem aliquam cum alio, qui postea moriatur, dicitur continuare possessionem totius, absque aliqua nouitate, nec potest dici continuare possessionem, nisi in tota re.
- 38 Verbum (remanere) positum in substitutione, quando refertur ad possidentes, stat in sua propria significatione, & est directum. Sed quod imò sit commune demonstratur infra numero 40.
- 39 Substitutio compendiosa etiam restricta ad bona testatoris, quando est facta per verba directa etiam non ciuilia, continet pupillarem.
- 41 Verbum, volo, iunctum verbo communi, facit illud obliquare.
- 44 Possessio competens alicui pro indiuiso, licet ratione loci sit incerta, tamen ratione quota dicitur certa.
- 46 Clausula (omni meliori modo) in substitutione apposita operatur etiam pupillarem substitutionem, si ille sit melior modus, dummodo personis, & verbis pupillaris conueniat, secus si verba, & mens testatoris repugnent pupillari, & num. 48.
- 47 Clausula in fine posita refertur ad omnia praecedentia, quibus conuenire potest.
- 49 Substitutio vulgaris expressa verbis generalibus sub compendiosa continetur.
- 50 Item contenta in compendiosa, siue sit expressa verbis specialibus, siue generalibus, continet tacitam pupillarem ad matris exclusionem, etiam si compendiosa sit restricta ad bona testatoris, & num. 51.
- 52 Contrarium, ut non contineat tacitam pupillarem, quando compendiosa ad bona testatoris restringitur, reiecta priori opinione demonstratur.
- 53 Vbi in reciproca inter impares non continetur pupillaris expressa verba generalibus, non potest etiam comprehendi tacita sub vulgari.

In ista quaestione comuni calculo Doctores concludunt, quod substitutio ꝑ compendiosa facta impuberi per verba communia sine dinumeratione temporum, quando est restricta ad bona testatoris, omni tempore post aditam hereditatem sit fideicommissaria: Et ratio est, quia cum testator solum de suis bonis, & hereditate disposuerit, ex hoc liquido apparet, quod noluit disponere de bonis pupilli, sed solum facere substitutionem, quæ in suis bonis locum haberet, & per consequens fideicommissariam; ita firmavit Rota in vna Firmana bonorum 5. Nouembris 1584. coram Bubalo, bene Soc. in l. Centurio, nu. 289. quem ibi sequuntur Moder. de Aquilana. in 4. parte nu. 249. de vulg. dicentes, substitutionem ꝑ restrictam ad bona testatoris potius censerī legatum certæ partis hereditatis, quàm directam substitutionem: & istam quoque communem, & receptam Doctorum opinionem tenent Bald. in l. præcibus, nu. 44. vers. præterea attende, & ibi Salicet. colum. pen. nu. 26. C. de impub. Ripa in dicta l. Centurio, num. 120. Alex. conf. 162. colum. fin. lib. 2. Corn. conf. 322. num. 9. lib. 3. & conf. 152. num. 28. lib. 2. Ruin. consil. 103. num. 15. & 26. lib. 2. Aym. conf. 98. num. 10. & conf. 141. in fine, cum multis alijs, quos allegat Sforz. Odd. de compendiosa, fol. 154. & Card. Mantica de coniect. libro 5. tit. 7. numero 12. & libro 7. tit. 3. numero 18.

In proposito autem substitutio compendiosa ad bona testatoris restricta censetur, quando in ea fit mentio de bonis testatoris per verbum (eius,) veluti si dicatur, voluit eius bona remanere, &c. quia huiusmodi ꝑ verba, cum sint prolata in tertia persona, referuntur ad personam testatoris, & sic ad bona ipsius l. debitor, & l. ex facto in princ. ad Trebel. vbi Bart. num. 2. & ibi Imol. num. 1. Alex. num. 3. Claud. sub nu. 1. vers. Glossa finalis. Ripa nu. 5. vbi dicit, hoc bene probari per text. in l. filius familias, §. nisi, de leg. 1. Idem tenet Bart. in l. cum testamento, num. 3. & 4. de aur. & argen. legat. Vbi tradit, quod instituto Titio Aduocato herede, si testator ꝑ eum grauet, vt det libros suos Caio, illa dictio (suos) refertur ad testatorem, & similiter, si grauet heredem institutum decedentem, sine filijs, vt bona sua restituat Caio, intelligitur grauatus de bonis ipsius testatoris, & hæc doctrina est communiter approbata, vt per Rolan. cons. 70. n. 78. lib. 3. Card. Mat. de coniecturis lib. 8. tit. 14. nu. 20. & eam amplexa fuit Rota in illa Fauentina de Nicolutijs 15. Ianuarij 1582. coram Cardinale Serafino, & alias sæpius. Et licet præfati Doctores loquantur in pronomine (suus,) tamen idem est dicendum in verbo (eius,) quod referratur ad testatorem, quia est differentia verbalis tantum, vt tenuit Alex. in conf. 56. vbi Addit. alios allegat, lib. 1. & conf. 198. nu. 3. lib. 6.

Præterea huiusmodi voluntas restringendi substitutionem ad bona propria, colligitur etiam ex modo loquendi ipsius testatoris in sub-

stitutionibus factis filijs, seu nepotibus maioribus, veluti si vtatur eisdem verbis, quibus vsus fuit in substitutione facta impuberi, tunc enim quia in illis indubitatum est, quod verbum (eius) refertur ad testatorem, intrat illa communis conclusio, quod verbum ꝑ æquiuocum positum in vna parte testamenti, debet interpretari prout clare reperitur positum in alia parte testamenti, Bart. in l. Centurio, nu. 27. de vulg. quem Doctores communiter sequuntur, vt attestatur Paris. conf. 73. nu. 48. & conf. 86. num. 55. lib. 2. & conf. 72. num. 42. lib. 4. Clar. in §. testamentum, quæst. 76. vers. hinc inferitur. Quod maximè dicendum est, quado omnes substitutiones sunt factæ per copulam (&) quo casu ꝑ semper vna pars declaratur per aliam, Roman. conf. 231. in principio, Ruin. conf. 109. num. 3. lib. 1. Socin. iun. consil. 160. num. 12. lib. 2. optimè Bero. conf. 125. num. 33. lib. 2. Similiter eadem mens colligitur ex verbis prohemij testamenti, si ibi testator profiteatur se disponere de suis bonis, & rebus, quia tunc dicendum est nolle disponere de rebus heredum; Et licet verba ꝑ prohemij non concludant necessario, tamen multum adminiculantur, vt in his terminis inquit Corn. consil. 114. num. 5. libro 3.

Nec refert, quod Sforz. Odd. ꝑ in tract. de compend. fol. 154. versic. hoc exemplum, teneat tunc demum substitutionem esse restrictam ad bona testatoris, quando fuit facta cum dictione taxatiua, tantum; quia eius opinio est contra communem sententiam Doctorum, & Corn. per eum allegatus in conf. 158. nu. 8. lib. 3. hoc non dicit, imò firmat contrarium in consilio 322. littera, G, lib. 3. & alij in locis supracitatis. Et ratio quam deducit ex l. si ita scriptum, §. qui filio, de bon. posses. se cun. Tabul. habet locum quando ꝑ substitutio fuit facta in forma pupillari, vel per verba directa, non autem vt in casu nostro, quado est facta sine distributione temporis, & sine verbis directis, vt per Cor. d. conf. 322. littera, V, lib. 3.

Nec dicatur, quod quando substitutio fit impuberi, ratio subiectæ materiæ suadeat, quod dictio (eius) ꝑ referratur ad bona vtriusque, tam testatoris, quàm pupilli, vt per Imol. in d. l. ex facto nu. 1. vers. sed vbi ratio, & ibi Claud. ante nu. 2. vers. limita tamen: Quia respondetur, quod hoc procedere posset, quando ex præcedentibus, & sequentibus, vel ex coniecturis constaret testatorem voluisse pupillariter substituere: Secus si de his coniecturis non constet, vel adsint coniecturæ in contrarium, quia tunc censetur solum substituere per fideicommissum, veluti si testator sciebat filium, vel nepotem impuberem esse emancipatum, & bona propria possidere, quo casu ꝑ nõ poterat illi per pupillarem substituere l. 2. §. 1. de vulg.

Sed dubitatio exoritur in hac materia, vtrū compendiosa faciens expresse mentionem pupillaris ætatis contineat pupillarem non obstante restrictione ad bona testatoris. Pro affirmatiua

12 *tiua enim facit illa communis conclusio, quòd substitutio ꝛ̄ compendiosa facta per verba communia sine dinumeratione temporis contineat pupillarem, quando est facta mentio pupillaris ætatis, puta si testatur dixerit, substituo Titium filio meo pupillo, quam tenet Pau. de Castr. in l. præcibus, sub nu. 12. & ibi Alex. n. 8. C. de impub. per tex. in l. iam hoc iure, de vulg. & l. quamuis, C. de impub. idẽ Alex. in l. 2. n. 26. & ibi Ripa n. 38. de vulg. Ias. in l. Centurio, n. 55. eod. tit. Dec. in l. si testamento, n. 2. vers. sed adde. C. de impuber. Polit. de pupil. subst. quæst. 3. n. 8. vers. sed addi potest; Vbi firmat quamlibet substitutionem directam tã vulgarem, quã pupillarem compræhendi sub illis verbis, Titio filio meo pupillo substituo, subdens rationem, quia verba de eorum natura minime repugnant, sequitur Curt. Iun. in d. l. si testamento, n. 5. & sequen. & in d. l. præcibus, n. 31. vers. tertio obstat, & ibi Cagnol. nu. 99. & 116. Card. Mantica de coniect. lib. 5. tit. 7. nu. 21. Michael Craſ. de succes. tam ex testam. quam ab intest. §. substitutio, quæst. 20. n. 7. Et hæc pupillaris dicitur ꝛ̄ expressa verbis generalibus, vt sentit Bart. in d. l. Centurio, n. 31. & ibi Ias. nu. 55. Alex. in l. Gallus. §. quidam recte, n. 6. vers. prædictis, de lib. & posthum. Et ista quidem procedunt siue verbum (pupillus) in substitutione ꝛ̄ sit adiectum verbo dispositiuo, seu verbo executiuo, quia vtroque casu sub compendiosa pupillaris continetur, & Doctores in hoc non controuertunt, sed tantum quando queritur, An substitutio facta filio pupillo si deceſſerit sine filijs (ex quo non est facta cum expressa commemoratione temporum) extendatur vltra tempus pupillaris ætatis, & contineat fideicommissariam, tunc enim adhibent illam distinctionem, An mentio pupillaris ætatis sit adiecta verbo executiuo, vel dispositiuo; quia si verbo executiuo, quo puta quando dictum est, filio meo impuberi succedat Titius, tunc requiritur, quod tempore succedit substitutus, filius decedat in pupillari ætate; si autem sit adiecta verbo dispositiuo, tunc extenditur vltra pupillarem ætatem, quia verbum (pupillo) potius stat demonstratiue, quã restrictiue, vt per Bart. in d. l. Centurio, nu. 31. quem Doctores communiter sequuntur, & ibi Ripa n. 14. Verũ prædictis sum obſtãtibz iuxta terminos quæſtionis propositæ contrarium est resoluendum, quia licet mentio pupillaris ætatis operetur, vt sub compendiosa contineatur pupillaris, tamen hoc procedit ꝛ̄ vbi substitutio non est restricta ad bona testatoris, sed quando est restricta, tunc non sufficit pupillaris inducta ex simplici commemoratione pupillaris ætatis, sed requiritur substitutio pupillaris formalis, & specifica, & quòd pupillaris ætas posita sit in conditione, iuxta l. 1. de vulg. & Instit. de pupil. in princip. tunc enim fortior est forma pupillaris, quã illa restrictio ad bona testatoris, vt tenuit Rota in allegata Firmana bonorum corã Bu-*

balo sub die 10. Decembris, 1584. & in specie tradit Bart. in l. si ita scriptũ, §. qui filio, nu. 1. de bon. posses. secun. tab. quem sequuntur Socin. Alex. Corn. Aret. Corf. Guliel. de Benedic. Alciat. & Ripa relati per Costam in c. si pater, par. 3. in verbo, de filio ad filium, nu. 16. vers. quibus argumentis, lib. 6. Ruin. d. conf. 103. n. 19. lib. 2. Card. Mant. de coniect. lib. 5. tit. 7. nu. 7. Socin. Iun. dicens hanc esse magis *communem opinionem conf. 95. n. 26. & 37. lib. 1. Et in specie si testator dixerit filio meo pupillo substituo Titium in omnibus bonis meis, quod hæc substitutio ita restricta ad bona testatoris non sit pupillaris, sed omni tempore fideicommissaria tenet Bald. conf. 46. lib. 2. Aret. conf. 154. n. 12. 13. & 14. Anchar. conf. 8. col. 4. Dec. conf. 371. n. 7. Ruin. d. conf. 103. n. 22. lib. 2. Cardin. Mant. vbi supra n. 12. vers. & quòd substitutio restricta.

Præterea sciendum est, quòd adeo clara, & vehemens est præsumptio, quæ capitur ex restrictione testatoris ad bona propria, vt necesse ꝛ̄ sit liquido apparere de contraria voluntate, ita vt vix alia interpreatio admitti possit, vt per Dec. conf. 371. in fine, Paris. conf. 73. n. 54. lib. 2. cum alijs allegatis per Moder. de Aquilan. in l. Centurio n. 174. de vulg. Cardin. Mant. d. lib. 5. de coniect. tit. 7. n. 17.

Sed dubium est, An hoc casu, si nepoti impuberi filij testatoris per compendiosam, sint substituti, sufficiens coniectura oriatur, quòd testator voluerit pupillariter substituere ad exclusionem matris. Pro affirmatiua ꝛ̄ enim adducitur Bart. in l. Centurio n. 29. de vulg. & ibi Ripa n. 137. & hæc est cõmunis, vt per Cagnol. in l. præcibus, n. 224. C. de impub. Card. Mant. de coniect. lib. 5. tit. 15. n. 30. Craſ. in d. §. substitutio, nu. 9. Et hæc coniectura ex affectione videtur admodum consona voluntati testatoris, vt per Bart. in l. 2. n. 44. & ibi Ias. nu. 42. de vulg. Et nedum operatur, vt sub vulgari contineatur pupillaris, sed etiam, vt sub compendiosa ꝛ̄ facta sine dinumeratione temporũ (quæ non continet pupillarem matre existente in medio, secundum opinionem Bart. in d. l. Centurio) si sint substituti filij testatoris contineatur pupillaris etiam ad ipsius matris exclusionem, vt per Rip. in d. l. Centurio n. 137. Aym. conf. 141. n. 7. Et in specie, quòd quando substituti sunt filij testatoris substitutio dicatur pupillaris ad excludendum matrem est decisio Guid. Pap. 522.

Verũ est aduertendum, quòd hæc coniectura desumpta ex affectione substitutorum, procedit solum, quãdo dubitatur, an sub compendiosa non restricta ad bona testatoris facta absque dinumeratione temporum contineatur pupillaris ad exclusionem matris, vel quando agitur de tacita pupillari contenta sub vulgari, tunc enim si substituti sint filij testatoris, volunt Doctores, vt contineatur pupillaris ad exclusionem matris, secus ꝛ̄ autem vbi substitutio est restricta ad bona testatoris,

toris, & facta per verba communia, quia tunc
 hæc coniectura non attenditur, vt tenuit Rota
 in dicta causa Firmana bonorum 10. Decem-
 bris 1584. & bene tradit Bero. conf. 125. n. 31.
 lib. 2. Dec. in l. cum quidam, nu. 2. vers. non ob-
 stat ratio Alex. C. de impuber. Et ratio diuer-
 sitatis potest assignari, quia in primo casu,
 quod mater non excludatur à lucuosa filij hæ-
 reditate, & ne priuetur legitima filij, ex eo nõ
 videtur sufficiens ad tollendam pupillarem,
 contentam sub vulgari, quia hæc coniectura
 prouenit ex legis interpretatione, Et ideo non
 est mirum si ex coniectura substitutionis pro-
 prioru filioru, quæ oritur ex intentione testa-
 toris, tollat coniectura existentie matris, quia
 20 durius ꝑ agitur cum matre per testatorem,
 quam per legem, vt inquit Bald. in d. l. præci-
 bus, n. 9. in fine. Sed quando substitutio est res-
 tricta ad bona testatoris, coniectura hæc non
 prouenit ex dispositione legis, sed ab enixa
 voluntate testatoris volentis restringere sub-
 stitutionem ad bona propria; Vnde non con-
 sideratur affectio erga substitutos, nec habe-
 tur ratio existentie, vel non existentie matris,
 quia semper substitutio dicitur restricta, & nõ
 continet pupillarem, quando est concepta per
 21 verba communia, Et ratio est, quia ꝑ restrictio
 operatur, vt verbum commune censeatur ob-
 liquum, & satis est, quod substitutio valeat in
 vim fideicommissi, Bart. in l. Scæuola, nu. 2. ad
 22 Trebell. Et quia ꝑ substitutio restricta ad bona
 testatoris facta per verbum commune dicitur
 facta in re certa, Alex. in l. 7. n. 9. de vulg. Aret.
 conf. 154. n. 12. Costa in c. si pater, in ver. de
 filio ad filium, num. 9. de testam. in 6. quo ca-
 su verbum commune non potest trahi ad di-
 rectum, vt inquit Bart. in dicta l. Centurio, nu.
 36. & 41.

Et hinc patet responsio ad Doct. in contra-
 rium allegatos, quia loquuntur quando dubi-
 tatur, An substitutio habeat effectum contra
 matrem; & Aym. d. consil. 141. n. 7. non loqui-
 tur, quando substitutio compendiosa est restri-
 cta ad bona testatoris; sed procedit in termi-
 nis illius quæstionis, An compendiosa facta
 sine dinumeratione temporum contineat pu-
 pillarem ad exclusionem matris, quæ est di-
 uersa à quæstione, de qua agitur, vt bene di-
 stinguunt Corn. conf. 138. n. 6. & sequen. lib. 3.

Similiter nõ applicat decis. Guid. Papæ 520.
 23 quia ꝑ licet ibi filia impubes esset instituta in
 re certa, tamen substitutio compendiosa non
 erat restricta ad illam rem certam, nec men-
 tio rei certæ facta in institutione erat repetita
 in substitutione, sed erat facta simpliciter cum
 expressione temporum saltem in genere, quo
 casu, cum non esset restricta, & essent substituti
 filij testatoris, bene in ea continetur pupillans
 ad exclusionem matris, ita vt procedant tra-
 dita per Bar. in d. l. Centurio, n. 29. & bene per
 Aym. conf. 210. Et ita etiam responditur ad
 tex. in c. si pater de testam. in sexto allegatum
 in dicta decisione, dum vult, quod in substitu-

24 tione facta impuberi instituto in re certa con-
 tineatur pupillaris, quia ꝑ procedit, quando
 in substitutione non fuit repetita illa res cer-
 ta; secus si fuisset repetita, quia tunc notant
 omnes, quod fuisset semper fideicommissaria,
 non autem directa in pupillari ætate, vt per
 Franc. ibi nu. 91. Alex. conf. 45. n. 15. lib. 1. Co-
 sta in d. ver. de filio in filium, n. 2. & 25.

Subsequenter dubitatur, si testator diuisit bo-
 na post mortem pupilli hæredis instituti, inter
 filios substitutos per quotas, An colligatur suf-
 ficiens coniectura, quod voluerit pupillariter
 substituere ad exclusionem matris pupilli, nõ
 obstante restrictione ad bona testatoris. Pro
 affirmatiua adducitur, quia per talem distri-
 butionem videtur colligi mens testatoris, quod
 25 voluerit ꝑ omnia eius bona peruenire ad sub-
 stitutos, & consequenter directe, & pupillariter
 substituere, alias si esset fideicommissaria,
 cum ex ea detrahantur quarta, non possent
 videri omnia bona testatoris ad substitutos
 peruenire, vt per Bart. in d. l. Centurio n. 36. &
 ibi Ias. n. 48. Imol. n. 24. vers. si autem duo, Ripa-
 num. 157. vers. declara secundo, bene Paul. de
 Castr. conf. 31. sub nu. 4. vers. non obstat lib. 2.

Vbi expresse loquitur de substitutione restri-
 cta ad bona testatoris, Alex. conf. 12. num. 30.
 lib. 3. Dec. conf. 572. num. 5. & 6. cum alijs per
 Sfor. Odd. in tract. de compend. fol. 161. à ter-
 go, vers. tertia conclusio. Coadiuuatur hæc cõ-
 iectura, quia tantum est ꝑ distribuere per quo-
 26 tas ipsa bona, vel ipsam hæreditatem, quantu
 relinquere, & dicere omnia bona, vel totam
 hæreditatem, §. Diuus, Instit. de hæred. indit. &
 est perinde ac si testator substituisset in omni-
 bus bonis cum signo vniuersali, omnia, l. quidam
 testamento, de vulg. & pupill. Curt. iun. consil.
 43. n. 2. & bene Socin. Iun. conf. 110. n. 34. lib. 3.
 Sed quædo testator substituit in omnibus eius

27 bonis ꝑ, vel in tota hæreditate, seu alijs sub-
 stituendo vtitur signo vniuersali, tunc propter
 illam vniuersalitem, videntur comprehendi
 etiam bona pupilli, & sic pupillaris substitutio
 Bart. in d. l. Centurio, n. 27. vers. vel quid si tes-
 tator, & vers. vel quid si dixit omnia, & se-
 quuntur Imol. ibi nu. 23. & in c. Raynutius, nu.
 190. ante fin. de testamen. Corn. in l. præcibus
 n. 77. & ibi Dec. n. 19. prope finem C. de impub.
 cum alijs per Card. Mantic. de coniect. lib. 5.
 tit. 7. n. 15. & 16. Ergo idem est, quando distri-
 buit per quotas, quia huiusmodi distributio
 28 idem ꝑ operatur, quod relictum omnium bo-
 norum, vel totius hæreditatis, d. l. quidam te-
 stamento, de vulg. prout ultra Curt. Iun. & So-
 cin. iun. supra citatos tenet post Paul. de Cast.
 & Ias. quos refert Simon de Prætis de inter-
 prætat. vlt. volunt. lib. 3. interpretat. 3. dub. 4.
 col. 1. n. 29. vers. in omni portione.

Sed istis non obstantibus concludendum
 est hanc coniecturam non esse considerabile,
 quia quando substitutio est restricta ad bona
 testatoris, & facta per verbum commune, di-
 29 stributio per quotas ꝑ non potest operari ani-
 plia-